

EVALD MALMSTRÖM ★

SEXTIO ÅRS FÄLTTÅG

I. Femtio års fälttåg FRÄLSNINGSARMÉN I SVERIGE 1882—1932

II. Frälsningsarmén i Sverige 1932—1942

FRÄLSNINGSARMÉNS HÖGKVARTER STOCKHOLM

Stridsropets tryckeri Stockholm 1942

Förord till den elektroniska utgåvan

Evald Malmström är författaren till *Femtio års fälttåg* (1932) och även till denna förnyade upplaga som kom tio år senare och innehåller en fortsättning som täcker åren 1932—1942. Boken från 1942 digitaliserades i januari 2018.

*General William Booth.General Bramwell Booth. Kommendör Hanna Ouchterlony.*FÖRORD

Fra LSNINGSARMÉNSi Sverge historia, sådan den skildras av överstelöjtnant Malmström i denna bok, är en berättelse om framgång trots svårigheter och motstånd, vilken utan tvivel skall väcka glädje och förvåning hos många av dem som läsa den. Den lägger ännu ett kapitel till den historia om stridande och triumferande kristendom som Kristi efterföljare inom skilda samfund, i alla länder och i varje generation nedskrivit till Guds ära genom tjänande och uppoffrande liv.

Tvivelsutan kommer denna bok att läsas av sådana, som minnas vår rörelses första dagar och erinra sig hur vår fana planterades i svensk jord. Det var icke många, som anade att ur denna ringa begynnelse, med vilken Bramwell Booths, vår andre general, namn för alltid är förbundet, skulle utveckla sig en organisation, vilken har spelat och skall spela en så betydelsefull roll i nationens religiösa liv, vars välgörande inflytande når nästan varje

nödens tillhåll och som söker sprida ljus över deras liv, vilka sörja och ha det svårt.

Jag undrar om det finnes någon skildring av ett religiöst samfunds första femtio år, som innehåller flera spännande episoder och flera härliga resultat än denna berättelse om Frälsningsarmén i Sverge. Från en jämförelsevis undanskymd tillvaro i dessa Hanna Ouchterlonys dagar, vilka skildras på ett så levande sätt, har den nått fram till erkännande av hela nationen. Från förföljelse och undertryckande har den nått fram till allmän uppskattning och erhållit den mest utsträckta rörelsefrihet. Genom tider av förakt, förlöjligande och hotande tumult har den kämpat sig fram till en stark och solid ställning, vilket alla samhällslager med aktning erkänna.

Den har icke endast frambringat dugliga och hängivna officerare för utvecklingen av arbetet i hemlandet. Den har också sänt en icke oansenlig styrka av män och kvinnor att föra Arméns budskap till alla delar av världen och i synnerhet till de icke-kristna folken, och i dag finner man i Nord- och Sydamerika, i åtskilliga länder i Europa, på Asiens folkrika vidder och på Afrikas mörka kontinent tappra och fram-

5gångsrika officerare, som mottagit inspirationen till sitt livsverk i någon frälsningsarmélokal i Sverge.

Läser man noga dessa sidor, skall man finna att William Booths, Arméns grundläggare, anda alltjämt lever i hans efterföljares hjärtan och liv, att det stora krav, vilket ledde honom från en jämförelsevis lätt och säker stig in på en svår och mänskligt talat osäker väg, alltjämt tvingar dem som komma med i hans organisation till samma ädla uppoffring. I slumkvarter, på mörka platser, där nöden råder, på vägar och stigar kan man se män och kvinnor, bärande den en gång avskydda men nu respekterade uniformen, böja sig ned för att nå dem som förtvivla, bringa evangelii ljus till dem som vandra i mörker och glatt förkunna Honom, som alltid lever och ständigt manar gott för en fallen och syndig värld.

Jag är säker på att denna bok skall väcka ett större intresse för Arméns olika verksamhetsgrenar bland våra vänner, och jag tror att den också skall sporra vårt eget folk till ännu större entusiasm, till trogen vakt av och vård om de stora traditioner, vilka blivit det anförtrodda av de kämpar och banbrytare som gått till sin eviga belöning.

Jag rekommenderar varmt denna bok.

EDWARD J. HIGGINS

general.

Internationella högkvarteret, London, september 1932.

6 FÖRFATTARENS FÖRORD

D å föreliggande berättelse om Frälsningsarméns femtioåriga fälttåg i Sverge härmed överlämnas till läsekretsen, ber jag få tacka de kamrater och vänner i olika delar av landet som godhetsfullt stått till tjänst med upplysningar samt försett mig med text- och illustrationsmaterial. Denna vänliga hjälp har varit alldeles särskilt värdefull, emedan jag icke i på långt när alla fall hunnit eller kunnat på ort och ställe personligen inhämta upplysningar om händelser och personer.

Det begränsade utrymmet har nödvändiggjort stark beskärning av det oerhört rika material som stått till förfogande. Detta tvång till begränsning, liksom lättheten att i händelsernas mångfald och myllret av personer glömma bort något eller någon, gör kanske att somliga läsare komma att sakna ett eller annat eller en eller annan, som de väntat få låsa om i halvsekelhistorien. Det är dock mitt hopp att allt väsentligt kommit med och att »Femtio års fälttåg» säger vad den bör säga om Guds verk genom Frälsningsarmén i Sverge samt om personerna, som Herren behagat bruka för detsamma.

Må så denna bok få bliva Gud till ära, Frälsningsarmén till gagn och sina läsare till glädje och välsignelse.

Stockholm i september 1932.

EVALD M ALMSTRÖM

7 KAPITEL I

Frälsningsarméns tillkomst och internationella utveckling

Frälsningsarmén föddes i England. En byst av general William Booth vid en gatukorsning i Whitechapel, östra London, utvisar platsen för den historiska händelsen, som skedde den 5 juli 1865. När detta skrives, svajar Arméns blå-gul-röda baner med mottot »Blod och eld» över folken och stammarna i 83 länder och kolonier, där mer än 25,000 officerare predika evangelium på 74 språk vid över 5,000 kårer och utposter samt bedriva barmhärtighetsverk i 1,581 sociala institutioner. De tjugufem tusen officerarna biträdas av mer än 112,000 underofficerare, som utan lön arbeta bland barn, ungdom och äldre, ungefär lika många befullmäktigade musikanter och sångare, som också de utföra sin tjänst frivilligt, och en väldig härskara soldater, som genom bön och vittnesbörd, genom spridande av Arméns skrifter — de periodiska äro 130 och utgå i en sammanlagd upplaga av omkring 2,000,000 ex. pr nummer — och genom annan personlig agitation söka förverkliga mottot »Världen för Kristus».

Historien om denna väldiga härsmakts tillkomst och internationella utveckling är i allra största korthet följande.

Den 10 april 1829 såg ett gossebarn dagens ljus hos byggmästare Samuel Booth och hans hustru, född Mary Moss. Den nyfödde fick namnet William och växte upp till en energisk och livlig gosse, som blev den givne ledaren bland lek- och skolkamraterna.

Då William var endast tretton år gammal — samma år som fadern dog — befann sig familjen i så knappa ekonomiska förhållanden, att föräldrarna måste taga sin son ur skolan och sätta honom i arbete. Han anställdes i en pantlåneaffär, där han under strängt arbete från tidiga morgonen till sena kvällen fick rika tillfällen att skåda in i de fattigas och nödställdas liv, något som säkerligen utövade inflytande för framtiden på den blivande filantropen och socialreformatorn.

William Booths föräldrar tillhörde anglikanska kyrkan, men själv drogs han tidigt till metodistkyrkan, och i Wesleyanska kyrkan i Not-tingham kom han 1844 — alltså vid 15 års ålder — till en klar avgö-

relse för Kristus. Upptänd av nitälskan för Herrens sak började han omedelbart arbeta för själars frälsning. Han besökte fattiga och sjuka och höll tillsammans med några likasinnade ynglingar gatumöten. I dessa samlade unge Booth och hans kamrater kring sig stora skaror av hemstadens slumbarn. Då de unga gatupredikanterna emellertid hade en stark känsla av egen ofullkomlighet och icke ansågo sig kunna handleda barn i andliga ting på ett fullt tillfredsställande sätt, brukade de marschera med sin publik till wesleyanska kyrkans möten. Invasionen av den ungdomligt livliga, smutsiga och illa klädda gatumötespubliken väckte dock mycket blandade känslor hos den förnäma kyrkans högtidliga publik.

Sjutton år gammal utnämndes Booth till lokalpredikant i sin kyrka och predikade flitigt i byarna runt kring Nottingham, dit han ofta hade långa vägar att gå. Denna verksamhet kostade honom stor ansträngning, då arbetet i pantbanken pågick till sent på kvällarna och var tröttande.

År 1849 flyttade William Booth till London. Han hoppades där finna arbete av annat slag men misslyckades och måste åter taga anställning i en pantlåneaffär. Snart var han också i verksamhet för Gud i den stora staden och kallades att predika. Bland hans åhörare, då han första gången predikade i en wesleyansk kyrka i Walworth, befann sig en metodistisk jurist och affärsman, mr E. J. Rabbits. Denne fann behag i den unge predikantens enkla, naturliga och på samma gång hjärtliga och allvarliga framträdande och började intressera sig för honom. Mr Rabbit tillhörde »the reformers», en grupp metodister, som för sina strävanden att väcka och reformera den dåtida metodistkyrkan uteslutits ur densamma, och uppmanade snart Booth att lämna sin affärs-anställning för att börja verka som evangelist i reformatorernas församlingar. Om Booth antoge förslaget, lovade mr R. att personligen svara för hans underhåll åtminstone under tre månader. William Booth svarade ja och sade upp sin plats i pantbanken för att helt ägna sig åt evangelium. Själv skriver han om denna betydelsefulla händelse i hans liv: »Tre ting utmärkte den dag som följde, den på vilken jag skakade hand med min kallhjärtade principal och

bjöd honom farväl. Var och en av dessa tre ting visade sig i kommande dagar vara av stor betydelse både för mig själv och för världen i stort:

1. Min frihets första dag var långfredagen.

2. Det var också min födelsedag, den 10 april.

12Hanna Ouchterlony på åttioårsdagen.

Hanna Ouchterlony vid tiden för Frälsningsarméns start i Sverge.Hanna Ottchterlonys hus i Värnamo. (Obs. minnestavlan!)

Mr J. E. Billups.

Mr Bramwell Booth.Frälsningsarméns tillkomst och utveckling

3. Det tredje och viktigaste var att jag den dagen blev upp över öronen förälskad i den utmärkta kvinna som sedan blev min hustru.»

Sedan de tre månaderna, under vilka Booth finansierades av mr Rabbit, hade förgått, antog han kallelse till en församling i Spalding, Lincolnshire, som tillhörde »the reformers» men senare anslöt sig till Methodist New Connexion. För att kunna bliva ordinarie pastor i sistnämnda samfund beslöt Booth att bedriva därför nödvändiga studier. Hans eldiga sinne och nitälskande själ kunde dock ej finna sig tillrätta i skolsalen och ej låta sig nöja med att låta tiden gå under abstrakta studier, då tusentals själar förgingos i synd och last runt omkring. Han deltog snart vid sidan av skolarbetet i evangelistverksam-het och avslutade inom mycket kort tid helt studierna för att återvända till den andliga stridsfrontens första linje. Trots i förtid avbrutna studier blev William Booth ordinerad till pastor 1854, ja, han hade så vunnit sina överordnades förtroende, att han fick tillstånd att gifta sig vid slutet av första årets tjänstgöring, under det kyrkan i vanliga fall krävde fyra års prövning före äktenskaps ingående.

Den 16 juni 1855 firade William Booth bröllop med Catherine Mum-ford, och denna händelse är en av de viktigaste i Frälsningsarméns historia, ty med samma rätt som William Booth kan benämnas »Frälsningsarméns fader», kan Catherine Booth kallas »Frälsningsarméns moder».

Under de närmaste åren efter sitt giftermål verkade pastor William Booth som resande väckelsepredikant och hade glädjen att se de största samlingslokaler fyllas möte efter möte och att bevittna hurusom tusentals själar sökte frälsning. Den stora framgången synes emellertid ha uppväckt somliga hans kollegers missnöje, och han tvangs genom konferensbeslut att återgå till församlingsvårdande verksamhet. Efter några års pastoral verksamhet i Brighouse och Gateshead, där han hade god framgång — på den sistnämnda platsen började fru Booth deltaga i verksamheten som offentlig talare — begärde pastor Booth på nytt att få arbeta som evangelist, ty han kände en obetvinglig kallelse därtill. Frågan behandlades vid en konferens i Liverpool år 1861. Konferensen beviljade icke hans begäran, och pastor Booth, som kände sig nödgad att följa sin kallelse, lämnade sin ställning i Methodist New Connexion.

De följande fyra åren finna vi pastor och fru Booth än här, än där i England, hållande serier av väckelsemöten, under vilka skaror av män-

13Femtio års fälttåg

niskor kommo till en levande tro på Frälsaren. Fru Booth hade sin växande barnaskara — slutligen fanns i det boothska hemmet åtta gossar och flickor — att vårda men stod ändock, så ofta hon det kunde, vid sin mans sida i den offentliga verksamheten.

Är 1865 flyttade familjen till London, och pastor Booth kallades att leda en serie väckelsemöten i ett tält, som man rest på kväkarnas begravningsplats i Whitechapel. En kväll blåste tältet omkull, varefter en danslokal förhyrdes för söndagsmötena, medan vardagskvällsmötena höllos i gathörnen. Senare hyrdes en magasinsbyggnad till lokal för denna verksamhet.

Här fann nu William Booth sin verkliga livsuppgift. Han skriver själv därom:

»När jag såg dessa massor av arma människor, av vilka många synbarligen voro utan Gud och utan hopp i världen, och fann att de så gärna och ivrigt lyssnade till mig, följde mig från friluftsmötena och in i tältet samt i många fall hörsammade min inbjudan att där och då böja sig vid Frälsarens fötter, gick hela mitt hjärta ut mot dem. Jag gick tillbaka till vårt West-End-hem och sade till min hustru:

'O Käte, jag har funnit min uppgift! Dessa människor äro de, efter vilkas frälsning jag längtat alla dessa år. När jag i kväll gick förbi dörrarna till de upplysta krogarna, tyckte jag mig höra en röst säga i mitt öra: Var kan du väl finna sådana hedningar som dessa, och var behövs ditt arbete lika väl? Där och då offrade jag mig såväl som dig och våra barn för detta stora arbete. Detta folk skall bliva vårt folk, och vår Gud skall bliva deras Gud.'»

Fru Booth skriver:

»Jag minns den rörelse detta uppväckte i min själ. Jag satt och stirrade in i elden, och djävulen viskade till mig: 'Detta innebär en ny skilsmässa, en ny start i ditt liv.' Frågan om vårt underhåll utgjorde ett allvarligt bekymmer. Hitintills hade vi varit i stånd att täcka våra utgifter med de kollekter våra mera bemedlade åhörare gåvo oss. Men det var omöjligt att tänka att detta kunde bliva fallet bland vårt fattiga East-End-folk, av vilka vi till och med fruktade att begära en kollekt.

Det oaktat gav jag intet misströstande svar. Efter några ögonblicks tystnad, varunder jag tänkte på och bad över saken, svarade jag: 'Nå-

väl, om du känner att du bör stanna, så stanna! Vi ha förtröstat på Herren för vårt uppehälle en gång och kunna göra det en gång till.'»

»Den kvällen», säger generalen, »föddes Frälsningsarmén.»

William Booth fortsatte sålunda verksamheten i östra London. Det var icke Booths avsikt att bilda en ny kristlig organisation, men han sökte förgäves anknytning till de existerande kyrkosamfunden för sin verksamhet, som snart blev kallad Kristna väckelsesällskapet men senare tog namnet Östra Londons Kristna Mission. Han säger själv om denna sak:

»Min första tanke var att skapa en evangelisk verksamhet och att låta de nyfrälsta sluta sig till ett eller annat kyrkosamfund. Men detta mötte i huvudsak tre hinder:

1. De nyfrälsta ville icke gå dit de blevo sända.

2. Man ville icke mottaga dem, då de kommo.

3. Jag fann snart att jag själv behövde dem.»

Redan under sin framgångsrika evangelistverksamhet i engelska landsorten hade William och Catherine Booth gjort den erfarenheten, att man bäst bevarade de nyfrälsta genom att sätta dem i arbete och att nyomvända blevo de bästa hjälparna i själafrälsningsarbetet, då man organiserade och instruerade dem därför. Följaktligen samlade Booth sina nyomvända i östra London, eftersom kyrkosamfunden ej ville mottaga dem, och startade den kristliga organisation, vars namn redan nämnts och i vilken han blev »generalsuperintendent». Snart nog växte verksamheten utöver östra Londons gränser och spred sig till den engelska landsorten, där stationer först öppnades i Portsmouth, Chatham, Leeds, Leicester och Hartlepool. Den kunde därför ej längre kallas Östra Londons Kristna Mission, varför namnet blev ändrat till Kristna Missionen. Missionens tidning, som började utgivas år 1869, fick samtidigt sitt namn ändrat från »Östra Londons Evangelist» till »Kristna Missionens Tidskrift». År 1870 fick rörelsen sitt första högkvarter i en byggnad vid Whitechapel Road, som inköpts för detta ändamål.

Under senare delen av 1870-talet fick Kristna Missionen alltmera karaktären av en armé i Guds rikes tjänst. Ursprungligen hade William Booth alls ingen tanke på att giva rörelsen militär organisation, men omständigheter, bakom vilka nutiden klart ser Guds vilja och avsikt, förde det härtill. Verksamheten bedrevs som

ett anfallskrig mot syndens och Satans värsta bålverk. Medlemmarna uppfostrades till Jesu

Kristi soldater med mottot »Frälst att frälsa». Booth insåg det oftast meningslösa i styrelse- och kommittésammanträden med oändliga diskussioner och omröstningar och gjorde sig till envåldshärskare. Generalsuperintendent förkortades av folket till det kortare och militära general. Medlemmarna i ett fiskläges mission började kalla sin ledare för kapten, vilket hälsades med tillfredsställelse och fann efterföljd. Den andliga disciplinen växte sig starkare inom missionen, och man subor-dinerade villigt, då man såg nyttan och välsignelsen av den styrelseform som utvecklades och tillämpades.

Och så togs steget helt ut vid årsskiftet 1877—1878. Kristna Missionen fick då namnet Frälsningsarmén (The Salvation Army), dess tidning omdöptes till »The Salvationist» (senare — 1879 — till »The War Cry» = Stridsropet). William Booth blev nu officiellt kallad general, och bruket av militära titlar för hans underordnade auktoriserades. En flagga med mottot »Blod och eld» sömmades och antogs till Frälsningsarméns baner och fälttecken. Uniformstecken började brukas, först en sköld, sedan S (F), vidare den mycket förkättrade men också livligt prisade armébonnetten, som »skapades» av fru Booth och hennes dotter Emma, och slutligen hel uniformsdräkt med röd tröja och rödbandad mössa för manliga soldater och officerare. Snart nog började man också bilda hornmusikkårer, så att Armén kunde marsohera till sina friluftsmöten under flygande fanor och klingande spel. Den första hornmusikkåren startades i Consett år 1879.

Det var ingenting i den nya rörelsens lära och förkunnelse, som var ägnat att tilldraga sig uppmärksamhet och väcka opposition. Dess dogmatik var den metodistiska, känd och erkänd i England. Men med Arméns metoder och tillvägagångssätt var det helt annorlunda, och de väckte förargelse. Fioler, horn och trummor fingo ackompanjera sånger, som ofta sjöngos på populära profana melodier! Uniform och baner! Vittnesbörd av män och kvinnor, som nyss voro kända för sin dryckenskap och sitt lättfärdiga liv! Och så dessa personliga angrepp med Stridsropet på krogarna och direkta uppmaningar till omvändelse i mötena! Det blev för mycket ovanligt för de konventionella och för oroande för dem som ville sova i synden och alldeles för revolutionärt för dem som ville profitera av lasten. Alltså blåstes till storm mot Frälsningsarmén; bl. a. bildades den s. k. Skelettarmén för att bekämpa den förhatliga nya väckelserörelsen. Och man lyckades blott alltför väl. Frälsningsarmén anfölls med hugg och slag och stenkastning, då

den höll eller marscherade till och ifrån sina friluftsmöten; inomhus-mötena stördes, ja, man företog verkliga stormningar av armélokalerna, så att dessa i stor utsträckning fördärvades. Polis och andra myndigheter lyste ofta med sin frånvaro vid »raiderna» och gjorde intet för att förhindra dem utan togo t. o. m. parti mot Frälsningsarmén. Men även när polisen ingrep — en gång voro 1,500 polismän utkommenderade vid ett dylikt uppträde — kunde den ofta ej hindra övervåld och misshandel. Under ett år blevo vid sådana »raider» 669 soldater svårt skadade (251 av dessa voro kvinnor), 86 salvationister blevo kastade i fängelse, och 60 av Arméns lokaler blevo förstörda.

Men general Booth, som med sin hustru oftast var med där det gick hetast till, lät sig icke avskräckas. Icke heller hans modiga trupper. Arbetet växte och utvecklades, stridsfronten förlängdes och stärktes, Arméns organisation förbättrades och gjordes mera effektiv. År 1878 hade Frälsningsarmén ett femtiotal stationer eller kårer i Storbritannien, tio år senare var kårernas antal 1,000.

Ett särskilt i ögonen fallande drag i denna unga religiösa rörelse var den framträdande plats i evangeliskt arbete den gav kvinnan. Fru Catherine Booth hade redan i sin tidiga ungdom ivrat för kvinnans likställighet med mannen i offentlig kristlig verksamhet. År 1859 skrev hon en mycket uppmärksammad och sedermera på flera språk återgiven broschyr, »Kvinnlig prästtjänst eller kvinnans rätt att predika evangelium». Själv hade hon dock svårt att »bryta isen», men när hon väl börjat offentlig verksamhet för Herren, blev hon i alla stycken det värdigaste och mest efterföljansvärda exemplet för kvinnlig prästtjänst. Hon var som predikant av helt annan typ

än sin man, den börne folktalaren, som med sin omedelbara, eldiga, starkt färglagda och ofta humoristiskt illustrerade förkunnelse fångade och hänförde skarorna i de breda lagren. Catherine Booth var skarpsinnig, resonerande, starkt logiskt betonad och samlade kring sin tribun förnämligast folk ur de högre och intellektuella kretsarna. I ett voro de båda makarna lika — de tvekade aldrig att säga sin mening om synd och orättfärdighet, vare sig det gällde de enskildas liv eller samhället. Några av fru Booths predikningar, publicerade i hennes böcker, äro ljungande bannstrålar mot den dåtida engelska överklassens skötesynder och mot rådande förtryck, mot sociala och politiska orättvisor. Men hon var gärna hörd. »Predikanten fru Booths namn var på allas läppar», skriver en samtida författare.

o

När barnen Booth växte upp, började de en efter en att samarbeta med sin far och mor i Kristna Missionen och sedermera i Frälsningsarmén. Först Bramwell, den förstfödde, som började predika redan i de tidigaste tonåren och som vid tjugu års ålder var en ryktbar och inflyt telserik helgelsepredikant och sin faders främste medhjälpare i det administrativa arbetet. Sedan följde sex av de övriga syskonen — den åttonde kunde av hälsoskäl ej utföra offentligt arbete — i föräldrarnas och äldste broderns spår. Alla blevo framstående arbetare i evangelium och — i kraft av begåvning och skicklighet — inflytelserika ledare i Frälsningsarmén. Det har sagts att ingen annan historiskt känd familj givit kristenheten så många lysande ledare och framgångsrika arbetare.

Frälsningsarmén begynte sitt arbete i östra London och endast för östra London. Men dess utvecklingskraft sprängde stadsdelsgränserna, så att den gick vidare ut i den engelska landsorten och sprängde slutligen de brittiska riksgränserna, så att den gick till andra länder och blev internationell. Denna sistnämnda utvidgning skedde egentligen år 1873 men officiellt först år 1880.

En av Kristna Missionens mest ivriga och framgångsrika arbetare emigrerade 1873 till Förenta staterna och bosatte sig i Cleveland, Ohio, där han började en verksamhet efter mönster av rörelsen i Whitechapel. Efter några år återvände mannen i fråga till England, och hans verk i Cleveland blev icke fortsatt. År 1879 utvandrade en familj, som tillhörde en armékår i England, till Philadelphia, där den började arbeta för Gud på samma sätt som hemma. De skrevo till generalen och bådo honom sända dem officerare, men innan han hunnit tillmötesgå deras anhållan, hade de redan hunnit öppna två armékårer. År 1880 sände generalen en pionjärtrupp på sju kvinnliga officerare under befäl av kommendör George S. Railton för att definitivt plantera Frälningsar-méns flagga i Nordamerikas Förenta stater. Begynnelsen var anspråkslös, men snart tog »frälsningskriget» fart, och i våra dagar är Frälsningsarmén i Förenta staterna en väldig härsmakt, som genom sitt andliga och sociala arbete tillvunnit sig aktning och förtroende ända från Vita huset i Washington till slumkvarteren i New York och Chicago. Den är organiserad i fyra territorier med högkvarter i New York, Chicago, Atlanta och San Fransisco.

Från Förenta staterna kom Armén till Kanada, där dess verksamhet, ledd från högkvarter i Toronto, Winnipeg och S:t Johns på Newfound-

land, är stark och inflytelserik från Atlantiska oceanen till Stilla havet, från Brittiska Columbia och Alaska till Förenta staternas gräns.

Kommendör George Scott Railton, som officiellt »öppnade eld» i Amerika, var en av William Booths allra närmaste och främsta medarbetare i Kristna Missionen och sedermera i Frälsningsarmén. Han var Arméns store spejare. De sista tre årtiondena av sitt liv tillbringade han sin mesta tid på resor i världens alla delar, där han utforskade länderna, undersökte möjligheterna för Frälsningsarméns verksamhet på oöppnade fält och utförde banbrytande arbete. Han var en utomordentligt intressant och originell människa, begåvad och djärv, ett helgon och en Kristi stridsman från topp till tå. För Sverge hyste Railton särskilt intresse, emedan hans mor var syster till den från vår inre missions historia välbekante engelsmannen George Scott. Hon verkade också en tid som missionär i den dåvarande svenska besittningen S:t Barthélemy, Västindien.

I Australien började Frälsningsarméns verksamhet på ungefär samma sätt som i Förenta staterna. Engelska emigranter, som tillhört Armén, började i sitt nya hemland verka efter salvationistiska metoder, organiserade en kår och skrevo till generalen att han skulle sända officerare. I början av januari 1881 fingo kapten och fru Sutherland order att avresa till Australien, och med samma lugn och lika naturligt, som om det endast gällt att fara till en annan kår i Storbritannien, begåvo de sig åstad, utan pengar och med en mycket obetydlig packning, som dock innehöll en dyrbarhet — den antipodiska kontinentens första armébaner. Nu svajar arméflaggan, älskad och värderad, i alla delar av Australien, som är indelat i två territorier med högkvarter i Sydney och Melbourne. Och från Australien har det blå-gul-röda baneret förts över vattnen till Nya Zeeland, där det även lyser i spetsen för en synnerligen framgångsrik och mycket betydelsefull frälsningsarmé.

Öppnandet av verksamheten i Frankrike blev ur flera synpunkter särskilt anmärkningsvärt. Främst emedan det var det första icke engelsktalande land, där Armén begynte verksamhet. Vidare emedan det var första gången generalen utnämnde en kvinna till chef för ett sådant företag och till territoriell ledare. Det var Catherine Booth, marskalken, som hon kallades, general och fru Booths äldsta dotter, som »öppnade eld» i Frankrike, biträdd av löjtnant (sedermera kommendör) Adelaide Cox oeh löjtnant Florence Soper, sedermera fru Bramwell Booth.

De tre unga kvinnorna utvecklade sin fana i en liten lokal i ett av

Paris' fattigkvarter, som var bekant för sin revolutionära och ateistiska befolkning. Berättelsen om de första mötena på denna valplats är som en spännande roman. Det förefaller som ett Guds under att pionjärerna med livet kommo undan sin hädiska och våldsamma publiks lek med knivar, revolvrar och andra vapen i de tumult som ofta ändade sammankomsterna. Här lades emellertid grunden till en verksamhet, som visserligen årtiondena igenom haft att kämpa med stora svårigheter, många karakteristiska för arbetet i en katolsk och latinsk nation, men som likväl vunnit mycket för Guds rike och som det senaste decenniet brutit sig igenom till stort inflytande och vunnit erkännande från myndigheter, allmänhet och press.

Också i Schweiz påbörjades verksamhet av »marskalken» år 1882. Här mötte det svåraste motståndet från myndigheterna, vilka förbjödo salvationisterna att hålla möten samt läto arrestera och sätta i fängelse många soldater och officerare, som i detta stycke ansågo sig böra mer lyda Gud än människor. Pöbeln, som nu såg att Frälsningsarmén icke kunde påräkna myndigheternas ingripande och skydd, störde brutalt sammankomsterna och misshandlade svårt många vakter och andra frälsningssoldater, som sökte uppehålla ordningen. Men denna svårigheternas tid i Schweiz tog snart slut. Myndigheterna blevo välvilliga, folket sympatiskt, och Frälsningsarmén fick och har en blomstrande verksamhet i alpernas land.

Samma år som i Frankrike, Schweiz och Sverge, d. v. s. 1882, planterade Frälsningsarmén sin fana i Indien och började därmed sin missionsverksamhet i hednavärlden. Pionjären i det fjärran sagolandet var major Frederick de Lautour Tucker, sedermera kommendör Booth-Tucker. Tidigare ämbetsman i engelsk-indisk oiviltjänst och varmt intresserad för de hedniska infödingarnas kristnande hade han genom »The War Cry» (engelska Stridsropet) något lärt känna Armén och reste till England för att inhämta grundligare kunskap om densamma, varefter han hos general Booth anhöll om officersanställning och armétjänst i Indien. Generalen gick in på Tuckers begäran, ehuru efter tvekan, och sände honom med tre assistenter till Indien, där den lilla truppen landsteg och begynte arbeta i Bombay. Med sin stora kännedom om Indien, där han var född och uppfostrad, hade Tucker redan tidigare kommit till den åsikten, att om man skulle vinna dess myllrande miljoner för Jesus, så måste man komma till folket såsom en av dem. Han genomförde från begynnelsen denna idé med obönhörlig konse-

kvens, klädde sig i indisk dräkt, levde som de fattiga infödingarna och sökte på allt möjligt och lämpligt sätt ansluta sig och sin verksamhet till de traditioner, vanor och tillvägagångssätt som voro förhärskande i landet. Detta väckte missförstånd och missnöje, så att Tucker t. o. m. blev arresterad och dömd till fängelsestraff. Men

att hans metoder voro riktiga, det bevisas bäst av den stora framgång som Frälsningsarmén haft i Indien, där den, när detta skrives, bedriver regelbunden verksamhet på omkring 5,000 platser med mer än 2,500 västerländska och infödda officerare samt många tusen hedna-kristna underofficerare, som giva mycket av sin lediga tid för sitt folks frälsning, och där de mångfaldiga sociala arméinstitutionerna, såsom skolor, sjukhus, brottslings-kolonier etc., äro högt skattade. Riktigheten av Tuckers metoder erkändes också så småningom av de anglo-indiska myndigheterna, som hedrade honom med utmärkelsetecken och gjorde honom till officiell rådgivare i indiska frågor.

Indien blev som sagt den port, genom vilken Frälsningsarmén gick ut till hednavärlden med evangelium. Och frammarschen i »de mörkö lande» har gått fort. Nu förkunna salvationisterna Jesu frälsnings fridsbudskap i Brittiska Indien, Burma, Holländska Ostindien, Kina, Japan, Korea och i olika delar av Afrika. Stridsropet är tryckt på många exotiska språk och läses av färgat folk i skiftande kulörer, vilkas barn i Arméns skolor inhämta kunskap och vilkas sjuka och nödlidande i Arméns mångfaldiga sjukhus, spetälskekolonier och andra sociala institutioner bliva hjälpta och botade.

Från 1882 dröjde det några år, till dess nästa europeiska land såg Frälsningsarmén komma. Det var Tyskland, där verksamheten öppnades år 1886. Sedermera följde Italien, Holland, Danmark, Norge, Finland, Belgien, Ryssland (där arbetet dock numera är förbjudet), Tjeckoslovakiet, Lettland, Estland, Österrike och Ungern.

Av utomeuropeiska länder utom dem som kunna räknas som missionsfält, där Frälsningsarméns fana planterats, kunna nämnas: Västindien, Argentina, Brasilien och flera andra republiker i Sydamerika, åtskilliga centralamerikanska stater o. s. v.

Ett steg i utvecklingen av stor betydelse för Frälsningsarmén och dess verksamhet var det som förde till Arméns sociala arbete. Detta steg togs år 1884, då fru Bramwell Booth utnämndes till ledare för räddningsarbetet bland fallna kvinnor, som då öppnade sitt första hem vid Hamburg Street i Wbitechapel. Slumarbetet påbörjades år 1887, och

1888 öppnades ett folkkök i Limehouse i östra London. Men riktig fart tog icke Arméns sociala arbete, förrän general William Booth i sin år 1890 utgivna bok »I mörkaste England och vägen ut» framlagt sin plan för socialt räddningsarbete. Boken väckte ett kolossalt uppseende och kom många framstående personer att ekonomiskt och med sitt inflytande stödja Armén i det föreslagna arbetet. År 1891 öppnades ett hem för frigivna fångar och en lantbrukskoloni i England. Sedan dess ha år efter år nya institutioner öppnats i alla delar av världen — härbärgen, pensionat, hotell, ungkarlshem, matserveringar, barnhem, hem för ogifta mödrar, räddningshem, hem för frigivna fångar, alkoholisthem, slumstationer, sjukhus, spetälskekolonier, brottslings- och lösdrivarkolonier, hem för åldringar etc.

Den 4 oktober 1890 befordrades fru Catherine Booth till härligheten efter en lång och svår sjukdom. Hon hyllades efter sin död som en av det nittonde århundradets största kvinnor och fick en begravning så storartad, att ingen engelsk kvinna utom kungahuset fått en liknande.

General William Booth förunnades en lång verksamhetsdag. Ännu sedan han passerat sitt fjärde kvartssekels milstolpe, for han, full av kamplust och energi, runt världen, predikande evangelium med en glödande kraft, som kom skaror att falla Jesus till fota, eggande sina trupper till mera heligt mod och starkare angreppsiver. Då hade tidigare dagars hån och smälek och bittra angrepp upphört, och han hälsades överallt som en profet och reformator. Väldiga folkskaror samlades till hans möten, pressen var välvillig, framstående män mottogo honom som gäst, och konungar och presidenter kallade honom till audiens. Notting-ham och London utnämnde honom till hedersborgare, och universitetet i Oxford — Englands äldsta och ärorikaste — promoverade honom till hedersdoktor. Vid det sistnämnda tillfället hälsade honom promotorn, universitetets kansler, lörd Curzon, i sin oration, som hölls på latin, med dessa ståtliga ord: »Ärevördige åldring, Frälsningsarméns anförare

och hövding, den oändliga mänsklighetens barmhärtige vän---.»

Mer än åttio år gammal och nästan blind besökte han Skandinavien och ledde här betydelsefulla och stora kongresser. I maj 1912 höll han sitt sista offentliga möte i Albert Hall, London, och den 23 i samma månad underkastade han sig operation i sitt enda öga — det andra var ett par år tidigare bortopererat. Efter denna operation hämtade han sig aldrig, och han lade ned sitt svärd den 20 augusti 1912. Vid hans bår sörjde icke endast Frälsningsarmén, som förlorat sin Mose, och

England, som mistat en av sina största söner, utan alla dessa världen runt, som trodde på ooh kämpade för rättfärdighet, frihet och lycka åt hela mänskligheten och vilka i William Booth sågo en av sina främsta banerförare.

I överensstämmelse med Frälsningsarméns statuter hade William Booth utnämnt sin efterträdare. Att han därtill valt sin äldste son och mångårige stabschef, Bramwell Booth, var i överensstämmelse med hela Arméns mening. Denne tillträdde generalsämbetet omedelbart efter faderns död.

Under general Bramwell Booths kommando (1912—1929) stärktes och utvecklades Frälsningsarmén inåt och utåt. Som ett lysande bevis för Arméns styrka i andligt och organisatoriskt hänseende, särskilt ifråga om dess internationalism, står det faktum, att den oskadad och oförsvagad kom igenom världskrigets fruktansvärda påfrestningar.

General Bramwell Booth hade aldrig varit stark. Endast genom okuvlig energi kunde han tvinga sin kropp att bära de orimligt tunga arbetsbördor som från ungdomen vilat på honom i hans egenskap av stabschef. I generalsbefattningen blevo ansträngningarna än större och bröto slutligen hans hälsa, så att Höga rådet*, som sammankallats, såg sig nödsakat befria honom från ledarskapet (13 februari 1929), som han ej frivilligt ville avstå. Han hemförlovades den 16 juni 1929 och begrovs under full honnör och stora ärebetygelser.

Den 13 februari 1929 valde Höga rådet dåvarande stabschefen, kommendör Edward J. Higgins, till general, ett val, som hälsades med glädje och bifall av praktiskt taget varje officer och soldat i Frälsningsarmén världen runt.

* Denna församling, till sin sammansättning och funktion bestämd i Frälsningsarméns konstitution, består av alla kommendörer och territoriella ledare och har bl. a. till uppgift att från befattningen skilja generaler, som av olika skäl ej äro lämpliga eller kapabla att fylla sin post.

23 KAPITEL II Första fröet till Frälsningsarmén sas i svensk jord

Värnamo, den idylliska lilla staden vid Lagan i Småland, kallas allmänt i svenska salvationistkretsar för »Frälsningsarméns vagga». Detta samhälle är nämligen det första i vårt land som hyste en frälsningssoldat och det första, i vilket ett armémöte hölls.

I slutet av 1870-talet byggdes Halmstad—Nässjö järnväg. Entreprenör för järnvägsbygget var en engelsman vid namn J. E. Billups. Han slog sig med sin hustru tillfälligt ned i Värnamo, som låg ungefär mitt på den under arbete varande järnvägslinjen.

I herr och fru Billups tillfälliga hem vistades sommaren 1878 en ung engelsman. Han var, som man fick veta, endast 22 år gammal men bar redan kraftiga polisonger, och i dessa, liksom i hans korpsvarta hår, kunde man t. o. m. skönja åtskilliga silvergrå strån. Ung och likväl åldrad! Man anade att det var tunga arbets- och ansvarsbördor, som vållat detta. Det låg ett drag av strängt allvar över hans höga panna, och de mörka ögonen återspeglade intelligens och talade om en rik och varm själ. Snart fick man veta att han var äldste sonen till en märklig engelsk evangelist, som några år tidigare bildat en ny kristlig organisation, som kallats Kristna Missionen men alldeles nyligen fått sitt namn ändrat till Frälsningsarmén. Den unge mannen hette Bramwell Booth och sades bekläda posten som sin faders, general William Booth, närmaste man i den egendomliga militära väckelserörelsen, med titeln stabschef.

Men vi låta den uppmärksammade gästen i Värnamo 1878 själv tala. Han skrev 1924:

»År 1878, då Frälsningsarmén antog sitt nuvarande namn, var ett arbetsamt år, i synnerhet för mig. Jag var tjugutvå år då. Min hälsa, som aldrig varit riktigt stark men som förbättrats åtskilligt, sedan jag var en yngling i tonåren, gav ånyo vika, och jag kände mig alldeles kraftlös och förbi.

Vår vän mr Billups från Cardiff, vilken mina föräldrar lärt känna några år tidigare, höll då på att bygga en järnväg i Sverge mellan Halmstad vid Kattegatt och Jönköping, tändsticksstaden, som ligger på

ungefär hundra engelska mils avstånd från kusten. Med anledning av detta företag skulle han resa till ort och ställe för att övervaka arbetet och ämnade tillika med sin fru en tid slå sig ned i Värnamo, en betydande köping, genom vilken järnvägen skulle dragas.

Herr och fru Billups, som visste om hur nedbruten jag var, bjödo mig att följa med dem till Sverge på några veckors semester. Jag skulle icke endast vara deras gäst, utan de erbjödo sig även att betala resekostnaderna för mig. I deras sällskap färdades jag över Dover till Ostende, min första resa över kanalen, och sedan, med ett och annat uppehåll för att fru Billups ej skulle bliva alltför trött, till Köpenhamn och Malmö.

I Hamburg inträffade en händelse, som, hur obetydlig den än var, skulle få sin betydelse för mig i kommande dagar. Efter middagen på hotellet samma afton, som vi anlänt, frågade mr Billups mig om jag ville gå med honom till ett litet missionshus, där en förening av engelsmän och tyskar höll möten för engelska sjömän, som med sina fartyg kommo till den stora hamnstaden. Vi hittade utan svårighet till lokalen. Jag blev genast intresserad av några tyska sjömän, som hörde på och försökte följa vad som sades i mötet. Sedan jag talat en stund till mina landsmän, slog den tanken mig, att jag även kunde rikta mig till tyskarna, om jag blott hade någon, som vore i stånd att översätta mina ord för dem. Jag vände mig till, vill jag minnas, den engelske missionsföreståndaren och frågade honom om han talade tyska och om han i så fall ville tolka åt mig. Han besvarade mina frågor jakande. Jag fortsatte då att predika på mitt modersmål, och min vän återgav det sagda, mening för mening, på tyska språket.

Mötet och allt, som stod i samband därmed, försvann snart från mina tankar, upptagen som jag blev av mångt och mycket under fortsättningen av min resa, men jag fick ett slags förkänsla av att jag oförmodat hade råkat på ett bra sätt att övervinna våra svårigheter med språk, i det att vi, om vi använde oss av tolkar, bleve i stånd att tala till vilket folk som helst på dess eget tungomål.

Mitt värdfolk och jag fortsatte vår resa. Den sista biten foro vi landsvägsskjuts. Några dagar senare funno vi oss lyckligt och väl installerade i en stor bondgård strax utanför Värnamo, vid ån Lagan och omkring fyrtiofem engelska mil från Jönköping. Då vi varit där en liten tid, började jag oroas över att bondens hustru och hennes tjänarinnor ej kunde taga del i de bönestunder som jag på min vänlige värds anmo-

dan dagligen ledde. Jag tänkte på saken och tyckte att de gärna kunde uppmanas att närvara, även om de icke förstodo vad som sades. Det blev som jag önskade, och tjänstefolket visade stort intresse. De medförde var och en sin svenska bibel och följde med läsningen. Andra eller tredje morgonen, vilket det var, bad en av flickorna om tillåtelse att få bjuda in sin far, som arbetade på gården, och det fick hon gärna. Morgonen därpå visade en annan av tjänarna tecken till djup rörelse. Vi fingo efter något besvär veta att den unga kvinnan var bekymrad över sina synder.

Dessa förhållanden gjorde att jag fortsatte med våra små sammankomster, vilket mycket gladde fru Billups. Mr Billups' arbetsledare, en råbarkad engelsman av äkta rallartyp, som visade föga eller intet intresse för religionen, hjälpte mig att taga reda på om det fanns någon i samhället, som kunde tala både engelska och svenska. Vi begåvo oss till banken, där mr Billups hade sina affärer, och där fingo vi tag på en skotte vid namn Duncan, som kunde tala båda språken. Jag presenterade mig och frågade honom om han ville vara vänlig och komma till oss några morgnar för att läsa Bibeln för oss på svenska och översätta ord för ord vad jag önskade framsäga i bön. Efter en smula övertalning från min sida gav han, ehuru tveksamt, sitt samtycke. Morgonen därpå infann han sig

mycket riktigt, och vi begynte.

I ett litet rum, där ett litet sällskap var samlat — bestående av herr och fru Billups, den förstnämndes närmaste man, bondhustrun, hennes tre tjänarinnor, fadern till en av dessa, skotten Duncan och jag — började den metod med vittnesbörd, inbjudning och undervisning att användas som sedan blivit tillämpad av Frälsningsarmén runt hela världen och som lånat oss människornas öron i alla länder, fastän talarna i många fall icke behärskat något mera språk än sitt eget. Om vi alla än vore aldrig så skickliga att tala främmande språk och kunde göra oss förstådda, vart vi än komme i världen, skulle vi dock ha en stammande tunga, så framt vi icke vid förkunnelsen av frälsningssanningarna använde oss av det enkla, rättframma sätt att uttrycka sig som denna metod erbjuder.

Den första morgonen läste Duncan efter mig vers efter vers ur Guds ord. Jag framställde några anmärkningar, särskilt riktade till den flicka som dagen förut visat nöd för sin själ, och min tolk översatte dem, synbarligen mycket besvärad och nervös. Mot slutet av bönestunden var flickan alldeles förkrossad av sorg över synden. Vi läto alla de

andra gå, och fru Billups, jag och tolken stannade kvar hos henne. Vi försökte klargöra för henne försoningen genom Jesus och framhöllo de dyrbara löftena om syndernas förlåtelse. Vi lyckades icke den dagen, men icke långt därefter blev såväl denna flicka som flera andra befriade från fruktan för fördömelse, och i vad vi nu mena vara äkta arméanda började de tala med andra om vad Gud gjort för dem.

Den nya rörelsen var så helt och hållet oväntad, att vi icke kunde underlåta att se Guds hand i den. Jag blev ombedd att hålla kvällsbön på en tid, då andra arbetare också kunde vara närvarande, och efter ett par kvällar voro vi redan ett trettiotal personer samlade. En del började allvarligt fråga efter Gud. Det upplåtna rummet blev alldeles för litet, och vi erhöllo tillåtelse att ibland använda en stor sal i posthuset. Även denna blev snart fullsatt.

Bland andra, som erhöllo en uppenbarelse från höjden, vilken förändrade hela deras framtid, var Hanna Ouchterlony, en ovanlig kvinna, tillhörande en gammal krigarsläkt av skotskt ursprung. Hennes mångskiftande begåvning, hennes starka personlighet och hennes stora behjär-tenhet hade redan prövats i åtskilliga hårda duster i samband med kvinnosaksrörelsen i Sverge.

Det visade sig emellertid att utrymmet i salen i posthuset var för otillräckligt, varför mr Billups beslöt sig för att inreda den halvfärdiga väntsalen i den nya järnvägsstationen och förse den med bänkar och en plattform. I denna lokal talade jag två gånger om dagen under två veckor. Skotten Duncan tolkade alltfort för mig. Bland andra, som blevo rikt välsignade av dessa möten, var mr Duncans maka, en svensk dam, dotter till landshövdingen i länet. Även flera andra framstående personer i samhället blevo påverkade, för att icke tala om de många enklare människor som voro tilltalade av Guds Ande.

Än en gång blev utrymmet för trångt för oss, ooh nu ställdes ett missionshus med sittplatser för fem hundra personer till mitt förfogande. Jag ledde dagligen ett eller två möten där. Det skulle icke mött några svårigheter att samla folk till ännu fler möten, men jag var ju på vila och skulle stärka mina dåliga nerver! Jag njöt i alla fall av dessa oförutsedda tillfällen, icke minst av de små middagsbönemöten som höllos i flera av de nyfrälstas hem. Många bodde ett stycke ut på landet, och dessa ville att jag skulle komma och tala med deras grannar. En andlig väckelse, om även i liten skala, hade utbrutit, och i följd av denna vanns icke blott Hanna Ouchterlony för vår verksamhet utan

även en del andra, som än i dag kvarstå i våra led i de skandinaviska länderna.

Jag njöt, som sagt, av det oförutsedda arbetet och var storligen förtjust i folket, i synnerhet dem som jag blivit till välsignelse för på det sätt som jag beskrivit. I ett brev, som jag dagen efter det jag lämnat Värnamo skrev till fru Billups och vilket jag återfann bland den korrespondens som hon sände mig kort före sin död, uttryckte jag mina känslor på följande sätt:

'Hotell Kraemer, Malmö, Sverge, den 8 okt. 1878.

Kära fru Billups!

Jag hade en angenäm resa i går. Jag har sovit någorlunda gott i natt och känner mig i dag bra mycket bättre, än jag gjorde förra gången jag var här.* Gud ske lov! Jag undrar ibland varför jag jämt skall träffa på så snälla vänner och röna så mycken godhet. Jag har ej förtjänat det. Men min Guds kärlek kan förklara allt, och den gör det.

Jag fick veta i går kväll att vi icke kunde komma till Köpenhamn, och då stannade vi här. Vi ämna resa med nattåget till Hamburg, och jag hoppas, om jag bara får vara kry, att jag skall sova mycket bättre i Köln i morgon natt.

Jag kan ej beskriva, även om jag försökte, mina känslor, då jag skildes från mina vänner i Värnamo. Jag kände i söndags eftermiddag där borta i missionshuset som om min innersta varelse varit fast förenad med dem. Jag tror icke att jag någonsin har ömmat så mycket för några människor som för dem, och naturligtvis särskilt för dessa, som mottagit Jesus som sin Frälsare. I går kväll och i morse ängslades jag nästan otillbörligt mycket för dem, jag kunde ej rå för att jag oroades, då jag tänkte på vilka trosprövningar, som skulle möta dem, och vilket mod de komma att behöva. Det finns icke någon stark nog, som de kunna lita sig till. Jag bad Gud att tala ett lugnande ord till mig. Jag öppnade min bibel, och mina blickar föllo på denna vers: »Och dessa, säger Herren Sebaot, skall jag hava som min egendom på den dag, då jag utfört mitt verk; och jag skall skona dem, såsom en fader skonar sin son, som tjänar honom.»

Hur tröga vi äro att lita på Gud, och hur senfärdiga att tro allt vad profeterna hava sagt! En sak kan jag dock alltid tro, och ni också, kära fru Billiups, och det är att Jesu blod renar — renar!

Herren give er mer och mer trons fasthet och styrka!

Eder genom Guds godhet

W. Bramivell Booth.'

' Jag bodde på samma hotell tillsammans med herrskapet Billups även på resan till Sverge.

Jag tyckte mycket om svenskarna. Fastän jag var ung och i saknad av erfarenhet från andra länder, som kunde tjäna mig som grund för jämförelser, började jag likväl redan då se hos dem de egenskaper, både goda och mindre tilldragande, som jag sedan har förstått äro utmärkande för dem. Jag upptäckte hos dem vad jag enklast kan beskriva som en viss snabbtänkt klarsynthet, en sinnets spänstighet, som sätter dem i stånd att förstå andliga ting på ett sätt, som ioke är fallet med många andra folk. Det syntes mig som om det funnes färre anlag för krångel och vankelmod hos skandinaverna, synnerligast hos svenskarna, än hos många andra folkslag. Jag har märkt något dylikt också i vissa delar av Skottland. Jag vet inga församlingar, som det är ett större nöje att tala till än t. ex. dem i Aberdeen, Inverness och Dingwall. Icke emedan de lägga sina känslor i dagen eller äro särdeles mottagliga för personlig vädjan, utan emedan talaren kan vara säker på att möta förståelse mellan sig själv och sina åhörare. Deras tankar irra icke hit och dit. De lyssna ooh väga hans ord från början till slut.

Allt detta upptäckte jag hos svenskarna. Jag blev intagen av den andliga instinkt, förenad med äkta känsla, som jag tyckte mig finna hos dem. Deras natur, tyckte jag, utmärkte sig för såväl kraft som värme. Utan tvivel voro de då såväl som nu ej fria från de fel som följa med känslofullhet, men de gåvo mig rika löften — löften, som blivit härligt uppfyllda under hela den tid jag har känt dem — om att kunna uträtta ett storslaget andligt arbete.»

Som helt naturligt var, särskilt i de dagarna, då vårt land befann sig i en religiös brytningstid, blevo mr Bramwell Booths möten mycket olika bedömda. Många förbittrades över »den nya villfarelsen». Andra sågo i den unge engelsmannen en Herrens utkorade, som av särskild nåd sänts till Värnamo. De hade aldrig sett en man så genomträngd av Jesu kärlek och så uppfylld av Guds Ande och prisade Herren för förkunnelsen om fullständig

seger över synden, som gick över hans läppar och varom hans liv och varelse bar vittnesbörd. Platstidningarna skrevo om mötena, men deras anmärkningar riktade sig mera mot vederbörande vid järnvägen, som öppnat väntsalen, än mot Bramwell Booth. Den kände kåsören Thure S. skrev en dag bl. a. följande, som ju är ganska oförargligt:

»På tal om förgängliga ting erinrar jag mig av erfarenhet att det är mycket vanligt av en hel del människor att efter ett misslyckat liv slå sig på läseriet. Det har rentav blivit modernt, och det är. påstår man,

en födkrok, som sällan misslyckas. Nåväl, detta kan ju vara bra för människor, ty vem vill disputera erfarenheten? Men när hörde man väl på maken, att en järnväg, som därtill av naturen blivit utrustad med bredspårighetens stora förmån, slår in på den 'smala vägen'. Man läser nämligen i Värnamo Tidning att väntsalarna vid Halmstads-järnvägen blivit apterade till missionshus och att det där predikas väldeliga. Nånå, det är ju inte illa. Måhända lyckas man därigenom få antaglig kurs på obligationerna i högsta ort. Då ha ju vi syndare ingenting att klaga. Om, medan entreprenörerna med trafikchefen i spetsen trafikera den 'smala vägen', utsikterna för oss ljusna att få den breda färdigbyggd, få vi vara belåtna.

Man fruktar emellertid att det religiösa nitet i samma orimliga proportion kommer att motarbeta det smalspåriga målet som frakttaxorna och trafikoegentligheter det bredspåriga. Huru långt nitet kommer att gå i religiöst hänseende lämnar jag därhän, men om jag ej misstar mig, väntar järnvägsbetjäningen ordres att inom kort varje passagerare före avfärden från den station, där han fått rätt att medfölja, skall polletteras med ett av Evangeliska Fosterlandsstiftelsen utgivet, i stor stil tryckt bibelspråk. Är så händelsen, vilket ju vore synd att betvivla, tar jag mig friheten såsom särdeles lämpligt föreslå ett katekesspråk, som slutar med orden: 'de där vandra på den väg, som intet god är'.»

Många troende mottogo en stor välsignelse genom Bramwell Booths förkunnelse, och ett stort antal oomvända blevo frälsta. Mr Booth brukade gå omkring i bänkarna och uppmana ofrälsta att lämna sig åt Gud. Han hade lärt sig ett fåtal svenska ord: »Jesus frälsar nu», och: »Jesus frälsar mig», vilka han flitigt brukade, men det mesta av »fiskandet» skedde genom tolk.

Efter sista söndagsaftonens möte eskorterades mr Booth till sin bostad av en skara nyfrälsta, som djupt sörjde över att de icke mer skulle få se hans ansikte. Det var en »hallelujamarsch» i stort vemod. De som voro med mindes ännu många tiotal år senare stabschefens sista hälsning: »Jesus — Jesus — halleluja!»

KAPITEL III Hanna Ouchterlony — Ett stycke självbiografi

Ingen fide ett djupare och mera fruktbärande intryck av mr Bramwell Booths möten i Värnamo än fröken Hanna Ouchterlony, som vid denna tid var fyrtio år gammal och innehavarinna av köpingens boklåda. Att stabschefens utsäde i hennes själ fann god jordmån blev närmaste orsaken till att Frälsningsarméns fana fyra år senare på allvar planterades i Sverge. Hennes levnadshistoria före den stora dagen låna vi i huvudsak från en berättelse, dikterad av henne själv året före hemförlovningen och publicerad i »Minnen och hågkomster». J. A. Lindblads förlag.

»På Norrhorja, en halv mil utanför den lilla staden Värnamo i Småland, såg jag första gången dagens ljus den 14 september 1838.

Min fader, härstammande från Skottland, var ett geni och ägde dessutom alla de förmåner, som en rik mans son kan göra anspråk på. Han hade lämnat sin tjänst som häradshövding och slagit sig till ro, ägnande sig åt egendomens skötsel, men ofta blev han som skicklig jurist anlitad av traktens befolkning. Ett framträdande karaktärsdrag hos min far var hans omutliga rättrådighet. Även om man ibland vinkade åt honom med en 'långschaP, som han behagade uttrycka sig, lät han dock aldrig pruta med sig i fråga om hederns fordringar.

Min moder var en härlig kvinna, en kvinna som få. Hon var älskad icke allenast av sin familj utan av alla, som hon kom i beröring med. I besittning av gott humör bar hon allt med jämnmod. Alla ville hon tjäna, även de mest

förkomna visade hon godhet och barmhärtighet. Aldrig lät hon någon lida som en följd av hennes svaghet för de egna barnen, ehuru hennes kärlek till oss var den mest hängivna. Hon bannade oss aldrig och behövde det ej heller vad mig beträffar, ty jag kunde aldrig uthärda att se henne ledsen. Då föll jag ohjälpligt till föga. Mamma var också mitt allt i allo. Hon dog vid sextio års ålder.

Jag var den äldsta av sex syskon. Född med ett livligt och häftigt temperament var jag ytterst känslig för allt lidande. Om någon av gårdens hundar måste skjutas, upplöstes jag i tårar. Åsynen av en död

människa kunde alldeles bringa mig från besinningen. Vid fjorton års ålder blev jag formligen sjuk på grund av ett dödsfall i hemmet. Redan tidigt förefanns också hos mig ett utpräglat hat mot allt osant och allt förtryck. Ofta önskade jag att få giva mitt liv för de förtryckta och nödlidande. Likväl hängav jag mig åt nöjen, dans och lek, ehuru sådant aldrig skänkte mig någon verklig tillfredsställelse. Min ande törstade efter något bättre, längtade efter Gud själv. Men jag var en underlig sammansättning av stora kontraster, och man påstod mig vara excentrisk. Vad jag omfattade eller älskade blev utan gränser och utan hänsyn till om det skulle bringa mig lidande. Jag har aldrig kunnat förstå det kalla, beräknande sinnelaget. Min fader brukade ibland säga om mig: 'Hon slutar inte på alldagligt och vanligt sätt.'

Min första skolundervisning erhöll jag i hemmet tillsammans med mina tre bröder. Informatorn var en utmärkt lärare. Jag har aldrig sett någon i så hög grad som han kunna intressera de unga. Om vinterkvällarna brukade han samla sina disciplar omkring sig vid brasan, bjudande dem ur sitt rika kunskapsförråd allehanda fängslande skildringar, ägnade att rikta ooh egga deras vetande. Där hemma kom jag också i beröring med en troende gammal kvinna, mor Lena kallad, som tidvis tjänstgjorde som mina bröders hushållerska under deras uppehåll vid läroverket i Jönköping. Den gamla hade genomgått svåra sorger och prövningar, gift som hon varit med en drinkare, vilken slutligen fått en bråddöd. Men mor Lena var ett enfaldigt Guds barn, som genom sin barnsliga tro och varma gudsfruktan kom att utöva inflytande på mig. Då mor en gång ville ha mig med bort på en soaré, smög jag mig ifrån sällskapet och sökte upp den gamla, i vars närhet jag fann större tillfredsställelse.

Vid elva års ålder blev jag sänd till en kvinnlig släkting i Finland för att av henne mottaga undervisning i en del ämnen. Hon hade tidigare varit guvernant och behärskade flera språk. Det enda år jag nu tillbragte där borta i vårt östra grannland lände mig till utveckling, på samma gång som min karaktär prövades. Jag lämnades rätt mycket ensam, men i ensamheten lärde jag mig att bedja. Gud tycktes mig så nära, att han talade till mig genom sin Ande. Jag minns huru jag brukade gå ut i en skogsbacke och i ensamheten utgjuta mitt hjärta i bön. Men åter hemkommen till föräldrar och syskon glömde jag snart den Gud, som på ett så härligt sätt uppenbarat sig för det ensamma barnet,

Fru Catherine Booth.

General Ediv. J. Higgins.

Kommendör T. Henry Howard, stabschef 1912—1919.

Kommendör Henry W. Mapp, stabschef från år 1929.Officersgrupp från 1884: Anna Lindgren, Hanna Ouchterlony, Jenny Swenson, Hugh E. Whatmore, E. Hellberg.

Grupp från 1888: Jenny Swenson, Ebba Palmblad, Lorentze Sommer, Amanda Ouchterlony.

Officerare år 1886: Första raden (från vänster): Emmy Söderberg, Lizzie Owens, Jenny Swenson, Hanna Andersson, Anna Lindgren.

Stående, andra raden: Klara Hall, Augusta Olsson, Johanna Sundkvist, Aurora Ehn, Hulda Sjögren, Hildur Karlson.

Tredje raden: J. Toft, Konrad Zandin, E. Hellberg, Th. Janson.Hanna Ouchterlony —

ett stycke självbiografi

och jag kände mig för ögonblicket tillfredsställd i kretsen av de mina och de vänner, med vilka jag delade studierna och livets glädje.

Ett par år efter min konfirmation kom jag till Stockholm och upptogs som barn i huset hos en faster, gift med en gammal officer, som deltagit i finska kriget 1808. Han var nu förrådsförvaltare på Skeppsholmen, där han hade ett förtjusande hem. I denna familj fördes jag ut i sällskapslivet. Jag fick inblick i många förhållanden och lärde känna människor inom en viss sfär, vilket sedermera blev mig till nytta i Guds rikes intressen. Min inre människa undergick denna tid många skiftningar, och jag kämpade mången hård kamp. Visserligen blev jag beskyddad från alla dåliga inflytelser och från den närmare bekantskapen med det slippriga världslivet, men jag kände likväl djupt intigheten i det liv, som jag levde. Emellanåt, när jag sent på kvällen befann mig ensam på mitt rum, kunde jag sitta där i timtal, försjunken i mina betraktelser, under det att blicken följde de glimmande reflexerna på Norrström av Skeppsbrons många ljus.

'Vad slags ljus återspeglar min själ?' frågade jag mig själv, under det att längtan efter det eviga ljuset brände där inne, och jag grät. Till och med dagens nöjen förlorade sin dragningskraft för mig. Allt föreföll så tomt.

I en sådan sinnesstämning gick jag en natt till vila. I drömmen såg jag himlen betäckt av mörka moln, allt omkring mig var så dystert. Men i ett nu skingrades molnen av ett milt ljus, och i detta ljus såg jag ett kärleksfullt ansikte, som blickade ömt på mig, och jag hörde tydligt en röst säga: 'Följ mig!'

Det var Jesus. Jag förstod det och erfor ett djupt intryck av denna syn, men det var också allt.

På detta sätt förflöto sju år av mitt liv. Först när min farbrors familj avflyttade till landsorten, återvände jag hem till Värnamo. Vid denna tid hade jag ännu ej några bestämda framtidsplaner, men så blev jag av någon tillrådd att inträda på affärsbanan, något som jag dittills haft motvilja för. Snart nog fann jag mig själv som innehavare av en filial till Norströms bokhandel i Jönköping. Företaget lyckades väl, och inom kort etablerade jag egen affär, som sedan utvecklades på bästa sätt, så att jag blev i stånd att inköpa fastigheten, i vilken jag hade min bokhandel.

Så gingo nu åren, och jag nalkades det stora genombrottet i mitt liv. Min moders död, som inträffade vid denna tidpunkt, påskyndade utveck-

lingen. Jag var mycket påverkad av Guds Ande; jag kunde bedja och även i viss grad förtrösta på Herren. Det är mig ännu oförklarligt att jag icke redan då blev verkligt frälst. Emellanåt bevistade jag möten i missionshuset och kände därvid en allt större längtan i min själ efter frid med Gud.

I vårt hem, som efter min moders död år 1873 delades av min fader och syster jämte mig själv, fanns en liten flicka, min broders barn, vars moder hade slutit sina ögon i döden, när den lilla såg ljuset. Hon hade intagit allas våra hjärtan och var under sex och ett halvt år hemmets solstråle. Halvtannat år efter min moders bortgång miste vi den lilla, i det att hennes fader tog henne till sig. Hemmets skatter voro oss nu berövade, och jag hade svårt att kunna trivas hemma, plågad som jag var av sorg och saknad. Just vid denna tid kom jag i nöd över mina synder, en långvarig nöd, som efter sex månaders ensam kamp ändade med frid och glädje.

Avgörandet skedde i ensamheten, då jag på mitt rum kämpade i bön. Alldeles tillintetgjord ropade jag slutligen: 'Herre Gud, jag kan inte uthärda längre! Jag går förlorad!' Då, när nöden var som störst, skingrades mörkret, och ljuset bröt in i min själ. Jag fick förvissning om mina synders förlåtelse och kunde tacka Gud därför. Detta skedde år 1875.

Jag fick nu en ny umgängeskrets. Det fanns i denna trakt s. k. läsare, som jag dittills varit tämligen främmande för. De blevo nu mina vänner och nådesyskon.

Så gott som genast grep jag mig an med arbetet i Herrens vingård. Min själ brann av nitälskan för själars frälsning. Först begynte jag en syförening, som hade till syfte att förse fattiga barn med kläder. Därpå samlade

jag traktens barn till söndagsskola såväl i mitt hem som i missionshuset och fick bliva ett medel i Herrens hand till åtskilligas frälsning, vilket jag senare fått veta. Vidare anordnade jag andaktsstunder för vänner och bekanta, tillhörande min förra umgängeskrets. Jag skrev och bjöd dem personligen att samlas i mitt hem. 'Det är så kallt i kyrkan', sade jag, 'skulle ni inte vilja komma hem till mig och höra en predikan?' Då brukade de fråga: 'Är predikanten en god talare?' — 'Det kan jag inte svara på', sade jag, 'men jag vet att han säger sanningen.' Vid dessa tillfällen hade jag alltid någon god predikant till hands, som förkunnade ordet. Jag drömde icke om att själv predika. Sådant ansågs ju då icke tillåtet för en kvinna — en åsikt, som visserli-

gen syntes mig tvivelaktig, men som icke desto mindre kom mig väl till pass, emedan jag själv var i saknad av den behövliga frimodigheten.

En troende prästman, genom vilken rika välsignelser tillfördes min själ, manade mig att besöka sjuka kvinnor och läsa för dem ur Rosenius' skrifter. Men detta var tydligen icke min kallelse, därtill kunde andra befinnas vara villiga och lämpliga. Jag kände min uppgift vara att samla de djupast sjunkna, sådana som aldrig frågade efter Gud ooh hans ord. Jag lyckades också få en stuga för mina möten, belägen just i den trakt, där min blivande församling hade slagit ner sina bopålar. Här sökte jag nu komma dem till hjälp som hade mycken synd och litet kläder. Stugan var vanligtvis full av folk. Många av de närvarande voro kända under förfärliga öknamn, som betecknade deras djupa fall. Jag läste ur bibeln och Moodys skrifter, talade personligen med dem en för en och bad för dem. Ävenså brukade jag med skollärarens tillhjälp samla drinkare till liknande möten i sockenstugan.

Så småningom ökades min frimodighet att vittna om Herren. Emellanåt föranleddes jag också av omständigheterna att så göra. En gång hade vi samlats till möte i missionshuset, men av någon anledning voro männen borta, så att publiken nästan uteslutande bestod av kvinnor. Man ville då att jag skulle läsa något Guds ord för de närvarande, men jag tordes ej göra detta utan sprang upp till missionsföreningens ordförande, som bodde i närheten, och frågade honom: 'Farbror, går det an att jag läser i missionshuset?' Året därpå blev jag av Anden manad att bedja högt i ett missionsmöte och gjorde också detta, under det att de övriga närvarande voro tvehågsna och undrande beträffande ett så djärvt tilltag av en kvinna.

Ju mer jag lärde känna Gud, desto mer inställde sig i min själ en allt djupare längtan efter något högre, något som jag kände ännu fattades mig — helgelse. Jag skrev till ett par präster härom, men såväl dessa som en del andra personer, med vilka jag samtalade om saken, sade mig att detta tal var 'mycket farligt'.

Jag upphörde dock ej att längta efter fullheten av Guds välsignelse, och det var just under denna tid, som den man kom i min väg, genom vars förkunnelse Andens fulla ljus inströmmade i min själ. Den mannen var mr Bramwell Booth. Sammanträffandet skedde sommaren 1878, då mr Booth uppehöll sig som gäst hos en i Värnamo bosatt engelsk ingenjör, mr Billups, som jämte sin familj slagit sig ner i staden.

Mr Bramwell stannade ej länge i Sverge, han måste för sitt arbetes

skull redan efter några veckor återvända till England. Jag hade emellertid genom hans besök fattat intresse för den nya rörelsen i England, och detta intresse ökades ytterligare genom läsandet av Frälsningsarméns engelska organ, "The War Cry\ Vi underhöllo också förbindelsen oss emellan brevledes, och en dag sommaren 1881 erhöll jag inbjudan från mr Bramwell att som hans föräldrars gäst komma över till England.

Just då jag mottog denna inbjudan, kände jag mig mycket trött och hade beslutat resa till en badort. Jag undrade nu mycket vad jag skulle göra. Men så en natt drömde jag att mitt liv liksom hängde på en tråd, och nu insåg jag hur viktigt det var att använda sina tillfällen rätt. Jag kanske redan förut borde ha sagt att jag liksom hade en känsla av att den ifrågasatta englandsfärden i mer än ett avseende skulle bli avgörande för mitt liv. För att ännu ytterligare bli förvissad om hur jag borde handla bad jag att Gud genom ett tecken skulle visa mig om det verkligen vore hans vilja att jag skulle resa. Jag hade ingen lämplig koffert, men kunde jag nu utan eget åtgörande få en sådan, skulle jag taga det som ett bevis på att det var Guds vilja att jag begåve mig till London.

Någon dag därefter frågade mr Billups helt plötsligt: 'Har fröken någon koffert? Inte, nå, då låta vi en av mina arbetare göra en.'

Så blev då denna resa en verklighet, och inom kort befann jag mig för första gången som gäst i general Booths familj. Under de fem veckor jag tillbragte där blev jag i tillfälle att dagligen se vad ett verkligt utgivande för Herren är, ett utgivande icke blott i ord utan i gärning och sanning. Såväl generalen som alla de övriga i familjen, ända till de yngsta barnen, hade blott ett mål: Guds förhärligande och världens frälsning. Några dagar efter min ankomst till England blev jag inbjuden att bevista ett möte för Arméns officerare, och där uppenbarade Guds Ande för mig tydligare än någonsin min kallelse, d. v. s. ansvaret för andras frälsning. Jag offrade mig på lydnadens altare och lovade Gud att gå varthelst han ville sända mig.

I London fick jag tillfälle att rätt noga studera Frälsningsarméns arbete. Mr Bramwell lät en officer följa mig runt de olika kårerna och internationella högkvarteret, som då ännu var beläget i Whitechapel. Senare for jag till Cardiff och vistades en tid i mr Billups' familj, varefter jag återvände hem till Sverge.

Genast efter min hemkomst påbörjade jag, trogen mitt löfte, offentlig verksamhet. Detta skedde dock under mycken fruktan och bävan. När jag kom till Göteborg, sammanträffade jag där med pastor T. Truvé

och inbjöds då av honom att komma och tala vid ett hans möte. Han höll den tiden möten i en teater under väntan på att få sin kyrka byggd. Jag sade först nej men blev mycket olycklig däröver. Jag minns ännu väl hur jag gick ut i den stjärnklara natten och hur jag tyckte att stjärnorna ropade till mig: 'Du löftesbryterska!' Sedan gav jag pastorn det önskade löftet, och så kom jag på ett möte. Där satt jag nu bakom ett draperi uppfylld av fruktan och ropade till Gud om hjälp. När mitt tillfälle kom, drog pastor Truvé draperiet åt sidan, i det han sade: 'Här ha vi fröken Ouchterlony, som just kommit från London efter att ha blivit värmd och upplivad av Guds Ande.' Mitt framträdande väckte icke liten sensation. Vad jag sade visste jag icke efteråt. Segern var i alla fall vunnen och vägen banad för kommande tillfällen.

Kort därefter framträdde jag även hos metodisterna i Göteborg, och på genomresa i Jönköping höll jag ett möte på Ynglingaföreningens lokal i denna stad. Hemkommen till Värnamo gjorde jag till en av mina första uppgifter att iordningställa den undre våningen i mitt hus till samlingslokal, ooh där hade jag sedan under den följande vintern inför proppfullt hus många välsignelserika möten.

Vid denna tid hade jag ännu ej hyst en tanke på att själv bliva ledare. Möjligen trodde jag mig någon gång kunna taga emot Frälsningsarmén och bliva den till hjälp i arbetet. Men Herren förde mig framåt steg för steg och beredde mig för mitt kommande värv. Jag stod tämligen ensam med mitt vittnesbörd, som av många ansågs vara farligt. Människor kommo likväl farande långa vägar för att av mig få hjälp i andliga ting. På våren 1882 blev jag av troende vänner i Halmstad inbjuden att vila ut i deras hem efter allt arbete. Då anordnades talrikt besökta möten i missionshuset. På ett av dessa möten sammanträffade jag med nuvarande major Jenny Swenson och blev ett medel i Herrens hand till hennes omvändelse.

Från Halmstad blev jag också kallad ut på landsbygden för att hålla möten i stugorna. Folk lämnade mitt på dagen sitt arbete och kom farande långa rader för att vara med, och jag minns hur man fyllde icke endast rummet, där mötet hölls, utan även köket och förstugan. Guds Ande verkade. Många gräto och ropade högt efter nåd och frälsning.

Just hemkommen till Värnamo — det var i maj månad samma år — erhöll jag telegrafisk inbjudan från London att övervara de stora högtidligheter, varmed Congress Hall, som nyligen förvärvats av Frälsningsarmén, skulle invigas. Jag begav mig nu för andra gången till

den engelska huvudstaden. Men i stället för att, som jag hade tänkt mig, återvända hem om fjorton dagar, kom min vistelse i London denna gång att räcka hela sju månader. Under tiden underhöll jag korrespondensen med

Jenny Swenson, vilket hade till följd att även hon några veckor senare slöt sig till mitt sällskap. Under detta långvariga uppehåll i England var jag mycket ofta tillsammans med fru Catherine Booth ute på möten, och jag erhöll djupgående intryck av denna mäktiga personlighet. Redan tidigare hade mr Bramwell Booth i sina brev till mig framkastat tanken att Gud måhända ville kalla mig ut i arbetet som en frälsningsofficer. Denna fråga närmade sig nu ett avgörande, utan att jag hade en aning därom. Jag bestormade general William Booth med böner att han måtte sända en avdelning att 'öppna eld' i mitt hemland. Länge ställde han sig tveksam, och jag började bli otålig, ivrig att få återvända hem. Hur stor blev då icke min överraskning, när generalen en dag gav mig det beskedet, att han utsett just mig till ledare för den svenska avdelningen. Uppdraget syntes mig övermåttan svårt, men efter att länge ha övervägt detsamma och under mycken bön till Gud förklarade jag mig villig att gå åstad.

Det var på ett stort möte i Exeter Hall i London den därpå följande 28 november, vid vilket över ett hundra officerare erhöllo order till olika länder, som jag ur fru Catherine Booths hand mottog den fana. under vilken vi, jag och fyra kamrater —- två män och två kvinnor — skulle gå åstad för att begynna frälsningskriget i Sverge. Jag kände mig lycklig men på samma gång bävande. Ansvaret tyngde mig, och framtiden låg höljd i dunkel. På detta möte var fröken Beatrice Dickson närvarande, och hon sade mig sedan, då vi sammanträffade i Göteborg, att hon hade tänkt för sig själv under invigningshögtidligheten: 'Om ni visste vad ni har att möta —- — —'.

Vad som sedan följde — ankomsten till Stockholm, de första hårda striderna och den därpå följande frammarschen från seger till seger — utgör ett kapitel för sig.»

Frälsningsarmén vecklar ut sin fana i Stockholm

Frälsningsarméns pionjärtrupp för Sverge, som invigdes och avskildes i Exeter Hall i London den 28 november 1882, bestod av Hanna Ouchterlony — befordrad till major —, en manlig engelsk kapten, James Garside, löjtnanterna Jenny Swenson och Emily Pettersson samt en ung svensk, som en helt kort tid bistod de nämnda i deras arbete. Den unge svensken hade sänts i förväg för att i Stockholm söka anskaffa lokal. Major Ouchterlony och löjtnant Swenson lämnade London i mitten av december och hade oturen att nödgas passera Nordsjön i rykande vinterstorm. Truppens övriga medlemmar anlände till Stockholm vid julen.

Då major Ouchterlony kom till Göteborg, lämnade hon löjtnant Swenson där med orden: »Jag kallar dig, när jag blir färdig», och fortsatte till huvudstaden, där hon fann att den i förväg sände svenske hjälparen icke lyckats uppdriva vare sig lokal eller högkvarter. Det blev sålunda majorens första uppgift att söka skaffa lämplig lägenhet till högkvarter. Av en äldre kvinna, som brukade hyra ut rum åt skolpojkar, lyckades hon få hyra två möblerade rum i Linnégatan 55. en trappa över gården. Det ena av rummen inreddes till expedition och det andra till sängkammare åt majoren och hennes två kvinnliga assistenter — för de båda manliga medhjälparna fann man ett rum i närheten. Här fick sålunda Frälsningsarmén sitt första högkvarter i Sverge.

Det var lätt nog att finna ett högkvarter men betydligt svårare att kunna få hyra passande samlingslokal. Slutligen lyckades majoren erhålla löfte att mot en dryg hyra få disponera Ladugårdslandsteatern vissa dagar i veckan. Uppgörelsen gällde dock endast dag för dag.

Här hölls nu det första verkliga frälsningsarmémötet i Sverge den 28 december 1882. Major Ouchterlony hade valt denna dag utan tanke på att den i almanackan kallades »Menlösa barns dag», men många mena med tanke på det signifikativa i dagens namn att en lämpligare födelsedag kunde hon ej ha bestämt för Frälsningsarmén i vårt land. Mötet

skulle börja klockan 3 e. m., och stora affischer uppsattes, vilka meddelade:

»BLOD OCH ELD! Kvinnor och män skola tala och sjunga om Jesus» etc.

Löjtnant Jenny Swenson gick i Göteborg och väntade otåligt på kallelse till huvudstaden. Det dröjde emellertid

till mellandagarna, innan ordern kom, men när den anlände, var det bråttom. Löjtnanten reste sålunda från rikets andra stad den 27 december och anlände till huvudstaden morgonen därpå med det ett par tre timmar försenade nattsnälltåget. »Jag möter», hade majoren telegraferat, och då detta var hennes bestämda avsikt, hade hon sparat porto för adressen. Emellertid hade man vid Centralstationen lämnat oriktiga uppgifter om det försenade tågets väntade ankomsttid, och när löjtnant Swenson steg av tåget, fanns där ingen henne till mötes. Vad skulle hon göra? Ut och söka naturligtvis. Men att, själv okänd, finna en obekant person i en stor stad är icke lätt. Och löjtnanten fick ett styvt göra, innan hon fann sin chef. I ett engagerat stadsbuds sällskap sprang hon från hotell till hotell och hörde efter om en fröken Hanna Ouchterlony bodde där. Äntligen fick hon fatt i ett hotell, där fröken Ouchterlony bott någon dag, och där fick hon upp ett spår, som ledde till Linnégatan 55, men där tog också spåret slut, ty ingen av de många som tillfrågades kände det minsta till fröken Ouchterlony. Tillbaka till hotellet! Jo, adressen var riktig. Åter till Linnégatan 55 och nya frågor. »Vi ha ju sagt er att här bor ingen Ouchterlony», var fleras snäsiga svar. Slutligen fick löjtnanten på gården syn på en gumma, som hon förut talat vid. Henne tillsporde hon

sålunda återigen. »Fröken--major--Ouchterlony? Jo visst,

hon bor ju hos mig häruppe, vet jag.» Och mycket riktigt, där återfann löjtnant Swenson sin chef i hennes nyupprättade högkvarter. Klockan var nu redan två på middagen. Klockan tre skulle det första mötet gå av stapeln, och det kunde ej hållas utan löjtnant Swensons medverkan. Hon var nämligen den lilla pionjärtruppens enda sångfågel, och utan sång kunde Frälsningsarmén naturligtvis icke starta. »Högkvarterets stab» hade följaktligen befunnit sig i stor ängslan och oro, innan Jennv Swenson uppenbarade sig, och när hon slutligen kom, blev det stor brådska med att hämta hennes koffert och packa upp hennes uniform. Då detta var gjort, vecklade majoren ut arvébaneret, som fru Catherine

Booth överlämnat till henne i Exeter Hall, och under detta höllo de fem banbrytarna ett brinnande bönemöte, innan de tågade åstad till teatern. På nytt invigde de sig åt Gud och Frälsningsarmén och upprepade löftena från den 28 november att aldrig svika frälsningsfanan och vad den symboliserade. Som tecken på att Gud med välbehag såg till deras offer bådo de om synliga tecken redan i det första mötet, d. v. s. att någon själ då skulle söka frälsning.

Vid den för öppningsmötet utsatta tiden var Ladugårdslandsteatern fullsatt. Publiken var lugn och stilla, men man kände dock en stark spänning i luften. Ingen visste ju rätt vad som skulle komma och hur det hela kunde komma att förlöpa. Man hade ju i tidningarna läst om Frälsningsarmén i England och dess arbete, och somliga av dessa skildringar voro ägnade att väcka inte endast undran utan sensation, ja. t. o. m. oro och ängslan.

Plötsligt gick ett sorl utefter bänkarna, och allas blickar riktades mot scenen, på vilken tre kvinnor och två män framträdde, klädda i den då så ovanliga men nu så välkända uniformen. De grupperade sig kring en röd-gul-blå fana, som bars och utvecklades av gruppens ledare, major Hanna Ouchterlony, och föllo på knä i tyst bön. Församlingen åsåg denna sällsamma »spelöppning» under absolut tystnad och med stark förväntan på fortsättningen. Efter ett par minuter reste sig de bedjande fem, och så begynte Frälsningsarméns i Sverge första batalj.

»Till de renas och heligas hemland vi tåga», tonade det ut över den högeligen intresserade åhörarskaran, och redan då versens: »Viljen I ej gå med till det saliga land?» med känsla sjungits, under det salva-tionisterna halvt spörjande, halvt manande räckte ut sina händer mot åhörarna, kunde man se att åtskilliga av de senare ej längre betraktade salvationisterna som främlingar utan hade förnummit vars andas barn de voro och kände släktskapsförbindelserna med dem genom Jesus Kristus. Man såg hur både kvinnors och mäns ögon tårades. Det var ju »den gamla religionen», framburen av sändebud i ovanlig dräkt och på ett ovanligt sätt men också med ovanlig känsla och kraft.

Mötet fortsatte under djupt allvar. Majoren läste ett bibelord och talade däröver men använde största delen av sitt

tal till att förklara vad Frälsningsarmén var, vad den ville och vad den ämnade lära. De övriga salvationisterna avgåvo personliga vittnesbörd. Ehuru mötet egentligen icke var avsett att bliva ett frälsningsmöte, gav dock Herren pionjärerna

det tecken de bett om, i det en man och en kvinna i detsamma sökte frälsning.

Så var det första slaget utkämpat —- och vunnet — i ett fälttåg, som nu pågått i fem decennier och vars stora vinster för sanning, rättfärdighet och livslycka icke skola bliva oss fullt klara och uppenbara förrän på den dagen, då allt förborgat skall bliva uppenbarat och allt fördolt skall bliva känt.

På kvällen klockan sju hölls åter ett möte i teatern. Detta gick mer än eftermiddagens i äkta arméstil. Publiken var något oroligare än på eftermiddagen, vilket dock icke berodde på åstundan att störa utan på den starka trängseln. Vaktmästarna hade nämligen släppt in långt fler än lokalen bekvämt kunde rymma, och likväl trängdes skaror utanför i hopp att komma in. I ett fyrtio år gammalt meddelande om detta möte heter det: »Då löjtnant Swenson sjöng: 'Det dyra Jesu blod, det tvår mig vit som snö', var tystnaden andlös. Sedan några till hjärtat gående tal hållits, vidtog bönemötet, och se, man fick då bevittna för första gången en scen, som sedan så många tusende gånger till änglars och människors fröjd upprepats i alla delar av vårt land, från trakterna vid norra polcirkeln ned till Skånes slätter, i städer och avlägsna landsbygder, i frälsningsbaracker och bönehus såväl som ute i skogen och på gårdar: en efter annan med nedböjt huvud och tårade kinder tränger sig fram ur folkmassan, kastar sig ned vid botbänken och ropar högt till Gud om nåd. Stora män gråta som barn. Då uppstår en rörelse över hela församlingen, påminnande om ett moget sädesfälts vajande för vinden. Ett gny förspörjes, som emellanåt genomtränges av en be-kymrads rop, under det att från plattformen ideligen sjunges: 'Kom till Jesus, han vill frälsa nu', och salvationisterna sträcka händer och blickar mot höjden; men just detta gny väcker upp till besinning många, som förblivit oberörda under de regelbundna talen och sångerna.»

Ja, så skrev en salvationistpenna om första dagens andra möte. Men en av Stockholms dagliga tidningar såg vad som då skedde med andra ögon och skrev bland annat följande:

»Frälsningsarmén i Stockholm.

Det religiösa vanvettet i dess allra nyaste skepnad har med flygande fanor och klingande spel hållit sitt intåg i vår gamla huvudstad. Renläriga 'apologeters' utsäde vid korstågen mot förnuft och vetenskap i Vetenskapsakademiens hörsal har mognat till skörd i Ladugårdslands f. d. teatersalong. I denna bekanta lokal uppträdde i går afton för första

gången en svensk avdelning av den s. k. Frälsningshären — denna numera världsberyktade förening av religiösa svärmare, vilka på senaste tiden gjort ofantligt mycket väsen av sig i England. Den rymliga salen var överfylld av åhörare, nästan uteslutande hörande till de mindre bemedlade klasserna. Anslag å annonspelarna hade nämligen förberett allmänheten på denna egendomliga aftonunderhållning. Sällan torde emellertid angreppen mot 'otron' hava utkämpats med så ömkligt slöa vapen, som de vilka i går afton svängdes av våra inhemska 'frälsningssoldater' av båda könen.---tiden upptogs huvudsakligen dels med avsjungandet av en ny, lustig 'andelig' visa — slagdänga vore måhända rätta ordet — vars viktigaste ingrediens utgjordes av den tjogtals gånger upprepade ordvändningen: 'Vi må Jesus prisa', dels av den lika outtröttligt idisslade uppfordringen till den samlade menigheten om att lomma till Jesus', komma nu strax, genast i afton, för att därigenom undgå helvetet. Att måhända ej en enda av de talrika åhörarna begrep vad som egentligen menades med det där 'kommandet till Jesus', det där att 'tro på honom' — om de ordens rätta mening tvistas ju på alla håll i våra dagar — det tycktes ej alls bekymra aftonens ivrigt gestikulerande talare. Här, som ofta annanstädes vid fanatismens och den ortodoxa övertrons orgier, dränktes begreppsredan och den sunda bibeltolkningen i det meningslösa ordsvallets gruvliga flod. Och dylika rent av dårhusmässiga uppträden, ägnade att bestialisera massan, vågar man — rmed benäget tillstånd'? — utsmycka med kristendomens heliga namn!»

Emellertid framgår det ju av föregående att flera av mötets åhörare förstodo maningen »Kom till Jesus!» och lydde den. Ingen av dessa blev dock »bestialiserad». Men det berättas om en av dem som tidigare genom dryckenskap och annan synd i allra högsta grad hade utplånat spåren av gudsbelätet i sitt väsen att han blev totalt förändrad och från det mötet var en ny skapelse. »Vilddjuret» i den mannen blev tillintetgjort, och kristuslikhet utdanades. Och så har det sedan vid Arméns botbänkar i Sverge skett med många tusen själar.

Väckelsevindar och fridstörarstorm i stockholmslokaler

Redan före det första mötet hade major Ouchterlony försäkrat sig om tillstånd att få hålla möten i Ridhuset vid Grevturegatan, enär Ladugårdslandsteatern ej kunde få disponeras mer äe vissa dagar i veckan. Dagarna närmast efter den 28 december höllos möten i teatern både på förmiddagarna och kvällarna. Under förmiddagsmötena var lokalen fullsatt, och på kvällarna kunde ej alla, som det ville, komma in. I varje möte sökte människor frälsning. Redan andra kvällen erbjödo sig troende vänner att i mötena biträda salvationisterna, ett erbjudande, som med glädje antogs. Nyårsdagen hölls det första mötet i Ridhuset, som sedan, då det var större än teaterlokalen, med förkärlek användes sön-och helgdagar, fastän det i hyra betingade den efter dåtida förhållanden stora summan av 100 kronor pr dag. Samma tidning, som refereradt' öppningsdagens kvällsmöte, innehöll den 4 januari 1883 följande målande och i stort sett oförargliga kåseri om det första mötet i Ridhuset.

»FRÄLSNINGSARMÉN.

Den nyaste andliga sekten i Stockholm.

I Ridhuset vid Grevturegatan i Stockholm gavs i söndags (måndags?) en non pius ultra föreställning. Clowner och saltomortaler och mångtalig publik liksom på Loissets 'hästopera'. Men ingenting i 'den högre skolan'!

Publiken var samlad. Den såg mäkta nyfiken ut. Stimmande pojkar och några högt beskattade hundar hade trängt sig främst. Här kommer att bli fröjd för oss, tänkte möjligen de senare.

Å läktaren vid norra sidan döko plötsligt några figurer upp. Två manliga och tre kvinnliga. Kvällens hjältar och hjältinnor. Officerare i 'frälsningsarmen'. Fruntimren i svarta tätt åtsittande kläder och ett slags framskjutande hattskrållor — någonting dylikt begagnades här för 20 à 30 år sedan. Den ena karlen var även klädd i svart, den andra i en fantasiuniform: mörkblå med röda ränder på kragen, 'frälsningsarmens' uniform.

Den svartklädde såg ut att vara en hygglig ungdom på några och tjugu år, den uniformerade tittade med små bruna, illmariga ögon om-

kring samt svängde med armarna: bestämt ett minne från becksömstrå-darna och skomakartavlan. Han var medelålders.

Sylarna hade däremot det äldre fruntimret fått i sina ögon. Hon blickade vasst och skulle i övrigt med fördel kunnat uppträda i Fausts 'Häxköket'.

Det andra fruntimret såg förvånat ut och syntes vara den minst bevandrade i detta slags sport. Den tredje bar spår av en mera ovanlig skönhet. Hon kastade utomordentligt världsliga blickar omkring sig.

Hoppla! Representationen började.

Den hyggliga ungdomen på några och tjugu år sjöng, så att det skal-lade i Ridhuset. Det var någonting av 'Rule Britannia'. Karlen var engelsman och för övrigt så hes som en ångbåtsvissla. Vid hans sida stod den sylögda, som synbarligen red för rusthållet, för att begagna en bild, som står i ett slags samband med ridhus.

'Denne', sade hon och pekade på den fäktande ynglingen, 'har lungsot, men han sjunger ändå. Anden manar honom.'

Ynglingen svarade med ett fruktansvärt rytande.

Under tiden gingo de två andra fruntimren omkring och samlade pengar på var sin tallrik med och utan försäljning av 'frälsningsarmens' sånger. Alldeles som i de gamla musikkaféernas dagar.

'Jag vet att ni ger allesammans', sade den vassa där uppe, 'ty det är för himlens sak.'

Piff, paff, puff! Tetzel och avlatskrämeri!

Framför avskrankningen lågo några gamla mattor av grövre tvg utbredda.

'Vartill detta?' frågade vi den ena av de kvinnliga officerarna med tallrikar — skönheten för övrigt.

'Jo, där skall var och en som bekänner sig frälst i kväll falla på knä och bekänna sina synder. Känner ni er manad?' frågade hon och gjorde en betecknande rörelse. Det ultra världsliga i röst, min och blick övergav henne ej heller nu.

Man kan bli svarslös för mindre. Under tiden hade emellertid ynglingen sjungit ut. Nu började han 'predika'. Han talade engelska med några hästars kraft, och bredvid honom stod den vassa och tolkade.

Må det erkännandet givas åt den bleke, sjuke ynglingen, främling här, att han syntes vara övertygad om sin sändning. Emellertid anfäktade han sig övermåttan. Han svängde med sina ovanligt långa armar som om det gällt den argaste gymnastik. Han höjde och sänkte rösten plötsligt och oregelbundet, ena stunden röt han, den andra pep han.

Och det gamla kavata fruntimret röt och pep efter och svängde med armarna. På avstånd kunde man tagit dem iför två väderkvarnar, uppsatta på lek.

Men vad hade 'frälsningsarméns' officerare, den manlige och den kvinnliga, att meddela sina åhörare? Platt intet! Underliga utrop! Religiösa knalleffekter! T. ex.:

rDe säga att Guds barn se så ledsna ut. Ser jag ledsen ut kanske?'

På samma gång himlade den unge predikanten och den gamla tolken med ögonen och skrattade. För att se riktigt lustiga och glada ut förstås.

'Kom, kom genast — annars bär det åt---!'

Men ingen kom fram på mattan. I stället hade den uniformsklädde all möjlig möda att hålla de yngre åhörarna i styr. Han grälade, under det den engelske medbrodern gjorde himmelsfärden. Denne slöt lika plötsligt som han börjat. Han var alldeles uttröttad. Han sjönk ned på en bänk och överfölls av en våldsam hosta. Den uniformerade hade grälat till slut. Nu rusade han fram, kastade sig på knä och nystade ur sig en bön, förvirrad, osammanhängande, med vilda utrop. Som vanligt satte detta en hop folks känslor i rörelse. Andliga interjektioner slungades fram, än här, än där i Ridhuset.

Därovanpå ryckte det gamla fruntimret fram en stor blodröd fana med en vit stjärna i mitten. På den vita grunden lästes i mörka bokstäver de nätta orden: Eld och blod. En av 'frälsningsarméns' sånger uppstämdes — ganska sävligt, må det vara sagt — av fruntimret med det världsliga utseendet. Melodien — vad säges därom — var varken mer eller mindre än en variation av en känd Offenbachs-aria! Efter sångens slut svängde det gamla vassa fruntimret fanan vitt omkring och frågade överljutt:

'Vem vill ställa sig under denna fana?'

Ett svar i hopen. Därefter tillkännagavs att de som omvändes på Ladugårdslandsteatern i fredags skulle komma upp till officerarna.

Och därmed slöt spektaklet för den här gången. Man visste ej om man skulle gråta eller skratta. Har 'frälsningsarmén' möjligen något berättigande i England, omplanterad i svensk jordmån och så som den här framträtt, är den både ömklig och löjlig.

Det äldre fruntimret, tolken, lär stå i spetsen för företaget härstädes. Hon är 'major i armén' och var nog med när krutet uppfanns, det märkte man. Hennes medsystrar och den grälande uniformen med becksömsfantasierna äro alla från Sverge men ha en längre tid vistats i England.

De ha anhållit att med sin fana i spetsen få vandra kring gator och torg, men poliskammaren har i ordningens namn visligen nekat dem detta.»

Det talades i ovanstående tidningsurklipp om försäljning av »Frälsningsarméns sånger». Redan innan hon lämnade England för att påbörja frälsningskriget i Sverge, hade major Ouchterlony gått i författning om att få åtskilliga annésånger översatta och tryckta. Hon medförde sålunda vid hitkomsten en upplaga av ett häfte på fyrtiofyra sånger och tolv körer, vilket tryckts på Arméns officin i London. Flera

av dessa sånger hade översatts till svenska av den kände söndagsskolmannen och sångförfattaren Fr. Engelke.

En svårighet med Ridhuset var att det dagligen användes för ridning, varför bänkar måste bäras in och ut före och efter varje möte, vilket dock ej vållade kostnad, då arbetet gratis utfördes av nyomvända och troende vänner. Men det var också en särskild olägenhet med de där bänkarna — de voro hopfällbara och höllos uppställda medelst hakar. Dessa hakar upptäcktes snart av stockholmsgaminerna, som kommo till mötena, och det blev ett av deras favoritnöjen att på givet tecken sparka loss alla hakarna på en bänk, så att denna vek ihop sig och de på densamma sittande störtade till marken. Då var det lyckligt att golvet bestod av lös sågspånsblandad jord, vilket eljest ej alltid var behagligt.

Den 4 januari 1883 höll major Ouchterlony det första mötet med nyfrälsta och sådana, som ville anmäla sig till rekryter. Ett femtiotal voro närvarande, vilka nästan alla hade blivit frälsta i de första armémötena, många av dem från ett liv av djup sjunkenhet i synd, last och skam. Några av deltagarna i detta möte voro sedan längre tid troende, metodister, baptister etc., som mottagit stora välsignelser i de hållna armémötena och önskade få bli salvationister. Men majoren avvisade dessas anhållan om rekrytskap. »Nej», sade hon, »ni tillhör inte oss. Gå och sprid välsignelse i edra egna församlingar! Vi vilja inte fiska i andras sumpar.»

Bland de tidigare frälsta, som ville bli rekryter, var en flicka på tjugufyra år.

»Har ni varit frälst tidigare?» frågade majoren.

»Ja, men jag tillhör ingen församling», blev svaret.

Majoren uttryckte sin obenägenhet att »taga virke från andras skogar», viskade några ord till löjtnant Swenson, men lovade sedan den unga kvinnan att bli rekryt. Hon måste dock, då hon ägde åtskillig andlig erfarenhet, genast åtaga sig att besöka nyfrälsta. Denna rekryt hette Hanna Andersson, sedermera känd över hela landet som »Berg-sprängerskan».

Major Ouchterlony var mycket sorgfällig i vården om de nyfrälsta och mycket noggrann vid antagandet av rekryter och i deras fortsatta övervakande och fostran. Man släpptes sålunda icke utan vidare upp på plattformen, då man blivit rekryt — eller »soldat med vitt pass», som det då hette. För att komma upp till officerarnas sida på denna

helgade plats måste man inneha ett särskilt påtecknat »plattformspass», och över utskrivandet av dessa hölls sträng kontroll.

Att besöka de nyfrälsta var ingen lätt sak. I många fall möttes besökarna av mycken fientlighet i hemmen, där de sökte de nyfrälsta, och ibland förnekade de sökta fullständigt att de varit vid Frälsningsarméns botbänk. Men ofta gav detta arbete rikt utbyte och — bjöd på lustiga upplevelser, såsom följande uttalande av major Hanna Andersson ger vid handen:

»En lista med namn på dem man under mötena fått bedja med stacks i min hand, och jag hade att följa den. Det

blev en härlig tid för mig. Jag läste, bad och vittnade i de olika hemmen, som i många fall voro fattiga och usla. Det var en vanlig historia att mannen före sin omvändelse druckit och misskött sig, så att familjen icke ens hade det nödvändigaste för sitt uppehälle. Jag minns särskilt en man, som vi hade fått bedja med, vars familj befann sig i mycket usla omständigheter. Jag samtalade med honom och uppmanade honom att söka få något arbete, så att han kunde bli i stånd att göra det något så när drägligt för de sina. Som de icke hade någonting att äta, gick jag ut och köpte en limpa och en sill. Sillen rådde jag hustrun att steka på glöden i kakelugnen. Sedan sjöngo vi: 'Jag vill följa dig, o Jesus', och föllo på våra knän för att bedja. Under bönestunden kände jag att det började osa bränt från kakelugnen, varför jag på mina knän kröp fram till eldstaden och vände på sillen. Vi fortsatte att bedja en stund, varunder mannen och hustrun gräto ut sin sorg vid Mästarens fötter. Sedan kände de sig glada och lätta om hjärtat och styrkte sig med limpbrödet och sillen.

Under denna tid försörjde jag mig med att sy. Alltsedan jag hade fått uppdraget att besöka nyfrälsta, hade jag arbetat endast tre dagar i veckan med min sömnad och under de andra tre arbetsdagarna besökt alla de personer, vars namn givits mig. Den hjälp jag ofta under dessa besök kände mig nödsakad att giva gick ur min egen ficka. Mina förtjänade pengar togo därför hastigt slut. Under ett söndagsmöte uppmanade oss majoren att offra något extra för Herrens sak och sände omkring kollektboxarna. Allt vad jag ägde var en krona, men den lät jag glida ned i kollektboxen utan att veta varifrån jag skulle få nästa mål mat. Litet frukost hade jag ätit på morgonen, men nu ägde jag ingenting mera till mat. Min själ var alltför lycklig ooh glad, för att tvivel och oro för morgondagen skulle kunnat hindra mig att offra min sista slant

48Templets grundläggningsfest 18 juni 1887.

Svenska och norska staben 1889: Sittande (från -vänster): Th. Janson, fru Janson, Jenny Swenson, Hanna Ouchterlony, E. Hellberg, H. Lagercrantz.

Stående: Fru Ögrim, J. Ögrim, Th. Sundin, Barritt, Ch. Scrwton, A. G. Segerstéen, Aug. Karlson ("Biskopen"), fru Lagercrantz.Officerskåren år 1888 samlad till kongress.Väckelsevindar och fridstörarstorm i stockholmslokaler

för Herrens sak. När jag var på väg ut från mötet, hejdades jag av en dam, som omtalade för mig att hon blivit mycket berörd av Guds Ande.

'Kära lilla barn', sade hon, 'jag har hört av fröken Ouchterlony att ni besöker de nyfrälsta och att ni är en självförsörjande flicka. Hur kan ni reda er, när ni endast arbetar tre dagar i veckan? Har ni några pengar?'

'Nej', svarade jag, 'jag hade en krona, men den lade jag nyss i kol-lekten. Men jag behöver ingenting att äta i dag, ty nu skall jag ut för att besöka.'

Damen räckte mig tre kronor och sade: 'Min kära vän, se här, tag dessa penningar! Ni är välkommen till mig, närhelst ni önskar. Jag skall säga till att middag serveras er, om jag ej skulle vara hemma, då ni kommer.'

Den vänliga damen var gift med källarmästaren på den tidens största restaurang i Stockholm. Sålunda fick jag erfara att Herren sörjer för sina barn, så att de icke lida någon brist.»

Medan de salvationistiska husbesökarna med eller utan officersrang i hemmen uppsökte och bjödo till att styrka, stödja och vägleda de nyfrälsta, var det en ständig ström av besökare i det lilla högkvarteret i Linnégatan 55. Hela dagen var trappan fylld av folk, och majoren måste anställa en särskild dörrvakt. Många kommo av pur nyfikenhet, åtskilliga rent av för att driva gäck och göra spektakel med frälsningsfolket. Men icke få sökte andlig hjälp. Majoren blev »biktmoder» för många stackars betryckta och själssjuka människor ur alla samhällsklasser, som längtade till den frihet från syndens makt och herravälde, varom salvationisterna vittnade i sina möten. Det lyckades också major Ouchterlony att leda många från fångenskap till frihet. Men inte alltid kunde hon och hennes kamrater bistå de hjälpsökande, ty man trodde faktiskt att frälsningsofficerarna kunde hjälpa ur all nöd och i varje slags svårigheter.

De nyfrälstas framträdande på plattformen, deras deltagande i sång, bön och vittnesbörd väckte stor

uppståndelse. Flera av dem hade ju varit ökända drinkare och slagskämpar. Deras vittnesbörd, som oftast voro mycket naiva och ibland synnerligen drastiska, verkade i allmänhet gripande på en stor del av åhörarna, icke minst på somliga av deras forna stallbröder, som kommit för att se hur deras kamrater togo sig ut på Frälsningsarméns plattform. Massor av allt slags folk strömmade också till för att höra dessa »vittnen», som nyss voro krog- och poliskunder,

och bland denna mängd av mötesbesökare fanns det många, som voro notoriska bråkmakare och hade sin största fröjd i att ställa till uppträden. Gång på gång blevo nu mötena svårt störda, ja, det kom ibland till farliga uppträden. I Ridhuset roade man sig som nämnts med att sparka omkull bänkarna. Ett annat och mycket uppskattat fridstörarstreck var att med stoppnål och segelgarn sy ihop ytterkläderna på en lång rad män och kvinnor, som sutto på samma bänk. Man kan tänka sig »bänklagets» känslor, då någon däri ville avlägsna sig och man så upptäckte fridstörarnas »snörmakeri»! Ofta när mötena höllos i Ladugårdslandsteatern, var Östermalmstorg fyllt av en böljande folkmassa, som trängde mot dörrarna och ville in i lokalen. Den vid mötena tjänstgörande i allmänhet fyrtio à femtio man starka polisvakten stod ofta alldeles hjälplös. En numera framstående frikyrkoman var med i ett av de oroliga mötena på teatern och skildrar detta sålunda:

»Det var vid den tiden, då jag som yngling skulle ut i livet och på egen hand upptaga kampen för dagligt bröd. Mitt hem låg långt nere i Småland. Ryktet om Frälsningsarmén nådde ända dit. Vi läste i tidningarna om Arméns uppträdande i England, om soldaternas underliga uniformer, om gatumöten, om hornmusik och trummor, om andliga sånger på slagdängemelodier, hallelujarop m. m. Att detta var om icke Antikrist själv, så åtminstone hans förelöpare, det stod klart för de goda smålänningarna.

Nu var denna farliga rörelse kommen till Stockholm, just dit jag stod färdig att resa. Allvarligt förmanades jag att noga akta mig, så att jag icke droges in i denna rörelse, och jag sökte länge göra mitt bästa i detta avseende.

Jag hade varit i Stockholm någon tid utan att våga mig att besöka något av Arméns möten. Men så en dag övertalades jag av en vän att följa med honom till Ladugårdslandsteatern, där Armén då hade sina möten. Det råkade vara ett s. k hallelujamöte. Lokalen var full av folk. Jag måste upp på den trånga läktaren för att få en plats.

Kommendör Ouchterlony, en engelsk kapten, löjtnant Jenny Swenson och några andra voro på plattformen. De knäböjde i bön. I lokalen voro alla tysta, och en högtidlig stämning låg över det hela. Min nyfikenhet började utbytas mot vördnad för vad jag såg och hörde. Men så hände i ett nu något oväntat.

Den engelske kaptenen tog fram ett instrument och började spela, och de andra sjöngo. Någon tog den röda fanan och svängde den fram och

åter. Sången var denna: Till de renas och heligas hemland vi tåga.' Då man kom till refrängen: 'Vill du med? Vill du med?' uppstod helt plötsligt ett förfärligt larm. Hela publiken stämde in. Somliga skreko: 'Ja, vi gå med!' Andra stampade med fötterna och förde ett förskräckligt buller.

Aldrig i mitt liv hade jag varit så rädd, som jag nu blev. Jag blev så utom mig, att jag icke hade en aning om hur jag kom ut ur lokalen. Först då jag stod långt ute på torget, kom jag till sans. Det var det värsta jag dittills varit med om.

Så slutade mitt första besök på Frälsningsarmén.

Men det skulle dock icke bli det sista. Så småningom fick jag flera bekanta, som talade om Frälsningsarméns livliga och goda möten och huru fallna människor där blevo upprättade. Jag beslöt därför igen att börja besöka Armén. Under ganska lång tid gick jag ofta på mötena, särskilt söndagarnas morgonmöten, vilka skänkte rik

välsignelse. De voro också minst bullersamma och mera passande för mitt sinne.»

När mötena voro avslutade och officerarna skulle bege sig hem, följdes de ofta av en nyfiken och stojande folkmassa, mest ungdom. Polisen hade då svårt att skydda dem från att bli nedtrampade och påbjöd därför att de skulle åka från lokalerna till sin bostad. Man använde först öppna slädar vid hemfärderna — det var vintertid —, men då man icke i dessa var skyddad mot pöbelflockar, som trots poliseskort och fastän det kördes i starkt trav, följde efter och bombarderade de åkande med snöbollar och stenar, måste man anskaffa täckvagnar.

Även då majoren och hennes assistenter om dagarna hade ärenden ut på gatorna, blevo de föremål för påträngande och obehaglig uppmärksamhet. Folk lämnade butiker, verkstäder och bostäder för att rusa efter och se på dem — det var ungefär som när brandkåren ryckte ut. Så fort de kommo ut ur portgången, hördes ropet: »Se, där äro de!» och så fingo de hastigt stor och besvärlig eskort. Ibland hände det att polisen nödgades ingripa, följa dem från gård till gård och stänga portarna efter dem.

När soldaterna började anlägga uniform, särskilt den mycket förkättrade och förlöjligade bonnetten, så blevo även de utsatta för smädelser och övergrepp ute på gatorna. Major Hanna Andersson berättar en upplevelse, som är mycket intressant:

»Under den första tiden buro soldaterna ännu icke uniform, men major Ouchterlony framlade snart på ett enskilt möte ett förslag om

att de borde bära en röd halsduk som ett yttre tecken på att de tillhörde Frälsningsarmén. Hon inköpte några stycken sådana och visade oss dem i ett soldatmöte samt uppmanade oss att bära dem. Det var högröda, fyrkantiga halsdukar och skulle bäras i tresnibb. Det blev helt tyst i lokalen, och många av de nyfrälsta sågo mycket betänksamma ut vid denna anmodan. Jag ropade högt: 'Låt oss i Herrens namn göra det!'

Sedermera uppmanade majoren oss kvinnliga soldater att bära bonnett. När majoren framställde denna sak för oss, voro de naturligtvis inte många, som visade sig ha mod att bära denna föraktade huvudbonad, men ett par av de djärvaste lovade att försöka. Majoren anskaffade så några bonnetter. De voro av filt, och med bästa vilja kunde vi ej finna dem annat än högst anskrämliga. De som förut lovat bära dem vägrade, sedan de sett dem, bestämt att taga dem på sig. 'Jag får inte bära den för mamma', sade en flicka. 'Jag törs rakt inte', sade en annan. Och majoren stod och vände sina bonnetter, som ingen enda ville ta emot. Med viskande röst frågade jag en flicka, som satt bredvid mig, om ändå inte hon och jag skulle göra ett försök. Då hörde jag majorens röst: 'Hanna Andersson skall ha bonnett!' —- 'Ja, vi äro blott ett par, som vilja försöka', svarade jag, och så steg jag fram och tog en bonnett och satte den utan vidare på mitt huvud. Alla stirrade på mig förskräckta och undrande om jag verkligen kunde ha mod att visa mig så på gatan. Min kamrat tog helt tveksamt sin på försök. Och så blevo vi de första soldater i Sverge som buro bonnetter, och om hur det gick till vid vårt första försök att bära dem skall jag nu berätta. Vi brukade ibland ha möten i en metodistkyrka på Söder, och det var vid ett sådant tillfälle vi hade beslutat oss för att för första gången taga bonnetterna på oss. Majoren och löjtnant Swenson åkte på polisens tillsägelse släde till kyrkan, men vi hade att gå till fots till Slussen. Vi hade emellertid inte gått långt, förrän vi voro omringade av en skara råa människor, som följde oss med höga tjut och grova tillmälen. Vi hånades och knuffades. Skaran växte, allteftersom vi gingo, och skränet ökades. Min kamrats mod sjönk ned i skorna. Hon började storgråta och sade till mig att om hon blott komme hem med livet, så skulle hon aldrig sätta sin fot på Armén mera. Jag försökte att trösta henne, så gott jag kunde, och att själv vara lugn. Men det var ingen lätt sak. Det var ett riktigt tumult omkring oss, och polisen tycktes för ögonblicket vara ur stånd att hjälpa oss. Plötsligt fick jag en ingivelse och viskade till

min kamrat: 'Gör nu som jag säger dig, så kommer nog allt att gå bra. Låt oss, just när vi gå om hörnet därborta, svänga bandrosetterna på ryggen och vika in brättena på bonnetterna!' Sagt och gjort. I samma ögonblick vi gingo om hörnet, veko vi in de stora filtbrättena, så att hattarnas utseende helt hastigt förändrades. En pojke hade

emellertid ställt sig i försåt vid hörnet av gatan och sökte sätta krokben för oss för att få oss att snava. Lyckligtvis fick jag syn på honom och gav honom en knuff, så att han åkte rakt mot den efterstormande skaran. De som kommo först snavade över honom, och inom några sekunder hade det uppstått ett riktigt tumult i gathörnet. De flesta trodde att vi lågo underst i den sprattlande högen, ty i de båda framåtilande flickorna kunde nu ingen igenkänna de två frälsningssoldaterna. Vi hörde hur de ropade: 'Vart togo de vägen? Uppslukade jorden dem, eller kanske foro de rakt upp till himlen?' Prisande Gud att vi så lyckligt sluppit undan, nådde vi snart Slussen och voro så kort därpå framme vid kyrkan, där mötet skulle hållas.»

Givetvis kunde stadens myndigheter icke utan vidare tolerera dessa uppträden. Major Ouchterlony nedkallades därför upprepade gånger till poliskammaren och underkastades förhör. Första gången ville polismästaren med egna ögon se hennes uniform, ty man hade sagt att det var de från England komna kvinnornas besynnerliga dräkter, som lockade skarorna och eggade folket till störande uppträden. Majoren slog upp sin kappa:

»Så här äro vi alltid klädda!»

Och polismästaren nödgades konstatera:

»Den där dräkten är ju inte så anstötlig.»

En annan gång ville man höra om det var sant vad ryktet sade, att Frälsningsarmén importerade slödder från England och förde dem till sin botbänk. Så trasiga och eländiga varelser, som dem man där ofta såg, trodde man nämligen icke fanns i Stockholm. Majoren förklarade ryktet grundfalskt och erbjöd sig visa polismästaren att Sverges huvudstad hade massor av sådana stackare, som man sett vid Arméns botbänk, ville han endast göra henne sällskap någon dag, då de i så fall skulle besöka de elända i deras bostäder. Men polismästaren drog sig för besökspromenaden i salvationisternas sällskap, och han trodde utan att se.

En tredje gång hade myndighetspersonerna fått för sig att vad som uppeggade fridstörarna till bråk var salvationisternas sätt att sjunga körerna till sina sånger om och om igen.

»Kan ni inte göra som i kyrkan och sjunga varje vers bara en gång?» undrade polismästaren. Men det ville inte major Ouchterlony och hennes kamrater gå in på. De hade nämligen sett hjärtan vekna och hjärte-dörrar öppnas så småningom vid ett flerfaldigt repeterande av samma strof eller kör, och de ville icke uppgiva upprepandets strategi.

Emellertid gjorde fridstöraruppträdena det svårt för den unga rörelsen att få hyra lokaler. Man visste icke den ena dagen var man skulle hålla möten den andra, och ibland kunde man få bestämt besked om lokal först någon timme före ett mötes början. Detta gjordes kanske för att förhindra annonsering, vilket lokalägarna trodde kunde förminska publiktillströmningen. Men ryktet om var ett möte skulle hållas spred sig som en löpeld, och tilloppet av folk förminskades ej. När lokalerna voro fulla av folk, var det ofta tusentals utanför, som trängde på och ville in. En gång kom polismästaren in i Ladugårdslandsteatern en bakväg.

»Kommer polismästaren den vägen?» frågade salvationisterna förvånade.

»Vilken väg skulle jag eljest komma, om inte fågelvägen? Hela torget är ju fullt av folk», blev svaret.

Ibland reste de utestängda brandstegar mot lokalväggarna, slogo ut fönstren och trängde in på läktaren den vägen.

Slutligen ville värdarna ej längre hyra ut sina samlingslokaler åt Frälsningsarmén, som därför stod utan tak över huvudet. Och detta skedde innan januari månads utgång.

Redan efter så kort tid hade Frälsningsarmén hunnit att vinna ganska mycket för Guds rikssak och för sin egen organisation. Detta trots det kompakta motståndet. Om tidningspressens inställning till den nya rörelsen äro de redan återgivna referaten, klippta ur en borgerlig stockholmstidning, ganska typiska vittnesbörd. En veckotidning skrev den 5 januari:

»Frälsningsarmén har ryckt in i vårt arma fädernesland och har slagit upp sitt huvudkvarter här i Stockholm. Lyckligtvis är det hittintills blott en observationskår, men den kan bli farlig nog, i synnerhet som den ledes av en kvinna.»

De kristna i allmänhet, både kyrkliga och frikyrkliga, voro den allra första tiden dels fientliga, dels synnerligen reserverade. De första troende i Sverge, som räckte salvationisterna brodershanden, voro metodisterna. När Armén blev utan lokaler, som ovan skildrats, inbjöds

major Ouchterlony och hennes vapendragare av metodistpastorer till deras kyrkor. Pastorerna F. U. Liljegren, J. M. Erikson, Carl Hultgren, Fredrik Åhgren m. fi. stödde och hjälpte efter bästa förmåga pionjärerna för denna rörelse, som ju hade sitt ursprung i deras kyrka. Det tycktes också ha varit den andliga släktskapen, särskilt uppenbarad i helgelseförkunnelsen enligt Wesleys lära, som förde metodistkyrkans män i Stockholm i snar kontakt med Armén. Pastor Hultgren berättar därom:

»Det första mötet jag bevistade hölls i Ridhuset vid Grevturegatan. Jag blev genast på det klara med att detta verk var av Gud, trots de brokiga uniformerna, som störde mig något. Fröken Hanna Ouchter-lonys varma framställning om 'full, fri och närvarande frälsning' samt fröken Jenny Swensons fängslande sång grepo mig med makt, och då jag vid slutet av mötet fick se flera 'läsare' böja knä och begära förbön, tänkte jag: 'De där två varma själarna, fröken Ouchterlony och fröken Swenson, måste jag inbjuda att hålla möten å min kyrksal vid Wallin-gatan.' Jag var nämligen då S:t Peters församlings förste pastor.

Inbjudningen mottogs med glädje, och underbara stunder upplevdes på dessa helgelsemöten, som voro fyllda av heligt, gripande allvar. Många gingo också från mötena varmare i sitt kristna liv och med djupare evighetslängtan.

Snart nog stod jag på Frälsningsarméns plattform som deltagare i mötena. Mitt första framträdande skedde i S:t Paulskyrkan på Söder, vilken då hade öppnats för Armén. Kyrkan var proppfull av folk, människor av skilda slag, en brokig sammansättning. På plattformen stodo ett par män av de nyvunna, till det yttre ganska löjeväckande. Den ene hade av folkhumorn döpts till 'Skomakarn' på grund av hans egendomliga gester under vittnesbörden; den andre, kallad 'Gustaf Vasa', var en av den tidens ruskigaste hamnarbetare, som ännu ej hunnit skaffa sig bättre kläder utan uppträdde med sin i ryggen svårt sönderspruckna skinntröja. Den sistnämndes framträdande till altarrunden framkallade höga rop: 'Å, se Gustaf Vasa! Är han också frälst?' Ja, han var det verkligen! Nere vid dörren stod pastor J. M. Erikson och församlingens vaktmästare, båda dragande av alla krafter i var sin arm på en ruskig figur, som ovillkorligen ville sitta på ryggstödet och ha sätet till fotapall.

Mina samlade intryck från denna nu svunna tid leva outplånligt kvar i min själ. Armén kom med det gamla frälsningsbudskapet och mottogs

med glädje av längtande själar. Dess verksamhet bidrog också mycket till att även jag fick en härlig väckelse på min lilla sal, Wallingatan 15, en väckelse, som gick inåt och fördjupade det andliga livet inom församlingen. Helgelsemötena tisdags- och fredagsaftnar utgöra ett oförgätliga minne. O, vilka möten! Som en susning från ovan var fröken Swensons på knä sjungna: 'Vit såsom snö, ja, vit såsom snö, nu två mig att jag må bli vit såsom snö!' Aldrig förr och knappast senare har jag hört den sången sjungas på ett sådant sätt. Den hänförelsens eld som brann i de ledande personligheternas hjärtan verkade andligen uppryckande för andra troende. Arméns insats i arbetet bland dessa skall först i evigheten bliva fullt synlig. Vi lärde oss också sjunga på ett annat vis än förut. De många olika körerna, sjungna på knä vid de troendes möten, vilket outplånligt intryck gjorde de ej!»

Det är uppenbart att Frälsningsarméns helgelseförkunnelse under dess första tid i Sverge fick en vittgående betydelse för den levande kristenheten i vårt land. Förkunnelsen var icke alldeles okänd för vårt folk, då den redan framburits av metodistkyrkan, men den frambars av den unga Armén i nya former och framställdes med nytt liv och nv kraft, varför den slog igenom och åstadkom väckelse bland de troende. Till de särskilda

helgelsemöten som major Ouchterlony höll kommo snart stora skaror av troende från olika samfund. Under dessa möten hade man framför plattformen placerat ett bord, täckt med en röd duk med inskriptionen »Helighet Herranom». Till detta »helgelsebord» sökte sig många frälsta män och kvinnor att där offra »avgudar», som hindrade ett helhjärtat liv i Jesus Kristus. Många funno vid detta bord verklig helgelse, och välsignelsen därav spred sig till församlingarna. Till denna klass av möten, för vilka man måste ha särskilda inträdesbiljetter, som utdelades, hörde också bönenätterna, vilka brukade börja kl. 11 på lördagskvällarna och avslutades tidigt på söndagsmorgnarna. Om dessa bönenätter skrev kommendör Ouchterlony flera år senare:

»Vilka skaror av människor vi brukade ha! Jag påminner mig den första hela bönenatten. För att folket skulle få tillfälle att vila på söndagen, anordnade vi den på lördagskvällen kl. 11. Lokalen var full. Fjädrar, blommor, pipor, snusdosor, nipper offrades i sådan mängd, att åtskilliga i församlingen knappast kunde känna igen varandra på morgonen, och många kände sig manade att dra på munnen vid åsynen av sina vänner. Under dagen dök största delen av auditoriet upp igen i lokalen, synbarligen icke mindre välmående efter det långa nattmötet.»

Gårdsmöten i vinterkyla och varma möten i tillfälliga lokaler

Redan innan striden pågått ännu en månads tid, stod Frälsningsarmén av skäl, som omnämnts, utan tak över huvudet. Visserligen öppnade metodisterna ibland sina lokaler för armémöten, men dessa vänner hade ju sina egna möten och kunde följaktligen ej avstå mycken tid för andra. Dock öppnades särskilt S:t Paulskyrkan vid Adolf Fredriks torg vid flera tillfällen för Frälsningsarmén både denna vinter och under de närmaste åren.

Då fick major Ouchterlony tanken att hålla möten på Stockholms gårdar, till dess de stängda dörrarna åter öppnades eller man på annat sätt bleve i stånd att lösa lokalfrågan. Det var en utomordentligt djärv tanke — att hålla möten på gårdar, där man icke hade de möjligheter att skydda sig för bråkig och illasinnad publik, som en möteslokal dock erbjöd, och att i smällkalla vintern predika evangelium under bar himmel! Varifrån kom denna oförväget djärva tanke! Dr Laura Petri (i »Hanna Cordelia Ouchterlony») undrar om icke skämttidningen Kasper väckte den i majorens sinne. De båda skämttidningarna Söndags-Nisse och Kasper ägnade nämligen i dessa dagar Arméns arbete livlig uppmärksamhet, och den 20 januari 1883 skrev den sistnämnda tidningen bland annat:

»Frälsningsarmén har irrat husvill omkring under veckan, emedan den ställt till så mycket spektakel i Ladugårdslandsteatern och Mosebacke salong, att dessa lokalers ägare vid åsynen av de andliga officerarna förskräckt ropat: 'Fräls oss ifrån ondo!' Ett lämpligt fält för trupprörelserna vore kanske Ladugårdsgärdet, men det ingår nog ej i Frälsningsarméns taktik att röra sig mitt i solljuset och friska luften.»

Det skulle sålunda ha varit de sista orden i denna notis, som väckte major Ouchterlonys tankar på friluftsmöten, tankar som ju lågo snubblande nära vid hågkomsten av Armén i England, men som kommo till alltför tidigt på året för vårt klimat. Emellertid hänvände sig majoren till en troende man, som ägde fastigheten Luntmakaregatan 58, och fick löfte att hålla möten på hans gård. Enligt anteckningar hos polisen

hölls det första gårdsmötet den 24 januari klockan 3 e. m. På gården stod en gammal bryggarvagn på tre hjul. I hörnet, där hjulet saknades, pallade man upp vagnen med en tunna, och så hade man en användbar plattform. På denna steg majoren och hennes närmaste assistenter upp, och så började striden. »Se, vi tåga fram med sköld och med baner», ljöd sången. Löjtnant Jenny Swensons gitarrmusik blev det icke mycket med, då hennes fingrar blevo stela av kyla, men soldaterna och folket ackompanjerade sången med handklappning och fotstampning, vilket hjälpte dem att hålla sig varma. Och så förkunnades nådens evangelium med kraft och liv.

Gårdsmötena fortsatte, ryktet om dem spred sig, och stora skaror lupo till. Publiken kunde ibland räknas i tusental. I fönstren sutto gårdsfolket och deras vänner, företagsamma pojkar placerade sig på uthustaken, och nere på gården, som soldaterna ibland hade styvt arbete att hålla fri från hindersamma snödrivor, satt man på tunnor och lådor och vad man kunde komma över, medan flertalet naturligtvis måste vara nöjda med ståplats.

Kallt var det, men det dämpade icke salvationisternas glödande hänförelse, och ej heller förfrös åhörarnas intresse. Folket lyssnade, Guds Ande verkade, soldaterna fiskade, och själar lämnade sig åt Herren. Ja, man böjde verkligen sina knän därute på gården och bad om syndaförlåtelse. Äldre frälsningsofficerare ha åren igenom hört många frälsningssoldater och andra Guds barn vittna: »Jag blev frälst på gården vid Luntmakaregatan!» En av dem som vunnos var änkefru Karolina Sjöholm, som sedan blev den första sergeanten inom Frälsningsarmén i Sverge och befordrades till härligheten år 1889. Dessa möten väckte också respekt och beundran för Frälsningsarmén i kretsar, där man förut i den »underliga engelska sekten» sett en fanatismens flamma, vilken snart skulle slockna. Nu förstod man att uti den fanns allvar, nitälskan och försakelsevilja, som ej snart skulle brinna slut.

Utom på gården vid Luntmakaregatan höllos också möten på annan gård i samma stadsdel och även på Kungsholmen. Om mötena på Kungsholmen skrives i »Tio års fälttåg»:

»En liten omständighet i sammanhang med denna sistnämnda plats och mötena där måhända kan vara av intresse. Ägaren av gården, vilken alltsedan förblivit en vän och gynnare av Arméns verksamhet, hade en son, en nittonårig student, som tycktes fatta ett visst intresse för den nya, såsom han tyckte, besynnerliga religionskulten. Han hade hört talas om Frälsningsarmén, och han hade läst om den i tidningarna, men som han förstod att det var religiösa ting, som den befattade sig med,

för vilka han ej hyste något intresse, så tog han ej någon notis därom och besvärade sig ej ens med att besöka något av dess möten. Då mötena började hållas i samma gård, där han bodde, kunde han emellertid ej annat än observera dem genom fönstret. Det var något uti de deltagandes sätt, som tilldrog sig hans uppmärksamhet och intresserade honom. Det var friskhet, allvar och övertygelse sammanparade på ett sätt, som han aldrig förut skådat. Efter någon tvekan och fastän han fruktade att det skulle kunna synas ganska komprometterande för honom, tog han mod till sig, gick ut och blandade sig med den 'vulgära hopen'. Intresset stegrades, och om oordningar förekommo, började han uppträda, om ej som 'trons försvarare', så åtminstone som Arméns försvarare. Med en promenadkäpp i handen brukade han vandra omkring bland folket samt egenhändigt aga okynniga pojkar. Stundom kom någon po-sitivhalare in på gården för att, mutad av krögarn i närmaste hörn, störa mötet med sin musik, men dessa brukade den frivillige ordningsmannen utan misskund låta kasta huvudstupa med positivet på ryggen ut genom portgången. Ehuru alldeles oomvänd och till och med utan något begär efter frälsning, grundlades hos den unge mannen en uppriktig aktning för Frälsningsarméns av den stora hopen föraktade apostlar, vilket nog medverkade till att, då han flera månader efteråt på annan plats och under andra förhållanden kände sitt behov av frälsning, det just var hos dem han sökte vad hans hjärta trängtade efter. Kanhända också någon av salvationisterna, av tacksamhet för den välvilja han bevisat dem genom att medverka till ordningens upprätthållande vid deras gårdsmöten på Kungsholmen, någon gång ihågkommit den där studenten i sina böner. Nog av, han är nu en av Frälsningsarméns äldsta och mer kända officerare i Sverge.»

Man torde icke begå något misstag, då man gissar att den »den där studenten» var Emanuel Hellberg, som sedan blev författare till »Tio års fälttåg» och slutade sitt liv som kommendör Booth-Hellberg.

Vid denna tid började en del framstående kristligt intresserade personer inbjuda major Ouchterlony att i deras hem hålla salongsmöten. I dessa sammankomster fick majoren utmärkta tillfällen att inför bildade och inflytelserika personer frambära sitt budskap och förklara Frälsningsarméns mål och metoder, vilket blev av stort värde. Till ett sådant möte voro särskilt prästmän inbjudna. På deras kritiska frågor och anmärkningar säges major Ouchterlony inte haft stort annat svar än: »Salig är den som icke tager anstöt av mig.» Från detta möte daterade sig den kände prästmannen komminister B. Wadströms vänskap till Armén. Regelbundna möten höllos även under vintermånaderna i en sal i Gundbergs fabrik på Kungsholmen.

Efter någon tid lyckades det major Ouchterlony att på nytt få för-

hyra Ladugårdslandsteatern till ett pris av 60 à 80 kronor per dag och på villkor att tillträde beviljades endast mot på förhand utlämnade biljetter. Möten höllos tre gånger om dagen torsdagar, fredagar och lördagar samt fyra gånger varje söndag. Naturligtvis var det stark tillslutning, i allmänhet fullt hus.

Under sommaren höllos utmarscher till och möten i Lilljansskogen och på Djurgården.

På hösten fick man förhyra Ladugårdslandsteatern för ett års tid och mot en hyra av 9,000 kronor, som kvartalsvis i förskott skulle erläggas. Det var dock icke lätt att anskaffa pengar till hyran. Dagen före den, då första kvartalshyran — 2,250 kronor — skulle erläggas, fanns i kassan blott 37 öre! Det fattades sålunda 2,249 kronor och 63 öre i det erforderliga beloppet.

»Jenny», ropade major Ouchterlony, »vad håller du på med?»

»Jag skriver noterna till 'För att renas helt från synden', majoren.»

»Lämna det, och kom och förena dig med mig i bön till Gud, Jenny! Var skall jag få dessa 2,000 kronor ifrån, om inte från Gud?»

De sjönko på knä och uppsände brinnande böner till sin rike Fader i himmelen.

Och medan de ännu bådo, knackade det på dörren. På deras: »Stig in!» öppnades dörren av brevbäraren, som överlämnade ett rekommenderat brev. Majoren lade det obrutet ifrån sig och fortsatte sin bön. Då kom det plötsligt förvissning i hennes själ. Hon stod upp, öppnade kuvertet, och se, två sedlar om vardera 1,000 kronor lågo där! Som ett slags pseudonym hade avsändaren- skrivit: »Det är svårt för kamelen att gå genom nålsögat», intet mer.

Vem givaren var? Man gissade på en förmögen medicine studerande, som gripits av varmt intresse för Armén, men som hade svårt att komma till andligt genombrott, och så tackade man Gud, ty alla sågo i gåvan hans direkta ingripande.

60 KAPITEL VII

Årsfest i Stockholm under hotfullt upplopp och mörka framtidsutsikter

När Frälsningsarmén i Sverge firade sin första årsfest, kunde den se tillbaka på ett mödosamt och av heta strider men också av glänsande segrar och stora framgångar fyllt begynnelseår. Soldaternas antal räknades redan i hundratal, kårer hade öppnats i Göteborg och Uppsala, och en egen tidning —- Stridsropet — hade börjat utgivas.

Redan på våren 1883 var det meningen att börja utgiva en tidning, och tillståndsbevis hade redan uttagits, men utgivandet av det första numret blev uppskjutet till i september, varefter Stridsropet utkom med ett fyrasidigt nummer per månad. Av vinjetten framgår att »Svenska Afdelningens Hög-qwarter» flyttat till Jungfrugatan 23, Stockholm.

Stabskapten Whatmore hade efterträtt kapten Garside, vars hälsa var mycket bräcklig och som återvände till England sommaren 1883. Förhållandena vid Whatmores beordrande till vårt land visa hur obetingat Arméns officerare litade på sina ledare och hur absolut de voro uppgivna för idén »Vart som helst för Jesus går jag glad och nöjd». Stabskapten Whatmore var stationerad i London, då han en förmiddag per telefon från internationella högkvarteret blev tillfrågad om han ville resa till Sverge. Han svarade ja, och redan samma dags eftermiddag satt han på tåget för att fara till vårt land.

Under sommaren sändes också till major Ouchterlonys hjälp ett par svenskamerikanskor, som genomgått krigsskolan i London, kapten Annie Hartelius och löjtnant Hanna Gabriel. Senare blev även den förstnämndas syster, Mary Hartelius, officer i Sverge.

Det första arbetsåret hade, som sagt, varit framgångsrikt, men då det nalkades sitt slut, seglade mörka skyar upp vid horisonten — myndigheterna förbjödo Frälsningsarmén att hålla möten efter mörkrets inbrott.

Påbudet, som utfärdades den 18 december och skulle träda i kraft söndagen före jul, kom överraskande. »Gud hade underbart välsignat mötena och frälsat själar varje dag», berättar major Ouchterlony. »Inga störande uppträden hade ägt rum. sedan inträde skett genom biljetter.

Poliserna, som voro anställda om aftnarna, gingo helt lugnt av och an och sade: 'Vi ha ju ingenting här att göra.'» Som motivering för det egendomliga mötesförbudet användes ett slagsmål, som ägt rum på Östermalmstorg. Det var emellertid bevisligt att slagskämparna varken voro på väg till eller från Armén utan kommo direkt från krogen i hörnet intill teaterlokalen. Författaren av »Tio års fälttåg» berättar att det fanns en krog på vardera sidan om Ladugårdslandsteatern och tror att dessa krogars innehavare hade var sitt finger med i tillkomsten av mötesförbudet. Uppgiften att den ena krogvärden skulle ha blivit förargad, emedan han blivit störd av Frälsningsarméns trumma, förefaller mindre trolig än påståendet att de båda bachustjänarna blivit förbittrade över att se en del kunder draga »värdshus förbi» på väg till Armén. Möjligen hade dessa krogvärdar påverkat något lägre polisbefäl, som sedan genom en starkt färglagd rapport till poliskammaren åstadkom ingripandet ifråga.

Major Ouchterlony rådfrågade en jurist, som förklarade att Sverges rikes lag icke innehöll någon paragraf, som förbjöd henne att hålla religiösa möten i förhyrd lokal. Man höll därför det till söndagen den 23 december annonserade kvällsmötet, ehuru denna dag föll under polisförbudet. Även på julaftonen hölls ett möte, som avslutades kl. 8 e. m. Efter detta uppvaktades majoren av tvenne poliser, som till henne överlämnade den egendomligaste julklapp hon dittills mottagit — kallelse att infinna sig i poliskammaren torsdagen den 27 december. Under juldagarna höllos sju möten, alla mer välsignade än några föregående. »Guds barn fröjdades storligen, och skaror av syndare föllo till korsets fot; vi voro i sjunde himmelen», säger en rapport i Stridsropet.

På torsdagen fick majoren förhinder, som syntes göra det omöjligt för henne att infinna sig i poliskammaren på bestämd tid. Hon trodde också att hon skulle kunna bli borta, då hon var villig att böta för utebliven inställelse. Men strax före angivet klockslag infann sig vid högkvarteret en polisman, som meddelade att om majoren ej infann sig enligt kallelsen, skulle hon avhämtas. Det blev frivillig inställelse. Och nu meddelade man majoren överståthållarämbetets förnyade förbud för mötens hållande efter mörkrets inbrott. Överträdelse skulle hädanefter straffas med 100 kronor första resan och med stigande belopp för varje upprepning. Som ytterligare motivering för dessa bestämmelser hänvisades till ännu ett slagsmål, som hade utkämpats på Östermalmstorg juldagen och vilket man ansåg Frälsningsarmén ansvarig för. då slagskäm-

parna, vilka voro brandsoldater och militärer, sannolikt haft för avsikt att besöka Arméns möten.

Dagen efter inställelsen i poliskammaren var Arméns födelsedag — den 28 december — och till denna hade annonserats årsfest. Då biljetterna voro utsålda flera dagar tidigare, ansåg sig majoren icke böra inställa årsfesten. Den var huvudsakligen besökt av soldater och vänner och började kl. 6 e. m. Klockan 7 e. m. stängdes dörrarna. Mötet hade dittills varit stilla och lugnt och fortgick ännu en stund i frid och ro. Vid halv åttatiden fingo emellertid de i lokalen samlade höra ett förfärligt oväsen. Folkmassan utanför trängde på, sprängde dörrarna och rusade in i lokalen. Naturligtvis blev det uppståndelse bland publiken, men frälsningssoldaterna, förstärkta av ett antal vänligt stämda militärer, som deltogo i mötet, skyndade till, drevo ut de inträngande och stängde dörrarna. Om en stund gjorde fridstörarna ett förnyat anfall från gårdssidan, fönster slogos sönder, och en dörr sprängdes, men även detta anlopp tillbakaslogs. Stabskapten Whatmore försvarade ett fönster, genom vilket man med hjälp av stegar sökte tränga in. Major Ouchterlony behöll fattningen även mitt i den värsta oron och lugnade folket:

»Det är inte farligt, vänner, det är inte farligt!»

Och kapten Jenny Swenson stämde upp och sjöng:

»Skola vi se domarn komma på den stora dag, medan himlens alla harpor ljuvligt klinga uti skyn?»

Så småningom anlände en polispiket och militärpatrull, som skingrade massorna, vilket enligt uppgift icke lyckades med mindre än att militären avlossade en lös gevärssalva över folkets huvuden.

Lyckligtvis blev ingen skadad under detta upplopp, som hade en mycket hotfull karaktär. Men ett av armébaneren kom under tumultet för nära en gaslåga och fattade eld.

Dagen därpå blev majoren åter kallad att infinna sig på poliskammaren. »Vi infördes», skriver stabskapten Whatmore, »uti ett stort, ruskigt rum, i sällskap med några av det sämsta folket i Stockholm, efter vad jag kunde föreställa mig. Vi tillbragte nära två timmar i denna omgivning, till stor förnöjelse för dem alla. Våra röda band, med påskriften 'Frälsningsarmén', ådrog sig särskild uppmärksamhet, och lästes denna inskrift om och om igen av våra nyfikna vänner. Vi hoppas att om vi icke gjorde något annat, så hade folket ändå något att skratta åt,

och således hjälpte vi dem att någorlunda angenämt fördriva dessa timmar, vilket de icke annars varit i stånd till under så ledsamma omständigheter.»

Inför domaren erkände majoren oförbehållsamt att hon brutit förbudet mot mötens hållande efter mörkrets inbrott och blev dömd till 100 kronors böter.

Efter detta utslag fann major Ouchterlony lämpligast att icke trotsa förbudet och höll ej offentliga möten på kvällarna. Mötestiden var vardagar och söndagar kl. 3 e. m. samt söndagarna dessutom kl. 7 ocli 11 f. m.

Ett av de första numren av Stridsropet för 1884 berättar:

»För en kort tid sedan berättade en av våra soldater, att han på gyckel blivit tillfrågad av en otrogen kamrat: 'Nå, vad spelas det nu för pjäs på Ladugårdslandsteatern?' Soldaten svarade: 'Den ondes besegrare', och vi kunna i sanning giva honom rätt---.»

Och så följer meddelande om att mötena äro talrikt besökta och att många själar söka frälsning och helgelse. Polisingripandet, som många trodde skulle tillintetgöra Frälsningsarmén, blev sålunda icke till döds. Kanske verkade det i stället tvärtom.

Majoren lät sig emellertid icke utan vidare nöja med polisens beslut och dess tillämpning. Även eftermiddagsmötena blevo nämligen föremål för anmärkningar, då polisen och salvationisterna ibland hyste olika meningar om tiden för »mörkrets inbrott», som det stod i överståthållar-ämbetets resolution. Majoren uppsökte därför en astronom för att få ett tillförlitligt uttalande i denna fråga.

»När slutar dagen?» frågade majoren.

»Det var en konstig fråga», svarade vetenskapsmannen. »Det är ej gott att säga. Men vem är ni, och varför frågar ni?»

»Jag är ledare för Frälsningsarmén och är berättigad att ha möten endast då dagsljus ute är rådande. Därför måste jag veta hur länge dagsljuset räcker.»

»För Frälsningsarmén är det natt dygnet om», blev den lärde herrns förbluffande svar.

Majoren överklagade hos Svea hovrätt överståthållarämbetets förbud. Besvärsskriften anför som skäl för förbudets upphävande:

att den av kommissarien Hallgren avgivna rapporten, varpå poliskam-

maren stödde sitt beslut, är i sin beskrivning över Arméns sammanträden överdriven och vanställande;

att om ock i följd av de nya företeelser och anordningar, som åtfölja Arméns andaktsövningar, dessa lockat en mängd folk till sammankomsterna av för dem främmande motiv och om sådant folk varken av Armén eller polisstyrkan kunnat förhindras att någon gång ställa till oordningar, det dock å andra sidan under den tid av något

mer än ett år, som Frälsningsarmén utövat sin verksamhet här i staden, visat sig att Frälsningsarmén inverkat välgörande på hundratals personer, vilka dessförinnan genom sitt oordentliga levnadssätt förorsakat polismyndigheten mycket obehag;

att det väl icke kan läggas Frälsningsarmén till last de oordningar, vilka uppstått utanför lokalen, i synnerhet som denna icke ligger invid torget, utan in på en gård innanför det åt torget vettande huset;

att, ehuru vid stadens många bolagskrogar och andra näringsställen titt och ofta förekommit oordningar, varken någon myndighet eller enskild satt i fråga att dessa skulle stängas vid skymningens inträdande;

att om Frälsningsarmén icke skulle få hålla sina sammanträden annat än vid dagsljus, dess såsom jag påstår välsignelserika verksamhet skulle nästan helt och hållet stäckas, enär den publik, för vars andliga upp-byggelse Frälsningsarmén väsentligast söker verka, nästan utan undantag är upptagen av sitt arbete hela dagarna intill aftnarna och således dessförinnan icke kan komma tillstädes;

att Frälsningsarmén av samma anledning å sammankomsterna mitt på dagen icke kan påräkna ett därvid av flera anledningar nödvändigt biträde av sina ledamöter;

att därför ock den publik, som om dagen av olika anledningar bevistar Arméns andaktsövningar, består nästan blott av sådana, som icke kunna eller icke vilja sysselsätta sig med regelbundet arbete och därför, i synnerhet om de finna sig utgöra flertalet, äro alltför benägna att vilja störa andaktsövningarna;

att slutligen med bilagda intyg ådagalägges att just åtskilliga av de för lugnets upprätthållande beordrade poliskonstaplarna varit de som underblåst, om icke anstiftat, oväsendet utanför Arméns lokal;

att, ehuru jag ej ännu kunnat erhålla sådana bevis från sammankomsterna från den 27 dec. 1883, det dock ligger nära till hands att antaga att polismän jämväl förut underblåst de av poliskommissarie Hallgren klandrade uppträdena.»

Besvären styrktes med bl. a. följande intyg:

»Att undertecknade sedan Frälsningsarméns första framträdande ofta besökt dess möten samt att vi för vår del äro förvissade om att många av garnisonens soldater, vilka förut fört ett liv i synden, just vid dessa möten funnit sin Frälsare ocb sedan blivit nyktra och plikttrogna soldater och varit till stor välsignelse även för sina kamrater, är oss ett sant nöje att få intyga.

Stockholm den 25 jan. 1884.

C• Ekström. Pontus Lindvall. F. Granfelt.

Underofficerare vid Kongl. Svea Artilleriregemente.»

»På begäran få undertecknade härmed intyga att vi, som tagit kännedom om och någon gång besökt den s. k. Frälsningsarméns offentliga sammankomster, vilka här i Uppsala hållits dels å Teatern, dels i egen för ändamålet förhyrd lokal, funnit dessa sammankomster vara av rent religiös beskaffenhet, havande till sitt enda ändamål att till djupare omtanke om sitt eviga väl uppväcka och uppliva människor och att, vad man för övrigt må döma om sättet för uppnåendet av detta ändamål, man dock måste erkänna de ledande personernas uppriktiga nit, goda vilja och avsikt och omvårdnad i synnerhet om de fattiga och okunniga samt att de ständigt vid sina offentliga möten bibehålla ovannämnda ändamål i ögonsikte.

Uppsala d. 20 mars 1884.

W. Rudin, G. H. Palm,

e. o. teol. professor. domkyrkoadjunkt.

I ovannämnda förklaring instämmer undertecknad, som även blivit anmodad att avgiva yttrande i denna fråga.

Stockholm d. 22 mars 1884. B. Wadström,

komminister.»

»Med den kännedom vi äga om Frälsningsarméns verksamhet intygas härmed på begäran att denna verksamhet har uteslutande religiöst syfte.

Stockholm d. 20 mars 1884.

F. U. Liljegren, J. M. Erikson,

S:t Pauls Episkopal- Ordinerad predikant i

församlings förest. Metodist-Episkopal kyrkan och

utg. av tidn. Svenska Sändebudet.

7. W. Wallin, handlande.»

Dessa båda senare intyg om Frälsningsarméns religiösa mål och syfte voro särskilt anskaffade, emedan överståthållarämbetet grundade förbudet på det faktum, att Armén ej vore en religiös rörelse och dess möten ej vore att hänföra till andaktsövningar. Ty i detta senare fall skulle Frälsningsarméns möten varit skyddade av Kongl. Förordningen av d. 11 dec. 1868, där det heter:

»Medlemmar av evangeliskt lutherska kyrkan vare ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsövningar utan vederbörande prästerskaps omedelbara ledning, dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjänst i församlingen förrättas, ej äga rum så nära det ställe, där gudstjänsten hålles, att denna eller ordningen därvid stores.»

Polismyndigheten vägrade att betrakta Arméns möten som andaktsövningar, emedan tillträde till mötena skedde mot biljetter och inträden. Man menade att Arméns möten vore att hänföra till det slags offentliga föreställningar som omnämnas i Ordningsstadgan för Rikets städer § 13: »skådespel, lindansning, konstridning, förevisa (djur), konststycke eller annat dylikt, hålla konsert eller eljest utföra musik, anställa maskerad, bal, lekstuga eller andra nöjen, hålla allmänt föredrag, som ej är att hänföra till andaktsövning». För dessa offentliga föreställningar stadgar ordningsstadgan att de i vissa hänseenden måste rätta sig efter polismyndighetens föreskrifter.

Både Svea hovrätt och Högsta domstolen vägrade tillmötesgå Frälsningsarmén. Överståthållarämbetets förbud kvarstod sålunda, men då det var utfärdat endast för Ladugårdslandsteatern, förföll det, då Armén flyttade därifrån.

Dessförinnan hade dock major Ouchterlony hunnit bli fälld för överträdelse ännu en gång. Det kan vara värt att återgiva stabskapten What-mores berättelse om denna händelse:

»Påskdagen hade vi annonserat ett möte till kl. 6,30. Dörrarna stängdes innan kl. 8, så att ingen vidare släpptes in, och mötet avslutades kl. 8,30. För denna i polisens ögon förskräckliga förbrytelse blevo vi kallade att inställa oss i poliskammaren. En timmes vistelse i det s. k. förmaket i sällskap med en mängd personer av sällsamt utseende var en god förberedelse för polismästarens stränga förhör, som därpå följde. 'Man skulle kunna tro, att major Ouchterlony vore en tjuv eller något dylikt', anmärkte en person, som vid detta tillfälle var närvarande inför rätten. Detta att döma av den ton, med vilken hon till-

talades av den värde polismästaren, och utan tvivel trodde andra närvarande detsamma.

Vi kunna icke avhålla oss ifrån att tro, att domen redan var fälld, innan vi inställde oss. Två vittnen framträdde emot oss, men deras vittnesmål voro så svävande med avseende på tiden, då mötet slutade, att polismästaren i stället trodde vårt eget intyg, men antog, att det redan var mörkt, varför vi blevo dömda att böta 150 kronor. Härtill fogades den tämligen osannolika förutsägelsen, 'att rätt snart skola vi sätta en gräns för alla edra

sammankomster'.»

Det tillhör historien att bötesbeloppen aldrig blevo indrivna — det säges på grund av ingripande från mycket högt håll.

Innan vi lämna 1883, anse vi oss böra nämna ytterligare en händelse från detta år, som har sin historiska betydelse, nämligen startandet av-Frälsningsarméns i Sverge första hornmusikkår. Musikkåren var en sextett med trumslagare, och hornen voro inköpta från England. Under året organiserades också »Frälsningsarméns Hjälptrupp», vars uppgift enligt upprop i Stridsropets första nummer var »försvar och understöd» eller med andra ord att ekonomiskt understödja Armén och att försvara den mot lögn och förtal samt att även på annat sätt skänka den praktiskt och moraliskt stöd.

De första landsortskårernas öppnande och tidigaste strider

Frälsningsarméns moderkår i Sverge, Stockholms I:a kår, var icke stort mer än månadsgammal, då dess första dotterkår såg dagens ljus. Detta skedde i Göteborg i början av februari 1883. Man hade för verksamheten lyckats förhyra Consert du Boulevard, en illa beryktad varietélokal, som rymde fem à sex hundra personer. Varieté-innehavaren hade för upprepade oordningar blivit av myndigheterna ställd under stark kontroll och skarpa restriktioner, vilket sannolikt var orsaken till att han hyrde ut lokalen till oss, dock i första omgången endast för sex månader. Hyran skulle utgöra 4,000 kronor per år, en efter dåtidens allmänna förhållanden hög och för dåvarande Frälsningsarmén i Sverge svindlande summa. Det är ett stolt vittnesbörd om major Ouchterlonys djärva tro och förhoppningsfulla angreppslusta att lokalen likväl blev hyrd.

Kapten Emilie Pettersson var kårens första befälhavare. De första mötena höllos söndagen den 4 februari och väckte stort uppseende. Sedan fortsatte verksamheten, och stora skaror av nyfikna lupo till för att se och höra »det underliga frälsningsfolket». Ganska många blevo frälsta och snart nog soldater, även om skarorna i stort tvekade att hörsamma budskapet om avgörelse för Kristus och väckelseelden ej här fick samma fart som i Stockholm och senare nyöppningar. En av orsakerna därtill torde säkert ha varit att många av prästerna i staden intogo en fientlig ställning till den nya rörelsen. Pressens ironiskt reserverade hållning gjorde väl även sitt. Motståndet mot verksamheten tog sig också snart uttryck i ett ofta nog mycket besvärligt fridstörarliv i mötena, som under första tiden höllos ett par gånger varje vardag och minst fyra varje söndag. Men kåren fick å andra sidan mycket snart en grupp varma och inflytelserika vänner, som på olika sätt försvarade och understödde den. Den kanske ivrigaste bland dessa var språklärare Ludvig Svenonius, en lika originell som begåvad människa och en varmhjärtad kristen. Han var alltid redo att vittna i mötena samt att bistå ledarna med råd och dåd. Pastor Kristian Thorin, då brukspredikant i

Jonsered, sedermera kyrkoherde i Östad (där han avled 1916), deltog också gärna i mötena och gav Armén moraliskt stöd. Bland senare till vår verksamhets i Göteborg försvar framträdande andliga ha vi orsak att nämna sedermera kyrkoherden i Majorna (Carl Johans församling) P. Lundén, den framstående baptistpastorn T. Truwé och den likaledes ryktbare missionspredikanten Sam. Johansson.

Efter fem månaders arbete förflyttades kapten E. Pettersson från Göteborg och efterträddes av tre manliga officerare, vilka tyvärr blevo otrogna och vållade den nya kåren stort avbräck. Vid sin avgång på hösten 1883 fingo de flertalet av de nya soldaterna och största delen av publiken att följa sig samt bildade en separatiströrelse. Den närmaste tiden därefter kunde det hända att kårens officerare endast hade ett eller annat tiotal åhörare i den stora Consert du Boulevard. Men separatiströrelsen självdog inom kort, publik och soldater återvände till Frälsningsarmén, och kåren började på nytt gå framåt.

Kårens första årsfest leddes av dåvarande stabskapten Hugh What-more, som därom skriver bl. a. följande:

»Jag hade icke varit länge i Göteborg, när jag fick veta att någon satt sig i sinnet att skjuta mig. 'Låt honom icke

gå ensam ut', sade en av soldaterna, men, ära vare Gud, intill den stund, då jag skriver denna rapport, är jag ännu vid liv, och jag förmodar att den mannen, som skulle skjuta mig, har antingen tappat sin bössa eller glömt att verkställa sitt uppsåt.

I sanning, denna corps håller på att förbättras. En mängd soldater hade tillbragt dagen med att pryda salen med träd och blommor och ställa i ordning borden för tefesten", så att när tiden var inne, då dörrarna skulle öppnas, företedde salen en ganska vacker anblick. Festen var en avgjord framgång, den största vi någonsin haft i denna corps — detta tycka vi är mycket uppmuntrande efter ett års mödosam kamp. Mötet efteråt, då 'krigsminnen' omtalades, var en stund, som sent skall glömmas. Plattformen upptogs av ett stort antal vänner, bland vilka märktes pastor Fryxell, herr Svenonius, herr och fru Fisher, herr Hägglund, vilka med oss prisade Gud för vad som blivit gjort under det förflutna året och uppmuntrade oss att gå framåt för att vinna ännu större segrar under det nästkommande. Mötet upplivades därigenom att vår käre broder R. från Stockholm var närvarande. Han hade samma dag återkommit från Amerika, och likaledes var där en broder, som för sju veckor sedan blivit frälst på ett Frälsningsarméns möte i Bombay (In-

* I Arméns första dagar i Sverge hade man tefester, icke kaffefester. Sannolikt ett utslag av anglosaxiskt inflytande. — Förf. anm.

dien), och vilken samma dag anlänt till Göteborg. Båda berättade oss, hurusom Frälsningsarmén var stadd på marsch framåt uti dessa länder. Vi slutade kl. 11 e. m. och kände oss då närmare himlen än någonsin förr.

En massa människor samlades till vårt 'hallelujamöte' aftonen därpå, soldaterna vittnade och sjöngo, som vore himmelriket verkligen uti dem, och vi tro, att det är så. En halv natt, tillbragt i bön, följde på detta möte. Omkring 250 personer voro närvarande. Klockan halv 11 började vi med sången: 'Drag mig närmre!' Gud gjorde så, och då den ena efter den andra förtäljde, vilka underbara gärningar Gud hade gjort med dem och var villig att även göra med andra, kunde vi i tron se många gå framåt för att bedja om ett rent hjärta, men vår tro blev snart förvandlad i åskådande, ty bordet blev ända till trängsel fullt av sökande. Ännu litet mera bön och tro, och vi stodo upp och sjöngo: 'Allt ligger på ditt altar!' Därpå kommo andra fram, vilka ända dittills hållit sig bakom, tills bordet för andra gången blev fullt. O, vad Gud rannsakade hjärtan och uppenbarade för några vad de aldrig förr hade sett! Vi slutade klockan halv 1 på natten med att sjunga: 'Ära, ära, Jesus frälsar!' Vi kände alla, att det var en sanning och ropade 'Halleluja!' och gingo hem, mer än någonsin beslutna att marschera framåt.»

I den omskrivna årsfesten invigdes kårens första hornmusikkår, som dock varken var manstark eller stod på något högre musikaliskt plan.

Den 1 oktober 1884 måste kåren avflytta från Consert du Boulevard och tog då i besittning en förhyrd lokal i förutvarande Kustens hotell vid Kustgatan i Majorna. Redan efter någon månad hade man emellertid återerövrat Consert du Boulevard men fortsatte likväl verksamheten i Kustens hotell. Här var det ofta mycket hett mellan sköldarna. »Plan-kare» från de närliggande brädgårdarna och »sjåare» från hamnen gjorde sitt yttersta att störa mötena och vålla officerarna obehag. Ibland voro väl uppträdena närmast utslag av ett groteskt skämtlynne. Så t. ex. när en grupp »plankare» hade placerat sig i ring kring kakelugnen, tagit av skodon och strumpor och sutto och värmde fötterna. Eller när en ensam »sjåare» stegade in i lokalen, satte sig på en av de ryggstödslösa bänkarna, började duka upp korv och potatis och redde sig att hålla måltid — då han avvisades, knep han sig fast vid bänken, så att vakterna måste bära ut både bänk, man och måltid i ett sammanhang. Eller då fridstörarna i fickorna medförde små vita råttor, vilka till den kvinnliga publikens gränslösa förskräckelse och en del av den manligas lika stora förtjusning släpptes lösa på golvet. Ibland voro emellertid uppträdena av vida allvarligare karaktär, och det hände att

både vakter och andra soldater fingo kläderna sönderslitna och blevo illa slagna. Men mitt i larmet och stojet verkade Guds Ande på själarna, och många lämnade sig åt Herren — man slogs kanske vid dörren, medan tiotals

syndare ropade om nåd och förbarmande vid botbänken.

I september 1884 hade kapten Emanuel Hellberg övertagit befälet och verkade med stor framgång till fram på sommaren 1885, då han efterträddes av kapten Hanna Andersson, som nu kom till göteborgskåren för tredje gången — de två föregående hade hon varit där som assistent. Som löjtnant kom Klara Hall.

Den 1 oktober 1885 var det återigen lokalombyte. Denna gång var man uppsagd både från Consert du Boulevard och Kustens hotell. I stället hade man lyckats förhyra en liten lokal vid Brogatan 2, Pusterviken. Trots de trånga lokalförhållandena arbetade Hanna Andersson och hennes rikt begåvade löjtnant med nit och framgång. Det var sång och liv och hänförelse. Kaptenen hade fått till stånd en strängmusikkår, i vilken hon själv skötte första fiolen, ofta till dess bara två eller en sträng fanns kvar på instrumentet. »Ofte sjungde vi samme sång flere gånger i samme möte», berättade oss en gammal soldat, under det hans blick blev glansig och fjärrskådande vid hågkomsten av det saliga livet den tiden. Under kapten Anderssons tid bildades också en kvinnlig hornmusikkår -— landets första — bland vars medlemmar voro nuvarande fru överste Hielm (Selma Andersson) och fru brigadör Gabrielsson (Ida Helgeson).

Kårens officerare och soldater besökte ofta och höllo möten i orter runt omkring Göteborg, i bohuslänska skärgården och uppåt landet. Dessa »utfall» hade emellertid både sina besvärligheter och sina risker. De schartauanska prästerna voro Frälsningsarméns svurna fiender, och deras hjordar, upphetsade genom tal om salvationisternas farlighet i grel-läste apokalyptiska bildspråk, voro icke att leka med. Följande händelse visar detta.

Löjtnant Klara Hall och fyra soldater höllo möten vid Sollebrunn. Här höll man på att bygga en ny kyrka.

»Vår manlige kamrat», berättar löjtnant Hall, »gick upp på murarställningen för att bland arbetarna bjuda ut Stidsropet men fann dessa i samma sinnesstämning som Josefs bröder, då de sade: 'Si, drömmaren kommer. Låtom oss slå honom ihjäl' (1 Mos. 37:19). Endast lagen hindrade nu dessa människor att fullborda sitt hjärtas uppsåt enligt

deras egna ord: 'Hade du icke lagen, som skyddade dig, så skulle vi giva dig.' De visade yttermera verkligheten av sitt uppsåt, därigenom att några i hast fingo fatt på ett rep och — ett, tu, tre — med största skicklighet band fast honom däruppe. Halleluja! Och soldatmössan, den purpurröda, vips i backen. Där satt han nu och undrade vad som skulle bliva utav. Men troligen trivdes de icke väl med sin fånge, eller också fruktade de att kyrkan alltför snart skulle ramla, ifall de toge en frälsningssoldat såsom dess pelare — nog av, de släppte honom snart och läto honom gå, sedan de på sådant sätt näpst honom. Han kom så därifrån sjungande: 'Vi tåga mot Sion, det sköna, härliga Sion', till en gård i närheten, dit vi emellertid begivit oss och där vi fingo bedja Gud välsigna och frälsa dessa och andra människor. Ära vare Gud, 'såsom Mästaren var i denna världen, så äro ock vi'.»

År 1886 voro Vilhelm Fahleson och A. Karlsson — »biskopen» — kaptener på kåren. I april 1887 rapporterades det i »Ropet» att kåren bestod av »101 soldater, 8 musikanter, 6 sergeanter, 2 kadetter och 1 kapten, alltså 120 blod och eld-soldater». I augusti detta år hade man besök av tvenne indiska salvationister, stabskaptenerna Narain Das och Chuckerbutty, som anlände från England. Vid båten hade samlats stora skaror av folk, som tyvärr skickade sig högst otillbörligt. Man icke endast öste över främlingarna råa ord och fula tillmälen, som dessa lyckligtvis ej förstodo, utan man trängde sig även på dem, då de till fots tillryggalade vägen mot officersbostaden, för att trampa dem på deras bara fötter. Emellertid blev de båda österlänningarnas möte, som hölls i Arbetarföreningens stora sal, till trängsel besökt och mycket väl-signelsebringande.

I slutet av 1887 hade man lyckats förhyra en lokal vid Olskroken, där verksamheten började den 6 januari 1888, och därmed öppnades Göteborgs II :a kår. Denna kår använde sedan för sin verksamhet något år från hösten 1888 kapellet i den gamla fattigvårdsanstalten, som låg på samma tomt som nuvarande posthuset. Senare hade kåren lokal vid Kronhusgatan för att slutligen återflytta till Olskroken, där den i S:t Paulsgatan 1 sedan länge haft eget tak över huvudet.

Till i slutet av januari 1888 lyckades man återförvärva Kustens hotell, där nu Göteborgs III :e kår öppnades. Första rapporten i Stridsropet från denna kår var skriven i bunden form. Vi kunna icke neka oss nöjet att återgiva den:

»En valplats, beryktad i Frälsningsarmén från dagar, som längesen svunnit, då hären i Sverge sitt röda baner nyss höjt och till Göteborg hunnit att frälsning basuna, fast Belzebub vred här röt som ett lejon, när hären bröt ned hans fästen och tappert för Jehova stred, är gamla hotellet på Kusten.

Dock härlig var striden, ty frälsningens fröjd

kom in i förmörkade själar.

Och ofta steg jublet mot himmelens höjd

från lyckliga, frigjorda själar.

Här fostras soldater för Gud och Armén,

och mången i hären nu står som kapten,

som här inför Gud böjde hjärta och knän

i gamla hotellet på Kusten.

Två år ha försvunnit, och återigen vi kampen ha börjat på Kusten. Nu glatt trenne veckor vi kämpat, fastän man sökt att beröva oss lusten. Och själar vi vunnit, fast kampen är svår, väl djävulen rasar, men segern är vår, halleluja! Själv med oss Konungen går i striden härute på Kusten.»

Göteborgs III:e kår arbetar nu sedan många år tillbaka i egen lokal vid Bangatan 6.

Den 1 oktober 1888 kunde I:a kåren åter och för tredje gången draga in i Consert du Boulevard, dock icke heller nu för beständigt, ty hösten 1891 var kåren på nytt uppsagd till avflyttning. Åren 1891—1895 förhyrdes lokal i Haga förutvarande brandstation. Äntligen lyckades det kommendör Ridsdel att inköpa Consert du Boulevard, och den 28 juli 1895 tog kåren lokalen i besittning som egen fastighet. Invigningen skedde under stormande jubel och stor tacksamhet till Gud för många själar, som sökte frälsning.

Myndigheterna i Göteborg voro från början vänliga och tillmötesgående mot Frälsningsarmén. Icke förty utfärdades år 1888 förbud för mötens hållande efter viss tid på kvällarna. Då kårens befälhavare, kapten J. E. Sundkvist, ej ansåg sig kunna åtlyda denna förordning, blev han efter tvenne överträdelser dömd till 100 kronors böter. Efter ett tredje »brott» upphävde polismästaren förbudet. Kapten Sundkvist

avtjänade böterna i stadens dåvarande fängelse, som nu är frälsnings-arméinstitution.

Vid tiden för Arméns start i Sverge fanns i Uppsala en byggmästare C. A. Grönkvist. Han var en varm kristen och hade länge längtat efter en väckelse bland de troende till större nitälskan. Sommaren 1883 föll i hans händer en tidning, som innehöll en artikel om den nya religiösa rörelsen. Byggmästare Grönkvist trodde sig i Armén genast ha upptäckt det folk som skulle åstadkomma den av honom så ivrigt åstundade uppväckelsen och beslöt att snarast lära känna det. Följande söndag reste han ned till Stockholm för att bevista ett möte i Ladugårdslandsteatern. Mötet gjorde ett så starkt intryck på Grönkvist, att han beslöt att genast försöka få en avdelning av Armén till sin hemstad. Efter mötets slut uppsökte han dåvarande major Ouchterlony, framförde sin åstundan och fann givetvis hos henne stort intresse och glad beredvillighet för planens förverkligande. Vid middagsbordet i det lilla och enkla högkvarteret vid Jungfrugatan diskuterades frågan vidare, varefter Grönkvist, glad i hågen, återvände till staden vid Fyrisån, köpte en tomt och hade inom loppet av några få veckor ett lokalbygge i gång.

Den 11 oktober 1883 överraskades Uppsala invånare — ty endast ett ringa fåtal kände till de ovannämnda

planerna — av att se en skara frälsningssoldater med flygande fanor och klingande spel marschera Kungsgatan framåt. De hade kommit från huvudstaden för att högtidligt lägga hörnstenen till den blivande armélokalen och samtidigt »öppna eld» i universitetsstaden. Under dagens lopp höllos trenne friluftsmö-ten på lokaltomten. Vid det sista av dessa, som hölls kl. 4 e. m., voro omkring 5,000 personer samlade. I den stora folkhopen, som till trots av ett obehagligt snöglopp i två timmars tid med uppmärksamhet lyssnade till tal och sång, syntes personer från de mest skilda samhällsklasser. Där stodo professorer och skurgummor, präster och grovarbetare, studenter och lärpojkar sida vid sida, alla högeligen intresserade.

Under fortsättningen av oktober månad samt under november och begynnelsen av december hölls ett och annat möte i »Femöresförenin-gens» lokal och i en lokal i »Häggens gårdar» vid Vaksala tull.

Den 11 december drog Armén in i teatern, som major Ouchterlony efter många om och men fått hyra, och från den dagen räknar egentligen Uppsala kår sin existens. Om detta möte skriver Stridsropet för december 1883:

»Order att i ilmarsch tåga till Uppsala ljöd i våra öron tisdagsmorgonen den 11 dec. Vi avtågade, utrustade för stridsfältet med god, riklig ammunition — Guds ord och den segrande Immanuels säkra löfte om stora segrar. Hallelujamusik medföljde oss, och anlända till Uppsala, intogo vi vår fästning, den prydliga teatern därstädes, som så godhetsfullt upplåtits för oss. Kl. 7 var teatern fylld med folk. Major Ouchterlony gav eldsignal med sång n:r 5: 'Med sång och med jubel till striden vi gå'. Musiken spelade upp, vi sjöngo, och alla sjöngo med oss, jublande med i vår glädje och prisande Gud, som sänt Frälsningsarmén dit. Herren var med oss under detta vårt första möte. Några evangelii skott lossades, och vid bataljens slut lågo två själar sårade. Vi förde dem till korsets fot, kallade vår fältläkare Jesus, som genast använde Gileads läkande balsam i deras sår — de blevo helade. Glory, halleluja!»

Vid detta möte blev kandidat Emanuel Hellberg, sedermera kommendör Booth-Hellberg, som han brukade säga, »dödligt sårad», och det dröjde icke länge, förrän även han blev förd till »fältläkaren». Kårens första kapten var Annie Hartelius och assisterande löjtnant S. Gabriel, som efter ett år själv var ledare för kåren.

I början av februari blev den nya lokalen — den första för Armén byggda lokalen i Sverge — färdig att tagas i bruk, och den 12 februari ägde invigningen rum. Major Ouchterlony, som ledde invigningsmötena, föreslog att lokalen skulle kallas »Arken», ett förslag, som vann allas gillande. Att lokalens byggmästare sedermera ständigt fick heta »gubben Noak» är ju icke svårt att förstå.

Under nio års tid kämpade Uppsala kår en härlig och segerrik kamp i »Arken». Stora folkskaror samlades till mötena, och många själar räddades undan fördärv i syndens flod och gjordes till kämpar i Guds här.

Kåren kom också att utöva ett stort och välsignelsebringande inflytande bland de troende i staden. Salvationisternas klara vittnesbörd om helgelse och deras stora nitälskan för syndares omvändelse måste naturligtvis verka väckande och sporrande. Och att de första tidernas uppsalakår var full av nitälskan, därom bära många rapporter i Stridsropet ett oförtydbart vittnesbörd, kanske alldeles särskilt, då de tala om att »hallelujafrukosten» (morgonbönemötet, som hölls kl. 7 f. m.) var besökt av 1,000, ja, upp till 1,500 personer.

Ibland var det ganska heta bataljer med fridstörarna. De äldre soldaterna minnas ännu »Famnstaken» och andra orosandar och deras upptåg. Det gick så långt, att fridstörarna organiserade sig till en liga, som de kallade »Skelettarmén». Detta sällskap brukade på kvällarna fatta posto vid ingångarna och avfordrade mötesbesökarna en »utträ-

des»-avgift av 5 öre. Myndigheterna voro emellertid vänligt stämda mot Armén. En gång hade Hantverksföreningen ingått till myndigheterna med begäran att Frälsningsarmén skulle förbjudas hålla möte efter viss tid på kvällarna. Poliskammaren förklarade sig sakna laglig rätt att bifalla ett sådant yrkande. Emellertid lär en tillförordnad polismästare under den ordinaries tjänstledighet ha utfärdat ett mötesförbud, som dock snart nog

upphävdes av ordinarie polismästaren. Denne, den bekante friherre Raab, tog t. o. m. offentligt parti för Armén. Ur en av honom vid den tiden skriven tidningsartikel göra vi följande utdrag:

»Emedan ej så sällan tidningsnotiser---innehålla framställningar

om bråk---såsom allmänt förekommande härstädes under Frälsningsarméns bönesammankomster--finner jag mig--föranlåten meddela--några upplysningar. Under min tjänstetid de år, som

Frälsningsarmén uppehållit sig härstädes, har icke vid någon av Armén anordnad bönesammankomst medlem av Armén, så vitt till polisens kännedom kommit, företagit något olagligt — — —

Som emellertid sammankomst i och för fri religiös andaktsövning är tillåten och således inom och utom Frälsningsarmén varande medlemmar av Evangelisk-Lutherska kyrkan i enlighet med åberopade kungl, förordning ej ens behöva anmäla, än mindre söka tillstånd hos polismyndighet, kyrkoråd eller annan myndighet för hållande av bönesammankomst, finnes ej någon inskränkning i denna deras lagliga rätt att hålla bönemöten utan därtill tvingande omständigheter, såsom i fall av allmänt störande, ofta förekommande oordningar å viss tid under bönemötena, under vilken polismyndigheten i sådant fall har att i form av ordningsföreskrift, enligt vad kungl. maj:t förklarat, med av 22 § ordningsstadgan för rikets städer förbjuda bönemötens hållande, dock naturligtvis endast tillsvidare och icke för längre tid än omständigheterna visa sig eller kunna antagas komma att därtill föranleda, men sådana omständigheter har under den tid, jag utövat polismyndigheten, ej förekommit, att jag anser mig äga på lag grundad rätt att inskränka Frälsningsarméns frihet att bestämma tid för bönemötens hållande.»

Redan under kårens första verksamhetsår bildades en hornmusikkår. År 1885 startades även en kvinnlig hornmusikkår. Under något år fanns i Uppsala en kadettdepå. Musikkårerna, soldater och underofficerare samt kadetter gjorde täta utfall till Sala, Vittinge, Alunda, Harbo, Gävle, Norberg och Hofors m. fi. platser. Nämnda platsers kårer kunna sålunda på sätt och vis sägas vara frukter av uppsalakårens verksamhet.

Som stilprov från Stridsropet den tiden citera vi en rapport om ett utpostbesök:

»De frälsta skyttarna leva, strida och segra ännu emot satan, kött och värld.

Den 26 januari lämnade vi (nio stridsmän för Jesus) Uppsala för att en liten tid deltaga i 'Metodist-Gardet' i Heby. Väl ankomna dit ledsagades vi av dessa våra kamrater till deras församlingslokal, vilken vi funno fullpackad med en ovanligt uppmärksam åhörareskara. Herren utgöt sin ande i rikligt mått där. Både kristna och ogudaktiga måtte hava funnit, att där var dem gott att vara, ty de ville icke avlägsna sig vid mötets slut. På söndagsmorgonen klockan 8 vässte vi våra svärd för dagens stundande strid, och så emottogo vi kraftiga portioner av det himmelska bröd och vin, vilket underbart nog aldrig tryter. — På de jordiska konungarnas stridsfält tar väl ofta 'ärter, fläsk och grovbröd' slut, likväl kämpa de till döds.»

En stor händelse i Frälsningsarméns i Uppsala tidigare historia var besöket av miss Maud Charlesworth, sedermera mrs Ballington Booth. Hon ledde möten i Arken söndagen den 18 april 1886, vilka samlade överfyllda hus och blevo mycket framgångsrika. Följande onsdag höll miss Charlesworth ett möte uteslutande för akademiska medborgare. Detta möte var annonserat med affischer på latin av följande lydelse:

CIVES ACADEMICI! Cras, Dominica, hora IV postmeridiana in

»Salvationem» vos omnes venite!

MAUD CHARLESWORTH, Britannia illa, quæ gloria belli Helvetici floret, publice loquetur.

Nemo nisi civis academicus in »A R C A M» aditum habebit.

Till mötet samlades omkring 1,200 akademiska medborgare — professorer, docenter och studenter, filosofer,

teologer, jurister och medicinare. Under mer än två och en halv timmar höll miss Charlesworth församlingen lyssnande med den mest spända uppmärksamhet. En hennes fråga: »Skall jag sluta?» besvarades med ett enhälligt: »Nej, nej!» Efter föredraget samlades studentsångare på Arkens läktare och sjöngo ett antal sånger.

Senare, närmare bestämt vid midnattstid, bringade studenterna miss Ch. en hyllning — man höll serenad utanför hennes fönster. Sedan ett par sånger sjungits, höll en student ett kort tal, tackade miss Ch. för besöket och önskade henne välkommen tillbaka, varefter man med blottade huvuden utbringade ett fyrfaldigt leve för miss Charlesworth.

I början av år 1893 flyttade kåren från »Arken» och tog i besittning sin nya lokal, det dåvarande S:t Perskapellet. Denna lokal, som av Armén döptes till »Templet», hade under domkyrkans restaurering använts till gudstjänstlokal och inköptes därefter för armékårens räkning för ett pris av 40,000 kronor.

Ingen kår i landet har haft tillfälle att i visst avseende utöva ett så betydelsefullt och vittgående inflytande som Uppsala kår. Under alla tider ha kårens möten besökts av ett större eller mindre antal studerande, och runt omkring i landet finnas präster, lärare, jurister, ämbetsmän och andra akademiskt bildade personer, vilka inhämtat så gott som all sin kännedom om Frälsningsarmén på möten i Uppsala. Många ha genom mötena blivit väckta till andligt liv, och de flesta andra ha fått goda intryck, som för alltid gjort dem sympatiskt stämda mot vår verksamhet. (Förf. av denna bok har hört många vittnesbörd från framstående män därom.) Betydelsen av dessa intryck och de sympatier de framkallat kan knappast överskattas.

Omedelbart efter hemkomsten från en studiefärd till England sändes dåvarande kadett Emanuel Hellberg i augusti 1884 att rekognoscera i Örebro och Norrköping och möjligen förhyra lokaler där. I den sistnämnda staden fann den unge mannen att mekaniska verkstaden Vulkans förutvarande lokal vid Vattengatan stod tom och var till uthyrning. Men skulle en rökig och smutsig smedja kunna förvandlas till gudstjänstlokal? Ja, den djärva tron och den dristiga företagsamheten kunde det. Visserligen blev det icke ett arkitektoniskt skönt tempel eller en för publiken i alla avseenden bekväm och trevlig samlingssal, men lokalen

gjorde sin tjänst, och än i dag tala ålderstigna kamrater och vänner i Norrköping med glädje om »gamla smedjan».

Lördagen den 11 oktober 1884 var armélokalen i gamla Vulkan färdig, och den dagen öppnades Norrköpings I:a kår, vars första kapten blev Annie Hartelius. En av de officerare som nedrest från Stockholm för att deltaga i öppnandet skriver därom:

»---vi voro beordrade och utrustade att i Andens kraft anfalla

Norrköping. Efter att hava uppnått resans mål, gjorde vi oss redo till första anfallet, som var bestämt till lördagen den 11 okt. kl. 7 e. m. Vi infunno oss på sagda tid i gamla Vulkan, som var till trängsel fylld med folk, vilka tycktes begärligt invänta vad ske skulle. Som den förunderliga Frälsningsarmén mången gång förut vågat sjunga om seger, redan innan striden är slutad, ja, till och med innan den börjat, så började vi även nu, oavsett om kampen skulle bli hård eller lätt, kort eller lång, med den välbekanta sången: 'Med sång och med jubel till striden vi gå', och som vanligt i vår här, sände vi bud till vår härförare, alla konungars Konung, att han skulle stå oss bi med kraften av sin anda; första anfallet var således på knä, och vi förnummo under denna ställning att segern visst tillhörde oss, varför kapten Hartelius med full frimodighet svängde Andens tveeggade svärd. Vi följde henne i spåren och vittnade om vår Hövdings oemotståndliga kraft, så som vi själva hade erfarit hans makt och vilja att förlåta synder samt på det fullkomligaste frälsa därifrån. Om resultatet av detta möte veta vi icke mer än att Guds ord icke återkommer fåfängt, fastän det för våra ögon kunde synas så, emedan den talrika åhörarskaran gav sin nyfikenhet tillkänna på ett ganska bullersamt och av oss i den staden nästan oväntat sätt.

Emellertid skildes vi på aftonen, men samlades åter redan kl. 7 påföljande morgon, då vi tillsammans med många Guds barn hade en riktig hallelujafrukost. Många hälsade oss hjärtligen välkomna och önskade, att Herren ville kröna sitt verk med framgång. Kl. 11 nytt möte, då ämnet var 'Helighet Herranom', några vittnade därom, många

flera sökte det, vilket de gåvo tillkänna genom att komma fram till plattformen. Kl. 3 e. m. samlades vi ånyo till ett verkligt hallelujamöte. Många härliga vittnesbörd avlades. Bland andra talade ett fruntimmer, som var alldeles överlycklig. Hon sade sig hava förnummit Guds Ande ibland oss hela dagen. Hon kunde således intyga, att icke Frälsningsarmén medfört någon villoande. Kl. 7 på aftonen blev ett frälsningsmöte, då några följde deras exempel, som på helgelsemötet sökte en fullkomligare frälsning. En broder talade om för oss, att en lantman från närgränsande församling yttrat att han aldrig skulle kunna förmås att besöka Frälsningsarméns möten, ty det vore ju en galenskap. Oaktat detta höll han ej sitt löfte bättre, än att han, den enda och den första från denna församling, begav sig i väg redan i lördags på vårt första möte, vilket hade den inverkan på honom, att han ej nöjde sig med att

80De första svenska armémissionärerna samt hinduerna Narain Das och Chuckerbutti. Stående från vänster: Carl Boivie, Narain Das, Chuckerbutti.

Dala division vid kongressen 1894.Första stabsmusikkåren. Sittande från vänster: J. Toft, E. Hellberg, O. Lundahl. Stående: Hj. Frisk, A. R. Assarsson, Sterner, G. Hielm, Svalberg.

Stabsmusikkåren i mitten av 1890-talet.De första landsortskårernas öppnande

själv förnya sitt besök, utan likt den samaritiska kvinnan gick hem och uppmanade sina vänner och grannar att även de skulle komma och se vad han funnit. Under hela söndagen rådde stilla andakt, och mötena voro talrikt besökta. Måndagen kl. halv 8 e. m. var salen åter fylld, och det blev till följd därav, i likhet med i lördags mycket bullersamt, vartill trängseln torde ha varit största orsaken. Poliserna, bland vilka Gud hade lyckats frälsa några, voro behjälpliga att så mycket som möjligt upprätthålla god ordning, och huru stormigt detta möte än var, sågo vi dock till vår glädje tvenne själar söka och som jag tror finna frälsning.»

Mötena fortsatte under oerhörd anslutning av folk. Men stadens bråk-makare sällade sig tyvärr redan från begynnelsen till armépubliken och störde friden. Ofta voro väl fridstörarnas upptåg utslag av ett missriktat skämtlynne, som då de före mötena släckte gaslågorna i lokalen eller då de travesterade armésångerna, för vilka man ofta använde kända och populära profana melodier, och samlade sig i ett hörn, där de med all kraft sjöngo sina versioner av de utgivna sångerna. Men allvarliga uppträden tillställdes också. Officerarna bodde den första tiden långt borta från lokalen, och det hände ofta att de på hemväg från mötena förföljdes med stenkastning av en larmande och hotfull folkhop. På vardagskvällarna gick folket direkt från sina arbetsplatser, där man slutade kl. 7 eller halv 8 e. m., till Armén. En del av publiken företedde ingen synnerligen tilltalande anblick, särskilt icke den del som hade sitt arbete vid hamnens kolgårdar och i smedjor och mekaniska verkstäder. Ofta då officerarna och soldaterna kommo till lokalen, voro ingångarna spärrade av folk, och det var dem omöjligt att komma in rätta vägen. De måste därför bedja en granngårds ägare att få taga vägen över hans tomt, varifrån de på stegar praktiserade sig över planket till »Fästet Härolden», som armélokalen kallades. Det säges att major Ouchterlony en gång måste bekväma sig att passera stegvägen.

Under larmet och oron gick Gud fram bland skarorna och frälste själar. Kårens andra rapport i »Ropet» (december 1884) säger helt kort: »Lokalen till trängsel fylld. Trettiosju själar frälsta i går afton.» Något senare kunde man en vecka rapportera 150 frälsningssökande. Ja, det uppstod en verklig väckelse, under vilken många djupt sjunkna blevo frälsta och upprättade.

Den 28 mars 1885 överlämnade dåvarande stabskapten R. Perry en fana till den nya kåren. Det rapporterades då: »Kåren består av en stor skara soldater av alla åldrar.»

6

Efter kårens första årsfest meddelas det: »För närvarande består corpsen av 183 medlemmar med röda och 70 med vita pass (soldat- och rekrytpass. — Förf. anm.). Under året har vid frälsningsmötena bedits med omkring 850 över sina synder bekymrade själar. En del av dessa utgör Armén. Andra ha gått in i andra församlingar eller föredra att gå fria och icke sluta sig till någon grupp kristna.»

De troende i staden mottogo Frälsningsarmén med välvilja och gåvo den stöd och hjälp. Ett litet intermezzo, som vittnar därom: Det hörn av lokalen, där fridstörarna helst höllo till och varifrån de ibland med sina omskapade armésånger togo ledningen av den unisona sången, kallades snart »Lilla helvetet» eller »Satans vrå». En kväll stämde man i det där hörnet med särskild kraft upp en av sina sånger. Men det blev den sjungande ligans svanesång, ty i god tid före nästa möte hade »Satans vrå» tagits i besittning av en manstark sångkör från en av stadens friförsamlingar, som därifrån sjöng sång efter sång. De sjungande fridstörarna lyckades icke sedermera återerövra sin position.

I januari 1886 hölls i Norrköping den första armébegravningen i Sverge. Det var en ung kvinnlig kamrat vid namn Anna Pettersson, som »befordrats till härligheten». Före sin död uttalade hon en önskan om att kamraterna i uniform och med musik och fana skulle följa henne till graven. »Denna önskan blev också till en del uppfylld», skriver kapten Vilhelm Fahleson, som då var befälhavande officer. »På förfrågan blevo vi förbjudna att begagna musik vid graven men samlades iklädda full uniform vid Nya Torget, där hon bott, för att tåga till graven. Då vi stodo på gården omkring kistan, sjöngo vi gemensamt:

'Med snabba steg soldaten går mot himlens sälla land',

och kände därvid, att sången liksom fick en högre betydelse. Då vi sjungit sista versen, ordnade vi oss i led och började vår marsch till kyrkogården. Först gingo några manliga soldater med röda mössor; därefter kommo sergeanterna, bärande likkistan, över vilken Frälsningsarméns fana var utbredd, sedan kvinnliga och sist manliga soldater.

Soldaterna voro i antal något över 150, alla i full uniform, ordnade fyra i varje led. Som stora folkskaror samlat sig för att åse begravningen, hade det blivit svårt att tåga fram på gatorna, om ej polisen varit oss behjälplig. Den följde nu med processionen hela vägen, och polis-

mästaren själv hjälpte till att hålla tillbaka den trängande folkmassan, som syntes förvånad, men var tyst och allvarlig. Vid kyrkogården uppstod en förfärlig trängsel, men ingen skadades, vad vi veta. Vi kommo lyckligt fram till graven, nedsänkte kistan och föllo på knä i bön till Gud. Nu blevo alla fullkomligt tysta.»

Efter referat av mötet vid graven, som fortsatte med duettsång och gemensam sång samt några korta tal och åter bön på knä, meddelar skribenten att omkring 6,000 personer bevittnade denna den första armébegravningen i vårt land.

Redan under kårens första verksamhetsår hade polisen ingripit restriktivt ifråga om mötestiderna. Exempelvis hade man i samband med årsfesten ämnat hålla bönevaka, men polisen påbjöd att mötet måste avslutas senast kl. 10 e. m. Senare bestämdes tiden för avslutningen till kl. 9 e. m. Kapten J. Toft, som blev befälhavande officer vid kåren i mars 1886, ansåg sig ej kunna ställa sig denna bestämmelse till efterrättelse, vilket brott han fick sona med en tids »vila» i Norrköpings cellfängelse. Han berättar om händelserna i samband med denna sak bl. a. följande:

»Två polismän inträdde till vår överraskning i rummet, hälsade vänligt på oss och satte sig ned. Efter att ha växlat några ord med oss, framtog den ene av dem ett papper och uppläste det för oss, och framgick det därutav att dessa två män voro överbringare av en befallning från poliskammaren, som förbjöd oss att hålla några möten efter klockan nio på aftonen ——. Kl. 8 samma afton började vi som vanligt

vårt möte. En stor mängd soldater och syndare hade infunnit sig, och Gud frälste därvid två själar. Vi slutade vårt möte kl. 9,45. Tidigt nästföljande morgon fingo vi ånyo besök av polismän, vilka denna gång medförde stämning, som ålade oss att personligt inställa oss i poliskammaren kl. 10 följande dag. Fredagen kom, och strax före tio hade man i närheten av Trädgårdsgatan tillfälle att se mig och min kamrat vända oss till dem vi mötte för att bedja dem vara goda visa oss till poliskammaren. Vid vår ankomst dit blevo vi införda i 'förmaket', varest vi fingo vänta, tills våra namn uppropades. Under tiden knäböjde vi tyst där för att nedkalla Herrens välsignelse

över oss och dem som skulle döma oss. Strax därpå hördes namnen Toft och Zandin högt uttalas, varpå vi trädde in. Sedan vi hade bekräftat riktigheten av den mot oss riktade anklagelsen, vilken bestod däri att vi oaktat polisens

förbud, som vi två dagar förut hört uppläsas för oss i vårt hem, hade vågat hålla möten i den s. k. Frälsningsarméns bönesal efter kl. 9 på aftonen. Vi erkände att vi gjort oss saker till en sådan överträdelse. Därefter tillspordes vi, om vi hädanefter ämnade hörsamma polisens befallning, någonting som vi förklarade oss ur stånd att kunna efterkomma på grund av vår verksamhet. Efter denna förklaring å vår sida upplästes domen för oss, vilken lydde så, att vi för var gång, som våra möten fortsattes efter kl. 9 e. m., måste betala 300 kronor i böter vardera. Sedan vi på sådant sätt fått del av utslaget, lämnade vi glatt vår domare med den tillönskningen: 'Gud välsigne eder!'»

Kapten Toft fortsatte mötena. Resultatet blev att han efter en vecka dömdes böta 300 kronor. Fortsatta överträdelser följdes av nya domar, så att kapten Toft slutligen hade att i »ena bot» sona sin brottslighet med 33 dygns fängelse. Trots att första bötesbestämmelserna voro lika för B. O. och löjtnanten, förfor man mildare med löjtnant Konrad Zan-din, som klarade av sin skuld till rättvisan med åtta dagars fängelse. Kapten Tofts efterträdare, kapten August Karlsson, alias »Biskopen», blev också ställd inför rätta för brott mot polisbestämmelserna, som dock sedermera upphävdes.

I detta sammanhang kan följande vara av intresse. Flera av våra äldsta kårers lokaler fingo snart rykte om sig som veritabla »spökslott». I dem drevo, sades det, onda andar sitt spel om nätterna. Förbigående och närboende hade både här och där i armélokalerna sett och hört märkliga ting under »spöktimmen» — ljuset brann, instrumenten ljödo, trummorna mullrade, sånger, suckar och ångestskrin hördes, bänkar vältes omkull etc. Lokalen i Norrköping var en av dem, i vilka det spökade. Därpå hade man t. o. m. officiella intyg. På Vattengatan patrullerande poliskonstapeln anmälde nämligen kårchefen för möten vid midnattstid. Kårchefen försäkrade att han vid den tiden under de avsedda nätterna hade sovit i godan ro. Men poliskonstapeln hade tydligt hört sång och musik och dån, som om bänkarna vräktes ikull. Hur kunde detta förklaras? Officerarna hade klart alibi, och inga soldater brukade nattetid vistas i lokalen. Ja, poliskonstapeln och många med honom voro snart på det klara med förklaringen — det spökade i lokalen. Och sedan valde de nattvandrare som egentligen skulle gått Vattengatan helst en annan väg till sitt hem.

Kapten Hanna Andersson, »Bergsprängerskan», var ledare på kåren i två omgångar åren 1885 och 1886. Då hon började sin andra period,

rapporterade hon att kåren bestod av 400 soldater, vilket vittnar om en mäktig andlig rörelse och stor framgång under kårens andra år. Och rörelsen fortsatte.

Hösten 1887 förhyrdes gamla missionshuset vid Hantverkaregatan 44, där verksamhet först bedrevs som annex till I:a kåren. Sedermera avskildes en del soldater ur I:a kåren att bilda grundstommen till Norrköpings II :a kår, vars födelsedag blev den 13 november 1887. Vid denna tidpunkt rapporterades det att båda lokalerna voro fulla av folk i mötena och att syndare frälstes. Under fyra höstmånader sistnämnda år bad man med 200 själar och invigde mer än 100 soldater. Nu hade I:a kåren också fått ungdomsfanjunkare och ett sextiotal barnsoldater.

Från Norrköping besöktes flera platser, där sedermera självständiga kårer öppnades, vilka sålunda måste räknas som dotterkårer till Norrköping I. En av de tidigaste utposterna, som sedan blev kår, där man vann stor framgång, var Skärblacka. Sommaren 1888 hade kåren sjömanöver till Nyköping, där kår då ännu icke öppnats. Väldiga folkskaror — flera tusen personer, säges det — från staden och landsbygden hade samlats för att närvara vid de friluftsmöten som voro annonserade. Polismyndigheterna beslöto emellertid förbjuda mötena och sände ett par konstaplar att meddela ledaren, kapten Henning Apel-kvist, därom. När de utskickade funno kaptenen, hade mötet redan börjat. Han vände sig till folket och meddelade: »Här är ett par poliskonstaplar, som förbjuda oss att

fortsätta mötet.» Detta behagade dock icke folkskaran, som överljutt ropade: »Håll på, håll på!» Och därvid blev det — folkets vilja blev lag, och stadens poliskår försökte icke hindra detta — klokt nog, då folket i själva verket hade Sverges rikes lag på sin sida.

År 1887 beslöt taxeringsnämnden i Norrköping beskatta kåren för 5,000 kronors inkomst. Östergötlands prövningsnämnd, där besvär anfördes, lämnade dessa utan avseende, men hos kungl, maj :t vann Frälsningsarmén framgång, och beskattningen upphävdes. Härmed erhöll högkvarteret ett prejudikat av stort värde i en viktig fråga.

Redan från början var det klart att armélokalen i »gamla smedjan» måste betraktas som ett provisorium, vilket ej kunde få bli alltför gammalt. År 1895 påbörjades också byggandet av ny lokal. Grundstenen lades under stora högtidligheter den 11 oktober, och den 2 april 1896 kunde kommendören inviga det nya »Fästet», som är en av landets mest karakteristiska och praktiska armélokaler. Under tiden från riv-

ningen av »Fästet Härolden» till öppnandet av det nya »Fästet» höll kåren möten i Brödraföreningens lokal vid Gamla Rådstugatan.

Den första delen av Frälsningsarméns i Malmö historia är kanske den stormigaste som någon kår i vårt land har att uppvisa. Tidigt på våren hade två nöjeslokaler, Novilla och Kasino, förhyrts för Arméns start i den sydsvenska metropolen. Söndagen den 17 maj »öppnades eld» på båda ställena. Befälhavare i Novilla var kapten Annie Hartelius, och i Kasino förde kapten Emanuel Hellberg befälet, assisterad av bl. a. dåvarande kadett Henning Apelkvist. Männen hade placerats i Kasino, emedan det ansågs att den publik som troligen komme att samlas dit med all sannolikhet skulle bliva mera svårskött än den i Novilla.

Kasino rymde omkring 400 personer, men lokalen var så låg, att officerarna kunde nå taket med händerna, då de stodo på plattformen. Lokalen var som regel fullpackad i mötena, och luften blev då het som i en bastu och så tjock, att fotogenlamporna nekade lysa. Men Guds Ande verkade mäktigt på skarorna, män och kvinnor strömmade till botbänken, och syndare av alla slag blevo omvända till levande tro på Jesus. Följande rapport i Stridsropet sommaren 1885 ger en bild av hur det var i de första dagarna:

»Våra helgelsemöten ha varit stunder av underbar kraft. Bland Guds barn har försports ett allmänt begär efter att 'bliva uppfyllda intill all Guds fullhet'. Den tomma platsen vid vår plattform har alltid befunnits otillräcklig för de sökande skarorna, varför de flesta nödgats nedfalla vid sina bänkar. Vid det första fredagsmötet funnos endast sex personer i den fyllda lokalen, som ej böjde sina knän inför Gud. Ett allmänt gny och rop förspordes bland de närvarande. Gud uteblev ej med sitt andedop och sin välsignelse.

Våra bönemöten kl. 7 på söndagsmorgnarna äro i allmänhet besökta av omkring 200 personer. Frälsta jubla, och många ofrälsta söka frälsning i den tidiga morgonstunden.

Tiden vid våra hallelujamöten har vanligtvis ej varit tillräckligt lång för att alla, som önskat högt prisa Gud för frälsta själar, skulle kunna få tillfälle därtill.

Vid våra frälsningsmöten har evighetens allvar oemotståndligt trängt sig inpå syndarna. Vikten av att välja mellan liv och död, medan tid än är, har kraftigt framhållits för dem. Många ha sökt frälsning, ännu flera äro övertygade och skola snart följa de förras exempel. Ära vare Gud! En person har påstått, att 'Frälsningsarmén är den mest lönande affär i staden', och detta är sanning, ty det finns ingen affär, som är

så lönande som att vinna själar för himlen. En själ är mera värd än himmel och jord.»

Helt naturligt kunde denna Guds rikes framgång ej få fortsätta utan särskilt motstånd från fiendehåll. Efter tre månaders tid blev också den nya kårens möten utsatta för synnerligen svåra och störande uppträdanden. Första uppenbara orsaken därtill var att en del unga män förbittrades och ville hämnas, emedan de förlorat gamla vänner

i syndalivet, somliga även sin hjärtans kär. Därtill kom att en i staden utkommande tidning publicerade ett flertal skandalartiklar om Frälsningsarmén, i vilka bl. a. officerarna beskylldes för ett uselt liv, ja, det sades till och med att de hängåvo sig åt vilda orgier i skamlig lusta. Dessa artiklar hade till författare den ökände doktor Janne Damm och väckte en storm av förtrytelse och blind vrede mot den nya rörelsen bland folk, som föga eller intet kände densamma. Den uppagiterade stämningen kom första gången till allvarligt utbrott en tisdagskväll på eftersommaren. Man hade haft en härlig söndag — redan i morgonbönemötet bad man med fyra själar, och i kvällsmötet blevo sjutton själar frälsta. Så kom tisdagskvällen. Mötet genomfördes med stort besvär. Efter detsamma samlades stora skaror av bråkmakare utanför lokalen, synbarligen för att låta sin vrede gå ut över officerarna, då dessa lämnade lokalen. Polisen kvarhöll emellertid officerarna i lokalen och förde dem sedan en bakväg till den närliggande polisstationen, varifrån de efter midnatt under stark poliseskort transporterades till sitt hem.

Då upphetsningen tilltog och svårartade gatuuppträden kommo till stånd efter nästan alla möten, beslöt kapten Hellberg i samråd med polismästaren att tills vidare inställa mötena i Kasino. Myndigheterna visade sig synnerligen förstående och välvilliga i den svåra situationen. Landshövdingen, greve G. Wachtmeister, intresserade sig personligen för Arméns sak och lät framföra sitt beklagande av den nödtvungna stängningen och sin förhoppning att Kasinos dörrar snart åter skulle kunna öppnas av Frälsningsarmén.

Då man ej kunde ha möten i Kasino, gjordes »utfall» till platser runt omkring staden och företogos »manövrar» till andra städer i Skåne. Söndagen den 9 augusti hade man en »jubelresa» till Hälsingborg. Om denna, som höll på att sluta synnerligen illa, berättas i Stridsropet:

»Med ångfartyget 'Hven', som för tillfället var smyckat med en mängd lysande flaggor, anträdde vi färden från Malmö kl. 7 f. m. och framkommo till Helsingborg kl. 10. Ett missionshus var upplåtet för de

resandes bekvämlighet. De fingo där avlägga resgods etc. samt, om så önskades, vistas där mellan mötena. Dessa höllos kl. 11 f. m. och 5 e. m. i Industri- och arbetareföreningens utmärkt lämpliga och rymliga lokal. Fullkomlig frihet var rådande. Guds Ande verkade. Mångas ögon fuktades, vilka, enligt vad det sades, aldrig förr varit skumma av detta slags tårar. De kristna fröjdades. De hade verkligen fått lära känna oss och insågo, att vi ej alls voro så farliga, som de föreställt sig, utan önskade oss tvärtom ett hjärtligt välkommen åter.

En stor skara människor åsåg helt tyst och fredligt vår avfärd från Hälsingborg kl. 8 e. m., och en ännu större människomassa, uppgående till fera tusen personer, var oss till mötes vid framkomsten till Malmö kl. 11. Dessa tycktes ha vida mindre vänliga avsikter (att döma av deras rent helvetiska skrän), och utan tvivel hade det blivit mycket svårt för oss att landstiga, om ej vår Gud, som aldrig försummar att hjälpa i rattan tid, hade sörjt för den saken genom att skicka till vår hjälp en stor polisstyrka, som med blanka vapen tappert försvarade oss. Gud välsigne dem alla! Ännu är vårt valspråk: 'Malmö för Kristus'.»

I själva verket voro de antydda uppträdena mycket allvarligare än vad som framgår av rapporten. Ett rykte hade utspritts att bomber hade placerats i båten och att dessa komme att explodera i rum sjö och att alla ombord skulle omkomma. För att se huruvida ryktet talat sant eller icke hade stora folkskaror samlats vid kajen den tid, då båten skulle återkomma. Bland dessa passade fridstörarna från Kasino på att driva sitt fula spel för att komma salvationisterna till livs. Landshövdingen, som under dagen blivit uppmärksamgjord på att svåra uppträden kunde väntas, hade gjort polismyndigheterna ansvariga för att officerarna på kvällen oskadda nådde sina hem. Så fort båten lagt till, skyndade därför ett antal poliskonstaplar ombord för att giva förhållningsorder och dirigera landstigningen. Kapten Hellberg fördes i land, omgiven av poliser med dragna sablar, medan ett par konstaplar gingo förut och banade väg genom hopen med sina battonger. Efteråt följde de andra officerarna i Malmö. Vid ett ställe i hamnen, där brobygge pågick, var en pontonbro utlagd. Folkmassan väntade att poliseskorten med officerarna skulle taga den vägen. Då så ej skedde, uppstod en fruktansvärd trängsel, och det var ett rent under att icke en stor olycka inträffade. Kapten Hellberg skrev sedermera om denna händelse: »Om ej dåvarande landshövdingen gjort stadens myndigheter formligen ansvariga för våra liv, så hade nog Malmö gator den

aftonen färgats röda av mer än en martyrs blod.»

En tid höll nu kapten Hellberg enskilda möten med nyfrälsta ocli

vänner från Kasino i officersbostaden. Ofta samlades vid dessa tillfällen en larmande folkhop utanför på gatan, så att flera poliser måste sändas dit för att uppehålla ordningen. Mötesbesökarna måste då släppas i väg i små grupper, som togo väg över en närliggande gård, medan man i bostaden fortsatte att sjunga och så bibringade folkmassan föreställningen att alla voro kvar. Den sista gruppen måste sedan under polisskydd söka taga sig hem.

På hösten upphörde man med arbetet i Kasino, och kapten Hellberg flyttade till Novilla, som nu blev Malmö 1 :a kårs lokal. Också här voro fridstörarna ofta mycket svåra. Kårens vakter blevo ofta misshandlade till blods, polismän, som tillkallades, slogos understundom sanslösa. En gång väntade några sällar med dragna knivar på B. O. och hans två assistenter. Officerarna hade emellertid fått poliseskort, varför de ej blevo överfallna på gatan. De hade dock knappast hunnit genom dörren till sin bostad, förrän en knytnävstor sten kom susande genom fönstret, lyckligtvis utan att träffa någon. Men under allt detta var det fröjd och glädje bland soldaterna. Det kunde hända att man slogs med dragna knivar vid dörren — en del av stadens bråkmakare hade fått den fula vanan att göra upp sina privata mellanhavanden på Armén — medan man vid botbänken bad med skaror av själar och det på plattformen rådde jubel och hänförelse.

På söndagseftermiddagarna plägade kårens underbefäl hålla möten på landsbygden runt staden. En av dessa, nu stabsofficer, berättar om ett sådant möte:

»Jag hade fått order att i sällskap med några soldatkamrater hålla möte i Fosie. Mötet var icke på förhand planerat eller annonserat. Vi måste därför hålla det utomhus på första bästa plats, vilket var planen utanför en loge. En 'rullebör' (skottkärra) vändes upp och ned och blev talarstol. Så började mötet. En del folk samlades efter hand men stod på långt avstånd från oss. Jag predikade om den förlorade sonen, det minns jag, och efter mötet såg jag säkert värre ut än den förlorade sonen, då han vände hem. Några närvarande slaktardrängar behandlade nämligen mig och mina kamrater synnerligen omilt. Först sökte de tussa sina stora hundar på oss, men då djuren ej ville anfalla oss, gjorde deras 'hussar' det själva. Vi lämnade slagfältet ruskiga till det yttre, men glada och lyckliga invärtes. Hemkomna permitterades vi från kvällsmötet på grund av vårt tilltygade yttre.»

Samme stabsofficer berättar om några expeditioner till Lund i den vällovliga avsikten att sälja Stridsropet:

»Jag och en husar, som också var soldat i kåren, hade fått order att förstkommande söndag resa till Lund för att bombardera staden med Stridsropet. Rustade med var sin packe 'Rop' reste vi åstad. 'Ropen' hade god åtgång. Men vi hade icke varit i verksamhet länge, förrän vi antastades av en poliskonstapel och anmodades följa med till poliskontoret. Här kvarhöllos vi tre timmar och underkastades ett allvarligt förhör av en energisk myndighetsperson. 'Har ni prästbetyg?' frågade han. 'Nej', måste vi svara, ty vi visste ju inte att man måste medföra sådant då man besökte Lund. 'Har ni något annat, som ni kan identifiera er med?' fortsatte den stränge herrn. Ja, vi hade soldatpassen. De fram-togos och överräcktes till myndighetspersonen. Han läste. Men då han kom till orden: '— — — och berättigad att under ledning av sina officerare fullgöra all sin plikt för själars frälsning och Guds ära', flög passet med väldig fart tillbaka över det stora bordet. Fortsättningen bjöd på en väldig moralkaka och absolut förbud att vidare komma till Lund för att sälja Stridsropet. 'Jag skall visa mig vara mannen att hålla Frälsningsarmén borta från denna stad', sade myndighetspersonen och beordrade en poliskonstapel att eskortera oss till tåget och se till att vi kommo i väg.

Söndagen därpå voro vi på kaptenens order åter i Lund med Stridsropet. Resultatet blev enahanda med föregående söndags — till poliskontoret, grundlig uppsträckning, nytt förbud och poliseskort till tåget.

Efter en vecka fingo vi nya order att på söndagen begiva oss till Lund för att fortsätta bombardemanget. Som

helhjärtade och lojala soldater åtlydde vi ordern och undrade hur det skulle gå. Vid varje gatukorsning väntade vi få se polisen, som egendomligt nog denna gång ej uppenbarade sig. Stridsropet hade en strykande åtgång. Till sist var det endast ett enda kvar. Detta lämnade husaren in på poliskontoret, då vi gingo där förbi på väg till järnvägsstationen. Vi hade brutit oss igenom och vunnit slaget.»

Fridstörarna utgjorde, som sagt, en stor svårighet för kårens arbete. På vintern 1886 fingo de hjälp i sin strid mot salvationisterna och deras intressen, och detta från det mest oväntade håll — från kyrkan. Det måste dock sägas att den präst som i Malmö öppnade strid mot Armén säkerligen var ärlig i sitt uppsåt och handlade av renhjärtat nit för sin

kyrka. Han var, säger en av hans kolleger, »en starkt fromhetspräglad, i sin gärning ansvarshetonad prästman». Men renlärighets- och samfundsnit är ofta ovisligt. Så här. Följande utdrag ur Caroli församlings kyrkoråds i Malmö protokoll för 1886 ger en klar bild av denna historia.

Utdrag ur protokollet den 5 febr. 1886:

»Kyrkorådet, som hade kännedom om den oro, oreda och förvirring som åstadkommits i synnerhet av den s. k. Frälsningsarmén, fann det anmälda förhållandet i hög grad påkalla Kyrkorådets uppmärksamhet i överensstämmelse med Kungl, förordn, av den 21 mars 1862, vilken föreskriver att Kyrkorådet skall vaka däröver att spridandet av vilsefö-rande läror må, så vitt möjligt är, förekommas samt kyrklig tvedräkt och söndring förhindras. En av ledamöterna, Herr N. N., meddelade att han närvarit vid en av Frälsningsarméns sammankomster och hade därvid fått det sorgligaste intryck av det gäckeri, varmed det heliga behandlades. För att erhålla närmare upplysningar, av vilka Kyrkorådet kunde bedöma, huruvida Kyrkorådet kunde något åtgöra för avvändandet av de förvillelser, vilka härifrån hotade församlingen, utsåg Kyrkorådet tvenne dess medlemmar, Herrar N. N., att gemensamt med ordföranden övervara någon av Frälsningsarméns sammankomster och sedan meddela Kyrkorådet vad vid deras besök synts anmärkningsvärt.»

Utdrag ur protokollet den 3 mars 1886:

»Det uppdrag, Kyrkorådet hade vid senaste sammanträdet den 5 febr. givit åt Herrar N. N. att gemensamt med ordföranden övervara någon av den s. k. Frälsningsarméns offentliga sammankomster, hade av dessa utsedda ombud för Kyrkorådet fullgjorts söndagen den 14 febr. Denna besökta sammankomst gjorde ett mycket sorgligt intryck och kunde icke betraktas såsom ett andaktstillfälle utan hade snarast likhet med en tillställning under en marknad. Det hela syntes endast kunna leda till undergrävande av religionens helgd.---Det hela utgjordes av ett vidrigt

självberöm av de uppträdande, av innehållslösa, delvis mot kyrkan riktade bekännelser från personer ur hopen samt av sånger av fruntimmer, vilka sökte göra effekt på åhörarna eller åskådarna genom oupphörligt gestikulerande. Någon annan verkan syntes icke härav kunna åstadkommas än anstöt och förargelse för varje sinne, som har någon känsla för religionens helgd. För att förekomma oordningar, som i början av Frälsningsarméns verksamhet här i rätt stor utsträckning ägt rum, postera 3 à 4 poliskonstaplar vid samlingsstället under sammankomsterna.»

Utdrag ur kyrkorådsprotokollet den 27 mars 1886:

»Enligt Kyrkorådets beslut av den 22 dennes hade till i dag inkallats de i samma protokoll nämnda ledarna vid den s. k. Frälsningsarméns

sammankomster, och hade kallelsen delgivits dem den 22 dennes, varom bevis nu meddelades Kyrkorådet. Löjtnant Steel hade icke anträffats och uppgivits vara avrest till Stockholm, men Herrarna Janson och Leidzén voro tillstädes och fingo företräde. På ordförandens fråga erkände båda, att de uppträtt såsom talare och ledare vid den Frälsningsarméns sammankomst som bevistats av Kyrkorådets ledamöter söndagen den 14 febr., och att

de fortfarande höllo liknande sammankomster.

Sedan ordföranden underrättat om anledningen till deras inkallande för Kyrkorådet och meddelat det som inför Kyrkorådet blivit anmält rörande vad som förekommit vid den sammankomst som trenne Kyrkorådets medlemmar efter Kyrkorådets uppdrag övervarit huvudsakligen såsom detta är upptaget i Kyrkorådets protokoll av den 3 mars, lämnades ordet åt de inkallade med uppmaning till dem att yttra och förklara sig.

Kapten Janson förklarade, att det stötande i Frälsningsarméns sammankomster föranleddes därav att i staden funnes så många ogudaktiga såsom drinkare m. m., av vilka somliga infunno sig och förhöllo sig oskickligt samt hade understöd av tidningspressen och kyrkliga myndigheter, men att i avseende på deras föredrag de predikade Kristus såsom syndares frälsare och frälsning genom bättring och tro, men för övrigt förnekade han icke vad ordföranden framhållit om det förargelseväckande gycklet med religionen, vilket alltigenom gav prägeln åt den sammankomst, som ordföranden bevistat, ej heller uttalades något försvar i avseende på den bevisning, som ordföranden från hela förloppet av föredraget, bekännelser, sånger m. m. nu avgivit för det omdömet att sådana sammankomster endast vore ägnade att undergräva religionens helgd.

I avseende på den givna förklaringen erinrade ordföranden att vid den ifrågavarande sammankomsten icke något störande förhållande av det slag, som Herr Janson omnämnt, förekommit från det församlade folkets sida, men att det varit ledarnes, talarnes, sångerskornas uppträdande, som väckt förargelse och förtagit all möjlighet till andakt hos de församlade. Ingenting hade heller vid det tillfället förekommit i de uppträdandes föredrag, som kunde ens leda tanken därpå att de ville predika Kristus eller frälsning genom bättring och tro, då de hållna talen blott inneburo skrytsamt självberöm av de uppträdande och beprisande av Frälsningsarmén såsom den enda frälsningsanstalt, till vilken de närvarande ständigt uppmanades att komma.

Sedan de förekallade härefter på framställd fråga av ordföranden förklarat sig icke hava något mera att tillägga, fingo de avträda för en stund för Kyrkorådets överläggning.

Kyrkorådet uttalade nu, att, då i de förekallades förklaring ingenting förekommit, som vederlagt de uppgifter, vilka blivit meddelade till Kyrkorådets protokoll den 3 mars, det ansåge dessa bära vittne om, att de

förekallades andeliga föredrag åstadkomma förvillelse och förargelse i församlingen, leda till söndring i kyrkligt hänseende och undergräva religionens helgd samt beslutade i anledning härav att med stöd av Kungl. Maj:ts nådiga förordning av den 11 dec. 1868 förbjuda kaptenen Janson och löjtnant Leidzén att inom N. N. församling ytterligare uppträda med andeliga föredrag.»

Naturligtvis ansågo sig officerarna icke kunna åtlyda detta kyrkorådets förbud. Resultatet blev att kapten Th. Janson tre gånger blev ställd för rätta för sammanlagt sjuttio överträdelser. Rådhusrätten, vars medlemmar syntes generade över att de nödgades döma i denna sak, tillmätte det lindrigast tänkbara straff — kapten Janson blev dömd till 100 kronors böter, som han på eftersommaren avtjänade under 13 dygn i Norrköpings cellfängelse.

På försommaren 1886 blev kapten Apelkvist sänd till Malmö som kårchef. Ett par av rapporterna i Stridsropet under hans tid säga så mycket om arbetet vid kåren och äro så karakteristiska för dåtidens rapportstil, att de må anföras.

»Jag vill tala om att Gud välsignar oss rikligen, och ingen kväll går förbi utan att vi få bedja med någon eller några syndare. Ära vare Gud! I söndags kl. halv 2 hade vi utmarsch till Limhamn, där vi hade ett härligt möte. Kl. 5 återvände vi hem för att kl. halv 8 börja frälsningsmötet, trötta efter marschen. Men Gud var ej trött, utan han välsignade oss rikligen. Vid mötets slut fingo vi se åtta själar vid plattformen, djupt bedrövade över sina synder. Pris ske Gud för segern!

Midsommardagen kl. halv 6 på morgonen började vi samlas, soldater och vänner om varandra. Kl. 6 kommo de av mig och vänner förhyrda hästarna och vagnarna, tillsammans sjutton par. Genast ordnade vi oss i dem och anträdde den tre mil långa resan till Börringe. En kvart före 10 voro vi framme. Efter en stunds rast blev

uppställning, varefter vi marscherade till skogen för att där lova vår Gud. Då vi började mötet med att sjunga: 'Härlig frälsning', kände vi att vi verkligen ägde den i våra hjärtan, och med fåglarna kunde vi sjunga 'kvitt, kvitt'. Pris ske Gud för den frihet han har givit oss genom Kristus! Ett välsignat möte följde.

Kl. 3 e. m. brukar det vanligen, som våra vänner och kamrater veta, bliva skarpskjutning. Så blev det ock nu, och salighetspilarna gingo varken för högt eller för lågt, utan de träffade syndares hjärtan. Ej mindre än tretton blevo sårade, det var dock ej livsfarligt, ty Israels läkare var närvarande och göt balsam i såren. Vi lämnade dem åt honom, och han har lovat att hela dem från all orättfärdighet.

Kl. 6 e. m. var tiden inne, att vi måste lämna våra kamrater i Börringe. Om en stund skymde träd och backar bort dem för våra blickar,

men jag är glad, a-tt jag känner de äga ett rum i mitt hjärta. Efter tre timmars färd voro vi åter i Malmö, glada och lyckliga över det midsommarnöje, som Far hade givit oss.

Söndagen den 27 juni var en dag rik på seger. Vid varje möte välsignade Gud oss. Vid frälsningsmötets slut sökte sexton själar frälsning. Varje kväll är det någon eller några, som lämna sig åt Gud. Då jag ser, huru han giver seger åt sitt folk, kan jag ej annat än prisa och lova hans heliga namn.»

»Söndagen den 11 juli kl. 11 f. m. var Novilla barack nära fullsatt både nere i salen och på läktaren. Stort helgelsemöte. Kapten Apelkvist vinkade oss framåt med 5 Mos. 6 kap., som talar om, huru Herrens ord bör talas i våra hem och på våra landsvägar, huru det bör inskrivas på våra pannor, dörrträd och portar. Malmö frälsningssoldater bära inskriptioner sådana som 'Frälsningsarmén', 'Herrens egen', 'Helt för Gud och Armén', 'Jesus är min', 'En glad givare älskar Gud', o. s. v.

Kl. 9 f. m. hade vi manligt soldatmöte. Limhamns soldater stenas ibland och hava att uppbära mycken förföljelse på deras en halv mil långa väg till mötena.

Vid aftonmötet sågo vi fyra överlöpare frivilligt nedlägga sina vapen vid Jesu fötter. Vi slutade med att sjunga: 'Kraft och mod, liv och blod vi offra för Guds ära'.

Måndagsaftonen hade vi fest till förmån för anskaffandet av musikinstrument för striden i Malmö. Kl. 8 församlades folket, och kapten Apelkvist välkomnade alla våra vänner gemensamt samt läste några ver-sar ur Matt. 16 kap. Därpå följde en underbar stund i åtnjutandet av syskonbandets härliga gemenskap. Vi hade varken tid eller lust att strida om ord, släktledningar, lagen eller dylikt, som inom kristenheten förstört framgången av Guds verk. Vi kunde omfamna varandra med renade hjärtans kärlek, missionsvänner, metodistvänner och frälsningssoldater. Jag tror att denna gemenskap är vad många frälsta själar omedvetet sucka efter. 'Vi känna himlen började här. Guds Lamm vår klara sol ren är, hans kärlek är vår lag'. Fyra frälsningssystrar spelade gitarr, anförda av broder H. med sin fiol. (Sannolikt avses 'blinde Hanson', som under Arméns första tid i M. var officerarna till mycken hjälp med sång och musik. — Förf.) Pastor R. talade en stund om 'segern genom vår Herre Jesus Kristus'. Våra vänner sjöngo även flerstämmiga sånger till vår Guds pris. Tre överlöpare. Halleluja!

Prosten Kerfstedt, vår 76-årige vän, deltog en afton i veckan uti ett frälsningsmöte. Det var en skön och högtidlig syn att se denne åldrige man med vitt hår och skägg arm i arm med vår unge lycklige kapten Apelkvist. Båda vandrade ju tillsammans på korsets väg, och deras ögon strålade av kärlekens härliga nitälskan för själars frälsning.

På hemvägen från ett aftonmöte blevo för någon tid sedan två soldater, fader och dotter, vilka stått i Frälsningsarmén här, alltsedan kåren bildades, överfallna av en karl i Södra Promenaden. De fingo

var sitt slag i ansiktet, varav blodvite följde. En annan soldat blev i sitt eget boningsrum, under det att han på knä med hög röst anropade Gud, av en kvinna ursinnigt angripen med knytnävslag i ansiktet, dragning i håret med

mera dylikt. Denna förföljerska vill dock gälla för att vara en gammal gudsdyrkerska.»

På hösten 1886 försvårades återigen uppträdena i och i samband med kårens möten. En kväll spärrades gården och gatan vid lokalen av ett par tusen människor, och stark jäsning förnams i den väldiga hopen. Intet möte kunde hållas. Ett trettiotal poliser stodo maktlösa, varför man måste rekvirera en avdelning husarer, som ingrepo med blanka vapen för att skingra folkmassan. Kapten Vilhelm Fahleson fick då order att i enlighet med polismästarens vilja tills vidare inställa mötena. Närmaste anledningen till dessa uppträden var en del lögnhistorier, som gingo från mun till mun och även serverades i tidningarna, samt agitation av vissa radikala och kristusfientliga rabulister, som skickligt utnyttjade skvallret och lögnen under för handen varande arbetslöshet med bitterhet och oro i sinnena. Naturligtvis spelade spriten även en stor roll i dessa upploppsartade uppträden.

Efter en kort tid började kåren åter hålla offentliga möten. Men nu ingrepo polismyndigheterna, som förut ställt sig välvilliga, mot kåren och förbjödo mötens hållande. Men lika litet som kårens officerare kunnat böja sig för kyrkorådets förbud, lika litet kunde man nu böja sig för polisens. Det första resultatet därav blev ett synnerligen bryskt ingripande. Kåren hade vid jultiden anordnat en fattigbjudning. Under inledningen till denna, då officerare och soldater på knä nedbådo Guds välsignelse över deltagarna, intågade i lokalen en avdelning poliser under befäl av en kommissarie. Poliskommandots befälhavare förklarade sammankomsten olaglig och bjöd de samlade avlägsna sig. Några, som icke hastigt nog efterkommo ordern, avfördes med våld. Somliga av de knäböjande hunno ej resa sig utan släpades liggande ur lokalen.

Efter denna bravad, som skarpt klandrades i vissa tidningar, tycktes polismyndigheterna ej rätt ha vetat vad de skulle göra. Förbud mot hållande av offentliga möten existerade, men möten höllos utan ingripande. Kanske mutade polischefen sitt samvete med att kalla mötena för enskilda. Under påskhelgen sände han till och med polisvakt, som tidigare nekats, så att mötena då kunde hållas i lugn och ro.

Men så ställde polisen till ännu en dunderskräll. Major Whatmore och stabskapten Hellberg kommo till Malmö för att leda kårens andra

årsfest, som var annonserad att hållas i missionshuset, vilket rymde ett par tusen personer. Lokalen var fullpackad. Sången med kören »Stormen trotsa vi» sjöngs med hänförelse av församlingen. Då banade sig en skara poliser in i lokalen. En minut senare stod poliskommisarien vid stabskapten Hellbergs sida i talarstolen, yttrade något till honom om att Arméns möten ej voro religiösa och bjöd honom sluta. I nästa ögonblick ljöd polismannens röst över församlingen: »Mötet är upplöst! Poliskonstaplar, öppna dörrarna där nere ooh se till att var och en lämnar lokalen!» Naturligtvis väckte detta ingripande förbittring, men folket lugnades bl. a. av missionsföreningens predikant och avlägsnade sig tyst och stilla.

Hela sommaren var lokalen i Novilla stängd för Armén. Under denna tid besökte man flitigt den omgivande landsbygden samt närliggande städer. Under söndagarna brukade officerarna med soldatkåren i regel hålla möten på två eller tre platser för att på kvällen, trötta men saliga, återvända till Malmö. En liten lokal, som kallades Ebeneser och låg en halv mil utanför staden, räknade man en tid som kårens hem. Enskilda möten höllos i officersbostaden och andra hem. Men icke ens där fick man vara i fred för fridstörarna. I januari 1888 kunde kapten Jim Toft annonsera att han lyckats förhyra en mindre lokal, där man höll möten tisdag, torsdag och tre gånger varje söndag. Ett par tre veckor senare, närmare bestämt tisdagen den 31 januari, kunde man på nytt tåga in i Novilla, som åter förhyrts och där polisen nu tillät offentliga mötens hållande, dock endast ett per dag, vilket gjorde att man måste kalla söndagens för- och eftermiddagsmöten enskilda och inbjuda med biljetter.

I Novilla fortgick nu arbetet under betydligt lugnare förhållanden till på våren 1893, då kåren inflyttade i sin nuvarande lokal vid Grå-brödersgatan.

96Bild från Lägret i Södertälje en regnig "Södertäljedag",

Hamnen i Södertälje en "Södertäljedag",Bild från Lägret i Södertälje, KAPITEL IX

Andlig vårtid med sjudande liv och stark

växtlighet

Varje nummer av Stridsropet för 1884 — det utkom fyrasidigt två gånger i månaden — bär vittnesbörd om att den första kärlekens eld flammar högt och starkt inom den nya rörelsen, som hastigt växer till inåt och utåt. Man håller möten sent och tidigt, jämt och ständigt — alla veckodagar och fyra gånger varje söndag är det möten, och ibland tillkommer »en hel bönenatt» mellan lördag och söndag. Mötena äro talrikt besökta — »Upsala corps» rapporterar upp till 1,500 personer i »hallelujafrukosten», d. v. s. bönemötet kl. 7 söndag morgon. Liv och hänförelse råder — för ett möte annonseras: »62 nya körer sjungas», och om ett hallelujamöte rapporteras: »Omkring 100 vittnesbörd avgåvos, ett tjugutal körer sjöngos, ordet 'halleluja' uttalades fritt.» Skaror av själar bli frälsta, och soldater enrolleras. Soldaterna visa färg och äro outtröttliga i striden. »Ropet» n:r 10 innehåller en liten notis, som är värd att beakta: »Kl. 12,30 förliden onsdag voro några frälsningssoldater från Stockholm och Uppsala i elevatorn (vid Mosebacke), men de glömde icke bort att det var bönetimma. (Kl. 12,30 e. m. är F. A:s internationella bönetid. — Förf.) De föllo på sina knän till konduktörens stora förundran.»

(Sådana episoder voro icke ovanliga i de första tiderna. Många av de dagarnas salvationister höllo så hårt på bestämmelserna om middagsbön, att de, när klockan slog halv ett, böjde knä, varhelst de voro. En dag såg man sålunda två manliga officerare i bön på knä mitt på Munkbron, där köpande och säljande skockades omkring dem i stor förundran. En annan gång slog bönetimmen, då samma två officerare befunno sig i en av roddtrafikbåtarna mellan Räntmästaretrappan och Djurgården. Det blev knäfall och bön i båten, och "roddarmadamen" och passagerarna sågo förvånade på.)

Antalet »utfall» och utpostbesök är så stort, att man måste fråga sig hur krafterna kunde räcka till. Under sommaren hållas frilufts-möten och sjömanövrar — redan annandag påsk har Stockholms »corps» sin första utmarsch med »musikcorps» och 200 soldater till Lilljans,

där en stor folkhop var samlad, och sjömanövrarna, till vilka vi återkomma, äro många och bliva verkliga själafrälsnings-strandhugg. Tron på framtiden är stark — på hösten annonseras i »Ropet» upprepade gånger:

»Åstundas i varje svensk stad

en byggnad, som är lämplig att inredas för Frälsningsarméns ändamål. Önskas hyra ett hus mot skälig hyra. Underrättelser mottagas med tacksamhet. Sverge för Kristus!» Den lilla hopen, som nyss hörde Stockholms polisdomare säga: »Rätt snart skola vi sätta en gräns för alla edra sammankomster», inriktar sig på anfall av varje svensk stad!

Det är också av utomordentligt intresse att i »Ropet» finna huru denna andliga vårtid — liksom väl alla liknande i kristenhetens historia — inspirerar till sång. Män och kvinnor, som äga föga eller ingen boklig bildning och som ej ha någon som helst teoretisk kunskap i versskrivning, författa sånger av högt poetiskt och religiöst värde. Där kommer soldat Gustaf Blom i Stockholms kår med sången »Jesus allejia mitt hjärta skall äga», författad, säges det, en natt under ett besök i Uppsala och en sång, som aldrig skall dö i Sverge. Där låter »Sergeant J. vid Stockholms corps» publicera »Bortom dödsfloden skymtar i fjärran ett land» och »Se, vi kämpa för Gud». Och där förvånar löjtnant Hanna Andersson med den härliga »Det närmar sig målet, jag sjunger med fröjd». Detta i korthet anfört som exempel på huru den andliga värmen främjade den litterära alstringskraften, vilket ytterligare skulle kunna bevisas med utdrag ur rapporter i bunden och obunden form,

I mars månad meddelar Stridsropet »Officerarnas närvarande tjänstgöringsorter», vilka voro: »Högkvarteret, Stockholm: Major H. Ouchterlony, Stabskapten H. Whatmore, Kapten J. Swenson, Fröken A. Sjödin. Stockholms Corps (N:o 1): Kapten E. Pettersson, Löjtnant M. Hartelius. Kadetter: Hanna Andersson, V. Fahleson, A. Jansson. Göteborgs corps (N:o 2): Kapten A. Englund, Löjtnant C. Blomkvist. Kadett A. Lindgren, Upsala Corps (N:r 3): Kapten A. Hartelius, Löjtnant H. S. Gabriel, Kadett Hilma Andersson.»

Hela antalet officerare, kadetter och »anställda» var sålunda sexton. Under året ökades antalet med bl. a. två engelska officerare, kapten Lizzie Owens och löjtnant H. Druce, och var vid årsskiftet uppe i några och tjugu. På hösten erhöll stabskapten Whatmore uppbrottsorder och ersattes med stabskapten Robert Perry.

Flera av årets händelser äro värda ett särskilt omnämnande. Vi börja med »Slaget vid Enköping», som tyckes ha varit Frälsningsarméns i Sverge första sjömanöver. Denna manöver ägde rum annandag pingst. Två båtar voro förhyrda. Efter en härlig resa anlände man till målet. Fortsättningen kunna vi låta Enköpings Tidning berätta:

»Frälsningsarmén anlände hit, som bestämt var, i går förmiddag kl. ^412 med ångarna Enköping och Nya Svartsjölandet, vilka voro smyckade med flaggor och under hornmusik inlöpte i hamnen. En människomassa, den största som vi sett samlad härstädes — vi överdriva säkert icke, om vi antaga, att den uppgick till omkring 3,000 personer — var nere vid hamnen för att möta den anländande bataljonen, bestående av vid pass 200 soldater jämte befälet, som utgjordes av majoren fröken Ouchterlony, kaptenerna fröknarna Swenson och Hartelius, löjtnanten fröken Hanna Andersson, kadetten Karlsson och stabskaptenen, engelsmannen Whatmore m. fi. Efter landstigningen samlades Armén under sin fana, på vilken stod skrivet: Blod och Eld! samt tågade till Gröngarnsskogen, följd av en människomassa, som under vägen ökats till vid pass 4,000 personer. På en öppen plats planterades fanan, och musiken uppstämde en sång, efter vars slut befälet, det ena efter det andra, började bedja. Nu framträdde majoren och höll ett kort andligt föredrag med berättelsen om 'Belzasars gästabud' till text. Så åter sång och musik. Trumslagaren sjöng solo icke illa och berättade om sin omvändelse. Andra följde exemplet, däribland en f. d. 'ohjälplig drinkare'. Vid pass kl. 2 slutade sammankomsten i skogen, och tillkännagavs då, att man ämnade fortsätta kl. 4 dels i Waldenströmska missionshuset för verkliga gudsbarn och dels i Gröngarnsskogen för annat folk.

I missionshuset återfanns allt högre befäl, bland vilka majoren och engelsmannen Whatmore uppträdde som talare, den sistnämnde med fröken Ouchterlony som tolk. I Gröngarnsskogen åter talade bland andra 'löjtnanten'. Kl. y27 avgick båtarna åter härifrån till Stockholm.

Oaktat den stora människomassan, som var tillstädes — hundratals landsbor hade rest in till staden för att se och höra de 'underliga människorna', som dock icke voro så märkvärdiga, varken i dräkter eller uppträdande, som man föreställt sig — förekommo inga nämnvärda störande uppträden, åtminstone där vi voro i tillfälle att närvara.

Återstår att se frukterna av Frälsningsarméns besök i staden.»

Vi ha återgivit hela referatet, emedan det är ett vackert prov på saklig och opartisk skildring av ett Arméns företag, tämligen ovanligt i dessa dagar.

Midsommaren 1884 hölls sjömanöver till Uppsala, och denna var i alla avseenden vällyckad. Men en manöver senare på sommaren hade

sina poänger. Förutvarande distriktsföreståndaren i Svenska Missionsförbundet, pastor O. W. Genander, som var med berättar bl. a:

»Det var en av Arméns första sjömanövrar. Resan var härlig. Strålande sommarsol, sång, musik och muntert samtal. Så kommo vi till bryggan, där vi skulle landstiga. Men här hade Armén uppgjort räkningen utan värden.

Just som vi voro i färd med att gå i land, kom en arg herre, gårdens och bryggans ägare, jämte en åtminstone till utseendet arg hund emot oss. Hunden skällde förtvivlat, och hans herre skällde icke mindre. Han frågade vem som givit oss tillåtelse att gå i land där. Så körde han oss åter ombord. Kaptenen måste lägga ut från bryggan och fortsätta färden.

Ingen må dock tro att detta intermezzo verkade nedslående på oss eller förtog vårt mod. Med kraftiga

hallelujarop, sång och musik lämnade vi den stränge mannen att ensam disponera över sin från Frälsningsarméns besmittelse renade brygga.

Kaptenen förde ångaren in i en vik. Vi måste så i småbåtar söka taga oss i land. Det var visserligen litet besvärligt, men det gick dock.

Men härmed voro vedermödorna icke slut. Vi måste gå genom en skog, där en mängd kreatur betade. Bland dessa fanns en arg tjur, som icke tyckte om frälsningssoldaternas röda tröjor. Jag antar att den tillhörde den arge ägaren till bryggan, eftersom den hade samma humör. Det blev ett springande och skrikande i skogen. Men vi hade med oss en hurtig trumslagare. Han gick rakt emot den uppretade tjuren, och då den kom honom nära, började han med väldig kraft slå på den stora trumman, med den följd att tjuren gav sig i väg, så fort den förmådde. Och nu förstod jag att även bastrumman kunde ha någon mission att fylla.

Vi kunde nu fortsätta, och efter dessa äventyr hade vi ett par härliga möten i Gudby missionshus. Men aldrig skall jag glömma den sjömanövern.»

På höstsidan hade man också sjömanöver från Stockholm till Rådmansö och Dyvik.

Ur stockholmskårens sommarprogram 1884 må vidare nämnas: möten varje e. m. kl. 4 på gården Reparbansgatan 7, Kungsholmen, samt möten vid Bergsgränd 6, Djurgården, och besök på Värmdön, där

prästen offentligt varnade sin hjord att besöka Arméns möten. Bell-mansdagen firade man med ett intensivt »Rop»-krig på Djurgården.

Utom på Ladugårdslandsteatern höllos inomhusmöten i huvudstaden i Fjällstugan på Djurgården samt i en lokal på Söder — på hösten annonserades möten i en lokal Kocksgatan 6 onsdagar, torsdagar och fredagar.

Under sommaren besökte major Ouchterlony, åtföljd av kaptenerna Whatmore och Jenny Swenson samt kadetterna Anna Lindgren och Emanuel Hellberg, England, dels för att deltaga i ett »krigsråd» i Sheffield, dels också för att skaffa ekonomiskt understöd för den fattiga svenska avdelningen av Frälsningsarmén. Om majorens energi i den senare uppgiften vittnar följande berättelse:

»En dag, då major Ouchterlony och hennes lilla trupp sutto vid mr Billups frukostbord i London, sade denne plötsligt: 'Det är sant, ni borde ha träffat mr C. Han borde giva något, han är rik och godhjärtad. Men, vänta, ack, han reser bort i dag. Hans tåg går om en halv timma. Så tråkigt!'

'Kunna vi ej hinna till stationen', frågade majoren.

'Jo visst, om vi åka.'

'Låt oss åka då!'

Upp från frukostbordet sprungo major Ouchterlony, kapten Swenson och mr Billups, skyndade ut på gatan, fingo fatt i en 'cab' och hunno till stationen just då mr C. och hans privatsekreterare skulle stiga in i sin kupé. Inom mindre än en minut visste mr C. vad majoren och hennes följeslagare ville. Han frågade då förbindligt:

'Räcker 50 pund (900 kr. — Förf. anm.) V

'Ja', blev majorens svar, 'men 100 pund räcker ändå bättre.'

Mr C. förklarade då att han med glädje skulle offra 100 pund för Sverge, räknade upp sedlarna och överlämnade dem till majoren. Ett ögonblick senare ångade tåget i väg, och majoren kunde med sitt sällskap återvände till den avbrutna frukosten.»

Vid återkomsten till Sverge välkomsthälsades englandsfararna i Göteborg vid en tefest, som var besökt av 500 personer och som under hallelujajubel pågick i flera timmar. Från »rikets andra stad» gjordes på begäran av metodistpastorn i Varberg ett besök i denna stad, varom kadett Hellberg skriver: »Ryktet hade redan på förhand underrättat oss om att fienden på denna plats var särdeles stark och av det allra farligaste regementet, alldenstund

han uppenbarade sig icke så mycket

omkring krögarens disk, som fastmer inom kyrkans fasta stenmurar och beväpnad med kappa och krage. Hur stelt, hur hårt ett folk än må vara, Guds ord är dock mäktigt att bryta isen, och under de fyra möten, vi höllo, sågo vi många, som voro övertygade om behovet av verklig frälsning.» Också i Stockholm firades återseendets glädje med en tefest, som samlat 600 personer.

Under major Ouchterlonys bortovaro hade en landsortstidning berättat att hon i ett samtal med denna tidnings korrespondent skulle ha yttrat att Frälsningsarméns verksamhet i Sverge måste upphöra, emedan generalen ej ansåg det löna sig att understödja densamma. Detta kom majoren att i Stridsropet publicera ett tillkännagivande, som bl. a. säger:

»---får jag härmed förklara, att omförmälda berättelse saknar

all grund, vilket tydligen kan inses därav, att jag för det första aldrig sett korrespondenten, för det andra var jag i England vid den tid, då samtalet skulle hava ägt rum, och slutligen för det tredje har generalen aldrig förbundit sig att underhålla någon av Arméns truppavdelningar, utan vi måste, i likhet med de övriga, förtrösta på Gud för vårt underhåll.»

Den 1 oktober 1884 utgick kontraktet för Ladugårdslandsteatern. Många fruktade att Armén därmed skulle bli utan lokal i Stockholm och att dess öde därmed skulle vara avgjort i vår huvudstad. Men annorlunda hade Gud ordnat det.

Grosshandlare J. W. Wallin, som lärt känna Frälsningsarmén i England och som ända från dess ankomst till Sverge i råd och dåd bevisat sig vara en dess verklige vän, byggde en stor och ståtlig kyrka i hörnet av Östermalms- och Floragatorna. Tanken var icke att den skulle bli armélokal, men då Armén stod inför utsikten att bli hemlös, beslöt herr Wallin att tills vidare ställa sin kyrka till dess förfogande, sedan den blivit färdig.

Den 28 september kunde man hålla sitt intåg i kyrkan, där dock endast den mindre salen på nedre botten var färdig. Här hölls nu invignings- och helgelsemöte kl. 11 f. m., hallelujamöte kl. 3 e. m. och frälsningsmöte kl. 7 e. m. Hela dagen rådde en sådan glädje och segerstämning i mötena, att man stundtals knappast visste om man »var i kroppen eller utom kroppen», och en av de gladaste var herr Wallin själv, som under eftermiddagens möte gav uttryck för sina känslor i ett varmhjärtat tal. Om kvällsmötet skriver »Ropets» korrespondent bl. a.: »Näten lades ut, och vi drogo dem även i land med aderton

fiskar, däribland en stor fisk, som en lång tid genom bönens och ordets makt förnummit udden av frälsningens krok och som nu kom med i det stora fiskafänget. Nu spritter han av liv, emedan han kommit in i den levande älven, som är klar och ren som kristall, efter att han under ett halvt sekel summit omkring i världens grumliga dammar.» Den »stora fisken» var litteratören och skådespelaren Herman Martinsson.

Florakyrkans (nuvarande Betesdakyrkan) stora sal togs i bruk till julen 1884. Här hade nu Frälsningsarmén i Stockholm samlings- och expeditionslokaler samt bostäder för officerarna till den 1 april 1886, allt fullkomligt hyresfritt. Sedan dess ha kyrkans samlingssalar vid olika tillfällen välvilligt ställts till Arméns förfogande, både under den tid, då grosshandlare Wallin personligen bestämde över dess upplåtande och efter det kyrkan övertagits av Betesdaförsamlingen.

I Stridsropet n:r 4 1884 möter man för första gången rubriken »Till härligheten». Därunder berättas om en icke namngiven ung kvinna, som i Frälsningsarméns första möte i Sverge, alltså eftermiddagen den 28 december 1882, lämnade sig åt Jesus, att hon den 14 februari 1884 gått över gränsen till den eviga härlighetens värld. I det sista upplyfte hon sina matta händer och utropade tre gånger: »Tack, Herre Jesus, för segerpalmen!»

Denna unga kvinna blev sålunda Arméns första kärve i Sverge och den första från vårt svenska skördefält, som

bärgades i den himmelska ladan. Armébegravning var dock ännu ett okänt begrepp.

Vid slutet av år 1884 hade Frälsningsarmén i Sverge fyra kårer — Stockholm I, Göteborg I, Uppsala och Norrköping I — men dessa hade genom »utfall», sjömanövrar och ett vittomfattande utpostarbete gjort Armén känd och vunnit segrar för densamma i mycket vida kretsar utanför sitt egentliga verksamhetsfält.

I nummer 5 av Stridsropet 1885 finna vi följande notis:

»Se hit! Under en pågående fasta har Frälsningsarmén särskilt kommit att tänka på de arma, som hava fasta året om, och därför beslutat att den 18 mars kl. 4 e. m. till en måltid inbjuda en del av stadens nödställda befolkning, om Herren och de fattigas vänner vilja bestå oss med penningar eller matvaror. Måltidens beskaffenhet och antalet av de inbjudna är beroende av bidrag och utrymme. H. Ouchterlony.»

Man kunde till denna fest inbjuda 450 fattiga, som bjödos på kaffe,

smörgåsar och mjölk. Under festen talade bl. a. fru Andersson-Meijer-hjelm, som under Arméns första år i Stockholm var en av dess trognaste vänner. Sedermera höllos flera gånger sådana fester, vilka på visst sätt kunna sägas vara begynnelsen till Arméns sociala arbete i detta land. Om en bespisningsfest rapporterar H. M. i Stridsropet för 20 februari 1886:

»Stor middag på Östermalm. Som varje stockholmare väl vet, så är Östermalm en av de fashionablaste delarna av huvudstaden, och följaktligen bör ju 'en stor middag', hållen inom samma stadsdel, också anses vara därefter.

Man tänker sig genast en elegant våning i något av de ståtliga palatsen, finfina anrättningar och dyrbara viner samt — främst av allt — värdfolk och gäster ur den förnäma och rika världen.

Och hur var det nu?

Lokalen: Ett av de flesta världens barn föraktat ställe.

Matsedeln (oskriven) : Vanlig söndagskost i ett tarvligt hem — bröd. oxkött med pepparrotssås och potatis, köttsoppa med klimp.

Värdfolket: Tiggare (helst för andra).

Gästerna: Dito (för egen räkning).»

I fortsättningen berättar referenten att gästerna voro 500, att då mat fanns kvar, när alla ätit sig mätta, sände major Ouchterlony ut kadetterna att från gatorna insamla fler hungrande och att detta »notvarp» hopbringade ytterligare ett trettiotal fattiga samt att tjugusju av gästerna före festens slut hade lämnat sig åt Gud.

Det är att märka att dessa fester höllos i en tid, då frälsningsofficerarna själva levde »ur hand i mun», ja, ofta saknade bröd för dagen.

I början av maj 1885 meddelar »Ropet» om »Krigsrustningen för ett anfall i södra Sverige», och i samma månad börjas striden i Malmö.

En månad senare öppnas kår i Visby. Dess lokal blev stadens teater, som också kallades Oscarssalen. Major Ouchterlony ledde de första mötena, vilka kapten Lizzie Owens å kapten H. S. Gabriels vägnar — de voro sålunda Visby kårs första officerare — rapporterar som framgångsrika. Lokalen, som rymde 400 personer, var fullsatt i mötena, och många själar sökte frälsning. I början av augusti hade stockholmskårerna sjömanöver till »rosornas och ruinernas stad». Man skulle ha anlänt kl. 8 söndag morgon, men ankomsten blev av dimma försenad till samma klockslag söndag kväll. Ett till på eftermiddagen annonserat möte i S:t Nikolai-ruinen hölls omedelbart efter debarkeringen vid ljuset av stearinljus och ett par fotogenlampor. Från ruinen tågade

man till Oscarssalen, där salvationisterna höllo på att nödga syndare att komma till Jesus, ända till dess att man

måste skynda till båten, som avgick kl. 12 midnatt. Redan fjorton dagar senare hade man åter besök från huvudstaden. Det var några officerare och »musikcorpsen», som kommo för att gottgöra vad som förlorades genom den försenande dimman under sjömanövern. Stora skaror av folk samlades till mötena, och — säger referenten i »Ropet» — »soldaterna, som nu betydligt vuxit i antal, voro livliga och kvicka att fyra av». I ett av mötena gjordes insamling till horninstrument för Visby kår, och den lyckades utmärkt — en vän gav 100 kronor, en gav 25 kronor, etc.

I januari månad säges i en rapport från kåren bl. a.: »I lördags och söndags voro teaterföreställningar anordnade i salen under den. som vi begagna för våra möten; från vederbörande myndighet kom uppmaning, att vi skulle inställa våra möten dessa aftnar. 'Ni kan ej få någon polisbevakning, och folksamlingen blir så stor och orolig, att ni ej kan hava några möten. Ni gör bäst i att inställa dem.'---

Vi låtsades som om ingenting hade hänt, vi begärde ingen polis, utan vi hade möten så som vanligt. Sedan kommo vi underfund med att djävulen hade aning om det nederlag, han just dessa aftnar skulle lida, och nu gjorde han med oss, såsom Sanballat gjorde med judarna, då de började att åter uppbygga Jerusalems murar — han sökte förhindra oss, men han fann lika liten framgång härvidlag, som då han ville hindra dessa judar.»

Denna berättigade ovillighet att tillmötesgå myndigheternas besynnerliga uppmaning renderade kåren mötesförbud, vilket i sin tur förde flera officerare i fängelse.

Sundsvall och trakten däromkring hade länge synnerligen intresserat major Ouchterlony, särskilt befolkningen vid de många sågverken. Sommaren 1885 företog hon en rekognosceringsfärd till Norrland och besökte först Sundsvall. Om vistelsen där skriver hon bl. a.: »Under min rekognoscering fann jag i Sundsvall goda vänner, ett gästfritt hem. häst och vagn m. m. till min bekvämlighet, men ännu bättre — bröder från både statskyrkans och missionens läger, som gåvo oss personlig hjälp och intresse. Vi besågo olika platser. Första tanken var att förvandla en gammal cirkus till ett frälsningstempel, vilket dock icke verkställdes, enär ägaren ansåg det ligga för nära rövarkulan — värdshuset. Ett stall undgick även vår spekulation. Till sist beslöto vi att resa frälsningsbaneret i en godtemplarlokal å Mon. Den är ljus och

trevlig samt rymmer 800 personer. Under det vår hyresvärd rustade till bänkar, fortsatte jag färden till Östersund.»

Knappt fjorton dagar senare, närmare bestämt söndagen den 12 juli, höjdes frälsningsfanan i Sundsvall. Det första mötet hölls kl. 7 f. m. och hade samlat 300 deltagare. Under dagens övriga möten var lokalen fullsatt, och kvällsmötet slutade med tretton själar vid botbänken. Denna förstlingsskara följdes snart av en stor mängd. En omfattande väckelse utbröt, som spred sig bl. a. till de närliggande sågverken. Kårens första möten leddes av major Ouchterlony, som kvarlämnade kapten Anna Lindgren att som kårens första kapten fortsätta verket.

Kåren var icke många veckor gammal, förrän den såg sig i stånd att företaga »utfall» till platser runt Sundsvall. Redan den 12 augusti höll man möte i Tynderö kyrka, och i Tunadal hyrde man lokal för regelbunden verksamhet fr. o. m. den 1 november. Här fick man snart en soldattrupp, som i slutet av 1886 organiserades till självständig kår, vilken snart skaffade sig egen lokal. Även Vivstavarv och Svartvik blevo tidigt Sundsvalls kårs utposter och öppnades sedermera som kårer.

Lördagen den 3 april 1886 inträffade tvenne händelser, som gjorde djupt intryck icke endast på Sundsvalls kår utan i hela samhället. Vi låta Stridsropet berätta:

»Lördagen den 3 april, just medan några få av oss voro församlade till ett bönemöte i vår bostad, inträdde någon, sägande: 'Bedjen för löjtnant Apelkvist! Han är nu i fängelse.' Varma voro i sanning de böner, som uppsändes för vår fängslade kamrat. Budbäraren berättade, att fjärdingsmannen på morgonen kommit och avhämtat Apelkvist till Sundsvalls kronohäkte (A. var stationerad vid utposten Tunadal. — Förf anm.), på det att han där skulle avtjäna de böter, som blivit honom ådömda i Visby. Glad gick han åstad, överlämnande sig och sina kära

soldater i Guds vård. Vid åsynen av vagnen, uti vilken han skulle skjutsas, utropade han: 'Se, nu får man åka.' — Och så bar det av--

Just som vi började hallelujamötet på söndagseftermiddagen, kom någon och underrättade oss att en sergeant från Tunadal kommit genomvåt till vår bostad, bedjande att få bliva insläppt. 'Han har legat i sjön, och en av dem som voro med honom har stannat kvar där', så lydde orden. Att mötet nu fick en allvarlig prägel, är ju klart. Frågan: 'Är du redo skiljas hädan?' trängde sig på var och en av de församlade. Tvenne,

som kände att de ej voro redo, förstodo, att det var bäst att komma nu. De kommo och kunde, då de stego upp, prisa Gud för frälsning. Vi jublade däröver, och vår fröjd stördes ej av minnet av den omkomne kamraten, ty vi visste att han var i gott förvar.

Den adertonårige sergeanten Albin Forsgrén var en av dessa, soin tycktes vara mera passande för himmelen än för jorden. Vi behöva ej betvivla hans frälsning, ty han jublade in i döden. Då löjtnant Hall på förmiddagen var i Tunadal och ledde helgelsemötet, var hans vittnesbörd detta: 'Jag är redo att möta min Herre'. Han tänkte väl icke i det ögonblicket, att det skulle ske så snart. På eftermiddagen begav han sig på väg till mötet, åtföljd av en kamrat. För att hinna fram till mötets början togo de vägen över isen, vilken brast under deras fötter, så att de kommo ned i sjön. Den ene, den nämligen som sedan bragte oss dödsbudskapet, blev av några personer med knapp nöd räddad, den andre omkom i vattnet.»

Om själva händelsen berättar den ene deltagaren, år 1892 till härligheten befordrade adjutant Sundkvist: »Vi gingo på isen och samtalade om den fröjd vi hade uti vår Gud. Just som vi sjöngo de sista orden i en kör, brast isen under min ena fot. Jag ryckte den till mig med orden: 'Käre Gud, är isen så svag', och så i ett nu var jag nere. Nu sjönk också Forsgrén ned. Sedan vi ropat på hjälp, sade Forsgrén: 'Tror du att vi bli kvar här, Sundkvist?' Jag svarade: 'Det står i Guds hand'. Och vi tackade Gud gemensamt, att vi voro frälsta. F. tackade sålunda: 'Tack, käre Gud, att du har frälst min själ; tack, käre Gud, att jag varit frälst i fem månader; tack, käre Gud, att jag är ditt barn på denna stunden!' Strax därpå sade han: 'Jag kan ej hålla mig uppe längre. Gud välsigne dig, Sundkvist!' — 'Gud välsigne dig, Albin', sade jag. Och Forsgrén sade: 'Jag går hem till Gud!' Jag ropade tvenne gånger: 'Albin, har du gått hem', men intet svar.»

Vi fortsätta genom att citera Stridsropet:

»Efter hallelujamötets slut gingo vi ned till kajen för att om möjligt upptäcka den plats, där de kommit ned. Till vår förvåning funno vi, att det ej var så särdeles långt från stranden. Ute på isen invid tvenne stora hål låg den drunknades mössa. Snart voro några soldater ute i en båt, försedda med en dragg. Under det de arbetade för att sönderslå isen och driva fram båten, samlades alla frälsningssoldaterna, som voro på stranden, och snart lågo vi på våra knän, bedjande Gud om hjälp

för våra kamrater därute samt att de måtte återfinna vår döde kamrat. Snart reste vi oss upp, förvissade, att Gud skulle giva oss det, varom vi bedit, och våra blickar riktades ånyo mot kamraterna i båten. Se, nu äro de tätt invid den plats, där mössan ligger. Vi vänta alla, att de skola taga henne i båten, men nej. Först blotta de sina huvuden och böja sina knän i båten, ropande till Gud om hjälp. I denna stund höras åtskilliga röster från stranden ropa: 'Ja, de äro ett besynnerligt folk. Tro de nu också, att de kunna bedja folk upp ur sjön? Det är ju omöjligt att finna honom, när de äro mitt i strömdraget.' I detsamma ankom musikkåren, och skiljande oss från folket, skyndade vi oss upp på ett berg för att med musikens toner uppmuntra våra kamrater därute. Just som vi hunnit upp på höjden, ljöd ropet: 'Han är funnen!' Nu börja de, som äro i båten, att vifta, och musiken stämmer upp. Folket betraktar med förvåning frälsningssoldaterna. Överallt höras yttranden sådana som dessa: 'Det måste vara ett underligt folk.' — 'Ja, om jag hade vetat, att de hade en sådan Gud, hade jag nog för länge sedan varit ibland dem.' Visserligen var vår kamrat död, men han lever — lever för evigt. Och glada voro vi, att vi funnit honom.

Sedan våra kamrater efter mycket arbete kommit i land, hopsamlades i hast några bräder, varav en bår bildades.

Med densamma i spetsen tågade vi upp till en skogsdunge, där vi hade ett kort bönemöte. Det var en underlig syn. Där ibland de allvarliga tallarna knäböjer en skara män och kvinnor omkring en bår, där en man i Frälsningsarméns uniform ligger död — eller sovande. Runtomkring står en massa nyfikna, dock nu tysta och förvånade människor. Många gånger ha våra hjärtan fröjdats åt de härliga vittnesbörd, som likt klockrena toner utgått från denne ynglings läppar, och ännu i döden fick han vittna. Månget öga tårades, och månget hjärta rördes vid detta stumma vittnesbörd om människans förgänglighet.

I förra veckan, då han en dag samtalat med sin moder, som också är frälst, hade han helt plötsligt sagt: 'Mamma, om du lever efter mig, så låt mig få en hallelujabegravning!' Han skall få det.»

Söndagen den 11 april skulle löjtnant Apelkvist frigivas, och samma dag ämnade man föra sergeant Forsgrén till griftero. Major Ouchterlony besökte samma dag Sundsvall tillsammans med miss Maud Charlesworth och ledde högtidsmötena i samband med båda dessa händelser. Hon berättar själv därom:

»Kapten vid kåren hade av borgmästaren blivit tillsagd, att om folksamling — det betydde Frälsningsarmén — mötte Apelkvist vid fängelset, så skulle fången kvarhållas. På andra håll tillämpas icke sådana bestämmelser, men nu gällde det ett folk, som till sitt livs uppgift valt att ur brott och nöd upphjälpa brottslingar och sålunda befria fängelserna från deras innevånare. Vi icke allenast sättas i fängelse, utan förnekas ock den rätt som tillkommer vanliga brottslingar, nämligen att vid frigivandet mottagas av kamrater. — Alldenstund vi önskade att få Apelkvist fri för att deltaga i sergeant Forsgrens begravning, beslöto vi att låta truppen stanna på behörigt avstånd och själva möta honom i vagn vid fängelseporten. En sergeant i uniform stod redo att vid fångens åsyn veckla upp banéret och från kuskbocken låta det fladdra över vår frigivne kamrats huvud. Framkomna till fängelseporten underrättades vi att fången först skulle avhöra predikan, vilken räckte till halv 11, men då tiden var förlupen, sades det att han skulle frigivas först kl. 4 samt att order givits att ytterligare kvarhålla honom, om någon folksamling uppstode. Anledningen till alla dessa försiktighetsmått var att man hade sett en skymt av banéret —- det var lösningen på gåtan. Äntligen lovades oss att han skulle få komma ut kl. 12, då vår vagn ånyo rullade upp till fängelsets portar, just som fången i full uniform trädde ut genom dörren. Ett eldigt 'halleluja', och han var med ett språng uppe i vagnen, varefter det bar av genom stadens gator.

Skaror av folk utom vår egen trupp hade varit ute och väntat vid den plats, där soldaterna skulle möta, men många bland dem hade tröttnat att stå och vänta i tvenne timmar och därför avlägsnat sig. Vid sammanträffandet avfyrades väldiga salvor, och jubelsång under viftning med näsdukar uppstämdes av omkring 300 soldater.

Anlända till salen, funno vi den fullpackad av folk, som nu väntat en och en halv timmes tid. Med stor möda banade vi oss väg i trängseln, och det annonserade helgelsemötet utbyttes mot ett kort jubelmöte.

Vid mötet kl. halv 4 voro lika många utanför som inne i lokalen.

Jordfästningen av vår förut omtalade kamrat Albin Forsgrén ägde rum kl. 6 e. m. å Mons kyrkogård. Dessförinnan hade vi bön kring hans kista och omfattade i tron framtida segrar för Sverige. Han låg där så fridfull, döden tycktes icke vågat sätta sin stämpel på hans ansikte. På den röda tröjan stod broderat i blått: 'Från död till liv'. Till skogen nedanför vår lokal fördes kistan, buren av Frälsningsarméns sergeanter och omgiven av dess officerare samt hela truppstyrkan, bestående av

soldater från staden samt från Mon, Tunadal, Vifstavarv och Svartvik. Sånger omväxlade med korta tal, innehållande uppmaningar till de människor, som talrikt församlats, att vända sig till Gud. Därefter började tåget till kyrkogården under sång. Härens fana betäckte kistan, och de tolv små fanorna med inskriptioner vajade här och där i leden. — Sedan pastorn slutat jordfästningen, sjöngs 'När i himlen upprop hålles' m. fi. sånger. Vittnesbörd om den hädangångnes gudahängivna. heliga liv avlades av tvenne kamrater. Vi uppmanades alla att fatta fastare tag om svärdet och kämpa trognare än någonsin förr för Gud i Arméns led. Vi togo liksom ånyo till våra hjärtan den hädangångnes sista uppmaning: 'Var trogen intill döden!' och svarade gemensamt: 'Herre, vi

vilja! Amen!'»

Det beräknades att 6,000 personer voro samlade på kyrkogården. Den största stillhet och uppmärksamhet rådde.

Kårens första lokal — Härningsborg i Skönsmon — var på grund av sitt läge utom staden föga lämplig, varför den uppsades till 1 oktober 1887 men användes tills vidare för vissa möten, medan andra höllos i »Hälleberget», en liten godtemplarlokal på Södermalm. Under förra hälften av 1888 höll kåren mestadels sina sammankomster i godtemplar-ordens ganska rymliga och bekväma lokal vid Köpmangatan.

Midsommaraftonen reste kårens officerare till kongressen i Stockholm, överlämnande vården av kårens tillhörigheter åt en kamrat, korpral Öhlund.

Ett par dagar senare, den 25 juni 1888, inträffade den fruktansvärda eldsvåda som lade största delen av Sundsvall i aska. Även den lokal som kåren använde och det hus, där officerarna hade sin bostad, blevo den röde hanens rov. Öhlund lyckades emellertid rädda officerarnas kläder och övriga ägodelar samt en del av kårens lösöre och fick det räddade fört i säkerhet. Det hela skedde under ganska dramatiska omständigheter. Korpral Öhlund hade burit ut kassan och räkenskapsböckerna, instrumenten, gångkläder och sängkläder m. m. Sedan ämnade han försöka rädda möblerna. Han började med en soffa, men då elden redan hunnit så långt, att det brann i ena änden av soffan, måste, han lämna den åt sitt öde. Då hade också elden gripit fatt i hans hår, som säkert skulle strukit med, om icke en kvinna, som skyndat till, hade hällt en kruka mjölk över hans huvud. En pojke kom just körande med häst och vagn. »Kom hit med hästen!» ropade han till pojken, och denne, som under villervallan vid eldsvådan hade stulit hästen och vagnen, blev

så förskräckt, att han icke vågade annat än köra fram till bostaden, varefter han lämnade det oärligt bekomna ekipaget och sprang sin väg. Öhlund körde det räddade upp i skogen, och hästen och åkdonet kommo omsider i rätte ägarens händer.

Efter branden infördes i Stridsropet ett upprop om sammanskott till hjälp åt kamraterna i den eldhärjade staden, och den 8 juli upptogs kollekt vid alla landets kårer för detta ändamål. För en del av de inkomna pengarna inköptes ett stort tält, enligt uppgift rymmande 1,000 personer, vilket uppsattes på en tomt, som Frälsningsarmén tidigare inköpt. Tältet invigdes den 5 augusti av kommendör Hanna Ouchterlony. I tältet höllos sedan möten ända till dess vinterkylan omöjliggjorde det. När våren kom, restes tältet på nytt och blev återigen skådeplatsen för många härliga frälsningsdrabbningar.

Under år 1889 påbörjades uppförandet av egen lokal. Lokalen blev färdig till julhelgen och invigdes i samband med julottan, då fem frälsningssökande helgade den nya botbänken med ångerns tårar. Här pågick sedan arbetet i fyrtio år — den nuvarande moderna och präktiga lokalen vid Södra Järnvägsgatan togs nämligen i bruk i december 1929.

I Sundsvall, som vid många andra av våra kårer, har arbetet haft växlande framgång efter den första tidens segerlopp. Ibland har det varit mycket stormigt, då illviljan och dumheten, oftast starkt uppeldad och förstorad av alkohol, sökt skada och hindra arbetet. De gamla vaktsergeanterna kunna tala om farliga uppträden, särskilt då »Svarta ligan» var i farten.

Sin svåraste prövning fick dock kåren genom den utbrytning som skedde år 1905 och vilken förde bort från den gamla fanan en stor del av soldaterna. Emellertid hämtade sig kåren förvånansvärt snabbt och har sedan gått stadigt framåt.

Den 2 oktober 1885 öppnades Stockholms II :a kår i det då nybyggda godtemplarhuset vid Inedaisgatan 8 (nu Kronobergsgatan 11) på Kungsholmen. Lokalen, som rymde omkring 300 personer, var mycket trevlig och tidsenlig. Den hade bland annat elektrisk belysning, något som i mitten av 1880-talet var mycket sällsynt. Den moderna belysningen hade dock sina avigsidor: de båda båglamporna, varav den bestod, surrade som ett par bikupor, och ibland hände det att den lokala kraftstationen, som levererade strömmen, strejkade — till stor glädje

för fridstörarna.

111Femtio års fälttåg

Begynnelsen var god, men redan då sökte en del oroliga element störa verksamheten. Den nya kårens första rapport i Stridsropet, skriven några dagar efter öppnandet, säger bl. a.: »Många kristna ha tackat Gud att han sänt Armén hit. Djävulen, vår avsvurne fiende, förargas i sitt sinne, då han ser att vi ämna ställa till förödelse i hans led. Han giver också sitt missnöje till känna genom några av sina stackars offers bullersamma uppträdande.» Rapporten slutar med meddelandet att man redan bett med »ett dussin själar».

I praktiskt taget varje möte var lokalen fullpackad av folk. Oftast stod en väldig kö utanför lokalen i god tid före mötena, och när dörrarna öppnades, uppstod i allmänhet en fruktansvärd trängsel i kampen om en plats. En av kårens nuvarande soldater berättar att då hon som liten flicka gick till »Tvåan» och ställde sig med i köerna för att komma in, det ej sällan hände att hon av trängseln lyftes från gårdsplanen och ej kände fast mark under fötterna förrän på lokalgolvet. Att dessa lokalstormningar avlöpte utan svårare olyckshändelser måste betecknas som ett under, då man vet att så brutala fridstörare som medlemmar av 1880-talets ökända »kungsholmsliga» drevo sitt spel vid desamma.

Den 1 april 1886 blev Stockholms I:a kår husvill och höll under de närmaste månaderna mycket till hos II :a kåren. Den följande tiden fortgick alltså arbetet i armélokalen på Kungsholmen ganska mycket i samarbete mellan de båda kårerna. Lokalen, som förhyrdes av godtemp-larna, fick emellertid icke användas av Armén mer än tre vardagar i veckan och vissa tider på söndagarna. Detta sakförhållande samt den omständigheten att lokalen var för liten hade gjort att man snart nog började se sig om efter möjligheter att få en ny sådan. Man lyckades också finna en tomtägare på Kungsholmen, som befanns villig att bygga en större och bättre lokal för II :a kårens räkning. Denna blev färdig på våren 1887, men då I:a kåren alltfort var husvill, beslöts att denna kår tillsvidare skulle få disponera den nybyggda lokalen, medan II :a kåren kvarstannade i godtemplarhuset.

Under förvintern 1887 kunde II :a kåren taga lokalen vid Pipersgatan 5 i besittning. I denna lokal, som rymde 700 personer och hade ett soldatrum med plats för 175, arbetade kåren sedan under tio lyckliga år, växte sig starkare, blev fast organiserad och fick nya verksamhetsgrenar, musikkårer etc.

Den 1 oktober 1897 måste kåren till sin gränslösa sorg lämna sitt

112Armébyggnader: i. Högkvarteret, Stockholm. 2. Templet, Stockholm. 3. Krigsskolan, Stockholm.^ 4. Norrköpings I:a kår. y Vansbro. 6. Harbo. 7. Linköping. 8. Skillingaryd. 9. Eslöv. 10. Kumla. 11. Borås. 12. Kristinehamn.Frälsningsarméns i Sverge ledare efter Ouchterlony

William Ridsdel, 1892—1896.

David Rees, 1904—1909.

Charles Sowton, 1919—1921.

W. Elwin Oliphant, 1896—1901.

Thomas McKie, 1909—1912.

George Mitchell, 1921—1929.

William]. McAlonan, 1901—1904.

Johan Ögrirn, 1912—1919.

Charles T. Rich, 1929—.Andlig vårtid med sjudande liv

kära fäste, detta emedan ägaren vägrat förnya kontraktet på rimliga villkor och hyrt ut lokalen till — pantbank. Och nu började en sorglig tid för »Tvåan». Under tolv år, det vill säga till dess kåren hösten 1909 flyttade in i sin nuvarande lokal, var den tidvis utan lokal och tidvis hyresgäst i icke mindre än fem olika lokaler.

I nuvarande lokalen har »Tvåan» vuxit sig allt starkare och större och är nu i flera avseenden ooh särskilt ifråga

om stadga och offervillighet en av landets främsta kårer.

År 1886 blev händelserikt och i många avseenden betydelsefullt.

Stridsropet börjar n:r 1 med att kungöra att det hädanefter ämnar utkomma en gång pr vecka och icke såsom tidigare endast var fjortonde dag — en betydelsefull händelse.

I mitten av januari hölls i Norrköping den första armébegravningen i Sverge. Den andra »hallelujabegravningen» i landet ägde rum på Stockholms norra kyrkogård den 4 mars.

På vårsidan fick den unga Frälsningsarmén i vårt land ett internationellt besök av stort intresse och värde. Det var miss Maud Charlesworth, sedermera mrs Ballington Booth, som från slutet av mars till början av maj höll möten på ett flertal platser.

Den 1 april 1886 måste högkvarteret och Stockholms I:a kår flytta från Florakyrkan. För högkvarteret, vilket då också inneslöt krigsskolan, fick man tak över huvudet i två hus vid Lutternsgatan. Men att finna en samlingssal var värre. Också sjunger en sångförfattare i Stridsropet för den 10 april:

»I Stockholm finns ej plats för oss, ej ens en liten sal, men ovan skyn vi äga slott, ja, hus förutan tal.

Men den stora staden, vår synduppfyllda stad, ja, den stora staden behöver hären än.»

Först höll kåren vissa dagar i veckan möten i en liten lokal vid Norrtullsgatan och tillsammans med II :a kåren i dess lokal. Fr. o. m. 1 juni förhyrdes åter Ridhuset vid Grevturegatan för tre månader. På hösten och vintern måste kåren igen taga sin tillflykt till lokalen på Kungsholmen. Samtidigt höllos soldatmöten i en liten källarsal vid

Lutternsgatan — liksom under sommaren. Från våren 1887 till dess Templet blev färdigt begagnade kåren lokalen vid Pipersgatan.

Tanken att bygga en egen lokal för Stockholms I:a kår hade tagit fasta former år 1885. Redan på våren detta år ställde sig några soldater och vänner i spetsen för en insamling till förmån för denna sak. I slutet av året publicerade Stridsropet skisser av ett förslag till lokalbyggnad. Sommaren 1886 uppgick den sammanbringade byggnadsfonden till 10,000 kronor. Man började då se sig om efter en lämplig tomt. En dylik med centralt läge kunde man för prisets skull ej reflektera på. Snart nog stannade man för tomten vid Östermalmsgatan, där nu Templet reser sin lika vackra som originella fasads krenelerade silhuett mot skyn. Tomten kostade endast 35,000 kronor och såldes av ägaren, generalkonsul P. Herzog, till Frälsningsarmén på goda betalningsvillkor. Den 25 oktober 1886 avslutades tomtköpet, den 14 februari 1887 påbörjades grundläggningsarbetena, vilka avslutades med en grundläggningsfest den 18 juni. Den 24 september hölls taklagsfest, och juldagen invigdes Templet under stort jubel. Vid invigningen hade byggnadsfonden vuxit till 39,000 kronor. Några tusen av denna summa hade inkommit genom »öresföreningar», som bildats vid alla landets kårer, 10,000 kr. genom försakelseveckan, lika mycket hade erhållits som gåvor och anslag från England; resten var vänners gåvor, inkomster av basarer, etc.

Högkvarteret, som flyttat från Lutternsgatan till Östermalmsgatan 31 den 1 oktober 1887, kunde fövst i april 1888 taga i bruk de lokaler i Templet (då Östermalmsgatan 33), som voro avsedda till expeditioner, krigsskolelokaler och så vidare.

De sista dagarna i maj och de första i juni 1886 hölls i London en internationell kongress. I denna deltogo från Sverge major Hanna Ouchterlony, stabskapten och fru Robert Perry, kapten Henning Apel-kvist, kadetterna Sigrid Mårtenson och Augusta Larsson samt litteratören H. Martinsson. För stabskapten och fru Perry blev resan en skilsmässa på allvar från vårt land. Stabskaptenen erhöll nämligen strax före avresan farvälorder från sin ställning som »stabschef». Allvarlig, anspråkslös, osjälvisk och hjärtegod hade Perry vunnit alla sina svenska

kamraters aktning och kärlek. Som bevis på hans och hans hustrus offervillighet kan nämnas att stabskaptenens lilla expeditionsrum också var familjens bostad. En skärm delade rummet i två avdelningar, och bakom denna skärm, vägg i vägg med möteslokalen, låg Perry sjuk i

reumatisk feber. Att förmå honom att bättre tillgodose sina personliga behov var omöjligt; det innebar kostnad för Frälsningsarmén. Vid Per-rys avresa utnämndes kapten Hellberg till »stabschef» och befordrades i juni till stabskapten.

Under midsommarhelgen hölls »stor truppmanöver» i Stockholm med sjömanövrer från Uppsala, Visby, Norrköping och Sundsvall samt möten i Ridhuset och lokalen på Kungsholmen. Och den 13—14 oktober hade major Ouchterlony krigsråd i Norrköping »med alla sina förnämsta officerare», d. v. s. kaptenerna och den enda stabskapten som då fanns. Dessa båda mötesserier blevo rötterna och upphoven till våra årskongresser.

Söndagen den 11 juli återkom major Ouchterlony och den lilla trupp som med henne besökt internationella kongressen. I deras sällskap befann sig en ung engelsk dam av förnäm släkt, miss Mildred Duff, som lämnat hem och anförvanter för att följa Jesus på frälsningsofficerens i denna tid synnerligen törniga väg. Hon blev snart utnämnd till stabskapten, sattes att handhava kadetternas fostran och stannade i Sverge till mitten av 1888. Mildred Duff avancerade i sitt hemland till kommendör och är nu pensionerad.

Den 1 oktober öppnades Stockholms III:e kår i »Wallmanska salongen» vid Lilla Glasbruksgatan nedanför Mosebacke. »Salongen», som tidigare tillfälligt förhyrts av Armén, var förut varieté- och danslokal och hade mycket dåligt rykte.

Mången spådde att arbetet där skulle bliva synnerligen hårt och föga resultatbringande. Dessa profetior ha dock icke gått i uppfyllelse. Svårt har nog III:e kårens arbete ofta varit, särskilt i de gamla tiderna, då bråkmakare från de trånga och illa beryktade Glasbruksgatorna ställde till störande uppträden i mötena, men ingalunda hårt och resultatlöst. Lokalen invigdes med en halv bönenatt. I denna invigdes de stockholmssoldater som bodde på Söder till en stamtrupp för den nya kåren. Redan i det första mötet — en fredag — sökte fyra själar frälsning. Första söndagen kunde man räkna tio nådessökande, och därmed utbröt en väckelse, som lade skaror av själar till Jesu fötter. Sedermera har kåren de många åren igenom varit en av våra andligt mest livaktiga. Den har vunnit tusentals människor av alla sociala och moraliska kategorier för nytt liv i tiden och evig salighet därefter.

115Den 2 oktober öppnades landets första landsbygdskår i Mårdsjön i Jämtland.

Den 3 oktober öppnades kår i Linköping. Denna stad hade tidigare besökts av kåren i Norrköping, och flera vänner, som därigenom fått intresset för Armén väckt, anhöllo hos högkvarteret att kår snart skulle öppnas i deras stad. Vid denna tid uppfördes i Linköping en ny teater. De troende vännerna, som bett om armékår i sin stad, gingo och tittade på det ståtliga bygget och undrade om icke teatern skulle kunna erövras för Frälsningsarmén. Saken gjordes till böneämne, och högkvarteret meddelades. När teatern blev färdig, befanns scenen olämplig, varför teatersällskapen ej gärna ville hyra den. Då anmälde sig Armén som spekulant. Men det fanns konkurrenter. Vem skulle få den ståtliga lokalen? Då insjuknade ägaren och dog, men före slutet sade han till sin son och arvtagare: »Låt Frälsningsarmén få hyra teatern!»

I f. d. teaterlokalen var Armén sedan hyresgäst ett trettiotal år.

Den 4—10 oktober 1886 höll Frälsningsarmén i Sverge sin första försakelsevecka. Högkvarteret befann sig i synnerligen brydsamma ekonomiska förhållanden, orsakade icke minst av brist på lämplig lokal i Stockholm. Major Ouchterlony vädjar därför till soldaterna främst att försaka och giva Armén det sparade men också att av utomstående begära bidrag till Armén. Under rubriken »Praktiska vinkar» säger »Ropet» till salvationisterna:

»Försaka för en vecka t. ex. bruket av kött, smör, socker, ägg, kaffe, te eller något annat kostbart födoämne och lev på en så tarvlig kost som möjligt.

Om du ämnat köpa någon ny klädespersedel, som du icke nödvändigt behöver, så uppskjut därmed och låt den

gamla duga.

Om du brukar åka på ett eller annat sätt, så avstå därifrån och begagna i stället dina ben denna vecka.

Om du brukar unna dig något oskyldigt nöje eller någon njutning, så avsäg dig detta för en vecka. Avsäg dig all möjlig bekvämlighet.

Om du ämnat göra någon utgift, som du ej nödvändigt behöver göra, så avstå därifrån. Avstå t. ex. en dags förtjänst eller en viss del av din nettoinkomst för veckan. Arbeta några timmar längre för varje dag och låt Armén få förtjänsten.

Om du har någon lyxartikel, som du lätt kan undvara, så sälj den och giv Armén pengarna.»Andlig vårtid, med sjudande liv

Denna paroll blev åtlydd. Det fanns salvationister, som veckan igenom levde på bröd, sill och potatis och vatten, ja, somliga fastade helt somliga dagar och läto den nämnda kosten vara nog för de övriga. Resultatet? Ja, den insamlade penningsumman vart icke stor — 7,000 kronor. Men Frälsningsarmén var ju också liten då och dess folk synnerligen fattigt. Det verkliga resultatet blev dock oerhört mycket större. Här upplivades i vår svenska kristenhet självförsakelsen, »köttets» späkande, och detta har säkert bringat stora resultat i andlig välsignelse. Vidare infördes med första försakelseveckan i Sverge en metod att insamla medel för verksamheten, som blivit en av hörnstenarna i Frälsningsarméns ekonomi och som adopterats av de flesta kristna samfund i landet.

Den 19 december öppnades kår i Kristianstad. Den kände väckelsepredikanten August Andersson, »Häst-August» i Fabian Månssons »Rättfärdiggörelsen genom tron», hade hållit väckelsemöten i ridhuset i Kristianstad, som för detta ändamål förhyrts av friförsamlingen i staden. Ungefär samtidigt med att Frälsningsarmén sökte lokal i staden, kallade friförsamlingen Andersson till predikant, för att han skulle fortsätta verksamheten i den stora lokalen. A. svarade nej till kallelsen och föreslog i stället att friförsamlingen skulle hyra ut ridhuset till Armén, vilket skedde. Friförsamlingen disponerade dock lokalen för ett par möten i veckan. »Häst-August» kom ibland och höll möten, då friförsamlingen och kåren samarbetade. Kårens första kapten var Hildur Karlson (fru major Peder Hansen). Endast nitton år gammal, mild och mjuk till hela sitt väsen, hade hon dock ett starkt inflytande över den ofta synnerligen oroliga publiken. Många själar, bl. a. flera stackars djupt sjunkna syndaslavar, blevo frälsta. Myndigheterna utfärdade förbud för mötens hållande efter viss tid på kvällen. Kapten Karlson nekade lyda och blev första omgången dömd till 100 kronors böter. Någon dag därefter fick kaptenen följande vackra brev:

»Oaktat vi måhända icke äro liktänkande i allt uti sättet att tjäna Gud, så äro vi väl dock eniga uti tron på, kärleken till samt i följd härav livet för vår Frälsare. Hovrättens dom över eder ådagalägger en brist uti vårt lands lagar, och säkerligen är det icke Dens vilja, som råder över oss alla, att ni skall undergå ett straff, som visserligen är hedrande att underkasta sig, men dock orättvist. Erlägg därför med

inneliggande 100 kr. eder ådömda böter samt med 20 kr. rättegångskostnaderna. Må vår Frälsare leda er dit, där vi alla längta att få råkas.»

»Brevet kom från ett slott här i bygderna», skriver en författare av några minnesord till kårens fyrtioårsfest, »och den börne ädlingen och slottsherren (namnet överlåter jag åt läsaren att gissa) skulle än i dag handla på samma nobla sätt.» Vi torde icke gissa fel, då vi tro att ädlingen var greve Raoul Hamilton. Emellertid ansåg sig kapten Karlson av principiella skäl icke kunna betala böterna, som hon sedan avtjänade i Halmstads fängelse.

År 1911 inflyttade kåren i sin nuvarande lokal vid Västra Storgatan.

Innan vi lämna 1886, återgiva vi följande notis ur tidningen Bud-kaveln:

»Man må nu för övrigt ha vilka som helst åsikter om nämnda armé, så är det dock ett faktum, att den i Stockholm får allt större och större framgång. I detta avseende äro nedanstående uppgifter, dem jag i dagarna funnit i ett

brev från Sveriges huvudstad till en utländsk (icke religiös, utan politisk) tidning, både upplysande och, jag tror, ganska pikanta.

Å Frälsningsarméns plattform har — heter det — uppträtt engelske ministern, baronet Fox, samt ryske generalen Bobrinsky, en broder till den här i Stockholm bosatta grevinnan von Engeström. Han medhade sina bägge döttrar, av vilka den yngre, en adertonårig dam, talade efter fadern på nämnda plattform. Greven uttryckte sig på engelska och dottern på franska, vilket språk tolkades av fru Andersson-Meijerhelm. Fru A.-M. uppträder som oftast med egna föredrag vid Arméns möten. Medlemmar av hovkretsen, högadliga familjer samt höga militärer övervara nästan varje möte.»

Kanske skulle Budkaveln ansett sig ha funnit en än mer »pikant» nyhet, om den fått höra att danske kronprinsen någon gång var synlig bland publiken i Frälsningsarméns möten i Stockholm.

År 1887 kännetecknades av snabba framgångar och betydelsefulla utvidgningar av verksamheten. Under året öppnades tolv nya kårer, nämligen Alunda, Arboga, Halmstad, Karlstad, Köping, Norrköping II, Sala, Stockholm IV, Strömstad, Svartvik, Vaxholm och Västervik. Var och en av dessa kårer har sin intressanta historia, som vore värd att berätta. Men utrymmet tillåter det ej. Berättelsen om hur kåren i Karlstad öppnades återgives emellertid, då den är karakteristisk för den ti-

dens armémetoder och arméanda. Det är kårens första kapten, numera pensionerade major Hanna Andersson, som berättar:

»Jag var stationerad i Malmö och mottog där en dag följande korta telegram från kommendör Ouchterlony: 'Res i morgon till Karlstad. Brev möter.' Jag for enligt order. När jag betalt biljetten, hade jag endast ett par kronor på fickan. Detta var emellertid inte mitt största bekymmer. Mer tänkte jag på hur jag i den värmländska huvudstaden skulle få tag i det brev, som kommendören sänt mig. Jag visste ju nämligen inte det minsta om huru det ordnats för öppnandet i Karlstad, ty att det var fråga därom, gissade jag.

Framkommen till Karlstad, vände jag mig till en polis med frågan: 'Vet ni om Frälsningsarmén skall komma hit?' — 'Ja', svarade konstapeln, 'de ha hyrt Mälthuset i Viken.' Jag blev visad till värden, som upplyste att fröken Ouchterlony hyrt lokalen och tillade att ett brev låg och väntade på kapten H. Andersson. 'Det lär nog vara jag, det', blev mitt svar. 'Vad, ha de kvinnliga kaptener i Frälsningsarmén?', muttrade mannen. 'Ja, det lär de nog ha', svarade jag.

Jag bröt mitt brev och läste: 'Nu får du styra om logi åt mig och två andra. Vi komma i övermorgon. På söndag skola vi öppna.'

Nu gällde det för mig att få allting klart för de första mötena. Lokalen, ett gammalt mälthus med stengolv, var inredd med en plattform och några sittbänkar, men botbänk fanns inte. Jag fick fatt i den man, som uppfört plattformen, och förklarade, att vi måste ha en botbänk också. 'Å, det är nog inte så brått med det', blev hans sävliga svar. Vi fingo inte heller någon riktig botbänk färdig till de första mötena, utan xnåste göra en provisorisk sådan av bräder och bockar.

På lördagen anlände kommendören och i hennes sällskap löjtnanterna H. Enström och L. Washburn.

Åt kommendören hade jag hyrt rum på ett pensionat, men löjtnanterna och jag togo i besittning den förhyrda officersbostaden. Där sovo vi de första nätterna på golvet med våra kappsäckar under huvudet, ty möbler och husgeråd fanns intet av, när vi flyttade in.

Så gingo den första dagens möten av stapeln — söndagen den 4 december 1887. Mycket folk var samlat, men ingen själ sökte frälsning. Det gick t. o. m. några dagar, innan den första böjde sig för Herren vid vår botbänk, men ett par veckor senare kunde vi rapportera till Stridsropet:

'Isen är bruten — tjugufem själar frälsta/'»

Lokalen i Sala uppfördes av byggmästare C. A. Grönkvist, som först förde Frälsningsarmén till Uppsala och där åt kåren byggde Arken, dess första lokal. Sala lokal kallades Skansen. Med anledning därav skriver »Ropet»: »Frälsningsarmén äger nu en ark i Uppsala, en fyrbåk i Tunadal, en borg i Alunda, ett fäste i Norrköping samt en skans i Sala.» Detta var Arméns egna fastigheter i Sverge år 1887.

Överallt vid kårerna rådde andlig livaktighet. Man bad med frälsningssökande vinter och sommar, vår och höst. Utdrag ur högkvarterets statistik, som publicerades i Stridsropet sommaren 1887, tala om många hundrades omvändelse varje vecka. I ett nummer heter det: »Vid tio av våra kårer har man under senaste veckan bett med 354 själar.» Och den andliga eld, som brann vid armékårerna, spred sig åt olika håll utanför dessas råmärken. I »Ropet» n:r 11 1887 skriver någon, som tecknar sig N. H.:

»Inom ej fullt fyra veckor hava vi i fyra socknar — Grava, Fryke-rud, Ullerud och Västra Emtervik — fått bedja med 1,450 frälsningssökande. — — — de nyfödda barnen äro ej stumma födda — — — även från många, många äldre har den stumma anden utdrivits av Guds Ande. Många gamla tobaksbrukare hava på tack- och lovmötena bekänt att de blivit riktigt frälsta från sin ovana. Även stora motståndare, bespottare, drinkare och fritänkare hava lämnat sig åt Gud. — — — Stridssångerna hava vi mestadels sjungit under denna välsignade rörelse. De passa bäst och hava spritts så fort, att bokbindaren i Stockholm ej hunnit binda dem så fort som de stora och täta rekvisitionerna ingått till högkvarteret. Frälsningsarmén skulle nog bliva mycket välkommen och finna ett mycket vitt verksamhetsfält i dessa trakter.

I Värmland spelas gitarrer, fioler och violonceller på sammankomsterna. I Forshaga hava de till och med blåsinstrument och trumma på riktigt armévis.»

Bakom signaturen N. H. gömmer sig den kända evangelisten i Helgelseförbundet Nelly Hall. Hon hade några månader år 1882 vistats i England och där arbetat i Frälsningsarméns tjänst — det säges t. o. m. att general William Booth designerat henne för det uppdrag som sedan blev givet Hanna Ouchterlony. Återkommen till Sverge arbetade Nelly Hall i samma anda som Frälsningsarmén och efter dess metoder men tillhörde aldrig den svenska avdelningen av Armén.

Annandag påsk 1887 hölls i Stockholms III :e kårs lokal det första hallelujabröllopet i vårt land. Det var kaptenerna Theodor Janson och Anna Lindgren, som förenades under fanan. Major Hanna Ouchterlony

ledde och förrättade »invigningen för striden» av kontrahenterna — Frälsningsarméns vigselritual var ännu icke utformad. Pastor Kristian Torin förrättade den legala vigseln på plattformen, som var »alldeles röd», såsom Stridsropet säger: »Plattformens golv var täckt med rött tyg. Röda tröjor, rödklädda bonnetter och röda band, knutna i rosett omkring vänstra armen, utgjorde bröllopsuniform för soldaterna; röda bantlär över högra axeln buros av officerarna.»

I april beordrades major Hugh Whatmore för andra gången till Sverge. Han hade under mellantiden varit stationerad i Förenta staterna. Under den korta tid av något mer än ett år, som han nu arbetade i Sverge, befäste han ytterligare sin plats i de svenska salvationisternas hjärtan, den han vunnit genom sitt sällsport ödmjuka och kärleksfulla väsen och sin kristliga karaktär.

Under år 1887 påbörjades Arméns ungdomsverksamhet. Redan tidigare hade man i möten för vuxna bett med barn och även hållit ett och annat barnmöte. Nu meddelas i maj månad: »Varje kår förväntas hålla ett möte för barn varje vecka.» Under juli utfärdas omständligare instruktioner angående arbetet för barnens frälsning. I dessa bestämdes att tre möten för barn skulle hållas varje vecka, vidare meddelades att barnsergeanter skulle tillsättas och huru barnsoldatkåren skulle organiseras.

Den 1—7 maj hölls landets andra försakelsevecka. Inkomsten skulle gå till Templets byggnadskassa. En tidning skrev att salvationisterna synbarligen ämnade överträffa varandra i offervillighet och självförsakelse och att detta

nog icke slutade med mindre någon erbjöd sig »att uppträda som svältkonstnär». Ja, det var en sannskyldig tävlan. Några officerare förklarade sig ämna försaka middagsmålet varje dag, andra avstodo eftermiddagskaffet och kvällsmaten, somliga skulle leva på gröt och mjölk under veckan etc. Kamrater och vänner offrade smycken och andra dyrbarheter. En soldat skrev att han skulle sälja två guldörhängen samt söka förvandla ett presentkort på ett par handskar till pengar för försakelseveckan. Som mål hade uppsatts 10,000 kronor. Målet överträffades något.

Sommaren 1887 gjorde major Ouchterlony i affärsangelägenheter ett besök i England och blev under detsamma befordrad till commissioner, Arméns näst högsta rang.

Hemkommen meddelade hon skollärare (nu kommendör) Ögrim detta och frågade:

»Hur skall jag bära mig åt med denna titel, som ingen förstår här i Sverge? Kommissionär, det är vad jag kommer att få heta. Men kommis-sionärer ha sina kontor vid Skeppsbron och agitera för emigrationen.»

Herr Ögrim fann titeln varken populär eller respektingivande och undrade om man ej skulle kunna säga kommendör i stället.

»Kommendörkapten, ja», sade hon. »Men det tillhör flottan, och vi äro en armé.»

Men Ögrim stod på sig, och till slut fann han det förlösande resonemanget :

»Vi ha ju kommendörer i varjehanda ordnar, varför skulle vi ej kunna ha en kommendör också i vår hallelujaorden?»

Därmed var saken avgjord, och Stridsropet kunde under den för året nya rubriken »Officiella meddelanden» låta införa:

»BEFORDRINGAR: Major Ouchterlony till kommendör.»

I samma nummer av »Ropet», där detta meddelande inflöt, kungöres också att högkvarterets organisation utvecklats: Major H. Whatmore var stabschef (titeln ändrades sedermera till chef sekreterare) och kommendörens nästkommenderande med ansvar särskilt för fältdepartementet, stabskapten E. Hellberg var ansvarig för finans- och affärs-departementet, stabskapten Jenny Swenson för musikdepartementet, stabskapten Mildred Duff för de kvinnliga och kapten H. Apelkvist för de manliga kadetternas fostran.

Under augusti och första delen av september besöktes landets kårer av två infödda indiska officerare, stabskaptenerna N. P. Chuckerbutty — högkastsikh och jurist — och Narain Das, vilkas möten samlade mycket folk och väckte starkt missionsintresse. Tio svenska officerare anmälde sig för tjänst i de mörkhyade kamraternas hemland. De avskildes för missionskallet och sade farväl till sina kamrater vid den andra årskongressen för officerare, som hölls i Stockholm den 13—15 september. Bland dessa tio befann sig våra nu till härligheten befordrade missionsveteraner C. A. Boivie (Christo Charan) och Frida Lantz (Raj Kumari). Stabskapten Jenny Swenson var också en av de offervilliga, men hon måste av hälsoskäl återvända hem utan att ens ha sett Indiens palmbevuxna stränder. Dessa tio frivilliga voro de första av en mycket stor skara svenska salvationister — män och kvinnor —, som på Herrens kallelse dragit åstad till »de mörkö lande» med evangeliets fackla och vilka där ha lyst många hedningar till Jesus Kristus.

Den största händelsen under året var säkerligen general William Booths första besök i Sverge. Han anlände till Göteborg den 24 oktober och höll möte där, gjorde en avstickare till Oslo och besökte sedan Stockholm, Uppsala, Sundsvall, Norrköping, Linköping och Malmö. Stockholm beredde generalen ett mottagande, som säkerligen var ägnat att förvåna honom, ty han tycktes före sin hitkomst ha hyst den föreställningen, att Frälsningsarmén i Sverge var en mycket svagare och mindre salvationistisk härskara, än den verkligen var. Väldiga folkskaror hade samlats vid Centralen. Ett hundratal poliser voro utkommenderade för att upprätthålla

ordningen. Frälsningssoldaterna voro iförda bandolär med »Välkommen!» i stora bokstäver. Jubel och hänförelse! I välkomstmötet samma kväll lördagen den 29 oktober var Ridhuset till trängsel fyllt, vilket också var fallet i alla övriga möten. Under söndagen sökte många själar helgelse och frälsning. På måndagskvällen höll generalen föredrag om Frälsningsarmén. Under tisdagen hölls officersmöte samt en privat sammankomst för präster och predikanter, som då bereddes tillfälle att framställa frågor om Arméns lära, organisation och arbetsmetoder. Mellan 150 och 200 Ordets tjänare voro samlade. Flera av interpellanterna voro ganska kritiska och svåra att svara, men generalens skarpa huvud och kvicka tunga fann svar, som tillfredsställde åtminstone flertalet. I Uppsala höll generalen fem möten, bl. a. ett för akademiska medborgare, som samlats till ett antal av omkring åtta hundra. Vid avresan från Sundsvall talade generalen från kupéfönstret till en väldig folkskara, som fyllde perrongen och lyssnade under stor uppmärksamhet. Avslutningen på generalens första svergebesök i Malmö blev dock föga hedrande för vårt land. Trots det att landshövdingen — greve Gotthard Wachtmeister — personligen intresserade sig för saken, blev det icke möjligt att till generalens möte få hyra en lämplig lokal, utan det måste hållas i Novilla. Fridstörarna gjorde också sitt bästa att fläcka det svenska ryktet, de lyckades bl. a. att mitt under mötet släcka gasbelysningen.

Tidningspressens omdömen om generalen och hans besök voro naturligtvis mycket olika, men flera tidningar voro sympatiska. Vi citera Dagens Nyheters referat om första mötet i Stockholm: »Talaren, som i synnerhet i början föreföll trött, gjorde icke så mycket intryck av entusiast, som fast mera av en intelligent och förståndig man. Han höll helt nonchalant högra handen i byxfickan, medan den andra utförde de i början sparsamma gesterna. Så småningom blev det mera liv i före-

draget, och handen fick lämna platsen i byxfickan för att tillsammans med den andra utföra de lika fint beräknade som väl avvägda gesterna.

'Generalens' yttre, den något böjda men tilltalande figuren, det gråa. yviga håret, den skarpt böjda näsan, de magra anletsdragen och den i allmänhet en smula matta, men stundom av stark glöd upplysta blicken, skulle lätt ha kunnat förläna honom något av en profet, men han gjorde icke intryck av någon sådan. Han föreföll, som sagt, framför allt att vara en praktisk man, hos vilken visserligen hängivenheten tycktes finnas, dock icke i så hög grad, att den sprang bort med förståndet. Hans minspel var fint och uttrycksfullt. 'Generalen' var en utmärkt talare, förfogade dock icke över någon stark, men i allmänhet ganska sympatisk stämma. I sitt föredrag undvek han i allmänhet överdrifter, som bruka göra salvationisternas anföranden så vämjeliga.»

Någon dag senare refererade Dagens Nyheter måndagens föredrag: »Vad är Frälsningsarmén?» Tidningen citerar en vers ur en Frälsningsarméns sångbok:

»Frälsningsarmén jag fått höra är här, den gör våldsamt buller och bråk och besvär, vad det är för ett folk jag kan aldrig förstå.»

Efter ett objektivt referat slutar tidningen: »Ja, nu ha vi låtit general Booth själv tala om vad Frälsningsarmén är. Den, som ej är nöjd med hans svar, får själv finna ett bättre.»

Den 7 december utkom det första numret av Arméns svenska barntidning, »Den lille soldaten», som sedan blev kallad »Den Unge Soldaten». Och juldagen invigdes Templet, varom dock tidigare nämnts.

Framgångarna under år 1887 hopsummerades vid Frälsningsarméns femte årsfest sålunda:

»Nu äga vi 25 kårer och 87 officerare och kadetter. Stridsropet utgår i en upplaga av 13,000 exemplar. Den Lille Soldaten i 3,000 exemplar.

Vi ha nu 2,270 soldater, 211 sergeanter och 93 musikanter. Mer än 11,000 personer besökte vårt senaste söndagskvällsmöte. Dessutom ha vi ej mindre än 693 barnsoldater och hålla 50 barnmöten per vecka.» Men mot än större ting blickade man i tro och annonserade i »Ropet»: »Vi äro beredda att börja vår verksamhet i vilken stad som helst, om endast passande lokaler anskaffas. Vi kunna använda teatrar, danssalar, magasin m. fi. lokaler,

som rymma minst 300 personer. Äger du kännedom om någon sådan lokal kan erhållas, så lämna meddelande därom till kommendören.»

"Man skall förfölja eder — och sätta eder i fängelse"

Jesu ord om förföljelse och fångenskap i Luk. 21: 12 gingo rikligen i uppfyllelse på 1800-talets frälsningsofficerare i vårt land. På dem kan i sanning tillämpas vad Hebréerbrevets författare säger (10: 32—34): »Kommen ihåg den förgångna tiden, då I, sedan ljuset hade kommit till eder, ståndaktigt uthärdaden mången lidandets kamp och dels själva genom smälek och misshandling bleven gjorda till ett skådespel för världen, dels leden med andra som fingo genomgå sådant.

Ty I haven delat de fångnas lidanden---.» Ja, dessa salvationister

bevisade sig i sanning »såsom Guds tjänare, i mycken ståndaktighet, under bedrövelse och nöd och ångest, under hugg och slag, under

fångenskap och upprorslarm, under mödor, vakor och svält---

under ära och smälek, under ont rykte och gott rykte, såsom villolärare, då vi dock äro sannfärdiga» (2 Kor. 6: 4—8).

En av de största svårigheterna i »den ringa begynnelsens dag» var fridstörarlivet i mötena, vilket — såsom framgår av tidigare kapitel — understundom växte till »upprorslarm». Tyvärr kände myndigheterna på många platser icke sin plikt inför dessa uppträden. I stället för att ingripa mot fridstörarna, ingrep man mot Frälsningsarmén, i stället för att straffa överträdarna, dömde man dem som blivit offer för överträdelserna. Detta blev upphovet till flertalet av de många tidsrestriktionerna och mötesförbuden, som man av principiella skäl ej ansåg sig kunna åtlyda och vars brytande förde ett stort antal frälsningsofficerare i fängelse.

Redan år 1883 förbjöd Överståthållarämbetet i Stockholm Frälsningsarmén att hålla möten i Ladugårdslandsteatern efter mörkrets inbrott. Major Ouchterlony blev, som tidigare berättats, dömd till dryga böter för överträdelse av förbudet. Hon nekade betala böterna och inställde sig i fängelset vid Myntgatan för att »sitta av» dem men fick då veta att böterna betalts av okänd person. Tidsbegränsningen gällde endast Ladugårdslandsteatern och förföll i och med det man flyttade därifrån. Sedan hördes intet om mötesförbud förrän hösten 1885, när dåvarande

löjtnant H. Apelkvist och en hans kamrat av magistraten i Visby för-bjödos hålla möten efter kl. 8 e. m. Förbudet utfärdades den 5 oktober, men först den 28 oktober stadgades vite för dess överträdelse. Apelkvist och hans kamrat ansågo sig icke böra böja sig för det godtyckliga förbudet, fortsatte att hålla möten och blevo vardera dömda till 50 kronors böter, som A. följande vår avtjänade med åtta dagars fängelse i Sundsvall och hans kamrat på samma sätt betalade i Norrköping.

Så var det tyst om mötesförbudet en tid, men därefter vaknade myndigheterna till nitälskan för sitt förbud. I samma hus, där Frälsningsarmén hyrde lokal, var också stadens teaterlokal inrymd. Ett resande teatersällskap skulle här hålla en serie föreställningar, och myndigheterna uppmanade kåren att under denna tid inställa sina möten, vilket man icke ansåg sig böra göra. Teatersällskapet klagade efter första föreställningen över att man störts av Armén, särskilt av dess trumma, som salvationisterna törhända behandlat litet hårdhänt, när aderton syndare — däribland fyra notoriska fridstörare — kommo till botbänken att bedja om frälsning. Kadetterna Erik Esk, August Rosenberg och Carl Gustaf Carlsson stämdes för överträdelse av magistratens befallning och ställdes inför rätta. I stadsfiskalens stämningsansökan säges ingenting om den störda teaterföreställningen, men att det utanför lokalen samlades mycket folk, »till hinder och obehag för den allmänna trafiken», att tillkallad

polis blev utsatt för »grova hotelser», att »fylleri-förseelser och våldsamheter förekommit, varförutom anmälan gjorts att skott avlossats, så att hagel söndersprängt flera glasrutor och inträngt i lokalen vid sammanträdes hållande». Och i protokollet motiveras bestämmelserna att mötena skulle sluta kl. 8 e. m. med orden: »---

enär tillströmningen efter sagda tid är betydligare.» Kadetterna dömdes vardera till 50 kronors böter. Då de upprepade brottet, erhöllo de ny stämning och hade vardera åsamkat sig 200 kronor i böter.

Stridsropet omnämnde händelserna i Visby med bl. a. följande ord:

»Det är visst icke vår åstundan att visa förakt för någon över oss ställd myndighet, ej heller vilja vi, att polisen skall få något besvär eller någon olägenhet av våra möten, men i och med detsamma önska vi, att det må bliva fullkomligt känt, att ingen makt på jorden skall kunna hindra oss ifrån att fortsätta med vår verksamhet, och så vitt vi icke bryta mot lagen, trotsa vi vare sig polisen eller någon annan att kunna hindra oss från att tillgodose oss samt utöva våra lagliga rättigheter.

Armén äger sin fullmakt från en högre makthavande, och i hans kraft kunna vi le åt djävulen och alla hans hantlangare.»

Då emellertid Visby magistrat icke tycktes benägen att upphöra med sin kamp mot Arméns möten, sändes kapten Emanuel Hellberg dit för att söka reda upp svårigheterna. Omedelbart efter sin ankomst uppsökte han borgmästaren för att söka en uppgörelse i godo. Kaptenens fråga på vilken paragraf i Sverges rikes lag magistraten byggde sitt förbud besvarades av borgmästaren med förklaringen att han icke kunde nämna någon särskild lagparagraf, förbudet var rätt och slätt ett magistratsbeslut. ---Besöket hos borgmästaren blev utan resultat.

Kapten Hellberg anlände i början av februari — och höll naturligtvis möten. Han gjorde allt vad göras kunde för att mötena skulle bliva lugna och stilla, så att ej anmärkningar däremot skulle kunna ske. Detta lyckades också fullkomligt. Dessutom erhöll ingen tillträde annat än mot uppvisande av tidigare mottagen inbjudningsbiljett. Men magistratens tidsbestämmelser respekterades icke. Den 19 februari uppvaktades Hellberg och hans båda kamrater med stämning till rådhusrätten.

I denna sades att »---den s. k. Frälsningsarmén, som uppgivits

bestå av för detta ändamål sig härstädes uppehållande förre studeranden Emanuel Hellberg, förre snickeriarbetaren Erik Esk och förre skomakeriarbetaren August Rosenberg, icke ställt sig magistratens förbud till efterrättelse».

I rättegången förnekade Hellberg lagligheten i magistratens förbud, särskilt då sammankomsterna ej kunde anses som offentliga, enär de närvarande insläppts endast efter uppvisande av förut erhållna gratisbiljetter. »Lika litet», yttrade H. bl. a., »som en supé, vartill inbjudning utfärdats av enskild person till vissa bestämda personer, kan anses såsom ett allmänt sammanträde, lika litet kan en andlig sammankomst, vartill svaranden inbjudit allenast dem som han funnit för gott att låta där vinna inträde, anses allmänt.»

Försvaret underkändes, och de tre svarandena dömdes till vardera 250 kronors böter för sammanlagt fem brott. Om några dagar stodo de tre åter inför domarskranket. Denna gång blevo böterna 450 kronor per person. Och nu anfördes det som försvårande omständighet att man »fordrat allmosor av de vid sammankomsten närvarande». Svarandena erkände också att »vid alla de åtalade tillfällena penningar emottagits av de församlade på det sätt att lådor kringburits».

De bistra förhören och de som laviner växande bötesskulderna förmådde icke stäcka de tre unga männens mod. I regel brukade de använda tiden i rättens förmak, då de väntade på att bli inkallade, till att hålla bönemöte, och så trädde de inför sina domare med strålande ansikten och glada hallelujarop, som i hög grad konsternerade de

stränga herrarna. Och sekreteraren var ibland fundersam huruvida han skulle protokollföra »brottslingarnas» svar.

Exempelvis:

Rättens ordförande: »Erkänner ni att ni den dagen överträdde magistratens förbud?»

En av de anklagade: »Vi prisade Gud efter klockan 8 e. m. Tolv-själar blevo frälsta. Ära vare Jesus!»

Domaren tappar koncepterna. Paus.

Sekreteraren: »Skall detta tagas till protokollet?»

Den 8 mars 1886 införpassades kadetterna Erik Esk och August Rosenberg till Visby cellfängelse för att där under 23 dygn avtjäna de förs ådömda böterna på 200 kronor. De voro sålunda de första svenska salvationister som för Herrens sak måste gå i fängelse. Både under fängelsevistelsen samt förut och efteråt fingo de på det mest otvetydiga sätt erfara att allmänhetens sympatier var på deras och icke på myndigheternas sida. Några gånger blevo de och deras kapten föremål för de mest entusiastiska hyllningar från folkets sida. Och under de tjugutre dygnen brukade frälsningssoldaterna och mycket annat folk samlas i den branta backen ovanför fängelset för att uppmuntra de båda fångarna med sång och musik. Vid frigivningen mottogos de med blommor, flaggor och musik och fördes i triumftåg till armélokalen.

Men fängelsepastorn stod på myndigheternas sida. En dag besökte han Esk, som satt i sin cell, iklädd sin röda tröja, och klistrade tändsticksaskar. Prästen betraktade en stund medlidsamt fången och sade med en djup suck: »Stackars unge man, som så tidigt kommit in på brottets bana!» — »Är det brottsligt att predika Jesus som världens Frälsare?» frågade kadetten. — »Nej, men man skall vara mänsklig lag underdånig.» —- »Var i Sverges lag står det att man inte får tala om Jesus efter klockan 8 e. m.?» — Ja, det kunde ju inte prästen säga. Och så fördes samtalet in på andra spår.

Under gudstjänsten påföljande söndag läste prästen ett Herrens ord, som så välsignade en av de båda kadetterna, att han utslungade ett ljudligt halleluja. Efter gudstjänsten fick han besök i cellen av direktören,

128Kommendör s fr nar i Sverge

1892 — 19 j 2

Isabella Ridsdel.

Rut Rees.

Celestine Oliphant.

Kirstine Ögrim.

Marie McKie.

Emma McAlonan.

Eleanor Sowton.

Annie Mitchell.

Annie Rich.Kommendör Oliphant med stab på vinterfärd i Norrbotten. Från vänster: Rohlin, Mårdberg och K. A. Karlsson.

Lappar och nybyggare samlas till armémöte i Västerbottens lappmark.»Man skall förfölja eder — och sätta eder i fängelse»

som sade: »Ni får inte föra oljud.» — »Jag förde inte oljud, jag blev bara så välsignad av vad som lästes, så jag måste ropa halleluja.» — »Ja, men det får ni göra tyst en annan gång.» — »Om det bara går.»

Kapten E. Hellberg inmanades i häkte i Stockholm i augusti 1886 och skulle egentligen suttit där i 48 dygn för

att avtjäna sina böter. Genom konungens nåd befriades han dock efter 30 dagar. Han, liksom kamratenia i Visby, gick med glädje i fängelse för Jesu Kristi sak. Från sin cell skrev han brev, som endast andades jubel och hänförelse:

»---En furste i sitt praktfulla gemak kan ej känna sig lyckligare

än vad jag i denna stund gör här, där jag sitter i min enkla cell, vars egentliga möblemang utgöres av en liten väggfast bänk och dito hörnhylla, varpå lösöreboet och matförråden äro placerade — ett fat, en kruka med vatten, en kaka bröd och ett par böcker. Och träskeden, varmed jag öser i mig min ärtsoppa, är mig långt kärare än tennskedarna på högkvarteret — ja, till och med än silverskedarna i mitt kära föräldrahem. Min förtjusning kände inga gränser, då efter ett dygns förlopp mitt möblemang ökades med ett skrivbord, en stol, ett bläckhorn, en penna och det ark papper, varpå dessa rader äro nedskrivna. Aldrig förr i mitt liv har jag känt mig så lycklig över ett ark papper. Jag kunde ej låta bli att falla ned på mina knän och tacka Gud för denna nya kärleksbevisning samt nedkalla Guds välsignelse över den välvillige man, som beredde mig denna stora glädje.»

Han gav även uttryck för sina känslor i sånger och poem. Vi citera ett par verser:

»Att oss från striden hindra och nedslå håg och sinn', man ock ju stundom stänger i fängelser oss in; men om än kroppen späkes. vår själ dock fröjdas där och lika salig sjunger: vårt liv försäkrat är.

Och sen en gång i himlen, långt skilda från all nöd, från rättegång och trassel, från fängelse och död, vi högljutt prisa Herren.

som alltid hjälpt oss här, och då för evigheten vårt liv försäkrat är.»

Helt naturligt väckte myndigheternas i Visby åtgärder uppseende och blevo debatterade i pressen. Tidningar av olika färger togo Arméns parti och mätte magistraten »skäppan full». Även på annat sätt avgåvos protester. I Uppsala hölls exempelvis ett protestmöte, i vilket bl. a. flera professorer deltogo och som i en skarp resolution kraftigt protesterade mot »det ovärdiga, med församlings- och samvetsfrihetens grundsats oförenliga handlingssätt» som de dömda salvationisterna i Visby utsatts för.

Visbymagistratens rättsvidriga mötesförbud överklagades av högkvarteret. Svea hovrätts utslag kom sommaren 1886 och var friande för salvationisterna. Men ärendet gick vidare till Högsta domstolen, och dess utslag, som stadfäste hovrättens, kom först våren 1887. Men då hade vederbörande myndigheter redan indrivit en stor del av böterna genom utkrävt fängelsestraff. Resten av vitesbeloppet hade efterskänkts genom kunglig nåd.

Visbymagistratens mötesförbud blev — tyvärr — ett exempel, som snart efterföljdes av myndigheterna i andra städer och samhällen. Främst bland efterföljarna kom Norrköping, som på våren 1886 utfärdade förbud för möten efter viss tid och dömde kapten Toft och löjtnant Zandin till böter för överträdelse av förbudet, såsom berättas i ett föregående kapitel. Sedan följde Sala, Kristianstad, Halmstad, Strömstad, Karlstad, Skänninge, Askersund, Vadstena, Kristinehamn, Linköping, Köping, Arboga, Säffle, Enköping, Piteå, Alingsås m. fi. De flesta av förbuden grundades på § 13 i Ordningsstadgan för rikets städer, vilken paragraf handlar om »offentlig föreställning, såsom skådespel, lindansning, konstridning, förevisa (djur-) konststycke eller annat dylikt» (!) och motiverades i allmänhet med att oordning förekommit vid lokalerna. Det hjälpte icke att Armén påvisade att § 13 bokstavligt säger »offentlig föreställning--- —- som ej är att hänföra

till andaktsövning», eller att det kunde ledas i bevis att påtalade uppträden hade sin källa och sitt upphov i närliggande krogar och ölstugor och icke i Frälsningsarméns möten. Icke ens överdomstolarnas prejudi-cerande utslag till förmån för Armén, vilka snart nog kunde framvisas, hindrade olika myndigheter att ådraga sig den herostratiska ryktbarhet

som mötesförbuden skänkte. På en del platser gjordes Armén till en syndabock, på vilken skulden lades för allt ofog, som bedrevs i samhället. I en liten stad anförde stadsfiskalen som skäl för mötesförbudet bl. a.: 1:o) att några bikupor i staden blivit omstörtade; 2:o) att bänkarna på stadens offentliga platser blivit nedsmutsade; 3:o) att ungefär en mil utom staden »en häst blivit bunden så vid pålar, att han sig icke röra kunde» (?!). I en annan stad hade polisen anhållit en överlastad man, som kom från krogen. Inför rätta meddelades det att mannen på sin vingliga stråt gnolat på en armémelodi. Detta kom rättens ordförande att yttra: »Se där frukterna av Frälsningsarméns verksamhet!»

I vissa fall gick straffet för brott mot mötesförbud ut också över lokalägare, som Armén hyrde av, varom bl. a. följande originella notis ur Trosa-Tidningen bär vittne:

»Olovliga sammankomster. Förliden måndag hade allmänna åklagaren härstädes stadsfiskalen Axel Jansson å tjänstens vägnar till rådhusrätten instämt representanten för härvarande avdelning av fräls-ningsarmén fröken Vappum (Washburn. — Förf. anm.) med yrkande av ansvar å henne för det hon i lägenheten Fridhem vid flerfaldiga tillfällen hållit sammankomster och tagit inträdesavgift av allmänheten utan att därom hava gjort anmälan hos magistraten eller erhållit dess tillåtelse.

Vappum erkände att hon hållit sådana sammankomster i Fridhem alltsedan den 24 augusti utan anmälan, samt förklarade på fråga härom helt djärvt, att hon ärnade även framdeles fortfarande hålla sina sammankomster utan att därom göra någon anmälan, emedan hon ifrån Frälsningsarméns högkvarter i Stockholm erhållit den instruktion att någon dylik anmälan var obehövlig. Då rådstuvurättens ordförande erinrade om att han förut låtit varna henne samt frågade henne om hon ej kände till bibelns ord: 'Given kejsaren det kejsaren tillhörer och Gudi det Gudi tillhörer', svarade hon att hon visserligen kände dessa ord, men att hon måste lyda högkvarterets order.

Efter en stunds enskild överläggning dömde rådstuvurätten fröken Vappum för det hon utan anmälan hållit sammankomster samt därunder uppburit avgift av allmänheten att böta femton kronor.

För upplåtande av lokal till otillåtna sammankomster åt härvarande avdelning av Frälsningsarmén hade ägaren av lägenheten Fridhem C. A. Andersson blivit till i måndags av allm. åklagaren instämd till härvarande rådhusrätt, och dömdes Andersson att böta 5 kronor.»

Nitet mot Frälsningsarmén kom även vissa myndigheter att straffa försäljning av Stridsropet på offentlig plats. En kadett Isakson — omvänd judinna — avtjänade under tre dygns fängelse böter, som ådömts

henne, emedan hon på en gata i Stockholm utbjudit »Ropet». En flock unga män, som skamligt och rått angrepo den unga kvinnan, vilket blev orsaken till att polisen uppmärksammade hennes försäljning, blevo ostraffade.

Men icke endast de världsliga myndigheterna ingrepo mot Arméns möten. Även de kyrkliga drogo sitt strå till stacken för att hindra arbetet. Det första anfallet från detta håll gjordes år 1885 av kyrkorådet i Skurup men lände icke till något resultat, då formell felaktighet gjorde kyrkorådsbeslutet olagligt. Kyrkorådet i Caroli församling, Malmö, hade större framgång i sin attack våren 1886, som skildras i ett föregående kapitel.

De kyrkliga myndigheternas ingripande mot Armén byggde på Kungl. Förordningen av den 11 december 1868, vilken lyder:

»Medlemmar av evangelisk-lutherska kyrkan vare ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsövningar utan vederbörande prästerskaps omedelbara ledning; dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjänst i församlingen förrättas, ej äga rum så nära det ställe, där gudstjänsten hålles, att denna eller ordningen därvid stores. Ej heller må vid religionsövning, som ej är att hänföra till enskild husandakt tillträde vägras församlingens prästerskap, medlem av dess kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, vilken sistnämnda myndighet, i händelse av inträffad olaglighet eller oordning, äger att, där så nödigt anses, sammankomsten upplösa. Uppträder någon, som ej är präst eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt

hänseende eller förakt för den allmänna gudstjänsten, eller eljest till undergrävande av religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda.»

Det perspektiv som 45 års avstånd från händelserna skänker gör det möjligt att fullkomligt lidelsefritt bedöma dessa. Vi kunna då erkänna att somliga av de agerande i dessa bedrövliga historier, vilka — för att tala med en dåtida tidning — »hava kastat några bleka strålar av medeltidsglans» över vårt land, säkerligen handlade av rent uppsåt från sina synpunkter, d. v. s. av omsorgen om allmän ordning eller av nitälskan för landets kyrka. Dessa personer kunna endast dömas för ett höggradigt oförstånd, som varken frågade efter bokstaven i Sverges rikes lag eller efter de prejudikat ifråga om dess tolkning i dessa stycken som gåvos

av landets högsta juridiska instans. Men i många fall fanns nog bakom myndigheternas åtgöranden en illvilja och elakhet mot Frälsningsarmén och dess verksamhet, som med glädje hälsade en förment möjlighet att komma den till livs. Polisen for ibland fram synnerligen brutalt. Rekordet i detta stycke slogs i Malmö. Följande händelse, som utspelades i Arboga och berättades av dåvarande kapten Annette Anderson, är karakteristisk :

»Fem minuter före halv tio tog jag min klocka i handen och uppmanade de ofrälsta själarna att på de få minuter, som ännu voro kvar, välja liv eller död. I samma ögonblick trädde tre poliskonstaplar fram och tillsade mig på ett mycket rått sätt att det var åtta minuter över tiden. Jag frågade om jag skulle få med några ord i bön avsluta mötet, men det beviljades mig icke, och därtill hotades jag med att det skulle anmälas nästa dag. Innan jag slutat välsignelsen, hade de visat ut nästan allt folket.»

Ett annat exempel på hänsynslös framfart från myndigheternas sida:

Kapten Klara Hall hämtades i Strömstad någon av dagarna närmast före påsk — detta säkert av taktiska skäl: hennes bortovaro skulle hindra hållandet av de många påskhelgsmötena — och fördes i stark kyla på fångkärra den 9 mil långa vägen till Uddevalla fängelse. Lyckligtvis fick hon av en god vän låna en päls, som också blev henne ett välbehövligt täcke i cellen.

Om ett par »brottslingars» häktande i Askersund berättar Stridsropet den 19 januari 1889:

»Torsdagen den 10 januari kl. 12.20 e. m., just som kapten Augusta Härnström och löjtnant Kristina Pettersson i Askersund stodo färdiga att resa åt landet, infann sig en polis och förde dem till stationen för vidare befordran till cellfängelset i Örebro. Kadett Engberg skulle även då hava avhämtats för att förpassas samma väg, men som hon kort förut varit sängliggande sjuk, fick hon anstånd i 24 timmar. Vid avfärden från Askersund voro borgmästaren och stadsfiskalen närvarande och, såsom det påstås, lära hava yttrat: 'Nu få de väl späkas', och 'nu skall det väl bli ro för de skrikhalsarna'.

Vad för brott hade de då begått? Intet enligt svensk lag. Huru kunde de då förpassas till fängelse och ikläda brottslingsdräkt?

Jo, myndigheterna på vissa orter hava tagit sig för det orådet att godtyckligt bestämma när och huru länge Frälsningsarmén får hålla sina möten, samt belägga med stora böter eller fängelsestraff, om dessa bestämmelser eller påbud överskredos. Emot ett sådant självtaget, emot svensk lag stridande påbud, hade de tre förbrutit sig, eller med andra

ord, de hade förkunnat frälsningens ord utöver den bestämda tiden, och därför måste de in på fängelset för att avtjäna böterna.

Till styrkandet av att ett sådant myndigheternas tillvägagående är olagligt må anföras tvenne exempel. I Kristinehamn förbjöd magistraten, på yrkande av stadsfiskalen, därvarande Frälsningsarméns kapten H. Larsson att hålla möten efter kl. 8 e. m. på vardagar samt på någon annan tid än mellan 5 och 7 på söndagar. Över detta egenmäktiga förbud anfördes besvär hos Konungens Befallningshavande i länet, och denna myndighet upphävde

helt och hållet förbudet. I Uppsala hade lantbruks-föreningen ingått till polismyndigheten med begäran, att förbud måtte utfärdas för Frälsningsarmén att hålla sammankomster efter kl. 9 e. m. Men polismyndigheten avgav såsom svar den förklaringen, att den saknar på lag grundad rätt att bifalla en sådan begäran. Man finner således härav, att då den ena myndigheten säger sig sakna laglig rätt till sådana förbud, den andra åter i sitt motsatta tillvägagående handlar lagstridigt. Att så kan ske, kan då ej förklaras på annat sätt, än att en sådan myndighet icke vet vilka mått och steg lagen verkligen berättigar den att taga i omberörda avseende.

Om myndigheterna visade sig lika nitiska i allt, skulle mycket som verkligen borde drabbas av lagens arm, icke tolereras utan rensas bort. Sådant nit vore mera hedervärt än att uppträda mot Guds ords förkunnare. Religiös ofördragsamhet bör alls icke av myndigheterna utövas i ett land, där religionsfrihet finnes.»

Många fångvårdsmän voro mycket vänliga och tillmötesgående mot sina ovanliga fångar, men somliga voro onödigt bryska och hårda. En av de fängslade salvationisterna berättade att han serverades mat i samma kärl, som han skulle tvätta sig i. Andra berättade att de förnekades bära egna kläder och tvingades iföra sig fängelsedräkt. För några av de kvinnliga officerarna, som ej voro fysiskt starka, var fängelsesejouren synnerligen påfrestande både för matsmältningsorgan och nerver. Men ingen tvekade att bringa detta offer för Jesu 9kull, och alla uthärdade lidandet med glädje. Man sjöng »martyrsången» av »H. M-|-»:

»Att smädas och fängslas för Jesus, ej gives mer härlig en lott! Den himmelska kronan mer strålar, ju mer som här lida vi fått; ej tjuvar bortröva den skatten, ej heller den frätes av rost, ovansklig den väntar soldaten, som trofast höll ut på sin post.

Sjung högt halleluja nu alla, trots Satan, hans anhang och garn. Ty vad som vi än här få lida, ej nederlag lida Guds barn. Av blodet och elden vi värmas, tills seger oss Herren skall ge. Ja, Jesus, vår konung, i täten går jämt för sin trogna armé.» Från fängelserna skrevo dessa fångar för Kristi sak de mest gripande brev om undergivenhet för Guds vilja och glädje över att få lida för Jesu namns skull. Somliga blevo också till välsignelse för medfångar och fängelsepersonal. Följande berättelse av dåvarande kapten Ida Ågren skildrar en officer i ett fängelse med sympatiskt stämd personal: »I Vimmerby hade vi en härlig tid. I september månad 1889 fick jag besök av stadsfiskalen i staden. Han kom för att inkassera de böter, som ådömts mig i Strömstad för överträdande av mötesförbud efter visst klockslag på kvällarna. Då han hörde att jag ej kunde betala, frågade han vad vi skulle göra. Jag svarade att det var väl ingen annan råd än att gå samma väg som flera av mina kamrater gått före mig i liknande situation och i fängelse avtjäna de mig ådömda böterna. Nu var det så att i Vimmerby icke fanns något fängelse för brottslingar, utan sådana måste forslas till Västervik. Den vänlige stadsfiskalen frågade när det kunde vara lämpligt för mig att resa dit. Jag svarade att det kunde jag göra när som helst. Han tillade: 'Ja, nu ha vi marknad i början av veckan, så att jag ej har någon konstapel att ledsaga er, utan vi få vänta tills marknaden är över.' Sista marknadsdagen, då jag var ute och sålde 'Ropet' bland folket, kom stadsfiskalen till mig och frågade: 'Kan fröken följa med i morgon till Västervik?' Ja, det kunde jag. Nästa dag inställde jag mig hos polisen, och en konstapel beordrades att ledsaga mig. Han var klädd i sin uniform och jag i Frälsningsarméns jämte bonnett. När vi så stego upp på tåget, uppmanade min fångvaktare mig att gå in i damkupéen för att, såsom han sade, ej behöva vara i hans sällskap. Framkomna till Hultsfred skulle vi byta tåg, varför vi hade att vänta en timme. Där träffade fångvaktaren en bekant, och jag hörde dem komma överens om att gå bort och dricka kaffe, medan de väntade på tåget. Fångvaktarens civile bekante frågade då: 'Var skall du då göra av din fånge?' och fick till svar att fången nog skulle sköta sig själv. Och så lämnades jag ensam

utan tillsyn. Framkomna till Västervik begåvo vi oss till fängelset, och där överlämnades jag till en fångvakterska. En manlig vaktmästare tog mitt signalement och skrev noga upp allt i en bok. Till honom måste jag också överlämna sådant, som jag icke fick taga med mig in i cellen, däribland min bibel. På min förfrågan

varför jag icke fick taga min bibel med mig i cellen, erhöll jag till svar att det skulle fängelsepastorn bestämma. Efter ett bad och sedan jag iförts mina egna kläder, infördes jag i min cell av fångvakterskan, och dörren tillstängdes. Vad jag då erfor kan ej med ord beskrivas. Jag föll ned på mina knän, och tårarna runnö utför mina kinder — ej av sorg, utan av tacksamhet till Gud. Jag kände att cellen var uppfylld av Guds härlighet. Min Gud mötte mig där med sin närvaro och sin välsignelse, honom kunde ingen stänga ute. Jag var lycklig, och jag sjöng, först tyst, men sedan högt, i det jag glömde både tid och rum:

'Din jag är, o Jesus kär,

din med allt vad i mig är . . .'

Mera hann jag icke sjunga, förrän jag hörde en knackning på dörren, och jag förstod därav att det ej var tillåtet att sjunga högt. Då jag sedan började se mig omkring i cellen, upptäckte jag ett bord och en bokhylla. På bordet låg en bibel, vilket gladde mig mycket, och i bokhyllan voro placerade goda böcker, som jag hade frihet att läsa. När jag något senare fick besök av fängelsepastorn, som var mycket vänlig, erbjöd han mig att få låna böcker av honom. Han besökte mig ofta, nästan varje dag, och vi hade många lärorika samtal i andliga ting. Då jag tidigare tänkt på att jag möjligen någon gång skulle nödgas ligga i en cell, där förbrytare vistats, hade en kuslig och obehaglig känsla kommit över mig, men den känslan förnam jag ingenting utav under hela den tid, jag var i cellen. Jag sov så gott, och allt var så fridfullt. Två gånger om dagen fick jag mat, och en gång om dagen släpptes jag ut på fånggården för att under tjugu minuters tid hämta frisk luft och få en smula motion. Alla, från direktören och prästen till vaktpersonalen, voro ytterst vänliga mot mig, och jag rönte den bästa behandling.

Det blev emellertid långsamt att vistas i cellen utan annan sysselsättning än läsning. Jag gjorde därför genom min fångvakterska en förfrågan hos fängelsedirektören huruvida jag icke kunde få utföra något arbete, och detta blev till min stora glädje beviljat.

Efter tretton dagars vistelse i fängelset kom dagen för min frigiv-

ning. Jag hade att först gå till vaktmästaren för att återfå mina tillhörigheter, som han hade i sitt förvar. Så skulle jag gå in för att säga farväl till den kvinnliga fångvakterskan, som haft tillsyn över mig, och till vilken, då tillfälle gavs, jag hade sagt något ord om Guds kärlek, uppenbarad i Kristus Jesus. Inkommen i hennes rum fann jag där ett kaffebord dukat för min räkning. Det var, som hon sade, en liten 'far-välkaffefest' för mig. Under det vi intogo vårt kaffe, samtalade jag med henne om nödvändigheten av att bliva frälst och frigjord från synden för att få frid med Gud och komma i besittning av ett gott samvetes vittnesbörd. Innan vi skildes, hade hon lämnat sig åt Gud och fått förvissning om sina synders förlåtelse. Vi stämde möte i himlen. Länge brevväxlade vi sedan med varandra, och av hennes brev framgick att hon stod i ett gott förhållande till Gud. I ett brev till mig säger hon bl. a.: 'Jag önskar icke att Frälsningsarméns folk skall komma i fängelse, men det var så roligt, då ni var här.' Utkommen från den nyfrälsta fångvakterskan mötte jag kårens officerare, som kommit för att taga emot mig. De hade väntat länge och undrade varför jag ej kom. Men jag hade ju haft frälsningsmöte med fångvakterskan, och det tog tid.»

Allmänhetens sympatier voro i de flesta fall på de dömda frälsningsofficerarnas sida, och deras frigivning artade sig i regel till verkliga triumftåg. När de tre för överträdelserna i Askersund dömda officerarna släpptes lösa ur fängelset i Örebro, var så mycket folk tillstädes, att polisen icke hade några händer med dem. Det var torgdag i staden, och de frigivna hade att passera salutorget. Den väldiga folkmassan följde dem, och tåget gick som en flodvåg fram över torget, tyvärr och naturligtvis mot de uppvaktades vilja nedbrytande flera salustånd. På kvällen höllo de frigivna möte i ett missionshus i staden — kår var då ännu icke öppnad i Örebro — och hälsades vid sitt inträde i lokalen av en sångkör, som sjöng:

»Brusten är snaran, bojan är lossad» etc.

Om detta mötes fortsättning skriver Stridsropet bl. a.:

»Kapten Härnström omtalade, hur hon i Askersund fått en stämning varje vecka, bland annat en på julafton och en på nyårsafton. Djävulen trodde att hon skulle bliva nedstämd, men han misstog sig, hon behöll under alla stämningarna sin hallelujastämning och kände sig aldrig stämd att slå till reträtt. Hon omtalade, hurusom en afton 14 själar frälstes efter kl. 9.

'Tycker ni att jag skulle kunna köra ut dessa bedrövade och säga dem, att det ej var tid för dem att bliva frälsta då, utan att de måste komma igen en annan gång? Jag kunde det ej.'

Och det var ej heller någon, som tyckte att hon borde hava gjort det, åtminstone ingen som verkligen ägde Jesu sinne. Tanken på alla de själar, som blivit frälsta efter kl. 9, hade bidragit till att fröjda hennes hjärta i fängelset.

Löjtnant Petterson omtalade, hurusom hon i Vadstena förbrutit sig genom att hålla på och bjuda syndare till korset 13 minuter efter deri av myndigheterna fastställda tiden. Hon hade sålunda fått 13 dagar för 13 minuter. I sanning frikostigt! Hon hade, redan innan hon gick ut i striden, berett sig på att även få gå i fängelset, ehuru hon ej kunde ana, att hon så snart skulle förverkliga det. Hon omtalade vidare att stads-fiskalen i Askersund var mycket rädd att de skulle rymma, varför han ej vågat anförtro vården av alla tre på en gång åt vaktmästaren, utan sparade Engberg till dagen därpå.»

Den första kvinnliga officer som dömdes till böter för överträdande av mötesförbud och därför fick gå i fängelse var kapten Hildur Karlsson (död som fru major Hansen). »Brottet» utfördes i Kristianstad i början av år 1887. Domen blev överklagad men stadfästes av Skånska hovrätten. I Halmstad, dit kapten K. flyttade från Kristianstad, blev hon dömd till böter för att hon insläppt för mycket folk i lokalen. De båda överträdelserna sonades med tillsammans nio dygns fängelse i Halmstad. Fredrik Ström skildrar i sin bok »Staden vid havet» hennes inställelse i fängelset och välkomstmötet efter frigivandet:

»Som en väldig våg över tidens hav gick nykterhetsrörelsen eller god-templarismen genom vårt land. Efter den kom en ny våg, arbetarrörelsen, som förkunnade socialismens evangelium och de fattigas frälsning ur timlig nöd och månghundraårigt förtryck. Den tredje vågen markerade en ny religiös sekt, Frälsningsarmén, en efterföljare till baptister och metodister, 'Guds svärd i de allra fattigastes och olyckligastes hand till frälsning ur andens nöd och vånda'. Alla dessa tre stora rörelser, som uppstodo och kämpade i vårt land under det gångna seklets afton, voro utgångna från folket och verkade hos folket. Alla mötte de tidens fördomar, de mäktigas ovilja, de rikas förakt, de maktägandes tunga hand. Som rebeller betraktades de, och rebeller voro de.

De första frälsningssoldaterna fingo som de första socialisterna vandra i fängelserna var på sin ort. De anklagades för att vanhelga sabbaten, att väcka förargelse och föranleda kyrklig splittring, att frälsa folk även

på kvällar och nätter, att vid sina möten ta in fler åhörare, än polisen godkände, och att undergräva religionens helgd.

Till vår stad vid havet hade godtemplarorden, socialismen och Frälsningsarmén kommit nästan vid samma lid. Efter hård, men tapper strid hade alla tre erövrat sig positioner i staden, som de försvarade med glödande entusiasm och kraft, godtemplarna ledda av 'general' Ardrup, socialisterna av 'general' Lundberg och frälsningssoldaterna av general Booths och Guds löjtnant Valfrida Karlsson.

Valfrida Karlsson kunde snart sända högkvarteret den ena segerrapporten efter den andra: 'Tolv själar veckans segerbyte. Djävulen slagen och på flykt! Halleluja!' 'Tjugu själar vunna för Himlen. Ära vare Gud! För Gud och Armén: Valfrida Karlsson, löjtnant.'

Dessa segrar lämnade icke myndigheterna någon ro. Prosten Gallinders adjunkt, den unge och nitiske pastor Blom, fruktade det värsta för statskyrkans bestånd. Han dundrade varje söndag mot Frälsningsarmén, som han skildrade som en av Satan utsänd här till Guds hån och gyckel, en skara besatta i släkt med lindansare och ormtjusare, en avdelning av-helvetets balettkår och hornorkester. Prosten Gallinder kände en viss sympati för

trasvargar och lustigkurrar, och som han mer läste Homeros och Vergilius än profeter och evangelister, betraktade han sekterna med det stoiska lugn man får, då man umgås med Olympens gudar och torgets filosofer, och fäste sig icke vid den nya konkurrenten. Men pastor Blom darrade av fruktan för den kvinnliga löjtnantens tjuskraft på själarna, och då hans straffpredikningar icke hade verkan, tog han Fagerflod till hjälp.

Valfrida Karlsson vart åtalad för att ha släppt in fler personer att höra Guds ord, än lokalen polisenligt rymde, och för att ha frälst själar på förbjuden tid, dömdes till böter, som förvandlades till nio dagars fängelse, alldenstund hon 'vägrade erlägga böter, därför att hon predikat Guds klara ord och frälst själar ur Satans våld'. Men hennes väg till Gula Briggen blev en triumfmarsch. Halva staden följde henne. Tonerna från Arméns spel dundrade mot fängelsets murar. Magister Pauli, den gammal-liberale bildstormaren och rättfärdighetsaposteln. skyndade till hennes bistånd och slog ett nytt slag för samvets- och trosfriheten, alldeles som han gjort för Svarte Mjölnarn och socialismen. Och medan löjtnant Karlsson i fängelset på sina knän tackade och prisade Gud, att han gjort just henne till sin martyr och från cellens mörker eldade sina skaror:

'Till vapen upp! Du kämpaskara, marschera på, Guds frälsningshär! Se, korset skall ditt tecken vara med eld och blod vår lösen är,

0, vaka, bed och strid, vår Konung fordrar det, gån modigt på! Och seger då skall följa våra fjät'

— anordnade hennes trogna under ledning av hallelujasekreteraren Jansson väldiga jubelmöten med Kristus-basuner och himlafioler, med stora offensiver mot mörksens furstar och hans åt synden hemfallna människosjälar. Arméns segrar skakade hela staden i dess grundvalar, och när den fängslade löjtnanten åter trädde ut i solen och ljuset, kunde hon sända 'härliga nyheter från kriget' till högkvarteret. Stadens största lokal kunde icke rymma alla dem, som frigivningskvällen strömmade till hennes triumf- och jubelmöte.

Bland dem som fått en plats var Adelaide, gumman Sunnanväders dotter, som hade fått ett barn med William, Rike Nilssons son, som sedan övergivit henne. Hon hade beslutat att gå i ån denna kväll och så göra ett slut på både sitt och barnets liv, rädda sig undan skammen och moderns förfärliga blick. Hon hade vridit sina händer i smärta, där hon gick vid stranden med barnet på armen, pinad och kvald. Då hade hon hört en röst bredvid sig: 'Gud vill tala med dig i kväll, gå till Armén!' Hon hade skyndat in med barnet, för första gången hade hon kysst det lilla kräket, och sedan ilat till den frigivna löjtnant Karlssons segermöte. Löjtnanten talade så varmt om kvalda människohjärtan, om syndernas förlåtelse, om Guds kärlek utan gränser, om sällheten i att vara Jesu fånge. Adelaide greps av en underlig rörelse, hon kände att både kropp och själ skakade, såg oändliga djup och vidder öppnas framför henne. Hennes hjärta började bäva och jubla. Hon tyckte sig föras till ett annat land, ett underland. Hon stämde in i sången, hon visste icke var hon lärt sig orden, men hon kunde dem i alla fall:

'Fursten över Herrens härar i sin makt så stor,

snart sin trogna brud skall hämta

till sig där han bor.

Jordens grundval snart skall bäva,

himlen rullas bort.

Allt förgängligt skall försvinna

hastigt, inom kort.

Då skall Herrens frälsta skara

mötas jublande,

nya himlar, nya jordar

härligt mot oss le.'

Efter sången föllo alla frälsningssoldaterna på knä och anropade Gud att frälsa dem, som ännu vandrade i synden. Den frigivna löjtnanten öppnade sin famn mot mötet, och en efter en kommo de förtappade syndarna fram, unga och gamla, män och kvinnor. Somliga kröpo mer än de gingo, andra vacklade som sömndruckna, åter andra jämrade sig och våndades. Men flickan Sunnanväder hade jublande sprungit i löjtnantens famn, gråtit ut vid hennes bröst och genast prisat Gud för sin frälsning. Den kvällen kunde Valfrida Karlsson sända ett telegram till högkvarteret: 'På frälsningsmötet i kväll förlorade Djävulen 40 fångar, som kommo fram till plattformen förkrossade över sitt förflutna liv i synden men fröjdades sedan över den frälsning, som bringat frid i deras själar. För Gud och Armén: Jesu banérförare: Valfrida Karlsson, löjtnant.'

Nästa dag var löjtnanten kapten och Adelaide rekryt i Armén.»

Men varför böjde sig icke Frälsningsarmén för myndigheternas bestämmelser, och varför sonade så många sina överträdelser med fängelsevistelse?

Svaren äro lätt givna.

Av rent principiella skäl kunde man icke böja sig för besluten, då ju här förelåg ett av dessa fall, då det gäller att följa Bibelns ord: »Man måste lyda Gud mer än människor.» Hade sålunda myndigheternas bestämmelser varit i överensstämmelse med svensk lag, är det möjligt att Frälsningsarmén valt tredskandets väg i religionsfrihetens namn. Men nu stredo mötesförbuden klart och tydligt mot Sverges rikes lag, och då var vägran att åtlyda dem en given sak.

Det var också på grund av förbudens olaglighet. som man enstän-

digt nekade betala böter och i stället gick i fängelse. De flesta förbud överklagades, och många blevo utan påföljd. Som exempel kan nämnas Karlstad. Omedelbart efter det kåren där öppnats, hade myndigheterna förbjudit Frälsningsarmén att utsträcka sina sammankomster till senare än kl. 9 e. m. samt dess medlemmar att genom musik eller andra tillställningar å stadens gator uppträda på ett uppseendeväckande sätt. Emellertid kunde Karlstads-Tidningen redan den 21 dec. meddela att »Kungl, maj :ts befallningshavande, på av 'kaptenen' Hanna Andersson anförda besvär, upphävt berörda beslut». Men redan den 12 januari 1888 förmäler Nya Wermlands Tidningen:

»Frälsningsarméns kvällssammankomster, vilka, efter det länsstyrelsen upphävt magistratens första förbud mot lokalens öppenhållande efter kl. 9 om aftnarna, ibland fortgått till långt in på nätterna, hava orsakat störande uppträden för närboende, varför stadsfiskalen, som förklarat sig sakna erforderlig polisbevakning för att, utan förfång för patrulleringen inom övriga stadsdelar, kunna upprätthålla ordning vid Arméns lokal, hos magistraten anmält förhållandet. I anledning härav har ock magistraten ånyo låtit förständiga Arméns befäl att avsluta sammankomsterna senast kl. 9 om aftnarna.»

De påstådda klagomålen från grannarnas sida kom kapten Andersson att i sällskap med en av sina löjtnanter och beväpnad med en anteckningslista besöka alla grannarna, vilka tillfrågades om de blivit störda samt uppmanades att på listan anteckna svaret — ja eller nej — på denna fråga. Alla svarade nej, och påståendet att grannarna klagat förvisades till legendernas värld. Listan uppvisades för borgmästaren, som blev mycket förlägen men vidhöll magistratens beslut. Detta överklagades, och kapten Andersson frikändes från ansvar för överträdelser av förbudet och fick rätt att hålla möten utan inskränkning. I somliga fall läto myndigheterna åtalen med ty åtföljande domar och straff anstå, till dess saken blivit prövad i högre rätt, men andra hade icke tålamod därmed, varför vederbörande »brottsling» inmanades i häkte, innan utslag fallit. Ibland upphävde myndigheterna själva förbudet, då Armén protesterade, eller också underlät man efter allvarlig eftertanke att söka genomdriva det.

Under senare delen av 1880-talet stod nästan alltid någon officer under åtal för överträdelse av mötesförbud. Och ständigt tillkommo nya sådana på olika platser. Det hjälpte icke att tidningarna protesterade och att prejudikat på

förbudens olaglighet tillkommo — polismästare,

stadsfiskaler och magistrater fortsatte kampen. Följande »klipp» ur pressen visar många tidningars ställning till frågan, östgöten skrev den 27 november 1889:

»Magistrater och landsfiskaler m. fi. hava gått för långt. De lidanden, som man redan tillfogat en massa goda, hederliga människor, vilka slutit sig till Frälsningsarmén, kunna näppeligen gottgöras. Må man blott äntligen nu upphöra!

Folk i allmänhet må ogilla Frälsningsarmén så mycket som helst, det är en sak för sig, men ingen, han tillhöre den eller den religionen, bör hålla med om, att frälsningsfolket icke skall få öva sin gudstjänst alldeles efter behag.---

Förordningar, sådana som att Frälsningsarmén ej får hållas någon kväll efter t. ex. kl. 9, må, om de synas än så välbetänkta och verkligen ha något skäl för sig, ändå kastas över bord för konsekvensens skull.

När teatrar och cirkusföreställningar få fortsättas, vore det så varje kväll, till både kl. 11 och 12, samt källare, krogar och schweitzerier ej behöva stängas alls så tidigt, må man allra minst befalla någon stängningstid för kyrkor och liknande inrättningar.

Vad beträffar Frälsningsarmén — ingen tvingas ens av gammal hävd och för att stå väl anskriven i samhället att gå dit. De som finna sig uppbyggda av ett besök där böra få sitta kvar, så länge de vilja, utan ringaste intrång av myndigheterna. Det är icke de sistnämndas lokal. Och över sin egen tid och dess användande må varje enskild få bestämma härvidlag efter gottfinnande. Förklaringen att dessa Frälsningsarméns möten innehålla grannarna störande buller och bång inom hus, är överdriven och slås alldeles ned med, att teater och cirkus väsnas lika mycket.

Där samlas utanför lokalen en del skojare, som vilja skräna, bråka och slåss. Men strunt till polis, som icke vet råd mot det som för resten betydligt avtagit! Här gäller blott att polisen pliktskyldigt anhåller en och annan av dessa fridstörare och befordrar dem till laga näpst, så blir det nog tyst. Och visst ha vi tillräckligt duktig och duglig polis för det.

Denna tidning — det behöver nog sägas här — har svurit varken Frälsningsarmén eller det Lennstrandska partiets fana. Detta hindrar dock alls icke, att vi, förvissade om att de mena väl på båda hållen, bestämt fordra att de, som ock socialister, ja, t. o. m. politiske reaktionärer, måtte få, fullkomligt lämnade i fred för polisen, framlägga vad ligger dem på sinnet, och utsättas blott för det fria ordets motstånd, bröst mot bröst, hjärta mot hjärta, övertygelse mot övertygelse.»

I samband med ett lagförslag angående inskränkande av yttrandefriheten bringades denna fråga på tal i 1889 års riksdag av general-

konsul C. O. Berg och lektor P. P. Waldenström. Den sistnämnde berättade bl. a. att man nyss dömt en kvinnlig medlem av Frälsningsarmén till 200 kronors böter för att hon utöver den tillåtna tiden talat barmhärtighetens och fridens ord. En ung man blev samtidigt dömd till 35 kronors böter för fylleri och slagsmål, »Hade den unge mannen fått höra det med 200 kronors böter bestraffade talet, hade han kanske undgått att böta sina 35 kronor», menade talaren. Lektor Waldenström sade sig nog ha anmärkningar mot Frälsningsarmén men visste den bestå av goda, välmenande och uppoffrande människor, som göra mer för de olyckliga än andra vilja och kunna. Han ansåg att Armén inför slika påbud som de påtalade måste säga som apostlarna fordomdags: »Man måste mer lyda Gud än människor.»

»P. W:s» tal hälsades av kammaren med starka bravorop.

Ären 1892 och 1893 gick en åtalsepidemi över Dalarna. Den 7 februari 1892 beslöt Järna sockens

kommunalnämnd att ingå till K. B. med en anhållan, som grundade sig på följande skrivelse: »Då för undertecknade, boende på Myrbacka, nattfriden under det gångna året upprepade gånger blivit störd genom det förfärliga oväsen de folkhopar, som bevistat den s. k. Frälsningsarméns nattmöten, hållit utefter landsvägen, och då vi även anse dessa sena s. k. bönemöten vara för ungdomen sedligt fördärvande just emedan de hållas så sent på nätterna och därigenom få en synnerligen dragningskraft på den vilda ungdom, som älskar nattliv och mörksens gärningar, få vi härmed vördsamt anhålla att Kommunalnämnden fortast möjligt hos höga vederbörande utverkar förbud med bestämmande av böter för varje person, som efter klockan 8 på aftonen till klockan 6 på morgonen håller eller deltager uti förut nämnda möten. — — —

I omedelbar närhet av frälsningslokalen har en del ungdom inom socknen uppsatt en dansbana, tydligen i avsikt att endast föra drift med Frälsningsarmén, och anse vi oss därför även med samma böra förbjuda användandet av denna bana efter ovan nämnda tid. Såväl Frälsningsarmén som dansbanan ligga tätt intill landsvägen mitt uti Myrbacka by, och är det mången gång, då dessa platser äro befolkade, verkligen förenat med stor fara för vägfarande att komma förbi.»

Stackars myrbackabor! De hade då inte anledning sjunga: »Mandom, mod och morske män-—— -—». De fingo sin vilja igenom

hos K. B.

Likaså fick municipalstyrelsen i Borlänge stationssamhälle, som be-

gärde stadfästelse av en ordningsstadga om fem paragrafer, utfärdad för F. A:s skull och vilken bl. a. stadgade att möten ej fick hållas efter kl. 9 e. m. Paragraf 5 i denna ordningsstadga har följande originella lydelse: »Av omförmälta böter skola tre fjärdedelar ställas till municipalstyrelsens förfogande, för att kunna användas till uppmuntran av nitisk verksamhet för ordningens upprätthållande, och återstoden tillfaller stationssamhällets kassa.»

Liknande bestämmelser fastställdes även för andra samhällen inom Kopparbergs län, men man var inte konsekvent, ty för åtskilliga samhällen avslog K. B. liknande förslag. Alla dessa bestämmelser upphävdes i högre rätt.

I november 1893 anhöll stadsfiskalen i Falun kårens befälhavare, kapten Bramhall, och meddelade honom:

»Besked om varning för lösdriveri. Vid av mig hållet förhör med s. k. kaptenen vid härvarande Frälsningsarméns avdelning George Hen-rich Bramhall, född den 23 november 1866, har befunnits, att han utan att äga medel till sitt uppehälle underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och att han, som av vederbörande hos mig anmälts för bettlande, gjort sig skyldig till denna förseelse.

I anledning härav varder bemälde Bramhall härmed varnad för lösdriveri, med erinran att han genom upprepande av denna förseelse äventyrar att bliva häktad och dömd till tvångsarbete.

Vill Bramhall varda i saken vidare hörd, äger han inom 3 dagar härefter, denna dag oräknad, hos Konungens Befallningshavande i Kopparbergs län antingen personligen anmäla sig till förhör eller ock inkomma med skriftliga påminnelser, dem det icke är honom betaget att insända med posten.

Falun den 3 november 1893. C. Holm.

Stadsfiskal.»

K. B. upphävde stadsfiskalens varning både av reella och formella skäl. Det hade »i målet icke blivit utrett annat förhållande än vad denne erkänt, eller att Bramhall av åtskilliga personer begärt och erhållit penningar för Frälsningsarméns behov, ävensom att han på enahanda sätt undfått penningar av personer, som besökt Arméns möten i dess förhyrda lokal, men Bramhall genom berörda förfarande icke kunde anses hava begärt allmosa och att alltså, så vitt förhörsprotokollet utmärkte, inga omständigheter förekommit, som gåve anledning till

antagandet, att Bramhall utan att äga medel till sitt uppehälle underläte att efter förmåga sig ärligen försörja.» B. hade följaktligen ej gjort sig skyldig till lösdriveri, men hade han det, skulle han ej hotats med tvångsarbete, utan enligt »Kongl. Förordningen den 12 Juni 1886 till sitt hemland försändas» — K. B. hade nämligen fått sig bekant att kapten Bramhall »veterligen icke vore svensk medborgare».

Efter detta tillfälliga uppblossande efter en tids avtagande blevo mötesförbudens antal allt färre. I december 1896 utfärdade municipal-styrelsen i Hörby förbud mot möten efter kl. 9 e. m., men detta förbud upphävdes av Kungl. Maj :t. Därmed troddes det att denna fiende var definitivt avlivad och död. Men »liket» skulle vakna till liv ett andetag ännu. Detta skedde 1903 i den goda staden Oskarshamn.

På grund av att några druckna personer ställt till uppträden utanför Frälsningsarméns lokal utfärdade magistraten på stadsfiskalens begäran »förbud vid vite av 50 kronor att avhålla sammankomster efter klockan nio på aftonen».

Oskarshamns-Posten skrev rätt och riktigt: »— — — Roten och upphovet är, om man vill gå till botten med saken, rusdryckerna, det torde ingen kunna förneka.

Sedan tillkommer en annan omständighet, som nog gör att folk av detta slag helst hålla sig till Frälsningsarmén, och det är att de i nyktert tillstånd äro vana att gå dit, enär framställningssättet där bäst lämpar sig för deras fattningsgåva, och då är det ju naturligt att de även gå dit, då de äro berusade och bråkiga.

Denna olägenhet har alltid följt Frälsningsarmén överallt, beroende på att den söker verka även bland de djupast sjunkna. Men ej vilja vi räkna detta till ett fel hos Frälsningsarmén.

Om då på en plats som här några slagskämpar och rötägg föresatt sig att oupphörligt ställa till bråk under mötena, bör det ej läggas Armén till last, utan i stället dem som ej kunna skilja på sitt uppförande, antingen de befinna sig på en kroglokal eller i ett hus, där Guds ord förkunnas.»

Juridiskt sett skilde sig förbudet i Oskarshamn något från de tidigare. Magistraten stödde sig nämligen på § 22 i Ordningsstadgan för rikets städer, som lyder:

»Tredskas någon att efterkomma ordningsföreskrift, som polismyndigheten finner nödigt att i särskilt fall honom meddela och finnes påföljd

ej bestämd i denna stadga eller annan allmän författning eller uti de ordningsregler, som i överensstämmelse med denna stadga tillkommit, äger polismyndigheten att, vid vite efter omständigheterna, ålägga den tredskande att ställa sig polismyndighetens föreskrift till efterrättelse.»

Oskarshamn-magistratens förordning överklagades hos Kungl. Majrts befällningshavande i Kalmar län, som upphävde detsamma, »emedan de omständigheter, på grund varav ifrågavarande vitesförbud utfärdats, icke innefattat laga anledning för magistraten att detsamma meddela, samt förbudet icke tillkommit i den ordning, som avses i 22 § av ordningsstadgan för rikets städer.»

Sedan dess har tidsrestriktionernas och mötesförbudens spöke icke visat sig för Frälsningsarmén i Sverge, och sannolikt är denna gengångare från religionsförföljelsernas mörka dagar för evigt död.

»Martyrernas blod är kyrkans bästa utsäde.» Salvationisterna från 1880-talet, om vilka det talats i detta kapitel, behövde visserligen icke offra liv och blod för Kristi rikssak och för vårt lands religionsfrihet. Men de måste dock bringa stora offer. Dessa buro och bära alltfort rik frukt i Frälsningsarmén och långt utanför dess gränser.

Hell frihetskämparna!

147 KAPITEL XI Skandinaviska Frälsningsarmén i Förenta staterna

Inom Frälsningsarmén i Nordamerikas förenta stater, som för närvarande i fyra territorier har omkring 2,200 arhetscentra och mer än 4,600 officerare, finnes en synnerligen stark och blomstrande skandinavisk verksamhetsavdelning. Frälsningsarméns fana planterades i Förenta staterna år 1880 av kommendör George Railton och en liten trupp engelska salvationister, men den skandinaviska avdelningen är en dotter till Armén i Sverge.

År 1884 emigrerade tre kvinnliga frälsningssoldater från Sverge till Förenta staterna och slogo sig ned i Brooklyn. De hette Amalia Ljunggren, Mina Eklund och Anna Larsson. Alla tre hade blivit frälsta i Stockholm, där de också invigts till soldater. Året därpå kom också en syster till den sistnämnda, Mathilda Larsson, till det stora landet i väster. Även hon var frälsningssoldat.

De fyra svenskorna kunde icke tala det nya landets språk och ledo mycket av den andliga isolering som detta vållade. Omsider funno de en svensk baptistkyrka vid Atlantic Avenue, icke långt från den plats, där de bodde. Dit gingo de nu för att få höra Guds ord på sitt hemlands språk. (Denna baptistkyrka är nu sedan trettio år tillbaka lokal för Brooklyns III :e kår.)

Efter hand lärde de sig tala engelska, funno att Frälsningsarmén, som de lärt sig älska så högt, också hade verksamhet i Brooklyn och började vintern 1886—1887 besöka mötena vid den närmaste kåren samt deltaga i arbetet efter bästa förmåga.

Ej sällan sammanträffade de i mötena med svenskar och andra skandinaver. Detta väckte hos dem tanken på att hålla möten på svenska språket. Hos kaptenen på Brooklyns I:a kår anhöllo de att få hålla möte på svenska efter kårens egna. Detta beviljades. Kaptenen annonserade gång efter annan svenskt möte, och rätt många skandinaver kommo för att deltaga. De fyra systrarna anskaffade sångböcker från Sverge och ledde sina sammankomster på vanligt armésätt med sång, bön, bibelläsning, kollektupptagning och eftermöten. Kollekterna spa-

rades sorgfälligt med tanke på framtiden. Några själar blevo frälsta, och intresset växte.

Då dessa möten pågått ett par månaders tid, beslöt »kvartetten» i Herrens namn att skaffa sig en egen lokal, så att de kunde börja sina sammankomster tidigare på kvällarna och i övrigt få friare händer och större möjligheter för sitt arbete. De hyrde en butikslokal vid Atlantic Avenue och betalade förskottshyran med de pengar de samlat genom kollektupptagning, tiggde en begagnad kamin och köpte ett halvt ton kol, skaffade på något sätt en del bräder och lånade några tomlådor av en diversehandlande — bräderna på lådorna blevo bänkarna. En del av den skandinaviska publiken från Brooklyn I hjälpte till med att ställa i ordning, och snart var den första skandinaviska armélokalen i Förenta staterna färdig.

Det var ett djärvt företag, som dessa unga kvinnor påbörjade, och det lade på deras skuldror en kolossal arbetsbörda. Men kärlekens eld brann i deras hjärtan och verkade nitälskan och offervillighet. Under dagarna arbetade de för sin utkomst på en strykinrättning, och varje kväll höllo de möte i butikslokalen, som nästan alltid var fullsatt. Tre av dem kunde spela gitarr och sjunga. Alla kunde de vittna och bedja. Och deras verksamhet, som först icke var känd av ledaren för Frälsningsarmén i Förenta staterna, bar frukt i många själars frälsning. Bland dem som blevo omvända voro flera unga män, som det gått illa för i Amerika och av vilka åtskilliga voro ett gott stycke nere på det sluttande planet. Dessa blevo hjälpta både andligt och timligt och räddade för tid och evighet.

De båda svenskamerikanska systrarna kapten Annie och löjtnant Marv Hartelius, av vilka särskilt den förstnämnda spelade en betydande roll i Arméns historia i Sverge åren 1883—1885, hade på grund av sjukdom och familjeförhållanden återvänt till Förenta staterna, inom vars rent amerikanska verksamhet de blivit frälsta och ursprungligen tjänstgjort som officerare. Då nu arbetet i skandinavernas möteslokal höll på att växa de fyra strykerskorna över huvudet, kommo systrarna Hartelius dem till hjälp. Annie sammanträffade med Ballington Booth, som då var ledare i Förenta staterna, och berättade för honom om de svenska soldaternas arbete. Resultatet blev att en svensk armékår konstituerades i december 1887. Den kallades Brooklyn III. (När

svenskamerikanska salvationister tala om denna kår, säga de dock oftast »Österns stjärna».) Handaffischen, som annonserar den högtidliga akten, nämner följande

personer som medverkande: major och fru Keffel, Brooklyns amerikanska divisionschef, kadetterna Tilda Larsson (en av strykerskorna) och Julie Andersen (svenska till börden) samt »De sjungande pilgrimerna», såsom systrarna Hartelius plägade kallas.

Mary Hartelius utnämndes till kårens första kapten, och Annie, som rapporterade kårens öppnande till svenska Stridsropet, deltog i arbetet efter förmåga.

På nyåret förhyrdes en större och bättre samlingssal, en lagerlokal över en snickarverkstad vid State street, som inreddes för ändamålet.

Åhörarskarorna växte och samtidigt därmed också kårens andliga inflytande. Många av de svenska immigranterna hade i hemlandet lärt känna Frälsningsarmén. Då de nu på amerikansk botten mötte samma frälsningsarmé och fingo höra dess budskap på sitt modersmål, grep det dem djupt. Det hände att ofrälsta kommo in i kårens möten och gingo direkt till botbänken utan att förut ha suttit och hört förkunnelsen. Frälsningssoldater från Sverge, som slogo sig ned i Brooklyn eller dess närhet, slöto sig med glädje till kåren, som i stor utsträckning blev som ett hem och en kär tillflyktsort för skandinaviska invandrare i det främmande landet.

Snart nog öppnades flera skandinaviska kårer — i Minneapolis, Chicago, Providence, New York etc. Verksamheten producerade i stor utsträckning sina egna officerare, men åtskillig förstärkning sändes från Sverge.

De första åren rekvirerade man Stridsropet från Sverge och missionerade flitigt med detta. Atlantic Avenue i Brooklyn var vid denna tid en nästan fullständigt svensk gata — följaktligen voro också dess krogar svenska. En gång kom Anna Larsson med en »Rop»-packe under armen in på en av dessa krogar, som var alldeles fullsatt. Någon sade att om hon böjde knä på golvet och bad till Gud, så skulle de köpa, eljest icke. Utan tvekan böjde hon sina knän i den smutsiga sågspånen, och under högtidlig stillhet bad hon en brinnande bön för både krögaren och hans kunder. När hon rest sig, köpte männen alla Anna Larssons »Rop» och betalade bra för dem. Krögaren själv kontrollerade att ingen smet undan utan att köpa. Redan på vintern 1891 fick verksamheten ett eget tidningsorgan i och med det att det svenskamerikanska Stridsropet började utkomma.

En händelse av allra största betydelse för det unga skandinaviska arbetet i Förenta staterna var kommendör Hanna Ouchterlonys besök

år 1892. Efter sitt farväl från Sverge i början av nämnda år utnämndes kommendören till internationella högkvarterets reseombud och sändes på försommaren till Förenta staterna för att rekognoscera och avgiva förslag till skandinaviska verksamhetens organisation. Samtidigt sändes från Sverge en kontingent officerare till Svensk-amerika. Sitt första svenska möte i U. S. A. höll kommendör Ouchterlony på Brooklyn III. Sedan besökte hon ett stort antal platser i staterna New York, Pennsylvania, Ohio, Michigan, Illinois, Wisconsin, Minnesota, Nebraska, Iowa, Connecticut och Massachusetts. Kommendören fick överallt ett hjärtligt mottagande. Tidningarna hyllade henne livligt för hennes storartade ban-brytarverksamhet i Sverge. Olika kyrkosamfund öppnade sina kapell och kyrkor för henne. Kommendören åtföljdes av adjutant Lorentze Sommer, vars sång väckte stor uppmärksamhet — hon kallades i tidningarna för »den svenska näktergalen», »Frälningsarméns Jenny Lind», etc.

Vi taga oss friheten låna några sidor ur Laura Petris »Hanna Cordelia Ouchterlony» om kommendör Ouchterlonys mötesresa genom Förenta staterna.

»Hon talade i presbyterianska kyrkor och kongregationalistiska, metodist- och baptistkyrkor o. s. v. Prästerna brukade sitta bredvid henne på plattformen, ibland hade hon en hel liten stab sådana. Ett litet spratt spelades henne av Svenska Augustanakyrkan i Youngstown. Kaptenen på den engelska frälsningskåren meddelade vid hennes ankomst till staden att tillåtelse givits för henne att hålla möte där på söndagseftermiddagen.

Kommendören blev förvånad, då hon visste att man i svenskkyrkliga kretsar vore emot kvinnopredikan. Men kaptenen försäkrade att kyrkan stode till hennes disposition. Då hon anlände dit i tid för mötet, fann hon en församling utanför kyrkan och kyrkdörren stängd. En av kyrkans styrelsemedlemmar hade varit emot saken, men då de andra voro för, blev deras mening den avgörande, varför tillåtelsen gavs. Men nu ville sig så att denne ene hade kyrknyckeln, som han ej lämnade ifrån sig. Stor harm rådde bland mängden utanför kyrkan, men en man kom fram och erbjöd en godtemplarlokal. I spetsen för hela skaran tågade kommendören dit och höll sitt annonserade möte. På aftonen var hon åter, liksom på förmiddagen, i Svenska missionskyrkan. Där fanns ingen svensk frälsningskår på platsen, och kommendören och adjutant Sommer hade inga soldater till sin hjälp. De två kvinnorna voro ensamma till att predika och ensamma till att sjunga, den svenska församlingen kände ju ej Arméns sånger. Men kommendören var besluten att hålla ett ordentligt frälsningsmöte. Efter det egentliga mötets slut gick hon bland församlingen och började tala

med 'själar', adjutant Sommer fick stå kvar och sjunga inbjudningssånger vid den improviserade botbänken. Tala till de ofrälsta', manade kommendören några män, som bekände sig vara omvända. De skakade på huvudet, något dylikt hade de aldrig gjort. 'Gå ned på edra knän och ropa till Gud om nit!' befallde kommendören. De lydde, kastade sig ned på knä och började bedja. Syndare blevo uppväckta, och fem själar kommo till Gud, bekännande sina synder. Kl. 11 på kvällen vandrade de två tappra kvinnorna hem så hesa, att de endast kunde viska, men strålande lyckliga.

Det lilla putset med Augustanakyrkan i Youngstown var dikterat av svensk ande, icke amerikansk. Av Amerika och det amerikanska prästerskapet bemöttes de svenska evangelisterna med största vördnad. Reverend Hanna Ouchterlony och Reverend Lorentze Sommer reste för halv tågbiljett, var de drogo fram. Vid kommendörens välkomstmöte i Svea Hall, Chicago, strax efter äventyret i Youngstown, var ledaren för den svenska avdelningen av det amerikanska kongregationalist-college i Chicago, Union Theological Seminary, professor Risberg, närvarande. Han offentliggjorde sina intryck av de båda damerna, vilkas uppträdande han fann stilla och värdigt och efterföljansvärt för manliga präster. Med anledning därav utspann sig en pressdebatt om kvinnans rätt att predika i Chicagobladet och andra svenska chicagotidningar, och tidningsstriden i Chicago gjorde utmärkt reklam för kommendörens möten i Västern.

Chicago, detta stora skandinaviska centrum med fyra svenska kårer på den tiden, besökte kommendören två gånger och stannade där flera veckor. Där anordnades en ståtlig parad, då Frälsningsarméns samtliga sexton därvarande kårer med fanor, facklor och musik eskorterade de två svenska kvinnliga gästerna, placerade i en vagn, dragen av svarta hästar, med sex svenska manliga officerare som drabanter, på deras väg till det stora nya Frälsningstemplet, f. d. Princess Opera House, till trängsel fyllt av ett auditorium på ett par tusen personer.

I Minneapolis med dess talrika svenska befolkning föregicks hennes möte av en hallelujamarsch, vari deltogo tre hundra män och kvinnor, ledda av fackelbärande rödklädda svenska officerare. Till mötet i det svenska Tabernaklet lockade de ock 2,500 personer.

Av sitt besök i Rockford, 111., ger kommendören själv en livlig beskrivning i sin rapport till Internationella högkvarteret:

'Rockford, 111., har 12,000 svenskar. Jag var annonserad för två möten, men folket tiggde mig att stanna längre, och metodistkyrkan lånades ut åt mig. Sedan erbjöd mig den fria missionen sin kyrka gratis en hel söndag. Här hade vi underbara tider. Massorna växte vid varje möte, tills det tycktes att ej en människofot skulle kunna stickas in någonstans innanför murarna. Varje tum var upptagen, gångarna, läktaren, trapporna till läktaren, gatan utanför och runt omkring kyrkan. Folk stod där ute vid fönsterna och sökte titta in, och allt detta under

(Se vidare i namnregistret!)

Emanuel Booth-Hellberg.

Karl Larsson.

Jenny SwensonEmely Pettersson. Hanna Andersson. Anna Sjödin.

Annie Hartelius. Klara Hall. Hanna Gabriel. Lizzie Owens.Herman Martinsson. Mildred Duff. Augusta Lindblad. Vilhelm Fahleson.

Th. Janson. Hildur Hansen. Annette Andersson. Konrad Zandin.

J. E. Sundkvist. Henning Apelkvist. David Palmkvist. August Karlsson.

Th. Sundin.

Selma Hielm. Augusta Hammar. P. Andersson.F. Fornachon. J. A. H. Povlsen. W. H. Howard. Aug. Hammar.

Erik Leidzén. Elinor Leidzén. Elisabet Liljegren. Kaleb Swenson.

Otto Lundahl. H. Whatmore. R. Ferry. H. Lagercrantz.

Gustaf Blomberg. R. Gundersen. J. Loft.]. Nielsen.J. Möklebust.

Sven Wiberg. Agnes Povlsen. Gerda Hulander.

Ester Toft. Augusta Blomberg.

Olof Nilson.

Carl Boivie.

Carl Winge. Lorentz Larsson.

Carl Larsson.

P. Thunell. Valfrid Norén. Hjalmar Frisk.

David Wickberg. August Storm.Skandinaviska Frälsningsarmén i Förenta staterna

hällande regn. Vi fingo nästan kämpa oss fram till predikstolen. Där hade ej varit den minsta väckelse på nära två år, men Gud öppnade himmelens fönster, och vid varje möte sågo vi kalla kyrkomedlemmar, avfällingar och syndare av alla slag gråtande söka sig väg till korset. De heliga blevo så uppvärmda vid denna syn, att de glömde sin stelhet och samarbetade med oss, andra fingo gloryfits (fröjdeanfall) och skreko högt av fröjd. Syndare sutto skräckslagna, och vi sågo de härligaste fall av frälsning och helgelse.'

Kommendören hade ett allvarligt budskap att framföra i Amerika. Med sin inbitna uppriktighet sade hon människorna vad hon tänkte om dem. Amerikanarna anförtrodde hon att hon betraktade deras särskilda frestelse vara ytlighet och utåtvändhet. Sina älskade skandinaver varnade hon för att låta sig besmittas av världslighetens ande. Vid hennes helgelsemöten kommo skaror av kristna bekännare till botbänken, vid vissa möten ända till fyratio och femtio. Det var i första hand till skandinaverna kommendören riktade sig, men vid somliga tillfällen nödgades hon tala på engelska för att göra sig förstådd även av icke skandinaver. Personligen sammanträffade hon med hundratals svenskar, gamla bekanta från Värnamo, Stockholm och Sverge för övrigt.

På en resa i Michigan fingo kommendören och hennes adjutant stanna en halv dag mitt i vildmarken för att vänta på ett tåg. De förfrågade sig efter någon människoboning och fördes till ett litet nybygge. Då kommendören uppenbarade sig, föll kvinnan i huset nästan i vanmakt, hon trodde hon såg ett spöke. Hon var frälsningssoldat från Hälsingborg, och nu fick hon för sin gamla kommendör bekänna allt vad hon genomgått, sedan de sett varandra sist. På aftonen, då resenärerna dragit sig ner till stationen igen, kommo arbetare tågande på järnvägsskenorna, som blänkte i den nedgående solens strålar. Kommendören frågade om de någonsin besökte en kyrka. Nej, upplyste de, om man reser om morgonen, skulle man ej komma hem före kvällen. 'Sjung, Sommer!' befallde kommendören, och adjutanten stämde upp först på svenska, sedan på engelska. Därpå talade kommendören till dem. Männen blottade sina huvuden i andakt. Tåget brusade in, och de skyndade att hjälpa fröknarna på. 'Gud välsigne kommendören!' skallade deras svenska avskedshälsning, då tåget ångade i väg.

Kommendörens hjärta fylldes av jublande fröjd. Även dessa i det stora främmande landet irrande och kämpande svenskar voro hennes folk, och hon prisade Gud, som kallat henne att uppsöka sina barn i förskingringen.»

Kommendör Ouchterlony stannade åtta månader i U. S. A. och höll under denna tid omkring två hundra möten. Hennes rapport om resan till generalen torde ha varit avgörande för det skandinaviska arbetets fria och självständiga ställning i Staterna och därmed även för dess

framgång. Några av de svenska armékårerna tillhöra de största i U. S. A., och även hundraprocentiga amerikaner inom Frälsningsarmén tveka icke att beteckna dem som de andligt starkaste och livaktigaste i landet.

Tre namn ha lyst som stjärnor av första ordningen i vårt skandinavisk-amerikanska arbete: Ben Nelson, Olof Nilson och Sven Wiberg.

Ben Nelson emigrerade i sin ungdom till Amerika och blev frälsningsofficer år 1888. Såsom fältofficer hade han stor framgång, vann många själar och byggde upp stora och starka kårer. Som provins-officer för skandinaviska arbetet lade han en stark ekonomisk grundval för detsamma. Han har öppnat de flesta kårerna och köpt eller byggt de flesta lokalerna inom det skandinaviska arbetet.

Överste Sven Wiberg var kår- och divisionsofficer inom skandinaviska verksamheten år 1892—1905. Efter tjänst i Sverge och Japan blev han år 1925 chef för »Östra skandinaviska departementet» med högkvarter i New York och är nu sedan 1930 pensionerad.

Överste Olof Nilson transporterades från Sverge till Förenta staterna år 1908, förde först befälet över »Östra skandinaviska departementet» och sedan över »Centrala skandinaviska departementet», som har sitt högkvarter i Chicago, till dess han år 1931 avgick med pension.

Många andra skandinavisk-amerikanska frälsningsofficerare vore värda att bli omskrivna. Vi nämna endast överstelöjtnant Carl Chri-stoffersen, brigadör Berghard Anderson, brigadör Carl Bergh (redaktör för skandinaviska »Ropet» 1902—-1927) samt majorerna Oscar Engvall och George Freed — alla dessa ha gått att mottaga segerns ovanskliga lön hos Gud.

Numera är skandinaviska verksamheten i Förenta staterna uppdelad i tre »departement»: Östra, med högkvarter i New York; Centrala, med högkvarter i Chicago; Västra, med högkvarter i San Francisco. Hela verksamheten omfattar 86 kårer och 218 officerare.

Verksamhetens framtid? Svårt att profetera. Alldenstund immigrationen förminskats i oerhörd grad och det uppväxande släktets huvudspråk givetvis blivit engelskan, är behovet av och möjligheten för svensk förkunnelse ej så stor som förr. Men, säga våra svenskamerikanska kamrater, även om den dagen skulle komma, då vid Förenta staternas skandinaviska kårer ej skulle användas annat språk än engelskan, så skulle likväl dessa kårer hålla ihop och ha en mission att fylla. Den svenska folkkaraktären och dess uppfattning och tillämpning av Jesu Kristi religion består ännu efter generationer i ett främmande land.

KAPITEL XII *Begynnelsen i Danmark, Norge och Finland*

I Danmark »öppnades eld» i maj 1887, i Norge den 22 januari 1888 och i Finland under november månad 1889. Öppnandet av Frälsningsarméns verksamhet i Danmark och Finland skedde icke direkt från Sverge, men verksamheten där hade dock intimt sammanhang med utvecklingen och framgångarna i vårt land.

Danmarks pionjär och förste ledare var stabskapten Robert Perry, som under sin tidigare tjänstgöring i Sverge lärt sig tala »skandinaviska». Han fick dock snart till sin hjälp ett par svenska fältofficerare, som öppnade flera danska kårer. Från Sverge bragtes även ekonomisk hjälp. Längre fram tjänstgjorde flera svenska fält- och

stabsofficerare kortare eller längre tid i vårt södra grannland.

Historien om hur Frelsens Hær fick sin första lokal är intressant.

Den över hela vårt land välkände missionären F. Franson hade hållit möten i Köpenhamn men blev trakasserad av myndigheterna, kastad i fängelse och slutligen landsförvisad. August Andersson, »Häst-August», kom då till den danska huvudstaden för att fortsätta Fransons verk. Man hade för en längre tid förhyrt en teaterlokal för mötena. Vid denna tid kom stabskapten Perry och någon mer officer till Köbenhamn för att »öppna eld». Det blev emellertid mycket svårt att få hyra lokal. Andersson mötte en dag de båda officerarna på en gata, gick fram och hälsade på dem samt fick höra att de sökt få hyra en lokal men hittills misslyckats. Han erbjöd dem då övertaga kontraktet på lokalen, som hyrts för Fransons räkning. Salvationisterna accepterade med glädje, förslaget och togo lokalen i besittning, under det att Andersson reste tillbaka över Sundet, som han sedermera aldrig korsade. De danska myndigheterna hade nämligen lagt hinder i vägen för hans verksamhet.

I Finland påbörjades Arméns arbete av brigadör Hedvig von Haartman. Också här arbetade under »den ringa begynnelsens dag» ett flertal rikssvenska officerare, av vilka somliga hastigt och brutalt returnerades till hemlandet av polismyndigheterna, som voro mycket fientligt inställda mot Frälsningsarmén.I Norge öppnades verksamheten direkt från Sverge och stod en tid under högkvarterets i Stockholm ledning.

År 1887 fanns i Kristiania (Oslo) en grupp varma kristna, som hade sammanslutit sig till ett förbund, som man kallade »Den kristelige alliance», vars uppgift särskilt skulle bli frälsningsarbete bland fattiga och elända. Dessa troende, som voro starkt intresserade av Frälsningsarmén i Sverge, dess mål och arbetsmetoder, skrevo till högkvarteret i Stockholm och begärde att officerare skulle sändas till Kristiania för att där begynna arméverksamhet. I slutet av augusti 1887 sände därför kommendör Ouchterlony sin stabschef, major Whatmore, till den norska huvudstaden »för att vidtaga anordningar i och för krigets öppnande i Norge». I Stridsropet för den 10 september meddelar majoren:

»Stabsofficer Segerstéen och jag talade i ett möte, som hölls på en öppen gård i Kristiania. Vid mötets slut kommo omkring 30 syndare fram och sökte frälsning. Vi och våra vänner lågo på knä på marken och bådo med dem. Vilken framtid finnes väl för oss i Kristiania! Gud välsigne de officerare, som skola leda striden därstädes, att de må se sitt ansvar! Detta är stort. Från flera håll i Norge har ingått begäran om vår snara ankomst. *Norge för Kristus!*»

Resultatet av major Whatmores underhandlingar blev att en medlem av »Den kristelige alliance», garvarmästare P. Th. Halvorsen, erbjöd sig att för Frälsningsarmén uppföra en lokal på sitt garveris tomt, Grönland 9.

Den 25 oktober höll general William Booth på genomresa i Kristiania ett möte i »Betlehem», en lokal vid Möllergatan. Dåvarande stabskapten Emanuel Hellberg tolkade. Som ett mycket egendomligt sammanträffande kan nämnas att samma dag hölls ytterligare ett betydelsefullt möte i Norge. Fru Jeanne Corneliusen, soldat i Southamptons kår, var på tillfälligt besök i sin fädernestad Stavanger och höll där ett möte. Efter återkomsten till England erhöll hon telegrafisk förfrågan om hon ville som frälsningsofficer fara till sitt hemland, vilken fråga hon med ja besvarade.

Lokalen vid Grönland 9 blev färdig de första dagarna av år 1888 och invigdes söndagen den 22 januari. Invigningen förrättades av kommendör Ouchterlony, som assisterades av kommendör George Scott Railton från London, stabsofficer Segerstéen och en löjtnant A. Olsen, som tjänstgjort i Sydafrika. Lokalen, som rymde 600 personer, var fullpackad vid dagens tre möten, och hundratals, som ville komma in,fingo ej plats. Plattformen intogs av »Den kristelige alliance». Under dagens möten sökte fyrtiotre själar frälsning. Det sista mötet pågick från kl. 7 till 11 e. m. Vid dess slut anlände från England kapten och fru Orsborne samt kaptenerna Dybing och Corneliusen, som skulle taga hand om arbetet i Norge.

Kommendör Ouchterlony stannade i Kristiania tre veckor och fortsatte att hålla möten. Några dagar efter starten sändes kapten Petrus Thunéll som befälhavare till Norges kår. När han kom, var väckelsen i full gång och fortsatte med oförminskad styrka. Lokalen var alldeles för liten att rymma alla, som ville in. Ofta var gården

också fullpackad av folk, då dörrarna stängts, och man höll friluftsmöten för dessa skaror, trots vinterkylan. Drinkare och andra stackars syndaslavar, män och kvinnor, föllo till Jesu fötter. Efter en månads arbete kunde kapten Thunéll rapportera att man bett med 540 själar, att 300 voro närvarande vid senaste nyfrälstas möte och att 100 antagits till rekryter. I mitten av april meddelades att 1,300 namn voro inskrivna i nyfrälstas rulla, att kåren hade 300 rekryter samt ytterligare 150 anmälda och att invigning av 150 soldater förestod.

För att kunna tillfredsställa de väldiga skaror av folk, som ville höra Frälsningsarmén, sökte man så ofta som möjligt hyra större lokaler. Sålunda höllos möten i danslokalerna Frysjuhall och Folkvang samt Arbeidersamfundets lokal. Men redan den 4 april hade man lyckats fast förhyra en lokal vid Möllergatan 38, där Kristiania II:a kår öppnades. En kår n:r III öppnades vid Akersveien 3 den 15 juli. Efter sex månader hade man sålunda tre kårer i verksamhet i huvudstaden. Och i landsorten höll »stabsofficer» Corneliusen möten, assisterad av kapten Dybing och löjtnant Olsen. Det beräknades att under detta Arméns första halvår i Norge 4,000 själar hade sökt frälsning vid dess botbänkar.

Frälsningsarméns stora segrar och hastiga frammarsch i Kristiania måste naturligtvis uppväcka motstånd och förföljelse. Bråkmakare ställde till uppträden, ofta av ganska ful karaktär. Fru Corneliusen blev en gång nästan strypt av några karlar, som grepo fatt om hennes bonnettband. Fönstren i lokalerna krossades av stenkastning. En skara unga män hade slutit sig samman för att spränga Grönland 9 i luften med dynamit, men samma kväll det skulle ske blev ligans anförare frälst. Somliga präster varnade i sina predikningar för den »farliga villoläran». Pressen serverade »sannfärdiga» berättelser om Frälsningsarmén, vilka voro lögn från början till slut. En ivrig motståndare tillden nya rörelsen började utgiva en tidning, »Til kamp mot Frelsesarmeen», som dock utkom i endast tre eller fyra nummer.

Men rörelsen utbredde sig. Till det mycket primitiva högkvarteret i huvudstaden inströmmade brev från landsorten med begäran om att Frälsningsarmén skulle komma. Innan årets slut hade också verksamhet påbörjats i Arendal, Kongsberg, Horten, Dröbak, Hönefoss och Drammen. Och före slutet av 1889 fanns det tjugufem kårer i olika delar av landet.

Den första tiden sålde man i Norge det svenska Stridsropet, som intog rapporter på norska om arbetet på andra sidan Kölen, men fr. o. m. den 17 maj 1888 började Frelsesarmeens i Norge officiella organ, Krigsropet, att utkomma.

Den 25 augusti samma år lades grundstenen till byggnaden vid Pilestrædet 22, som inrymmer högkvarter och samlingslokal. Den högtidliga akten leddes av kommendör Ouchterlony. Redan den 22 december kunde byggnaden tagas i bruk, och dess officiella invigning förrättades av general William Booth. Samlingslokalen togs i bruk av Kristiania I:a kår, medan II:a kåren flyttade till Grönland 9. Kapten Thunéll hade i början av september återbördats till fosterjorden. Han efterträddes som B. O. av Norges förste infödde officer, kapten Carl Breien. Första befälhavare över I:a kåren i dess nya lokal var den svenska kapten Augusta Lindblad.

Stabskapten Orsborn, som den första tiden under kommendör Ouchterlony var den närmaste ledaren av Arméns krafter i Norge, ersattes i november 1888 av major Charles Sowton. Samtidigt löstes verksamheten i Norge från direkt subordination under högkvarteret i Stockholm, ehuru major Sowton enligt generalens bestämmelser hade att i vissa viktiga frågor stå i korrespondens med kommendör Ouchterlony.

Flera svenska officerare ha tjänstgjort i Norge: kommendör Hanna Ouchterlony, som öppnade verksamheten och sedan var territoriell ledare åren 1894—1900, kommendör Johan Ögrim, som var chefsekreterare vid mitten av 1890-talet och territoriell ledare 1906—1912, kommendör Karl Larsson, som nu sedan 1928 är territoriell ledare, överste Gustaf Blomberg, som en första period var divisionsofficer och sedermera chefsekreterare, överste Annette Andersson, som under många år innehaft ett flertal ledande ställningar, m. fl.

Frelsearmeen i Norge är nu en organisation på 125 kårer, 643 utposter, 100 sociala institutioner och 725 officerare. KAPITEL XIII Femårsperioden 1888—1892

Den första stora händelsen år 1888 var öppnandet av verksamheten i Norge, som är skildrad i kapitel XII.

I januari beordrades stabskapten Hellberg till England för att närmare studera Frälsningsarmén i dess hemland. Han återvände till hemlandet vid midsommartiden med majors rang och med order som »sekundbefälhavare och stabschef för Sverge och Norge». Samtidigt med major Hellbergs återkomst erhöll major Whatmore uppbrottsorder.

Meddelande efter meddelande i Stridsropet vittnar om dessa dagars andliga livaktighet och starka utvecklingskraft. Vi taga några ur högen: »7,067 personer besökte våra morgonbönemöten i söndags» — i medeltal 272 personer per kår samlade till bön kl. 7 på söndagsmorgonen.» — »Alla platser (30) på krigsskolan äro upptagna». — »Byggnader hålla på att uppföras för oss i Härnösand, Hudiksvall, Gävle och Hälsingborg». — »3,033 själar ha bekänt sig bliva frälsta, och 571 soldater ha ökat våra led.» Det sistnämnda meddelandet var infört i maj månad.

Under året öppnades tjugusex nya kårer, nämligen Arvika, Askersund, Falköping, Göteborg II och III, Gävle I, Hedemora, Hudiksvall, Härnösand, Hässleholm, Järpen, Jönköping, Kristinehamn, Limhamn, Mjölby, Norberg, Norrtälje, Nässjö, Oskarshamn, Säffle, Tranås, Vadstena, Varberg, Vinslöv, Ystad och Ängelholm.

Jönköpings kår har sin officiella födelsedag den 7 juli, men redan i början av maj 1888 kom en trupp salvationister, bestående av kaptenerna H. Apelkvist och Lizzie Owens, litteratör H. Martinsson m. fi., dit för att hålla möten. Baptisterna upplåto sitt kapell, som emellertid visade sig vara »tio gånger för litet». När det passade, hölls därför möten på den stora gårdsplanen till Kapellgatan 11, där upp till 5,000 personer trängdes för att få höra. Även i metodistkyrkan hade den lilla frälsningstruppen sammankomster. Ofta måste man dela på sig och samtidigt hålla möten i baptistkapellet och metodistkyrkan. Dessa rekognosceringsmöten blevo till stor välsignelse. Många kristna blevo upp-

livade till ett rikare andligt liv, och på några dagar bad man med ett hundratal frälsningssökande.

Men för att få fast fot i Jönköping måste Frälsningsarmén finna en egen lokal. Det gamla ridhuset förhyrdes för en tid. Här höllos de egentliga öppningsmötena söndagen den 7 juli 1888. Major Hellberg ledde, assisterad främst av kårens första chef, kapten Augusta Lindblad. Första dagens strider slutade med tjuguåtta nådesökande vid botbänken.

Efter någon tid byggdes en lokal för kårens räkning vid Poppelgränd. Denna blev emellertid för liten, varför Frälsningsarmén år 1897 inköpte ridhuset, där Jönköpings kår ännu kämpar sin strid.

Jönköpings kårs historia får glans genom många härliga väckelser, men beklagligtvis har den också att förtälja om perioder av andlig torka och föga framgång. Det har funnits tider, då man allvarligt på grund av publikens fåtalighet diskuterat frågan om att förminska den stora lokalen genom uppförandet av en mellanvägg. Detta har likväl ej behövt ske.

Vintern 1910 uppstod en andlig rörelse, som sprängfyllde lokalen och förde skaror av människor till livsavgörelse för Jesus. Många av dessa, som blevo frälsta, hade hört till stadens värsta fyllerister och slagskämpar. Nu såg man dem bland Arméns nyomvända, och snart nog stodo de i uniform på den stora plattformen och vittnade om sin lycka. Denna andliga rörelse fortsatte flera år framåt. År efter år ökades soldatantalet genom några av de största soldatinvigningar, som någonsin hållits i Sverge. Så småningom blev Jönköpings kår landets största, och denna sin ställning har den kunnat behålla alltsedan.

De första armésammankomsterna i Gävle voro några stugmöten, som höllos av adjutant Emma Nyholm, vilken flyttat till staden från Alunda. Ett och annat armémöte hölls även i S:t Matteuskyrkan. Så inflyttade ännu en Alunda-soldat, lantbrukare Eriksen, till Gävle. Han lät på egen risk bygga en lokal, som först förhyrdes och sedermera inköptes av Frälsningsarmén, Gävle I:a kårs lokal. Vid taklagsfesten inträffade ett olyckstillbud, i vilket många sågo ett dåligt omen för den nya rörelsen. Ett hastigt påkommet oväder slet loss taklagskransen, som jämte ett regn av bräder och plankstumpar störtade ned bland folket, dock utan att någon led allvarlig skada. Längre fram hände det en gång, när lokalen var fullsatt, att en stoppsten i grunden sjönk undan, vilket vållade en

sättning i lokalen, en händelse som gruvligt förskräckte publiken. Detta blev också för många ett järtecken, som bådade olycka

för kåren. Men olycksprofetiorna ha icke gått i uppfyllelse. Gävle I:a kår öppnades pingstdagen 1888 av kommendör Ouchterlony. Dess första kapten blev Konrad Zandin. Första årsberättelsen upptager bl. a.

följande siffror:

Antal hållna möten för vuxna 587

» närvarande 35,000

» möten för barn 200

» närvarande 15,000

» frälsningssökande 1,223

» soldater vid årsfesten 265

» barnsoldater 27

Nu är Gävle I:a kår en av landets i alla avseenden största och främsta.

Säffle, där kår öppnades 16 september 1888, hade tidigare besökts från Karlstad, bl. a. av nuvarande major Hanna Andersson. Hon berättar om ett av dessa besök:

»Vi voro i Säffle och hade ett möte i missionshuset där. Man bad mig stanna och ha ännu ett möte, men jag ansåg mig ej ha tid och sade nej. Nästa dag var det ett så svårt yrväder, att tågen ej kunde gå, vilket vi fingo veta, då vi kommo till stationen för att fara hem. 'Få vi då annonsera möte i kväll också?' frågade en vän, som gjort oss sällskap. 'Gärna det', svarade jag, varpå vår vän steg upp på en låda och annonserade: 'Frälsningsarmén har möte i missionshuset i kväll också.' Mycket folk hade nämligen samlats för att se oss avresa.

Vi hade fullt hus det mötet också och bådo med sextio (säger och skriver 60) själar. En av dessa, en kvinna, berättade mig att hon varit så olycklig efter första mötet, att hon ej kunnat sova på natten. Hon bad då Gud ordna så, att frälsningsofficerarna hade ett möte till i Säffle — och Gud svarade genom snöstormen.

En händelse till från detta möte. Jag uppmanade alla, som ville "gå med oss till himlens sälla land', att räcka upp en hand. En mor, som satt i mötet med två barn, gjorde — jämte många andra — detta. Sedan bad jag dem som hade räckt upp handen att komma fram, så att vi finge bedja med dem. Då tvekade kvinnan. Men ett av barnen sade: 'Mamma, du räckte upp handen, då tanten frågade om någon ville gå med henne till himlen. Nu gå de andra. Ska' inte du också gå då?' Modern gick — och blev frälst.»

Från öppnandet av kåren i Oskarshamn berättade D. O. i »Ropet»:

»Då jag kom, var förmiddagens möte nära slut, men jag fick i ett av de bredvid lokalen liggande officersrummen höra huru kapten Hildur Karlson sjöng om det dyra blod, som kan rena från all synd. Jag hörde vidare huru de kära kamraterna på sina knän tackade Gud att han skickat dem till denna plats. Jag kom härvid att se mig omkring i deras bostad. Vad det såg tomt ut! Endast officerarnas reseffekter, hela deras jordiska egendom, stod invid de nakna väggarna.

'Åh', säga människorna, 'de tala om att försaka, dessa frälsningssoldater, men det är icke så farligt med den saken!'

Jag önskar att du, som säger så, kunde bliva i tillfälle att se endast en del av de försakelser, som våra officerare, vilka öppna nya platser, få bereda sig på.

'Det är litet tomt härinne', sade kapten Hildur Karlson småleende, då hon inkom i rummet efter mötets slut. 'Vi ha stor plats. Möblerna inkräkta icke på utrymmet.' Och så talade hon om huru hon och hennes kamrater haft det efter ankomsten. De ankommo vid middagstiden. Hade ingen vän, de kände, i staden. Deras första göromål blev att fråga sig väg till vår lokal. Här inredde de nu så gott de kunde. De hade med sig en kaffepanna, bröd, kaffe och socker samt två tekoppar, som de erhållit som gåva. Sedan de besökt husvärden etc., lagade de sin första måltid. De lånade ett par kastvedsträd, som löjtnanten (Kvinnlig. — FÖrf. anm.) måste hugga sönder. Sedan detta var gjort, tillagades måltiden, bestående av kaffe, bröd och smör. Nu skulle den dukas fram. Detta var lättare sagt än gjort, ty bord fanns icke, men, 'bättre brödlös än rådlös'. En kappsäck framsattes, och på denna dukades måltiden. Sittande på golvet förtärde de nu med god smak sin måltid, hungriga och frusna, som de voro.---Det blev kväll, och med den kom tanken: 'Hur skola vi tillbringa natten?' De hade icke mycket besvär att bädda sina sängar. Litet av sina kläder under huvudet, och så somnade de gott. 'Det var ju litet hårt', sade kaptenen, 'men allt hade gått an. om det icke varit så kallt.»

Varbergs kår öppnades av kapten Augusta Larsson. Fientligheten mot — kanske också rädslan för — Frälsningsarmén var stor i staden. Två assistenter, som före kaptenen anlänt till Varberg, hade gått upp på stadshotellet för att få litet att äta men blevo där behandlade som luft. Ingen av personalen tittade åt dem, där de placerat sig, och då salvationisterna genom tilltal påminde om sin därvaro, tedde sig tjänsteandarna som dumbar, de där intet hörde och ännu mindre förstodo. Löjtnanterna fingo gå utan mat, fastän de ville betala i reda svenska pengar.

Kaptenen anlände, och de tre gingo till sin alldeles tomma bostad. En av löjtnanterna hade köpt för 25 öre ved. Man gjorde upp eld och

höll krigsråd kring brasan samt beslöt fråga värden, som var möbelhandlare, om man kunde få låna en säng eller soffa och litet sängkläder. Svaret blev: »Vem kan låna sängkläder åt sådant pack! Man kanske inte kan använda sakerna, sedan ni haft dem.» Samtalet råkade bli hört av en grannfru, som var osams med möbelhandlarens hustru. Bara för att reta sin antagonist — som man sedan förstod — gick nu grannfrun och bjöd officerarna på kvällsmat. Då beslöt möbelhand-larfrun i förtreten att också hon skulle visa sig generös, plockade fram diverse sängkläder och lät officerarna låna. Efter en kort tid kunde kapten Larsson köpa egna sängkläder åt kåren, och de lånade återburos. Men under hela tiden kaptenen var i Varberg, lät möbelhandlarfrun de utlånade sängkläderna hänga ute för vädring.

Som exempel på vilka svårigheter som kunde möta vid förhyrandet av lokaler kan berättas följande. På en plats erbjöds Armén att hyra en lokal, men hyresvärden fordrade att i kontraktet skulle ingå en paragraf, som förbjöd salvationisterna att någonsin tala med honom om hans själ. Naturligtvis kunde Frälsningsarmén ej gå in på detta förslag, och då mannen ej frångick sin fordran, måste affären förfalla.

Norbergs kår öppnades i juni 1888 och flyttade in i egen lokal under november månad. Redan de första åren ägde då och då svåra fridstörar-uppträden rum vid kåren, och efter år 1891 blevo dessa understundom synnerligen besvärliga. Orsaken därtill var ett beklagligt missförstånd av en åtgärd från ledande arméhåll. Under gruv- och hyttstrejken i Norbergs gruvdistrikt i början av 1891 — på grund av många komplikationer en av de mest elakartade i svenska fackföreningsrörelsens historia — reste ett par stabsofficerare till ort och ställe för att i all välmening och efter bästa förstånd giva råd åt de omkring 70 av kårens 108 soldater som voro indragna i strejken. En skiljedomstol, bland vars medlemmar märktes Hjalmar Branting och den frisinnade riksdagsmannen J. H. G. Fredholm, hade framlagt ett medlingsförslag. De båda stabsofficerarna höllo ett soldatmöte och uppmanade salvationisterna att skaffa sig en självständig uppfattning i stridsfrågorna och handla därefter. Därom var nu intet att säga. Men så läto de sig i sitt intresse för arbetsfred förledas att deltaga i ett allmänt strejkmöte, där de rekommenderade skiljedomstolens förslag till antagande. Och detta var ett misstag, som svårt hämnade sig. Det tyddes nämligen av somliga som ett otillbörligt ingripande och gav upphov till en bitter agitation mot Frälsningsarmén, detta trots det att skiljedomstolens medlingsförslag

helt obetydligt förändrat redan följande dag antogs av de strejkande. Denna agitation ledde, som antytt, till många tråkiga uppträden. Ett av de första ägde rum, då kommendör Ouchterlony och stabsmusikkåren några veckor senare besökte platsen.

Om detta skriver en landsortstidning den 5 juni 1891:

»Efterspel till Norbergsstrejken. Norbergs gruvarbetare ha förklarat sin belåtenhet med skiljenämndens prissättning. En tacksägelse har från arbetarna tillställts nämndens ordförande, kommerserådet Nordström, för nämndens osparda nit vid fullgörandet av dessa värv. En särskild tacksamhetsskrivelse har dessutom tillställts de av arbetarna utsedda ledamöterna i nämnden, enär de ej tagit någon ersättning för sitt rätt dryga arbete.

Frälsningsarmén har i Norberg föga sympatier på grund av dess uppträdande vid strejken. I onsdags i förra veckan skulle kommendör Ouchterlony med hela stabsmusiken uppträda där att höja Arméns aktier. Men till motdemonstration infann sig utanför Arméns lokal en av en maskerad person anförd 40 man stark 'stubbmusikkår', vars instrument utgjordes av handklaver, lergökar, pilpipor, lurar, trianglar, harskram-lor m. m. och som utförde en infernalisk konsert. Kommendören och de till ett hundratal uppgående mötesdeltagarna skulle nu göra ett 'utfall' och från en närliggande berghäll låta höra sig med predikan och musik. Men den demonstrerande mängden, uppgående till 1,500 personer, hindrade genom ihållande skrän och hurrarop varje försök därtill, och även handgemäng höll på att uppstå, innan Armén nödgades draga sig tillbaka till sin lokal.»

Det kan som avslutning på denna beklagliga historia nämnas att »stubbmusikkårens» ledare, gemenligen kallad »store Larsson», sedermera blev frälst.

Första söndagen i april upptogs »kvartalskollekt», och därmed infördes en ordning, som ännu gäller och vilken är av stor betydelse för högkvarterets ekonomi. Kvartalskollekten innebär att landets alla kårer giva hela inkomsten av en söndag per kvartal till de centrala kassorna. Den första kvartalskollekten 1888 användes till »uppfostringsväsendet» och den andra till inköp av tält för Sundsvalls kår, vars lokal brann ned i den stora eldsvådan år 1888. De senare årens kvartalskollekter ha anslagits till ungdomsverksamheten, krigsskolan, understöds- och sjukfonden. Fr. o. m. 1931 ha kollekterna fått nya namn — de olika kvartalskollektdagarna kallas »De sjuka och sårade officerarnas dag», »De fattiga kårernas dag». »Ungdomsverksamhetens dag» och »Krigsskolans dag».

I slutet av april indelades landet i distrikt och tillsattes de första distriktsofficerarna. Distrikten blevo tre: Södra, Mellersta och Norra distriktet. Södra distriktet omfattade Götaland (16 kårer), Mellersta distriktet omfattade Svealand (13 kårer) och Norra distriktet Norrland (5 kårer). Till chef för Södra distriktet utnämndes stabsofficer Segerstéen och för Mellersta distriktet kapten Ögrim, och båda befordrades samtidigt till adjutanter. Norra distriktet lämnades tills vidare utan chef.

Men utvecklingen gick fort i dessa dagar. Redan i juli månad samma år var tiden mogen för en ny distriktsindelning. Distriktens antal ökades då till fyra: Norra distriktet (Norrland utom Gästrikland), Centraldistriktet (Gästrikland, Uppland, Västmanland, Dalarna, Närke, Södermanland och Östergötland), Södra distriktet (Småland, Gotland, Öland, Blekinge, Skåne och Halland), Västra distriktet (Västergötland, Bohuslän, Dalsland och Värmland). Adjutanterna A. Karlsson och Th. Sundin utnämndes samtidigt till distriktsofficerare.

Krigsskolesystemet blev under året betydligt förändrat. I februari står kapten P. Andersson som ledare för krigsskolan vid högkvarteret, där man då har femton kadetter. I mars meddelas att en filialkrigsskola öppnats i Kustens hotell i Göteborg, d. v. s. i samband med Göteborg III, och att kapten H. Apelkvist var dennas ledare. I mars är man färdig att inreda de nya krigsskolelokalerna i Templet och begär en kvartalskollekt för detta ändamål. Den 14 april äro trettio kadetter samlade på krigsskolan, så många den kan mottaga. Fr. o. m. den 1 juli omorganiseras officersutbildningen. Kadetterna sändas först till en depå-kår, där de i grupper på fem eller sex

erhålla praktisk utbildning under tre månader för att senare tillbringa tre månader på krigsskolan. Depå-kårerna tillhörde Centraldistriktet, och kadetternas uppfostran stod under adjutant Ögrims ledning.

Fr. o. m. maj månad började högkvarteret utgiva en månadstidskrift, som kallades »Runt jorden. Boken om Herrens krig».

Den 23—27 juni hölls i Stockholm truppsammandragning och officersmöten. Denna mötesserie kallades kongress — det var första gången det ordet begagnades — och med densamma hade skapats något, som blev en årlig institution för Armén i Sverge. Omkring 150 officerare och kadetter voro samlade till den första kongressen.

I juli månad företogo de manliga kadetterna som då voro på krigsskolan under ledning av kapten P. Andersson en tre veckors »fältma-

növer» genom Uppland och Västmanland. De marscherade till fots, bodde i medfört tält, besökte folket i deras hem, sålde Stridsropet, höllo möten utomhus och i tillgängliga lokaler, upplevde många öden och äventyr samt vunno åtskilliga själar för Kristus. Naturligtvis ville icke »systrarna» vara sämre. I mitten av augusti startade därför en grupp kvinnliga kadetter under befäl av kaptenerna Hanna Andersson, Elinor Kelly och Klara Hall en liknande fältmanöver. Den räckte fjorton dagar, hade Uppsala till utgångs- och avslutningsplats och drog fram över de centralare delarna av Uppland. Under de fjorton dagarna bådo de kvinnliga kadetterna med trettio själar.

Den första stabsmusikkåren bildades år 1888. Stridsropet omnämnde dess ursprungliga syftemål med bl. a. följande ord:

»Det inträffar icke så sällan att en musikkårs tjänstgöring påfordras vid ett tillfälle, då våra musikanter för sina sysselsättningars skull äro förhindrade att tjänstgöra. Vid sådana tillfällen är det av oskattbart värde att äga en musikkår, på vars tillgänglighet man ofelbart kan lita.»

Uttalandet gällde förhållandena i Stockholm, och ett antal spelkunniga officerare, förordnade vid högkvarteret, bildade en hornmusikkår. Torsdagen den 11 oktober nämnda år ledde dåvarande stabskapten E. Hellberg i Templet ett invignings- och farvälmöte för musikanterna, som följande dag startade för en kollekteringsresa till förmån för instrumentköpet. Denna rundresa, som utsträcktes till alla kårerna i landet, utföll så väl i varje avseende, att man därigenom fick uppslaget till en ständigt resande musikkår. Till en tid bestod denna fortfarande av officerare — sex till antalet jämte en trumslagare — men i den mån officerarna behövdes på andra poster, ersattes de av soldater. Musikkåren, som efter hand ökades till tolv man, blev snart för sin goda musik beryktad över hela landet, och närhelst stabsmusikkåren annonserades, fylldes de största lokaler som stodo till buds. Ledare var Otto Lundahl, vars namn för alltid är inskrivet i Frälsningsarméns musikhistoria. Bland den första stabsmusikkårens medlemmar märkas överstarna A. R. Assarsson och G. Hielm samt överstelöjtnant Hj. Frisk. Stabsmusikkåren var en stående institution till år 1923, då den måste nedläggas på grund av krigsårens ekonomiska efterverkningar.

Försakelseveckan hölls den 4—10 november. Högkvarteret bad om 15,000 kronor för att kunna anskaffa eget tryckeri, och insamlingen gav också den summan.

Årets sista dagar gästade general William Booth på nytt Sverge och besökte Göteborg, Karlstad, Stockholm och Malmö.

Vid årets slut fanns i Sverge 51 kårer och 181 officerare.

En betydelsefull seger markerades av ett prejudikat i en beskattningsfråga, vilket kom genom utslag i kammarrätten i början av 1889. En taxeringsnämnd hade pålagt kommendör Ouchterlony skatt för inkomst av kårens verksamhet på platsen. Men denna beskattning upphävdes av högsta myndighet.

Våren 1889 uppsatte högkvarteret eget tryckeri i för detta ändamål förhyrda lokaler i Östermalmsgatan 35

(nuvarande högkvarteret, Östermalmsgatan 71), där också redaktionslokalerna inrymdes. Tryckeriet bestod av en dubbelsnällpress, en s. k. libertypress och en handpress. Snäll- och libertypressen drogos av en gasmotor, som skänkts till högkvarteret av tillverkaren, den värme armévännen mr Crossley i Manchester. Den 10 april trycktes Stridsropet för första gången i egen press.

I början av året blevo löjtnanten i Svea Artilleriregemente Herman I^agercrantz och hans hustru salvationister och reste till England för att studera Frälsningsarméns verksamhet. Återkommen till Sverge med stabskaptens rang välkomnades f. d. löjtnant Lagercrantz och hans hustru vid ett stort och mycket uppmärksammat möte i Templet den 24 maj. Icke långt därefter delades Centraldistriktet, och stabskapten Lagercrantz fick befälet över den del som behöll det gamla namnet, medan stabskapten Ögrim blev ledare i Depådistriktet med utvidgat ansvar för kadetternas utbildning. Redan i augusti månad gjordes nya förändringar inom staben. Stabskapten Lagercrantz utnämndes då till fältsekreterare. Senare på hösten uppdelades dittillsvarande Södra distriktet i två — Södra och Östra distriktet.

General William Booth besökte Sverge i samband med »Frälsningsarméns 4:de allmänna kongress i Sverge», som hölls i Stockholm den 30 juli—2 augusti. Generalen åtföljdes av sin äldste son, stabschefen Bramwell Booth, som då för första gången besökte Sverge, efter det att han år 1878 vistats i Värnamo. Kungl. Järnvägsstyrelsen hade beviljat rabatt på biljetterna, vilket gjorde att antalet deltagare från olika delar av landet var förhållandevis stort. Kongressens två största evenemang voro en sjömanöver till Vaxholm, där generalen ledde fältdemonstration och höll trupprevy, samt en »Halleluja-bröllopsfest» i Templet, då adjutant Th. Sundin och kapten Emma Ekström förenades av generalen.

»Dån av jubel och hosianna!» och »Himmel på jorden!» står det i annonsen om bröllopet. Och det blev det också. Trängseln i Templet var så stor, att man icke kunde bjuda nådesökande till botbänken, men många räckte under bönemötet upp händerna till tecken på att de ville bli frälsta.

Generalen och stabschefen besökte vid detta tillfälle också Göteborg, Jönköping, Uppsala och Örebro.

En fjärdedel av inkomsten av försakelse veckan 1889 skulle gå till Arméns verksamhet i Indien. Detta var Frälsningsarméns i Sverge första insamling för missionen. Totalinkomsten av försakelseveckan blev kronor 27,590:87.

Under hösten samma år inköpte högkvarteret huset Östermalmsgatan 35 (nu 71), där tryckeriet och redaktionen redan disponerade lokaler. Den hastiga utvecklingen nödvändiggjorde ökade utrymmen för kontor, expeditioner etc. Huset såldes också av ägaren, fabrikör P. Herzog, på mycket humana villkor — priset var 210,000 kronor och de kontanta betalningssatserna synnerligen låga.

Under året öppnades ett trettiotal kårer, bl. a.: Enköping, Eslöv, Gränna, Höganäs, Karlshamn, Kisa, Landskrona, Luleå, Nora, Nyköping, Råå, Sköllersta, Stockholm V, VI och VII, Sundbyberg, Södertälje, Trollhättan. Trälleborg, Vittinge, Vivstavarv, Värnamo, Åmål och Örebro I.

Verksamheten i Örebro började egentligen i stadens fängelse. Tre kvinnliga officerare i Askersund, som blivit dömda till böter för överträdelse av ett myndigheternas egenmäktiga mötesförbud och nekade betala, avtjänade sitt straff i Örebro fängelse. Där blevo de genom sin bön och sång flera medfångar till frälsning. Utkomna höllo de ett möte i »Norra salen», som rörde mångas hjärtan och öppnade väg för vår verksamhet i Örebro, där Armén dittills fåfängt sökt inkomma. Snart nog efter nämnda möte var styrelsen i stadens Brödraförsamling villig att till Armén försälja sin lokal, vilken säges ha varit den äldsta frikyrkolokalen i vårt land, uppförd genom den gamle troskämpen J. Palmkvists ansträngningar år 1857 och först innehavd av en baptistförsamling, sedermera av Brödraförsamlingen och slutligen av Frälsningsarmén. Här »öppnades eld» den 31 mars 1889 av adjutant J. Ögrim och kapten Annette Andersson, vilken sistnämnda blev kårens första befälhavande officer. Första tidens mötespublik var mycket respektabel och mycket intresserad men visade ingen traktan efter fräls-

168J. Frylén. A. Th. Dahlberg. Agnes Dahlberg. Alma Petri.

J. Appelberg. J. Hedén. E. Lindwall. Karl Johansson.

S. Lundgren. H. Kabnlund. Selma Wester. Emelia Boivie.

Anders Grewéll. V. Mårdberg. J. A.]oilson. Erik Ahltorp.Klaus Östby. A R. Assarsson. Gustaf Hielm. H. Rosendahl.

Nathan. Svensson. Per Hed.

A. Wärme.

Hj. Åkerberg.

E. Malmstrim. Erik Lund.

G. Persson.

A. Wolff.

J. Wahlund. Signe Östrand. Signe Holmgren.

G. Wallteng.Alunda kår och lokal. (Gammalt foto.)

Karl Johanson. David Karlson. Axel Blomberg. Ernst Lundström.

Gustaf Friberg. Herman Larson. Ernst Steen. Oscar Fridström.

John Lydahl. Eskil Bolander. Axel Lydahl.Ett möte under en " Kunpäterdag",Femårsperioden 1888—1892

ning. Kapten Andersson ville ha dem till botbänken, men de ville icke gå dit. »Det blev oss därför», berättar hon, »nödvändigt att åstadkomma en förändring. Därför drogo vi ut på krogar, gator och torg och inbjödo drinkare och andra 'stora' syndare till våra möten. De kommo, ja, d. v. s. vi togo dem med oss helt enkelt. En kväll hade jag före mötet gått ut för att samla krogkunder till oss, och jag hade lyckats riktigt bra. Två bänkar längst fram hade vi reserverat för dem. Lokalen i övrigt var fullsatt, då jag marscherade in med mina 'fångar' från krogarna, och hela publiken brast i skratt, när den såg mig komma med fyllbultarna. Men jag förklarade saken för dem. 'Sjutton dagar', sade jag, 'ha vi predikat för er och inbjudit er till Frälsaren, men ingen av er har velat komma. Nu skola vi vända oss till de fallna, de sjuka, de trötta, de elända, som erkänna sig behöva frälsning.'»

Detta blev signalen till en härlig väckelse. Andens susning förnams i mötena, människorna gräto och ropade om frälsning. Sju hundra voro inregistrerade som nyomvända, när första årsfesten hölls, och kåren hade då en präktig soldatskara. Från första stund fick Örebro I:a kår många varma vänner. Ej sällan såg man också i mötena ett stort antal äldre lärjungar från Karolinska läroverket, där det dock så småningom lär ha utfärdats förbud mot armébesök.

I december 1910 inflyttade kåren i sin nuvarande lokal, som uppförts på den gamlas tomt. Under tiden från den gamlas rivning till den nyas färdigblivande höll kåren möten i ett tält.

Frälsningsarméns begynnelse i Landskrona har enligt d:r Laura Petri (»Hanna Cordelia Ouchterlony», sid 149) skildrats av ingen mindre än Selma Lagerlöf, som vid denna tid var lärarinna i nämnda stad. D:r Petri anser nämligen att följande skildring i »En fallen kung» är gjord efter förebild från Landskrona.

»Det var trängsel på gatan, stockning i porten. Där funnos skarpa armbågar och bittra tungor; gatpojkar och knektar, pigor och hjälpkäringar; fredsam polis och stormig pöbel. Armén var ny och modern. Balerna förvissnade, krogarna försmäktade. Eleganter och hamnbusar, alla gingo på Frälsningsarmén.

Inne i salen var det lågt i taket. Längst bort fanns en tom estrad. Omålade bänkar, lånade stolar. Uppflisat golv, fuktrosor i taket, lampor, som rykte. Järnugnen mitt på golvet spred värme och kolos. Alla platser blevo fyllda på ett ögonblick. Närmast estraden sutto kvinnor, anständiga som i kyrkan, högtidliga som i brudstolen, och bakom dem sjåare

och syflickor. Längst bort sutto pojkarna, gatpojke i knä på gatpojke. Och i porten var det slagsmål mellan dem som inte kommo in.

Estraden var tom. Klockan hade inte slagit, föreställningen inte börjat. En visslade, en log. Bänkar sparkades sönder. 'Stridsropet' flög som en drake mellan hoparna. Publiken roade sig själv.

Sidodörren öppnades. Kall luft strömmade in i rummet. Kaminelden blossade upp. Det blev tystnad. Uppmärksam väntan drog genom salen. Äntligen kommo de, tre unga kvinnor bärande gitarrer och med ansiktena nästan dolda av bredskyggiga hattar. De störtade på knä, så snart de hade hunnit upp för estradens trappsteg.

En av dem bad högt. Hon lyfte huvudet, men slöt ögonen. Stämman skar som en kniv. Under bönen var det tyst. Gatpojkar och hamnbusar voro inte ännu komna i farten. De väntade på bekännelserna och de upplivande melodierna.

Kvinnorna grepo sig an med sitt arbete. De sjöngo och bådo, sjöngo och predikade. De logo och talade om sin lycka. Framför sig hade de en parterr av hamnbusar. Dessa började resa sig, de stego upp på bänkarna. Det drog ett hotfullt larm genom skarorna. Kvinnorna på estraden sågo skymtvis förskräckliga ansikten genom den rökiga luften. Männen hade våta, smutsiga kläder, som luktade illa. De spottade tobak varannan sekund, svuro vid varje ord. Dessa kvinnor, som skulle kämpa med dem, talade om sin lycka.

Vad denna lilla armé var tapper! Ack, är det icke vackert att vara tapper? Är det inte någonting stolt att hava Gud med sig? Det var inte lönt att skratta åt dem i de stora hattarna. Det var det troligaste av allt att de skulle besegra de valkiga händerna, de grymma ansiktena, de hädande läpparna.

'Sjung med!' ropade frälsningssoldaterna, 'sjung med! Det är gott att sjunga.' De stämde upp en känd melodi. De knäppte på gitarrerna och togo om samma vers gång på gång. De fingo en och annan av de närmast sittande med i sången. Men nu dånade nere från dörren en lättsinnig gatvisa. Toner kämpade mot toner, ord mot ord, gitarr mot visselpipa. Kvinnornas starka, övade röster stredo mot pojkarnas hesa målbrottsstämmor, mot männens brummande basar. Då gatvisan var nära att duka under, började man stampa och vissla nere vid dörren. Frälsningssången dignade som en sårad kämpe. Bullret var fruktansvärt. Kvinnorna störtade på knä.

De lågo som maktlösa. Ögonen voro slutna. Kropparna vaggade i tyst smärta. Larmet dog. Frälsningskaptenen började ögonblickligen: 'Herre, alla dessa skall du göra till dina. Tack, Herre, att du vill föra dem alla in i din krigshär! Tack, Herre, att vi få föra dem till dig!'

Folkmassan gnisslade, tjöt, skränade. Det var som om alla dessa strupar hade kittlats av en skarp kniv. Det var som om människorna hade fruktat att bli övervunna, som om de hade glömt att de hade kommit frivilligt.

Men kvinnan fortsatte, och det var hennes skarpa, skärande röst, som segrade. De måste höra.

'I väsnens och skrien. Den gamla ormen inom er vrider sig och rasar. Men detta är just tecknet? Välsignelse över den gamla ormens rytande! Det visar att han plågas, att han är rädd. Skratten åt oss! Slån ut våra fönster! Jagen oss bort från estraden! I morgon skolen I tillhöra oss. Vi skola besitta jorden. Hur viljen I motstå oss? Hur viljen I motstå Gud?'

Strax därpå befallde kaptenen den ena av sina kamrater att stiga fram och avlägga bekännelse. Hon kom leende. Hon stod käck och oförfärad och slungade ut sin synds och sin omvändelses historia bland de hånande. Var lärde den kökspigan att stå leende under allt detta hån? Det var några av dem, som hade kommit för att driva gyckel, som bleknade. Varifrån togo dessa kvinnor sitt mod och sin makt? Det stod någon bakom dem.

Den tredje av kvinnorna steg fram. Hon var ett det vackraste barn, rika föräldrars dotter, med en blid, klar sångröst. Hon berättade inte om sig själv. Hennes vittnesmål var en av de vanliga sångerna.

Det var som skuggan av en seger. Församlingen glömde sig och lyssnade. Det barnet var vackert att se, ljuvt att

höra. Men då hon hade tystnat, vart oväsendet än förfärligare. Nere vid dörren byggde de en estrad av bänkar, stego upp och bekände.

Det blev allt ohyggligare i salen. Järnugnen blev glödröd, slukade luft och flåsade ut värme. De ärbara kvinnorna på främsta bänkarna sågo sig om efter utväg att fly, men det fanns ingen möjlighet att komma ut. Soldaterna på estraden svettades och sviktade. De ropade och bådo om styrka. Plötsligt for en fläkt genom luften, en viskning nådde deras öra. De visste inte varifrån, men de förnummo ett omslag. Gud var med dem. Han kämpade för dem.

I kamp på nytt! Kaptenen steg fram och höjde Bibeln över sitt huvud. 'Hållen upp, hållen upp! Vi förnimma att Gud verkar ibland oss. En omvändelse är nära. Hjälpen oss att bedja! Gud vill skänka oss en själ.'

De föllo på knä i tyst bön. Några i salen deltogo i bönen. Till alla spred sig en spännande förbidan. Var det sant? Tilldrog det sig något stort i en medmänniskas själ, här, mitt ibland dem? Skulle de få se det? Kunde det verkas något av dessa kvinnor?

För en stund var hopen vunnen. Nu var den lika girig på underverk som nyss på hädelse. Ingen tordes röra sig. Alla flämtade av-väntan, men ingenting skedde. 'O Gud, du överger oss! Du överger oss, o Gud!'

Den vackra frälsningssoldaten började sjunga. Hon valde den mildaste av melodier, längtans skäraste barn: 'Fjärran han dröjer från grönskande dalar.'

Orden voro blott föga förändrade. Den finska vallflickans sång var

lätteligen bliven till Jesu längtan efter själen. 'O, du min älskade, kommer du ej snart?'

Så milt dragande som ett bedjande barn gled sången in i sinnena, som en smekning, som en välsignelse.

Församlingen var tyst, den försjönk i dessa toner. — 'Berg och skogar längta, himmel och jord leva i trånad. Människa, allt i världen törstar efter att du skall öppna din själ för ljuset. Då blir härlighet spridd över världen, då stå djuren upp ur sin förnedring. Ände blir det på kreaturens suckan.

O, du min älskade, kommer du ej snart?

Det är inte sant att du har glömt dig kvar i höga kungasalar. I mörka krogar, i eländiga kyffen dväljes du. Och du nekar att komma. Min ljusa himmel lockar dig inte.

'O, du min älskade, kommer du ej snart?'

Nere i salen stämde allt flera in i omkvädet. Röst efter röst kom med. De visste inte rätt vad ord de begagnade. Melodien var nog. All längtan kunde sjunga sig fri i dessa toner. Det sjöngs även nere vid dörren. Det sprängde hjärtan. Det kuvade vilj or. Det ljöd inte mer som en ömklig klagan, utan starkt befallande.»

Någon tid efter det Eslövs kår öppnades, hade befälhavande officeren hittat på att annonsera som ämne för ett möte: »Eslövs störste bedragare avslöjas». Detta gav den kände kåsören Sigurd i Smålands-Posten uppslag till en humoresk under rubriken »Qvislöfs störste bedragare».

»Krigsråd och sömnlös natt. Men på morgonen klistrades över allt upp stora affischer, och på kvällen annonserades från tribunen detsamma som stod på affischerna, nämligen att man på Frälsningsarmén följande afton skulle 'avslöja Qvislöfs störste bedragare'.

Nu skall jag säga att det blev liv i stationssamhället. Inte för där är värre bedragare i Qvislöf än annanstans, men vilken medborgare i ett modernt samhälle tål väl vid att se hela sitt liv framlagt på en fräls-ningstribun! Vilken hygglig karl i våra dagar har inte fuskat lite i vira, sålt en framhalt pålle eller lurat bevillningsberedningen!

Därför kan ingen undra på om där blev en gruvlig förskräckelse i Qvislöf, när 'den störste bedragaren' på platsen skulle avslöjas; och lite var slog sig för sitt bröst och sporde sig själv: 'Månne det kan vara jag?' Visserligen viskade hoppet i varje Qvislöfsbos hjärta att hans granne var en ännu större kanalje än han själv; men ack, det visste kanske inte frälsningskaptenskan.

Tidigt följande morgon kom där en stackars stationsmedborgare kånkande på en halv gödkalv och stretade fram mot Frälsningsarméns högkvarter och knackade på kaptenskans kammardörr.

'Wer da?' sa' kaptenen genom nyckelhålet.

'Go ... o ... od vän!' svarade kalvsteksmannen med darrande röst.

'Lösen?' 'Kalvasteg.'

'Stig in, dyra själ!' sa' frälsningskaptenskan.

'Ja skoulle bli så särdeles glad om kaptenskan velie liaulla till godo med stegen. Å sen . . . å sen hoppas jag kaptenskan inte sjikanerar en ärlig man? Kaptenskan, som ä ett Guds barn, trour väl inte på ded der . . . ded der att jag skoulle ha blandad grus i havren ja sålde?'

Om en liten stund kom en snäll kvinna med en gås under schalen. 'Ä hon gla ve gåsasteg?'

"Jag är gladast vid Jesus, men av jordiska ting är det ingenting, som jag håller så mycket av som gåsstek', sa' kaptenskan. 'Håll dau tell godo mä den här!' 'Gud skall välsigna er för detta!'

'Ja, ded blir väl bra med ded; men säj mej, kaptenskan, dä haur väl ingen gått och ljuget på mej å sagt att ja stjäl spannemål au säljer, sau inte gubben ved ded?'

'Det lämna vi i Herrens hand de tu äro ju ett.'

På det sättet gick det hela förmiddagen. Aldrig har Frälsningsarmén varit utsatt för så stor kärleksbevisning, aldrig ha några samveten varit så hårt betryckta.

På aftonen regnade det tjugofemöringar vid ingången. Mången skulle ju helst velat vara därifrån, men både av nyfikenhet och bävan drog dit nästan hela stationssamhället.

Där sjöngs och predikades som vanligt, och så kom det stora numret föreställningens clou.

'Och nu ska vi, med Guds hjälp, avslöja den största bedragaren i

hela Qvislöf —--

('Sedd ner, du Ola, ja kryber väl bakom . . .' viskades det i hopen.)

---som av Herren undfått stora gåvor och ett härligt arv.

('Minsann menar hon inte Paul Petterqvist, som fick ärva fem å treddivetusen efter far sin.')

.—--och var bland Guds utvalda och stod himmelens Herre

nära---

('Nej sau min liv nuddar hon ve Jeppas Kalle, som va läsare i våras.')

-—— men avundsjukan göt sitt gift i hans hjärta, så att han

reste sig mot sin gode husbonde och ville störta honom---

('Dä Andersson hon menaur; paugen, som värvade röster mod vaur gamle rigsdagsman.')

---och nu går han omkring och ljuger och bedrager vem han

träffar. Och han ser inte alls avskräckande ut, må mannarna tro, utan han kan vara både fin och belevad, och hans tunga är hal, och hans tal är ljuvligt, men ondskan bor uti hans hjärta. Och han har en stor affär---

('Naj, hör nu, mannar, här ä så varmt. Flödd er, sau ja faur gå ud . . .' viskade en av platsens mera betydande affärsmän.)

---med dåliga nöjen av alla slag, med vilka han lockar pengarna ur edra fickor och friden ur er själ---

('Å, hon måtte veda hud!' mumlade en herre, som brukade hyra ut sin sal till kringresande förevisare.)

—--och ingen är säker för honom; bäst han är här, så är han

där, och överallt stör han friden i oskyldiga hjärtan---

('Hon menar vesst postmästarn pau snälltauged, som kom fru Pehr-sons Lina i olöcka.')

---Han smyger sig in ibland er, ja, i denna stund sitter han

mitt framför mig---

('Naj, hörrr nu, kaptenskan, dä va ja som ga na kalvastegen!' viskade det ångestfullt från främsta bänken.)

---När han förskapad till en ljusens ängel, går omkring här

mitt ibland oss med leende läppar och fagra ord, då kan man inte se

på honom att han varit bunden i kedjor —--

('Naj, haur du naunstin hörrd att postmästarn pau snälltauged sedat pau cellerna, Mårten?')

---Och nu vill jag inför er alla nämna hans namn, denne

gruvlige bedragare, er värste fiende, den störste bov, som funnits sedan

världens skapelse. Han---

('Flödd däj, Jeppe, ja haur ett brev, som ska mä tauged') -—— heter djävulen.

('Nä, sau haur ja hörrd pau magen! Dau kunne ja liaväl äded opp min kalvasteg själv!')»

Det behöver ju icke sägas att hela skildringen icke innehåller mera sanning än rubriken för talet.

Vid årsfesten i Stockholm i slutet av 1889 kunde det rapporteras att man runt landet under året bedit med över 14,000 frälsningssökande män och kvinnor, att kårernas antal ökats till 80, officerarnas till 253 och att Stridsropets upplaga sprungit upp till 27,000 exemplar per vecka.

År 1890 är att räkna som ett av de mest betydelsefulla i Frälsningsarméns svenska historia, detta främst emedan under detsamma både manliga och kvinnliga sociala verksamheten grundlades. Detta skildras i ett efterföljande kapitel.

I slutet av 1889 funno arbetarna på Slottsmöllans textilfabrik i Halmstad följande anslag uppspikat på porten:

»Då på kort tid tvenne fall av religiöst vansinne yppat sig bland våra arbetare, som tillhöra Frälsningsarmén, då det är konstaterat, att dylikt vansinne griper omkring sig, och då Slottsmöllan icke är eller bör bliva någon dårhusinrättning, tillkännagives härmed, att de av arbets-

personalen, som tillhöra denna armé och icke vilja avgå från densamma, göra bäst att snarast möjligt förse sig med sysselsättning på annat håll och senast den 24 nästkommande april lämna fabriken, ty efter denna dag kommer ingen frälsningssoldat att här avlönas.»

Påståendet om fall av religiöst vansinne hade svagast möjliga grund. En ung kvinna blev sinnessjuk på grund av en kärlekshistoria, men hon hade aldrig besökt Frälsningsarmén. En annan ung arbeterska, som av läkare förklarats lida av hysteri, tillhörde kåren på platsen men hade alls icke ådragit sig sin åkomma på Armén. Flertalet av de arbetare som voro soldater nekade lämna Armén — endast två eller tre sveko för levebrödet — och resultatet blev att mer än ett tiotal avskedades. Somliga av dessa hade i upp till tio år plikttroget och förtjänstfullt arbetat på Slottsmöllan.

Några tidsbilder ur Stridsropet, som visa hur intresset var på hög-spänn, hänförelsen flammade, nitet brann och

barnatron härskade.

1. »Vi se alltid själar söka Gud vid varje möte, så ock under husbesöken. Hit komma oupphörligt människor, som 'ej kunna sova', som 'ej få ro', som 'äro så olyckliga', ja, som lida av all slags andlig krank-het. Vi bedja och tala med dem och tro för dem, tills de få frid. Vid helgelsemötena söndags f. m. måste vi öppna dörrarna kl. 10, ty folket står då packat kring huset. Inom några minuter är lokalen fullsatt, och hopar vända om.

Vid de fria mötena om kvällarna är det rent av vådligt. Då vi öppna dörrarna, rullar folklavinen in, somliga lyftas upp och vändas helt om, innan de igen få fotfäste. Rop ljuda, sådana som: 'Åh, var är min sjal!' 'Min muff!' 'Släpp mig!' 'Kläm inte ihjäl mig, människa!' 'Kom, Andersson!' 'Akta pojken!' o. s. v. Bäst är att maka sig åt sidan och låta lavinen rulla på. Dagen efter ligga fransar, tofsar, nålar och band sållade kring golvet, och vi undra hur vi kunde reda oss.

När så marschen kommer ut från soldatrummet, så reser sig allt folket och pekar, viskar och tasslar: 'Nej, se tjocka Anders!' 'Nu ha de fått fatt i krögarns John!' 'Är inte skomakar Svensson med?' Och kväll efter kväll växer skaran av dem som bekänna Herrens namn, förvåningen stiger, och samhället jäser---»

2. »Omkring sextio småpredikningar, korta men goda, fingo avhöras på detta möte» — d. v. s. det var ett hallelujamöte med 60 vittnesbörd.

3. Stabsmusikkåren rapporterar: »Så slutade denna långa resa, som räckt jämt fem månader. Varje dag ha vi haft ett eller två möten med undantag av de vilodagar, vi tillbringade på högkvarteret. Vi ha varit i tillfälle att väcka tusentals sovande själar — — —. Alla möjliga

kommunikationsmedel ha använts. Förutom järnvägarna---även

ångbåtar, segelbåtar, roddbåtar, hästar, vagnar, slädar och spårvagnar ---. Den sträcka vi färdats utgör 750 svenska mil.»

4. »Jag fick en dag i veckan veta att ett teatersällskap, som f. n. uppehåller sig i vår stad, ämnade spela 'Frälsningssoldaten' en av aftnarna. Jag hade tänkt att ha soldatmöte den aftonen, men när jag fick veta detta, inställde jag soldatmötet och bjöd allmänheten till ett offentligt möte, då de skulle få se och höra den verkliga frälsningssoldaten. Sagda afton kom, och vi hade ett kraftigt möte —---segern var vår.

Vi hade, allt sedan vi fingo veta vad dessa människor ämnade göra,

bett Gud att han skulle göra allt om intet för dem-—— de måste

av någon orsak inställa sin föreställning.

Det omtalade sällskapet hade under veckans lopp bevistat varje möte

(troligen för att studera sina roller).---en av aktriserna hade

yttrat till en av sina kamrater: 'Ja, men de som äro verkligt frälsta ha det nog roligare än vi'.»

5. Söndagen den 14 september gjorde Strömstads kårs lilla kämpa-trupp en sjöresa till Rossön för att där hålla möte. Då vår lilla båt gled in mellan öarna, upptäcktes något föremål framför oss i vattnet. Då vi kommo närmare, fingo vi se att det var två havsinvånare, som kämpade med varandra på liv och död. Det var en sälhund, som hade en stor torsk i sitt gap. Som sälen andas genom lungor, måste han hålla sig över vattenytan, och nu kommo frälsningssoldaterna med i striden. Sälen måste släppa sitt tag, och torsken kom i våra händer. Torsken blev nu ordentligt slaktad, under det sälen var djärv nog att stanna och se efter vem som slutligen skulle ha rovet, han eller Frälsningsarmén.

Som vår Gud såg att vi ej kunde få någon kollekt den dagen, ty folket hade gått till kyrkan, så styrde han sälen i vår väg med denna stora torsk, som kaptenen sedan sålde för 1 krona 50 öre. Vi ha i sanning en underbar Gud!»

Redan år 1889 hade kommendör Ouchterlony känt en särskild maning att på Frälsningsarméns sätt bringa

evangelii glada budskap till befolkningen i västkustens skärgård. Resultatet därav blev att en segelbåt förhyrdes, en frälst skeppare engagerades att föra den, och tre frälsnings-officerare beordrades att tjänstgöra som expeditionens andliga personal. Båten kryssade ett par tre månader i de bohusländska farvattnen, och dess besättning gjorde ständiga strandhugg för att sälja Stridsropet, besöka folket i deras hem för andliga samtal och hålla möten. »Marinens» strävan blev icke utan resultat och uppmuntrade till fortsättning.

Ungefär vid samma tid hade en av Arméns i England rika vänner skänkt generalen sin lustjakt, en snabbseglande, 84 fot lång skonert på något mer än 43 registerton, för att den om möjligt skulle kunna bli

använd i Herrens krig. Generalen skänkte »Vestalen» — så var båtens namn — till Sverge. En svensk vän lovade att bisträcka 1,500 kronor till »Vestalens» utrustning för sitt nya ändamål. På försommaren sändes kapten W. Sundman och kapten Anders Grewéll för att hämta fartyget i England. Den 9 juli invigdes »Vestalen» för sitt nya ändamål i Göteborgs hamn. Under de närmast följande åren seglade »Vestalen» längs Sverges kuster från Strömstad till Luleå med frälsningens budskap. Ibland förstärktes den ordinarie besättningen med någon stabsofficer, ibland gjorde stabsmusikkåren en mötestur med »krigsfartyget». Emellertid visade sig »Vestalen» på grund av sitt djupgående och sina stora segelställ, som tarvade stor och van besättning, föga lämplig för verkligt skärgårdskrig och såldes. Men redan dessförinnan hade högkvarteret inköpt en kosterkutter, som kallades »Glorv», för mission i Bohusläns skärgård.

Den 1 juni 1890 invigdes Lägret vid Södertälje. Högkvarteret hade köpt ett ganska stort område i sluttningen mot Maren, just där slussen i Södertälje nu är belägen, och låtit inhägna detta med ett högt plank. Längst ned uppfördes en täckt plattform för cirka 600 personer, och i släntan mot denna uppsattes fasta säten för flera tusen åhörare. Vidare fanns på området anordningar för servering av kaffe, läskedrycker etc. Till invigningshögtidligheterna hade man anordnat sjömanöver från Stockholm med tre båtar. Denna dag sökte tjugusex själar frälsning vid Lägrets botbänk. Under midsommarhelgen hade kårerna i Norrköping, Uppsala, Enköping, Norrtälje och Vaxholm sjömanövrer till Stockholm. Samtidigt reste stockholmskårerna med fyra båtar till Lägret i Södertälje. Den 13 juli hade man åter stora möten i Lägret, denna gång med anledning av Frälsningsarméns internationella tjugufemårsjubileum. Slutligen hölls år 1890 kongressens stora dag i Lägret söndagen den 3 augusti.

Lägret användes sedermera främst för kongressernas fältdagar, vilka under en följd av år stodo under ledning av general William Booth. Undan för undan ökades tillströmningen till dessa fältdagar. Mer än ett tjugutal särskilt förhyrda båtar brukade föra salvationister och deras vänner från Stockholm och andra städer vid Mälaren samt från sjöstäder söder om Södertälje till Södertälje-dagen. Många kommo också med ordinarie båtar, med tåg, hästskjutsar och andra fortskaffningsmedel. Lägret var dessa dagar som en myrstack. Mångtusen trängdes på väg till och från mötesplatsen och omkring serveringsställena. Luften

var full av ett glatt sorl, då frälsningssoldater mellan mötena hälsade varandra med glada halleluja och berättade om sina hemkårers segrar. Under mötena brusade sången och musiken »som dånet av många vatten» från den väldiga skaran, som sedan under andlös tystnad lyssnade till den mäktige förkunnaren av Jesu Kristi frälsning. Och under eftermötena kunde man se många tiotal män och kvinnor skynda till Lägrets botbänk. Den som en gång varit med om en fältdag i Frälsningsarméns Södertälje-läger glömmer den aldrig. Särskilt icke den som efter dess sista möte fick vara med om en hemfärd genom den oförlikneligt vackra farleden mellan Södertälje och Stockholm, där de många båtarna från huvudstaden brukade defilera förbi chefsfartyget och där flottiljen hälsades av mälarsträndernas invånare med näsdukar, flaggor och raketer. Då den nya slussen i Södertälje skulle anläggas, måste Frälsningsarmén avflytta från Lägret, som användes sista gången år 1916.

Under juli månad firades i London Frälsningsarméns internationella tjugufemårsfest. Till denna hade man från

Sverge anordnat en billighetsresa — priset var endast 33 kronor tur och retur Göteborg—London — vilket gjorde det möjligt för femtiofem svenska officerare att deltaga i de imponerande högtidligheterna. Svenska stabsmusikkåren deltog också i jubileet och gjorde stormande lycka. Musikkåren hade för-nicklade instrument, vilket var något man ej sett i England dittills, och blev kallad »the Swedish silverband». Uniformen — de röda tröjorna med vita »revbens»-band och vita hjälmar (stanleyhattar) — tilltalade också, liksom framför allt den sprittande och klangfulla musiken. Engelsmännen, som äro vana vid hornmusikkårer på fyrtio man och därutöver, kunde inte förstå hur de svenska musikanterna kunde få så mycket musik ur tolv horn, som de fingo.

Årets kongress hölls den 29 juli—1 augusti och leddes av fältkommendör Eva Booth, som också höll möten i Uppsala, Gävle, Norrköping, Linköping, Jönköping, Göteborg och Hälsingborg. I kongressen deltogo 300 officerare, och 100 kårer voro representerade.

Den 4 oktober befordrades fru Catherine Booth, »Frälsningsarméns moder», till den himmelska härligheten. I den världsvida sorgen över hennes död deltogo de svenska salvationisterna djupt. Vid varje kår i landet firades åminnelsemöte.

Försakelseveckan hölls 26 oktober—1 november till förmån för

kårerna, nyöppnandet av 50 kårer under 1891, räddningshemmet, slumverksamheten och missionen i Brittiska Indien. Den inbringade 42,000 kr.

I början av året avreste adjutant Erik Leidzén samt kaptenerna El in or Kelly och Elisa Washburn till Finland för att upptaga arbetet där men blevo snart returnerade av de finlänska myndigheterna. I augusti erhöll adjutant J. Toft order att taga befäl över trupperna i vårt östra grannland och avreste till Helsingfors i slutet av månaden. Han återkom till Sverge i februari följande år.

År 1890 öppnades kårer i Alingsås, Borlänge, Delsbo, Göteborg IV, Hälsingborg, Järna, Ljungby, Kumla, Motala, Nybro, Piteå, Sandviken. Skara, Skärblacka, Tidaholm, Tierp, Trosa, Ven, Vetlanda, Yttermalung och Äppelbo. Distrikten ökades med två nybildade: Norrbottens och Dalarnas distrikt. Under året befordrades major Hellberg till överste och fick titeln stabschef utbytt mot chefsekreterare.

Stridsropets julnummer detta år innehöll en fantasi av överste Hellberg under rubriken »Julafton 1917». Mångt och mycket av det skildrade hade icke förverkligats till julafton 1917, men inför vissa av förutsägelserna tvingas man att häpet utbrista: »Mannen var tydligen en profet!» Han förutsade en rysk revolution 1917, och detta slog till punkt och pricka in. Han profeterade om Frälsningsarméns inmarsch i det forna tsarriket, och även detta gick i uppfyllelse —- år 1917 erhöll Armén full rörelsefrihet där borta, och i mitten av året utnämnde generalen Rysslands förste territorielie ledare, kommendör Henry W. Mapp.

Den största händelsen i svenska salvationisthistorien under år 1891 inträffade redan i februari månad. Det var ett besök av general William Booth.

Generalens berömda bok »I mörkaste England och vägen ut» hade helt nyligen utkommit, och dess plan för den sociala nödens avhjälpande hade väckt berättigat uppseende. Svenskan var det språk, till vilket en fullständig översättning av detta arbete först gjordes, och denna översättning hade häftesvis börjat utgivas redan i slutet av 1890. Under sitt besök i vårt land skulle generalen muntligt utveckla sin sociala plan. Detta gjorde att besöket motsågs med spänt intresse. Det blev också en storartad framgång. I Göteborg, Stockholm och Norrköping, där möten höllos, sprängfylldes de största lokalerna av representativa församlingar. I Stockholm framlade generalen sin nödhjälps-plan inför en samling av landets högst uppsatta män vid ett enskilt

salongsmöte hos en framstående politiker. Tidningarna ägnade generalen mycken uppmärksamhet, de flesta i erkännsam ton, några kritiskt.

I februari innehöllo stockholmstidningarna följande notis:

»Frälsningssoldater på Ulriksdals slott. I måndags afton voro frälsningsadjutanterna Martinsson, Berg och Westerlund jämte några kvinnliga officerare av lägre rang inbjudna att hålla möte å Ulriksdals slott för drottningens hovbetjäning. Nämnda officerare avreste med bantåg till Järva, där på drottningens befallning vagnar voro till mötes.»

Kongressen hölls 26—29 juni under stor tillslutning. Sex båtar voro förhyrda för resan från Stockholm till Lägret i Södertälje.

Försakelseveckan inbringade detta år 51,000 kronor, 9,000 kronor mer än året förut.

Frälsningsarmén i Sverge hade nu blivit så rik, att den kunde avstå ett flertal officerare för tjänst i främmande länder. I april sändes en trupp på sex officerare till skandinaviska verksamhetsfältet i Förenta staterna. Första dagarna i juli avreste sju frivilliga till Indien. Under året foro sex eller åtta svenska officerare till Finland, där tjänsten dock för de flestas vidkommande blev mycket kortvarig — de ryska myndigheternas hand över Frälsningsarmén i »de tusen sjöars land» låg mycket tung.

Tidigare hade Frälsningsarmén ett provisoriskt vilohem i Södertälje. År 1891 inköptes en villa Fridhem på södra sidan av inloppet till Stockholm och ett stycke utanför stadens gränser.

Den sociala verksamheten tillväxte starkt. Nytt härbärge för män inreddes vid Österlånggatan i Stockholm. Slumstationer kommo till stånd i Göteborg, Norrköping och Kristianstad. Vedgård öppnades i huvudstaden, där också Armén under vintern 1891—-1892 i tre värmestugor bjöd tillflykt och vederkvickelse åt arbets- och hemlösa.

På fältet var verksamheten livlig och stadd i stark utveckling. Från en liten landsortskår berättas att man under två månader bedit med 200 själar och intagit 125 rekryter. Vadstena kårs årsberättelse innehåller följande siffror: 500 möten, 135 fångar. 7,422 ex. försålda av Stridsropet, officerarnas underhåll 32 öre per dag (Kungälv slog »jumborekordet» ifråga om underhåll med 23^ öre per dag). Jönköpings kår hade under året haft 946 möten, bedit med 751 själar och sålt 29,016 ex. av Stridsropet. Under året öppnades tjugutvå kårer, bl. a. Dala-Floda, Eskilstuna, Färila, Harbo, Kalmar, Klippan, Lidköping, Ljusdal, Mora, Mönsterås, Nås, Råneå och Smedjebacken. Vid slutet av året

fanns 133 kårer. Sammanlagt höllos under året vid alla landets kårer 61,000 möten, och i dessa begärde omkring 23,500 män och kvinnor förbön. Stridsropets upplaga nådde 40,000 exemplar per vecka, och man började sikta på 50,000.

En dag i början av 1891 kallade kommendör Ouchterlony på dåvarande kapten Hanna Andersson. »Hör du Hanna», sade kommendören, »nu skall du resa till Eskilstuna och predika för smederna. Ja, det skall nog bli hårt. De likna i mycket det material de handskas med, men du — ja, du ska' klappa på dem med Guds ords hammare, och den skall, som du vet, komma dem att mjukna.»

»Hanna» for gladeligen åstad. Om en vecka kunde hon rapportera att ett hundra själar fått nog av »Guds ords hammare» och bedit om nåd i Jesu namn. Efter tre månader meddelade kaptenen att 700 själar sökt frälsning och att kåren räknade 146 soldater och 50 rekryter. Hon hade gjort skäl för sitt »smeknamn» Bergsprängerskan!

I början av september skriver kapten Andersson i »Ropet» bl. a. följande:

»Ordningsmaktens innehavare här, som äro värda allt beröm, förstodo oss ej riktigt i början. De ville i sin välmening hindra trängseln vid plattformen och sade: 'Hur skall det bli, kapten? Skall det se ut så här? Kan ni ej ta in folket i den lilla sälen?'

'Nej, det skall se ut så här på Frälsningsarmén', sade jag, och inom några minuter, medan vi samtalade, blev det överfullt med frälsningssökande både nedanför och på plattformen samt i den lilla lokalen också.

'Se', sade konstapeln, 'alla människor tränga sig fram!'

'Ja', sade jag, 'det är meningen att de skola göra så, ty de skola bli frälsta.'

Då lconstaplarna skulle utrymma lokalen efter mötenas slut, så hände det ibland, då de vänligt lade sin hand på någons axel och bådo den gå, att densamme började gråta. Men ganska snart förstodo konstaplarna denna underbara företeelse och funno, att det bästa de kunde råda dessa bedrövade själar till att göra, var att gå fram till botbänken och låta frälsningssoldaterna bedja Gud för sig. Och det hände till och med, då de bedrövade voro blyga och ej vågade gå fram själva, att poliserna ledde dem fram. Många av de bedrövade hade poliserna måhända mången gång lett till finkan, men nu fingo de leda dem till Frälsningsarméns botbänk. Ära vare Gud!»

Eskilstuna kår utvecklade sig ovanligt fort till en stor och andligt stark kår. Men redan efter tre år hade den att genomgå en kris, som skakade den ända ned till dess djupaste grundvalar och lade mycket

inom den i grus och spillror. Detta skedde i samband med bildandet av Sprängbataljonen.

Historien om denna för Eskilstuna kår och bela Frälsningsarmén i Sverge sorgliga händelse är i korthet följande.

Till Eskilstuna kår kom i december 1893 kapten K. Dufberg, som närmast förut med framgång fört befäl över Stockholms II :a kår. Han hade rykte om sig att vara djupt andlig och rikt begåvad. En del personer med förmåga att pröva andarna, som lärt ingående känna Dufberg, hade emellertid redan tidigare hos honom tyckt sig iakttaga vissa tecken på överspändhet och andlig självsäkerhet, som de fruktade skulle kunna leda honom på vilovägar. Dessa drag voro dock icke så utpräglade, att det fanns skäl för Dufbergs ledare att hysa misstankar mot honom. En kort tid efter det han begynt arbetet i Eskilstuna kår, utbröt där en väckelse, som till en början icke företedde några egendomligheter. Efter någon tid började det emellertid berättas om märkliga företeelser i mötena. Man sade sig ha sett eldsflammor över huvudet på vid botbänken bedjande, och soldater — i regel unga kvinnor — grepos av hänryckning, föllo i vanmakt och talade i tungor eller profeterade i detta extatiska tillstånd. Frälsningsarméns ledare togo först mycket mjukt på saken — Dufberg och hans vänner uppmanades endast i all kärlek att skicka sig värdigt och att icke uppträda så, att Guds namn led smälek. Emellertid tilltogo de extatiska företeelserna både i antal och ytterlighet; obehagliga rykten om vad som skedde på Frälsningsarmén kommo i svang, ja, det trycktes och sjöngs t. o. m. en visa om saken. Detta gjorde att Dufbergs divisionsofficer ansåg sig böra giva honom en kraftigare påminnelse om att leda sin verksamhet i andligt sunda banor. Denna åtgärd tolkade Dufberg och hans vänner som en krigsförklaring mot det Herrens verk som de trodde sig utföra. De ansågo sig genom densamma skilda från Frälsningsarmén och beslöto gå vad de menade vara Guds vägar, om vilka de sade sig ha fått kunskap genom profetisk uppenbarelse.

Kapten Dufbergs närmaste och trognaste hjälpare under väckelsen och i utbrytningen var kårens kvinnliga fanjunkare, Julia Dahlberg, som sedermera blev hans hustru. Hon var den främsta i skaran ifråga om profetisk gåva, »läste profetiorna som i en uppslagen bok», och fick nu i början av år 1894 en serie uppenbarelser om den nya rörelse som skulle bryta sig ut ur Frälsningsarmén. Den första av dessa uppenbarelser kom den 30 mars, och sedan följde en hel serie sådana, vilka

ramlades i »Profetiska regler för Herrens här». Reglerna framställdes som direkt dikterade av Jesus. Det säges i det lilla häftet: »Dessa ord äro utgångna från Jesus Kristus själv», och: »Sedan Moses dagar har jag ej talat så till någon, som jag gör till eder.» De olika kapitlen äro undertecknade »Eder Jesus», »Eder hövding Jesus», »Eder konung» o. s. v. Första uppenbarelsen säger att den nya rörelsen skall kallas Sprängbataljonen eller »Herrens här» och vidare: »Till denna härs anförare har jag bestämt och utvalt K. Dufberg, och till hans närmaste biträde och hjälp har jag bestämt Julia Dahlberg till att anföra och leda från och med denna dag, den 30 mars 1894, och är detta av mig, den Evige, fastställt och beslutat, och böra och skola de såsom mina tjänare helt utgiva sig för att höra och även göra min vilja. —-Det är min mening att ingen får inkomma i min Sprängbataljon, som ej är fullkomligt renad från all synd och döpt med ande och kraft till att spränga sig fram.» I en uppenbarelse kallas

Dufberg »Fursten över Herrens här». Andra uppenbarelser innehålla »lag för syndare», »lag om de jordiska ägodelarna», »några råd om kroppens hälsa» (ganska lika vissa i det då nyligen utkomna »Reglemente för soldater i Frälsningsarmén»), »regler om fana och uniform» o. s. v. I någon av uppenbarelserna heter det: »Alla andra samfund skola upphöra.»

En del av soldaterna i Eskilstuna lämnade kåren och anslöto sig till Sprängbataljonen. Även i några andra kårer förlorade Armén soldater, som slöto sig till Dufberg. Ett par tre officerare övergingo också till »Herrens här». De som lämnade Armén och följde den nya fanan voro i regel ärliga och andliga människor. Det kan icke heller förnekas att inom flera av de avdelningar av Sprängbataljonen som bildades levdes ett gott kristligt liv. En uppenbarelse hade sagt: »Var och en, som inträder i min här, som har några ägodelar, skall använda dessa till min skaras förfogande, ty alla skola vara såsom syskon, vilka äga allting gemensamt. -— — — Därigenom att I haven allt gemensamt, skall världen tro mera på eder än på något annat samfund, som hittills har funnits, och I skolen därigenom få makt över människorna.» Detta tillämpades också mycket vackert, men tyvärr med det resultatet att somliga, som förut haft något av det timliga goda, blevo utfattiga. Huruvida rörelsens ledare var medvetet oärlig eller offer för ett fromt självbedrägeri, det tilltro vi oss icke att döma om.

Sprängbataljonen blev icke gammal. En Julia Dufbergs profetia om

ny inkarnation av Jesus i en släktings barn bevisade sig så drastiskt vara osann, att den sköt ett grundskott i rörelsen. Ännu år 1899 höll »bataljonen» möten i Norrköping, och ännu så sent som 1901 pågick dess skriftspridning, men sedan tyckes denna egendomliga rörelse ha upphört att existera som offentligt verkande organisation.

Den allt dominerande händelsen år 1892 var kommendörsombytet. I början av januari erhöll kommendör Hanna Ouchterlony order att frånträda befälet över Frälsningsarmén i Sverge. Kommendör W. Ridsdel skulle bliva hennes efterträdare. Helt naturligt väckte tillkännagivandet om kommendör Ouchterlonys farvälorder sorg och förstämning inom hela Frälsningsarmén i vårt land och i mycket vida kretsar därutanför. Hon hade ju grundlagt Armén och under dess nio första år vårdat och lett den som en moder vårdar och leder sitt barn. Från intet hade Armén under hennes händer vuxit upp till en härsmakt, som omfattade över 130 kårer, mellan 300 och 400 officerare och flera tusen soldater. Alla officerarna och ett mycket stort antal av soldaterna hade haft personliga förbindelser med kommendören och emottagit råd, hjälp och välsignelse genom henne. Det är förståeligt att alla dessa skulle känna kommendörens förflyttning som en mycket bitter erfarenhet. Och det är även begripligt att kommendör Ouchterlony måste hysa liknande känslor. Men hon var soldat och stod under krigets lagar, som i Frälsningsarmén bland annat föreskriva ombyten av förordnanden då och då. I själva verket hade hennes första förordnande varat ovanligt länge. Hon böjde sig sålunda villigt, om ock med smärta, under det nödvändiga. I sitt mycket korta meddelande om farvälet skrev hon bl. a. följande:

»Då jag nu ser tillbaka, överfylles mitt hjärta av tacksamhet till Gud för att han styrkt mina svaga händer att höja detta banér. Jag känner mig ovärdig all denna nåd. Han allena skall ha äran för allt, som blivit utfört till hans namns förhärligande.

I haven alla under denna tid blivit inrekryterade i våra led, ja, med få undantag ären I alla födda på stridsfältet. Jag räknar mig, om ock efter tredje och fjärde led, såsom er andliga moder. Jag har älskat att leva för er, och jag är villig att även dö för er.»

Tiden för farvältagande blev mycket kort. Farvälmöten hunno därför hållas endast vid sju landsortskårer och i Stockholm samt i Kristiania. Det sista farvälmötet hölls onsdagen den 10 februari i Hälsingborg,

och dagen därpå ledsagade en grupp officerare, musikanter och arménvänner kommendören över sundet till Helsingör, där de under svenska flaggan och armébaneret sade henne ett sista farväl.

Redan innan kommendör Ouchterlony lämnat Sverge, närmare bestämt fredagen den 5 februari, hade den nye ledaren över Arméns svenska stridskrafter, kommendör William Ridsdel, i Stockholm högtidligt installerats i sitt ämbete. Han var William Booths medarbetare redan i Kristna missionen och blev en av de första som utnämndes till officerare i Frälsningsarmén. I sitt hemland hade han tjänstgjort som kår-, divisions- och provinsofficer samt hade senast fört befälet i Skottland.

Lördagen den 16 januari tog manliga sociala verksamheten ett betydelsefullt steg framåt i och med öppnandet av ångköket vid Benikebrin-ken 2 i Stockholm. Första dagen serverades 300 måltider fritt och för intet. Därefter fingo gästerna betala, men priserna voro synnerligen billiga — man fick en liter ärtsoppa med ett stycke fläsk och en halv kaka bröd för 10 öre. »Gästerna fingo betala», ja, det var ju regeln, men från början och till den dag i dag är ha otaliga ätit sig mätta »utan penningar och för intet» vid detta ångkök och andra våra matserveringar i landet.

Bland övriga sociala framsteg under år 1892 må antecknas öppnandet av slumstationer i Jönköping, Hälsingborg och Eskilstuna. Under året föreslog fattigvårdsstyrelsen i Norrköping kommunalt understöd till slumstationen därstädes — ett vackert erkännande, så snart efter starten, av »slummens» insats i det filantropiska arbetet.

General William Booth besökte Sverge för femte gången i samband med »Frälsningsarméns 7:de nationella kongress». Annonseringen av kongressen är intressant:

»Jättesjömanöver till Södertälje. — Den största frälsningseskader, som manövrerat i de nordiska farvattnen. — Gigantiska lägermöten. — Defilering för generalen, stående i sin stridsvagn. — Södertälje översvämmat av frälsning och 'glory'. — En försmak av det tusenåriga riket.»

Generalen fick ett storartat emottagande i Stockholm. Och Södertäljedagen var glänsande. Elva båtar kommo fullastade från huvudstaden, en var till stor del upptagen av finländska salvationister, som med sin chef, major Hedvig von Haartman, kommit att deltaga i svenska kongressen. Före och efter kongressen besökte generalen några landsortsstäder.

Under året kunde man annotera en ny orsak till rättsliga ingrepp mot Frälsningsarmén. Stadsfiskalen i Enköping stämde kårens hornmusikanter inför rätta, emedan de på gatorna och på Arméns tomt under förbjuden tid utfört musik, »som man måste hänföra under rubriken varietémusik». Musikanterna inställde sig, målet uppropades och — stadsfiskalen anhöll att det skulle avskrivas, vilket skedde.

Men myndigheterna på vissa ställen kunde också i dessa tider visa sig synnerligen tillmötesgående. Från Vadstena meddelades att kåren för möten under pingsthelgen fått sig upplåtet Vadstena slott. Man höll möten i Rikssalen och hade servering på slottsgården, dit man fått rätt att upptaga inträdesavgift.

Under året offrade svenska fältet ett antal officerare för tjänst i Förenta staterna och några för Finland. De sistnämnda blevo ej gamla där. En returnerades under synnerligen brutala former, sedan han hållits i fängelse sammanlagt tjugunio dygn.

I december hölls landets första stabskongress. I slutet av året företogs åter en utvidgning och förändring av arbetets organisation, i det kadettdepåerna avskaffades och kadetterna sattes att genomgå en tre månaders kurs på krigsskolan i Stockholm; depådivisionen uppdelades i två: Uppsala och Stockholms, och den sistnämnda divisionens chef, stabskapten Erik Leidzén, fick ansvar också för krigsskolan; major Lagercrantz utnämndes till sekreterare för manliga sociala verksamheten och handelsdepartementet och major Ögrim till fältsekreterare. Under året öppnades bl. a. följande kårer: Västerås, Falun, Skillingaryd, Boden, Holmsund, Sölvesborg, Karlskrona, Ronneby och Gnarp. Vid årets slut var kårernas antal 159 och officerarnas omkring 600.

Till sist en liten Martinsson-anekdot från år 1892. Man annonserade Arméns i Sverge dittills största musikfest, i vilken 125 musikanter skulle spela. På Templet hade man uppsatt affischer, vilka bl. a. meddelade att musiken skulle bli »som dånet av Niagara». De orden retade en herre, som ej ville förstå symbolik. Han höjde sin

silverkryckade käpp och for ut mot stabskapten Martinsson, som händelsevis var i närheten: »Som dånet av Niagara! Och så hörs inte er musik bort till den där husknuten ens!» — »Nej», blev det lugna svaret, »men dit hörs ju inte Niagara heller.»

Frälsningsarmén är född i ett slumkvarter, och den har kommit i världen för att frälsa fattiga och fallna. Först ansåg den sin uppgift vara uteslutande religiös, d. v. s. att predika nådens evangelium till frigörelse och läkedom för själar i andlig nöd, men snart nog blev det dess ledare klart att den icke kunde underlåta att bringa hjälp också i timlig nöd. Så uppkom den sociala verksamheten, och från den stunden rör sig Arméns verksamhet på två huvudlinjer: den andliga och den sociala. Eller kanske det för undvikande av missförstånd med avseende på de båda avdelningarnas inbördes förhållande är riktigare och bättre att säga att från Frälsningsarméns stam, som är och blir dess rent religiösa verksamhet, växte en stor gren — den sociala verksamheten, som sedan delat sig i två, det manliga och kvinnliga sociala arbetet — vars många därefter framsprungna kvistar burit rika frukter till i nöd stadda människors hjälp.

Sammanhanget mellan Arméns religiösa och sociala verksamhet är organiskt, såsom det mellan stammen och grenarna. Den religiösa verksamheten är stammen. Ur denna hämtar grenen sin näring, och utan den kan den icke leva. Från den andliga verksamheten får den sociala grenen sina uppoffrande och hängivna arbetare, och ur den hämtas kraften och hänförelsen för det påkostande och självforsakande arbetet på livets skuggsida. Men grenen ger också till stammen, ty ytterst strävar även den sociala verksamheten mot andliga resultat, och dessa i sirr bästa form förstärka och förstora den rent religiösa verksamheten. Slumofficerarna och alla andra inom Armén, som mer eller mindre direkt ha att kämpa mot nöden, ha de klaraste och tydligaste instruktioner att alltid och allestädes söka bringa hjälp för nödens egen skull. Deras plikt är att mätta hungrande, kläda nakna, härbärgera husvilla, vårda sjuka etc. utan att taga hänsyn till de hjälpbehövandes religiösa eller moraliska förhållanden och utan att uppställa några villkor för hjälpens undfående. Men å andra sidan är det sant att general William Booth sade: »Då jag gör en utväg för avhjälpandet av den timliga nöden,

anser jag mig icke hava uträttat något annat än att ha gjort det lätt, där det nu är svårt, samt möjligt, där det nu är omöjligt, för män och kvinnor att finna vägen till vår Herre Jesu Kristi kors», och detta är den ännu förhärskande tanken inom Armén. Frälsningsarméns ledare mena nämligen att om nöden är självförvållad, relativt litet vinnes genom tillfällig hjälp, men att under alla förhållanden mycket vinnes genom att en människa blir omskapad medelst Jesu Kristi frälsning. En nödhjälpande frälsningsofficer söker därför, i och med det att han eller hon bringar timlig hjälp, finkänsligt och utan att vara påträngande vända den hjälpsökandes tankar till Honom, varifrån ytterst all hjälp kommer — söker med andra ord, som någon vid ett tillfälle sade, »blanda frälsning i soppan, bädda sängarna med frälsning och sy in frälsning i klädesplaggen». Att religiös påverkan förekommer i barn-, räddnings- och skyddshemmen och liknande anstalter torde varje omdömesgill bedömare anse självfallet. Frälsningsarmén har också tack vare sin universalmedicin — frälsning i Jesu namn — haft glädjen se många, som kallades hopplösa, lämna institutionerna som nya människor, vilka sedan levat ett lyckligt och nyttigt liv.

Frälsningsarmén i Sverge började mycket tidigt utföra hjälparbete i mindre skala bland nödens barn. Man höll fattigbespisningar och organiserade krog- och slumbrigader, vilkas uppgift var att i lastens nästen uppsöka stackars vilsekomna för att söka föra dem till rätta samt att i eländets boningar på olika sätt söka bringa hjälp. Vid flera av de större kårerna funnos sådana brigader, som utförde ett stort och förtjänstfullt arbete.

Under Arméns första år i vårt land hände det gång på gång att prostituerade kvinnor kommo till dess botbänkar för att söka frälsning. De kunde naturligtvis icke efter sin omvändelse sändas tillbaka till sina hotell och värdinnor. Men vad var att göra? En och annan kvinnlig officer lät sådana stackars nyfrälsta stanna och bo i officersbostaden, vilket dock medförde stora svårigheter. Då kommendör Ouchterlony hörde om dessa fall, greps hon av intresse att göra något särskilt för att rädda de fallna. Om huru frågan sedan aktualiserades och hur tanken förverkligades berättar hon själv på följande sätt: »En afton vid niotiden var jag ännu kvar på min expedition på

högkvarteret, då det sades mig att tvenne kvinnor sökte mig i ett angeläget ärende. Den ena av dessa berättade att hon funnit den andra, som var en fallen kvinna, på gatan, gråtande och förtvivlad över sitt fall och sin förned-

ring. Hon önskade återvända till sitt hem, men hon hade dåliga kläder och inga pengar. Det var kallt, och resan skulle företagas per ångbåt.

Alla hade lämnat sina expeditioner, och jag hade blott pengar för den resa jag skulle företaga nästa morgon klockan sju. De pengar, som funnos i kassorna, voro dessutom bestämda för andra oundgängliga behov. Vad skulle jag göra? Kvinnan måste få hjälp.

Mitt i min rådvillhet kom en tanke som ljus i mörker. Det fanns en vän, en officer vid ett stockholmsregemente, vars ädla sinne och för nöden varma hjärta aldrig svikit. Till honom skrev jag några rader, bedjande att han måtte uppmana några av sina kamrater att bistå den arma kvinnan.

Klockan sju följande morgon satt jag på tåget, men snart nog underrättades jag per post att hjälpen kommit och att flickan var på väg till sitt hem.

Tanken på alla denna kvinnas vederlikar lämnade mig dock ingen ro. Var detta Guds kallelse till mig att öppna ett räddningshem? Det gällde att bliva säker, och jag gjorde som Gideon, jag begärde ett tecken av-Herren, nämligen att han först måtte tillförse mig en grundplåt.

Huru jag funderade och planerade! På vilken rik mans dörr skulle jag väl klappa för att erhålla denna grundplåt?

Hemkommen från en lång och mödosam resa, förmådde jag ej gå till de rikas dörrar. Då kom en dam och besökte mig. Åt henne förtrodde jag min sak utan att ha den ringaste aning om att hon skulle lösa problemet. Men se, Herren klappade på hennes hjärtedörr, och till min överraskning erbjöd hon mig 1,000 kronor.

Nu var ju tecknet givet, och det gällde att i tro skrida till handling. Att få rum var mycket svårt, ty hyresgästerna hotade att flytta, om värdarna släppte in sådant folk i huset. Till sist lyckades vi dock få hyra en liten våning vid Surbrunnsgatan, och beslutet att öppna ett räddningshem för fallna kvinnor tillkännagavs offentligt.»

Detta hem, vars lägenhet bestod av fem rum och kök, öppnades den 14 januari 1890 med kapten Alma Jakobson som föreståndarinna, och därmed var Frälsningsarméns i Sverge sociala arbete påbörjat.

I februari innehöll Stridsropet följande upprop från kommendör Ouchterlony:

»Mången vet redan, såväl genom Stridsropet som de dagliga tidningarna, att vi begynt med ett räddningshem för fallna kvinnor. Vi ha

arbetat något i detta syfte förut och ha lyckats rädda en och annan, men svårigheterna ha varit stora. Behovet av ett hem har blivit allt större, ja, rent av oundvikligt.

Länge ha dessa mina fallna systrars nöd legat brännande på mitt hjärta. Försänkt i bön till Gud, fick jag en dag visshet i min själ att det var hans vilja att jag skulle gripa verket an och att Herren skulle välsigna arbetet.

Fullt medveten om de ofantliga svårigheter, som äro förenade med denna verksamhet, ryggar jag ej tillbaka. Jag har satt min hand till plogen och ämnar hålla ut, till dess denna hand stelnar, då någon annan skall upptaga arbetet. Genom kärlek, tro, bön och ihärdigt arbete skola vi segra, trots många missräkningar, mycken ångest och många tårar. Förändringen måste begynna inifrån, frälsning genom Jesus Kristus från synden, såvitt den skall äga bestånd och gälla då — när alla hjärtans tankar skola uppenbaras.

Vem skall skynda till vår hjälp? Om du är en kristen, bed, tro och giv, antingen du tycker om Frälsningsarmén eller ej. Du måste, om Kristi kärlek bor i dig, ha förbarmande med dessa samhällets olycksbarn och villigt understödja dem, som gå åstad att rädda dem.

Är du ett av världens barn, så känner du nog dess falska sken, dess list och bedrägeri. Du är en kvinna, väl

omgiven av skydd och vård i din familj. Giv då till dessa olyckliga av tacksamhet för alla de förmåner som du åtnjuter, men de sakna. Du är man. Giv då och sök i någon mån gottgöra vad du eller dina bröder brutit mot dessa edra arma systrar!»

Redan samma höst fann man bättre lokaliteter för det första räddningshemmet i ett f. d. barnhem Luntmakaregatan 66. Det var en fastighet med ett par långa trähus och en trädgård, som lämpade sig synnerligen väl för ändamålet, isolerad, hemlik och trevlig som den var.

Fru Hedvig Lagercrantz hade i England studerat Frälsningsarméns slumverksamhet. Hemkommen fann hon snart vid Katarina Högbergsgatan 22 en lägenhet, som hon beslöt göra till landets första slumstation. Hon beskriver själv stationen och arbetet, som där skulle börja, sålunda:

»Två rum äro förhyrda i ett hus, där ej mindre än fyrtiosju lägenheter finnas. Huru många familjer som bo där vill jag lämna osagt, men nog äro de fler än så. Huset är beläget på Söder, ett urgammalt hus med smala gångar och trånga gårdar. Det liknar mest ett gammalt kloster. Kanske ha nunnor sprungit i dessa trappor i samma Mästares ärenden som nu våra första slumofficerare. Kanske har detta hus, där nu svordomar, förbannelser och slagsmål höra till ordningen för dagen, en gång genljudit av sånger till Guds och Lammets lov.

Gud vare tack! Vi tro att dessa murar ännu en gång skola bevittna att samme Gud lever och att han ej förlorat sin makt att omskapa och rena.

Tvenne unga kvinnliga officerare i två rum, med ett med alla de närmaste grannarna gemensamt kök, utgör vår första slumstation.

En säng, knappt bred nog för en, nästan inga möbler som dölja de trasiga tapeterna, vilka bära oroande märken av sådana som hyresfritt vilja begagna rummen; en trasig kakelugn, ett par rankiga stolar; se där vår början!

Planen för denna nya verksamhet är att genom besök av dem som ej stå över utan i jämbredd med de fattiga själva, och genom praktiska bevis på hjälpsamhet i stället för pengar söka vinna de hjälpbehövandes förtroende. Där pengar skulle än oftare öppna den fördärvbringande vägen till krogen (vilken är källan till nöden i flera fall, än de flesta tro), där är upprättelse hopplös, till dess smak och begär genom Guds nåd äro förändrade. Vi önska upprycka dem ur deras slöa likgiltighet, söka ingiva dem lust och smak för renlighet, mod och hopp för framtiden, förtroende och kärlek till Gud. Fattigt, dock rent är den första praktiska predikan, slumsystrarna tänka hålla för sina många grannar. Detta fält kräver visserligen hängivna, dugliga och av kärlek fyllda arbetare, fullt jämförliga med den mörkaste hednamissions.»

Anna Håkanson, sedermera mångårig indiamissionär, blev den första slumkaptenen. Fru Lagercrantz hade att börja med överinseende över den speciella slumverksamheten och fick hösten 1890 också ansvar för räddningsverksamheten.

Redan under slummens första år öppnades ytterligare två slumstationer i Stockholm, och år 1891 tillkommo Göteborgs I:a station samt stationerna i Norrköping och Kristianstad. Nu finnas slumstationer i landets alla större städer — antalet är trettiotvå. Av de ursprungliga slumstationerna ha några sedermera kombinerats med barnhärbärgen. Arbetet vid slumstationerna underhålles genom frivilliga gåvor, som slumofficerarna avhämta hos dem som giva regelbundna bidrag och i övrigt tigga ihop. I många städer åtnjuta slumstationerna kommunala anslag.

Slumofficerarnas dagliga gärning är lika mångskiftande som nöden och bekymren i de fattigas och eländas liv och hem, där de ha sitt arbete -— man har att mätta hungrande, kläda nakna, vårda sjuka, taga hand om skyddslösa barn och hjälplösa åldringar. Det är ett arbete

med tiggarlistor och sjukvårdsartiklar, med sax, nål och tråd, med skurborste och disktrasa, men också med

gitarr, sångbok och bibel. Tiden före jul är slumofficerarnas brådaste. Då surra stationernas symaskiner största delen av dygnen för fattiga barns beklädnad. Då äro de hjälpsökande fler än eljest. Varje jul de senaste åren har Frälsningsarmén i Sverge beklätt tusentals barn och skänkt julmat åt tiotusentals personer. I beklädnadsarbetet ha även deltagit syföreningar, hjälptrupper etc. inom kårerna, och julmatsutdelningen, som i huvudsak kunnat ske tack vare inkomsterna av julgrytorna med skylten »Håll grytan kokande för de fattiga», har i största utsträckning skett under samarbete med »manliga sociala» och kårerna, men en mycket stor del av arbetsbördan för julbeklädnaden och julmatsutdelningen har fallit på slumofficerarna.

Ganska snart efter det första räddningshemmets tillkomst öppnades ett andra sådant i Stockholm. Sedermera tillkommo räddningshem i Malmö (1897) och i Göteborg (1904). Då det visat sig svårt — för att icke säga omöjligt — att kunna förhyra lämpliga lokaler för denna verksamhet, liksom för andra inom den kvinnliga sociala grenen, ha egna fastigheter måst inköpas — de flesta institutionerna äro nu inrymda i egna fastigheter. Räddningshemmens skyddslingar sysselsättas med olika slags arbete, vilket är nödvändigt med tanke på den karaktärsdaning, som hemmen önska åstadkomma men också avser att utbilda de unga kvinnorna, så att de sedermera på hederligt sätt kunna livnära sig, liksom det även är grundvalen för hemmens ekonomi.

Vävnader och handarbeten från hemmen säljas av speciella reseombud, och denna försäljning är hemmens största inkomstkälla. De tre räddningshemmen ha plats för omkring 75 kvinnor. Ett jämförelsevis mycket stort antal av de på hemmen intagna kvinnorna kunna återgivas åt hem och samhälle som upprättade och andligt omskapade människor, de där sedan leva ett gott och kristligt liv.

Nära sammanhang med räddningshemmen har mottagningshemmet i Stockholm, vars uppgift är att från straffanstalter mottaga frigivna kvinnor i avvaktan på lämplig anställning eller möjlighet till ärlig förtjänst samt att genom midnattsmission på huvudstadens gator uppsöka sedeslösa kvinnor, vilka sedermera kunna remitteras till räddningshemmen. Frälsningsarméns kvinnliga fängelsemissionär, som besöker fångarna i kvinnofängelserna, arbetar i intim kontakt med mottagnings-och räddningshem för frigivna fångars hjälp till ny start i livet.

Åren igenom ha allt fler verksamhetsavdelningar visat sig behövliga, och ett flertal olika institutioner ha därför tillkommit. Sålunda finnas nu:

Sju barnhärbärgen, nämligen Lillstugan i Sundbyberg, Carl Emil Hedelii hem vid Kneippbaden utanför Norrköping, Morgonsol vid Nya Varvet, Göteborg, Vårsol i Jönköping, Solgården i Malmberget, Lillebo i Sundsvall och barnhärbärget i Malmö. De äro avsedda för barn i åldern 2—6 år, vilka mottagas för längre eller kortare tid, och ha sammanlagt omkring 175 platser. Hundratals fattiga moder- eller föräldralösa barn ha genom förmedling av föreståndarinnorna för dessa hem fått goda adoptivföräldrar.

Nio sommarkolonier för barn -— två för Stockholm, två för Göteborg och en för vardera av följande städer: Gävle, Hälsingborg, Kalmar, Karlstad och Örebro. På kolonierna finnes plats för mellan tre och fyra hundra barn, och de flesta som mottagas äro under skolåldern. I detta sammanhang kan nämnas att hjälptrupperna i Stockholm i samarbete med slumstationerna där årligen utsända hundratals »sommarbarn» till familjer i landsorten. Denna verksamhet är av dubbel betydelse — barnens hälsa uppbygges, och många barn från försummade hem få på kolonierna och i sommarhemmen en god moralisk och andlig grundval lagd för sitt framtida liv.

Två hem för ogifta mödrar, Skogsbo, som först öppnades, har plats för 30 mödrar och 20 barn, det andra — vid Ingemarsgatan i Stockholm — har plats för 20 mödrar och 15 barn. Här beredas ogifta mödrar skydd och vård före och efter nedkomsten. I hemmen strävas också att hjälpa de unga mödrarna med deras egen och barnens framtid. Då ej äktenskap mellan barnafadern och modern varit möjligt och barnet sålunda ej kunnat föras till eget hem, har hemmets föreståndarinna i otaliga fall skaffat goda foster- eller adoptivföräldrar åt de små världsmedborgarna. Oftast kunna skyddslingarna icke betala avgift. Hemmen uppehållas genom sömnad och tvätt och frivilliga bidrag.

Vidare finnas pensionat för kvinnor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping samt ett kvinnohärbärge i Stockholm. Pensionaten, vilkas främsta uppgift är att bereda billig och trygg bostad för unga kvinnor, som komma till de stora städerna för att söka tjänst (hemmet i Norrköping är dock i första hand inackorderingshem för fabriksarbe-terskor), har plats för något mer än 150 gäster, kvinnohärbärget för ett 50-tal.

Elva sommarhem för gamla kvinnor (utanför Stockholm, Göteborg,

Norrköping, Borås, Halmstad, Jönköping, Karlskrona, Kristianstad, Trälleborg, Landskrona och Visby) bereda tre veckors fri sommarvistelse på landet åt stora skaror av gamla fattiga och trötta kvinnor.

Utom de kommunala anslagen till slumstationerna har kvinnliga sociala verksamheten vissa understöd från staten, fångvårdsstyrelsen, ett par landsting, Allmänna Barnhuset, »Barnens dag» i Stockholm, Göteborg och Sundsvall etc., men det allra mesta av vad som tarvas för institutionerna måste inbringas genom självverksamhet och frivilliga bidrag från enskilda personer och bolag.

Ett tillskott till sina inkomster får verksamheten genom försäljningen av Ljus i Mörker, »kvinnliga socialas» tidningsorgan, som utkommer en gång i kvartalet med en upplaga av 35,000 exemplar. Samaritfonden ger också anslag till verksamhetens centrala kassa.

Kvinnliga sociala verksamheten i Sverge har som ledare haft för sin uppgift synnerligen lämpliga och rikt utrustade personer. Främst av dessa står överstelöjtnant Elisabet Liljegren, »Slummens överste», som i egenskap av fru Hedvig Lagercrantz' assistent beordrades till »slum- och räddningsverket», som det då hette, i januari 1893 och snart nog blev dess chef. Hon var en andligt och intellektuellt ovanligt begåvad kvinna, lika stark och klarsynt då det gällde att tämja de vildhjärnor som ofta nog funnos särskilt på räddningshemmen som då det var fråga om att genomföra en organisatorisk eller finansiell uppgift. Under hennes tjuguettåriga ledning — hon befordrades till härligheten i mars 1914 -— utvecklades kvinnliga sociala verksamheten till den betydelsefulla rörelse som den nu är, fick säker ekonomisk grundval (ett flertal fastigheter för institutionerna köptes och betalades) och vann myndigheternas, pressens och allmänhetens odelade förtroende och sympatier. Från den 20 maj 1914 till 15 april 1920 var överste Gerda Hulander chef, och hon efterträddes av överstelöjtnant Alma Petri, som innehade befattningen till sin död i början av 1927. Under tiden september 1927—april 1929 förde kommendörlöjtnant fru Agnes Povlsen befälet, sedan följde ett provisorium med fru kommendör Annie Rich vid styret, till dess nuvarande sekreteraren, major Signe Östrand, hösten 1931 tillträdde sin befattning.

Här skulle kunna berättas otaliga de allra intressantaste exempel på huru denna verksamhetsgren utfört sin gärning och huru rika och härliga dess frukter blivit, men utrymmet tillåter bara att vi anföra några få. Berättelserna äro från Stridsropet.

EN BERÄTTELSE FRÅN HEMMET FÖR OGIFTA MÖDRAR.

Hon hade plats på en ångbåt. Ett ensamt flickebarn bland grova besättningsmän. Då går det ibland illa. Och så gick det här.

När hennes tillstånd blev skönjbart och arbetsförmågan minskades, ringde restauratrisen upp Skogsbo. Om flickan fick komma dit? »Hon är välkommen», svarade föreståndarinnan. Och så kom Karna till Skogsbo, Frälsningsarméns trevna och välsignade hem för fattiga, ogifta mödrar.

Karna var tjugutvå år gammal, ett ensamt flickebarn, ingen vrå att söka skydd i, ingen vän att vända sig till. Fadern irrade drucken omkring på landsvägarna, modern arbetade nog, men brydde sig ej om barnen.

På Skogsbo fick Karna ett hem bland de andra unga kvinnorna och de små nyfödda barnen. I tre veckor var hon där, så nalkades stunden då hon skulle föda sitt barn. Då fick hon på natten våldsamma krampanfall och blev

dödssjuk. Läkaren eftersändes och förordnade att hon på morgonen skulle föras till barnbördshuset. En sjukvagn eftertelefo-nerades — en dryg utgift för Skogsbo — och mera död än levande bars hon ned i den. En av officerarna följde med. När de kommo fram till barnbördshuset, var Karna död.

Några dagar därefter låg Karna i Karolinska institutets likrum och skulle läggas i kistan, som stod färdig. Den kvinnliga frälsningsofficer, som svept henne och ordnat för begravningen, försökte lyfta liket i kistan, men orkade ej. Då bad hon en vaktmästare, som stod bredvid och såg på, att hjälpa sig. »Det är inte mitt göra», svarade mannen. Men frälsningsofficeren visste råd, och huru det nu gick till, kom den fattiga flickans lik till sist i sin kista.

Två dagar därefter, klockan nio en sommarmorgon, fördes Karna till graven. En fattigkista, en häst, en karl, en likvagn och så en frälsningsofficer. Det var hela processionen. Var var modern, som glatt sig åt sin lilla flickas första leenden? Var var fadern, som smekt hennes barnahuvuds ljusa lockar? Var var »vännen», som viskat falskhetens ord i hennes dårade flicköra? Var voro systrarna och brodern? Allt hade samhällskvarnen och synden slukat.

Karlarna sänkte ned kistan i graven, och så talade frälsningsofficeren några livets ord över den dödas stoft. Karlarna gräto. En sådan likpredikan hade de aldrig förr hört.

Det var i juli, en morgon. Runt omkring lyste all sommarens fägring och glädje. Och i graven låg en fattig flicka, som det gått illa för.

Och nu är historien slut, tänker läsaren. Nej, den är icke slut.

En vecka efter Karnas död kom en liten, fattigt klädd, sextonårig flicka till Skogsbo. Hon hade en stor papperspåse i handen och frågade efter Karna. »Jag är hennes syster», sade hon.

Officerarna måste säga henne att systern var död. Hon såg förskrämd

ut och stirrade på dem. »Jag skulle gett henne den här påsen med gott», sade hon sakta.

Hon var klädd i en smutsig blus och en mycket dålig kjol. Hon hade nyss kommit ut från sjukhuset, där hon opererats för blindtarmsinflammation. Under några dagar hade hon bott hos ett folk, som hon fått hjälpa att sätta in innanfönster. Nu skulle hon söka sig plats.

Hon uppmanades att stanna några dagar och vila sig. Så såg man till hennes toalett. Och så såg man till hennes person. Hennes huvud var fullt av ohyra. Stackars irrande barn! Men hon blev ren och klädd.

Dagen därpå ringde det i telefonen, och en röst frågade i fall en flicka, som hette Lea, och hade en syster vid namn Karna, kommit till Skogsbo. Jo, det hade hon. — »Hon är en tjuv», fortsatte rösten, »och har stulit en portmonnä med tre kronor hos det folk, där hon sist varit.»

Den unga flickan förhördes. Hon erkände genast. För en krona och åttio öre hade hon köpt godsaker åt systern, en krona hade hon kvar.

Officerarna telefonerade till folket, där hon bott. De läto tala vid sig och förläto henne. Lea stannade en tid på Skogsbo. Sedan fick man en plats åt henne.

EN SLUMBERÄTTELSE.

»Mamma Anna» — smeknamnet på en av våra slumofficerare — hade fått höra talas om ett hem, därifrån hustrun förts till sjukhuset och där nio barn — alla under tio år — redde sig på egen hand om dagarna, medan fadern var inne i Stockholm på arbete. Hon gick dit och möttes av en förfärande syn av smuts och vanvård. Barnen i trasor med frostknölar på de bara fötterna, sängarna bäddade med lumpor, där ohyran frodades. Innan hon hunnit börja arbetet för att avhjälpa eländet, kom fadern hem. Han såg avvisande ut.

»Jag vill inte ha någon hjälp», sade han kärvt. Och där kom ett utbrott av bitterhet: »Jag har gjort vad jag kan —

jag förmår intet mer . . .»

Till sist gav han dock en butter tillåtelse: »Ja, ni kan ju göra det då».

Och så började slumsystrarna att varje dag gå till detta hem. De tvättade och lagade barnens kläder, de skaffade nya, snygga sängkläder i stället för de gamla, som måste kastas bort; de ordnade överallt, och till sist satte de till och med upp rena. vita gardiner för fönstren. Barnen, som i början undrande åsett den förvandling, deras hem undergick, visade snart sin glädje häröver. En liten tvååring skrek av fröjd, välgång slumsystrarna kommo. Mannen sade ingenting, men när några dagar gått, tog han sig en halv dag ledigt från arbetet för att laga upp barnens skor och en del söndriga möbler. Han var tydligen smittad av ordningsivern, även han.

Så kom den dag då modern, nu återställd — väntades hem från sjukhuset. Barnen voro fulla av iver att hjälpa till med förberedelserna.

Där skulle vara kaffebord, och barnen sprungo efter blommor för att pryda bordet med.

Modern kom in — och mottogs med sång av barnen. Hon såg sig omkring med stora ögon. »Nej, är detta mitt hem?» Hon hade tydligen aldrig kunnat tänka sig att där skulle kunna se så trevligt ut.

Och barnen sjöngo om igen, och systrarna spelade på gitarr, och den lilla tvååringen dansade av fröjd, och den äldsta flickan, som heligt lovat slumofficerarna att hädanefter alltid hålla snyggt och fint i köksskåpet, kom in med kaffet. Och så dracks det kaffe, och över mannens kinder gled den ena tåren efter den andra, och han sade: »Detta är ju alldeles som jul — nej, det är mycket bättre än jul».

Några dagar senare sade ett av barnen: »Pappa sade i går: 'Aldrig trodde jag det kunde bli så roligt'.»

Och modern berättade att under den tid som förflutit emellan slumofficerens ankomst och hennes egen återkomst till hemmet, hade mannen varenda kväll kommit till henne på sjukhuset och berättat allt vad officerarna gjort. »Nu ha de tvättat barnens kläder. Och nu ha de satt upp gardiner.» Så att han hade nog varit glad, fastän slumofficerarna ingenting märkt därav förrän den dagen, då han grät av glädje och rörelse över sitt förvandlade hem.

EN BERÄTTELSE FRÅN ETT RÄDDNINGSHEM.

Det var en gång en liten flicka, som hade ett fattigt hem, många syskon och hederliga, arbetsamma föräldrar, precis som så många andra små flickor ha. Men lilla Eva -— så hette hon — fick inte vara hemma så länge hos mor och far, ty där var det knappt om maten. Hon måste ut och ta plats som barnflicka, då hon bara var tio år.

Hennes far och mor älskade icke Gud och kunde därför icke heller lära sina små att göra det. Det var ingen, som hade visat Eva till den store Barnavännen. Därför var hon obändig och stygg, och olyckligt nog fick hon en stygg matmoder, då hon tillträdde sin första plats.

Det blev hårda, svåra dagar, så svåra, att Eva beslöt att rymma. Kvistigt var det att komma i väg, men det lyckades till slut, fastän både klädknytet och skorna måste lämnas i sticket. Barfota och rädd, i köld och mörker sprang Eva för brinnande livet, hem till mamma och pappa.

En liten tid fick hon nu vara hemma, men så dog hennes far, modern gifte om sig, och släkten tog hand om barnen. Det ena barnet kom hit, det andra dit. Eva, som just hade konfirmerats, sändes till en moster i Stockholm.

Ack, att Eva hade rymt också därifrån hem till mor och styvfar. Det hade varit tusen gånger bättre än att stanna kvar, där hon nu hamnade. Modern, som icke kände denna sin släktings förhållande det minsta, hade nämligen ovetandes sänt sitt barn till en — bordell.

Vid centralen i Stockholm väntade en fin skjuts, där Eva fick taga

plats bredvid sin moster, som själv kom och mötte Eva. Med granskande ögon såg hon på sin skyddsling och

nickade belåtet, med ett otäckt leende på läpparna. Eva hade ett fördelaktigt utseende — bruna, tindrande ögon, frisk och rosig hy och tjockt, lockigt, kolsvart hår.

Med förvåning gjorde Eva sitt inträde i det nya hemmet. Allt var så olikt mot hemma hos far och mor. En hel mängd elegant klädda damer och herrar kommo och gingo oupphörligt.

»Jag fick sitta till bords med de främmande», brukade Eva berätta, »med dekolleterade damer och berusade herrar. Vin och champagne måste jag också dricka, och efter fjorton dagars vistelse hos moster söp jag lika vilt som de andra.»

Vackra klänningar satte moster på Eva samt smycken av alla slag —- armband, ringar och pärlor. Och allt glittrade och lekte så vackert. Herrarna kommo och gåvo henne konfekt. En bjöd en röd kappa, om hon ville följa med till ett utvärdshus — och så tog Eva det ödesdigra steget, som förde till förnedring och årslångt elände och skam. —

»Den röda kappan glömmer jag aldrig», säger hon ibland.

En tid efteråt finna vi Eva förvandlad till en utstuderad, fräck glädjeflicka. »Vackra judinnan» hette hon numera. I två hela år varade »vackra judinnans» glansperiod i detta djävulens näste. Under tiden sjönk hon i alla tänkbara laster.

Så blev Eva sjuk, totalt nedbruten. När den grymma, onaturliga mostern såg att guldfisken var oduglig, kastade hon ut den på gatan.

Utan hem, utan mat och vänner och mycket sjuk sågs Eva stryka omkring på gatorna, då det började skymma om kvällarna — ty vid dagsljus vågade hon sig ej fram.

Någon som kände henne omtalade hennes nöd för andra. Så nådde budskapet hem till mor och styvfar i den lilla staden, där hon var född. Styvfadern reste genast till Stockholm och bad en bibelkvinna söka reda på henne och hjälpa henne. Genom hennes omsorg fick Eva komma in på ett sjukhus, och där blev hon nu liggande ett år och två månader.

Utkommen, började hon samma usla liv igen. Efter en tid tog hon plats som städerska på hotell. Här började hon också stjäla. Under det hon borstade kläderna, stal hon ur plånböckerna pengar. Hon blev upptäckt och — rymde.

Utan plats igen. Reste till staden N., där hon blev bekant med en barberare. En kväll kommo de båda mycket druckna till Frälsningsarméns kår därstädes. Överstelöjtnant Liljegren ledde mötet och talade om räddningsarbetet bland flickor. Hennes blickar kommo att falla på Eva, och hon såg genast till vilken klass hon hörde.

Efter mötet försökte översten att tala vid henne, men fann att hon var så drucken, att ett samtal med henne var lönlöst. Översten bad henne komma igen dagen efter. Samma kväll hamnade Eva och hennes sällskap

i finkan, trots hennes protester och försäkringar att hon var den oskyldigaste flickan i världen.

Dagen därpå gick hon verkligen till översten men ej för att bli räddad utan i avsikt att narra åt sig pengar.

Och nu se vi Eva inför översten, ljugande ihop en massa historier, utan tanke på annat än pengar. Översten erbjöd henne att komma till ett av våra hem i Stockholm. Och Eva låtsades att hon ville. Översten sände en officer ner till stationen för att köpa biljett. Detta hade Eva icke beräknat — nu måste hon resa. »Men», tänkte hon, »inte går jag till något hem, vid Centralstationen smiter jag.» Återigen blev hon lurad, ty två av hemmets officerare kommo för att möta, och all tanke på rymning var omöjlig.

Ett helt år var Eva på hemmet utan att synas bli bättre. Efter den tiden brukade flickorna få plats. Åberopande detta tvingade hon sig också ut, ofrälst och mycket elak. Tre dagar var Eva i platsen. Sedan drack hon i tre dagar. Drucken fingo officerarna hämta henne till hemmet igen. Under detta andra år på hemmet var hon tilltalad av

Guds Ande, men hon förblev gränslöst stygg och bara forskade efter elakheter.

Så kom hon ut i plats igen. Första avlöningen köptes upp i konjak. Officerarna beslöto då att hämta Evas månadslön för att på så sätt hjälpa henne. Då sökte en av hennes gamla vänner upp henne — de drucko, och så låg hon där i smutsen igen. Nu blev Eva portförbjuden från hemmet, ett straff, som är mycket svårt och generande för flickorna.

Åter en tid av synd och nöd. Men samvetet var vaket. Det talade både dag och natt och påminde om gamla synder. Särskilt plågades hon av att hon i N. en gång narrat pengar från en sjuk, fattig flicka.

Vid denna tidpunkt blev Eva inbjuden till ett möte på hemmet. Gränslöst olycklig och plågad kröp hon ned vid korsets fot och bad Gud om nåd och förlåtelse. Hon bekände för Gud sin synd i allmänhet, men stölderna teg hon med.

Sedan började Eva återigen en ny plats. Behöll nu avlöningen själv, och allt gick väl. Varenda dag, säger hon själv, var hon dock så olycklig för sina gamla ouppgjorda synder, att hon tyckte hon ej kunde leva.

Ett nytt möte och nya kval. Då ringde Eva till en av hemmets officerare och bad om ett samtal. Och då efter två års nöd och samvetsförebråelser bekände hon allt. Stölder och bedrägerier och elakheter av många slag — allt, allt. Då fick hon erfara sanningen av orden: »Om vi bekänna våra synder, så är han trofast och rättfärdig, så att han förlåter oss synderna och renar från all orättfärdighet», men fick också klart för sig att hon måste betala allt det hon var skyldig.

Kaptenen reste ner till N. och klarade upp alla trassligheter och sedan fick Eva betala henne efter hand. Avbetalningen gick dock ej utan kamp och frestelser. Hennes kläder voro rätt dåliga, särskilt behövde hon en ny klänning och en ny kappa. En dag gick Eva till översten och bad att få köpa en klänning och därigenom göra ett avbrott

i avbetalningarna. Översten gillade icke detta. Löften till Gud skulle hållas och infrias, om än det sved aldrig så. Och Eva lydde, gick med sin gamla klänning och nötta kappa — och friden kom och dröjde kvar. Det var fröjd att leva, matmodern var snäll och nöjd med Eva, och allt gick väl.

Julen kom och med den julklapparna. Kan ni gissa vad Eva fick till julklapp av sin fru? En kappa samt femton kronor till en klänning. Eva tog sina julklappar och ilade till översten, så fort hon kunde, och visade — och båda gräto de glädjetårar tillsammans.

Åren gingo. Eva fick bättre och bättre platser, stort förtroende och goda löner. Hon lever ännu — är mycket lycklig och älskad, där hon är, samt till stor välsignelse.

UR EN SLUMSTATIONS BREVLÅDA.

»Till kaptenen och slumsystern.

Gloria in excelsis! Min högt värderade och i Herren bevågna lilla syster!

Den ekonomiska motvinden har fortfarande orkanens styrka och fart, men en vändning till det bättre är att förvänta. Jag kommer att börja som gårdfarihandlare och sitter som sådan inne med egenskaper, som ingalunda äro att förakta. Det faller av sig självt att bokmarknaden blir min uppgift, och då kommer jag även att plublicera mina egna arbeten. Men för att på ett värdigt sätt representera skaldernas familj och inte riskera att få sitt namn utplånat ur deras adelsmatrikel, fordras att vara iförd en habit, som svarar mot omständigheterna i övrigt.

Lilla syster har haft vänligheten att vid åtskilliga tillfällen ta dessa saker med i betraktande och förskaffat mig kläder ett par gånger, förutom den vinterpäls Ni gav mig och som jag ännu bär, trots sommarvärmen är kommen och med den Frälsningsarméns kongress. Jag var bjuden på Cirkus av adjutant X. och fick av honom en fin röck och en dito väst i dag. Tänk, om syster kunde ur glömskans vrå leta fram ett par byxor samt ett par skor i sällskap med en omgång underkläder! Då hade syster gjort en gärning, som skulle bli av stor välsignelse för min ringa

person. Den röck jag fick sist var för stor, och då man är fattig och saknar allt, så är det ingen lätt sak att ha en säljbar artikel och likväl gå och hungra med silvermånen till taklampa och nordanvinden till vaggsång. Detta förstår nog syster, som har tillfälle att se livets frånsida mer än de flesta.

I förhoppning att ingen bitter rot må uppskjuta i Edert hjärta, avslutar jag mitt brev, inneslutande mig i Edra förböner och välsignelser, och tecknar mig

Med utmärkt högaktning och oförminskad tillgivenhet

Eder alltid varmt tillgivne och i Herren bevågne

Peter Johansson.»

Berättelsen om manliga sociala verksamhetens begynnelse i Sverge är i korthet följande.

På försommaren år 1890 sändes dåvarande kapten Anders Grewéll till England för att vara befälhavaren på frälsningsörlogsfartyget Vestalen behjälplig att segla båten till Sverge. Efter en lycklig resa över Nordsjön anlände »Vestalen» välbehållen till Göteborg, där Grewéll på egen begäran avmönstrades. Då det endast var ett par veckor till kongressen, i samband med vilken officersförflyttningen skulle äga rum, fick kapten Grewéll stanna i Göteborg. Under denna sin vistelse i »rikets andra stad» plägade han ofta om kvällarna vandra omkring på kajerna i hamnen, studerande deras liv, som där sökte sin utkomst och framlevde största delen av sitt liv. Ju mer han gav akt på dessa stackars män och ju mer ban lärde känna av deras levnadsomständigheter, desto mer greps han av deltagande med dem och av önskan att kunna rädda dem undan ett till synes oundvikligt timligt och evigt fördärv. Det bör kanske för undvikande av missförstånd sägas att den tidens »sjåare» i gemen voro av en helt annan typ än vår tids väl organiserade och mycket skötsamma hamnarbetare. Han hörde att de förtjänade ganska goda dagspenningar men att dessa regelbundet offrades på Bacchi altare i närmaste krog. Han såg dem sent om kvällarna komma raglande ned emot kajerna för att söka sig nattlogi under en presenning, på en varutrave, i ett skjul eller i en brädstapel, ombord å en pråm eller varhelst i övrigt skapligt skydd mot väta och kyla kunde fås. Han såg dem nästan fullständigt likgiltiga för allt annat än brännvin; de frågade knappast efter mat och kläder, mycket mindre då efter andliga ting. I omedelbar närhet av hamnen låg en frälsningsarmélokal, men där såg Grewéll aldrig männen från hamnarna. Att något borde göras för dessa män och deras likar i andra hamnstäder, den känslan brann snart som en varm låga i kapten Grewélls själ, men hur skulle det göras, och skulle han vara i stånd att taga något initiativ? Att de icke kunde räddas genom vanlig evangelisk verksamhet, vars huvudsakligaste medel att omvända var predikandet, det förstod han mer än väl. Dessa män läto ju aldrig skuggan av sin kropp falla över en predikolokals tröskel? Dessutom var det tydligt att här behövdes mer och annat än predikande. Men vad? General William Booths genialiska sociala hjälpplan var ännu ej känd — »I mörkaste England och vägen ut» utkom i Storbritannien först i november nämnda år — och något arbete för fallna mäns upprättelse hade Grewéll aldrig sett. Han kom emellertid snart

nog till den övertygelsen att männen skulle kunna räddas endast genom individuell påverkan med andliga vapen och trodde att detta bäst skulle kunna ske i hem, om man kunde åstadkomma sådana för dem, vilket ju också var önskvärt ur rent mänsklig synpunkt.

Kapten Grewéll reste sålunda till kongressen i Stockholm med det beslutet att tala med vederbörande om denna sak och att offra sig själv för dess förverkligande.

Kom så kongressen och dess stora dag, Södertäljedagen. »Vestalen» hade förts till Södertälje, och kommendör Evangeline Booth, som ledde kongressen, jämte den svenska staben skulle företaga hemresan till Stockholm med »frälsningsfartyget». Kapten Grewéll kallades att medfölja »Vestalen», enär fältsekreteraren under resan önskade samtala med honom. Detta samtal blev helt säkert annorlunda, än någon av dess två huvudpersoner på förhand tänkt sig, och kan tvivelsutan sägas vara historiskt.

»Vestalen» gled sakta över de trolska mälarvattnen i den fagra högsommarnatten, då Grewéll, som blivit meddelad att hans tur nu var kommen, steg fram till fältsekreteraren, som kallat honom till samtal, och inledde detsamma med ungefär följande ord:

»Jag har en tanke och en plan att framlägga för översten.»

»Vad gäller den?» sporde den tilltalade. »Låt mig höra!»

»Jo, jag skulle vilja giva mitt liv för Skeppsbrons och andra hamnars folks räkning», svarade Grewéll allvarligt. »Jag känner deras nöd, och jag förstår dem något. Låt mig göra något för dem!» Och så utvecklade kapten Grewéll sin tanke om ett hem för dessa män.

Fältsekreteraren blev genast intresserad — nej, det är för svagt uttryck — han råkade genast i eld och lågor för förslaget, uppsökte chefsekreteraren, som också vanns för planen, och kommendör Ouchterlony, vars goda hjärta alltid var villigt att sanktionera planer, som åsyftade de fattigas och nödlidandes hjälp. Redan den natten beslöts det sålunda att man skulle söka få till stånd en »slumstation» — så skulle institutionen kallas — för verksamhet förnämligast bland de i hamnarna arbetande och med dem likställda.

Några veckor senare vandrade tre uniformsklädda salvationister Österlånggatan fram. Det var en på den tiden ovanlig syn i den trånga, krokiga och smutsiga gatan. Gatpojkarna skreko »Frälsningsarmén —

--» allt vad de orkade. Krogkunderna — det fanns gott om krogar

vid Österlånggatan på den tiden — som rusade till dörrarna för att

få reda på larmets orsak, skickade en eller annan ed efter vandrarna, medan bordellernas och de usla hotellens kvinnliga gäster skrattade och gjorde narr av salvationisterna.

Utanför Österlånggatan 20 stannade det lilla sällskapet, som bestod av fältsekreteraren och hans hustru samt kapten Grewéll.

»Här är hotell Visby», förklarade den sistnämnde, och så sökte man sig in i den mörka portgången och uppför den branta trappan, där lägenheten man gått att bese var belägen. Man öppnade en dörr för att börja »syneförrättningen» men studsade tillbaka för den syn man fick se. I det mörka, smutsiga, stinkande rummet stodo några jämmerliga utdragssoffor med trasiga, flottiga sängkläder, och i dessa vämjeliga bäddar lågo ännu några gäster, fastän det var mitt på dagen. Tombuteljer, cigarrstumpar och annat skräp låg kringspritt överallt. De övriga rummen i lägenheten, som bestod av tre rum med eldstäder samt ett kallrum, företedde samma bedrövliga syn. Man beslöt emellertid förhyra våningen och lyckades efter någon underhandling komma till en uppgörelse med värden. Så gott som omedelbart tog man itu med den blivande institutionens iordningställande, och att det krävdes mycket arbete, innan man fick rent och fint i alla vrår och vinklar, det förstår man av den ovan givna beskrivningen. I början av oktober var emellertid allt redo, och »slumstationen n:r 3» invigdes till frälsning för hamnarnas och grändernas förlorade söner. Allt i den lilla institutionen var snyggt och trevligt, och präktiga järnsängar med rena lakan och varma filtar erbjödo härliga viloplatser för de elva män som man beräknat kunna taga emot. Den 6 oktober slog det nya »hotellet» i hotell Visbys gamla lokaler upp sina portar. Första natten kommo fyra gäster, och de måtte ha funnit det nya logihuset »all right», ty följande natt voro alla sängarna upptagna, och någon natt senare måste kapten Grewéll och en hans medhjälpare, som hyllade den åsikten att deras gästers och skyddslingars trevnad måste gå före deras egen bekvämlighet, lämna sina bäddar åt andra och reda sig nattläger på en matta på golvet, kaptenen med en stolsits och löjtnanten med sina skor till huvudgärd. Emellertid inköptes flera sängar, så att antalet sovplatser ökades till sexton, men där sade utrymmet stopp.

Här levde nu kapten Grewéll som kamrat och jämlike med sina skyddslingar, delade som sagt sovrum med dem och intog sina måltider tillsammans med dem. Han brukade skaffa hem sill och potatis eller andra enkla matvaror och laga i ordning en måltid till deras hem-

komst. Ibland medförde också gästerna en eller annan godbit, och så kalasade man i ett gemensamt matlag. De första dagarna ägde man icke en tallrik och endast en eller ett par bordsknivar och måste sålunda reda sig med de naturliga, femfingrade gafflarna och taga maten direkt ur kokkärlen. Efter måltiderna höllos alltid bönemöten, i vilka männen med glädje deltogo.

Det är klart att kapten Grewéll och hans kamrater på detta sätt skulle vinna hjärtana och få trogna vänner. Under de första dagarna hörde nog salvationisterna vid »slumstationen n:r 3» ett och annat hotfullt ord och sågo en eller annan mot dem knuten näve — första natten hade man t. o. m. fått fönstren i lägenheten inslagna — men snart hade stämningen på Österlånggatan blivit en annan, och visade någon gång en vildsint främling tecken till överfallslusta mot Grewéll, kunde han nästan vara viss om att bli gripen i armarna och att få höra ett bestämt: »Ingen får röra vår kapten!»

Det dröjde icke länge, förrän inflytandet av verksamheten började uppenbara sig i gästernas yttre. De började tvätta sig och få intresse av att hålla sig hela och snygga. Många, som förut varit fullständiga slavar under rusdryckerna, började också sköta sig bättre, endast för att få bo hos Armén. Det var nämligen regel att ingen fick drucken komma in genom härbärgets dörrar. Ibland var det rysligt komiskt att se deras försök att gå stadigt, när föreståndaren menade att de voro druckna och de förnekade det — det var gångprov, nästan som när man köper hästar. Ansågs någon för mycket »stagad», brukade han luffa Ringlinjen runt för att om möjligt lufta fyllan av sig. Efter en timme eller så var han åter vid härbärgets dörrar, och gångprovet upprepades. Blev vederbörande fortfarande underkänd, hände det ofta att han tog Ringlinjen ett andra varv, ibland t. o. m. ett tredje, vilket ju bevisar att man gärna ville bo hos Armén.

Under de första tiderna hölls möten varje middag kl. 1 och alla kvällar. Man bad med rätta många och sände åtskilliga, som ännu icke voro alltför härjade av synd och last, tillbaka till släkt och vänner i landsorten. Fältet var ju hårdarbetat, och mycket av den goda säden föll bland törne och tistel, men utan resultat blev icke mödan.

Att arbetet var mycket omväxlande framgår tydligt av följande dagboksanteckning:

»Den 7 mars 1891: Strax på morgonen besökte mig en kvinna, som ville låna 20 kronor på en häst och hotade att skicka ut sina flickor i

synden, om jag vägrade att hjälpa henne. Min oförmåga att hjälpa fingo alla troende umgälla i hemska okvädinsord.

Just som hon gått, föll en drucken man omkull i trappan. Jag skyndade till och fann honom sanslös och badande i sitt blod. Han lades i en säng, och trappan rengjordes från blodpölarna.

Nästa besökande var en gammal kvinna från Sabbatsbergs fattighus, vilken klagade över sin förlorade son, som i dag kom ut från Nya Varvet i Göteborg, en nitton års yngling, som många gånger hade hunnit krossa sin moders hjärta, och likväl sade hon: 'Han är mitt barn; jag vill ej förlora hoppet, utan bedja och tro!'

Sedan den stackars kvinnan öppnat sitt hjärta för mig, kom ett helt sällskap för att bese härbärget. Därefter kommo åter några fulla karlar, vilka måste ledas ut. En av dem trängde sig in i läsrummet och förklarade sig ej vilja gå, förrän polis kom. När jag väl kommit upp i min expedition ett ögonblick, kom en av vakterna efter mig och sade: 'Slagsmål i läsrummet, så att blodet flyter!' Allt var i uppror, då jag kom. Polisen måste tillkallas, och slagskämparna arresterades, och dagen slutade med att personalen fick skura läsrummet.»

Emellertid visade det sig allt tydligare att det första härbärgets lokaliteter voro alltför små, och fråga blev väckt att köpa huset n:r 47 vid Österlånggatan för att inreda det till härbärge. Men det var ett stort företag för Armén i de dagarna att göra en sådan affär, och många betänkligheter lades i vägen. Betänkligheterna övervunnos emellertid hastigt, kommendör Ouchterlony undertecknade köpekontraktet, och redan den 9 januari 1891 kunde det inköpta huset tagas i bruk för sitt nya ändamål. Här ökades sängarnas antal undan för undan till mellan 60 à

70, men platserna visade sig i alla fall vara för få. Stundom måste hundratals män vända om med sin 25-öring. Frågan om en ytterligare utvidgning blev aktuell och realiserades snart genom inköp av huset n:r 2 vid Benikebrinken, och den 5 mars 1892 kunde kapten Grewéll mottaga 151 gäster och hade likväl ständigt fullt hus och mer än så.

I juli 1892 öppnades en badstuga och senare en desinfektionsugn i samband med härbärgena, och sedan har Frälsningsarmén i Sverge öppnat institution efter institution för manligt socialt arbete.

Manliga sociala verksamheten i Sverge började sålunda med ett härbärge, vilket var det första försöket på ideell grund att hjälpa män undan ödet att ej få tak över huvudet eller att nödgas taga in på de usla hotellen i gränderna samt att motarbeta det moraliskt ruinerande inneboendesystemet. Nu har Frälsningsarmén i Sverge nio härbärgen

och arbetarhem med sammanlagt 850 platser. Det största av dessa härbärgen är Göteborgs, inrymt i stadens förutvarande cellfängelse, som övertogs av Armén år 1905. Härbärgena äro ganska olika ifråga om lämpligheten för sitt ändamål, då Armén i begynnelsen av denna verksamhet ej hade ekonomiska resurser att bygga nytt och modernt utan måste inreda dessa institutioner i gamla hus. Sämst äro härbärgena i Stockholm, vilka dock snart torde ersättas av ett nybyggt arbetarhotell. Vid de flesta härbärgena finnas bad och ugnar för klädernas befriande från ohyra. Möten hållas, och man gör vad man möjligen kan för att moraliskt och andligt lyfta de logerande, av vilka många givetvis tillhöra de lägsta samhällsskikten.

I Norrköping har Armén en nybyggd social institution med resande-och arbetarhotell samt matsalar och kafé. Det hela är i sådan klass, att vilken resande som helst kan taga in och trivas där. Detsamma kan även sägas om hotellet i Göteborg, som har ett nittiotal utmärkta resanderum samt lunchrestaurang och kafé.

Skyddshem för män finnas i Stockholm (två) och i Göteborg. I dessa mottagas frigivna fångar och arbetslösa män. Skyddslingarna sysselsättas förnämligast med sortering och pressning av avfallspapper. De avlönas efter ackord och betala en ringa penning för mat och logi på hemmet. Tack vare detta system kunna de ofta lämna hemmet med en god sparad slant för en ny start i livet. Regelbundna möten hållas, och ganska många av dem som varit intagna å hemmen ha blivit upprättade och frälsta.

I samband med det ena av stockholmshemmen finnes en avdelning, som kallas Myrorna, för uppsamling av gamla kläder, möbler och husgeråd, som sedan repareras och försäljes till billigt pris i särskild försäljningslokal.

Fem vedgårdar höra också på sitt sätt till de nödhjälpande institutionerna. Förutom den ordinarie personalen, såsom maskinskötare och utkörare, har man där, i synnerhet vintertiden, sysselsättning för ganska många extra arbetare. Här kunna sålunda arbetslösa få sysselsättning och tjäna sig det nödvändiga för livets uppehälle.

I samband med den sociala institutionen i Gävle finnes ett sjömanshem med 25 sovplatser.

På Kurön, en förtjusande ö i Mälaren, två timmars ångbåtsresa från Stockholm, öppnade Frälsningsarmén år 1912 en alkoholistanstalt. Anstalten har nu plats för ett sextiotal patienter. Den är icke statlig.

varför ej tvångsinternering där förekommer, men den åtnjuter dock statsunderstöd. Ifråga om bostäder tillämpas kolonistugsystemet. Stugorna ha vardera plats för sju patienter i rum för en och två patienter.

De metoder som tillämpas på Kurön äro de vanliga vid alkoholistanstalter: avvänjning från spritdrycker, stärkande arbete, i flesta fall i fria luften, moralisk-religiös påverkan och rationell kroppsvård. Åkerbruk, trädgårdsarbete och husdjursskötsel utgöra huvudsysselsättningen. Under vintern utföres skogsarbete, vedhuggning och olika slags slöjd. Kurön omfattar omkring 370 tunnland, varav cirka 30 tunnland är odlad jord, resten skog.

Kuröns alkoholistanstalt har blivit mycket omtyckt, och resultaten av dess verksamhet äro glädjande stora och beståndande. Anstaltens föregående läkare har angivit orsakerna därtill i följande fyra punkter:

»1. Det insulära läget. Idén att förlägga anstalten på en ö är genialisk. Ett staket lockar till rymning. Naturligtvis kan man rymma och smuggla även på en ö. Men man gör det svårare än å en anstalt på fastlandet.

2. Frälsningsarméns militära organisation. Kommendören kommenderar sina bästa officerare, tränade i socialt arbete, till Kurön. Detta gör att man på Kurön har utvald personal, till på köpet för mycket lägre betalning, än vad personalen på andra alkoholistanstalter betingar sig. Ordning, disciplin och kraftfull beslutsamhet prägla Kuröns arbetsledare.

3. Andan på Kurön är kristlig. Proselytmakeri förekommer ej. Gedigen kristendom har en underbar makt att imponera på, lyfta och förädla även de råaste naturer.

4. Emedan högsta makten ligger i en enda mans hand, kommendörens, emedan Kurön alltså saknar 'styrelse' och 'förtroendemän', saknas även årsmöten, intriger och annat, som ej sällan försvårar många alkoholistanstalters arbete.»

Manliga sociala verksamheten har sin speciella fängelsemissionär, som med officiellt tillstånd besöker manliga fångar i landets straffanstalter, vilka erbjudas att, om de så behöva, efter utlöpt strafftid komma till något av Arméns skyddshem för att därifrån begynna på nytt i livet. Fängelsemissionären söker också på annat sätt hjälpa sina vänner »bakom gallret», särskilt genom att sätta sig i förbindelse med deras

anhöriga och bringa dem pekuniär hjälp, där så är av behovet påkallat. Till jul erhålla alla landets fångar Stridsropets julnummer, och många hundra av dem uppvaktas på namns- och födelsedagar skriftligt av fängelsemissionären, som sålunda per korrespondens bereder ljusa stunder i en mörk tillvaro åt många stackars olyckliga och vilseförda.

Frälsningsarméns eftersökningbyrå sorterar även under manliga sociala verksamheten. Denna byrå, som står i förbindelse med alla de länder, där Frälsningsarmén arbetar, har till uppgift att söka återfinna sådana personer, om vars vistelseort släktingar eller andra önska att få underrättelse. Tack vare sina vidsträckta internationella förbindelser har eftersökningsbyrån de bästa förutsättningar att lösa sina uppgifter. Fäder och mödrar ha genom byrån lyckats finna förlorade söner och döttrar; åt övergivna kvinnor har byrån sökt upp pliktförgätna barnafäder, för att nu icke tala om huru den ofta förmedlat arv från okända anförvanter i fjärran länder till fattigt folk här hemma.

Samarittruppen har närmast anslutning till »manliga sociala», men arbetar för båda de sociala grenarna. Den består av soldater och vänner till den sociala verksamheten, vilka äro villiga att mottaga en samaritsparbössa och lova att i denna lägga minst 5 öre per vecka. Samarittruppen har omkring 18,000 medlemmar, och inkomsten genom bössorna var senaste räkenskapsåret omkring 64,000 kronor. Samaritsekreteraren och två samaritombud, som ständigt äro på resande fot, söka genom föredrag, illustrerade med skioptikon- och kinematografbilder, upplysa allmänheten om det sociala arbetet och intressera för samarittruppen. Vid kårerna finnas samaritkassörer och -agenter, som tömma bössorna och leda arbetet.

Sekreterare för manliga sociala verksamheten ha varit: (dåvarande) stabskapten Herman Lagercrantz, överstelöjtnant Th. Sundin (1896— 1903), överste August Hammar (1903—1911), överstelöjtnant Valfrid Norén (1912—1924), överstelöjtnant J. A. Joëlson (1924—1929) och överste Per Hed (1930—1932). Åren 1911—1912 sorterade »manliga sociala» direkt under chefsekreteraren (överste Karl Larsson), och under vakansen mellan Joëlson och Hed skötte brigadör Erik Ahltorp sekreterarbefattningen — utnämningen av denne till ordinarie innehavare av befattningen låg vid hans plötsliga hemförlovning i kommendörens skrivbordslåda.

Otaliga äro de berättelser om fall och upprättelse, som Arméns arbetare i det manliga sociala kunna förtälja. Här ett par ur Stridsropet:

 EN BERÄTTELSE FRÅN ETT SKYDDSHEM.

Lille Per föddes i mellersta Sverge, och hans uppväxtår förflöto lugnt under goda föräldrars vård. Han lyssnade

till fåglarnas sång. skogens sus och älvens brus, och allt detta satte djupa märken i hans själ. Han började tidigt grubbla över livets mysterier utan att därvid fatta och förstå Guds röst, som talade i hans barnasjäl.

Begåvad som han var, »upptäcktes» han snart av dem som menade att han borde sättas i tillfälle att inhämta mera kunskap, än den folkskolan hade att bjuda på.

Pers håg låg likväl åt ett annat håll — ett visst konstnärligt yrke, och så snart han hade en ledig stund, kunde man finna honom sysselsatt med att öva sig i denna riktning.

Bokstudierna skulle emellertid komma i första rummet, men läslusten var det ofta klent beställt med. Likväl genomgick Per sina examina, och så började för honom kampen för tillvaron.

Och då blev det ej fråga om anlag eller lust, utan inkomsten var det avgörande. Per försökte det ena efter det andra, men i stället för att ernå en tryggare tillvaro blev hans ställning alldeles förtvivlad. Hans arbetslust försvann, och tidvis voro nöd och umbäranden hans dagliga följeslagare. Och vad som gjorde det ändå hopplösare var att Per började söka sin tröst i glaset.

Det var en novemberkväll år 19—. Föreståndaren för ett av våra härbärgen hade gått för att se till sina gäster, då han kom att stanna framför en man, som synbarligen ej var bemma i sällskapet. Visserligen var han dåligt klädd, men skilde sig i alla fall från de övriga. Föreståndaren frågade honom om hans ställning och om han på något sätt kunde hjälpa honom. Mannen mottog tacksamt anbudet och lovade komma till vårt skyddshem. Obekant med Armén, som han var, kunde han i början icke riktigt förstå att vi samlade våra skyddslingar till möten och personligt talade med dem om deras andliga ställning. Likväl fogade han sig i våra önskningar, och till slut kom han gärna till våra möten. Guds Ande hade begynt ett gott verk i hans själ, och i likhet med några av sina kamrater började han fråga: »Vad skall jag göra för att vinna evigt liv?» Och vid ett kvällsmöte finna vi Per — ty det var han — vid botbänken, där han tillsammans med flera andra anropade Gud om sina synders förlåtelse. Att det hade varit allvar i bönen framgick sedan tydligt av den trosvisshet, varmed vår vän avgav sitt vittnesbörd om Guds frälsande nåd. Men Per stannade icke vid att själv känna sig glad och lycklig, utan upptog med fröjd soldatens kall. Iförd Frälsningsarméns välbekanta uniform strider han nu tappert för sin Mästare och grubblar icke längre över livets mysterier, utan tackar Gud för den underbara godhet, som han dagligen bevisar människors barn.

EN BERÄTTELSE FRÅN HÄRBÄRGESVERKSAMHETEN.

Han var sin moders glädje, sin faders stolthet och hemmets solsken. Nog skulle han också med åren förverkliga föräldrarnas hopp om att bli deras ålderdoms tröst och stöd. Ja, varför skulle han icke det? Han ägde ju ett gott hem, där man sökte lära honom goda seder och ingjuta i honom livskraft för kommande dagar. Gossen artade sig också väl och utvecklade egenskaper, som gåvo goda löften för framtiden.

I det praktiska livet skulle han utnyttja sin begåvning och det rika mått av livskraft som sjöd inom honom. Han kom alltså i lära. Kunskaper förvärvades, färdigheter likaså, och snart kunde han räkna sig som en av de skickligaste inom sitt yrke. Principalen hade all orsak att vara nöjd med honom. Förtroendet växte också undan för undan, och slutligen befann sig vår man i både ekonomisk och social ställning ett trappsteg högre än sina övriga kamrater.

Men, tyvärr, jämsides med yrkesskickligheten och lönen växte också ett missriktat krav på livet. Skulle man arbeta, så borde man väl också njuta! Och njuta kunde man väl icke med mindre än man fick så mycket som möjligt av denna tidens goda i form av mat och dryck, kamrat- och nöjesliv. Kamratkretsen växte alltså och i sällskapslivet också njutningslystnaden.

En vacker dag trampades Stockholms gator av en utblottad man, som lidit skeppsbrott på tidens hav. Det var den en gång så förhoppningsfulle gossen och den så lovande yrkesmannen. Han hade njutit av nöjesbägaren, och

ehuru han redan fått smaka dess drägg, så hoppades han dock att i Stockholm bägaren åter skulle fyllas. Nu var han emellertid utblottad och hjälplös. Det fanns därför ingen annan råd än att söka upp Frälsningsarméns härbärge. Där skulle han åtminstone få vila sina trötta lemmar. Kanske kunde också Frälsningsarmén visa vägen till ett nytt liv?

I möteslokalen i vårt härbärge, Köpmangatan 18, pågår ett varmt frälsningsmöte. Sångerna om blodet, som kan rena, och Anden, som förmår att bevara, klinga så innerligt och stämningsfullt, och talet om Honom, som kom för att frälsa det som var förtappat, ljuder så hoppingivande. Bland andra närvarande är även vår vän. Han lyssnar, och Anden talar. Snart glömmer han allt och alla utom detta, att han är en förolyckad existens, som för att tillfredsställa sitt självviska jag och följa sina lägre instinkter missbrukat sina tillfällen i livet och trampat Jesu Kristi, Guds Sons, blod under sina fötter.

Ju mer han lyssnar, desto större blir syndanöden, och mörker och förtvivlan fylla hans själ. Synd efter synd framträder för hans inre blick. Tillfälle efter tillfälle, då han vetat bättre, men dock handlat tvärt emot sitt bättre vetande, passerar revy. Andras och egna svikna förhoppningar med avseende på honom själv bli gnagande maskar. Och de många som han syndat tillsammans med och som av honom

förletts att synda framträda som dömande andar. Allt detta tränger sig på honom med följd att han känner sig som den syndfullaste och ovärdigaste av alla.

Snart väckes han dock ur sin förtvivlan genom att man sjunger från plattformen. Liksom i en dröm hör han först ord och melodier, men så småningom vaknar han upp över innehållet, och han frågar sig själv: »Vad är det de sjunga? Är det verkligen sant? Gäller det månne mig?» Och så följer han med spänt intresse orden:

»Nåd det finns för varje skuld du har, blod, som varje syndafläck borttar, kraft, som seger giver alla dar, för dig, för dig.»

Ja, det var sant. Guds gode, helige Ande, som lärde honom att känna sig själv och som förde honom ned i syndanödens djupa mörker, var också nära och förde den förtvivlade själen upp mot nådens höjder, och det dröjde icke länge, förrän vår vän låg vid botbänken och sträckte bedjande händer mot den Korsfäste, som också förlät och frälste.

Kampen mot frestaren var dock icke slut, men på skyddshemmet fann vår broder en stilla tillflyktsort, och steg för steg gick det uppför mot renhetens och kraftens höjder, där en ny glädjebägare räcktes honom, fröjden i den helige Ande. Ur denna dricker han nu dag för dag och fyller på nytt sin plats i livet.

KAPITEL XV

Frälsningsarmén på den svenska landsbygden

När Frälsningsarmén kom till Sverge, sades det av många: »Vad skall denna rörelse med sina många underliga maner i vårt land att göra! Måhända kan den ha en uppgift att fylla i de stora engelska städernas slumkvarter. Men det är en stor skillnad på den moraliska och religiösa nivån där och i våra präktiga svenska samhällen. Här behövs och här passar inte Frälsningsarmén!»

Ett par års verksamhet visade att Armén både passade och behövdes i våra största svenska städer. Då ändrades signalerna, och nu hette det: »Det kan vara möjligt att Frälsningsarmén förmår uträtta något gott även i våra stora städer, där det ju finnes en del löst folk. Men den duger absolut icke för våra mindre samhällen, där man icke vet av något proletariat.»

Endast ytterligare en kort tid, och Armén kunde giva skäl, som tvingade de misstrogna och vedersakarna även från den positionen. Och nu hette det: »Ja, men det är fullständigt uteslutet att Frälsningsarmén har en uppgift att fylla på rama landsbygden, och allmogen kommer aldrig att gilla dess lätta och glättiga gudstjänstfasoner.»

Vad säga snart femtio års erfarenheter om Frälsningsarmén på landsbygden? Jo, att Armén både passar och har

en uppgift att fylla även där.

Följande korta stycken kårhistoria äro ej närmast avsedda att bevisa detta men visa dock tydligt att Frälsningsarmén och dess metoder uppskattas och kunna bliva framgångsrika i Herrens krig också på svensk landsbygd.

Mårdsjön, en by i Jämtland, 5 à 6 mil nordost om Östersund, är den första plats på verkliga landsbygden, där Armén öppnade kår. Kåren är landets tolfte, och som dess officiella födelsedag räknas den 2 oktober 1886. Redan de första dagarna av år 1886 hade emellertid några salvationister hållit möten där.

Fram på höstsidan kommo åter fyra salvationister till Mårdsjön. De voro löjtnant Klara Hall, kadett Augusta Pettersson och två kvinn-

liga soldater från Sundsvall. Den som kallat dem och sedan enträget begärde att fast kår skulle öppnas i Mårdsjön var skogs- och virkeshandlaren Paulus Wikström. Han lät med häst och vagn hämta »kvartetten» vid den flera mil avlägsna Gällö järnvägsstation och mottog dem i sitt präktiga hem. Möten höllos i skolhusen både i Mårdsjön och i grannbyarna, och under fjorton dagar bad man med femtio frälsningssökande själar. En av veckorna hade församlingens kyrkoherde kommit den två och en halv mil långa vägen från kyrkbyn Stugun för att deltaga i lördagens och söndagens möten. Han uttalade i dessa möten offentligt sin tillfredsställelse med att Frälsningsarmén kommit till hans socken och var glad att ha funnit många församlingsbor, som han nu besökt, lyckliga i Jesus. Han hade kommit underfund med att bland Arméns nyfrälsta voro traktens förut största syndare.

Det hade nu beslutats att självständig kår skulle öppnas i Mårdsjön, och grosshandlare Wikström satte i gång med att uppföra lokal. Alla ville vara med och hjälpa till i det företaget, varför lokalen stod färdig att tagas i bruk strax före jul. Under tiden dessförinnan hade officerarna hus och hem hos Wikströms.

Redan före lokalinvigningen hade kåren besök av kommendör Ouchterlony. Hon berättade att sjuttio närvoro i ett soldatmöte och att av de sex fiolister som av hjärtans lust spelade i de offentliga mötena hade fem tidigare fört stråken i lekstugor och på dansbanor.

Grosshandlare Wikström, som dog 72 år gammal som frälsningssoldat den 7 maj 1899, var i sin hemtrakt en mycket känd och betrodd man. Hans minne lever där i frisk och god hågkomst, främst för hans insatser på det andliga området, enkannerligen inom Frälsningsarmén. Han hade en stor gård och flera tjänare samt sysselsatte mycket folk i sina skogsavverkningar. Ibland kunde han i förtid avbryta dagsarbetet och anmoda folket att göra sig i ordning för att följa honom till möte på Frälsningsarmén. Och hölls då mötet i någon grannby, så kunde man se folket från den wikströmska gården komma dit på fem eller sex fullastade hästskjutsar.

En annan landsbygdskår, som tillkommit under i vissa avseenden liknande förhållanden, är Sköllersta i Närke, ett par mil söder om Örebro.

Hemmansägaren Per Erik Erikson i Skruke, Sköllersta, »far i Skru-ke», som han allmänt kallades, blev omvänd till Gud i sin tidiga ungdom. Senare kom han genom O. G. Hedengren i beröring med den and-

liga verksamheten på Riseberga herregård, som på 1850- och 1860-talen samlade stora skaror av folk icke endast från Närke utan även från grannprovinsen^. När sedan på 1880-talet Helgelseförbundet bildades på Torp i Kräklinge, anslöt sig Erikson till detta. Han tyckte om varm och livlig kristendom och mötte sådan i förbundet. I sitt hem iordningställde han en bönsal, och där predikade de närmaste åren evangelister och predikanter från Helgelseförbundet — pastor C. J. A, Kihlstedt, patron E. M. L. Hedin, Nelly Hall, Emil Gustafsson m. fi.

År 1888 eller 1889 gjorde Erikson ett besök i Stockholm och hörde där Frälsningsarmén, för vars varma förkunnelse han blev mycket intresserad. Resultatet därav blev att han skrev till högkvarteret och erbjöd Armén lokalen i sin gård samt bostad åt officerare, om kår öppnades där. Major Lagercrantz besökte Skruke, godkände

lokaliteterna och sände söndagen före jul 1889 officerare att »öppna eld» i Sköllersta. Chef för pionjärtruppen var divisionsofficeren, stabskapten Erik Leid-zén, och i hans följe voro kapten Selma Wester och löjtnant Amalia Ståhl, vilka blevo den nya kårens första officerare. Kåren kallades först Skruke efter gården, där lokalen var inrymd, men fick sedan namnet Sköllersta efter socknen.

Ungdomen, som i stor utsträckning besökte mötena, var ofta orolig och bråkig, särskilt på hemväg efter möten. Detta föranledde byborna att klaga över störd nattro. »Far i Skruke» började då se sig om efter plats för en lokal, vars läge skulle utesluta alla rimliga skäl till klagomål i denna riktning. Så inköpte han fyra år efter kårens öppnande den tomt, där nuvarande lokalen står, och byggde denna. Lokalen, som ligger vid stora landsvägen och ganska långt från närmaste gårdar, inköptes för ett par år sedan av Frälsningsarmén.

»Far i Skruke» blev aldrig invigd till frälsningssoldat men hade hela sitt andliga intresse knutet till Frälsningsarmén och dess verksamhet. Sköllersta kår hade i honom ett starkt stöd. De senaste åren av sitt liv var han samaritkassör. Den 17 augusti 1914 gick den gamle gudsmannen in i sin Herres glädje.

Landets näst äldsta och för närvarande kanske mest karakteristiska landsbygdskår är Alunda i nordöstra Uppland. Den har sin lokal och sitt arbetscentrum i Haberga i Alunda socken men bedriver verksamhet i ett flertal kyrksocknar inom en omkrets med minst tre mils radie — fjorton kyrkor stå vid begäran öppna för kåren, förutom ett stort antal missionshus, baptistkapell och profanlokaler.

Alunda är en gammal kultur- och jordbrukarbygd med ganska stora gårdar, vilka följaktligen ligga tämligen glest. Över dessa trakter ha vid olika tider mäktiga väckelser gått fram. De gamla i bygden tala ännu med rörelse om »år sjuttiosju» — det är år 1877, då en härlig väckelse ägde rum i trakten. Detta år inflyttade till Morkarla, som är annexförsamling till Alunda, komminister Wilhelm Mårdberg, som också fick vara med om att samla bränsle till väckelseelden »år sjuttiosju» och sedan hade glädjen se andlig rörelse kring sig både i sitt annex och i dess moderförsamling. Men trots väckelserna levde många av bygdens folk i början av 1880-talet ett synnerligen gudlöst och dåligt liv. Dryckenskap med vilda uppträden ägde ej sällan rum. Vid danstillställningar, som ofta anordnades, hörde slagsmål till programmet, och många blevo ibland svårt tilltygade av knivar, som sutto mycket löst i sina slidor. På grund av dessa sorgliga förhållanden var det åtskilliga kristna i socknen som, då Frälsningsarmén framträdde i Sverge, undrade om i denna rörelse möjligen kunde finnas hjälp mot dryckenskapen och gudlösheten i deras trakter. En av dessa hade vid affärsbesök i Stockholm deltagit i ett möte i Ladugårdslandsteatern. Just när han skulle gå ut ur lokalen, fick stabskapten Whatmore syn på honom, grep hans hand och sade ett vänligt: »Gud välsigne eder!» Den omtalade alundamannen bad från den stunden om att Frälsningsarmén skulle komma till hans bygd. Och den kom. Först en avdelning uppsalasoldater, som under befäl av sergeant Henning Apelkvist lördagen— tisdagen den 28 februari—3 mars 1885 höll möten i Alunda. Dessa möten visade att väckelsens eld glödde under askan. Där flammade nämligen genast upp en väldig låga — 100 själar böjde sig i dessa möten för Jesus. Många troende blevo också upplivade. Efter måndagsförmiddagens helgelsemöte rapporterade sergeant Apelkvist som segerbyte bl. a. tjugu snusdosor. Sedan besöktes dessa trakter flera gånger från Uppsala kår, och den 1 mars 1886 konstituerades Alunda som utpost i samband med en soldatinvigning där.

Verksamheten utbredde sig, och utpostens soldatantal förökades. Folk kom milslånga vägar för att deltaga i mötena, och snart fanns det soldater i hela trakten. Gång på gång skrevo dessa till högkvarteret: »Sänd oss officerare och låt Alunda bli kår!» Men kommendören ansåg sig icke kunna stationera officerare i en by, som endast hade trettio invånare, då många av landets folkrikaste städer ännu ej sett Frälsningsarmén. Slutligen kom det ett meddelande till högkvarteret att

soldaterna och vännerna hopbringat 4,000 kronor, att gamla tingshuset kunde få köpas och att nu väntade man absolut officerare. Då hade högkvarteret intet annat att göra — det måste bifalla alundasolda-ternas hemställan.

Olands härads tingshus, som låg i Alunda, var som sagt till salu, emedan domsagan sammanslagits med en annan och de gemensamma tingen skulle hållas i Örbyhus. En hemmansägare i Alunda hade lovat köpa tingshuset för Arméns räkning. I det sammanträde, då beslut om försäljningen skulle fattas, voro domsagans sex socknar representerade, men endast tre socknars ombud yttrade sig i frågan. Representanten för Alunda varnade för Frälsningsarmén, som han ansåg komma med villfarelse, särskilt farlig för de unga; man borde komma ihåg Skriftens ord om förförelse. Representanten för Tuna svarade i överensstämmelse med Gamaliels ord: »Är det råd eller verk av människor, så varder det väl om intet. Men är det av Gudi, så kunnen I icke slå det neder.» Stämman beslöt därefter med acklamation att låta hemmansägaren, som gick Arméns ärenden, köpa tingshuset.

Den 30 januari 1887 invigdes armélokalen i tingshuset av stabskapten Emanuel Hellberg och blev kallad Borgen, och samtidigt förvandlades utposten till kår, varjämte dess första officerare installerades. Om invigningen skrev uppsalatidningen Fyris:

•»Nytt läger. Till Fyris skrives:---en morgon för omkring tre

veckor sedan ankommo några av Arméns representanter från Stavby-trakten men hunna mitt för Skoby (första byn i Alunda socken, då man kommer från Stavby) blåstes 'halleluja' tre gånger och det med sådan effekt att några hästar, som nyss förut bundits vid ett plank därstädes, i förskräckelsen sleto sig ifrån både plank och seltyg, och byns invånare blevo ej mindre förskräckta än hästarna. Allt sedan dess har det hyvlats, hamrats och spikats i den stora tingssalen för att få inredningen sådan som Armén ville ha den. Detta arbete har krävt lång tid, men äntligen blev det färdigt, och i lördags på aftonen, då en hel skara av Arméns både befäl och soldater från Stockholm jämväl anlänt, kunde det stora förspelet till invigningsfesten försiggå. Nu trummades och blåstes i basuner och andra krokhorn, så det stod härliga till, och tillställningen, som annonserats å varje vägvisare inom hela Oland, var besökt av minst 200 personer. Ingen betalning fordrades, men de tillstädeskomna Alunda-borna ombådos att förnya besöket följande dag, då Armén skulle fira sin stora invigningsfest. De besökande menade, att det var en 'rolig musik', och som de fingo höra den för intet, så lupo de dit nästan mangrant nästa morgon. Samlingen ökades snart, och ett slags förspel började. Men längre fram på dagen vidtog

216Representanter för underofficerskåren, banbrytare, troféer och original

(Se vidare om vederbörande i namnregistret!)

i. Elin Wångberg, Uppsala, z. Maria Andersson, Malmö I. j. O. Palm, Stockholm II. 4. Tekla Bergstedt, Norrköping I. 5. Selma Olson, Stockholm I. 6. Anna Hed, Långrör. 7. Petter Olson, Limhamn. 8. Hilda Bohman, Krokek. 9. Erik Karlsson, Arboga. 10. Hilmer Olson, Göteborg I. 11. C. G. Olsson-Barr, Vadstena. 12. Aug. Lundbom, Alunda. 13. Sofia Eklund, Uppsala. 14. Olof Stadig, Äppelbo. 15. Erik Larsson, Äppelbo. 16. Selma Storm, Stockholm II. 17. G. Adamson, Norrköping I. 18. August Dahlgren, Sala. 19. Edvard Johanson, Kumla. 20. Olivia Petterson, Norrköping II.2i. Maria Hansson, Sandviken. 22. P. E. Sjöberg, Sundsvall. 23. A. V. Öhrn, Borlänge. 24. A. Abrahamsson, Södertälje. 25. Albertina Åhgren, Stockholm III. 26. Anna Zetterström, Ängelholm. 2y. K. W. Andersson, Karlskrona. 28. L. V. Ljungkvist, Jönköping. 29. J. A. Björkman, Stockholm II. 30. Hulda Andersson, Falun. 31. Anna Jonson, Bräcke. 32. Mats Matsson, Stockholm VI. 33. Erik Erikson, Kumla. 34. John Philipson, Stockholm III. 35. Mathilda Erikson, Hälsingborg. 36. Josefina Wåhlin, Umeå. 37. Karl Svenson, Skillingaryd. 38. Gustaf Petterson, Norberg. 39. Johan Svenson, Halmstad. 40. Nelly Winell, Karlshamn. 41. Erik Ekwall, Arvika. 42. T. Holmlund, Boden. 43. Cecilia Björklund, Stockholm V. 44. Petrus Larsson, Karlskoga. 45. O. V. Willson, Malmberget.46. Petrus Ståhlberg, Gävle I. 47. August Hummer, Hudiksvall. 48. Anna Stenström, Örebro II. 49. Frans Selander, Visby. jo. A. Rosén, Östersund, j7. Einar Floren, Amål. 52. Per Zakrison, Holmsund. fj. Lotten Zakrison, Holmsund. 54. J. A. Nilsson, Vilhelmina, ff. Th. Schelin, Kumla. 56. Hilda Andersson, Motala. 57. Emil Bohman, Hallsberg. }8. Anna Eklund, Malmberget. 59. Emma Johansson, Göteborg I. 60. Carl Ulltin, Lådna.

Sjuk- och vilohem: Kämparo (Enhörna), Rönninge, Vapenvilan (Södertälje).Manliga sociala institutionsbyggnader: i. Ångköket i Stockholm. 2. Arbetarhotellet i Malmö. Hotellet i Göteborg. Institutionen i Norrköping, j. Institutionen i Göteborg. 6. Skyddshemmet i Stockholm. 7. Värtarestaurangen, Stockholm. 8.

den mycket utbasunerade invigningsfesten, varvid över 500 personer voro tillstädes, somliga inne hos Armén, somliga utanför på backen. Nu var tiden inne att taga upp kollekt, och varje besökande, som lyckats tvinga sig in i salen, fick punga ut med 25 öre. Skramlingen lärer ha gått upp till över 90 kronor, men så fingo de nyfikna nu också höra ljudet ej allenast av trummor och basuner, utan av klarinetter, trumpeter, trianglar och grytlock, vilket allt utgjorde den ljuvligaste musik, som någonsin hörts i denna landsändan. På eftermiddagen var ny sammankomst med skramling. Resultatet lär den gången visat sig ännu bättre än förra gången, varför musiken gjorde sin flit, de stora grytlocken slamrade, och trummorna åstadkommo ett hiskeligt dunder. Och så vart äntligen afton den dagen.»

Så började Alunda kårs strid, som ofta varit mycket hård. Det fanns en tid, då Alunda i officerskretsar omtalades nästan som en deportationsort. Orsaken därtill var det isolerade läget och de svåra fridstörarna. Alla fönster i bostad och lokal måste förses med kraftiga träluckor för att inte glasrutorna skulle bli sönderslagna, ja, man måste t. o. m. för fridstörarnas stenkastnings skull ersätta det gamla tegeltaket med plåttak. En nuvarande stabsofficer berättar om sin första kväll i Alunda:

»Efter det offentliga mötet höllo vi på att bereda vår enkla måltid, då vi hörde ett våldsamt bombardemang på ytterdörrarna till köksingången. Jag gick mot dörren men hann ej öppna, då en del av dörren slogs in och ett par halvrusiga män kommo emot mig. De svängde en stor kniv framför mitt ansikte, härjade vilt i köket och åto upp vår kvällsvard. Min kamrat och jag funno det lämpligast att hålla oss på defensiven. Emellertid lyckades vi få bud med bön om hjälp till länsmannen, men han hade främmande, ville ej överge sina gäster och lämnade oss åt vårt öde. Fridstörarna, som blevo igenkända, blevo dock sedermera ställda inför rätta och fingo betala för sin skadegörelse.»

De senaste åren ha förhållandena ifråga om publikens uppförande fullständigt förändrats. Nu råder lugn och god ordning i mötena. Och kåren är i alla avseenden på frammarsch. Den har både horn- och strängmusikkår — icke mindre än tjugufem soldater spela stränginstrument. I söndagsskolan hemma i lokalen och i sex filialsöndagsskolor finnas sammanlagt 175 barn inskrivna. Vid en av utposterna har man två söndagsskolor och en ungdomslegion. Här ha soldaterna insam-

lat en avsevärd byggnadsfond och hoppas att inom kort få egen lokal uppförd.

En annan landsbygdskår, vars begynnelse också avviker åtskilligt från det vanliga och vars första tid var synnerligen stormig, är Delsbo i Hälsingland. Vår kamrat Märta Kårström, som ännu när detta skrives är aktiv soldat i kåren, hade, ehuru hon icke var officer, som assistent medverkat vid öppnandet av kårer i Norrland. Hemrest till Delsbo för att vila började hon där arbeta för Guds rike, fick många människor frälsta, skaffade medel och byggde lokal och förberedde sålunda kårens öppnande, vilket ägde rum den 3 augusti 1890.

Berättelsen om banbrytningsarbetet i Delsbo är återgiven efter Märta Kårströms egna ord:

»Jag kom till Delsbo den 3 oktober 1888 för att vila mig. Genast ville jag deltaga i något möte, men först efter fyra månader kom en gammal predikant till trakten och höll sammankomst. I denna passade jag på att säga några ord. Resultatet blev att många förklarade: 'Vi vilja inte ha någon villolära till Delsbo. Att du kommer med sådan är ju klart, du har ju vilddjurets märke på dina kläder.' Emellertid rekvirerade jag Stridsropet från högkvarteret, gick omkring och sålde det samt sökte då och då vid andra besök i hemmen förklara vilken rörelse jag tillhörde och hurudan den var. Då började man kalla mig 'frälsningsfröknen'.

Så kom det en predikant Ström till trakten. Han hade blivit uppmanad att låta mig och en min kamrat hjälpa till i hans möten i Delsbo, vilka pågingo tre veckor. Det gjorde vi. Resultatet av dessa möten blev att trettio själar kommo till Gud. Detta blev signalen till en väldig uppståndelse, och man sökte på olika sätt hindra själafrälsningsverket. I ett möte talade jag med en ung man. Då kom en äldre kvinna till honom och utropade: 'Gör inte som Märta säger, Olle! För kom ihåg att porten är trång och vägen är smal. Det går inte så lätt att bli

frälst, som hon säger. Hör du det, Olle!'

Det hade beslutats att en kollekt skulle upptagas varje vecka under denna mötesserie — den första skulle tillfalla en sjuk, den andra skulle predikanten ha, och den tredje skulle användas att betala lyset i möteslokalen. Då jag gick omkring och tog upp den tredje kollekten, ropade en äldre man: 'Mig får du inget ljus av. Fräls ditt folk i mörkret, du Märta!' På natten hade Gud emellertid talat till den mannen, och nästa morgon kom han till mig med ett paket ljus och sade: 'Se här får du.

Och nu vill jag bli frälst!' Han blev frälst och vart sedan soldat i Ljusdals kår.

Nu blev det för många en brännande fråga att få mig bort från Delsbo eller åtminstone hindra mitt själafrälsningsarbete. Man skrev en inlaga till högkvarteret, och jag blev verkligen en tid förbjuden att arbeta för Frälsningsarmén. Men så skrev predikant Ström till högkvarteret och påvisade vilket misstag man begått i och med detta förbud. Den inlagan undertecknades av dubbelt så många som den första. Och så fick jag tillstånd att fortsätta arbetet.

Då greps jag av en längtan att få en särskild lokal att samla folket i. Jag hade bara 75 kronor, som kunde anslås till ändamålet. Gick till en granne och frågade om han kunde låna mig pengar. 'Vad skall du ha dem till, Märta', sade den vänlige mannen. 'Jag skall ha dem för att bygga upp en möteslokal', svarade jag. 'Ja, nog skall du få låna', svarade han, gav mig på stående fot 500 kronor och tillade: 'Du får säga till, då du behöver mer.' Jag skyndade åstad att skaffa tomt, timmer och byggmästare, och efter fyra månader hade vi lokalen i all sin enkelhet färdig. I första mötet blev en själ frälst. Han hette Asp och blev soldat i Ljusdals kår, där han nu är fanjunkare.

Ja, nu hade jag på allvar öppnat eld mot mörkrets furste. Nog väntade jag att kampen skulle bli svår, men knappast så svår som den blev. Dock tvivlade jag aldrig på seger. I lokalen var det sång och bön samt gråt bland olyckliga syndare — detta åstadkom ofta ett brusande sorl. Däri var dock intet störande. Men fienderna bjödo till att störa vårt arbete. Bland annat sökte de att skrämma oss med skamligt tal. Det fanns en man, som alltid hade god tid att vara i våra möten, ja, han var den förste och den siste. Och han öste över oss det grymmaste ovett, så ofta han kom åt. En gång hade han sökt skaffa hjälp att taga upp potatis men misslyckats. När han så kom till mötet, i ät han sin ilska gå ut över mig: 'Du din lata racka, som har tid att stå här dag efter dag, du din lata sugga, du bryr dig rakt inte om att potatisen blir kvar i jorden.' Klockan sju nästa morgon var jag i hans hein för att hjälpa honom med potatisen. På mitt: 'Ja, nu är jag här', hade han bara till svar ett snopet: 'Ja, det hade jag ju aldrig tänkt mig.' Från den stunden voro vi goda vänner — en bättre människa än jag fanns sedan inte för honom. Då han lades på sjukbädden, sände ban bud efter mig och bad mig om förlåtelse, men också — vad bättre var — bad Gud om nåd och frälsning.

En av de svåraste, som ständigt plågade oss med sitt okvädande, hade en gång öst över mig skamligt tal utan måtta. Då oförskämdheternas text tagit slut — jag hade åhört det hela stillatigande — utbrast han: 'Står hon inte och tiger ändå, den ormagällan', och så kastade han en dosa snus i ögonen på mig. Att det sved behöver jag väl inte säga.

Nå, det slutade inte med detta, utan han slog in hela förstugan för oss. Därav blev tingssak. Mannen ställde sig oskyldig men blev dömd. Några år senare, då jag låg sjuk, kom mannen i fråga upp till mig. böjde knä vid sängen och bad mig om förlåtelse.

En gruvligt ogudaktig kvinna kom för att övervara en stabsmusikkårens musikfest. Då jag fordrade avgift, blev hon rasande. 'Kostar det pengar att gå in på »frälsninga», så struntar jag i Märta och hennes frälsning.' Då jag en gång mötte henne ute, talade jag vid henne om frälsning, men fick till svar: 'Du din barnunge, fräls dig själv! Jag har ätit mycket gröt, innan du kom till. Mig frälsar du inte!' Sedan jag tre gånger talat med henne, sade hon till en släkting, som blivit soldat: 'Jag tror Märta rår på mig.' Fjärde gången var hon glad att få stiga in i 'frälsninga' och gick ända fram till 'plattån', böjde sina knän, blev frälst och förblev det till sin död.

En annan gammal kvinna brukade jag ofta ta itu med, därför att hon svor så rysligt. 'Mormor skulle bliva frälst', sade jag. 'Ja, ser du', blev hennes svar, 'skulle så hända att jag behövde bli frälst, inte skulle det ske på »frälsninga».' Så fingo vi ett speciellt besök, och jag bjöd den gamla komma till mötet. Hon lovade komma mot villkor att jag förband mig att icke tala till henne under sammankomsten. 'Ja', svarade jag, 'det kan jag gärna lova, ty jag har ju tillfälle att tala med mormor varje dag.' Hon kom till mötet, och jag lånade henne min sångbok. Under mötet rörde sanningens Ande vid det arma, hårda hjärtat, så att hon reste sig upp, gick fram till 'plattån', lade sångboken på räcket och böjde sina knän på botbänken. Där låg hon nu och snyftade och grät och bad, så att hela publiken blev rörd. Och efter detta var hennes liv totalt förändrat — svärjandet var slut, och bibelordet var hennes käraste skatt. Hon levde salig till sin död.

En man, som ofta besökte mötena men sällan var nykter, upphann oss en gång, då vi voro på väg till Bjuråker. Han bjöd oss åka, och vi satte oss upp i släden. Vi hade emellertid icke hunnit långt, då skack-larna lossnade från släden, som blev stående på vägen, medan hästen och skjutsbonden försvunno. Vi måste sålunda fortsätta med 'apostla-

hästarna'. Innan vi slutat mötet, kom mannen till detta och ville att vi skulle bedja med honom. 'Se', sade han, 'jag hade beslutat att bli frälst i kväll. Men när jag kom till »frälsninga», så var frälsningsfröknarna inte hemma. Sedan fick jag fatt i er på vägen, men då gick det så där illa med skacklarna. Jag kom hem och fick fatt i en ny skackelkrok, satte mig på hästen och red till platsen, där jag tappade bort er. När jag såg att ni fortsatt, sade jag till frestaren: »Nej du, Horn-Per, det här ska du inte ha någonting för, i kväll skall jag bli frälst.» Så kom jag hit, och nu skall jag bli frälst.' Mannen blev frälst och mycket lycklig. Han drabbades sedermera av en bråddöd och dog i tron på Herren.

Under ett förmiddagsmöte vid en utpost var mycket folk samlat. Mitt i mötet började några av de närvarande högt gråta, så att ledaren måste avbryta sitt tal. Vi sjöngo en sång, och tre själar kommo genast och böjde sig för Jesus. En kvinna, som jag talade med, blev så ond, att hon utbrast: 'Jag har tyckt om Kårström förr, men nu är jag så arg. Att man inte kan få vara i fred!' Så sprang hon på dörren. Då hon gått ett par stenkast, måste hon dock vända om, bad mig om förlåtelse och lämnade sig åt Gud. Fyra andra själar följde hennes exempel. Ett saligt möte — inalles sju själar vid korsets fot!

Under en kaffefest, då lokalen och soldatrummet voro fulla av folk, kom en hästskojare, som man kallade 'Storsnyggan', in i lokalen. Han var ökänd för sitt vilda liv, brukade sällan vara nykter och hade slagit sin hustru, så att hon nästan var krympling. 'Storsnyggan' gick direkt fram till kaffebordet och ropade: 'Jag skall bli frälst i kväll, Kårström!' Då jag icke svarade honom utan gick ut i soldatrummet, följde han efter mig och upprepade vad han sagt. När jag alltfort icke svarade, sade gamla mormor, som jag förut berättat om: 'Kära, söta Kårström, tala med honom, kanske han verkligen vill bli frälst.' Jag uppmanade då mannen att böja sina knän, vilket han också gjorde. Därefter gick han ut i lokalen och ropade högt under folkets skratt: 'Nu har jag bett, men inte vet jag om jag är frälst, inte!' Senare under festen frågade kaptenen om det fanns några, som på måndagen ville komma och hjälpa till med att iordningsställa lokaltomten. Kl. 6 f. m. innan officerarna ännu stigit upp, var 'Storsnyggan' där och bankade på dörren till officersbostaden. Han arbetade styvt hela dagen. På kvällen hade man ett bönemöte, och då talade man med och bad för honom, men det blev ännu intet genombrott för honom. I tisdags-

kvällens offentliga möte kom han och böjde sig vid botbänken. Då kom han äntligen igenom. Hans hustru hade varit frälst i trettio år och under hela denna tid bedit för sin man samt bevisat honom kärlek och vänlighet, vilket han dock endast belönade med hugg och slag. Då nu mannen på tisdagskvällen kom sent hem, låg hon förskräckt i sin säng vid tanke på att han möjligen var full och våldsam. Försiktigt tittade hon slutligen fram under täcket och frågade: 'Var har du varit, Pelle?' — 'Jag har blivit frälst i kväll', blev mannens svar. 'Ja, hu då', utropade hustrun utan att i hastigheten tänka på vad hon sade. Hon trodde nämligen att mannens tal var ett rått skämt och

fruktade det värsta. Emellertid såg hon att mannen tog fram en bibel och läste samt lade märke emellan bladen. Nästa morgon gick mannen upp, kokte och drack kaffe, läste i Bibeln och gick ut för att ge hästarna foder. Då han dröjde, blev hustrun orolig och linkade ut till stallet för att se hur det var. Till sin stora bestörtning fick hon se honom på knä, bedjande. Då rusade hon in i stugan och ropade i blygsel: 'I trettio år har jag bett för honom, och då han nu blivit frälst, så kan jag inte tro att det har skett!' Det blev en stund av förnyelse för hustrun. Och så vart det lycka och glädje i det hemmet, ty ett under hade skett — 'Storsnyggan' var en ny människa.»

Dessa berättelser äro från tiden före kårens öppnande och den närmaste tiden därefter. Den av Kårström med mångas hjälp uppförda lokalen överläts snart nog åt Frälsningsarmén, som där fortsatte arbetet. Fridstörarlivet var ett gott stycke fram i kårens historia en stor svårighet. Det hände att officersbostaden blev så svårt utsatt för stenkastning, att officerarna måste söka skydd under sängarna, och vid något tillfälle lär det ha hänt att druckna våldsmän sökte köra in i lokalen med häst och vagn. Men också i Delsbo ha förhållandena förbättrats — kåren står som segrare icke endast ifråga om skick och ordning i mötena utan också i rent andligt avseende. Den har vunnit många i bygden för Guds rike.

På en sträcka av mindre än tio mil rinner Västerdalälven i sitt nedre lopp förbi sex »tätbygder» — tätare befolkade än t. o. m. Skånes jordbruksdistrikt — där Frälsningsarmén har fästen och kårer. Dessa äro, tagna medströms: Malung, Äppelbo, Vansbro, Dala-Järna, Nås och Dala-Floda.

Denna grupp kårer har en historia, så rik och intressant, att den

mer än väl kunde giva stoff till en självständig bok. Här måste den avfärdas på några sidor.

Malung är den äldsta av de nämnda kårerna, men Dala-Järna och Äppelbo torde vara de mest kända. Flertalet av dem som hört talas om dessa båda kårer, vilka äro belägna endast omkring tre mil från varandra, torde ha ansett att de ifråga om sin andliga struktur varit varandras spegelbilder. Så är dock icke fallet. Där har till och med enligt författarens mening funnits grundväsentliga olikheter. Dessa skulle kunna utgöra uppslaget till ett intressant studium för en religionshistoriker men ha också sitt intresse för lekmannen. Skiljaktigheterna bero icke på olikhet ifråga om folklynne. De torde i stället vara att söka i olikartade religiösa påverkningar vid kårernas tillblivelse. I Äppelbo kunde man i jublande salighet flytta undan bänkarna i lokalen och marschera runt omkring under sång och handklappning, ja, man tog sig t. o. m. en »hallelujasvängom». Men ingen av de gamla soldaterna kan påminna sig fall av extatisk karaktär med själsfrånvaro och tungomål. I Järna däremot var det vanligt att man föll i hänryckning med profetiskt skådande och tungomålstal.

År 1883 satt dalkarlen och gårdfarihandlaren Nol-Karis-Erik Larsson från Äppelbo på ett Frälsningsarméns söndagsförmiddagsmöte i Ladugårdslandsteatern i Stockholm. Guds Ande talade mäktigt till honom. Han hade tidigare varit frälst men var nu avfälling. Efter mötet blev han sittande på en bänk vid Östermalms kyrka, satt där och grät. När nästa möte på teatern började, var han där igen, och innan dagens slut hade han återfunnit sin förlorade frälsning. Kort därefter reste han till sundsvallstrakten, där han snart nog efter kårens i Sundsvall öppnande blev soldat och sedermera sergeant i Tunadal.

Vid jultiden 1886 kom Nol-Karis-Erik till hembygden. Han bar då den första frälsningsarméuniform som man sett i Västerdalarna. Här mötte han nu en själsfrände i länsman Olof Stadig. Denne var en lagens värdige och respektingivande representant vad det yttre beträffar, men lian hade också ett pånyttfött och evangeliskt hjärta, som tvingade honom att i dessa trakter — förnämligast i Äppelbo och västerut upp mot Transtrand, varifrån han var kommen — predika frigörelse från syndens fångenskap genom Jesus. Annandag jul höll länsmannen sammankomst i Oppsa-Halvars hem. Nol-Karis-Erik var med. När länsmannen slutat, uppmanade han Erik att vittna. Tårar tindrade i de närvarandes

ögon, medan denne förste av bygdens söner, som slutit sig till den underliga Frälsningsarmén, avlade ett enkelt vittnesbörd. Han uppmanade dem som icke hade det rätt ställt med Gud att begära förbön. När han slutat, reste

sig länsman Stadig och sade med av rörelse darrande stämma: »Den förste som skall hava förbön är jag, ty du äger vad jag ännu icke har.» Det blev bönerop och bekännelser och tacksägelser i Oppsa-Halvars stuga, och när man slutat, kunde sju själar vittna att de i det mötet funnit frälsning.

Nol-Karis-Erik fortsatte nu att vittna om Herren i möten och under besök i hemmen, medan han vandrade omkring från by till by, och många själar blevo frälsta. Somliga tyckte inte om detta och sökte hindra honom. »Han har naturligtvis betalt från Stockholm för varje själ han frälsar och tjänar grova pengar på det där geschäftet. Varför skulle han eljest vara så ivrig? Inte skulle han gå omkring i bänkarna och tala direkt med folk, sedan han predikat, om han inte tjänade pengar på det.» Länsman Stadig fortsatte även han sitt arbete för Guds sak, höll möten, dels ensam, dels tillsammans med Nol-Karis-Erik. Påskveckan 1888 t. ex. var länsmannen-evangelisten i Lima och höll sammankomster, under vilka åttio själar sökte Gud. Han hade då blivit hjälptruppsmedlem i Frälsningsarmén.

Vid denna tid hade till Ytter-Malung återvänt malungskarlen Nyhus-Jonas, som vistats i Vaxholm och där blivit frälsningssoldat. Han började även han arbeta för Herren i hemtrakten. Så spred sig frälsningselden i Västerdalarna, och man började bestorma Frälsningsarméns högkvarter med böner om att kårer skulle öppnas däruppe. Nyhus-Jonas lyckades förhyra bönehuset i Ytter-Malung, och därför blevo malungsborna först bönhörda, ehuru man i Äppelbo redan hade femtiotvå rekryter och ett hundra nyfrälsta, vilka under sergeant Larssons ledning arbetade som en riktig armékår. Kapten och fru J. E. Sundkvist sändes att öppna kår i Ytter-Malung och med dem följde två kvinnliga officerare, kapten Danielson och löjtnant Ewers, vilka skulle bliva kårens första befälhavare. Den lilla officerstruppen tog vägen över Äppelbo, där de lördagen den 22 mars 1890 höllo möten. På söndagen fortsatte de till bestämmelseorten, där de dock icke kunde hålla möte förrän tisdagen den 25. Ett tjugutal kamrater från Äppelbo med sin sergeant och länsmannen i täten kommo i åtta hästskjutsar för att deltaga i detta möte. En sak, som i öppningssammankomsten väckte förvåning, var de kvinnliga officerarnas framträdande. Folket i dessa trakter var nämligen full-

komligt ovant vid kvinnopredikan. Nu började här uppbyggas en armékår, allt medan man vann många människor från synd och värld till rättfärdighet och Guds rike. I juni månad rapporterades den första soldatinvigningen. Meddelandet slutade: »Vi ha redan ryckt sjuttio kämpar från djävulen. Pris ske Gud!»

Äppelbo kom icke långt efter Malung. Den 1 juni 1890 öppnades kåren där. Och att icke Äppelbo blev god etta i Västerdalarna berodde på att man icke fick en lokal man hoppats få. Det var i det närmaste bestämt att Armén skulle få övertaga missionshuset i Born. Men så fingo armékärvarna i Äppelbo återbud i sista stund. Sergeant Larsson och hans trupp fick ej heller längre tillfälligtvis använda vare sig bönhuset eller »bönhuskammaren», där enskilda möten hållits. Man beslöt då att tills vidare uppföra en provisorisk lokal — ett brädskjul, som många villiga händer reste upp på en enda dag. I detta skjul öppnades Äppelbo kår av kapten Sundkvist, och dess första ledare blevo kapten Ringkvist och löjtnant Falk. Vid öppnandet funnos redan nittiosju rekryter — sannolikt något fullkomligt enastående i svensk arméhistoria. Snart nog började lokal uppföras, och denna stod färdig att invigas den 30 november öppningsåret. Dessförinnan hade man i skjulet hållit den första soldatinvigningen, då nittio rekryter mottogo soldatpass.

Redan från början hände det att fröjden i mötena blev så stor, att sång och handklappning och amen- och hallelujarop icke räckte till för att giva den utlopp. Det goda äppelbofolket måste helt enkelt lyda Davids ord i Psalm 149: 3. »Må de lova hans namn under dans.» Då rymdes bänkarna i »bönhuskammaren» undan, och då blev det liv och rörelse, »ett lustigt väsen inför Herrens ansikte». En gång hände det att lampan i taket hoppade ur sin hållare och krossades mot golvet, där elden i den utrunna fotogenen måste släckas med pälsar och andra ytterplagg — hade man då ej varit påpasslig, hade lätt en olycka kunnat inträffa. De oomvända stodo utanför kammaren och tryckte näsorna platta mot fönsterrutorna för att bekika det egendomliga skådespelet. Men sensationslystnaden fick föga mättnad, ty allt skedde i tukt och ära. Nol-Karis-Erik tillät Andens frihet men höll god ordning och lät icke köttet taga sig friheter.

Nitälskan fanns det också i skaran. Rekryterna och sedermera soldaterna gingo till Vansbro, Dala-Järna, Nås och Dala-Floda och många andra platser med frälsningens glada budskap och banade så vägen

för Frälsningsarmén. Att vandra fyra mil fram och lika långt tillbaka för att hålla ett möte, det ansågs mödan värt.

Som redan sagts, fanns det somliga, som ej gillade den nya rörelsen. Kyrkoherden varnade för den, kallade frälsningssoldaterna villoandar, antikrists anhang o. s. v. och förklarade att han hellre såg de unga gå till dansbanorna än till Frälsningsarmén. Men flertalet av folket hyste förtroende för frälsningssoldaterna, och detta förtroende är ännu i dag fullständigt obrutet. En därtill starkt bidragande orsak är att kåren stod trogen sin fana och sina löften under striderna och utbrytningen år 1905. Fanjunkare Nol-Karis-Erik Larsson var då, som så ofta förr. situationens herre. Planerade »upplysningsmöten» lyckades han förebygga och sönderslitande agitation kom aldrig in i kåren.

Det var Nol-Karis-Eriks avsikt att flytta tillbaka till Tunadal, varifrån han kommit, då det behagade Gud att låta honom »tända eld» i sin hembygd, men det blev aldrig av. Han stannade i Äppelbo, till dess han fick order »högre upp», vilket skedde den 10 april 1907. Hans sista ord i livet voro: »Jesus, Jesus!» Och åtta dagar senare fördes han till griftero på det sätt, varmed Frälsningsarmén hyllar sina döda. Deltagarna berätta en episod från begravningen: Vädret var fullkomligt stilla. Icke en vindpust förmärktes. Men just när kistan fördes förbi armélokalen, sträckte takflaggan ut sig som för en stark bris, så att man tydligt kunde läsa inskriptionen: »Äppelbo för Kristus!» Men folket i begravningsprocessionen märkte ingen vind, det var alltfort kav lugnt.

Länsman Stadig blev aldrig invigd till soldat i Äppelbo, där han dock tjänstgjorde som sekreterare i kåren. Som pensionerad flyttade han till Transtrand, där han hemförlovades år 1923. Dessförinnan hade han dock blivit soldat i Lima kår. Han ville nämligen ovillkorligen få en hallelujabegravning.

Våren 1884 kom en svensk-amerikan vid namn Nils Jernberg till Dala-Järna. Han hade i sin ungdom bekänt sig vara fritänkare och även offentligt spritt otrosgift, där han dragit fram. Nu började han hålla religiösa möten. Om sin omvändelse berättade han följande: Då han en dag satt på en restaurang i fjärran västern, hörde han Herrens Ande tala till sig och säga: »Hitintills, men icke vidare!» Han kom i svår nöd, ty han visste sig ju ha varit en förnekare och förföljare. Det fanns i närheten ingen troende, som kunde hjälpa honom i hans ångest. Det var honom icke ens möjligt att finna en bibel. Men en dag strax

därefter hittade han på landsvägen en pappersbit, på vilken det var tryckt några strofer om Jesu blod. Han läste och fann frid. Sedermera kände han en oemotståndlig maning att återvända till Sverge för att där predika Jesus Kristus på platser, varest han tidigare predikat otro.

Pingstdagen höll Jernberg sitt första möte i Myrbacka missionshus. Nyfikenheten hade lockat massor av människor tillsammans för att se och höra den forne otrosagitatorn. Jernberg bad att Gud skulle låta Anden falla, så att huset skakades. Detta uppfylldes icke bokstavligt, men mötet blev dock begynnelsen till en andlig väckelse, som skakade hela Dala-Järna socken. Den första effekten av mötet i missionshuset blev dock ett starkt motstånd mot Jernberg. Socknens kyrkoherde dundrade mot »villoläraren», och missionshuset stängdes för honom. Det gick så långt, att ingen vågade härbärgera Jernberg. Han hotades t. o. m. till livet. Men så kom vändningen. Många Guds barn blevo uppväckta, och oomvända blevo frälsta. Snart var där i Järna en rörelse av sådan omfattning, att man i decennier brukade den som utgångspunkt för sin tidräkning och sade: »Det var före Jernbergs väckelse», eller: »Det inträffade efter Jernbergs väckelse.»

Jernberg hade mött Frälsningsarmén i England. När han talade om Armén, brukade han säga: »Jag mötte den där borta i England, och jag kröp ned på knä tillsammans med salvationisterna.» Stridsropet rekommenderade han, och man skaffade exemplar av tidningen, som gingo ur hand i hand och lästes med stor förtjusning.

Så kom Nol-Karis-Erik till Västerdalarna och började sin mission där. Han besökte även Dala-Järna, och Jernbergs trogna samlade sig kring honom. Där fanns särskilt en grupp på några tiotal, som höll sina egna möten, vilka ganska mycket gingo i arméstil. Det var väldigt liv i stugorna, då denna flock kom tillsammans. Ibland kunde man t. o. m. få se dessa »jernbergiter» komma marscherande landsvägen fram, sjungande armésånger och med en röd näsduk på en käpp som fana. De kloka tyckte att detta var förfärligt och bådo både länsman och präst om hjälp mot »vettvillingarna», som dock icke läto sig skrämmas vare sig av kyrkliga eller världsliga myndigheter.

Emellertid hänvände sig ledarna för denna grupp till Frälsningsarméns högkvarter med begäran att kår skulle öppnas i deras socken. För att så skulle kunna ske, måste man ha lokal. Men jordägarna ville ej sälja tomt till sådan. Äntligen lyckades man få lämplig mark, och grundläggningsarbetena började. Men nu slog fientligheten ut i full låga.

Då första grundstenen kördes fram, kom en av fienderna tillstädes och svor på att det dock ej skulle bli en armélokal upprest där. Det gick så långt, att man måste hålla vakt vid grunden om nätterna, enär folk eljest då rev ned vad som om dagarna byggts upp och rullade stenarna utför branten. Efter någon tid blev grunden färdig. Men nu saknades timmer. Då hände något, som såg ut att vara Guds direkta ingripande som svar på bön — och vem kan säga att det ej var så ? Under pingsten blåste en orkan genom traktens skogar och vräkte omkull massor av träd. Då dessa flerstädes lågo enbart till hinder, fingo lokalbyggarna gratis hämta dem — och så hade man timmer.

Kåren i Dala-Järna öppnades, innan lokalen var färdig. Det skedde den 18 juni 1890. Man hade tillfälligt inrett en lada till möteslokal. Kapten och fru Sundkvist voro de första officerarna.

Innan kåren blev till, hade Dala-Järna ett nattligt besök av dåvarande fältsekreteraren, major Herman Lagercrantz. Han kom per hästskjuts från Malung och Äppelbo, där han hållit möten, på väg till Hedemora, där han skulle leda officersmöten, och stannade mellan kl. 2 och 3 på natten i Järna. »Här rastades», berättar majoren, »och under tiden invigde vi med bön en lada, som just blivit inredd till barack. Några rekryter mottogo oss här med varma hjärtan och varm mjölk.» I denna lokal samlades skaror av folk, som dock icke alltid höllo fullständig »kyrkfrid» — efter sista mötet trängde sig en hop ut genom väggarna, som brötos ned.

Den 21 september 1890 stod den nya lokalen färdig och invigdes av adjutant Sundkvist, som efter att ha öppnat de första kårerna i Dalarna nu blivit utnämnd till distriktsofficer i provinsen.

Under tiden i ladan hade en första soldatinvigning hållits, då ett trettiotal rekryter blevo soldater. Den andra soldatinvigningen hölls snart nog efter lokalinvigningen. Bland de invigda var ett antal av »jern-bergiterna». Och dessa förde med sig in i kåren sin anda, som icke endast präglades av starkt nit för själars frälsning och en glädje och hänförelse, som tog sig uttryck i jublande sång, handklappningar och hallelujamar-scher, utan också kännetecknades av rent extatiska företeelser. Redan under Jernbergs tid hade märkliga ting av detta slag ägt rum. De gamle tro sig minnas att Jernberg själv talade i tungor, och bland hans efterföljare fanns sådana, som kommit i besittning av särskilda »Andens gåvor». En av dessa var den unga lärarinnan Olars Lisa Andersdotter, sedermera överstelöjtnant Elisabet Liljegren, om vilken det berättas att hon en gång i andehänryckning talade från klockan nio på kvällen till

klockan tre påföljande morgon, dock icke vare sig »änglars tungomål» eller främmande människospråk utan sitt eget modersmål. Inom kåren rådde nu under många år framåt en hög andlig värme, som ofta tog sig extatiska uttryck. Efter mötena kunde man rymma undan bänkarna och anordna bönemöte med hallelujamarsch, och då hände det att somliga föllo i hänryckning och sågo syner eller talade i tungor. I de flesta fallen var tungotalet endast »hemlighetsfulla ord», som icke funno någon ut-tydning, men det lär ha hänt att främmande människospråk blevo igenkända. Så skall bl. a. en oomvänd, som varit i Amerika, ha fått ett budskap genom tal i

andehänryckning på engelska språket genom en i detta språk fullkomligt okunnig soldat.

Och nitälskan för själars frälsning brann, som sagt, med hög och stark låga. Man släppte icke lätt de oomvända från mötena, och på väg från lokalen brukade soldaterna ofta i grupper »storma» hus och hem för att taga fångar för Jesus.

Behärskad av en sådan angreppsanda gjorde kåren givetvis stora framsteg. Den hade också om några år ungefär 200 soldater, om vilka kunde sägas: »Och folket var dem välbevåget.» I en stämma blev det tal om Frälsningsarmén och skolhusen. En ofrälst man stod då upp och pläderade för att skolorna skulle öppnas för kåren, »ty», sade han, »om det är några som leva rätt, så är det frälsningssoldaterna, det har jag sett». Men motstånd saknades icke heller. Myndigheterna utfärdade, som berättas på annat ställe, förbud mot hållandet av möten efter kl. 8 e. m., men detta förbud upphävdes av högre rätt.

Under många år fortsatte Dala-Järna kår sitt arbete under stor välsignelse, men så slog dess ödestimma. Det var under striderna år 1905, då ett stort antal av kårens soldater bröto sig ut ur Frälsningsarmén och bildade en kår av Svenska Frälsningsarmén. Denna händelse blev till skada icke endast för Armén i Dala-Järna utan för hela Guds rikssak i dessa bygder, detta alldeles särskilt på grund av att de som lämnade Frälsningsarmén behöllo kårlokalen, vilken överlåtits till Frälsningsarmén och i överensstämmelse med Arméns fastighets- och äganderättsförhållanden tillhörde Frälsningsarméns förlagsaktiebolag. Detta framtvingade rättsliga åtgärder, vilka ledde till full seger för Frälsningsarmén.

De flesta landsbygdskårer torde ha tillkommit genom »utfall» från närmaste stad eller annan större plats. Så skedde i Riala, som besöktes från Stockholms II :a kår, blev utpost och sedan självständig kår. Briga-

dör Erik Liljedahl, som år 1899, då dessa händelser inträffade, var kapten vid Stockholms II:a kår, skildrar begynnelsen sålunda:

»Ifrån Riala i Roslagen hade någon tid förut en ung kvinna kommit till Stockholm för att lära sömnad. Utom detta lärde hon sig hos en av kårens kamrater att älska Jesus och återvände till sitt hem som frälsningssoldat. I samband med ett vårt besök hos denna kamrat anordnades möten i hennes hemtrakt. Sålunda uppläts för oss ett nytt arbetsfält, där några år därefter en självständig kår bildades. Början var dock ej så lovande. De första mötena höllos på en loge i Kråkdal. Redan platsens namn var egendomligt, ty dels låg gården på en backe och icke i en dal, och någon särskild älsklingsplats för kråkor tycktes den ej heller vara. Som sagt, på Kråkdals loge hölls den första söndagens två möten. Logen var rymlig, och av bräder och bockar voro 'hopsnickrade' en del sittplatser. De sistnämnda upptogos dock endast delvis. En stor skara föredrog att stå utanför ingången. Efter båda mötenas avslutning skingrades folket åt alla håll med en hast, som påminde om en handfull utblåst fjäder. Förmodligen trodde man att vi med våld ämnade göra dem till frälsningssoldater allesammans.

Ännu en 'fältdag' hölls på logen i Kråkdal. Denna leddes av min assistent, kadett Evald Malmström. Nu, som vid mitt besök, sprang folket sin väg, så fort förmötet var slut och de fyra eller fem strängmusikanterna som åtföljde kadetten visade tecken till att söka få personliga samtal med mötesdeltagarna. Efter dagens sista möte voro kadetten och hans följeslagare samlade i vår nyss nämnda kamrats hem — en ytterligt liten stuga i närheten av Kråkdal. Man satt och språkade efter en enkel måltid, då det knackade på dörren. Det var en ung flicka, som Gud talat till under dagens möten men som då ej vågat begära förbön. Nu bad hon att man skulle bedja med henne, vilket skedde under stor glädje. Om en stund knackade det återigen på dörren. Det var en andra flicka, som kom med samma begäran som den första. Efter en stund hördes på nytt en knackning, och ännu en frälsningssökande öppnade dörren, och så ännu en gång samma historia. När frälsningssoldaterna sedan mellan klockan två och tre på natten begåvo sig åstad mot ångbåtsbryggan vid Östanå, hade de bedit med fyra själar — Frälsningsarméns förstlingsfrukter i Riala.

Efter en tid var jag åter i Kråkdal för att hålla en serie möten. Vid slutet av första mötet tycktes en ung mans ankomst dit medföra en viss oro bland den talrika församlingen. Vid en förfrågan härom fick jag veta

att en olyckshändelse inträffat i närheten. En annan ung man, som varit med vid föregående logmöte, hade sedan dess agiterat mycket mot Frälsningsarmén bland sina vänner. I sällskap med några av dessa hade han denna dag begivit sig på andjakt, varunder han drunknat. Att detta skulle göra ett mäktigt intryck på de församlade var helt naturligt, och några lämnade sig under kvällens möte åt Gud. Under en lång serie möten, som höllos kort därefter, hörde det till undantagen att något möte slutade utan någon frälsningssökande vid korset. I den ena byn efter den andra öppnades stugor för mötena, och före och efter mötestiden genljöd trakten av lovsånger till Gud från nyfrälsta mötesbesökare.

Stugan i Ekmora var alldeles fullpackad med äldre och yngre mötesbesökare. Ändå trängde de utanför varande våldsamt på för att kunna komma åt att åtminstone se in i stugan. Följden blev att jag, som bland annat skulle spela fiol i mötet, snart hade endast några få centimeter mellan mig och de närmast stående. Att då låta fiolstråken löpa i den normala riktningen, när jag skulle traktera fiolen, kunde ha varit riskabelt för ögonen på en och annan, och därför måste stråken föras så lodrätt som möjligt. Men härvidlag hade jag ej tagit avståndet till taket med i beräkningen. Snart lät ett väldigt kratsch! Stråkens övre ända försvann där uppe. Detta blev ett ganska muntert inslag i mötet. Det var ju egentligen ej taket, som hade genombrutits, utan endast dess pappbeklädnad, och nu hängde ett stycke därav ned från taket. Sedan min förskräckelse och församlingens munterhet något lagt sig, fortsattes mötet som förut. Men trots mina försök att vara försiktig, upprepades missödet ytterligare några gånger. Och långt efteråt vittnade hål i takpappen om inspirationen vid detta första besök av Frälsningsarmén i Ekmora. Ägaren av stugan var en salig man, som ej fordrade någon ersättning för skadegörelsen.»

Väckelsen, som hade sin källa i Kråkdals-mötena, spred sig till flera socknar runt Riala. Många sökte frälsning, och icke få av dessa blevo sedermera soldater i Riala utpost, som under ledning av en sergeant bedrev ett livligt arbete. En vän, som först upplät en sal i ett gammalt hus till möteslokal, skänkte sedan tomt och en del byggnadsmaterial till en armébarack. Andra vänner och kamrater drogo sina strån till stacken, och så uppfördes Riala kårs lokal i Rumsätra by. Där är nu replipunkt och högkvarter för kårens arbete, som har karaktär av »bykrig» och sträcker sig över vida områden.

231 KAPITEL XVI Femårsperioden 1893—1897

Frälsningsarmén i Sverge hade 1892 passerat sitt första tioårsmärke. Bakom lågo »den ringa begynnelsens dagar». Armén hade nått en utveckling och hunnit göra sig så väl känd, att den kunde räkna på den respekt och uppskattning som ett bevisat ärligt uppsåt och ett uppenbart gott resultat böra framkalla. Vittnesbörden om uppskattning började också på olika sätt komma till synes — bl. a. i form av imitation av olika Arméns metoder och tillvägagångssätt.

Ett typiskt och ursprungligt arméföretag, som blivit mycket kopierat, är försakelseveckan. Första kända svenska plagiat gjordes i början av-år 1893 av Allmänna försvarsföreningen, som då anordnade en försakelsevecka. Men föreningens tack för den goda idén blev en — »åsnespark». Den skrev i ett cirkulär: »— — — ingen har någonsin hoppats att fosterlandets, ärans och frihetens sak skulle hos den s. k. 'bättre', mera sansade och omdömesgilla delen av vårt folk väcka på långt när den entusiasm eller locka till en bråkdel av den försakelse och självuppoffring som frälsningsskojet och den engelska skräddargeneralens snikenhet så lätt framkallat bland samhällets lägsta och fattigaste, det hårda kroppsarbetets missgynnade barn och grändernas drägg.»

I januari 1893 skedde en stor stabsförflyttning, och i samband därmed bildades en ny division — Karlskrona. Samtidigt gjordes även en förändring med Hjälptruppen, i det att stabskapten Jenny Swenson utnämndes till nationell sekreterare för densamma. Adjutant Gustaf Blomberg erhöll i denna förflyttning order till Luleå division och telegraferade efter framkomsten: »Efter tvåhundratvå timmars resa lyckligt framkommen. Välsignad!» Åtta och ett halvt dygn Stockholm—Luleå! Farten har ökats på fyrtio år!

I april månad hölls i Köpenhamn en nordeuropeisk stabskongress, som leddes av general William Booth, assisterad av stabschefen Bram-well Booth. Ett fyrtiotal svenska officerare deltogo.

Några litterära händelser av betydelse äro att anteckna från 1893. »Framåt», en kvartalstidskrift, började utgivas, och »10 års fälttåg. En

skildring av Frälsningsarméns arbete i Sverge intill slutet av år 1892», skriven av överste E. Hellberg, utkom; »Reglemente för soldater i Frälsningsarmén» hade tryckts år 1892 och började på allvar spridas 1893, vid vars slut också »Order och reglementen för fältofficerare» började distribueras häftesvis.

Överste E. Hellberg, som i mars erhållit uppbrottsorder, sade farväl till Sverge vid ett möte i Templet i Stockholm den 1 maj. Då han ända från sitt inträde i Frälsningsarmén år 1884 varit en av dess dominerande gestalter i vårt land och i flera år tjänstgjort som sekundchef och då han genom sin redbara karaktär och sitt vänsälla väsen gjort sig uppskattad och älskad av alla svenska salvationister och armévänner, var det helt naturligt att hans förflyttning skulle väcka sorg och saknad. Översten utnämndes till internationell sekreterare vid internationella högkvarteret i London. Hans efterträdare som svensk chefsekreterare blev major Herman Lagercrantz, som befordrades till överste.

I maj månad hemsändes de i Finland ännu kvarvarande svenska officerarna, bland vilka befunno sig adjutant Anna Sjödin och kapten Selma Wester. De transporterades på finländska järnvägarna i fångvagn, och vid i- och avlastningsstationerna posterade starka kommandon av ryska gendarmer med revolvrar i bältena. Samma månad lade en våldsam brand i Kristinehamn fyrtiosex gårdar i aska, bl. a. också gamla teatern, som sedan år 1888 varit Frälsningsarméns lokal.

Den 1 augusti skedde en utnämning av stor betydelse för Frälsningsarméns framtid. Stabskapten Erik Leidzén beordrades nämligen då att bliva nationell ungdomssekreterare. Tyvärr blev den förste nationelle ungdomssekreteraren ej gammal på sin post. Redan den 20 november detta år blev han under en resa i södra Sverge hastigt befordrad till härligheten. Med honom bortgick en av de dagarnas mest framgångsrika och löftesgivande svenska stabsofficerare.

Bland dem som under år 1893 ökade den svenska officerskåren må nämnas adjutant Th. Martin samt statskyrkoprästen Wilhelm Mårdberg. Adjutant Martin, som innan han blev frälsningsofficer varit metodistpastor, kom från Tyskland men var född engelsman. Han blev först chef för krigsskolans manliga avdelning och fyllde sedan under åtskilliga år olika stabsförordnanden i vårt land. Komminister Mårdbergs inträde i Armén väckte stor uppmärksamhet och kommenterades livligt och givetvis med olika konklusioner i pressen. Mårdberg blev omedelbart kapten och sändes ut på en »fälttågsresa». Den omständigheten att han varit

präst men säkerligen även hans originella och glödande sätt i striden för Gud samlade stora skaror till hans möten. Och själv kände han sig nu riktigt i sitt esse.

Ett betydelsefullt framsteg i fråga om Frälsningsarméns fastighetsförvaltning gjordes detta år i och med bildandet av Frälsningsarméns förlagsaktiebolag, som fick sin bolagsordning godkänd av Kungl. Maj :t den 23 december 1893.

Då det visade sig att överste Lagercrantz, som en tid på grund av sjukdom varit tjänstledig, icke inom den närmaste framtiden kunde bliva i stånd att på nytt upptaga sitt arbete som chefsekreterare, beordrades överste Charles Sovvton i början av 1894 att bekläda denna post. Översten hade i över fem år lett arbetet i Norge och därifrån flyttats till Danmark, där hans tid dock blev mycket kort. Han kände följaktligen ganska väl förhållandena i Skandinavien, talade »skandinaviska» och gjorde sig snart hemmastadd och avhållen i Sverge. Överste och fru Sowton installerades den 19 februari av kommendör Fr. Booth-Tucker, som i egenskap av internationell sekreterare ett par gånger under året besökte vårt land.

I slutet av april (1894) hölls nordeuropeisk stabskongress i Kristiania, där svenska staben var tillstädes. I början av juli hölls internationell kongress i London, där Sverge var representerat av ett antal officerare samt

stabsmusikkåren, som blivit åtskilligt förstärkt. I maj månad beordrades adjutant Annette Andersson till Norge, och i september utnämndes major J. Toft till chefsekreterare i Danmark. Major Toft hade då med ett avbrott på endast några månader, under vilka han tillfälligt förde befälet i Finland, arbetat i Sverge sedan 1885. Under året fortsattes utgivningen av »Order och reglementen för fältofficerare». En ny sångbok, innehållande 156 sånger, och en barnsångbok med femtiosex sånger utgåvos också under året.

År 1894 förhyrde Frälsningsarmén Tivoli i Södertälje, vilket också brukade kallas »Paradiset». Här inreddes först och främst lokal för stadens kår, som flyttade dit i början av oktober. Vidare omdanades en flygelbyggnad till vilohem, som öppnades våren 1895. Detta år såg en ny verksamhetsgren få liv — dövstumverksamheten. Kapten Oktavia Wil-kens började nämligen hålla möten för dövstumma i högkvarterets lektionssal.

Den 11 februari 1895 gjorde Armén i Sverge en stor förlust, i det att stabskapten David Palmkvist då fick hembud. Palmkvist var född och uppfostrad i Linköping, vid vars läroverk han avlade studentexamen med tanke på att fortsätta den lärda vägen. Men »edra vägar äro icke mina vägar» säger Herren — Gud kallade den begåvade och löftesrike ynglingen till frälsningsofficer. Han kom till krigsskolan i februari 1890. Efter en kort tid som löjtnant vid Stockholms III :e kår blev han privatsekreterare åt chefsekreteraren och beklädde denna post under olika chefer sammanlagt fyra och ett halvt år. Sista tiden av sitt liv var han också tolk åt kommendör Ridsdel.

En stabskaptenens syster, adjutant Hulda Palmkvist, följde snart sin broder över dödsfloden — redan den 7 mars samma år kallades hon hädan.

I samband med årets kongress skedde några förflyttningar och befordringar inom staben. Överste Lagercrantz utnämndes till »sekreterare för de sociala operationerna», brigadör Ögrim fick uppbrottsorder från hemlandet och utnämndes till chefsekreterare i Norge, och brigadör J. A. H. Povlsen från Danmark utnämndes till assisterande chefsekreterare i vårt land. Fru Povlsen utnämndes till »territoriell sekreterare för barnens krig», och samtidigt uppdelades landets »barnkrig» i fem provinser under var sin »provinsbarnsekreterare».

I början av år 1895 startades »Smulor åt Lasarus»-organisationen. som sedan blev Samarittruppen. Dess första medlemmar inskrevos och dess första sparbössor utdelades i maj. Under året tillsattes fyra reseombud för detta företag.

Under februari 1896 fingo de svenska trupperna det oväntade meddelandet att kommendör och fru Ridsdel mottagit uppbrottsorder och skulle lämna Sverge om ett par, tre månader. Den 5 maj höllo de sitt farvälmöte och avreste omedelbart till Sydafrika, över vars arméterritorium kommendören skulle taga befälet. Förflyttningen väckte livligt beklagande bland de svenska salvationisterna och deras vänner, ty kommendör Ridsdel hade vunnit stort rum i allas deras hjärtan. Hans gladlynta, godmodiga och hjärtliga väsen, hans varma och nitiska gudsfruktan, hans solida och rätlinjiga karaktär hade allestädes öppnat hjärte-dörrar för honom. Man tyckte om hans originella, bildrika och ofta en smula drastiskt illustrerade men alltid evangeliska och klart bibliska förkunnelse. Man satte även stort värde på det för Frälsningsarméns

framtid synnerligen betydelsefulla organisationsarbete som han utförde eller tog initiativet till. Några av de viktigaste grundstenarna för Arméns i Sverge ekonomi lades av kommendör Ridsdel. Han tillsatte högkvarterets första ekonominämnd, införde efterkravssystemet för vår litteratur och andra kårernas rekvisitioner från handelsdepartementet, lade grunden till pensionsfonden för officerare, startade Samarittruppen, bildade förlagsaktiebolaget etc. I alla avseenden gick Armén i vårt land framåt under hans något mer än femåriga kommando. Krigsskolan och ungdomsverksamheten reorganiserades och utvecklades, dövstumverksamhe-ten påbörjades, nya lokaler byggdes eller köptes, kårer och sociala institutioner öppnades.

Efter en tid i Sydafrika förde kommendör Ridsdel befälet i Norge och därefter i Holland. I slutet av år 1914 frånträdde han aktiv tjänst och pensionerades men var fortfarande i full verksamhet och reste omkring i olika

länder för att hålla själafrälsningskampanjer. Sålunda besökte han vårt land ett par, tre gånger, sist år 1920, då hans mötesresa sträckte sig från Malmö till Luleå. Han befordrades till härligheten den 8 februari 1931, åttiosex år gammal. Under sin tid i Sverge ingick kommendör Ridsdel äktenskap med sin andra hustru, stabskapten Isabella Mobley, som var honom en god hjälparinna i arbetet.

En annan trogen och skicklig hjälpare, som kommendören hade under arbetet i Sverge, bör nämnas — tolken och privatsekreteraren stabskapten K. A. Karlsson. Född och uppfostrad i Jönköping kom han efter avlagd studentexamen till Uppsala för att fortsätta sina studier men avbröt dessa, då han kallades till frälsningsofficer.

Samtidigt med kommendör Ridsdel sade överste och fru Lagercrantz farväl till Sverge. Generalen hade nämligen uttalat en önskan att översten skulle åtaga sig det hedrande men svåra uppdraget att genomföra hans stolta sociala planer i Indien.

Till kommendör Ridsdels efterträdare utnämnde generalen kommendör W. Elvin Oliphant. Denne hade varit präst i engelska kyrkan, där han ansågs ha en lysande framtid. Emellertid råkade han få höra fru Catherine Booth och blev djupt gripen av hennes vältaliga och andligt mäktiga förkunnelse. I ett stort möte i Whitechapel i London blev kommendören, som han själv säger, »fångad för alltid» av Frälsningsarmén. Han inlämnade inom kort sin avskedsansökan till de kyrkliga myndigheterna och blev kadett i Frälsningsarmén. Efter en kort tid som fältofficer förflyttades han till staben, blev snart krigsskolechef i London,

varefter lian som internationella högkvarterets ombud besökte åtskilliga länder i Europa. Snart nog efter sitt giftermål med stabskapten Celestine Schoch, dotter till holländske officeren, sedermera brigadören i Frälsningsarmén C. T. Schoch, sändes kommendören som territoriell ledare till Holland, varifrån han beordrades till Sverge.

Kommendör och fru Oliphant fingo ett ståtligt mottagande i Stockholm, där de höllo sina första möten pingsthelgen.

Den 7 juli 1896 sade stabskapten och fru Blomberg farväl till Sverge och förflyttades till Norge.

Under januari månad 1897 skedde en stabsförflyttning, som bl. a. berörde åtta divisioners ledare. Samtidigt sammanslogs reseombudens för »Smulor åt Lasarus» och kvartalskollektörernas arbete, och fem officerare utnämndes till högkvarterets finansombud.

Den 2—11 februari besökte generalen Sverge och ledde möten i Jönköping, Stockholm och Sundsvall. I Stockholm höllos mötena i Templet och Sveasalen (en stor varietélokal, som låg där Nordiska kompaniet nu liar sitt stora affärshus), varjämte generalen höll föredrag i Musikaliska akademiens sal och ett salongsmöte i hotell Continentals festsal.

De offentliga mötena i huvudstaden blevo mycket resultatbringande — 250 själar bekände sig söka frälsning. I Musikaliska akademiens sal talade generalen över ämnet »Några av våra sociala missförhållanden och deras avhjälpande». Vid föredraget närvoro en del framstående, socialt och religiöst intresserade personer, och godsägare Hugo Tamm på Fånö presiderade. Mötet på Continental, som samlat 500—600 deltagare, hölls utan tolk, och generalen talade då om »Frälsning och Frälsningsarmén». Trots det att några tidningar åstadkommo litet buller, måste det sägas att besöket verkade gott för Guds och Frälsningsarméns sak.

Den 28 april—1 maj hölls i Templet i Stockholm en »Frälsningsarméns utställning». Det var en kombination av exposition och basar, anordnad för att illustrera Arméns arbete i Sverge och för att skaffa medel till den sociala verksamheten. Man såg där i full verksamhet avdelningar av tryckeriet, av ett arbetshem för män (borstbinderi, skomakeri, snickeri, måleri, tillverkning av braständare etc.) samt av ett räddningshem för kvinnor (trikåstickning, bokbinderi, sömnad, täckstickning, konstvävnad, tvätt etc.) och en avdelning av ett ångkök, som serverade gröt etc. Vidare hade där anordnats interiörbilder från en slumstation, från landets sydligaste och nordligaste kårlokaler, från tjänarinnehemmet samt från dövstumkåren. Artiklar, som tillverkats på

de olika hemmen och institutionerna, utställdes och försåldes, liksom även skänkta saker. Utställningen blev en avgjord framgång. En lång följd av år höllos sedan storartade basarer för sociala verksamheten vid samma tid på året som denna utställning. Dessa basarer kallades också länge »maj-utställning», ehuru de icke i samma mån som den första voro anordnade som expositioner utan hade mera utpräglad basartyp.

Sommarkampanjen 1897 var synnerligen livlig. Så höllo exempelvis stockholmskårerna under kommendörens ledning stora friluftsdemonstra-tioner i Drottningholm och Hagaparken etc. Flottan hade under årets seglationstid utomordentlig framgång. »Glory», en av frälsningsflottans båtar, låg för en tid vid Sturkö i Blekinge skärgård, där besättningen höll möten. Detta »strandhugg» på Sturkö, då känd för sin stenindustri med ganska råbarkade och hetlevrade arbetare, ledde till en väckelse, som under »flottisternas» besök förde 320 syndare till Frälsaren. En anmärkningsvärd erövring till fromma för friluftskriget var att kåren i Linköping lyckades förhyra Wernerska trädgården, ett förutvarande nöjesetablissement, som nu en följd av somrar kom till tjänst för Guds rike.

Konung Oscar II :s tjugufemårsjubileum som monark firades med speciella möten vid landets alla kårer. I Stockholm hölls jubileumsdemonstration den 16 september i Musikhallen vid Fredrikshov — tillfälligt uppförd för en sångarfest — som var fullsatt. Programmet upptog defi-lering av representanter för Frälsningsarméns i Sverge alla verksamhetsgrenar och tablåartade framställningar av arbetet inom dessa.

Den 10 oktober sade chefsekreteraren och hans hustru, överste och fru Ch. Sowton, farväl till det svenska stridsfältet. Översten, som under nio av sina tretton tjänsteår arbetat i Norge, Danmark och Sverge, hade beordrats att taga befäl över det skandinaviska arbetet i Förenta staterna. Under de tre år och nio månader som överste och fru Sowton vistats och verkat i vårt land hade de tillvunnit sig allmän aktning och sympati genom enkelhet och hjärtlighet i sin umgängelse samt nit och trohet i Herrens tjänst.

Den nye chefsekreteraren blev överstelöjtnant Robert Perry, som var en gammal bekant. Han hade nämligen elva år tidigare varit kommendör Ouchterlonys »stabschef». Överstelöjtnant Perry välkomnades varmt. Likaså hans hustru, som snart utnämndes till chef för krigsskolan.

År 1897 avstod Sverge några officerare till Förenta staterna — bl. a. stabskapten Hildur Karlson och ensajn Ellen Blomkvist — Indien.

Tyskland och Norge. Verksamheten i Indien fick även ett annat direkt handtag från vårt land. Det var hungersnöd i det fjärran landet detta år, och för att bringa hjälp i denna hölls vid våra kårer en offerdag, som inbringade kronor 8,780:42.

Ungdomsverksamheten rapporterade god framgång detta år — hundratals nyinvigda barnsoldater och ungdomsunderbefäl, tusentals nyinskriv-na söndagsskolbarn och ett stort antal nybildade barn- och ungdoms-legioner utmärkte i statistiken vad som vunnits. Ungdomslegionen blev årets nyhet i denna arbetsgren. Den första ungdomslegionen bildades i augusti månad 1897.

Litteraturen fick starka pådrivare och goda medarbetare i kommendör och fru Oliphant. Kommendören hade stor tro på våra publikationers betydelse och gjorde sitt yttersta att höja deras nivå och öka deras spridning, och både han och fru Oliphant hade »en god skrivares penna». Vid nyåret förvandlades kvartalsskriften Framåt till en månatlig tidskrift och blev därefter kallad »Från alla Land». Vid jultiden utgavs en sångbok, innehållande 354 sånger.

Det rent andliga arbetet bedrevs under femårsperioden 1893—1897 med nit och framgång. År 1893 hölls en särskild »Stormlöpning efter själar» under mars månad. Som mål för denna sattes att runt landet vinna 3,000 män och kvinnor för Jesus. Rapporterna till högkvarteret efter »stormlöpningens» slut visa att resultatet — mänskligt att döma — blev 3,022. Vinterfälttåget 1894 fick god handräckning genom besök av general William Booth, som höll möten i Stockholm under trettondagen och även besökte ett flertal landsortsstäder. År 1895 inleddes med ett

tre månaders speciellt väckelsefälttåg. Att dryfta planerna för detta voro landets divisionsofficerare, av vilka flertalet under helgerna sagt farväl i sina dittillsvarande divisioner, samlade till D. O.-råd i Stockholm den 6—9 januari. Sista dagen hölls »utsändningsdemonstration» i Templet, då sju divisionsofficerare mottogo »marschorder». Stridsropets sista nummer för 1895 innehåller en »Proklamation», adresserad till »Sverges medborgare och i synnerhet till Frälsningsarméns officerare och soldater» om ett »jättevinterfälttåg», som skulle pågå fyra månader från nyåret. Samma »Rop» innehöll också ett utförligt program för fälttåget, vilket bl. a. upptog en serie »Två dagar med Gud» vid landets största kårer, vilka skulle ledas av kommendör och fru Oliphant. Detta fälttåg blev utomordentligt framgångsrikt. Vid många kårer brann väckelsens

eld under hela vintern, och soldatkadrerna förökades mycket genom dem som blevo frälsta. Även för vintern 1897 manade kommendören till energiskt anfall mot synd och last, och även dess fälttåg blev synnerligen framgångsrikt.

Alla femårsperiodens kongresser leddes av general William Booth. Kongresserna 1893—1896 företogos sjömanövrer till Södertälje. År 1893 var södertäljedagens toppunkt ett möte på stadens torg. Många tusen människor lyssnade under andlös tystnad till generalens budskap, trots det att regnet oavbrutet silade ned från täta skyar. Mötet fortsatte i Frälsningsarméns lokal och i missionshuset samt i en trädgård, och på dessa platser böjde sig ett hundratal själar i bön om syndernas förlåtelse. Men redan ute på torget hade nådesökande knäböjt. Stridsropets referent, imponerad av att myndigheterna tilläto detta mötes hållande — sådant var ovanligt på den tiden — och gripen av att se den väldiga skaran, skriver: »Det var en skön stund, en stund som en gång kanhända

skall ha sitt eget blad i Frälsningsarméns historia i vårt land.»----

Om icke »sitt blad» så dock sina rader, vilka härmed äro skrivna.

En av de mest uppmärksammade händelserna under kongressen 1894 var ett bönemöte, som pågick en hel natt. Vid kongressen 1896 möttes generalen vid Centralstationen av stabsmusikkåren och officerskåren och åkte därifrån i täten av en procession av »krigsvagnar», som voro »bemannade» med representanter för de olika verksamhetsgrenarna samt illustrerade dessas arbete. Det beräknades att omkring 20,000 personer voro samlade på och vid Centralplanen för att bevittna mottagandet. Detta blev dock en smula oroligt, enär en del ligister och andra oroselement togo sig för att hälsa generalen med visslingar och skrän. Kongressen i dess helhet blev storartad — över 600 själar sökte Gud i dess möten, enbart vid sista mötet i Lägret kommo mer än 100 män och kvinnor till botbänken.

Årskongressen 1897 hade för några av mötena att tillgå en utomordentlig lokal, nämligen den förut omnämnda för den Andra nordiska musikfesten uppförda Musikhallen vid Fredrikshov, vilken hade 3,800 sittplatser. Den sedvanliga sjömanövern till Södertälje fyllde detta år fjorton båtar från Stockholm och ett flertal från andra städer. Det regnade under södertäljedagen. Förmiddagsmötet kunde genomföras, till dess i eftermötet den trettionde själen kom till botbänken, men då tilltog regnet, så att alla måste skynda att söka tak över huvudet. Eftermiddagens möte

240Kvinnliga sociala institutionsbyggnader: i. Slumcentralen, Stockholm. 2. Räddningshemmet i Malmö. j. Pensionatet i Norrköping. 4. Lillstugan, Sundbyberg. 5. Semesterhemmet för gamla kvinnor vid Kvarsebo. 6. Räddningshemmet i Göteborg. 7. Räddningshem II, Stockholm. 8. Skogsbo, Sundbyberg. 9. Rådmansö barnkoloni.Måltid på barnkoloni.

Festmåltid för fattiga.Femårsperioden 1893—1897

började men måste snart avbrytas för vätans skull. Smärre möten hölls sedan i Lägrets olika serverings- och skyddstält.

Under åren 1893—1897 höllos flera serier speciella möten för stabsofficerare, då olika frågor angående

verksamheten dryftades. Den mest anmärkningsvärda av dessa var den som hölls i december 1896 och präglades av en underbar andeutgjutelse. Seriens sista sammankomst skulle ha blivit endast ett kort farvälmöte men kom att fortgå i sex timmar. Deltagarna i denna sammankomst tala än i dag om den som en av de underbaraste de upplevt. Där voro bekännelser, bön och vittnesbörd, och Anden föll över alla de närvarande med härlighet och kraft.

Under denna femårsperiod öppnades kårer på följande platser: Leksand, Ockelbo, Växjö, Ytterhogdal, Haparanda, Umeå, Forserum, Lång-rör, Skönvik, Örnsköldsvik, Filipstad, Finspång och Katrineholm

(1893); Gagnev, Ludvika, Uddevalla, Lund, Hamrånge och Forshaga

(1894); Linghed, Långshyttan, Malmberget, Sollefteå och Stode (1895); Grängesberg, Vansbro, Oskarsström, Eksjö, Bollnäs, Söderhamn, Östhammar och Ödeshög (1896); Kopparberg, Lima, Mellerud, Ekeby, Virse-rum, Lådna, Strängnäs, Edsbyn, Kramfors, Heby, Sunne, Vara och Storvik (1897). Särskild verksamhet bland lappar och nybyggare i Lappland påbörjades av två officerare, som stationerades i Lycksele år 1897.

Även den sociala verksamheten hade god framgång och utvecklades betydligt åren 1893—1897. Slumstationer öppnades i Uppsala, Malmö, Gävle, Linköping, Göteborg II, Sundsvall, Lund, Karlskrona, Stockholm IV, Göteborg III och Örebro.

Den 4 mars 1895 invigdes ett härbärge för män i Malmö. Byggnaden — densamma som ännu inrymmer »manliga sociala» i Skånes huvudstad — hade tidigare tillhört godtemplarna och innehöll bl. a. en stor samlingslokal, som blev ett präktigt sovrum med sextio järnsängar. Redan vid institutionens öppnande hade Malmö stadsfullmäktige beviljat anslag till densamma för följande budgetår. Den 15 oktober samma år öppnades ett pensionat för fabriksarbeterskor och tjänarinnor vid Mose-backetorg i Stockholm. Hemmets regler voro:

»1. Avgift för inackordering, då flera än två personer dela rum, utgör 1 kr. pr vecka för vardera.

2. Inackordering, då endast två personer dela rum, utgör 1: 25 kr, för vardera.

3. Resande, som stanna endast över två nätter, betala 50 öre per natt, erhålla kaffe på morgonen samt äga rätt att under dagens lopp i hemmets sal sköta sin korrespondens och annat tillfälligt arbete.

4. Resande, som önska bo flera nätter än två, betala 35 öre per natt, erhålla kaffe på morgonen samt äga i övrigt samma privilegier som de förra.

5. För dem som äro inneboende på hemmet serveras kaffe och te à 5 öre samt gröt à 10 öre portionen.

6. Priset för hel inackordering i mat (morgon, middag och kväll) utgör 3 kr. per vecka.»

I samband med pensionatet fanns också platsanskaffningsbyrå.

Den 28 oktober 1895 öppnades härbärge för män vid Köpmangatan 18—-20, som inköpts av högkvarteret. Här kunde beredas sovplats för 170 män. I december samma år invigdes ett härbärge för 100 män i Göteborg. Detta år startades också, som redan sagts, »Smulor åt Lasarus»-organisationen. Vidare bildades fängelsebrigader, vilkas uppgift var att vid fängelserna möta frigivna fångar, söka bereda dem arbete o. s. v.

År 1896 öppnades ett tjänarinnehem i Stockholm, ett arbetshem för män och en vedgård även i Stockholm samt värmestugor i Göteborg och Malmö. Under året bildade officersfruar i huvudstaden Barmhärtighets-förbundet, vars främsta uppgift är att till julen bekläda fattiga barn. Från början av februari höllos regelbundna bespisningsfester i Stockholm, varje gång för ett hundra fattiga. Till julen bekläddes många fattiga barn och vuxna, varjämte mycken julmat utdelades och bespisningar höllos. Den största bespisningsfesten ägde rum den 30 december i Industripalatset (Olympia) vid Karlavägen. Ej mindre än 1,200 fattiga bjödos då på middag. Det var en ståtlig fest med tal och sång och musik och materiell välfägnad.

År 1897 öppnades nytt räddningshem i Malmö, och för ett av de redan befintliga hemmen i Stockholm inköptes

eget hus, villan Lido vid Djurgårdsbrunn. Lido visade sig emellertid på grund av närheten till kasär-nerna olämplig för sitt ändamål och måste säljas redan följande år. »Manliga sociala» summerar årets framsteg sålunda: »Ett härbärge med 200 sängar, en centralvärmestuga med elva rum, ett bageri, en platsanskaffningsbyrå, en vedgård (allt i Stockholm), ett kafé med matservering i Göteborg, en social kår, förhyrt och bebyggt å Kungl. Djurgårdens mark (Stockholm) en tomt för vedgården I, utvidgat matserveringen i Malmö.» Härbärget kallades Metropol och var beläget i Stadsgården, Stockholm, där nu Kooperativa förbundets »skyskrapor» stå. Armén hade nu i huvudstaden tre härbärgen för män med sammanlagt 400 sängar.

Försakelseveckans insamlingsresultat steg år efter år och var 1897 uppe i 113,000 kronor.

Vid slutet av år 1897, då Frälsningsarmén i Sverge firade sin femtonårsfest, visade statistiken följande siffror:

Kårer 204

Officerare och kadetter..683

Underofficerare 2,331

Musikkårer 80

Musikanter 558

Närvarande vid möten 1897 6,816,626

Slumstationer 19

Sociala institutioner 24

Dövstumkår 1

Dövstumbrigader 20

Tidningarnas upplaga per n:r............................45,500

 KAPITEL XVII

Verksamheten bland dövstumma och blinda

Redan tidigt i sin svenska historia mötte Frälsningsarmén den svårighet som oförmågan att meddela sig med stumma utgör för dem som icke kunna teckenspråket. Dövstumma fingo veta om den nya rörelsen och gingo att se, och fastän de icke kunde höra vad som sades, hände det att anden i mötena grep dem och åstadkom syndanöd. I flesta fall måste de då gå ohjälpta bort, enär ingen kunde tala med dem. Från Stockholms II :a kår rapporterades dock i mars månad 1886: »En dumbe har blivit frälst i vår lokal på Kungsholmen.» Omständigheterna i samband med denna händelse meddelas dock icke.

År 1891 meddelas det från en kår att inom densamma fanns dövstumma soldater och att dessa voro ivriga att vittna om Jesus för sina tysta bröder och systrar. Det hände även flera gånger att de i eftermötena fingo bedja med andra dövstumma. Från en annan kår skrev någon samma år: »Häromdagen fick jag se vad jag aldrig förr sett, nämligen en dövstum man, som var soldat, bedja med sin hustru, som också var dövstum. Här stodo vi, som hade talförmågan, stumma, tills hon, tack vare handledning medelst mannens teckenspråk, blev frälst. Då sade vi halleluja.»

Emellertid hände det vid generalens besök i Stockholm vintern 1894 att en dövstum kvinna i ett av mötena greps av den ande som rådde, blev olycklig över sin synd och gick till botbänken. Generalen uppmärksammade händelsen och frågade om det verkligen icke funnes någon, som kunde hjälpa den dövstumma. Man påminde sig då att bland officerarna fanns en förutvarande dövstumlärarinna, kapten Oktavia Wilkens. Hon tillkallades och bad med den dövstumma samt tog sig sedan an henne och tolkade för henne i mötena. Men kaptenen fann det ganska trist att tolka för endast en och längtade efter flera »åhörare». En söndagseftermiddag, då hon kom från

ett möte, där hon tolkat för sin kärve, såg hon två dåligt klädda män stå utanför Templet, samtalande på teckenspråket. Hon tilltalade dem, förde dem in i högkvarterets matsal och fortsatte där att tala till dem om Jesus och hans frälsning. Männen bodde

på Frälsningsarméns härbärge, och kaptenen uppehöll sedermera förbindelse med dem genom dess officerare. Nästa söndag kommo de båda männen till Templet, där kapten Wilkens tolkade för dem. Den ene gick till botbänken och blev frälst, och kort därefter blev också den andre omvänd.

Nu började kapten Wilkens hålla regelbundna möten för dövstumma i högkvarterets väntrum, ett möte under veckan och två varje söndag, och hennes tre kärvar inbjödo sina tysta bröder och systrar. Mellan tjugu och trettio brukade samlas på söndagseftermiddagarna, då antalet var störst. I mars 1895 invigdes en dövstum till soldat, och fyra antogos som rekryter, och från denna händelse räknas dövstumverksamhetens officiella tillkomst. Under kongressen detta år höllos flera enskilda möten för dövstumma, för vilka också tolkades i de offentliga mötena. På eftersommaren och hösten företog kapten Wilkens en resa i landsorten för att intressera för den regelbundna och organiserade verksamhet bland dövstumma, som kommendören genom upprop i Stridsropet för den 15 juni förklarat påbörjad.

Kapten Oktavia Wilkens var sålunda redan avskild för detta arbete, och detta hade officiellt startats. På hösten 1895 tog det fastare former i huvudstaden. En passande lokal jämte tillhörande bostad i Södermannagatan 1 förhyrdes från 1 oktober 1895. Lokalen invigdes högtidligt av kommendör Ridsdel söndagen den 18 oktober. Därmed var Sverges första dövstumkår, som också var den första i världen, öppnad, och Frälsningsarmén hade på allvar begynt sin rikt välsignade verksamhet i »den tysta världen», som då i betydligt högre grad än nu var isolerad och lämnad åt sitt öde.

Intet annat kristet samfund hade ännu börjat arbeta bland dövstumma. De dövstumma barnen undervisades för konfirmationen av lärare vid dövstumskolorna och konfirmerades sedan av präster, som tolkades av dövstumlärare. Därefter lämnades de dövstumma i regel utan varje möjlighet att få »höra» Guds ord. Frälsningsarméns dövstumverksamhet kom därför som något i hög grad av behovet påkallat och blev banbrytande och vägvisande både för statskyrkan, som nu har sina särskilda dövstumpräster, och för de frikyrkliga samfund, vilka bedriva sådan verksamhet. Också för Armén i andra länder, främst de skandinaviska, blev dövstumverksamheten i Sverge moderrörelsen.

I lokalen vid Södermannagatan tog verksamheten genast god fart. Man höll sju möten i veckan, fem för vuxna och två för barn. Man be-

sökte också dövstumma i hem och på sjukhus, bistod dem med tolkning hos myndigheter och andra. Varje dag hölls expeditionen öppen vissa timmar för hjälpsökande. I mars 1896 bildades Dövstumföreningen, som skulle vara en dövstumverksamhetens ekonomiska och praktiska hjälptrupp. Vid dövstumverksamhetens andra årsfest, som hölls Marie bebå-delsedag 1897, rapporterades att kåren under verksamhetsåret hållit 327 möten, besökta av 7,281 personer, att den hade 14 soldater och Dövstumföreningen 122 medlemmar. Vid samma årsfest meddelades också att regelbunden verksamhet bland dövstumma upptagits vid armékårerna i sexton städer. Och från sina resor meddelade kapten Wilkens att många dövstumma sökt frälsning.

Så utvecklades arbetet mer och mer. Vid allt flera av de större kårerna tillsattes dövstumsergeanter, som tolkade för de dövstumma och i övrigt på olika sätt hjälpte och bistodo dem. Detta arbete blev till stor, välsignelse och öppnade mångenstädes en kärlekens och förståelsens väg mellan Frälsningsarmén och icke fullsinnade.

År 1908 utnämndes kapten Ester Carlsson (nu fru kommendörlöjtnant Toft) till sekreterare för dövstumarbetet. Därmed började en ny och framgångsrik tidsperiod i detta arbetes historia. Dittills hade arbetet sorterat under kvinnliga sociala verksamheten, nu ställdes den under fältsekreterarens överinseende, och dess sekreterare erhöll befogenhet ungefär som en divisionsofficer. Kapten Ester Carlsson hade ju i sin allmänna begåvning, sin

idérikedom och djärva företagsamhet samt icke minst sin sällsynta skicklighet, då det gällde att göra teckenspråket levande och medryckande, utomordentliga förutsättningar att driva fram arbetet. Hon hade också lyckan att i dåvarande löjtnant Agnes Hallberg få en synnerligen duglig och präktig assistent. Från dåvarande centralexpeditionen vid Ringvägen spändes nu verksamhetens nät över landet alltmera fast och planmässigt. Dövstumkongresser på flera dagar och under ledning av ledande stabsofficerare höllos i olika delar av landet. Expeditioner öppnades, officerare utbildades, och rörelsen tillväxte.

Är 1918 ingick dåvarande stabskapten Ester Carlsson giftermål med överste J. Toft och efterträddes av brigadör Signe Holmgren. Denna har också utfört ett synnerligen förtjänstfullt arbete, utvecklande och konsoliderande verksamheten. Brigadörens närmaste medarbetare är major Agnes Hallberg, som sedan 1909 varit sekond i dövstumarbetet.

Numera har verksamheten bland dövstumma och blinda expeditioner med läsrum och samlingslokaler i Stockholm, Norrköping, Jönköping,

Göteborg, Gävle, Malmö, Sundsvall och Örebro. Från dessa centra resa officerarna omkring i åtta olika distrikt och hålla möten vid kårerna och annorstädes, där de kunna samla grupper av dövstumma, samt besöka dem i deras hem.

Från och med år 1915 blev verksamheten utsträckt till att även omfatta blinda. Officerarnas antal är omkring trettio, underofficerarnas, som arbeta utan lön, ungefär fyrtio. Dövstum- och blindförbundet har omkring 1,500 medlemmar.

I Sverge finnas mellan 5,000 och 6,000 dövstumma och omkring 4,000 blinda. Vid centralexpeditionen för Frälsningsarméns verksamhet bland dövstumma och blinda i Stockholm började man för ett tiotal år sedan upplägga namn- och adressregister över dessa icke fullsinnade. Man har nu praktiskt taget alla dövstumma och största delen av de blinda registrerade samt uppehåller förbindelse med det stora flertalet.

Som framgått av föregående, bedrives Frälsningsarméns missionsarbete bland dövstumma och blinda genom hållandet av offentliga och enskilda möten samt personliga besök och samtal. I alla Arméns stora möten och i många andra tolkas det även för de dövstumma.

Främsta syftet med detta arbete är att få de dövstumma och blinda att inse nödvändigheten av att först söka Guds rike och hans rättfärdighet, att visa dem att synden i vad form den än må uppträda leder till timligt och evigt fördärv och att ett människohjärta kan uppnå verklig lycka och få frid allenast genom sann omvändelse och frälsning i tro på Jesus Kristus.

Jämte den andliga välsignelse som verksamheten på så sätt sprider söker den också i största möjliga utsträckning hjälpa de dövstumma och blinda i rent timligt hänseende. Dövstumofficeren är sina skyddslingars rådgivare och advokat, förmedlare och hjälpare i alla tänkbara förhållanden. Dövstumexpeditionerna bli sålunda en hjälpbyrå och räddningsstation, dit dövstumma och blinda vända sig i alla sina svårigheter. Den sociala betydelsen av detta arbete är därför långt ifrån ringa. För de blinda ha verksamhetens officerare särskild mission som ledsagare till sammankomster, myndigheter, läkare, affärer, tåg, båtar o. s. v.

Åtskilliga arbetsgivare hyste förr den föreställningen att dövstumma i allmänhet voro mindervärdiga och att blinda i stort sett voro odugliga som arbetare. Denna djupt ingrodda uppfattning gjorde att mången dövstum och blind, trots skicklighet och arbetsduglighet, ofta hade svårt att siaffa sig utkomst. För att så långt som möjligt rätta detta missförstånd

och giva dylika arbetsgivare och den stora allmänheten en idé om vad de dövstumma och blinda verkligen kunna utföra, anordnades av Frälsningsarmén på senhösten 1915 en utställning i Templet vid Östermalmsgatan i Stockholm. I denna utställning exponerades en mångfald av arbeten, utförda av dövstumma och blinda, och

många icke fullsinnade demonstrerade i de olika avdelningarna sin yrkes- eller konstfärdighet. Särskild uppmärksamhet, ja, förvåning, väckte dövstumme och blinde frälsningssoldaten Fritz Pousettes snickeriarbeten. Utställningen öppnades av landshövding M. Sahlin och besöktes av kronprinsen och kronprinsessan, vilka i de mest erkännsamma ordalag — kronprinsen i ett offentligt anförande — uttalade sig om vad de sett och hört. Vid olika tillfällen under utställningen höllos dessutom tal av rektor J. Prawits på Manilla, direktör A. Lundberg i De blindas förening, fröken Anna Roos, direktör Theodor Holmberg, doktor Karl Fries, överste E. Melander och borgmästare Jakob Pettersson. Säkerligen bibringades mången genom denna utställning en riktigare uppfattning om de dövstumma och blinda och deras arbetsförmåga.

Sedan år 1909 har verksamheten bland dövstumma och blinda sin egen tidning, Effata, som utkommer en gång i kvartalet. Medlemskap i förut omtalade Dövstum- och blindförbundet är öppet för var och en, som vill understödja verksamheten med minst en krona per kvartal.

248 KAPITEL XVIII Femårsperioden 1898—1902

Efter två år och åtta månaders verksamhet i Sverge erhöllo brigadör och fru Povlsen uppbrottsorder och sade farväl den 10 mars 1898. Brigadören hade utnämnts till ledare för Armén i Finland, dit han och fru Povlsen omedelbart avreste. En månad senare beordrades stabskapten Karl Larsson att bliva »chefsekreterarens högra hand för fältangelägenheter» — fältdepartementet skulle nämligen alltfort sortera under chefsekreteraren.

Ungdomsverksamheten gjorde under året tre anmärkningsvärda framsteg: det första genom en ungdomens vecka, som blev upprinnelsen till de senare två gånger årligen återkommande ungdomsfälttågen; det andra genom en dags speciella möten för ungdom, som under kommendörens ledning höllos i »E. W:s pelarsal» — det var den första egentliga »ungdomens dag» i vårt land —; det tredje genom startandet av kårkadett-brigaden.

Den 31 december 1898 samlades den dittills största kadettring som någonsin utbildats på krigsskolan i Stockholm. Den bestod av över 60 kadetter.

I början av år 1899 besökte kommendör Ouchterlony Stockholm och ledde Frälsningsarméns i Sverge sextonde årsfest, vilken hölls i Templet den 4 januari. I slutet av mars kom stabschefen, Bramwell Booth, och ledde i Stockholm mycket uppskattade och välsignelserika soldat-och officersmöten. Under maj månad skedde en stor stabsförflyttning, som berörde nationelle ungdomssekreteraren, nio divisionsofficerare, assisterande sekreteraren i »manliga sociala» samt samaritsekreteraren. Örebro division klövs då i två delar: Örebro och Karlstads divisioner. Samtidigt härmed utnämndes major Karl Larsson till fältsekreterare.

På försommaren flyttades överste R. Perry från chefsekreterarposten i Sverge och efterträddes av överstelöjtnant Francois Fornachon. Överste Perry, som nu är pensionerad och bosatt i Kanada, där han senast innehade förordnande, hade under sina två tjänsteperioder här gjort sig väl förtrogen med land och folk och Frälsningsarméns verksamhet i

Sverge. Han var en flitig och skicklig expeditionsmänniska och höll sig mest bakom scenen, där han hade händerna fulla. Men ban var även en uppskattad och originell mötesledare. Han var en utpräglad humorist av den torra engelska typen, och hans vänner minnas en del trevliga historier om honom. Denna torde vara den mest bekanta: Perry gick en gång över Norrbro, iklädd röd mössa. En herre, som mötte honom, frågade spydigt varför han bar röd mössa. Perry pekade på flaggan, som var hissad på Slottet, och frågade: »Kan herrn säga varför flaggan är hissad på Slottet i dag?» — »Naturligtvis», svarade den spydige, »därför att kungen är hemma.» — »Det är också orsaken varför jag visar mina färger», fortsatte Perry, »konungarnas Konung är hemma i sitt tempel i mitt hjärta.» Och efter en ödmjukt artig hälsning fortsatte Perry sin vandring.

Överstelöjtnant Fornachon var schweizare till börden och hade före sitt kommande till Sverge varit stationerad i Frankrike.

Under sommaren hölls i London en utställning, representerande Frälsningsarméns verksamhet i olika länder, och

i samband därmed en internationell kongress. Sverge var väl och intressant representerat i utställningen, och i kongressmötena deltog en grupp officerare, vars stora flertal bildade en i nationaldräkter klädd hornmusikkår.

Under året beordrades major fru E. Leidzén samt ensajn och fru Bramhall till Danmark, två svenska officerare sändes till Finland och två till det fjärran Indien.

Vid nyåret år 1900 började »Frälsningsofficeren», en månatlig tidskrift för officerare, att utgivas, och »Underofficeren», en tidskrift för Frälsningsarméns underbefäl och musikanter, såg dagen vid årets första kvartalsskifte. I slutet av april hölls en nordeuropeisk stabskongress i Köpenhamn, där sålunda också den svenska staben varit samlad.

I mitten av november ledde stabschefen, Bramwell Booth, en serie underbefälsmöten i Stockholm. Omkring 700 underofficerare från olika delar av landet deltogo i dessa möten, vilka voro av sällsynt stort värde och innehåll.

Även detta år utsändes svenska arbetare till den stora skörden i det hedniska Indien. Fyra officerare avreste dit i december. En av dessa var ensajn Anders André, som fick giva sitt liv för hedningarnas frälsning. Han befordrades till härligheten den 14 september 1901. En andra i samma grupp var löjtnant Lorentz Larsson.

I mitten av januari hölls i Stockholm en stabskongress och speciella

möten för sociala officerare, och i samband härmed firades manliga sociala verksamhetens tioårsfest och kvinnliga sociala verksamhetens elvaårsfest. »Manliga sociala» kunde vid denna högtid rapportera 31 institutioner och avdelningar med 129 officerare och anställda. Bland institutionerna nämndes 7 härbärgen med 750 logerande per natt, 5 ångkök och matdepåer, som serverade mellan 2,500 och 3,000 måltider per dag, 1 pensionat, 2 arbetshem, 2 vedgårdar etc.

Kvinnliga sociala verksamheten rapporterade 3 räddningshem, 1 tvättinrättning, 22 slumstationer, 4 barnkrubbor, 1 barnhärbärge, 1 pensionat, 1 kvinnohärbärge, 1 tjänarinnehem, 1 platsanskaffningsbyrå, 1 sommarkoloni för barn och 36 dövstumbrigader.

Kommendör Ouchterlony, som sagt farväl till Norge och bosatt sig i hemlandet, höll under året möten vid åtskilliga kårer, hjärtligt mottagen och varmt uppskattad vart hon kom. Den 13—25 mars besökte generalen Malmö, Göteborg, Jönköping, Linköping, Norrköping, Gävle, Uppsala och Stockholm och höll sammanlagt tjugutre offentliga möten. Överallt var det fulla hus och många frälsningssökande. Utanför Immanuelskyrkan i Stockholm, där det sista mötet hölls, trängdes 5,000 personer i hopplöst försök att komma in, då den väldiga lokalen redan var full-packad i varje vrå. Det mötet torde ingen av de närvarande glömma. Generalen talade över orden: »Vad hjälper det en människa, om hon vinner hela världen men förlorar sin själ», och illustrerade bl. a. med Judas Iskariot: »Stig ned i dödsriket! Där räknar Judas sina silvermynt: 'Ett, två, fem, tio, femton, tjugo, trettio'. Så har han räknat i snart två

tusen år: 'Ett, två, fem, tio, femton, tjugo, trettio' ——-.» Ännu efter

mer än trettio år kan förf. höra den hesa stämman räkna och ser den väldiga publiken i andlös och stirrande gripenhet hänga vid den gamle profetens läppar. Han kunde fånga sin publik och nita fast evighetslivets sanningar i själarna, William Booth!

Marie bebådelsedag hölls en »samaritdag», då de kristnas plikter mot de fattiga skulle framhållas och Arméns sociala arbete skulle föras till fronten. Samaritdagarna ha sedan blivit en årligen återkommande institution till fromma för den sociala verksamheten.

Högkvarteret ansökte om tillstånd att i samband med kongressen få anordna demonstrationståg genom Stockholms gator. Tanken var att på lördagen efter hemkomsten från en officerarnas utfärd till Drottningholm anordna marsch med fanor och musik från Klara strand till högkvarteret. Men tiden var ännu icke mogen, och överståthållarämbetet sade

nej. Detta avslag uppkallade bl. a. Hjalmar Branting till protest, och det är möjligt att hans uttalande mjukade upp vederbörande, ty ett par år senare fick Armén marschera på huvudstadens gator. Branting skrev i Social-Demokraten:

»GODTYCKLIGT VÄGRAD GATUDEMONSTRATION.

Frälsningsarméns 'högkvarter' hade hos överståthållarämbetet begärt att i eftermiddag efter hemkomsten från en utfärd till Drottningholm få kl. 5 med utvecklade fanor och under musik från en kår om 25 man tåga i procession genom staden från Klara strand till högkvarteret, Östermalmsgatan n:r 26. Processionen, som skulle räkna högst 1,000 deltagare, skulle taga vägen utefter Vasagatan, Klarabergsgatan, Hamngatan, Birger-Jarlsgatan, Sturegatan och Östermalmsgatan, där den efter framkomsten genast skulle upplösas. Högkvarteret erbjöd sig ansvara för god ordning och ett värdigt uppträdande hos deltagarna i demonstrationen.

Överståthållarämbetet har med anledning av denna framställning avgivit följande resolution:

Som det i ansökningen ifrågasatta tåget är avsett att anordnas å sådan tid och på sådana gator och allmänna platser, att avsevärda rubbningar i den allmänna trafiken därav skulle åstadkommas, och då sökanden icke för tågets anordnande åberopat sådana skäl, som i betraktande av de med detsamma sålunda förenade olägenheterna kunna föranlåta överståthållarämbetet att det oaktat medgiva tillstånd till detsamma, finner ämbetet ansökningen icke kunna bifallas.

Vi behöva icke misstänkas för speciell sympati för Frälsningsarmén, då vi för vår del avgjort måste klandra denna godtyckliga vägran från myndigheternas sida.

Naturligtvis har ju icke den gatudemonstration, varom här var fråga, någon i ringaste mån jämförlig betydelse med dem, varigenom huvudstadens arbetare i våras gjorde sina storartade opinionsyttringar för sin politiska livsfråga. Då var det ett livsviktigt folkkrav, som krävde plats på folkets egna gator — och som också till sist tvang sig till vad det krävde.

Denna gång är det ju bara en liten grupp sekterister, som önska visa sig samlade och i ordnade led. Men om betydelsen av ett medgivande till demonstrationen denna gång icke hade blivit stor — vad i all rimlighets namn blir det å andra sidan för olägenhet av att bevilja deras anhållan? Uppenbarligen ingen alls.

Överståthållaren skyller på trafiken. Det är ju löjligt, när det är fråga om ett litet tåg på 1,000 personer, som passerar på några minuter. Men det är också farligt — ty det är det rena godtycket, upphöjt till norm.

I dag Frälsningsarmén, i morgon några andra, som icke stå väl hos överståthållarämbetet och icke ha tillräckligt stark folkopinion bakom sig att imponera. Det blir att demonstrationsrätten, som Stockholms ar-

hetare vunno den stormiga 20 april, åter skall börja kringskäras, utlämnas åt myndigheternas tillfälliga nycker.

En samfälld protest från alla, som hålla på att denna ett fritt folks naturliga rätt icke skall offras åt polisgodtycket, är här på sin plats. Vi skola icke lämna åt Sv. Morg. och gelikar den ära de icke förtjänat, att för en gångs skull ensamma försvara en rättvis sak.

Hj. B—g.»

Detta var dock icke det första försöket att i vårt land förvärva den gatudemonstrationsrätt som Armén från begynnelsen ägt i sitt moderland. Redan under Frälsningsarméns allra första dagar i Stockholm anhöll major Ouchterlony officiellt om sådant tillstånd men nekades. När sedan rätten att hålla möten vid vilken tid som helst erövrats, tack vare många officerares villighet att därför lida fängelsestraff, ansågo somliga fältofficerare att vägen till demonstrationsrätt också måste vinnas genom att trotsa myndigheternas förbud och lida straffet därför. I början av 1890-talet anordnade de befälhavande officerarna vid Stockholm I, II och III några marscher i huvudstaden. Bl. a. marscherade II:ans chef, kapten Gustaf Blomberg, med sin hornmusikkår från lokalen vid

Pipersgatan till gårdsmöten i Kungsholmsgatan 46, en sträcka på ungefär 1,000 meter. Andra eller tredje gången man marscherade blev kapten Blomberg anhållen av polisen och dömdes till böter, som avtjänades med en veckas fängelsevistelse.

Emellertid ansågo Arméns ledare icke att detta tillvägagångssätt borde brukas för att förvärva demonstrationsrätt och förbjöd detsamma. Nuvarande överste Blomberg blev sålunda den ende som för denna frihets skull fick lida straff.

I samband med kongressen skedde en stor stabsförflyttning. Nästan alla divisionsofficerarna och ett antal andra stabsofficerare bytte förordnanden.

Ungefär samtidigt fick kommendör och fru Oliphant uppbrottsorder och sade farväl i slutet av juli för att taga befäl över Frälsningsarméns trupper i Tyskland. Det slutliga farvälmötet, som hölls i Templet, var storartat. Före sin avresa från Stockholm var kommendören kallad till privat audiens hos konung Oscar II, som gav uttryck för sin uppskattning av Frälsningsarméns verksamhet och särskilt kommendör och fru Oliphants arbete.

Den femårsperiod som kommendör Oliphant var territoriell ledare blev en tid av stor yttre framgång för Frälsningsarmén i Sverge. Söker man förklaringen till dessa framgångar, måste man helt naturligt bl. a.

peka på åtskilliga personliga egenskaper hos kommendör och fru Oli-phant. Båda voro rikt begåvade och högt bildade personer, vilket hade sin stora betydelse, icke minst när det gällde särskilt för den växande sociala verksamheten nyttig och nödvändig kontakt med de maktägande i samhället. Båda voro duktiga talare och skickliga skribenter, vilket betydde mycket för deras inflytande över publiken i mötena och publikationernas läsekrets. Båda voro nitiska, intensiva arbetare och fordrande, energiska ledare. Kommendören själv var en utpräglad fältherretyp, som ständigt spände sina egna krafter hart när till bristningspunkten och som fordrade nästan lika mycket av andra.

Efter sitt förordnande i Sverge förde kommendör och fru Oliphant befäl i Tyskland och därefter i Schweiz och Italien. Båda ha utgivit flera böcker — kommendören: »Catherine Booth», »Stötestenar på helgelsens väg» (dessa utgåvos i Sverge), »Oberlin», »Gerhard Tersteegen», »Savonarola» och »Berättelsen om tysk sång»; fru Oliphant: »För små öron och små hjärtan», »Lärdomar från livets skola» m. fi. Fru O. utnämndes år 1927 — hon är holländska till börden — av nederländska drottningen till riddare av Oranje-Nassau-orden. Både kommendör och fru Oliphant ha sedan flera år tillbaka av sjukdom hindrats offentligt deltaga i frälsningskriget och blevo för något år sedan pensionerade.

Till kommendör Oliphants efterträdare utnämndes kommendör W. J. McAlonan, som då var assisterande internationell sekreterare och tidigare beklätt olika poster vid nationella och internationella högkvarteret i London, bl. a. den viktiga och krävande befattningen som chefsekreterare för Storbritannien. Kommendören och fru McAlonan välkomsthäl-sades i Templet i Stockholm måndagen den 9 september.

Bland de under året från Sverge till andra slagfält frivilligt bortdragande märktes löjtnanterna S. Lundgren och E. Lindwall, vilka båda ännu arbeta i Sydamerika, dit de som ynglingar foro på Guds kallelse.

Den 8 januari 1902 dog en av Frälsningsarméns i Sverge två eller tre första soldater, Anders Johan Sundberg, 77 år gammal. Han hade de sista åren av sitt liv varit portvakt vid högkvarteret, där han var älskad och uppskattad av alla. Han begrovs söndagen den 12 januari, och hans begravning var anmärkningsvärd, emedan musikkåren i begravningsprocessionen fick spela under marschen genom staden, något som aldrig förr tillåtits vid en armébegravning i Stockholm.

Under året »offrade» Sverge på nytt åtskilliga officerare för utrikes

krigstjänst. Först avreste en kvartett officerare till Indien; en av dessa var löjtnant John Hedén, som nu är

ungdoms- och sko 1 sekreterare i sydindiska territoriet. I april förflyttades major och fru Gustaf Hielm till Finland, där majoren utnämndes till generalsekreterare och sedermera till chef sekreterare.

Den senare delen av 1890-talet var synnerligen livlig på det andliga området i skilda delar av vårt land. En av orsakerna därtill torde ha varit det myckna talet i de dagarna om Kristi tillkommelse, som bl. a. inspirerades av F. Fransons bok »Himlauret». Frälsningsarmén hade stark känning av denna andliga livaktighet — många kårer kunde glädja sig åt verkliga väckelser. Varje år började med ett vinterfälttåg. År 1898 kallades vinterns speciella ansträngning »Korståg» och pågick fr. o. m. nyårsdagen t. o. m. påskdagen. Under »Korståget» höllos ett flertal olika kampanjer och mötesserier. En av de första var »Barnens dag» söndagen den 16 januari, som utgjorde begynnelsen till »De ungas vecka». Kommendör och fru Oliphant ledde »Två dagar med Gud» och andra stora mötesserier i olika delar av landet. En nyhet för vårt land voro de »underbefälsråd», som under kommendörens ledning höllos vid några av de större kårerna. Vintrarna 1899 och 1900 gick arbetet efter ungefär samma program. Kommendör Oliphant arbetade också hårt för att utveckla och intensifiera verksamheten under somrarna. Såsom något nytt i detta syfte omnämnes i Stridsropet 1898 att vid högkvarteret bildats en bicykelbrigad — cyklar började nu komma allmännare i bruk — och att kommendören uppmanade till bildandet av sådana vid kårerna, på det att man lätt skulle kunna besöka byar och andra samhällen runt kåren. Högkvarterets cykelbrigad, som till stor del bestod av medlemmar i H. K:s musikkår, slog under kommendörens befäl sitt första stora slag i och med en flera dagars mötesserie på Gotland.

»Flottan», som nu bestod av kosterkuttrarna Glory och Seger, förde under somrarna ett framgångsrikt krig i landets olika skärgårdar.

Det nya seklets första år började Armén med en allvarlig och framgångsrik vinterkampanj för själars frälsning. »Det tjugonde seklet för Kristus» blev Frälsningsarméns motto från århundradets första minut, och allestädes gjorde salvationisterna sitt bästa att förverkliga detta.

Under lustret öppnades följande kårer: Vänersborg, Hoverberg, Krokom, Vilhelmina, Östersund och Huskvarna (1898); Högsby, Hofors, Guldsmedshyttan och Värmlands bykrig (Dalby) (1899); Borås, Göte-

borg V, Hemse, Slite och Gravarna (1900); Kiruna, Lindesberg och Torsby (1901); Årjäng, Malmö II, Bergkvara och Tärnsjö (1902).

I Vänersborg hade kapten Hanna Andersson redan i början av år 1886 hållit några möten. Hennes berättelse därom är intressant. »Då jag häromdagen», skrev kapten A., »kom till Vänersborg för att hålla möten, var det ingen, som vågade att taga emot mig, utom den yngling, som hade bett mig komma dit. Han hade rest mig till mötes och skulle sammanträffa med mig en station före Vänersborg, varest jag ock skulle byta tåg. Detta skedde så hastigt att han ej såg mig, utan fortsatte på det tåg, med vilket han kommit, i den tron att jag skulle komma med nästa tåg, och han skulle möta mig vid en annan station. Alltså kom jag alldeles ensam till Vänersborg och gjorde mitt första inträde hos en baptist. Vårt första samtal blev förstås om titlar och märken. Han sade till sin hustru att hon skulle giva mig middag, men hon var så rädd för mig, att middagen blev inställd den dagen. Halleluja! Det var otänkbart att få hålla något möte på lördagskvällen, men baptisten kände sig så orolig att hysa mig inom staden över natten, att han måste sammankalla sina vänner till ett enskilt möte på aftonen, då jag skulle få tala och man sedermera skulle komma överens om vad som vore att göra. Omkring 100 personer voro närvarande. Staden äger ej mer än 150 troende kristna, och bland dessa är hälften baptister och hälften lutheraner. Baptisterna hava av missionen hyrt missionshuset för varannan söndag, och varannan söndag äro de lutherska vännerna samlade där. Då jag1 nu stod upp och sade att jag skulle hava ett möte, syntes de närvarandes sinnen av blotta förskräckelsen spända till stor uppmärksamhet, men inom femton minuter gräto nästan alla. Då jag hade slutat, frågade jag, om någon ville giva Gud ett tack för detta möte. Då stod den baptisten, som hyste mig, upp och sade: 'Herren vare evinnerligen tack och lov för detta möte. Sådant hade jag aldrig väntat i kväll. Här ha många fördomar ramlat och icke minst från mitt hjärta.' På söndagen kl. 11 f. m. hade jag möte för allmänheten. Det sades att 300 personer voro inpackade i den lilla salen, men mycket folk lyssnade utanför. Då de nu för andra

gången hade hört mig tala, utlyste jag möte till kl. 7 e. m. på samma ställe, men efter mötets slut samlade baptistpastorn styrelsen i missionsföreningen och sade: 'Vi böra icke förhindra denna kvinna att tala i missionshuset i kväll'. De utlyste möte därstädes för mig kl. 7 e. m. Omkring 800 personer voro närvarande, och lika flitigt som vi, Arméns folk, vifta med våra näsdukar, lika flitigt använde de här närvarande

256Barnkammaren på mödrahemmet vid Ingemarsgatan, Stockholm.

Födelsedagsfest på ett av våra barnhärbärgen.Fängelsemissionär i en celldörr,

Bild frän flyktingshemmet 1914.Femårsperioden 1898—1902

sina att torka tårar med denna afton. Avskedshälsningen blev: 'Välkommen åter!'

Således kom jag till Vänersborg, ingen vågade giva mig litet mat, ja, knappast hysa mig över natten, men då jag skildes från folket där, visste de ej hur länge de ville nödga mig att kvarstanna, och på måndagen blev jag bjuden så mycken mat, att det kunnat räcka till vårt hushåll en hel vecka. Sådan är dens lott som tjänar Herren, halleluja!»

Några veckor senare mottog högkvarteret ett brev från Vänersborg, i vilket det bland annat hette: »'Gud har ej genom Frälsningsarmén uträttat något gott', sade en person en gång. Men i sanning har han det, ty för någon tid sedan lästes i Vänersborgs Tidning om en yngling under rubriken: 'Vänersborgs värste slagskämpe'.

Gång på gång var han av polisen anklagad för fylleri och gatuuppträden; han har mången gång fått sitta inom lås och bom för sitt vilda liv. Farligt var att möta honom, ty han hade ej försyn för vem han fick se, utan antastade dem.

Men så kom kapten Andersson hit och kungjorde om syndares frälsare Jesus och hans makt att lösa de i synden fångna samt att frälsning finns att mottaga för arma syndare och även för 'samhällets olycksbarn'.

Ovannämnda yngling var närvarande på mötena och lyssnade med spänd uppmärksamhet samt fick se att frälsning var enda medlet att bliva lycklig, ja, att han behövde frälsning. Halleluja!

Ett par dagar efter kapten A:s vistelse här, beslöt han att helt övergå från djävulens tyranni till Mästarens tjänst, pris ske Gud, och nu får han fröjdas i sin frälsnings Gud samt bära vittnesbörd inför sina forna kamrater i synden.»

Detta inträffade i Vänersborg år 1886, men ännu tolv år fick staden vänta på egen armékår.

Officerarna i Värmlands bykrig hade först sitt högkvarter i Gräsmark, där de bodde och voro som barn i huset hos en gammal arméván, fabrikör I. Gråberg, och företogo därifrån långa missionsvandringar genom socknarna i Fryksdalen och övre Klarälvsdalen. Fabrikör Gråberg byggde sedan lokalen i Dalby, där officerarna blevo bofasta.

I Borås uppstod så gott som omedelbart en härlig andlig väckelse, som lade många syndare till Jesu fötter. Snart nog hade där också uppbyggts en stor och präktig soldatkår.

Den sociala verksamheten gjorde år 1898 åtskilliga framsteg. »Smulor åt Lasarus» omorganiserades, ställdes under en nationell sekreterare och

17

fick namnet Samarittruppen. Den första begynnelsen till vår stora sommarkoloni för barn på Rådmansö gjordes med några få småttingar i en förhyrd stuga. Barnhärbärget Lillebo öppnades i Sundsvall i ett hus, som av en vän hyresfritt uppläts för tio år. I Norrköping öppnades ångkök och pensionat för fabriksarbeterskor i därför inköpt och iordningställd fastighet. Pensionatet hade plats för 30—40 flickor, vilka betalade 1 krona per vecka för möblerat rum, »inklusive tvål, handuk, lakan och ljus», som det heter i meddelandet därom. Under november månad övertog Frälsningsarmén av Stockholms stad dess badinrättning i Stadsgården. Ett bastubad serverades

här för 15 öre, i vilket pris ingick tvål och handduk samt — om så behövdes — avlusning av kläderna i därför anordnad ugn. Redan detta pris var ju mycket billigt, men från årsskiftet 1898—99 anordnades vissa dagar särskilda billighetsbad för 5 öre. »Nu har man», skrev Stridsropet, »icke längre något att ursäkta sig med, när man går smutsig i Stockholm.» Knappast, då man fick bada för 5 öre! Under året öppnades också en andra slumstation i Norrköping.

År 1899 öppnades barnhärbärgen i Malmö och Malmberget; kvinnohärbärge öppnades vid Luntmakaregatan 38 i Stockholm, där man också anordnade en arbetsbyrå för kvinnor; kolonien för barn på Rådmansö utvecklades och hade under sommaren 40—50 skyddslingar; »Myrorna», en institution i Stockholm för uppsamlande och reparation av gamla möbler, kläder, husgeråd etc., övertogs av Frälsningsarmén och förenades med dess arbetshem för män. Till och under julen gjordes åtskilligt för de nödställda, bl. a. hölls fattigbespisningar i Stockholm för 2,000 personer.

År 1900 (den 31 januari) invigdes räddningshemmet vid Grevture-gatan. Huset, där det är inrymt och vilket är synnerligen lämpligt för sitt ändamål, hade inköpts av Frälsningsarmén föregående år och efter tillträdandet underkastats behövlig ändring och reparation. Också i Malmö fick räddningshemmet under året större och bättre lokaliteter i eget, nyinköpt hus, det nuvarande Catherinehem. Lillstugan, barnhärbärget i Sundbyberg, slog även upp sina portar år 1900 — det invigdes offentligt den 14 maj. Under maj månad öppnades också den manliga sociala institutionen i Gävle, som först omfattade ungkarlshem, ångkök och kafé men sedermera utvidgades och nu även innefattar sjömanshem.

Årskongresserna höllos efter ungefär samma program som föregående femårsperiod och leddes alla av general William Booth.

Vid slutet av 1902 uppvisade vår statistik följande siffror:

Kårer 228

Sociala institutioner 74

Officerare 830

Underofficerare 3,051

Kompanibarn 7,633

Barnsoldater 565

Kårkadetter 132

Ungdomslegionsmedlemmar 519

Barnlegionsmedlemmar 270

259 KAPITEL XIX Fjällmissionen

Fjälltrakterna i vårt land, d. v. s. de inre delarna av landskapen Lappland, Jämtland och Härjedalen, ha oerhört mycket av skönhetsvärde att bjuda naturdyrkaren. Men klimatet där är hårt och kallt, jordmånen oftast svårbrukad och frostländig och kommunikationerna i regel synnerligen dåliga. Utkomstmöjligheterna i dessa trakter äro därför allt annat än goda och lockande, varför befolkningen också är mycket fåtalig. Somligstädes är det mångmila vägar mellan människoboningarna, och det finnes socknar, större än stora landskap i södra och mellersta Sverge, som ha endast 4,000—5,000 invånare.

Flertalet av invånarna i dessa trakter äro nybyggare, som »med besvär en knapp och oviss skörd från frusen torva skär». Det är i regel ett idogt, förnöjt, moraliskt högtstående och religiöst intresserat folk.

I fjällen ha också lapparna eller, som de hellre vilja kallas, samefolket, sina hemvist. Här draga de som nomader omkring till olika betesmarker med sina renhjordar eller leva mera bofast som nybyggar- eller fiskarlappar. Deras

antal är dock icke stort — i hela Sverge finnes icke mer än omkring 6,000 lappar, och av dessa äro cirka 1,500 nomader.

Nomadlapparnas liv lägger helt naturligt svåra hinder i vägen för deras andliga utveckling. Skolfrågan för barnen är synnerligen svårlöst, och det nomadiserande samefolkets ungdom kommer sällan på sina vandringar till eller i närheten av kulturhärdar. Icke förty stå lapparna kulturellt i stort icke lägre än vår landsbefolkning i mera glest befolkade trakter. Förklaringen därtill torde vara att söka i deras livliga och vakna intellekt och deras snabba uppfattningsförmåga. De äro i allmänhet mycket religiöst intresserade men ha som regel mycket sällan tillfälle att få höra Guds ord förkunnas, detta emedan de med sina renhjordar helst hålla sig så långt borta som möjligt från de bebyggda trakter, där ju kyrkor och bönehus äro att finna. Ett par tre gånger om året hållas särskilda lappmässor i speciella lappmarkskapell, och till dessa infinna sig alla lappar, som kunna vara ifrån boplatsen eller renhjorden. Dessa

lappmässor besökas även av nybyggare från mångmilsvida trakter kring kapellet.

Bland detta folk, som har så små tillfällen att få höra Guds ord, ha Frälsningsarméns fjällmissionärer verkat, vandrande från by till by, från gård till gård, besökande kåtor och stugor och hållande möten ofta för en åhörarskara på endast några få personer. Redan i slutet av 1880-talet brukade officerarna från ett par då nyöppnade kårer i Jämtland någon gång företaga missionsresor till fjälltrakterna och hålla möten i kåtor och nybyggarstugor. Men först år 1897 utsågos speciella arbetare inom Frälsningsarmén för dessa trakter och särskilt för samefolket. I slutet av nämnda år avskildes kapten Erika Bäckström för arbete bland lapparna. Hon gjorde Lycksele till sitt högkvarter och företog därifrån resor i kringliggande lappmarker. Vid påsktiden 1898 drog kapten Bäckström och hennes assistent till Vilhelmina, som sedan under många år var huvudstation för verksamheten i Västerbottens lappmark. Samma år beordrades en manlig officer att börja verksamhet bland fjällfolket i Jämtland. Senare har även liknande arbete upptagits inom Norrbottens län. Åren igenom ha dispositionerna för detta arbete gång efter annan förändrats. Under en följd av år bedrevs det från flera kårer, vilka stodo direkt under högkvarterets överinseende och hade fjällmissionen som huvuduppgift. Någon tid var en särskild officer utsedd till ledare för hela denna verksamhet. Sedermera införlivades »lappkrigarkårerna» med norrländska divisioner, vilket de fortsättningsvis äro. Nu bedrives fjällmission från kårer i ett par norrlandsdivisioner, vilkas officerare sålunda ha att sköta arbetet vid hemkåren och så företaga mötesresor efter som tid och krafter tillåta. Dessutom har Armén sedan flera år tillbaka samemannen adjutant Andreas Wilks och hans hustru i verksamhet bland Wilks stamfränder och nybyggarna i fjälltrakterna. Adjutant och fru Wilks äro bosatta i Kittelfjäll, Dikanäs, varifrån de företaga strövtåg i Västerbottens och Jämtlands lappmarker. Wilks var redan före sitt inträde i Frälsningsarmén en av sitt folks förtroendemän, ordförande i Åsele—Vilhelmina lappförening — landets första sammanslutning till fromma för lapparnas sociala och kulturella intressen — och talman i Lappriksdagen i Östersund år 1918 — den hittills största och viktigaste sammankomsten i samefolkets historia.

Att denna verksamhet blivit i hög grad uppskattad av lappar och nybyggare, därom finnas många vittnesbörd. Ett av de mest gripande är

ett brev, som år 1904 tillställdes Stridsropet med begäran om publicering. Det var undertecknat av en lång rad lappar och lydde:

»Vi undertecknade nomader i Frostvikens socken önska tillkännagiva vårt hjärtliga tack till Gud att han har uppväckt intresse inom Frälsningsarmén, så att detta intresse har blivit mer än blott fagra ord, utan att missionärer av deras officerare komma till oss och här i våra fjäll och dalar bedja till Gud med och för oss, vi önska härmed att vårt tack skall genom det för oss så kära Stridsropet bliva fört bortom våra fjäll till alla Arméns och våra vänner både i Sverge och andra länder, som hava skänkt medel till Arméns missionsverksamhet ibland

oss, särskilt vilja vi tacka våra vänner i Highgate kår i England, som visat sitt intresse i form av flera hundra kronor till Arméns mission ibland oss, och vi önska att Gud måtte styrka och välsigna till kroppar och själar de officerare som komma till oss färdandes fram 100-tals mil, dels på skidor, dels till fots uti alla sorters olika väder, på somrarna vadande över bäckarna och trampande de blöta kärren och myrmarkerna samt på vintern strävande över snööknarna, ihågkommer, edert verk i Herren är icke fåfängt, vi bedja för eder.»

Följande utdrag ur en rapport till Stridsropet om en missionsresa i fjällen visar vilka strapatser en sådan har att bjuda på. Denna resa tillhör dock icke de besvärligaste. Stabskapten Ernst Länder, nu pensionerad, vilken längre än någon annan svensk officer arbetat bland fjällfolket, skulle kunna berätta om äventyr, då livet hängt på ett hår.

»GENOM VÄSTERBOTTENS FJÄLLBYGD.

Efter kongressens slut och ett par dagars vila rustade vi oss för sommarens långa fjällresa. Fredagen den 24 juli kl. 5 e. m. voro vi redo att anträda densamma. Solen strålade från en molnfri himmel, då vi i sakta mak rodde över den vackra Volgsjön. Efter en timmes rodd voro vi över vid den andra stranden, och efter ett sista farväl till den vän, som hjälpt oss över sjön, började vi vår vandring genom skogen, med Malgovik som mål för dagen. Många steg hade vi dock icke tagit, förrän vi förstodo att de beryktade västerbottniska myggen skulle bliva våra fruktansvärda följeslagare. Då vi någon gång för ett ögonblick stannade, blevo vi formligen belägrade av tusentals blodsugande myggor. — — —

I Malgovik bereddes oss hos vännerna Wikströms ett gästfritt hem för natten. Följande dag hade vi tänkt att nå Granliden, där vi ämnade tillbringa söndagen. Men efter att ha vandrat 3^2 mil på eländiga vägar och i tryckande värme (över 30 gr. C.) samt därtill ännu värre anfäktade av-myggen än föregående dag, voro vi glada att få vila ut i Strömnäs över natten. Till Granliden kommo vi dock på söndagsmorgonen.-—

Måndagens väg gick förbi byarna Strömnäs, Skönvik och Stalon till Doris, omkring tre mil. På sjön emellan Strömnäs och Skönvik över-

raskades vi av ett mycket starkt åskväder. Efter några minuter var sjön så upprörd, att vi måste söka oss skydd i land. Tryggt kändes det dock att under blixt och dunder veta sig äga skydd hos Gud, sin Fader. Snart var allt stilla igen, och sjön var åter lugn som en spegel, i vilken de härliga stränderna på ett förtjusande sätt återspeglades.---
—

Nästa by på reslistan var Eriksberg. Hit hade vi icke fullt en mil, varav en del sjöväg. En vän ifrån Doris följde med för att ro oss över sjön. Vi hade dock icke kommit många meter från land, förrän båten begynte att fyllas med vatten. Det strömmade in dubbelt så fort som vi förmådde ösa ut, varför vi måste återvända till land och gå omkring sjön. I Eriksberg har en av våra kamrater sitt hem. Och det var kärt att få träffa henne frälst och lycklig. En annan gäst hade nyligen besökt hemmet, nämligen döden, som hämtat hennes åldrige fader. Hon kunde dock glädjas i sorgen, emedan hennes fader fått dö i frid. Saliga visshet!

Vi hade nu ett par små av Gud välsignade möten här. Må Gud frälsa alla i den lilla byn! I Blajkliden hade vi också ett par goda möten. Hitintills hade vi haft varmt och vackert väder, men medan vi voro i denna by, började det regna och fortsatte därmed nästan oavbrutet i sju veckors tid.

Vi voro nu en mil på sidan om den egentliga farleden, och för att vi skulle komma in på stora vägen igen erbjöd sig en snäll man att följa oss genom skogen till Grytsjö. Naturligtvis voro vi mycket tacksamma för anbudet. I vår lots sågo vi dock ett sorgligt exempel på den stora fattigdomen här i fjällbyarna. Hans skor voro alldeles ohjälpligt trasiga, vattnet strömmade in överallt. Det var hans enda par skor, och ingen förhoppning hade han att kunna förskaffa sig några andra. Lyckligtvis hade vi försett oss med två par skor för vår resa, så vi kunde avhjälpa hans nöd. Under vägen berättade mannen för oss huru Gud en gång använde sig av rovdjuren för att hjälpa honom ur en svår förlägenhet.

'För några år sedan', sade han, 'var jag i den största nöd jag någonsin varit. Jag hade en stor skuld, som skulle

betalas till en viss dag, och visste inte var jag skulle kunna få några penningar att betala med. Jag arbetade i skogen, men förtjänsten räckte inte till mer än mat åt familjen. Utsikten att länsman skulle panta vår enda ko syntes mig förfärlig. En morgon, ett par dagar innan skulden förföll till betalning, fick jag, när jag gick till mitt arbete, se ett vargspår. Jag hade intet annat vapen än min skidstav men beslöt mig ändå för att följa spåret. Snart hade jag hunnit upp en av vargarna, och det lyckades mig även att döda den. Därpå spårade jag med ett par kamraters hjälp upp de andra två och dödade även dem. Aldrig har jag tjänat en sådan dagspenning som den dagen. Den räckte att betala min skuld, och ändock hade jag något över.'

I Grytsjö hade vi ett par sköna bönestunder, då vi även fingo leda en bekymrad själ till Jesus. Nästa hållplats, en mil längre bort, mestadels sjöväg, var Marsliden, en liten by vid foten av de stora Marsfjällen. Här stannade vi över söndagen och hade goda, av Gud rikt välsignade möten.

Hittills hade vi färdats över sjöar och banade vägar. Men då vi nu stodo färdiga att fortsätta härifrån, var allt vad väg heter slut. Nästa dag kl. 12 hade dimman skingrats så pass, att vi vågade börja vår fjällvandring. Vi hade visserligen icke mer än tre mil till lapplägret vid norska gränsen. Men vårt värdfolk var dock omtänksamt nog att förse oss med reskost, 'ty ingen vet vad som kan hända', menade värdinnan. Allt gick dock väl, molnen skingrade sig allt mer och mer, och vi erhöllo god utsikt över fjällen. Då vi gått några timmar, sågo vi renhjordar och några lappar som 'getade' dem. Vi tyckte dock att det skulle bliva alltför stor omväg att besöka dem, varför vi fortsatte vår väg och kommo om en stund till en stor dalgång, i vilken vi antogo kåtorna skulle finnas. Mycket riktigt! Där på andra sidan se vi rengärdet! Nu beslöto vi oss att vila en stund och smaka på vår reskost, ty varför spara den längre, då vi voro så nära målet? Efter det vi så vederkvickt oss, bar det i väg utför fjället, och om ett par timmar voro vi framme, d. v. s. vid rengärdet. Kåtorna bruka alltid ligga i närheten av gärdet, varför den livlösa tystnad, som här rådde, förvånade mig. Vi började att söka först en timme åt ett håll, men utan resultat. Vi fortsatte då undersökningen åt andra hållet i två timmar med samma resultat. Nu var kl. 11 på kvällen, och som vi fruktade att i mörkret möjligen gå förbi kåtorna utan att observera dem, beslöto vi oss för att stanna där vi voro tills morgonen. Snart flammade en stor brasa, vid vilken vi fingo torka kläder och skor samt så gott vi kunde vila oss något.

I arla morgonstund voro vi åter, efter att ha befallt oss i Herrens hand, på spaning efter kåtorna. Och nu hade vi bättre lycka. Om en timme sutto vi i kåtan och välkomnades snart med en kopp rykande kaffe med kött i stället för grädde och socker. Här stannade vi och hade tvenne möten.---

För att komma tillbaka till Sverge igen, måste vi här skaffa oss en lots. Och en sådan funno vi också uti en gammal bekant från Jämtland, lappmannen Lars Sjulsson. Nästa dag sade vi alltså farväl till våra norska vänner, och med Lars som vägvisare voro vi efter ett par timmars vandring åter hemma i vårt eget land. I en fiskarkåta träffade vi några lappar, för vilka vi läste Guds ord, innan vi fortsatte längre.

Målet för dagen var den lilla byn Skalmodal vid riksgränsen. Vägen dit var ganska intressant. Stora höga snöfjäll åt norska sidan, under det den svenska uppvisade en leende fjällnatur, med en mängd livliga fjällbäckar. En av dessa följde vi ganska långt. Att vi skulle över den visste jag, men icke trodde jag att det skulle gå så lätt som det gjorde. Mitt över ett av de största fallen låg ännu kvar en rätt försvarlig snödriva. Och efter en liten stunds betänkande begav sig lotsen över, därefter min kamrat och jag själv sist. Jag kunde icke undgå att känna en rysning, då jag befann mig på den svaga bron, med den vilt forsande bäcken under mig. Allt gick dock lyckligt. Värre blev det då att komma över Vaps-älven. Ett par gånger bräcktes årtullarna i den svaga farkost, med vilken

vi färdades över, och det såg ut som skulle vi ryckas med strömmen. Dock även här var Herren med och hjälpte oss; hans namn vare evigt lovat! Då vi slutligen kommo fram, var det för sent att anordna något möte den kvällen. Men Gud ställde så att nästa dag låg en tjock dimma över fjällen, varvid vi med eller mot vår vilja tvingades att stanna. Vi använde dagen att besöka och samtala med folket. Min kamrat gick ända till Norge för

att annonsera aftonens möte. Detta var ju också rätt storartat, då icke mindre än tre folkslag voro representerade: svenskar, norrmän och lappar. Tillsammans voro vi ett 30-tal personer, därav rätt många tillhörande de minsta i denna världen. Dessa togo tyvärr en alltför högljudd del i mötet. Då de svenska barnen tröttnade att gråta, togo de norska vid, och då dessa slutade upp, voro de små lapparna redo att fortsätta. Kanske det gick i motsatt ordning, ty för mig tycktes det vara svenska alltsammans. Nog var det svårt att under dessa förhållanden komma igenom med mötet, men församlingen tycktes icke låta sig störas av det, och jag hoppas Gud fick välsigna något hjärta. Här hade icke hållits någon religiös sammankomst på många år.

Nästa dag vid middagstiden skingrades tjockan, och vi fortsatte vår väg med det ltø mil avlägsna Alpvattnet som mål. Här hoppades vi finna en del av våra nomader. Då vi välbehållna fram på eftermiddagen nådde målet var allt folket borta i renskogen, utom en gammal gumma. Och som ingen väntades hem på länge, fingo vi göra vad vi kunde för den 'åhörarskara' vi hade. Hon hade nyligen blivit änka och berättade för oss att förra sommaren hade Frälsningsarmén varit i hennes kåta en hel dag och läst och sjungit för hennes man, som redan då var sjuk. På min fråga, om han var frälst, då han dog, förklarade gumman att prästen i Lycksele, där mannen dog, hade sagt att om någon skulle komma in i himmelen, så skulle det vara hennes man, så salig var han. Själv tycktes hon dock, tyvärr, icke ha någon åtrå efter att komma dit. Som alla voro borta, vilka kunde rott oss över, måste vi gå omkring den 1 y2 mil långa sjön, som därigenom gjorde vägen dubbelt så lång. Och dessutom måste vi över den ganska svåra Kopenbäcken. Vi funno dock ett vadställe, där vattnet icke steg oss högre än till midjan, och kommo lyckligt över. Vid en väldig brasa torkade vi så under en timmes tid våra kläder och skyndade i väg igen för att hinna till en fäbodvall vid Bleriken till natten.

Vid 5-tiden hunno vi fram och välkomnades av tvenne gummor, som voro hemma. Fäbodstugan utgjordes av en liten jordkula. I den ena ändan stodo sex kor sammanpackade, och i den andra var eldstad, kök och sängkammare för gumman, och tidtals även för hela familjen. Ett hörn gjordes nu i ordning för oss, där vi skulle få bo. Sedan vi förplägats med det bästa huset förmådde, läst något Guds ord och befallt oss i Herrens hand, visade gumman oss vår bädd, tilläggande att hon vädrat kläderna och sopat bort alla 'lössen', 'men', fortsatte hon, 'finns det några kvar ännu, så få ni inte vara så nogräknade'. Efter denna upplys-

ning kändes det ju inte så behagligt att krypa ned i bädden, men nöden har ingen lag. Och jag tror gumman lyckats med sopningen, ty vi sovo gott och vaknade ej, förrän både kor och gumma voro borta. Den senare kom dock igen, innan vi begåvo oss i väg.

Björkvattnet var resans mål för söndagen. Redan på lördagen voro vi redo i god tid för att hinna ställa i ordning med mötena. Att vi här voro hjärtligt välkomna både syntes och kändes!---

Härifrån begåvo vi oss åter ut på spaning efter nomader i högfjällen. Under vägen besökte vi nybyggarna uppefter Jirvattensdalen. Några små möten hade vi också. Men de nomader vi sökte funno vi icke. Ena gången sades oss att de voro vid norska gränsen, och då vi äntligen kommo dit, hade de farit flera mil därifrån österut. I norska fjällstugan, dit vi nu gingo för att vila ut en dag, träffade vi dock några av dem.

Tängvattensdalen stod härnäst på vår marschruta. Från fjällstugan och dit är omkring 3 mil, varför vi gjorde oss resfärdiga i god tid på lördagsmorgonen. Efter ett hjärtligt farväl till våra norska vänner i fjällstugan voro vi snart uppe på fjället igen med kurs norrut. Och med riksgränsen och några sjöar som vägmärken, nådde vi på aftonen Täng-vattnet. Här hade Gud beställt en båt att föra oss över till andra sidan, där byn var belägen. Då vi kommo fram till den gård, där sammankomster bruka hållas, hälsades vi med glädje välkomna. Här hade vi ett par välsignade möten under söndagen. Även här funnos några som älskade Gud.

På måndagen fortsatte vi längre uppåt dalen, där man berättat oss att några nomader skulle finnas. 'Gå så långt, att vattnet rinner åt Norge.' Det var den vägvisning vi fingo. Och där någonstädes skulle vi finna kåtan. Då vi gått så långt, mötte vi en man, som sade oss att vi fingo gå ännu en mil längre uppåt dalen, och visande oss en stor myr tillade han: 'Där skall kåtan vara, om ni kan finna den.' Vi gingo dit och genomsökte varje buske utan att

finna ett spår av någon kåta. Vi hade nu att endera gå tillbaka till byn igen eller att med kartans hjälp söka taga oss över fjällen 3 mil till Uman. Vi beslöto oss för det sistnämnda. Redan hade vi kommit ett stycke på väg ditåt, då min kamrat ropade mig tillbaka, sägande: 'Se ditåt!' Vad fick jag se om inte en tjock rök uppstigande ur björkskogen några kilometer på andra sidan om gränsen. De lappar vi sökte i Sverge hade av någon anledning flyttat över till Norge. Naturligtvis vände vi ditåt, men att komma dit var lättare sagt än gjort. Vägen stängdes av en väldig fjällbäck, som syntes omöjlig att vada över. Men efter att ha följt den i ett par timmar delade den sig i flera grenar, så att vi kunde vada över. Vid 7-tiden på aftonen stodo vi alltså utanför kåtan. Här träffade vi nu tre små familjer, som bodde tillsammans i en liten tältkåta. På kvällen, sedan alla voro samlade, hade vi ett rätt gott möte. Ingen syntes dock äga något behov efter att komma till Herren. O, att detta folk ändock ville söka Gud!

Den natten blev det icke fråga om någon sömn eller vila i den över-

fulla kåtan, där varje tumsbredd var upptagen. Tvenne gummor hade sina fötter placerade intill våra huvuden, och för var gång de sträckte ut sig, fingo vi känna det. Sex hundar, som också skulle hava någon plats, gjorde också sitt bästa att hålla oss vakna. Vid betraktandet av sådana människors liv ser man att det går an att reda sig med bra litet bekvämlighet här i världen. På morgonen hade vi åter ett litet möte, och jag hoppas att dessa stunder ändock fingo vara till någon glädje och välsignelse för dem!---

I Gautsträsk har Frälsningsarmén aldrig varit förut och vi undrade litet smått om vi skulle bliva mottagna där. Men det var en onödig

fruktan.---Under återvägen besökte vi de flesta kåtorna norr om

Uman, och kommo till söndagen åter till Björkvattnet, ännu en gång fingo vi ha välsignade möten för de kära nybyggarlapparna.---

I nedre Björknäs hade vi ännu några fattiga lappar som nästa dag fingo besök. Och sedan bar det över fjället till Virisjaur, den sista byn i Tärna. Här ha tre bröder slagit ned sina bopålar. Och deras fader heter Noak. Följaktligen kunde vi på de två möten vi här hade se närvarande Noaks tre söner, med deras hustrur och barn. Skada blott att inte Noak själv var med, men han var borta på fiske.

Till den närmaste byn i Dikanäs, dit vi nu begåvo oss, var det endast en dryg mil att gå, men för oss tog det sju timmar att gå vägen tillföljd av att vi gingo betydligt vilse.

Efter att så ha besökt det fattiga nybygget vid Borka foro vi vidare till ett par kåtor på södra sidan om Wojmån. I Nikolaikåtan hade vi ett litet möte, som var slut vid niotiden på kvällen. Kort därefter gingo vi ut för en stund för att hämta frisk luft, och då vi efter en halv timmas bortovaro åter kommo till kåtan hade en ny liten lapp gjort sitt inträde i världen. Nästa morgon måste jag på föräldrarnas enträgna begäran giva barnet nöddop. 'Vi kan ju icke få träffa någon präst förrän långt fram i vinter', klagade modern. Antagligen trodde hon att barnet, ifall det doge, skulle få en bättre plats i himlen, ifall det erhållit något slags dop. Och ur mitt hjärtas djup gick den bön jag uppsände för den lille Sjul, då jag i Herrens namn välsignade honom.

I Hindriksfjäll hade vi möten även söndagen. På måndagen besökte vi den sista kåtan under denna resa. Och såväl på måndag afton som tisdag morgon samlade vi lapparna omkring Guds ord. Till Stennäset sades vara endast två timmars väg. Vi fingo också mycket riktigt efter två timmars vandring se den lilla byn på ett par kilometers avstånd. Men nu stängdes vägen av Wojmån. Att ropa efter båt var lönlöst, avståndet var för stort. Slutligen efter fyra timmars sökande funno vi ett ställe, där vi vågade försöket att vada över. I början gick det rätt bra, men när vattnet blev djupare blev också strömmen kraftigare, tills det blev en verklig kamp att klara sig. Det gällde att hålla staven med säker hand. Slutligen stodo vi dock lyckligt på andra stranden. Herren vare tack och lov!»

267 KAPITEL XX Femårsperioden 1903—1907

Trettondedagen och måndagen den 7 januari 1903 besökte stabschefen. Bramwell Booth, Stockholm. Första

dagen ledde han enskilda möten för underofficerare och musikanter, andra dagen ett offentligt möte i Immanuelskyrkan. Dessa möten väckte stort intresse, det offentliga emedan det var stabschefens första framträdande inför stockholmspubliken i ett av honom själv lett offentligt möte. Det offentliga mötet var också avsett att celebrera Frälsningsarméns i Sverge tjuguåriga tillvaro. Och stabschefen var, som förut berättats, den förste salvationist som framträtt inför en svensk församling.

Från slutet av februari till sista dagarna i april bereste kommendör Elias Cadman det svenska fältet och höll möten vid ett stort antal kårer. Det var ett högst värdefullt besök, ty kommendören visade sig vara icke endast en högst originell person utan också en skicklig mötesledare och framgångsrik själavinnare. I sin ungdom sötare och en riktig vildhjärna blev han frälst och anslöt sig till Kristna missionen, där han snart var en av de främsta evangelisterna. Han blev den förste inom Kristna missionen som lät kalla sig kapten och medverkade därigenom kraftigt till att denna organisation »militariserades» och förvandlades till Frälsningsarmén, inom vilken Cadman gjorde en snabb karriär.

Den 22 februari—1 mars hölls en »Ungdomens vecka», icke den första i landet, men den hittills sorgfälligast förberedda och starkast reklamerade — ett talande bevis på att intresset för verksamheten bland de unga höll på att växa sig starkt.

Under vårens lopp erhöll chefsekreteraren, överste F. Fornachon, uppbrottsorder och sade farväl vid ett möte i Templet söndagen den 24 maj.

Överste Fornachon var ju största delen av sin tid bunden vid högkvarteret och hann icke ofta företaga mötesresor i landsorten. Men vid högkvarteret, där man dagligdags kom i kontakt med honom, vid Stockholms-och förstadskårerna, som han oftare besökte, liksom vid de kårer i landsorten, vilka han hunnit besöka, var överste Fornachon känd som en glad och hjärtlig människa. Han var från franska Schweiz, född och upp-

fostrad i Neuchàtel, hade franska till sitt modersmål och verkade fransman i hela sitt väsende — elegant och artig i sin umgängelse, spirituell och livlig i sitt framträdande. Fru Fornachon var en sällsynt fin och älsklig kvinna. Båda voro därför mycket avhållna, där man kände dem. Efter förordnande som chefsekreterare i Holland och Schweiz och som territoriell ledare i Frankrike—Belgien och Tjeckoslovakiet blev kommendörlöjtnant Fornachon pensionerad år 1926 och befordrades till härligheten den 17 januari 1929.

Överste J. A. H. Povlsen, närmast förut ledare i Finland, blev nu chefsekreterare i Sverge, där både han och hans hustru voro kända och uppskattade. De hälsades välkomna och installerades under stora möten i Drottningholm på midsommardagen.

Årets kongress, som leddes av generalen, blev i ett avseende historisk. Stridsropet skriver därom:

»Frälsningsarmén har haft sin första officiella procession genom Stockholm. Det är sant att det ej var genom Drottninggatan och över Gustaf Adolfs torg tåget drog fram, men dels blev det svårt att i en anhållan till myndigheterna motivera en sådan omväg, då man skulle från Templet till Immanuelskyrkan, dels betydde det ej så mycket vilka gator som användes. Principen är i alla fall fastslagen. Frälsningsarmén har fått tillstånd att anordna procession, och vad vi fått en gång hoppas vi få göra om igen och då ännu bättre.

Att alla frälsningssoldater mottogo meddelandet med hänförelse är en självklar sak. Men på grund av att det var arbetsdag och så tidigt som klockan 7 e. m. samt tillfölje av den befarade rusningen till Immanuelskyrkan för att försäkra sig om sittplats, vågade vi ej hoppas på någon större tillslutning av musikanter och soldater från Stockholm. En musikkår på 25 officerare organiserades alltså. Det visade sig dock att ganska många soldater infunnit sig att deltaga med, i synnerhet från I :a kåren.»

»Ropet» annoterar vidare med intresse att polisen upprätthöll en mönstergill ordning, att elektriska spårvagnen vid Engelbrektsgatän måste stanna, tills processionen passerat, och slutar: »Vi hoppas att denna procession må vara den första gryningen, som bebådar den dag, då evangelium får fritt förkunnas på våra gator och torg och

syndare av alla slag inbjudas att deltaga i Lammets bröllop.»

Då man läst detta, kan man inte låta bli att gnugga sig i ögonen och på nytt titta på »Rop»-årgångens årtal. Jo, 1903! Längre hade man sålunda för knappt trettio år sedan icke hunnit i fråga om den nu som självklar och obestridlig ansedda demonstrationsrätten! Nej, vi voro sena,

då det gällde denna sak i Sverge. Det bevisar också följande notis, som »Ropet» infört på framstående plats och med två underrubriker:

»Överraskande nyheter från Lund. — Marsch genom gatorna och fri-luftsmöte på S:t Klemenstorget. — Staden uppväckt.

Vi mottogo i måndags från ensajn Mårdberg det intressanta meddelandet att kåren med musik haft marsch genom staden den 23 augusti samt ett friluftsmöte på S:t Klemenstorget, vid vilket 1,500 människor voro närvarande.

Ensajnen berättar att hon först börjat tänka på saken tisdagskvällen och då tillsammans med sin löjtnant gjorde den till böneämne. På onsdagsförmiddagen besökte de borgmästaren, som för sin del ej lade några hinder i vägen, och sedan skriftlig ansökan inlämnats, erhöllo de redan på fredagsmorgonen meddelande att deras anhållan beviljats.

Månne ej vad som gjorts i Lund kan upprepas i andra städer?»

Dessa båda händelser — kongressmarschen och torgmötet i Lund — blevo kraftiga påskyndare för vårt friluftsarbete inom städernas och andra större samhällens hank och stör — i parker och skogar utanför samhällena hade ju tidigare ofta hållits möten. Det gick icke allestädes utan besvär och strid att förvärva rättighet att demonstrera på gatorna med fanor och musik och att få hålla möten i parker, på torg och andra öppna platser, men nu är segern på detta område fullständig. Polismyndigheterna i Stockholm upplåta för oss de lämpligast tänkbara platser inom staden för friluftsmöten och låta oss marschera på gatorna praktiskt taget hur mycket vi önska. I de större landsortsstäderna och i stort sett i alla andra landets samhällen visar man Armén samma tillmötesgående. Som regel kräves icke ansökan och resolutionslösen för varje tillfälle, utan myndigheterna utfärda generellt tillstånd för varje mötessäsong. En ämbetsman, som i detta hänseende hjälpt oss mer än andra, är f. d. polismästare G. Hårleman. Under sin tid som polismästare i Malmö beviljade han kårerna därstädes de i detta hänseende dittills största friheterna i landet, och som polischef i Stockholm visade han sig vara lika vidsynt och frisinnad. Genom skriftliga uttalanden om effekten av Frälsningsarméns friluftsarbete kom han också tveksamma kolleger att våga släppa ut Armén på gator och torg.

I slutet av augusti nu omskrivna år skedde en stabsförflyttning, som omfattade fältsekreteraren, krigsskolechefen, ungdoms-, handels- och kandidatsekreterarna, sekreteraren för manliga sociala verksamheten, redaktören, ett flertal divisionsofficerare m. fi. Fru överste Povlsen blev

ungdomssekreterare. Brigadör K. Larsson flyttades från fältsekreterar-posten, som nu ställdes vakant och sköttes av chefsekreteraren, och utnämndes till litteratursekreterare. Brigadör J. Toft, som efter en tid som chef sekreterare i Danmark haft förordnande först inom det skandinaviska och sedan inom det rent amerikanska arbetet i Förenta staterna, återbördades till Sverge och blev D. O. i Stockholms division.

På eftersommaren beordrades norske majoren Klaus Östby till Sverge och utnämndes till chef för musikavdelningen vid högkvarteret.

Under höstens lopp besökte en trupp indiska salvationister Sverge och höllo möten på ett flertal platser. Truppen bestod av nio personer, fem officerare och fyra kårkadetter. Färdledare var dåvarande stabskapten Boivie (Christo Charan). Indiernas besök väckte stor uppmärksamhet. Överallt samlades stora skaror av folk ur alla samhällsklasser för att höra och se dem. En karlstadstidning nämnde särskilt att bland publiken i Karlstad sågs

biskopen (K. H. Rundgren), han »lade till och med en sedel i kollektbössan, då den kringbars», tillade tidningen. Säkert blevo dessa mörkhyade f. d. hedningar en orsak till förökat missionsintresse både inom och utom Frälsningsarmén.

Efter något mer än tre års befäl över de svenska trupperna mottog kommendör McAlonan uppbrottsorder och sade farväl den 28 december för att omedelbart därefter tillträda ledarskapet i Schweiz. Till hans efterträdare utnämndes kommendör David Rees, en man med stor erfarenhet från många olika fält- och stabsförordnanden. Han hade senast varit chef för internationella krigsskolan i London.

Verksamheten under kommendör McAlonans ledarskap i Sverge uppvisar icke samma stora framgång och starka utveckling som de närmast föregående årens. Orsakerna därtill voro flera. Den intensiva forceringen förut vållade ganska naturligt en reaktion. Därtill kom diskussion om och agitation för vissa intressen, som vållade oro inom officerskåren och förtog åtskillig arbetsförmåga och angreppsvilja. Kommendör McAlonan saknade varken förmåga eller vilja att driva arbetet ytterligare framåt, men svårigheterna, flertalet »ärvda» från föregående tider, voro för stora. Lämnade sålunda kommendör McAlonan landet med en känsla av att ej ha lyckats åstadkomma vad han önskat, så måste han dock ha förstått att han ägde kamraters och vänners kärlek och sympati samt deras tacksamhet för ärlig strävan.

Efter sammanlagt omkring tretton års arbete som ledare i Schweiz, Tyskland och Holland återbördades kommendör McAlonan till inter-

nationella högkvarteret i London, där han först var internationell sekreterare och sedermera direktör för Frälsningsarméns livförsäkringsverksamhet. De båda sistnämnda posterna fyllde han med framgång — kommendören var främst administratör och expeditionsman — tillsammans åtta år. Därefter kom »order högre upp» plötsligt och oväntat den 1 maj 1925. Kommendör McAlonan var vid sin hemförlovning sextiotre år gammal. Han efterlämnar minnet av en begåvad, god, gudfruktig och nitisk man.

I början av år 1905 höll kvinnliga sociala verksamheten femtonårsfest, i vilken lektor P. Waldenström höll högtidstalet.

Under året hade vårt land glädjen att få flera värdefulla och intressanta besök. Kommendör Booth-Tucker, som då var internationell sekreterare, besökte oss tre gånger och ledde möten i Stockholm samt ett par landsortsstäder. Synnerligen värdefullt var besöket av överstelöjtnant S. L. Brengle, som under tre månader fr. o. m. den 31 mars höll mötesserier på ett flertal platser. Brengle, som skrivit ett flertal till många språk översatta böcker om helgelse, anses vara den främste i Frälsningsarmén, när det gäller att utlägga och klargöra vår helgelselära. Hans möten blevo också för stora skaror klarläggande i denna betydelsefulla fråga och förde många till personlig avgörelse i fråga om frälsning och helgelse.

Fr. o. m. kongressen 1905 t. o. m. mars månad 1906 besöktes vårt land av fyra indiska officerare, stabskapten Perera, adjutant Nåden samt kaptenerna Nana och Elisa, vilka under ledning av stabskapten Frida Lantz höllo möten vid ett stort antal kårer i landet. Den svenska vintern blev för dessa söner av »solglödens land» en intressant upplevelse men också en svår prövning. Då de vid en kår i södra Dalarna blevo vittne till det första snöfallet, kom en av dem inspringande i officersbostaden och ropade: »Det flyger hyvelspån i luften!» Han hade aldrig förr sett snö.

Den 27 november—5 december gästade stabschefens hustru, fru Florence Booth, för första gången Sverge. Fru Booth, som vid denna tid ännu var ledare för kvinnliga sociala verksamheten i Storbritannien, vilket arbete hon grundlagt och organiserat, höll föredrag om sin verksamhet i Stockholm och några större landsortsstäder.

Kommendör Rees hyste ett brinnande intresse för ungdoms- och uppfostringsfrågor. Det förspordes redan under hans första år i Sverge,

bl. a. genom speciella anordningar för ungdomsfälttåg och ungdomsdagar och alldeles särskilt genom krigsskolans omdaning. Under sommaren beordrades brigadör Karl Larsson att bliva krigsskolans nye chef och dess reorganisatör. Till hans närmaste medhjälpare utnämndes major Gerda Hulander och adjutant Selma Wester. Kurserna förlängdes avsevärt — den på hösten inkomna kadettringen stannade på krigsskolan sex månader, därefter blev tiden tio månader. I samband med kurs-förlängningen omändrades och utvidgades även krigsskolans lokaler.

En del andra stabsförflyttningar än de nyss nämnda skedde också detta år. Major Sven Wiberg kom hem från Förenta staterna, där han tretton år arbetat som fält- och divisionsofficer, och erhöll order till fält-departementet. Vidare skedde ombyte av nationell ungdomssekreterare — stabskapten Agnes Axzell efterträdde fru överste Povlsen — och flera divisionsofficerare.

Under en tid hade stabsmusikkåren varit nedlagd, men i slutet av 1904 bildades ny sådan, som invigdes den 4 januari 1905 och omedelbart därefter började sin första turné runt landet. På hösten 1905 bildades stabssångbrigad, som bestod av tio kvinnliga salvationister under ledning av fru Povlsen. Brigaden invigdes och sjöng första gången offentligt den 22 oktober.

Apropå den nya stabsmusikkåren. Strax efter dess start berättade en tidning i Skåne att stabsmusikkåren hållit musikfest i en skånsk kyrka och tillade att detta var den första kyrka som öppnats för Frälsningsarmén. Stridsropet återgav denna notis men fick därefter mottaga flera insändare, som vederlade dess påstående. Så skrev major Jenny Swenson: »I år är det jämnt 20 år sedan Anna Lindgren och undertecknad inbjödos

av pastor---att ha möte i hans kyrka på Tynderö i närheten av

Sundsvall. Om jag tar miste på årtal, så vet jag dock bestämt att det var den första kyrka i Sverge, där Armén fick ha möte, där Armén fick tala, där kvinnor ledde mötet samt där vi hade botbänk och bådo med själar. Pastorn deltog livligt i bönemötet.» Den år 1905 bildade stabsmusikkåren fick glädja sig åt att konsertera i flera kyrkor.

Även detta år bragte Frälsningsarmén i Sverge offer på arméinternationalismens altare — en officer till skandinaviska arbetet i Förenta staterna, två till Finland, två till Indien och en till Sydamerika.

År 1905 måste betecknas som det mest kritiska och förlustbringande i Frälsningsarméns svenska historia. Detta år skedde nämligen den utbrytning som ledde till bildandet av Svenska Frälsningsarmén.

Under flera år hade några divisionsofficerare brevledes och muntligt diskuterat önskvärdheten av vissa reformer i fråga om Frälsningsarméns styrelsesätt och arbetsmetoder. Denna diskussion resulterade i en petition, som överlämnades till stabschefen vid hans besök i Stockholm i början av januari 1903. Petitionen, som var undertecknad av fem divisionsofficerare, begärde en »reform i Frälsningsarméns styrelsesätt med demokratisk syftning», som bl. a. borde omfatta:

1. Särskiljande av den lagstiftande och verkställande makten. Valda ombud skulle välja styrelse, som skulle utgöra lagstiftande myndighet, och generalens befullmäktigade ombud skulle vara verkställande myndighet.

2. Officerarnas antagande, befordran, degradering, pensionering, viktigare posters besättande, officerslönernas reglering och centrala budgetens fastställande skulle läggas i lagstiftande församlingens (styrelsens) händer.

3. Centralisationssystemet ifråga om finanserna skulle övergivas, och kårerna skulle beredas möjligheter att inlösa och komma till laglig äganderätt av lokalerna.

Petitionen överlämnades till stabschefen så sent, att det var honom omöjligt att före sin avresa från Stockholm med undertecknarna diskutera dess innehåll, vilket han eljest önskat. Generalen befann sig på resa i Amerika, varför stabschefen från London förberedande besvarade petitionen å hans vägnar. Han försäkrade petitionärerna sin tro på deras uttalande om trohet och hängivenhet mot Frälsningsarmén och förklarade att generalen var villig

att mottaga och överväga varje förslag, som kunde bliva till hjälp för Arméns arbete, men varnade för sådana diskussioner om reformförslag, vilka kunde skada andra officerares förtroende och lycka. Han trodde emellertid icke att generalen skulle kunna tillmötesgå petitionärernas reformförslag i stort, då detta skulle innebära införandet av en styrelseform, som tidigare med otillfredsställande resultat prövats av generalen och vilken i själva verket skulle upphäva arméprincipen. Frågan om kårernas äganderätt till lokalerna skulle emellertid snarast tagas under övervägande, och i fråga om officerarnas befordran och andra förhållanden i tjänsten lovade stabschefen skärpt uppmärksamhet över tillämpningen av gällande reglementen, som han ansåg fullständigt skydda den enskildes rätt och icke tillåta mannamån.

Vid sin hemkomst från Förenta staterna meddelade generalen petitionärerna att stabschefens brev kunde anses uttrycka hans åsikter och be-

slut i denna sak samt tillade: »— — — eftersom jag ägnat hela mitt liv åt att skapa Frälsningsarmén, sådan den för närvarande är byggd, och eftersom jag haft rikligt tillfälle att pröva riktigheten och nyttan av dess styrelseform, kan jag ej finna något skäl att ändra densamma.»

I ett tal till de svenska stabsofficerarna under kongressen 1903 utvecklade generalen vidare sina synpunkter på denna fråga. Talet var i huvudsak av följande lydelse:

»Det skulle icke vara rätt och klokt av mig att avsluta denna kongress utan att hänsyfta på ett par saker, som jag på senaste tiden ägnat allvarlig eftertanke och som förorsakat mig bekymmer.

Först önskar jag säga att anmärkningar ha gjorts av några kamrater beträffande åtgöranden inom Armén i detta land. Somliga anmärkningar ha syftat på personer, andra på administrationsmetoder. Jag känner mig icke uppfordrad att diskutera dessa saker, ty jag tror att detta skulle vara både onödigt och oklokt. Dessa ting tillhöra det förflutna, och jag önskar befatta mig endast med nu- och framtiden. Låt oss göra som aposteln, som sade: 'Jag förgäter det som är bakom mig och sträcker mig mot det som är framför mig och jagar mot målet, för att få den segerlön som hålles framför oss genom Guds kallelse ovanefter, i Jesus Kristus.' (Fil. 3: 13, 14.) Jag yrkar på detta, emedan många av de förhållanden, som klagats över, redan ha förändrats, och misstag, som begåtts av mig eller vissa andra bröder, ha blivit rättade.

Detta beträffande den ena hälften av de ting, som vållat mig bekymmer.

Vidare. Framställningar ha gjorts till mig från några officerare beträffande vissa förändringar av Frälsningsarméns system och styrelsesätt. Det i framställningen, som berör äganderätten av kårlokalerna samt officerarnas levnadsvillkor och timliga behov, skall tagas under övervägande och ordnas med behörig hänsyn till våra finansiella förhållanden.

Med avseende på förslaget om förändring av Arméns författning och styrelsesätt kan jag icke nog tydligt uttala mig. Jag är villig att gå med på varje slags samråd, överläggning och rådplägning med avseende på alla områden av vår verksamhet, och jag tror att det inom gränserna för vår författning finnes utrymme för varje officer till användning för alla sina förmågor, men jag måste säga att ingen skall vänta att jag på begäran av ett fåtal officerare skall vidtaga väsentliga ändringar i vår fastställda författning.

En av orsakerna därtill är att våra principer gälla Frälsningsarmén i hela världen. Jag kan icke rubba anordningarna för ett territorium utan att rubba det hela. Och i somliga länder kan Arméns författning icke ändras utan lagstiftning av parlament och regering.

Men den största svårigheten är att Armén hela jorden runt med säker-

het skulle motsätta sig förändringar av vår konstitution. Ja, jag är övertygad om att så skulle ske.

Ytterligare. Jag är personligen övertygad om att de principer och metoder, som jag brukat så mycket av mitt liv

att genomföra, äro de allra bästa för Arméns syften och fortbestånd. Erfarenheten har så bekräftat denna min övertygelse, att jag icke för ett ögonblick kan omfatta tanken på förslag till avvikelse från gällande författning. Ej heller kan jag tillåta dem jag insatt i höga ämbeten att bedriva en verksamhet, som åstadkommer söndring eller omintetgör vår administration. Jag försöker icke kontrollera tankar i edra huvuden eller känslor i edra hjärtan, och ingen officer skall tro att vi ej kunna vara vänner, fastän jag icke kan gilla hans eller hennes åsikter. Men jag motsätter mig spridandet av sådana åsikter, som äro ägnade att sätta Arméns frid och framgång i fara. Kärlek och förtroende är Arméns lag. Är det något, som förorsakar en officer svårigheter, så må han avhandla detta med sina överordnade. Finner någon något vara stridande mot hans samvete, så att han ej längre kan vara officer, så må han draga sig tillbaka och gå dit, där han kan arbeta. Men vi kunna icke tillåta officerare att utså missnöje och otillfredsställelse i sina kamraters hjärtan. Jag litar på att jag i mitt beslut att upprätthålla vad jag byggt upp skall erhålla varje stabsofficers i Sverge allvarliga och lojala samverkan.»

Tyvärr gingo icke generalens förhoppningar i uppfyllelse, utan reformrörelsen utvecklade sig till en beklaglig brytning, som vållade Frälsningsarmén förlusten av några stabs- och fältofficerare samt söndersprängandet av sex à åtta kårer. I efterklokhetens ljus förefaller det som om denna sönderslitning icke skulle ha behövt ske. Framställandet av reformkraven ansågs ingalunda av Arméns ledare som »högförrädisk» handling. Flera av de framställda önskemålen skulle »reformvännerna» så småningom ha fått se förverkligade, exempelvis frågan om officerarnas pensionering och fastighetsfrågan, vilka båda nu äro lösta till allmän tillfredsställelse. Och åtminstone flertalet av de begåvade och kloka män som undertecknat petitionen torde vid noggrannare övervägande ha kommit till insikt om sanningen i generalens ord att en radikal omläggning av Frälsningsarméns konstitution av många skäl var alldeles omöjlig att genomföra. Reformrörelsen borde sålunda, mänskligt att döma, ha kunnat avvecklas utan söndring. Men komplikationer tillkommo, som i hög grad försvårade läget och förde till en kris, vilken »reformvännerna» ursprungligen icke lära ha avsett eller beräknat.

De omtalade komplikationerna voro följande: Major P. Andersson, en av de två män som allmänt ansågos vara reformrörelsens ledare, den som flertalet initierade menade vara den lilla gruppens »primus motor»,

hade sedan år 1901 i korrespondens med stabschefen, vårt lands kommendör och ledande stabsofficerare, upprepade gånger gjort anmärkningar på verkliga eller förmenta missförhållanden inom Frälsningsarmén i Sverge. Breven vände sig ofta mot Arméns internationalism och styrelseform. Tonen i breven var alltid skarp, oftast bitter och mycket arrogant, vilket verkade irriterande och utmanande. Generalen, som högt uppskattade denne intelligente och originelle officer, var bedrövad över detta men hoppades att en förändring till det bättre skulle kunna

ske. Han skriver i maj 1902 till kommendören i vårt land: »---

skulle jag djupt, ja, mycket djupt beklaga vad det vara månde, som

skulle nödvändiggöra hans skilsmässa från Armén.---Säg honom

att jag tror icke att det förefinnes den ringaste nödvändighet att detta skulle ske.» Generalens hopp gick dock om intet, i det major Andersson fortsatte sina angrepp mot Arméns ledare. Detta ledde till att han blev ställd inför krigsrätt. Krigsrättens medlemmar fingo sig förelagda en del brev med många fräna uttryck och åtskilliga grava anklagelser men kom till det resultatet, att svaranden icke kunde förklaras skyldig enligt åberopade paragraf i Frälsningsarméns reglemente för stabsofficerare och tillställde honom endast en skrivelse, i vilken det förklarades att mycket i breven var klandervärt och respektvidrigt och som uttalade rättens förhoppning att svaranden »skall för framtiden bättre iakttaga vad som är ägnat att befrämja ett harmoniskt utförande av ömsesidiga plikter». Internationelle sekreteraren uttryckte också i ett brev till major Andersson sitt hopp att »de två senaste årens händelser skulle vara glömda och allt bli väl för framtiden». Detta skedde dock icke. Och kraven på vittgående reformer, vilka skulle revolutionerat Frälsningsarméns världsvida verksamhet, vidhöllos av »reformvännerna», trots stabschefens kategoriska påstående om generalens ställning till de föreslagna

ändringarna: »Han ville det icke, om han kunde; han kunde det icke, om han ville.»

Så komplicerades saken ytterligare genom en annan affär. En stabsofficer erhöll på grund av vissa penningtransaktioner order bort från den post han innehade. Han erbjöds annat förordnande men ansåg sig icke kunna acceptera detta och kom så att lämna Frälsningsarmén. Det ansågs emellertid bland »reformvännerna» att denne stabsofficers förbindelser med dem skulle ha varit avgörande vid bedömandet av hans skuld och orsakat att dörren till fortsatt verksamhet i Armén för honom blev stängd. Detta kastade nytt bränsle på oppositionselden och vållade

än starkare spänning mellan major Andersson och kommendören i landet. Resultatet härav blev förhandlingar inför en speciell undersökningskommission, som bestod av en engelsman, en schweizare och en svensk. Kommissionens beslut blev att svaranden skulle »uppfordras att ofördröjt inkomma med ursäkt i passande ordalag» för sina förlöpningar mot kommendören. Då godkänd ursäkt ej avgavs, suspenderades major Andersson den 16 december 1904 och erhöll den 4 januari 1905 sitt avsked.

Nu gingo reformrörelsens ledare och åtskilliga deras vänner till öppen strid för sina idéer och intressen i tidningspressen och på annat sätt. Detta var ju i och för sig ett allvarligt brott mot Frälsningsarméns bestämmelser. Därtill kom att både i pressen och den muntliga agitationen vissa förhållanden och omständigheter kommo att framställas i falsk dager och ovärdig form, vilket var i hög grad ägnat att draga vanära över Guds namn och skada Arméns intressen. Detta ledde till att den kvarstående av reformrörelsens båda förgrundsfigurer, brigadör Kaleb Swenson, nödgades lämna sin ställning, emedan han »öppet och ofördäckt talat emot Frälsningsarmén och dess ledare och handlat i strid med dess principer och reglementen». Hans avsked expedierades den 23 februari 1905. Redan några få dagar därefter skedde den första utbrytningen. Den 8 mars beslöt nämligen majoriteten av Sundsvalls kår att skilja sig från Frälsningsarmén och bilda en fristående kår. Dala-Järna kår hade redan tidigare tagit ett halvt steg i samma riktning, i det den kallat f. d. major P. Andersson till ledare. Den 9 mars beslöto flertalet av soldaterna i denna kår att bilda fristående kår efter mönstret av vad som skett i Sundsvall. Dagen därefter höllo »reformvännerna» möte med intresserade i Stockholm, där det också beslöts att bilda en kår efter sundsvallsmönstret. Denna kårbildning föranledde dock ingen sprängning av någon armékår i huvudstaden, endast enstaka soldater i olika kårer slöto sig till densamma. Sedermera höllos »upplysningsmöten» runt landet, och »fria frälsningsarmékårer» bildades de närmaste veckorna också i Söderhamn, Långrör, Matfors, Uppsala, Falun och Grängesberg, där fler eller färre salvationister slöto sig till den nya rörelsen.

Nu var i själva verket Svenska Frälsningsarmén startad, men dess officiella bildande skedde först vid en konstituerande kongress i Stockholm den 22—26 juni 1905.

Utbrytningarna, förlusterna av större grupper eller enstaka soldater, voro ju från Frälsningsarméns synpunkt synnerligen beklagansvärda och

vållade stor sorg. Det måste dock sägas att förlusterna blevo avsevärt mindre än många i den uppagiterade stämningen fruktade att de skulle bliva. Det absoluta flertalet av landets kårer — och bland dessa praktiskt taget alla de största — ledo ingen förlust. Sorgen över de förluster som gjordes ökades emellertid i hög grad av de skarpa angreppen mot Armén och dess ledare och den bittra tonen i »upplysningsmötena», vilka gåvo starkt eko i pressen, något som ju icke kunde annat än skada Frälsningsarmén och Guds rikssak. Därtill kom som ytterligare irritament den tvist om lokaler och inventarier som den nya rörelsen förde med sig. I Sundsvall och Dala-Järna, där majoriteten av soldatkårerna lämnade Frälsningsarmén, behöllo de »fria kårerna» för sin verksamhet samlingslokalerna och inventarierna. Enligt Frälsningsarméns principer och organisation äro dock aldrig dessa ägodelar soldatkårernas egendom utan tillhöra samfundet. Armén kunde sålunda icke godkänna detta besittningstagande men fick tyvärr icke sin rätt, förrän hänvändelse skett till laga myndighet. Beklagligt var

också att den nya rörelsen kom att tillägna sig namnet Frälsningsarmén, som salvationisterna ansågo och anse vara genom gudomlig inspiration givet åt deras organisation och som är känt över hela världen. (Se kapitel I!) — Attributet »Svenska» markerar icke inför allmänheten skillnaden mellan Frälsningsarmén i Sverge ooh Svenska Frälsningsarmén. Detta har vållat och vållar alltfort Frälsningsarmén åtskilliga svårigheter och förluster. Däri ligger naturligtvis ett frö till missnöje. Men strid mot Svenska Frälsningsarmén har aldrig proklamerats av Frälsningsarméns ledare.

Svenska Frälsningsarmén, som nu består av 28 kårer, står under ledning av överste Kaleb Swenson. Av det ringa fåtal officerare som vid utbrytningen följde »reformvännerna» äro numera endast ett par tre

verksamma som officerare inom Svenska Frälsningsarmén.

*

1 slutet av januari 1906 besökte stabschefen Sverge och ledde tre dagars stabsofficersmöten. Överste Brengle återkom och gjorde en andra mötesturné genom landet, vilken pågick från den 16 januari till den 6 maj.

Under oktober månad sade överste och fru Povlsen farväl till Sverge, där de arbetat sammanlagt sex år. Farvälmötena bevisade att överste och fru Povlsen vunnit stort rum i de svenska salvationisternas hjärtan. Överstens fenomenala minne gjorde att han ihågkom allas namn och

personliga förhållanden. Han hade också alltid ett uppmuntrande ord för varje officer han mötte. Fru Povlsen var allmänt avhållen för sitt soliga och vänliga väsen och uppskattad för sina framstående egenskaper i den offentliga verksamheten. Överste Povlsen beordrades nu till England som provinsofficer, men redan året därpå blev han ledare för Armén i sitt hemland, Danmark. I maj 1910 beordrades han till Ryssland för att förbereda Arméns intåg där. År 1912 utnämndes översten till ledare i Norge, där han under sju år utförde ett välsignelserikt arbete. Efter att 1919 åter ha intagit ledarposten i Danmark och befordrats till kommendörlöjtnant, övertog han 1923 sitt sista befäl, då han blev ledare i Holland. Härifrån befordrades han till härligheten den 6 juni 1925, på dagen 57 år gammal. Hans grundlighet, hans bildning, hans utomordentligt stora språkkunskaper och hans helhjärtade salvationism kvalificerade honom särskilt för de poster han beklädde i Frälsningsarmén.

Överstelöjtnant Karl Larsson efterträdde överste Povlsen som chefsekreterare. Samtidigt utnämndes överstelöjtnant J. Toft till fältsekreterare och major S. Wiberg till krigsskolechef. I slutet av november beordrades brigadör Gustaf Blomberg att bliva nationell ungdomssekreterare, och i samband därmed skedde ett par tre divisionsofficersombyten.

Under loppet av år 1906 reste tre officerare till Förenta staterna för tjänst i skandinavisk-amerikanska verksamheten, och i september foro fyra officerare till Holländska Ostindien för missionstjänst på Java.

Den 10 januari 1907 samlades den dittills största kadettringen på krigsskolan — 141 män och kvinnor. I början av februari hölls nordisk stabskongress i Stockholm. Den stod under ledning av general William Booth och räknade som deltagare stabschefen, kommendör Booth-Hell-berg samt ledarna och stabsofficerarna i Sverge, Norge, Danmark och Finland. Största delen av pressen var förvånansvärt vänlig mot generalen, förvånansvärt, då Frälsningsarmén ej långt dessförinnan blivit skarpt angripen av några tidningar på grund av osanna rykten om vissa emigrationsplaner. Stockholms Dagblad skrev i referat av ett föredrag, som generalen höll i Blasieholmskyrkan: »Han kom, han såg, han segrade.» Och Svenska Dagbladet började en sympatisk artikel sålunda:

»På Frälsningsarméns högkvarter hade i går middag samlats en grupp journalister, därav en kvinnlig. Vi sutto kring ett stort bord med pennorna spetsade till strid och med inkvisitorisk skärpa i blicken. Vi vän-

tade på general Booth, som förklarat sig villig att inför en pressjury utstå en rannsakning över den verksamhet

han i sextio år bedrivit, över de planer han har och de planer han aldrig haft en tanke på, men för vilka han dock gjorts ansvarig. Vi genomgingo i tankarna hans syndaregister och sågo ännu en gång efter att pennorna voro riktigt spetsiga. Så där ja, nu kan den anklagade införas.

Och generalen kom, ståtlig och patriarkaliskt vacker, med sin skarpa profil, sitt yviga, vita hår och sitt böljande, snövita skägg. Något skuldmedvetande tycktes ej trycka honom, men skalken satt och lekte i ögonvrårna.»

Tidningen refererade därefter sakligt och välvilligt generalens dementi av de falska ryktena om Arméns planer på emigrationsagitation i Sverge.

Under sitt besök i Stockholm var generalen kallad till audiens hos konung Oscar, men då konungen blev sjuk, mottogs generalen å hans vägnar av drottning Sofia, som hade ett hjärtligt samtal med honom.

Den 11 februari 1907 inskrevos tio svenska namn för evärdelig tid i kristenhetens hjälterulla. Berättelsen därom tillhör ej direkt den svenska arméhistorien men försvarar väl sin plats här.

Tio unga svenskamerikanska frälsningsofficerare, tre män och sju kvinnor, hade måndagen den 11 februari i Providence, R. I., embarkerat på ångaren Larchmont för att resa till New-York, där de skulle deltaga i årskongressen. Resan började bra. Vädret var visserligen kallt men lugnt. Efter några timmars resa blev det dock annorlunda. En vind blåste upp, som hastigt ökade i styrka och snart var full storm. Sjögången tilltog, och båten rullade svårt. Många passagerare gingo till kojs, men de som stannade uppe samlade sig kring salvationisterna, vilka sjöngo och spelade och gjorde sitt bästa att uppmuntra och hjälpa sina medresande.

Klockan hade blivit elva på kvällen. Då hördes plötsligt ett fruktansvärt brak, och »Larchmont» krängde svårt. Ångaren hade blivit påseglad av ett annat fartyg.

Den hårda törnen kastade alla liggande ur sina bäddar. Snart såg man män och kvinnor i nattdräkter rusa om varandra för att få fatt i livbojar och för att nå räddningsbåtarna. Det var förskräckelse, jämmer, gråt och ångestrop. Nästan alla ombord hade gripits av blind och besinningslös panik. Endast frälsningssoldaterna, sade de räddade — det var 19 av 200, som undkommo med livet — voro lugna och stilla i det fruktansvärda virrvarret och den hemska kampen för livet. Då salvatio-

nisterna förstodo att räddning var omöjlig, sågo de slutet an med mod och frid. De mötte döden under bön och sång, en dödssång i triumf, och gingo med glädje genom det mörka och stormiga havets kalla böljor in i den värld, om vilken det heter: »Och havet fanns icke mer.»

En av Amerikas största tidningar skrev om olyckan bl. a.:

»En av de upplyftande scenerna under denna olycka var den skara salvationister, som mötte döden med leenden på sina ansikten och sång och bön till Gud. Då sammanstötningen skedde, kämpade män och kvinnor för sina liv, maken glömde makan, var och en tänkte endast på sig själv. Då villervallan och bråket var som allra störst, hördes ljudet av sång. Den kom från den lilla salvationistgruppen. Sakta och tydligt hörde man genom stormens brus sången:

'Jesus, själens brudgum kär, låt mig i ditt sköte fly, medan vågen upprörd är, medan tidens stormar gny. Göm mig, Jesus, göm mig nu, tills jag slutat livets strid. In i hamnen för mig du och till sist giv anden frid.'

De böjde knä på däck, och där anropade de Gud om hjälp, medan de andra passagerarna trängdes för att komma i båtarna. Sakta men säkert sjönk ångaren. Minuterna gingo, men ännu sjöngo och bådo salvatio-nisterna. Vattnet nådde slutligen deras fötter, och de kände dödens kyliga hand fatta dem. Den ena efter den andra sköljdes bort av vågorna — och de voro ej mer bland de levandes antal.»

Hjältarna voro: kaptenerna Helga Hellgren, Anna Odén, Ellen Lambert, Aurora Lifvendahl, Anna Runeborg och Rickard Swan, löjtnant John Molin samt kadetterna Emma Bäcklund, Alma Johansson och John Cederblom.

Under juni månad höll Stockholms II :a kår en musikfest i Kungsholms kyrka. Detta var första gången en

stockholmsförsamlings kyrka — Blasieholmskyrkan hade tidigare fått användas — öppnats för Frälsningsarmén.

Utom av kommendör och fru Booth-Tucker, som ledde kongressen, besöktes vårt land under året av kommendör Higgins senior och överste Henry Bullard. Den sistnämnde höll på ett flertal platser uppmärksammade föredrag om Japan, där han varit ledare.

Kommendör Rees' stora intresse för de unga har redan påpekats. Ett betydelsefullt utslag av detta intresse var tillsättandet av landets första divisionsungdomssekreterare, vilket skedde under kongressen 1907. På hösten hölls i Stockholm under kommendörens ledning en kurs för ungdomsarbetets alla officerare samt därjämte speciella möten för ungdomsunderbefäl. Senare voro även särskilda möten för stamkårsunderbefäl anordnade.

Under år 1907 avskildes för och utsändes till »utländsk krigstjänst» ett tjugutal svenska officerare. Några — bl. a. nuvarande överste Nathan Svensson — foro till Indien, några — bl. a. nuvarande brigadör J. Wahlund — till Finland, ett par till Sydamerika och någon till Förenta staterna.

Det är uppenbart att den oro som vållats av den s. k. reformrörelsen menligt inverkade på den rent andliga verksamheten. Därför har denna femårsperiod icke att uppvisa samma framgång i fråga om själars frälsning och soldaters intagande som närmast föregående. Det arbetades dock träget och troget vid kårerna, och resultaten uteblevo icke. Under vinterfälttågen kunde Stridsropet till och med berätta om väckelser på olika platser. Och i sommararbetet gjordes betydelsefulla framsteg genom de rättigheter till demonstrationståg och torgmöten som vunnos dessa år. Kommendör McAlonan och sedermera kommendör Rees voro själva i intensiv verksamhet, ledande möten i olika delar av landet, uppmuntrande och eggande sina trupper till nitälskan och uthållighet. I denna sin strävan och i själafrälsningsverksamheten i allmänhet hade de god hjälp av de många framstående besökare från andra länder, om vilkas möten tidigare berättats. Kommendör Ouchterlony, som blivit bofast i Stockholm, var också ofta på krigsstigen och vann mycket för Guds rike.

Årskongressen 1903 leddes av general William Booth. Sommaren 1904 hölls i London en internationell kongress. Från Sverge deltogo ett åttiotal officerare och soldater, bl. a. en hornmusikkår på tjugufem man. På grund av internationella kongressen blev svenska årskongressen uppskjuten till i slutet av augusti. Den leddes av kommendör Higgins senior, och i den deltogo två exotiska gäster, major Simon R. Sama-raveera från Indien och stabskapten Gunpei Yamamuro från Japan. Båda dessa främlingar från fjärran Östern blevo mycket uppmärksammade och gjorde sig genom sina intressanta tal och sin sant kristliga umgängelse mycket uppskattade. De voro också sällsynt fina representanter

för sina folk. Samaraveera, en bildad singhales, som i sina barnaår invigts till buddistpräst men som senare blivit frälst och frälsningsofficer, då redaktör för singhalesiska Stridsropet. Yamamuro, universitetsbildad japan, uppfostrad i sitt lands religion, omvänd under studenttiden, Japans första frälsningssoldat och -officer, då redaktör för japanska »Ropet», författare av Japans mest lästa kristliga bok. Att japanen blev särskilt populär berodde naturligtvis på den beundran för det japanska folket som det då pågående rysk-japanska kriget hade uppväckt icke minst i vårt land.

En av denna kongress' stora händelser var invigningen av vilohemmet i Rönninge, vilken ägde rum på lördagen. Hela officerskåren var bjuden att deltaga i invigningen och reste dit med extratåg. Tanken var att denna resa och vistelsen på Rönninge skulle ersätta föregående års utflykter och bli en fridag i det gröna för officerarna, men vädret var onådigt — det regnade stritt och nästan oavbrutet —, så någon egentlig lustresa blev det inte. Efter extratågets återkomst till Stockholm företogs marsch från Centralstationen till högkvarteret. Det var Arméns andra kongressmarsch genom huvudstadens gator. Myndigheterna hade endast med tvekan givit sitt tillstånd till denna marsch. För att upprätthålla ordningen var också ett stort uppbåd polis utkommenderat.

Frälsningsarméns vilohem, som efter en grundlig reparation invigdes omtalade kongressdag, är inrymt i Rönninge gamla kungsgård, som tidigare inköpts av Armén. Det är ett gammalt historiskt ställe. Traditionen vet

berätta att Gustaf Vasa ägt det och vistats där -— en av de ståtliga ekarna i den vackra parken kallas kungseken och säges vara planterad av gamle kung Gösta. Säkra minnesmärken från denna tid finnas dock icke. Ställets äldsta daterade minnesmärke är en vindflöjel med inskriptionen »P. S. anno 1700». Hemmet har ordinärt utrymme för fyrtio personer men under somrarnas semestertid måste ofta plats beredas för ett sjuttiotal gäster. Numera mottagas på hemmet även soldater och andra Armén närstående, då plats därför kan beredas.

Kongressen 1905 — den tjugonde i ordningen — leddes av kommendörerna Booth-Tucker och Booth-Hellberg, och i densamma medverkade de fyra indiska officerarna som tidigare omnämnts i annat sammanhang. Kongressen 1906 leddes av kommendör och fru Booth-Hellberg och den 1907 av kommendör och fru Booth-Tucker.

Under denna femårsperiod öppnades endast fyra kårer: Ekshärad, Skellefteå, Göteborg VI och Stockholm IX. Tyvärr måste några kårer

stängas, dock icke som en följd av utbrytningen, varför antalet vid lust-rets slut var mindre än vid dess början.

Den sociala verksamheten gjorde åren 1904—1907 några betydelsefulla förvärv och nyöppningar. Våren 1904 övertog Armén sjömanshemmet i Gävle, som efter en grundlig reparation högtidligen återinvig-des den 9 mars. Hemmet var då inrymt i en fastighet vid Fiskargatan men har sedermera flyttats till samma fastighet som arbetarhotellet, där det dock disponerar från denna institution fullständigt skilda lokaliteter. Samma år inköptes i Sundbyberg en fastighet till hem för ogifta mödrar och i Göteborg en dito till räddningshem. Hemmet i Sundbyberg, som blev kallat Skogsbo, togs i bruk på eftersommaren men invigdes först den 20 september. I hemmet Skogsbo, som ett par gånger tillbyggts och utvidgats men alltfort är för litet för att kunna mottaga de allt flera som där söka huld och skydd, har utförts en stor gärning. Räddningshemmet i Göteborg, som är inrymt i en trevlig villa med tillhörande trädgård vid Södra vägen, invigdes den 24 september. Den 1 april 1906 öppnades i Norrköping ett inackorderingshem för fabriksarbeterskor, vilket Frälsningsarmén övertagit av K. F. U. K., som drivit det tre år. Den 9 januari 1907 invigdes barnhärbärget Lillstugan i Sundbyberg och den 14 november samma år ett ungkarlshotell och skyddshem vid Högbergsgatan 25 (sedermera flyttat). En vecka senare skedde det högtidliga öppnandet av den stora sociala institutionen i Göteborg, som inretts i förutvarande fängelset, där Armén ännu — efter genomgripande reparationer och förbättringar — har arbetarhotell, skyddshem, matservering, varmbad, vedgård och depå för avlagda kläder, gamla möbler etc. Slumstationer öppnades i Luleå (1906), Halmstad och Karlstad (1907). Stationen i Halmstad bereddes redan från början fri bostad i ett av stadens hus. Liknande förmåner åtnjutes numera av ett flertal slumstationer.

Arbetet för beklädnad av fattiga barn utvidgades under denna period år efter år. I Stockholm, Göteborg, Malmö och i flera andra städer beklädde slumofficerarna och olika grupper inom kårerna många barn — i huvudstaden fingo cirka 1,000 full uppsättning nya kläder. Även annan verksamhet, som avsåg att göra julhelgen ljusare och gladare för nödställda, utvidgades. Till julen 1907 användes för första gången de s. k. julgrytorna till insamling för bespisandet av fattiga. Första försöket gjordes i Stockholm, och resultatet blev 1,700 kronor, vilken summa användes till bespisningsfester för tillsammans 1,600 personer. Nu äro Frälsningsarméns julgrytor ett traditionellt och välbekant inslag i många

svenska städers gatuliv, och tack vare allmänhetens välvilliga hörsammande av skyltens uppmaning: »Håll grytan kokande», har Armén varje jul under långa tider kunnat giva julmat åt tiotusentals behövande.

På tal om sociala verksamheten kan det vara av intresse att avtrycka en matsedel från ångköket i Stockholm från år 1907:

»Frukost: Sill och potatis 15 öre. Kaffe (utan dopp) 9 öre. Middag: Oxstek och potatis, krusbärskräm och mjölk 35 öre. Ärter och fläsk 20 öre. Dito utan fläsk 15 öre. Krusbärskräm och mjölk 12 öre.»

Portionerna voro mycket stora, och i varje sådan ingick även ett franskt bröd.

Den 28—29 december 1907 firades Frälsningsarméns i Sverge tjugufemårsjubileum med stora möten i Templet och i Grkus på Djurgården. Kommendörerna Hanna Ouchterlony, D. Rees och fru Lucy Booth-Hell-berg voro högtidlighetens ledare och talare. Till jubiléet hade utgivits ett sextiofyrasidigt minneshäfte.

Statistiken, som meddelades i detta, uppvisade bl. a. följande siffror:

Kårer 206

Sociala institutioner 104

Officerare 869

Underofficerare 2,472

Kompanibarn 8,913

Barnsoldater 532

Kårkadetter 105

Ungdomslegionsmedlemmar 698

Frälsningsarméns styrelseform och organisation, dess finanser och fastighetsadministration

När William Booth påbörjade andlig verksamhet i östra London, var det icke hans avsikt att grundlägga ett nytt religiöst samfund. Han tänkte sig sitt arbete allenast som ett väckelsefälttåg i det andligt och sedligt mörka East End och menade att de som möjligen vunnes för Gud genom detta fälttåg skulle söka sig andliga hem i redan befintliga kristliga sammanslutningar. De nyomvända, av vilka många varit ökända lastens trälar, hänvisades följaktligen till medlemskap i olika församlingar, där man dock i allmänhet nekade att mottaga dem för deras gamla ryktes skull. Det blev därför nödvändigt för pastor Booth att grundlägga en sammanslutning för att kunna bevara och vårda de frälsta f. d. drinkarna, slagskämparna, dagdrivarna och skökorna. Så tillkom Kristna missionen, som omtalas i kapitel I.

Dessa East End-män och -kvinnor voro icke mogna för självstyrelse, de måste ledas och ledas med stark hand. William Booth hade också tidigare kommit underfund med att de gamla församlingsformerna hade sina svagheter och brister, särskilt då det gällde att för Kristi rikes intressen handla snabbt och effektivt. Då han icke kunde finna att Bibeln fastställt någon viss organisationsform för de troendes samfund såsom den enda riktiga och tillåtna, sökte han en ny sådan. Förebilden fann han i Gamla Testamentets berättelse om Mose och Josua och Israels barn. Efter denna förebild organiserades Kristna missionen, vars grundlagar (»Deed Poll») officiellt legaliserades år 1878 — samma år som samfundets namn ändrades till Frälsningsarmén. Naturligtvis har organisationen utbyggts mycket sedan nyss nämnda år, men grundlagen är i huvudsak oförändrad och kommer att bliva så.

Om Frälsningsarméns styrelse skriver general William Booth själv i Order och reglementen för stabsofficerare:

»1. Alla, som ägnat saken någon uppmärksamhet, måste medgiva att det är ren omöjlighet för ett större antal personer att handla gemensamt, utan att de hava erkända ledare, som äga myndighet att leda och kontrollera dem.

2. Sådan ledning och kontroll måste, för att vara verksam, antagas ooh åtlydas oberoende av de underlydandes egna tycken eller personliga kännedom om den sak det gäller. Detta vill med andra ord säga att den eller de personer, som äro beklädda med sådan myndighet, stundom nödgas begära att de som ha att lyda dem skola utföra eller lida något, som de icke fatta och möjligen icke heller gilla. Kanske saknas tillfälle att giva nödiga förklaringar, eller också, om sådana givas, saknas å deras sida, som skola verkställa orderna, nödig förmåga att fatta dessa förklaringar.

Om ledaren nödgas vänta, tills han fullständigt och utförligt förklarat orsakerna till en order för dem som skola utföra densamma, bleve talet om myndighet endast ett sken. I verkligheten finnes då ingen myndighet alls. Det hela bleve endast goda råd i stället för bestämda order, och ett dylikt sakernas tillstånd skulle förvisso snarare bliva till hinder än till hjälp, när det gällde att ofördröjligen skrida till handling i ett gemensamt uppdrag.

3. Fördelarna av en kraftig ledning äro så påtagliga, att de knappast här behöva framhållas:

a) Den gör det möjligt för personer av olika klasser, olika smak och sedvänjor att samarbeta för ett gemensamt mål.

b) Den gör det möjligt att få planer verkställda skyndsamt och effektivt.

c) Den tillförsäkrar det förståndigaste och mest verksamma tillvägagångssättet.

d) Den tillförsäkrar den största möjliga nytta åt det största möjliga antal.

4. Frälsningsarméns styrelseform är grundad på:

a) Övertygelsen att Gud själv upprest Armén och följaktligen anordnat dess styrelseform.

b) Det sakförhållandet att Gud allt fortfarande leder Armén ooh sålunda även undervisar och leder dem som han utsett att utöva myndighet inom densamma.

c) Det sakförhållandet att styrelsesystemet, som tillämpas inom Armén, är utbildat efter mönster, som hava gudomligt ursprung: såsom familjen, där husfadern styr barnen och icke tvärtom; det patriarkaliska styrelsesystemet samt det israelitiska domarämbetet, där ledarskapet låg hos nationens huvudman.

d) Det faktum att Armén ända från dess första början i en anmärkningsvärd grad åtnjutit Guds välsignelse.

e) Det faktum att Arméns styrelsesystem blivit godkänt av dess folk överallt i världen.

f) Det sakförhållandet att man allmänt erkänt såsom den första grundsatsen i en god styrelseform att de bästa och insiktsfullaste i samhället skola vara de ledande och att det är mot denna styrelseform, som våra metoder peka hän. Varje salvationist vet att Arméns metoder äro ägnade

att bringa de med avseende på gudsfruktan, omdömesförmåga och handlingskraft mest framstående officerarna fram till makt och inflytande.

g) Ytterligare det sakförhållandet att all myndighet inom Armén ytterst är grundad på förtroendet från deras sida, över vilka denna myndighet utövas, och att detta förtroende kan vidmakthållas endast så länge den allmänna övertygelsen finnes att myndigheten utövas i rättfärdighet och kärlek. Det vill med andra ord säga att, ehuruväl valet av de ledande officerarna icke är lagt i händerna på dem som i brist på nödig insikt och andra viktiga förutsättningar äro olämpliga att själva välja ledare, så kunna dock de ledande icke handhava sin myndighet längre än de utöva densamma i sådan harmoni med sanningens, kärlekens och redbarhetens grundsatser, att de äga sina underlydandes högaktning och gillande.»

Detta må vara nog om Arméns styrelseform. Nu något om dess organisation.

Frälsningsarmén är formerad enligt följande schema:

I. Internationella högkvarteret (I. H. K.) är vår lednings centralpunkt. Här för generalen befälet, assisterad av en stabschef. Genom internationella departementet, som är uppdelat i tre sektioner, vilka stå under ledning av var sin internationella sekreterare, utövas kontroll över verksamheten i alla delar av världen.

II. Territorier omfatta verksamheten i ett land, en del av ett land eller eventuellt flera länder och stå under befäl av en kommendör eller någon annan i ledarställning.

III. Territoriella högkvarteret (H. K.), därifrån verksamheten i territoriet ledes. Territoriets ledare är H. K:s chef, och hans nästkommende-rande är chefsekreteraren. Högkvarteret är uppdelat i olika departement, vilka förestås

av resp. fältsekreteraren, finanssekreteraren, krigsskolechefen, nationelle ungdomssekreteraren, chefredaktören, sekreterarna för manliga och kvinnliga sociala verksamhetsgrenarna, organisations-, fastighets-, handels-, subskriptions- och kandidatsekreteraren, chefrevisorn, musikdirektören och sekreteraren för arbetet bland blinda och dövstumma.

IV. Divisioner omfatta ett visst antal kårer och stå under befäl av en divisionsofficer (D. O.), vilken i regel assisteras av en divisionssekreterare (D. S.) och en divisionsungdomssekreterare (Div.-U. S.). Sverge har elva divisioner med lika många divisionshögkvarter (D. H. K.).

V. Kårer arbeta inom ett visst område — en stad, en del av en stad. ett samhälle eller distrikt — och stå under befäl av en fältofficer (B. O.), som biträdes av en assistent, vanligen med löjtnants rang. Kårerna

äro uppdelade i rotar, som bestå av högst tjugufyra soldater vardera och stå under befäl av en underofficer (rotesergeant).

Inom kårerna finnas ett flertal verksamhetssektioner, som var för sig stå under ledning av en underofficer:

a) Ungdomsverksamheten, som i sin tur är uppdelad i ett flertal underavdelningar — söndagsskolan, ungdomsmusikkårerna, barnlegionen, barnsoldatkåren, kårkadettbrigaden, ungdomsförbundet, livräddningsscout- och livräddningsgardbrigaderna samt livräddningspojk- och solstrålebrigaderna.

b) Hornmusikkåren.

c) Strängmusikkåren.

d) Stridsropsbrigaden.

e) Samarittruppen.

f) Hemförbundet.

g) Hjälptruppen, etc.

B. O. vid en kår assisteras av en officer och ett större eller mindre antal underofficerare. Underofficerarna äro soldater, som beklätts med förtroendeposter, och åtnjuta ingen som helst ersättning för sitt arbete. En kårs tre förnämsta underofficerare äro fanjunkaren, som är ansvarig för det andliga arbetet och under officerarnas bortavaro för befälet över kåren, samt skattmästaren och sekreteraren, vilka under B. O. äro ansvariga för kårens finanser.

För att vara soldat måste man enligt soldatpasset:

1. Vara frälst från syndens skuld och herravälde genom sann ånger och tro på Kristus.

2. Vara genom den helige Ande eldad för andras frälsning.

3. Fullkomligt avhålla sig från rusgivande drycker samt alla skadliga vanor.

4. Vara villig att utan motsägelse utföra befallning i tjänst för själars frälsning.

5. I alla hänseenden vara trogen Frälsningsarméns intressen, bevista dess möten, så ofta man kan, taga del i dess arbete, giva till dess kassor, sprida dess skrifter och försvara den mot orättvisa beskyllningar.

Före invigningen skall soldaten såsom rekryt gå på prov minst en månad. Kårens censurnämnd, som består av D. O., B. O., assistenten, fanjunkaren, sekreteraren, skattmästaren, plattformssergeanten, musikmästaren, ungdomsfanjunkaren och kårkadettsergeanten, antager rekryter till soldater samt bestämmer om alla utstrykningar ur milorna.

Före invigningen skall varje rekryt ha genomläst »Reglemente för soldater i Frälsningsarmén» samt måste

underteckna »Krigsartiklar», som

bl; a. innehålla Frälsningsarméns lärosatser i kort sammandrag. De fullständiga lärosatserna lyda:

1. Vi tro att Gamla och Nya Testamentets skrifter äro av Gud ingivna och att de allena utgöra det gudomliga rättesnöret för kristlig tro och kristligt leverne.

2. Vi tro att det finnes blott en Gud, som besitter alla de högsta fullkomligheter, samt att han är alltings skapare, upprätthållare och styresman.

3. Vi tro att i gudomen äro tre personer: Fadern, Sonen och den helige Ande, oskiljaktiga i väsendet, jämlika i makt och härlighet och allena dyrkansvärda.

4. Vi tro att i Jesu Kristi person den gudomliga och den mänskliga naturen äro förenade, så att han är sann Gud och sann människa.

5. Vi tro att våra första föräldrar skapades uti oskyldighetens tillstånd, men att de genom sin olydnad förlorade sin renhet och lycksalighet; och att till följd av deras fall alla människor hava blivit syndare, fördärvade till sin natur och såsom sådana blottställda för Gudis rättvisa vrede.

6. Vi tro att Herren Jesus Kristus genom sitt lidande och sin död blivit en försoning för hela världen och att vem som vill kan varda frälst.

7. Vi tro att ånger inför Gud, tro på vår Herre Jesus Kristus och pånyttfödelse genom den helige Ande äro nödvändiga för frälsning.

8. Vi tro att vi rättfärdiggöras av nåd genom tro på vår Herre Jesus Kristus och att den som tror har vittnesbörd inom sig själv.

9. Vi tro att Skriften lär, icke allenast att fortfarande nådastånd hos Gud beror på framhärdande i tro på och lydnad för Kristus, utan ock att det är möjligt för dem, vilka hava varit rätteligen omvända, att ånyo avfalla och bliva evigt förtappade.

10. Vi tro att det är alla troendes förmånsrätt att bliva »fullkomligt helgade» och att »deras hela ande, själ och kropp kunna bliva behållna utan straff intill vår Herre Jesu tillkommelse». Det vill säga, vi tro att efter omvändelsen återstår i den troendes hjärta böjelser till ont eller bittra rötter, vilka begärelser, så vida de icke övervinnas av den gudomliga nåden, föda av sig verksynd, men att dessa onda böjelser kunna helt och hållet av Guds Ande utrotas; och att hela hjärtat, då det sålunda blivit renat från allt som är stridande mot Guds vilja eller, med andra ord, alltigenom helgat, endast skall frambringa Andens frukter. Och vi tro att de människor, vilka så blivit alltigenom helgade, kunna med Guds makt bevaras ostraffliga och oförvitliga inför honom.

11. Vi tro på själens odödlighet, kroppens uppståndelse, den allmänna domen vid världens ände, de rättfärdigas eviga salighet och de orättfärdigas eviga straff.

VI. Sociala institutioner och expeditioner för arbetet bland dövstumma

och blinda sortera under de olika verksamhetsgrenarnas sekreterare ungefär som kårerna under sina divisionsofficerare.

En världsvid organisation sådan som Frälsningsarmén måste ägna den mest noggranna uppmärksamhet åt sina finanser. Dessa kunna indelas i:

A. De, vilka beröra hela världen och benämnas internationella högkvarterets finanser.

B. De, vilka stå i samband med varje särskilt territorium och kallas nationella eller territoriella finanser.

De nationella finanserna äro uppdelade i trenne avdelningar: I. Kårernas finanser.

II. Divisionens finanser.

III. Nationella högkvarterets finanser.

De först omnämnda eller internationella högkvarterets finanser revideras av den av staten bemyndigade revisionsfirman (chartered accoun-tants) Knox, Cropper & C:o i London, vilkas årliga revisionsberättelser kunna erhållas på begäran.

Revisorer för det svenska högkvarterets räkenskaper äro för närvarande Aktiebolaget Sveriges Allmänna Revisionsbyrå ooh internationella högkvarterets revisorer. Revisionsberättelsen utsändes varje år till de flesta tidningar och ett större antal enskilda personer samt kan på begäran erhållas från högkvarteret av vem helst som så önskar.

I följande redogörelse komma endast de nationella eller territoriella finanserna för Sverge att behandlas, och vi börja därvid med

I. Kårernas finanser.

Varje kår sköter sina egna finanser genom officerarna, vid vilkas sida står finansunderbefälet: skattmästaren och sekreteraren.

En kårs sedvanliga inkomster utgöras av:

a) Soldatbidrag.

b) Kollekter och inträdesavgifter.

c) Särskilda insamlingar och liknande anordningar.

De ordinarie utgifterna utgöras av:

a) Ränta å skuld på lokalfastighet.

b) Förvaltningsbidrag för fastighet.

c) Lokala utgifter för fastigheten, såsom brandförsäkring, renhållning, skatter och reparationer.

d) Bidrag till samfundets centrala utgifter.

e) Officerarnas underhåll.

f) Utgifter för inventarier, annonser, ved, lyse, post, frakt etc. i samband med kårens arbete.

g) Amortering av den på fastigheten vilande skulden.

h) I de fall, där verksamheten bedrives i förhyrda lokaler, bortfalla de under a) och b) upptagna utgiftsposterna och ersättas med hyran till fastighetsägaren, och den under punkt g) ersättes med inbetalandet av byggnadsfond för blivande egen lokalfastighet.

Bidragen till samfundets centrala utgifter avse:

a) Resfonden för täckande av utgifter i samband med fältofficerarnas förflyttningar.

b) Sjukfonden för sjuka och vilande officerares vård och underhåll.

c) Kvartalskollekterna, som beräknas motsvara en söndags inkomst under varje kvartal och som för närvarande fördelas mellan fältarbetet, sjukfonden, ungdomsarbetet och krigsskolan.

d) Divisionsfonden, utgörande 10 % av kårens ordinarie inkomster och avsedd för bestridande av divisionshögkvarterens utgifter.

II. Divisionernas finanser.

Ett divisionshögkvarters ordinarie inkomster utgöras av:

a) Divisionsfonden.

b) En viss provision på inom divisionen försåld armélitteratur.

c) Tio procent av divisionens bidrag till försakelsefonden och kvartalskollekterna.

De ordinarie utgifterna utgöras av:

a) Underhåll för divisionschefen och dennes assistenter samt hyra och övriga omkostnader för divisionshögkvarteret.

b) Regelbundet eller tillfälligt understöd åt sådana officerare inom divisionen, som äro i behov därav.

c) De genom kårernas bristande inbetalningar nödiga tillskotten till fonderna och hyreslikviderna för kårerna inom divisionen, så långt sådana kunna åstadkommas.

d) Tio procent av divisionsfonden, som översändes till högkvarteret.

III. Högkvarterets finanser.

Frälsningsarméns i Sverge centrala ekonomiförvaltning är indelad i följande huvudavdelningar:

a) Högkvarterets allmänna fonder.

b) Det sociala arbetet som i sin ordning är fördelat i tvenne själv-

ständiga delar; sociala arbetet bland män och sociala arbetet bland kvinnor.

c) Fastighetsdepartementet, som förvaltar Frälsningsarméns i Sverge samtliga fastigheter, samt

d) Handelsdepartementet, som sköter den direkta affärsrörelsen och Arméns tidningar och bokförlag.

Envar av dessa avdelningar har sina egna fristående räkenskaper, vadan alla inkomster och utgifter äro på det klaraste sätt skilda från varandra och hänförda till sina respektive avdelningar. Räkenskaperna avslutas varje år den 31 december.

a) Högkvarterets allmänna fonder. Från denna avdelning bestrides högkvarterets underhåll samt understöd till divisioner, kårer och officerare landet runt, vilohemmets underhåll, anslag till sjuka och vilande officerare, omkostnader för krigsskolan och kongressen jämte allmänna utgifter, som icke tillhöra specialavdelningarna. Som ovan nämnts, är det tvenne fonder, som mottaga direkta bidrag från kårerna: 1) Resfon-den; 2) Sjukfonden.

Resfondens ändamål m. m. ha vi redan talat om. Den åstadkommes uteslutande genom kårernas fastställda veckobidrag, och när utgifterna bliva större än inkomsterna, sker ingen särskild utdebitering, utan måste högkvarteret i så fall vidkännas skillnaden.

Sjukfonden. Såsom bidrag till sjuka och vilande officerares underhåll och läkarvård utgår från vissa kårer en mindre avgift. Kårernas sjukfondsbidrag belöpa sig dock endast till omkring 4,500 kronor pr år, under det att utgifterna alltid äro ofantligt mycket större. Så utgick t. ex. år 1931 i anslag till sjuka och vilande officerares understöd icke mindre än kr. 31,927: 26.

b) Det sociala arbetet. Armén har aldrig haft för avsikt att skörda vinst av det sociala arbetet, men den har alltid eftersträvat att få varje institution självbärande, ty däri ligger den största garantien för verksamhetens ostörda fortgång och framtida bestånd.

Frälsningsarméns sociala arbete bland män har, som ett helt betraktat, under sin tillvaro haft betydligt större utgifter än inkomster och sålunda kostat Frälsningsarmén dryga ekonomiska uppoffringar. Om därför överskott något år på verksamheten uppstår, så är avdelningens kapitalställning ändå sådan, att det ej kan bli tal om att använda detta överskott för andra ändamål än avdelningens egna.

Det sociala arbetet bland kvinnor har under en följd av år haft gläd-

jen att själv kunna möta alla sina utgifter. Att det dock varit förenat med ett oerhört arbete att åstadkomma ett dylikt resultat är ju tydligt, ävensom att något överskott ej förefinnes, sedan alla behov nödtorftigt fyllts.

c) Fastighetsdepartementet. Knappt en tiondedel av samtliga inom Sverge disponerade fastigheter äro förhyrda sådana, under det att mer än nio tiondedelar äro Frälsningsarméns.

d) Handelsdepartementet. Avsikten med Frälsningsarméns handelsrörelse är att ombesörja försäljningen av våra publikationer och böcker samt av uniformsartiklar, instrument och varjehanda nyttiga föremål och att medelst den uppkomna vinsten bidraga till bestridandet av utgifterna för Arméns verksamhet. Från en ringa början har handelsdepartementet utvecklat sig så, att omsättningen 1931 uppgick till kronor 588,219, tidningar och tidskrifter ej häruti inberäknade.

I enlighet med sin uppgift anslår handelsdepartementet överskottet av sin rörelse till Frälsningsarméns verksamhet. Endast så mycket kvarhålles inom departementet, som är nödvändigt för detsammas sunda och på rätta affärsprinciper byggda utveckling.

e) Försakelsefonden. Sverge har som ett kristet land plikter icke allenast mot sig självt utan även mot hednaländerna, och det är delvis för att i någon mån fylla dessa plikter, som Frälsningsarmén i vårt land såväl som i alla andra länder, där den arbetar, årligen avskiljer en vecka för insamlandet av medel till en gemensam fond, försakelsefonden.

Försakelseveckan år 1931 inbragte kronor 268,279: 82. Denna summa kom till användning på följande sätt:

Omkostnader för trycksaker m. m-.......... 13,245: 03

Procent å anslag till divisioner, sociala verksamheten m. m......................... 40,615: 80 53,860: 83

Anslag till:

Divisioner och kårer .... 23,000: —

Sjukfonden .... 20,000: —

Krigsskolan 23,359:90

Ungdomsarbetet......................... 14,000: —

Sociala Centrala Fonden.................. 22,114: 08

Dövstumsverksamheten.................... 3,046: — 105,519: 98

Nödhjälpsfonden 3,379:03

Missionsfonden 105,519:98

Kronor 268,279:82

Alltsedan försakelseveokan blev en regelbundet återkommande internationell anordning, har varje lands nettoinsamling, d. v. s. behållning, sedan alla omkostnader och på förhand överenskomna anslag för särskilda nationella ändamål frånräknats, delats i två lika delar, den ena avsedd för missionsverksamheten i hednaländerna och den andra för det egna landets olika verksamhetsgrenar.

Syftemålet med försakelseveckan angives tydligt i det varje år utsända uppropet angående detsamma.

Om överskott vid något tillfälle skulle uppstå inom någon av Arméns verksamhetsgrenar, användes detta för arbetets befrämjande inom landet.

f) Påskofferinsamlingen. En andra årligen återkommande och för alla kårer gemensam insamling är påskoffret.

Hela inkomsten av påskoffret användes för verksamheten i landet. Sedan några år tillbaka tredelas de insamlade penningarna enligt följande plan:

1) En tredjedel får av kårerna användas för löpande utgifter.

2) En tredjedel avsattes till byggnadsfonden eller brukas till avbetalning av på respektive kårers fastigheter vilande skuld.

3) En tredjedel går till pensionsfonden för officerare.

För en rörelse som Frälsningsarmén är det ett verkligt behov att göra sig oberoende av det osäkerhetstillstånd, som i större eller mindre grad alltid besvärar en hyresgäst.

Armén har därför, så långt det låtit sig göra, sökt förskaffa de olika verksamhetsgrenarna och kårerna egna fastigheter. Då det för ett fyrtiotal år sedan visade sig vara omöjligt att erhålla lagfart i Frälsningsarméns namn, förvärvades fastigheterna i olika ledares namn för samfundet Frälsningsarméns räkning. Även om äganderättsfrågan kunde tryggas, förorsakade likväl denna form av förvärv vissa olägenheter, som särskilt gjorde sig gällande i samband med dessa personers (de nominella ägarnas) förflyttning till andra arbetsfält. I syfte att avhjälpa dessa svårigheter bildades då Frälsningsarméns Förlagsaktiebolag, vilket som samfundets juridiska person övertog äganderätten till all samfundets egendom, såväl lös som fast.

Förlagsaktiebolaget bildades 1893, och fastställdes dess ursprungliga bolagsordning den 22 dec. 1893. Dess uppgift angives i bolagsordningens § 2, som har följande lydelse:

»Bolaget har till ändamål att, efter förvärvandet av den fasta och lösa egendom i Sverge, som innehafts av vissa personer för ett inom

Jandet varande samfunds, benämnt Frälsningsarmén, räkning, ävensom av annan egendom, såväl fast som lös;

a) upplåta erforderliga fastigheter eller lägenheter för Frälsningsarméns behov eller eljest för detta samfunds bästa förvalta fast och lös egendom;

b) till laga befrämjande av Frälsningsarméns religiösa och filantropiska ändamål idka boktryckeri och förlagsrörelse med periodiska och andra tryckta skrifter samt handelsrörelse;

c) med iakttagande av vad i § 25, punkten d, här nedan säges, av sin vinst anslå medel till Frälsningsarméns förseende med rörelsekapital; och

d) i övrigt till Frälsningsarméns nytta förvalta medel, som för sådant ändamål kunna bolaget anförtros, dock utan rätt för bolaget att befatta sig med sådan verksamhet, som är att till bankrörelse eller sparkasselånerörelse hänföra.

Bolaget har icke till ändamål att bereda sina delägare någon vinst.»

Skulle bolaget upphöra med sin verksamhet, skall enligt § 27 behållningen efter verkställd likvidering »användas till samfundet Frälsningsarméns verksamhet eller, om Frälsningsarmén skulle upphöra att existera i Sverge, till sådant eller sådana filantropiska ändamål inom landet, som Kungl. Maj:t på aktiebolagets underdåniga ansökning själv eller genom någon annan myndighet täckes godkänna.»

Av det anförda framgår att bolaget ej kan bereda sina nominella delägare någon som helst vinst, utan att all behållning odelad tillfaller Frälsningsarméns verksamhet. Samfundet är ock genom sina ledare ensam ägare till samtliga aktier i bolaget. De ingå i samfundets årsredogörelse som en dess tillgång och finnas i Stockholm i Frälsningsarméns förvar. Samfundets och bolagets verksamhet sammanfalla således.

Förhållandet mellan förlagsaktiebolaget och samfundets olika avdelningar var ursprungligen ordnat i enlighet med förhållandet mellan hyresvärd och hyresgäst. Man beräknade för varje fastighet det belopp som erfordrades för att täcka de löpande utgifterna, nödigt reparationsunderhåll samt förräntning av det i fastigheten nedlagda

kapitalet som ej av vederbörande kår eller institution anskaffats. Det så beräknade beloppet (hyran) fördelades, när det gällde en kår, på fyrtioåtta veckor, och skulle varje vecka inbetalas till divisionshögkvarteret för att månadsvis inredovisas till förlagsaktiebolaget (högkvarteret). Vid uträkningen av den s. k. hyran utgick man ifrån att förlagsaktiebolaget ej skulle hava någon vinst. I verkligheten lämnades ingen egentlig marginal för oförutsedda utgifter.

Med krigsårens stegrade priser visade det sig alltmer omöjligt att täcka utgifterna med de beräknade inkomsterna. Hyresförhöjningar verkade irriterande. Tillsynen av fastigheterna försvårades i samma mån som deras antal ökades. Det ansågs att om kårer och institutioner själva finge övertaga förvaltningen och ansvaret för sina respektive fastigheter, skulle tillsynen bliva bättre och billigare, det lokala intresset skulle ökas, och genom inbetalande till byggnadsfonden skulle räntebördan minskas.

För tillmötesgående av denna önskan omlades under år 1919 vår fastighetsförvaltning. Äganderättsfrågan och därmed sammanhängande inspektions- och beslutanderätt samt ansvar inför tredje man lämnades orörda.

Således, alla fastigheter ägas för samfundets räkning av Frälsningsarméns Förlagsaktiebolag, som ansvarar för alla på fastigheterna vilande förpliktelser och lån. Inga fastigheter få förvärvas, försäljas, byggas eller ombyggas, förpantas eller upplåtas till för Frälsningsarmén främmande ändamål utan medgivande av förlagsaktiebolagets styrelse, som även skall underteckna alla handlingar i samband härmed.

Kårerna och institutionerna inbetala till förlagsaktiebolaget endast ränta på den av vederbörande kår eller institution ej täckta fastighetskostnaden samt dessutom ett mindre förvaltningsbidrag till bestridandet av fastighetsdepartementets expeditionsutgifter.

Räntefoten skall årligen fastställas i enlighet med medelräntan å bolagets samtliga skulder. Under senaste åren har den utgjort %.

Alla lokala utgifter för brandförsäkring, skatter, renhållning, reparationer etc. bestridas direkt av kåren eller institutionen. Alla reparationsförslag, som överstiga en kostnad av 500 kronor skola, innan de utföras, underställas förlagsaktiebolagets styrelse för dess granskning och godkännande.

I samma mån som en kår eller institution verkställer inbetalningar å det i fastigheten nedlagda kapitalet, minskas årsutgifterna med räntan å inbetalda beloppet.

De flesta av Frälsningsarméns sociala institutioner disponera egna fastigheter. Av landets 267 kårer är det endast 23 som sakna egen lokal. Den 1 jan. 1931 utgjorde det bokförda värdet av Frälsningsarméns samtliga fastigheter kronor 14,637,610:08 med en skuldsumma av kronor 8,149,123:82.

Av speciella företag år 1908 må nämnas en ny föredragsserie av överste Bullard, ungdomsunderbefäls- och underbefäls-kongress, en kurs för ungdomssekreterarna samt en dito för fältofficerare, den sistnämnda den första i sitt slag i vårt land.

Till främmande slagfält avstod Armén i Sverge detta år tolv officerare — adjutant och fru Ernst Lundström reste i januari till Kanada för att taga befäl över svenska kåren i Winnipeg; brigadör och fru Olof Nilson sade farväl vid kongressen för att resa till Förenta staterna och där upptaga förordnande inom skandinaviska avdelningen, och vid kadetternas ordermöte den 23 november avskildes åtta nybefordrade löjtnanter för tjänst i Holländska Ostindien och Sydamerika.

Den 1—16 mars 1909 besökte general William Booth ett tiotal svenska städer, där han höll möten och föredrag. Denna hans sista längre resa i Sverge blev för den gamle generalen, som strax därefter fyllde 80 år, en sannskyldig triumffärd. Allestädes möttes han vid järnvägsstationerna av stora människoskaror, som med vördnad hälsade honom. Inga lokaler voro stora nog att rymma alla, som ville höra honom. I församlingarna såg

man många av de olika samhällenas främsta män och kvinnor. Han inbjöds att gästa de högst uppsatta, och ledande personer presiderade i hans möten — i Malmö stadsfullmäktiges ordförande, lektor E. Lindahl, i Hälsingborg trafikdirektör A. Taube, i Falun landshövding K. F. Holmquist, i Örebro landshövding K. F. T. Nordström, i Uppsala professor Nathan Söderblom och i Stockholm — i olika möten — general A. E. R. Rappe och prins Oscar Bernadotte. Alla dessa framstående män uttryckte i varmhjärtade och vältaliga ord sin uppskattning av generalens livsverk. Nathan Söderblom yttrade:

»Vi ha i den tredje artikeln av trosbekännelsen ett ord, vars stora innebörd vi sällan göra klart för oss: 'Vi tro på en helig, allmännelig kyrka.' Det står egentligen 'katolsk', men som detta ord i våra öron fått en begränsad betydelse och en mindre tilltalande klang, översätta vi här i Sverge det gamla grekiska ordet 'katolsk' med allmännelig. När vi se

ut över världen, finna vi ej så mycket av en allomfattande, allmännelig kristenhet — alla splittringar och allt virrvarr. Men Gud vare tack att han nu och då sänder oss män, som hjälpa oss att tro på den kristna kärlekens, den kristna trons universella sinnelag och makt, män, som överskrida gränserna för varje enskilt samfund och som höja sig över konfessionalismens murar utan att därför mena sig kunna eller ens böra nedriva desamma. I denna mening vill jag kalla eder, general Booih, för ett av den allmänneliga kristenhetens stora vittnen i vår tid. Vi glädjas att se eder här, och vi skola med ivrig uppmärksamhet och djup vördnad lyssna till den underbara, sanna saga om den kristna kärlekens och trons seger som ni lovat berätta för oss i afton.»

Pressen var i stort översvallande vänlig. Vi citera några tidningar.

»För ett tiotal år sedan ryckte man på axlarna åt Frälsningsarmén. Och man skrattade och hånade, när general Booth kom hit och höll möte. Nu skrattar man inte mer, och när generalen nyss besökte oss, hälsades han av alla samhällslager med den aktning som ärlig strävan och gärning förtjäna.» (Göteborgs Aftonblad.)

»General Booth!

Det namnet har vuxit samman med utropstecknet. Få namn ha väckt så skiftande känslor till liv, från det flinande hånet till den djupaste beundran, från den ständiga misstron till den varmaste hängivenhet. Efter att ett halft sekel ha stått i motsägelsernas tecken, har den dock omsider vunnit det allmänna erkännandets orlofssedel. Men så är också general Booths namn symbolen för religiöst och socialt arbete, som sätter namnet på kyrkliga prelater i skuggan och överglänser många statsliga eller kommunala bedrifter av humanitärt syfte.

Det är alltid intressant att få se och höra den gamle mannen med den okuvliga energien. Vart han kommer på sina många färder runt världsdelarna, fyller han husen från golv till tak med lyssnande skaror, vilka hypnotiseras av hans dialektiska konst — och konsekvent betagas av offervillighet, på vilken just generalen och hans armé fotat hela sin omfattande s. k. sociala verksamhet. Men man ångrar ej vad man gett, ty man har dock den förnimmelsen, att den skärv man givit säkerligen betyder en bit bröd åt den hungrande eller en bädd åt den husville. Och det betyget att de verkligen göra något förtjäna generalen och hans soldater.» (Ny Tid.)

»Vi lämnade generalen i känslan av att ha sammanträffat med en av samtidens märkligaste personligheter. En eldsjäl och en järnvilja, en kraftnatur som få, och på samma gång en man, som lärt sig att se på livet med en smula humor.» (Falu Kuriren.)

Toppunkten på den yttre framgången av detta general William Booths fälttåg var den privata audiens, till vilken konung Gustaf kallat ho-

nom. Under audiensen, som präglades av en mycket hjärtlig stämning, lyckönskade konungen generalen till det nyttiga och goda arbete som Frälsningsarmén utfört i Sverge och runt världen.

Låt oss emellertid i detta sammanhang betona att den yttre framgången aldrig blev mål och huvudsak för general

William Booth. Han såg i den endast ett medel att främja sina intressen för nödställdas bistånd och syndares frälsning. Och hade den gamle generalen fått höra om de två 11 och 14 års pojkar i Stockholm som under hans besök och honom till ära modellerat hans bild i snö — en lyckad skulptur, som med intresse beskådades av traktens folk — så skulle han säkerligen ha skattat detta lika högt som all den officiella ärebetygelsen.

Under generalens besök erhöll kommendör Rees uppbrottsorder och sade slutligen farväl i Stockholm den 12 maj. Hans nästa förordnande blev chefskapet för internationella krigsskolan i London.

Kommendör Rees tog befälet över Frälsningsarmén i Sverge i dess historias mest kritiska tidpunkt. Guds nåd var det att den kris som Frälsningsarmén i Sverge vid denna tid genomgick ej lände till större skada än fallet blev, men kommendör Rees bör ges honnör för det visa och kloka sätt, varpå han handlade de svåra frågorna i samband med utbrytningen. Han tillät intet, som kunde vanära Guds namn eller skada Arméns renommé.

Kommendör Rees var en själavårdare och uppfostrare utan like. Han försummade aldrig ett tillfälle att genom personliga samtal söka uppmuntra, vägleda och hjälpa officerare och soldater, och särskilt voro de unga officerarna föremål för hans ömma och visa omsorg. Hans förnämsta intresse som territoriell ledare var Arméns inre befästande och utveckling. Därav hans reorganisation av krigsskolan, hans officerskurser, underofficerskongresser, o. s. v. Ingen arméledare i Sverge har klarare än kommendör Rees utformat tanken om samarbete och medansvar inom vår rörelse. Blev han genom personliga samtal och föredrag en framstående uppfostrare, så var han det i om möjligt än högre grad genom exempel i liv och arbete. Enkel, naturlig, glad och vänlig kom han i kontakt med alla slags människor. Han hade falkögon, när det gällde att upptäcka tillfällen att tjäna, hjälpa och trösta. Hans flit och arbetsförmåga visste knappast några gränser; i detta stycke kunde han endast klandras för ett — han slet ut sina privatsekreterare.

Alla dessa kommendör Rees' goda egenskaper hade till grundval

icke en strålande begåvning och en storartad bildning utan endast barnslig och trosfrisk gudsfruktan. Han ägde i hög grad den vishet och det förstånd, genom vilken »Gud gjort denna världens visdom till dårskap». Och då man tänker på hans härkomst och uppfostran — han var i sin ungdom fabriksarbetare — kan man knappast underlåta att minnas 1 Kor. 1:28: »Det som i världen var svagt, det utvalde Gud för att låta det starka komma på skam. Och det som i världen var ringa och föraktat, det utvalde Gud — ja, det som ingenting var — för att han skulle göra det till intet som någonting var-»

Efter en tid på internationella krigsskolan beordrades kommendör Rees till Kanada. På väg därifrån till internationella kongressen i London år 1914 fann han tillsammans med sin hustru och tre av sina barn samt omkring 140 andra salvationister sin död i böljorna. »Empress of Ireland», med vilken kongressällskapet reste, sammanstötte fredagen den 29 maj i S:t Lawrenceflodens mynning med ångaren Storstad och sjönk med flertalet av sina 1,467 passagerare. Salvationisterna, av vilka blott ett ringa fåtal räddades, behöllo lugn och sans i den fruktansvärda panik som uppstod. De nekade till förmån för andra att mottaga erbjudna livbälten och plats i båtarna. »Ni först, vi sedan!» var deras gemensamma svar till medpassagerarna, under det de hjälpte kvinnor och barn att spänna på livbältena och att få plats i räddningsbåtarna. Kommendör Rees nekade bestämt att mottaga erbjuden möjlighet till räddning och syntes i det sista på den sjunkande ångarens däck lugna och trösta de skräckslagna passagerarna. Ända in i det sista hördes salvationisterna sjunga:

»Gud dig följe, tills vi möts igen!

Dödens böljor dig ej döda.

Tills vi mötas, tills vi mötas,

tills vi möts i himmelen---.»

Så hörde man kommendör Rees, som slagit armarna om de sina, ropa med hög röst: »Ske din vilja, min Gud!» — och vågorna slukade »Empress of Ireland» och mer än ett tusen av dess passagerare.

Kommendör Rees fann sin död i vågorna men fick några veckor senare sin grav i vigd jord. Historien därom är sällsam. Vid middagstiden den 9 juli stannade ångaren Calgorian, med vilken några av de »Empress of Ireland»-olyckan överlevande kongressdeltagarna återvände

till Kanada, på olycksplatsen, medan salvationistema sjöngo »Närmre, min Gud, till dig» och hedrade sina i katastrofen omkomna kamrater genom att kasta en krans och ett fång blommor på böljorna. Just som »Calgorian» på nytt sattes sig i rörelse, syntes ett lik flyta upp till vattenytan, som draget dit av blommorna. Det var kommendör Rees' döda kropp---.

Till kommendör Rees' efterträdare som ledare i Sverge hade generalen utnämnt kommendör Thomas McKie, som närmast förut fört befäl över Arméns stridskrafter i Australien. Han installerades av kommendör Howard (senior) under årskongressens stora musikfest, som hölls i Cirkus på Djurgården.

På hösten detta år infördes kindergartenidén i våra söndagsskolor, något som var av stort värde för vår verksamhet bland barnen. Varje Arméns söndagsskola i landet har nu sin »sandlådeavdelning», och dessa avdelningar tillsammans ha flera tusen intresserade lärjungar i åldern 4—7 år. Den 13—19 december hölls en »ensajnkurs», då ett femtiotal officerare med ensajns rang i föredrag och lektioner gåvos tillfälle att utveckla sitt vetande och föröka sin duglighet.

Under året inleddes ett visst samarbete mellan den offentliga fattigvården i Stockholm och slumstationerna. I detta syfte höll fattigvårds-inspektör A. Lindblom konferenser med alla huvudstadens slumofficerare.

En av de första stora händelserna år 1910 var kvinnliga sociala verksamhetens tjuguårsjubileum, som firades med högtidsmöte i Norra realläroverkets i Stockholm aula. Biskop K. H. G. von Schéele höll högtidstalet.

Ovanligt många nya kårlokaler uppfördes detta år — icke färre än ett tiotal, bl. a. Örebro I:a kårs.

Två officerare, adjutant och fru Karl Larsson, förflyttades detta år till Förenta staterna och några till Sydamerika, Indien och Holländska Ostindien.

I mitten av april samlades svenska staben till ett par dagars rådplägning i Stockholm. Under maj månad hölls i London internationell kongress för Frälsningsarméns sociala verksamhet. I denna deltogo som representanter för Sverge chefsekreteraren, assisterande redaktören samt åtta officerare från manliga och kvinnliga sociala verksamheten.

I augusti månad skedde en stabsofficersförflyttning, som gällde sekreteraren för manliga sociala arbetet och fem divisionsofficerare. Under november månad besökte stabschefen på nytt Stockholm ooh ledde bl. a. en »Ungdomens dag». Samma månad utreste några unga svenska frälsningsofficerare till Arméns missionsfält i Korea, Java och Indien samt till Sydamerika.

År 1911 var framgångsrikt för Arméns litteratur. Stridsropets upplaga, som några år tidigare dalat nedåt och sedan blott långsamt stigit, nådde under mars månad upp till 50,000 ex. På hösten utgåvos provnummer av Sociala Nyheter och Korsfanan, vilka tidningar sedan började regelbundet utgivas följande år.

Den 20—23 mars 1912 hölls nordisk stabskongress i Oslo, ledd av-general William Booth. Detta var den gamle, då blinde generalens sista besök i Skandinavien.

Under årets lopp skedde ombyten på landets tre främsta poster, territorielle ledarens, chefsekreterarens och fältsekreterarens. Fältsekreteraren, överstelöjtnant J. Toft, sade farväl i Stockholm den 11 april och upptog omedelbart därefter förordnandet som chefsekreterare i Norge. Härmed var James Tofts svenska karriär avslutad. Född och uppfostrad i England kom han som mycket ung kapten till vårt land år 1884, direkt från internationella krigsskolan i London. Efter tre månaders förordnande vid högkvarteret i Stockholm, under vilken tid han nödtorftigt lärde sig »ärans och hjältarnas språk», sändes kapten Toft ut på fältet, först som B. O. till Sundsvall,

sedan till Norrköping. På sistnämnda plats fick han pröva de fångnas lott, då han i stadens cellfängelse sonade brottet att efter ett visst klockslag på kvällen ha predikat om Jesus. Sedermera förde Toft med stor framgång befäl över flera andra av landets största kårer och blev i januari 1890 utnämnd till distriktsofficer. Omedelbart efter det han i augusti samma år hade ingått äktenskap med kapten Hilda Larsson, beordrades adjutant Toft till Finland, där han dock kom att stanna blott sex månader. Återkommen till Sverge fyllde stabskapten Toft först en post vid högkvarteret och var sedan divisionsofficer, till dess han i slutet av 1894 befordrades till major och beordrades till Danmark som chef sekreterare. Därifrån gick färden till Förenta staterna och så efter nära nio års bortavaro åter till vårt land, där brigadör Toft blev D. O. i Stockholms division, resesekreterare åt kommendör Rees och slutligen fältsekrete-

Från general William Booths besök i Sverge 1909: Mottagandet i Gävle.

General William Booths besök i Sverge 1909: Mottagandet i Uppsala.Friluftsmöte (på torget i Motala).

rare. Efter sex år som chefsekreterare i Norge blev överste Toft ledare i Finland till 1921, då han sändes till Arméns missionsfält i Asien och med kommendörlöjtnants rang upptog chefskapet i först Östra, sedan i Norra territoriet i Indien och sist i Korea, varifrån han den 14 juni 1928 befordrades till härligheten. Från 1918 var kommendörlöjtnant Toft, vars första hustru dog 1916, i ett andra äktenskap förenad med stabskapten Ester Carlsson, dittills ledare för Frälsningsarméns dövstumverksamheten i vårt land.

Kommendörlöjtnant Toft kämpade under arméfanan i vårt land sammanlagt ungefär nitton år. Hans andra hemland vann också helt hans hjärta, så att han i språk, levnadsvanor och tänkesätt var fullständigt som en svensk. Toft vann även svenskarnas hjärtan. Få officerare i Sverge ha där varit så i bästa mening populära som han. Därtill bidrog i hög grad hans hjärtliga och glada sätt och — icke minst — hans sång- och musikgåvor.

Till överstelöjtnant Tofts efterträdare som fältsekreterare i Sverge utnämndes brigadör Reinert Gundersen, som välkomnades den 22 maj.

I början av året erhöll kommendör Th. McKie uppbrottsorder och sade sitt sista farväl i vårt land under ett stort möte i Stockholm den 29 april.

All utveckling framåt och uppåt utvisar en vågformig rörelse. Så är det också i Frälsningsarméns svenska utvecklingshistoria — det har gått framåt men genom vågdalar och över vågkammar. Det är icke lätt att säga när en utvecklingsperiod nådde sin vågdals djup eller sin vågkams höjd, ty även vår omfattande statistik är dock endast »ett styckeverk». Ytterst beror framgången av Guds välsignelser, men naturligtvis måste tidsförhållanden och människors insatser också tillmätas stor betydelse härutinnnan, ehuru det ej är möjligt att fullt rättvist säga i vad mån det ena och det andra påverkat utvecklingen.

Kommendör McKies treårsperiod i Sverge fick kanske ej den framgång som väntades då denne ryktbare och tidigare så synnerligen framgångsrike arméledare kom att taga befälet över de svenska salva-tionisttrupperna. Flera omständigheter förklara detta. Dels var McKie redan vid sin ankomst en till sin hälsa bruten man, dels hade han att bära bördan av en svårt sjuk hustru, och dels arbetade han ständigt under känslan av att hans okunnighet i svenska språket hindrade intim kontakt mellan honom och vårt folk. Därtill kom att hans uppfattning om Frälsningsarméns läge i Sverge nog också manade honom till mer

defensiv än offensiv stridsföring. På grundval av statistiken och med beaktande av rapporter i Stridsropet tro vi oss dock kunna säga att år 1911 blev en vändpunkt upp mot en flodvågsperiod, som varade ett tiotal år.

Kommendör McKies insats i den svenska arméhistorien bör sålunda rättvisligen ej anses ringa. Särskilt betydde han mycket som ordets förkunnare. Han var en brinnande ande och en predikant som få. På plattformen glömde han personliga sorger och lidanden och blev en flammande eldslåga, som lyste, värmde och brände. I timmar

kunde han då hålla sin publik fångad med sin vältalighet och glödande hänförelse. Åhörarna »hängde vid hans läppar» i girig åstundan att icke förlora ett ord, och även blaserade lyssnare kunde av gripenhet långa stunder känna tårefloder rinna utför sina kinder utan att förmå lyfta en näsduk att torka dem bort. I sitt offentliga talande saknade kommendör McKie ingalunda kontakt med svenska folket! Och många som hörde honom, skola aldrig glömma hans tal.

Till kommendör McKies efterträdare utnämnde generalen kommendör Johan Ögrim, som de närmast föregående åren fört befäl över Arméns trupper i Norge. Helt naturligt väckte utnämningen mycken tillfredsställelse och glädje. Kommendören var ju svensk, talade svenska och förstod svenskt kynne och svensk folkkaraktär. Från sina första tjänsteår inom Armén i hemlandet var han ju också känd som ledare av rang och betydenhet — en stark och imponerande personlighet, skribent och talare av hög klass, organisatör och anförare av stora mått. Han och hans hustru — född Kirstine Jörgensen och före sitt giftermål kapten i sitt hemland, Danmark — fingo därför ett stormande hjärtligt välkomnande, när de den 8 maj installerades i Stockholm av kommendör Hugh E. Whatmore.

Den 20 augusti 1912 drabbades Frälsningsarmén av sin dittills största förlust — dess grundläggare och förste chef, general William Booth, befordrades då efter långt, troget och framgångrikt arbete till den eviga vilan hos sin himmelske herre och konung. De svenska salva-tionisterna sörjde honom liksom all världens salvationister. Och i deras sorg och saknad deltog en mycket stor del av den svenska nationen, som i William Booth lärt sig se en mänsklighetens tjänare och välgörare av de största mått. Svenska pressen uttalade oförbehållsamt sitt erkännande av »frälsningsgeneralens» ädla karaktär och storartade livsverk.

Alla landets kårer höllo åminnelsemöte över den hänsovne generalen. Vid hans begravning representerades Sverge av kommendör och fru Ögrim.

Meddelandet om att den förste generalen till sin efterträdare utsett sin äldste son, stabschefen Bramwell Booth, hälsades med allmän tillfredsställelse i vårt land. Det kan till och med sägas att han så allmänt ansågs självskriven för denna post, att meddelandet om utnämningen endast mottogs som glädjande bekräftelse på en fullständigt given sak.

Omedelbart efter William Booths död föreslog hans son och efterträdare, general Bramwell Booth, att hans minne skulle hugfästas i alla länder, där Frälsningsarméns fana vajade, genom uppförandet av en minnesbyggnad för ett eller annat praktiskt ändamål. Främst borde man tänka på ny krigsskola, där sådan behövdes. Redan mindre än en månad efter dödsfallet innehöll svenska Stridsropet upprop om insamling för ny krigsskolebyggnad i Stockholm. En sådan var också högeligen av behovet påkallad. Detta första upprop för general William Booths svenska minnesbyggnad var illustrerat med en mycket tilltalande förslagsskiss av arkitektfirman Östlihn & Stark för en krigsskola på en av Armén ägd tomt invid vattentornet i Hagalund. Detta förslag kom dock icke till utförande, utan krigsskolan blev byggd vid Skeppargatan 82, varom mera sedermera.

På hösten erhöll chef sekreteraren, överstelöjtnant Karl Larsson, uppbrottsorder och beordrades till ledare för Armén i Finland. Överste Larsson, som gjort en snabb karriär och beklätt flera av de viktigaste posterna i vårt land, hade då varit sekundchef i sex år. En man med äkta svenskt kynne, hade han betytt mycket för Frälsningsarméns i Sverge utveckling. Därför var han högt skattad, varför man också livligt beklagade hans förflyttning till främmande land samt gav honom och hans varmt avhållna hustru ett synnerligen hjärtligt farväl.

Till ny chefsekreterare i Sverge utnämndes överste W. H. Howard, son till dåvarande stabschefen, kommendör T. H. Howard. Överste Howard hade senast under sex och ett halvt år varit ledare i Finland och dessförinnan chefsekreterare i Danmark. Han kände därför väl skandinaviska förhållanden och talade svenska.

I samband med chefsekreterarombytet besattes sekreterarposten i manliga sociala verksamheten, vilken tillfälligt uppehållits av överste Larsson -— major Valfrid Norén blev innehavare av denna ställning.

Vi ha tidigare karakteriserat år 1911 som vändpunkten mot en tid av stark utveckling framåt ooh uppåt. Därmed är icke sagt att de föregående åren under perioden 1908—1912 betecknades av tillbakagång eller stillestånd. Nej, det kämpades och vanns seger runt omkring i landet även dessa år.

Vintern 1908 rådde andlig livaktighet vid många kårer. Den föregående år utnämnde väckelseevangelisten adjutant Hj. Åkerberg hade glädjen att under sina fälttåg se stora skaror söka Herren. Från Norrköping rapporteras om ett sådant fälttåg på tolv dagar att 432 själar böjt sig vid botbänken, från Malmö under sex dagar 255 och från Kristianstad — också sex dagar — 183 själar.

Vinterkampanjen 1909 fick en god början. Kommendören höll »Ungdomens dag» i Stockholm och landsortsstäder, och dessa mötesserier gåvo glädjande resultat. Gävle I:a kår kunde glädja sig åt väckelse under vintern. Den började i ett fälttåg, som leddes av adjutant Åkerberg, då man i 44 möten hade 16,000 närvarande och bad med 286 äldre och 213 barn, som sökte frälsning, samt skaror av troende, som sökte andlig förnyelse, varjämte man antog 50 rekryter och 30 barn-soldater.

Vid början av år 1911 proklamerade kommendör McKie »Ett pingstens fälttåg» att pågå under månaderna januari —april. Kommendören ledde serier av stora möten, bl. a. divisionskongresser i större landsortsstäder. Det uppstod också väckelseeldar här och där vid kårerna. Mest uppmärksammad detta år blev väckelsen i Jönköping. Några av stadens värsta drinkare och bråkmakare blevo frälsta. Deras uppträdande på plattformen med bön och vittnesbörd lockade väldiga folkskaror till lokalen. Elden spred sig, och fram på året lästes i Stridsropet: »Adjutant Erik Lund meddelar att han under sin tid i Jönköping fäst det trefärgade bandet på 175 rekryter.» Många av dessa hade förut varit djupt sjunkna i synd och last. Och det bästa med denna väckelse var att den blev mycket långvarig. Under flera år framåt var det andlig rörelse i Jönköpings kår, som tack vare detta växte till och blev landets största. Synnerligen glädjande är även att antalet av de forna syndarna som blivit bevarade är jämförelsevis stort.

Under vinterfälttåget 1912, som började strax efter nyåret, blåste väckelsens vindar vid många kårer. Stridsropet innehåller en mångfald rapporter, som tala mycket klart och intressant därom. Här några stickprov:

»Skaror äro nära frälsning. Stora, starka män gråta som barn. Trettio själar ha funnit frälsning.»

»Vi ha bett med tolv själar. Folket håller på att spränga lokalen om kvällarna. I eftermötet stanna de kvar, så att salen även då är full-packad.»

»Ett ihärdigt och intensivt själafrälsningsarbete bedrives. Ett femtiotal själar har kommit till botbänken sedan nyårsdagen. En drinkare offrade sin brännvinsliter, gick till botbänken och blev frälst.»

»Ett tio dagars fälttåg ligger bakom oss. Nittiosju syndare ha kommit till korsets fot, och sjuttioåtta Guds barn ha sökt helgelsens välsignelse. Ett hundratal barn ha sökt frälsning.»

»Under det eftermötena pågå, bedja de oavlåtligen i soldatrummet. Soldaterna äro fyllda av kärlek till syndare och frimodiga i att fiska. I söndags kväll trodde vi nästan att lokalen skulle sprängas av de människor, som strömmade till mötet. De trängde sig fram och in överallt — i soldatrummet, i förstugorna, ja, t. o. m. på plattformen, och ändå stod en kö av människor utanför. Nio själar ha kommit och tio rekryter antagits. All äran åt Gud!»

Från en kår meddelas att tvåhundratrettio själar sökt frälsning, och från Degerfors skrives: »En formlig väckelsevåg går för närvarande över Degerfors.» Denna väckelse byggde upp en stor och stark soldatkår, bl. a. invigdes under vintermånaderna tjugutvå par äkta makar till soldater i den nyöppnade kåren.

Ett kraftigt inslag i vinterfälttåget gjordes av den engelske väckelsepredikanten överste James Cooke, som höll speciella mötesserier vid olika kårer fr. o. m. den 12 januari t. o. m. den 15 mars.

Men icke endast under vinterfälttåget kämpades och vanns. Också sommarfälttåget inbringade segerbyte för vår

store Konung. Rapporter i Stridsropet vittna om att friluftsarbetet var på frammarsch, tack vare myndigheternas välvilliga tillmötesgående, då det gällde tillstånd för möten på torg etc.

Kongressen 1908 leddes de offentliga mötena av kommendör H. Howard (senior) och de enskilda av stabschefen, Bramwell Booth. Ett livligt och färgrikt inslag i kongressen åstadkoms genom ett extratåg från Dalarna, som medförde ett tusental resenärer från olika delar av »masriket», en mycket stor del iförda nationaldräkter. Kongressens traditionella musikfest hölls i Cirkus på Kungl. Djurgården och stod i musikaliskt avseende ganska mycket högre än alla föregående armémusikfester i vårt

land. Festens huvudnummer var en kantat till musik av Mozart, författad av Aug. S.

Kongressen 1909 leddes också av kommendör Howard, medan 1910 års kongress stod under ledning av dåvarande stabschefens hustru, mrs Florence Booth. Det sistnämnda året hölls kongressmusikfesten för första gången på Skansen (övre Solliden). År 1911 deltog general William Booth för sista gången i en svensk kongress. Han talade i de offentliga mötena och i soldatmötet, medan stabschefen ledde officersmötena. Generalen var nu 82 år gammal, fullständigt blind på ena ögat och med starkt nedsatt synförmåga på det andra. Hans sekreterare måste därför leda honom upp på plattformen och i mötena sufflera honom från anteckningarna till talen, som han icke kunde se. Men slå sig till ro ville han icke. »Blir bara starren bortopererad från mitt sjuka öga, så blir jag som en ung pojke igen», sade han glatt och hoppfullt till tidningsmännen, som intervjuade honom i Stockholm. Välkomstmötet hölls fredag eftermiddag. Det var först annonserat att hållas i Templet, men då biljetterna voro slutsålda en vecka i förväg, förhyrdes Cirkus, som blev fullsatt. På kvällen höll generalen föredrag i Blasieholmskyrkan. »Redan ett par veckor före tiden för det utlysta mötet började man bjuda 10 kronor för de biljetter som icke funnos», skriver Stridsropet. Södertäljedagen hölls som vanligt. Det kan vara av intresse att läsa vilka intryck en engelsk tidningsman fick av färden dit. Så här började han sin skildring:

»Underbart, över all beskrivning underbart, utropade jag, när jag såg huru den i glada färger dekorerade flottiljen med precisionen hos en brittisk flotta — förlåt hänsyftningen! — startade från Riddarholmen med Södertälje som mål. Över våra huvuden drevo stormmolnen i hastig fart. Natten hade varit svår med häftigt regn och stark vind, men vad brydde sig de tusentals lyckliga salvationisterna och deras vänner om regn och oroliga böljor. Dagen framför alla andra dagar hade grytt. I den tidiga morgonstunden syntes skaror av salvationister ila mot samma mål, ivriga att gripa tag om vart och ett av denna dags många gyllene tillfällen samt genom umgänget med kära kamrater bliva rikare i sin erfarenhet och sina hjärtan.

Framåt gingo båtarna, muntert dansande på de hoppande vågorna, under det röken sökte sig väg mellan de tusentals flaggor, som fladdrade för den friska morgonbrisen, och den inspirerande sång, som överallt ljöd, uppväckte morgonens eko.

De glädjestrålande ansiktena, som överallt mötte en, tycktes vädja till allt och alla att göra sitt allra bästa. Och solen, som ända till nu gömt

sitt ansikte, banade sig väg genom de blyfärgade skyarna och tittade fram för att kasta en blick på den underbara synen. Full av förvåning, blickade hon ned på den förtrollande tavlan och fattade vid åsynen av densamma ett fast beslut att mer och mer illuminera den med lysande stänk av guld. Och ut kom hon i drottninglikt majestät. 'Detta är något helt annat', sade jag, 'än den dimhöljda, matt blickande sol, som då och då fröjdar oss därborta i London. Denna sol skiner på en annan värld! Och vilken värld sedan! Jag såg och såg på det förtrollande panorama av naturlig skönhet, som upprullade sig för mina blickar, ända tills mina ögon riktigt värkte av ansträngning.»

I samma stil fortsätter den engelske skribenten flera spalter igenom — förtjust, gripen, överväldigad av sin första Södertäljedags syner och erfarenheter. Och härligast av allt fann han det vara att många själar i dagens möten sökte Gud.

Kongressmåndagens traditionella musikfest hölls också detta år på Skansen men nu på nedre Solliden, där Armén sedan år efter år hållit dessa musikfester.

Årskongressen 1912, som leddes av kommendör H. Howard, avvek i så avseende från många föregående, att ingen utfärd till Södertälje ägde rum under densamma. Alla kongressens större möten höllos i den jättelika sångarhall som för den stora svenska sångarfestens räkning uppförts vid Engelbrekts folkskola. Söndagseftermiddagens musikfest, då lokalen var fullpackad, torde ha varit det största möte under tak, som Frälsningsarmén någonsin hållit i Skandinavien — omkring 7,500 personer voro närvarande.

Under lustret öppnades följande kårer: Mariestad, Vännäs, Hagalund och Hagfors (1908); Huvudsta (1909); Falkenberg, Skurup, Gröndal och Gullspång (1910); Orsa, Strömsund, Åsele, Alby, Bodarna, Degerfors och Fjugesta (1911); Fränsta, Gävle II, Mackmyra och Charlotten-berg (1912). Ett flertal nya lokalbyggnader uppfördes eller fullbordades under de åren, bl. a. den i Södertälje och det stora hus i hörnet av Kungsholms- och S:t Eriksgatorna, som inrymmer Stockholms VI :e kårs lokaler.

Inom den sociala verksamheten gjordes åren 1908—1912 några ganska betydande framsteg. Den 6 juni 1908 invigdes barnkolonien Solhem på Rådmansö. De föregående åren hade lägenhet förhyrts för denna sommarkoloni, som nu fick eget hus med plats för 70 barn (senare har kolonien tillbyggts). Den 1 oktober öppnades ett pensionat för kvinnor i Malmö. Från Borås meddelas samma år att slumstationen bor hyresfritt

på bekostnad av fattigvården och att stadens myndigheter upplåtit rådhuset för »slummens» basarer. Under hösten och vintern 1908—1909 gjordes särskilda ansträngningar för att lindra nöden, bl. a. hölls i Stockholm en musikfest i Cirkus till förmån för bespisningen av fattiga. På Kungsholmen öppnades en tillfällig soppkokningsanstalt. Hjälparbetet till julen utvidgades. Julgrytor voro detta år utställda i landets fyra största städer, och för första gången användes inkomsten genom grytorna till julkorgar. Dessa korgar innehöllo mat för helgen till fem personer. I Stockholm utdelades 400 korgar, i Göteborg 200, i Malmö 100 och i Norrköping 56.

År 1909 tillkommo två institutioner för barn inom kvinnliga sociala avdelningen. Den 12 juni invigdes barnhärbärget Morgonsol vid Långedrag utanför Göteborg, och den 8 juli slog Carl Emil Hedelii hem vid Kneippbaden utanför Norrköping upp sina portar. Det sistnämnda hemmet tillkom genom en storartad donation av änkefru Theresia Hede-lius. Fru H. hade nämligen för 15,000 kronor inköpt en fastighet att användas till barnhärbärge och hos Norrköpings stadsfullmäktige deponerat 30,000 kronor till dess underhåll. Hemmet har fått sitt namn efter en tidigt död son till den ädla givarinnan. Under året uppfördes nybyggnad till räddningshem vid Ingemarsgatan. Huset invigdes den 14 december, och därmed kom Arméns äldsta räddningshem i Sverge under eget tak.

År 1911 öppnades pensionat för kvinnor i Göteborg samt en barnkoloni utanför Karlstad. Under året beviljade Stockholms myndigheter tre av »kvinnliga socialas» institutioner ett anslag på tillsammans 4,000 kronor. Sedermera har det kommunala anslaget i huvudstaden ökats till 18,500 kronor.

Manliga sociala verksamheten gjorde 1911 ett synnerligen betydelsefullt framsteg i och med beslutet att öppna alkoholistanstalt och inköpet av Kurön vid Björköfjärden i Mälaren för detta ändamål. Insamling för kostnadens täckande igångsattes. En av de första bidragstecknarna var konung Gustaf. Stockholms-Tidningen anordnade för ändamålet en fri-märksinsamling, som gav ganska gott resultat. Den 8 november hölls i Templet ett möte, då planerna för anstalten utvecklades och dess förste föreståndare installerades i sitt ämbete. I mötet talade chefsekreteraren, överstelöjtnant Karl Larsson, som sedan en tid också tjänstgjorde som sekreterare för manliga sociala verksamheten, doktor Henrik Berg, fattigvårdsinspektör A. Lindblom och landshövding J. Widén.

Alkoholistanstalten på Kurön öppnades 1912. Den högtidliga invigningen ägde rum den 6 juni och förrättades av anstaltens inspektor, landshövding M. Sahlin, och kommendör J. Ögrim. Det meddelades i samband med invigningen att både konung Gustaf och änkedrottning Sofia tecknat bidrag till den insamling för Kurön som

med framgång sköttes av major Hed samt att riksdagen för 1912 beviljat ett anslag på 13,500 kronor. Ett gott bidrag för anstalten fick man också genom en konsert i Blasieholmskyrkan av nuvarande operachefen John Forsell.

Under sommaren mottog »kvinnliga sociala» 70 barn i kolonien på Rådmansö samt anordnade i lägenhet vid Kärsta i Roslagen en andra koloni för 30 barn. Samma verksamhetsgren öppnade under året slumstation i Landskrona, förvärvade och tog i bruk vilohemmet Kämparo vid Mälaren, inköpte pensionatet i Norrköping, som dittills hyrts, samt utvecklade och förbättrade barnhemmen i Kneippbaden vid Norrköping och i Sundsvall. Verksamheten hade glädjen under året mottaga tvä ganska betydande donationer, den ena på 15,000 kronor av förre fabriksdisponenten Bernhard Hay och hans hustru på deras guldbröllopsdag, den andra på 20,700 kronor av C. A. Weinbergs sterbhus.

Den 6 september öppnade manliga sociala avdelningen ett nytt arbets-och skyddshem vid Bondegatan i Stockholm. I invigningen deltogo dåvarande överdirektören i fångvårdsstyrelsen V. Almquist, som höll högtidstalet, direktören för centralfängelset på Långholmen, major A. Wol-lin, m. fi. socialt och filantropiskt intresserade personer. Från Gävle an-noterades med tillfredsställelse att stadsfullmäktige för år 1912 beviljat sjömanshemmet ett anslag på 1,000 kronor och att sjömanshuset sammaledes beviljat 500 kronor.

Nödhjälpsarbetet till julhelgen utvecklades år från år. Julen 1912 gåvos 1,800 barn hel eller delvis beklädnad och omkring 4,000 familjer på sammanlagt minst 20,000 personer fingo mat för helgen.

Under omskrivna femårsperiod öppnades följande slumstationer: Gröndal (1908), Hagalund (1909), Falun, Malmö II (1910) och Östersund (1911).

Den 28 december hölls Frälsningsarméns i Sverge trettioårsfest under ledning av kommendörerna J. Ögrim och H. Ouchterlony. Den statistik som då meddelades visade i följande siffror resultatet av tre decenniers frälsningskampanj i vårt land:

Kårer 221

Sociala institutioner 109

Officerare 869

Underofficerare 3,225

Kompanibarn 23,986

Barnsoldater 3,072

Kårkadetter 703

Ungdomslegionsmedlemmar 2,611

Barnlegionsmedlemmar 968

Försakelseveckan inbringade:

1908 ....kr. 95,371:13

1909 ....„ 105,000: —

1910 ....„ 112,000: —

1911 .... „ 113,296:75

1912 .... „ 131,603:74

314 KAPITEL XXIII Frälsningsarméns ungdomsverksamhet

I förstone inriktades Frälsningsarméns verksamhet uteslutande på vuxna människor. Snart nog tvingades dock

ledarna att ägna uppmärksamhet också åt barnen. Skaror av sådana trängdes vid dörrarna till de lokaler, där Armén höll möten, men kunde av flera skäl — främst den starka trängseln — icke lämpligen släppas in. Man började därför hålla ett och annat särskilt barnmöte, dock i begynnelsen utan direkt tanke på organiserad ungdomsverksamhet. År 1886 höllos sådana barn-möten i Ridhuset vid Grevturegatan, där understundom upp till 3,000 barn samlades. Dessa möten leddes som vanliga väckelsemöten, gossar och flickor blevo frälsta och intogos som barnsoldater, dock först efter det man gjort sig noga underrättad om att en verklig förändring ägt rum i deras liv. Stridsropet hade vid denna tid då och då en »Barnens spalt», i vilken råd och vägledning gåvos åt kårernas barnsoldater. Även i de få landsortskårer som då funnos och vilka öppnades de närmaste åren höllos enstaka barnmöten och invigdes barnsoldater. Den första kår som mera regelbundet upptog ungdomsverksamhet var Göteborg I, varifrån man i slutet av 1886 berättade om barnmöten och -fester.

I maj 1887 kom den första tydliga parollen från högkvarteret i Stockholm om verksamhet bland barnen. Stridsropet innehöll då följande instruktion: »Varje kår förväntas hålla ett möte för barn varje vecka.» Samtidigt bebådades Den Unge Soldaten (eller Den lille Soldaten, som vår barntidning då kallades). Redan i juli månad kom en ny och mera omfattande instruktion om arbetet bland barnen. Denna innehöll ganska utförliga bestämmelser om hur barnmötena skulle ledas och huru barn-soldaterna skulle andligen vårdas och fostras. Från denna tid måste alla kårer hålla minst tre barnmöten varje vecka, två på veckodagar och ett under söndagen, och ett av veckodagsmötena skulle vara avsett uteslutande för nyfrälsta och barnsoldater. En man eller kvinna i kåren skulle utses till sergeant för barnsoldaterna, men därjämte skulle barnsoldater kunna göras till underbefäl för sina kamrater. Därom heter det i »Instruktionerna angående barnsoldater»: »Utom denna fullvuxna ser-

geant för barnen böra också verkliga barnsergeanter tillsättas, vilka skola arbeta under den fullvuxna sergeantens ledning i mötena, genom besök och fullgörande av andra plikter. I intet fall böra barnsoldater befordras till denna rang, förrän de genom stadga, fasthet och ståndaktighet bevisat sig värdiga ett sådant förtroende. Barnsoldater, som anses värdiga denna rang, böra utväljas av sergeanten och tillsättas av kårens kapten. De utnämnas till sin post på ett särskilt barnmöte av officeren, varvid alla närvarande bedja för dem.» Denna bestämmelse blev icke gammal och är längesedan upphävd. Emellertid tyckas de omtalade »instruktionerna angående barnsoldater» ha satt fart i verksamheten bland barnen. Vid årets slut funnos 693 barnsoldater vid de befintliga 25 kårerna, som alla höllo regelbundna barnmöten. Kommendör Ouchterlony själv bevisade sitt intresse för detta arbete genom att deltaga i och leda fester och möten för barn. Och vid slutet av 1880-talet kunde man vid de svenska armékårerna räkna ett mycket stort antal barnsoldater, som buro uniformstecken, vittnade och sjöngo i barnmötena samt sålde »Den Unge Soldaten», som börjat utkomma i december 1887.

Denna verksamhet var, som redan sagts, av väckelsekaraktär. Somliga officerare inságo dock rätt snart att den ej var tillfyllest utan måste kompletteras med verksamhet för barnens undervisning i bibelkännedom och andra för det kristliga livet nödvändiga kunskaper, d. v. s. med söndagsskola. I slutet av det nyssnämnda decenniet och i början av det nästkommande gjorde man också vid några kårer en ringa begynnelse till söndagsskoleverksamhet, dock utan initiativ från högkvarteret. Vid årsskiftet 1892—1893 utgick emellertid en kommendörsorder om att söndagsskolor skulle organiseras vid alla landets kårer. I början av 1893 började textutredningar för söndagsskolan att införas i Stridsropet. I augusti samma år utnämndes den förste nationelle ungdomssekreteraren eller »sekreteraren för barnens krig», som han titulerades. Samma år började även barnlegioner att bildas vid kårerna. Någon tid senare utgavs våra första order och reglementen för ungdomsunderbefäl på svenska språket.

År 1895 skedde en betydelsefull omorganisation och utveckling i ungdomsverksamhetens ledning, i det att landet uppdelades i fem områden med var sin »provinsbarnsekreterare». År 1897 startades ungdomslegionen och något år senare kårkadettbrigaden.

Så fortgick ungdomsarbetet med växlande men ej synnerligen tillfredsställande resultat de närmaste tio, tolv åren eller, närmare bestämt, till år 1907, då en period av synnerlig framgång begynte. Nu tillsattes divi-

sionsungdomssekreterare, och man grep sig an med att reorganisera och utvidga söndagsskolan. Klassificering genomfördes, sandlådeavdelningar (»kindergarten») anordnades, ett effektivt rapporteringssystem infördes, och för premieutdelningarna fastställdes gemensamma regler etc. Också i de övriga verksamhetsgrenarna för ungdom försökte man att inblåsa nytt liv, vilket även lyckades. De närmast följande åren uppvisade en storartad framgång i alla riktningar. Följande utdrag ur statistiken för 1907 och 1917 visar tioårsperiodens storartade framgång:

1907 1917

Antal kompanibarn (inskrivna i söndagsskolorna) .. 8,913 27,945

., ungdomsunderbefäl ....i......... 469 2,087

barnsoldater 532 4,977

v kårkadetter 105 1,138

„: barnlegionsmedlemmar 70 1,527

ungdomslegionsmedlemmar 698 3,559

„ barnmusikanter .... — 1,250

„ närvarande i möte (medeltal per vecka) .... 9,481 68,027 „ Den Unge Soldatens upplaga 7,500 27,000

De senaste femton åren har det inom vår ungdomsrörelse arbetats intensivt på att stadfästa och ytterligare utveckla vad som uppbyggdes under den föregående tioårsperioden, och detta arbete har icke varit resultatlöst.

Vår ungdomsverksamhet har många länkar och går fram på många arbetslinjer:

1. Småbarnsrullan, vars syfte är att med våra kårer förbinda barnen, medan de ännu äro mycket små, för att, när de uppnått fyra års ålder, få dem till våra söndagsskolor och under vårt inflytande. Barnen böra enligt bestämmelserna invigas under Arméns fana, om föräldrarna äro salvationister, men även icke-salvationisters barn kunna, om föräldrarna så önska, på det sättet invigas.

2. Söndagsskolan eller kompaniorganisationen, där barnen mottagas redan när de äro tre eller fyra år gamla, då de placeras i sandlådeavdelningen. När barnen bli läskunniga, uppflyttas de i mellanavdelningen för att vid tolv till fjorton års ålder överflyttas till bibelklassen.

3. Frälsningsmöten för barn hållas varje söndag eftermiddag och minst en veckodag vid alla landets kårer.

4. Barnsoldatkåren består av gossar och flickor, som bevisligen blivit

omvända och som fått föräldrarnas tillstånd att bli barnsoldater. De invigas till sådana efter minst en månads prövning. När en barnsoldat fyllt tolv år, kan han eller hon bli juniorsoldat och vid femton eller sexton års ålder överflyttas till stamkåren.

5. Ungdomsmusikkårerna, vilkas medlemmar äro barnsoldater. Vi ha i Sverge ett hundratal sådana musikkårer — gossmusikkårer, som blåsa horn, och flickmusikkårer, som spela stränginstrument — på tillsammans över 1,300 musikanter.

6. Barnlegionen, vars syfte är att hålla barnen borta från dåligt inflytande och att fostra dem till rättfärdighet och godhet. Minimiåldern för medlemskap är fem år. Barnen avgiva följande löfte: »Jag lovar med Guds hjälp att icke dricka några rusgivande drycker. Jag vill icke röka tobak eller använda snus, icke heller svärja, stjäla eller spela kort. Jag vill söka att älska alla, vara snäll mot djuren, bemöda mig om att tala sanning och dagligen bedja en bön morgon och afton.»

7. Ungdomsförbundet, som är en organisation för ungdomar i åldern 12—21 år och har enligt reglementet till syfte: a) att bilda en föreningslänk mellan barnkåren och stamkåren; b) att söka få de unga som kommit under Arméns inflytande omvända och förmå dem att bliva salva-tionister; c) att använda de unga såsom medel till sina

kamraters frälsning och på så sätt fostra dem till nyttig tjänst för Gud och Armén; d) att för de unga bereda tillfälle till andlig, intellektuell och fysisk utveckling; e) att hjälpa dem erhålla goda platser och hem samt att. där så behöves, giva betyg och rekommendationer.

F. U. F. har två klasser av medlemmar: a) aktiva, som måste vara omvända, ehuru ej nödvändigtvis soldater; b) passiva, som icke behöva vara frälsta. Varje F. U. F.-medlem har att underteckna ett löftesformulär, som för de passiva har följande lydelse: »Eftersom jag önskar bliva passiv medlem i ungdomsförbundet, lovar jag härmed: 1) att avstå från alla rusgivande drycker samt tobak i alla dess former; 2) att icke spela, svärja eller använda annat orent och slipprigt tal; 3) att leva ett rent liv och att göra allt vad jag kan för att skydda andra från orenhet; 4) att bevista ungdomsförbundets möten; och förklarar jag mig härmed villig att åtlyda alla order, som komma att givas mig av mina nuvarande instruktörer eller varje annan behörigen tillsatt officer, samt att utföra vad jag såsom passiv medlem kommer att bli uppfordrad att göra för att främja ungdomsförbundets och Frälsningsarméns intressen.»

8. Kårkad ettbrigaden, som består av juniorsoldater, vilka äro minst

fjorton år, samt unga stamkårssoldater, vilka genomgå teoretisk och praktisk utbildningskurs med tanke på att i framtiden bliva frälsningsofficerare eller att eljest inom Arméns led bliva dugliga arbetare för Guds rike.

9. Livräddningsorganisationen, som har fyra avdelningar:

a) Livräddningsscoutorganisationen, som består av pojkar i åldern elva till aderton år. Dess syfte är att genom scoutmetoder utveckla pojkarna fysiskt, intellektuellt och religiöst. Varje scout undertecknar följande förklaring: »Jag förstår att såsom livräddningsscout förväntas det av mig: a) att jag skall sträva efter att leva ooh uppföra mig så att jag kan vinna medvetande om Guds välbehag samt lära hur jag skall kunna bidraga till Guds rikes utbredande inom och genom scoutorganisationen; b) att jag skall se, höra, tala och läsa endast sådant, som kan leda mina tankar i rätt riktning och därigenom dana i mig en redbar och manlig karaktär; c) att jag skall avhålla mig från rusgivande drycker, tobak, hasardspel samt varje bruk och vana, som inverkar skadligt på min kropps hälsotillstånd; d) att jag skall aktgiva på varje tillfälle att bistå svaga, gamla och behövande samt att på allt sätt, som står i min makt, hjälpa även andra; att jag skall visa lydnad och vördnad för mina ledare samt vara en broder för varje scout; att jag skall leva i frid med alla människor; att jag skall vara skötsam, sannfärdig, artig och förekommande under alla förhållanden; att jag skall vara vänlig mot djuren.» Följande löfte skall också avgivas: »Jag lovar att efter bästa förmåga: a) frukta Gud och tjäna honom; b) skänka de svaga och lidande deltagande och hjälp; c) akta och ära mitt fosterland; d) vara trogen min scoutförklaring.» Livräddningsscouternas motto är: Rädda och tjäna!

Organisationens avdelning vid en kår kallas brigad och står under befäl av en brigadchef. En brigad består av två eller flera patruller, som stå under befäl av var sin patrulledare. Inom en brigad skall vidare finnas följande befäl: kaplan, assisterande brigadchef, instruktörer, assisterande patrulledare. En cheforganisatör är under nationelle ungdomssekreteraren ansvarig för L. S.-organisationen inom landet. Scouterna inom en brigad äro av fyra grader: III klass, II klass, I klass och generalscouter.

b) Livrädd ningsgardorganisationen är en rörelse för flickor. Dess syften, villkor för medlemskap och organisationsformer äro desamma som scoutorganisationens.

c) Li v räddnings p oj k organisationen är i det närmaste lik livräddningsscoutorganisationen, endast med den skillnaden att åldern för medlemskap är lägre — åtta till elva år. Livräddningspojkarna ha att underskriva följande förklaring: »Jag förstår att såsom livräddningspojke förväntas det av mig: a) att älska alla människor; b) att vara snäll mot djuren; c) att alltid tala sanning; d) att städse vara fullt ärlig; e) att icke smaka starka drycker eller bruka tobak i någon form; f) att icke svära; g) att aldrig deltaga i spel om penningar eller penningars värde; h) att bedja till Gud varje morgon och afton.» Följande löfte skall avgivas: »Jag lovar att efter bästa förmåga: 1)

älska Gud; 2) handla rätt; 3) vara vänlig och hjälpsam mot alla; 4) vara trogen livräddningspojkarnas förklaring.» Livräddningspojkarnas motto är: Handla rätt!

d) Sol stråleavdelningen är gardorganisationens junioravdelning och motsvarar sålunda bland flickorna livräddningspojk-organisationen samt har samma förklaring, löfte och motto som denna.

Alla livräddningsorganisationens fyra avdelningar ha sina uniformer, sina gradbeteckningar, klass- och specialmärken, utmärkelsetecken etc.

10. Svärd- och Sköldbrigaden är ett bibelläsnings- och böneförbund, i vilket vem som helst kan bli medlem.

Frälsningsarmén i Sverge har för ungdomsverksamheten två tidningar: barntidningen Den Unge Soldaten, som utkommer varje vecka och har en upplaga på omkring 20,000 ex., och ungdomstidningen Korsfanan, som utkommer en gång i månaden i en upplaga på 6,500 ex. Dessutom utgives kvartalsvis Textutredningar för kompanimötena. Underofficeren, som utkommer en gång i månaden, innehåller också instruktiva artiklar för ungdomsarbetarna.

Två mäktiga hävstänger i ungdomsverksamheten äro de årligen återkommande två ungdomsfälttågen — ett på våren och ett på hösten — då det vid landets alla kårer göras åtta dagars alldeles särskilda ansträngningar för att stärka och utvidga detta arbete, samt de ungdomsdagar som under kommendörens, chef sekreterarens eller nationelle ungdomssekreterarens ledning årligen hållas på ett flertal större platser.

Frälsningsarmén har de senare åren fått dela alla kristna korporationers erfarenhet av ökat motstånd och större likgiltighet för den andliga verksamheten bland barn och ungdom. Orsaken därtill är att söka i den kristusfientliga propagandan, i det sig starkt utvecklande nöjeslivet, i våra dagars sportrörelse och i organiserandet av barn och ungdom för

Friluftsmöte (vid järnvägsstationen i Jönköping).Från kommendör Hanna Oucbterlonys begravning.

politiska syften. Biografernas söndagsmiddags- och vardagseftermiddagsföreställningar draga till sig skaror av sådana barn, som tidigare kommo till våra söndagsskolor och barnmöten. Sammaledes göra de många friluftsnöjesetablissementen och sportplatserna. Föräldrarnas gudsfientlighet eller religiösa indifferentism eller deras större intresse för världsliga än för kristliga ting håller också numera många barn borta från oss. Därför har det på sistone kostat mycken möda att hålla ungdomsverksamhetens positioner, vilket — tyvärr — icke heller allestädes och på aila punkter lyckats. Statistiken för 1931 uppvisar bl. a. följande siffror:

Antal kompanibarn 20,712

» underbefäl 2,215

» barn- och juniorsoldater..........................4,158

» hållna möten 65,004

» närv. i mötena (medeltal, per vecka) 32,213

Landets förste nationelle ungdomssekreterare var stabskapten Erik Leidzén, som, beklagligt nog, efter blott några månaders arbete i denna ställning hastigt rycktes bort av döden. Sedermera har denna viktiga post innehafts bl. a. av brigadör fru Elinor Leidzén, fru överste Selma Hielm, kommendörlöjtnant fru Agnes Povlsen, fru överste Agnes Dahlberg, överste Gustaf Blomberg, överste Henning Rosendahl, överstelöjtnant Hjalmar Frisk, överste Axel R. Assarsson och överstelöjtnant Hjalmar Åkerberg.

KAPITEL XXIV Femårsperioden 1913—1917

Under vintern och våren 1913 höllos stora divisionskongresser. Dessa mötesserier, som leddes av kommendören, biträdd av chef-sekreteraren och andra stabsofficerare, pågingo var och en i fem dagar och omfattade soldat-,

underofficers- och officersmöten, speciella möten för barn, offentliga frälsnings- och helgelsemöten samt officersdemonstrationer. Den första divisionskongressen hölls i Stockholm den 10—15 januari och årets sista i Gävle den 29 mars—2 april. Dessa kongresser blevo en källa till stor inspiration och rik välsignelse för landets soldat- och officerskår samt ett medel till frälsning för många själar. Om intresset för dem vittnar ett meddelande från divisionskongressen i Sundsvall, där det meddelas att två kvinnliga officerare hade åkt 10K mil och två andra 5 mil på sparkstötting samt ett tredje par 5 mil på skidor för att få vara med.

Söndagen den 8 juni ledde kommendören en stor truppsammandragning i Motala. Dit samlades frälsningssoldater och vänner från ett femtontal kårer — från Askersund, Gränna, Huskvarna och Jönköping kom man med extrabåtar; från Norrköping, Skärblacka, Finspång, Linköping, Örebro, Kumla och Hallsberg med extratåg och från andra håll med ordinarie tåg och andra fortskaffningsmedel. Detta var den första »Motaladagen», en fältdag, som sedan gjorts till institution och som årligen samlar väldiga folkskaror till den idylliska staden vid Vättern, Motalaström och Göta kanal.

I början av året återupptogs den året förut påbörjade men för försakelseveckan avbrutna insamlingen till ny krigsskola. Den tomt, där krigsskolan nu står, inköptes också under året av Djurgårdsförvalt-ningen.

År 1914 — ett av världshistoriens dittills svartaste — kan för Frälsningsarméns i Sverge vidkommande uppvisa ett flertal stora och betydelsefulla händelser. Den första var den stora missionskongress som hölls i Stockholm den 7—9 januari under ledning av general och fru Bräm-

well Booth, vilka biträddes av internationelle sekreteraren, kommendör Hugh E. Whatmore, samt de nordiska ländernas arméledare: kommendör J. Ögrim, Sverge, kommendör Lucy Booth-Hellberg, Danmark, överste J. A. H. Povlsen, Norge, och överste Karl Larsson, Finland, m. fi. Under denna kongress avskildes och invigdes ett hundratal skandinaviska frälsningsofficerare, av vilka ett femtiotal voro svenskar, för tjänst på missionsfälten i Sydafrika, Indien, Holländska Ostindien, Korea, Japan och Sydamerika.

Farvälmötet, som liksom övriga missionskongressens möten hölls i Immanuelskyrkan, var ett av de mäktigaste och mest gripande i den svenska arméhistorien.

»Man lämnade kyrkan», skriver Stridsropets referent, »med en stark känsla av att icke endast ha deltagit i ett sällsport anderikt möte utan även ha bevittnat en händelse utan like i missionshistorien, en händelse av stor andlig och kulturell betydelse för flera nationer i fyra världsdelar.

När missionärerna på slaget halv åtta intogo sina platser i kyrkan, gick en våg av rörelse genom församlingen. Och sannerligen, måste icke dammarna för själens känsloflöden ha varit som murade av granit, om de icke skulle ha brustit vid den synen denna kväll. Där sutto de, ett hundra vakna och intelligenta unga män och kvinnor, vilka offrat sig själva på hednamissionens altare, fullt medvetna om innebörden av sitt offer och likväl strålande glada över att få gå sin Herres ärenden. För sista gången på många år — kanske för åtskilligas vidkommande den sista gången för alltid — sutto de nu ansikte mot ansikte med en svensk publik. I och med detta möte skulle de taga farväl av fosterland, släkt, vänner och kamrater för att draga bort till fjärran länder med pressande klimat, främmande sedvänjor och många svårigheter. Och likväl märktes icke i ett enda ansikte en skymt av tvekan eller fruktan.

Så vidtog mötets mest gripande akt. Missionärerna (Flertalet voro klädda i det lands dräkt, till vilket de skulle resa. — Förf. anm.) marscherade under musik ned till altarrunden, där de böjde sig, medan generalen i en varm bön under Arméns baner överlämnade dem åt Gud för hedningarnas frälsning. Det var en stund, som aldrig skall gå ur deras minne, som voro med. Den djupa tystnaden bröts endast av snyftningar. Knappast ett öga i den väldiga församlingen torde ha varit torrt under dessa minuter. Ja, det var en överväldigande ceremoni!»

Dagen efter farvälmötet reste den hundrahövdade missionärstruppen i två grupper från Sverge till London f. v. b.

Denna massutsändning av missionärer har sin särskilda historia. Under sista tiden av general William Booths liv

fann hans äldste son, stabs-

chefen Bramwell Booth, honom en kväll försjunken i djupa tankar i' en stol framför härden i sitt enkla arbetsrum. Den gamle, som var nästan fullständigt blind, hade knappast märkt sonens inträde i rummet. På dennes fråga vad han tänkte på kom svaret:

»Gud har på ett kraftigt sätt i kväll talat till mig om hedningarnas nöd. Jag sitter här och tänker på om det skulle vara möjligt att inom de närmaste åren kunna utsända ett tusen missionärer till hednaländerna. Gå du, Bramwell, och förverkliga denna plan!»

Ett av Bramwell Booths första strävanden, sedan han i augusti 1912 blivit general, blev också att söka följa faderns uppmaning. År 1913 utsändes ett hundra engelska officerare till hednavärlden. Den skandinaviska gruppen av år 1914 betecknade den andra etappen vid den stora planens fullbordande.

Bland de bortdragande svenska officerarna märktes särskilt brigadör och fru Sven Wiberg, vilka reste till Japan. Brigadören, som de närmaste åren varit krigsskolechef, efterträddes på denna post av brigadör Gustaf Blomberg, som efter en utomordentligt framgångsrik tid såsom nationell ungdomssekreterare efterträddes av brigadör Henning Rosendahl.

I samband med missionskongressen invigde general Bramwell Booth tomten för den nya krigsskolebyggnaden. Själva invigningsakten, som gick av stapeln fredagen den 9 januari, ägde rum på ort och ställe under rykande snöstorm men fortsattes med en trevlig högtidlighet i Templet, under vilken tal höllos av bl. a. doktor Karl Fries och doktor K. Broady. Den 13 februari undertecknades kontrakt med Aktiebolaget Skånska Ce-mentgjuteriet om utförande av grundläggningsarbetena, som några veckor senare igångsattes. Ritningarna till huset hade utförts av arkitektfirman Östlihn & Stark. Själva byggnadsarbetet utfördes av byggmästar-firman Gumpel & Bengtson.

Under året gjorde vår organisation två synnerligen svåra förluster i och med bortgången av överstelöjtnant Elisabet Liljegren, som hemförlovades den 23 mars, och överstelöjtnant August Storm, som fick kallelse »högre upp» den 1 juli. Den förstnämnda efterträddes som sekreterare för kvinnliga sociala verksamheten av brigadör Gerda Hulander och den sistnämnde som finanssekreterare av brigadör Gustaf Hielm, som i slutet av oktober återkommit från Indien, där han under sju och ett halvt år beklätt viktiga poster.

Den 11—27 juni hölls i London en stor internationell kongress, »Na-

tionernas kongress», som den blev kallad. Denna storartade högtid, den i yttre avseende allra största i Frälsningsarméns historia, fick till prolog en fruktansvärd tragedi. Ångaren Empress of Ireland, med vilken omkring 170 av Kanadas kongressrepresentanter avreste till England, blev seglad i sänk. Största delen av passagerarna funno sin grav i vågorna, bl. a. 143 av de kongressfarande salvationisterna. Bland dessa så hastigt och sorgligt omkomna befunno sig några i Sverge väl bekanta och älskade kamrater: kommendör och fru D. Rees och deras barn, om vilkas död vi tidigare talat, samt brigadör Henry Walker, som på sin tid var kommendör Ridsdels privatsekreterare i vårt land.

I »Nationernas kongress» deltogo omkring 4,000 officiella delegerade, salvationister med och utan officers rang från alla delar av världen. Det var en brokig och utomordentligt intressant skara av alla folk, nationer och tungomål — svarta, vita, röda och gula. Sverge representerades av omkring 175 officerare och soldater. I vårt lands grupp fanns en utomordentlig hornmusikkår på trettiofem man under brigadör Östbys ledning. I den synnerligen skarpa konkurrensen på det musikaliska området gjorde sig denna musikkår utmärkt. Musikkåren blev populär och hedrade de svenska färgerna, som den också bar i sin uniforms ljusblå uniformsrockar med gula »revbens»-band. Vid välkomstmötet i det jättestora Albert Hall (10,000—12,000 sittplatser) förde kommendör Ögrim, som själv var svenska delegationens ledare, ordet för Frälsningsarmén på Europas kontinent och gjorde det så att Sverge blev prisat och de svenske kände sig stolta.

Och så bröt världskriget ut — — —.

Att detta fruktansvärda drama, som släppte lös alla de grymmaste och hemskaste drifter som kunna inspireras av helvetet, som dränkte Europa i blod och dräpte många miljoner av dess söner, skulle skaka Frälsningsarméns internationella organisation ända ned till dess djupaste grundvalar, det är lätt att förstå. Men Arméns internationalism, särskilt påfrestad i Tyskland, höll provet, och Frälsningsarméns alla territorier stodo vid fredsslutet alltfort samlade kring den röd-blå-gula fanan med mottot: Världen för Kristus!

Givetvis vållade dock världskriget avbräck i Frälsningsarméns verksamhet. Den första svårigheten i Sverge uppstod genom mobiliseringarna, som togo många både stabs- och fältofficerare från deras arbetsplatser. Vår ekonomi hade sina påfrestningar. Märkligt nog minskades dock icke

inkomsten av försakelseveckan nämnvärt. Den andliga verksamheten led även av tidens nöd och oron i sinnena.

Kriget lade extra uppgifter också på Frälsningsarmén i Sverge. Främst kommo dessa att bestå i hjälp åt hemvändande krigsflyktingar. I Stockholm anordnade Armén ett hem för flyktingar i Provisoriska sjukhusets lokaler vid Södermannagatan. Det var förnämligast från Österrike, Ungern och Tyskland hemvändande ryssar, som måste hjälpas, men även flyktingar från Ryssland omhändertogos. De kommo utblottade och förskrämda av det förfärliga som höll på att ske och blevo outsägligt tacksamma för skydd och hjälp, lugn och ro under Frälsningsarméns hägn.

Senare blev Frälsningsarmén i Sverge dels själv hjälpare för, dels förmedlare av hjälp till det nödlidande Tyskland, liksom vårt högkvarter i Stockholm i vissa fall blev en mellanhand vid uppehållandet av nödvändiga förbindelser mellan internationella högkvarteret i London och högkvarteret i Berlin.

Under eftersommaren besöktes några kårer av två grupper indiska salvationister — den ena bestod av två infödda kvinnliga officerare samt sex dom-flickor (flickor av rövarkasten) och stod under ledning av major Matilda Hatcher, den andra bestod av fyra infödda officerare ooh en dom-man och anfördes av brigadör Boivie (Christo Charan). Dom-mannen hette Kala och var en av de första skyddslingarna i en av Frälsningsarméns rövarkolonier, där han genom Guds omskapande nåd förvandlats från en rå, brutal, fullkomligt ociviliserad vilde i en av Indiens notoriska brottslingsstammar till en god, mild, ärlig och lycklig kristen.

Den 4 juni besöktes alkoholistanstalten på Kurön av ett femtiotal riksdagsmän med statsministern (Hj. Hammarskjöld), civilministern (C. F. von Sydow) och finansministern (A. F. Vennersten) i täten. I deras sällskap befunno sig anstaltens ståtlige inspektor, landshövding M. Sahlin, och ett flertal tidningsmän. Landshövdingen höll ett synnerligen sympatiskt tal, likaså statsministern, som yttrade:

»Jag vill först uttala mitt tack för att jag fått detta tillfälle att kunna mottaga personliga intryck av Frälsningsarméns sociala arbete. De intryck jag fått av denna anstalt, dess skötsel och arbetet här ha varit synnerligen goda. Det är förvånansvärt att Frälsningsarmén på så kort tid och med så pass begränsade medel kunnat komma så långt. Arméns ledning synes alltmera förverkliga sin önskan att taga hand om samhällets olycksbarn.

Jag vill begagna tillfället att framföra mitt tack till Armén för dess oegennyttiga och människovänliga arbete och slutar med att i anknytning till den psalm vi nyss sjöngo uttrycka förhoppningen att denna anstalt måtte bliva ett medel, varigenom Gud 'hjälpen sänder och skickar ut sitt ljus'.»

Onsdagen den 1 september stod den nya krigsskolebyggnaden färdig att invigas. Kostnaden för densamma belöpte sig till kronor 376,689:73. Därav var vid invigningen insamlat kr. 108,459:88, det allra mesta genom major Hed, vars insamlingsarbete dock allvarligt försenades av krigsutbrottet.

Invigningen förrättades av prins Oscar Bernadotte. Generalen och internationella högkvarteret representerades av

kommendör Edw. J. Hig-gins. Övriga talare voro kommendör J. Ögrim och kontraktsprosten C. G. F. Hjelm i Nykila. överstelöjtnant Gustaf Blomberg inledde, och kommendör Hanna Ouchterlony avslutade med bön.

Till hösten 1914 hade sekreteraren för verksamheten bland dövstumma och blinda planerat och annonserat en »De blindas och dövstummas yrkesutställning», men krigsutbrottet kom vederbörande att uppskjuta detta företag. Då kriget visade tecken till att bliva flerårigt, beslöt man emellertid att hålla utställningen den 6—9 oktober 1915. Den besöktes, som förut är nämnt, av kronprinsen och kronprinsessan.

Den 20 oktober 1914 invigde kommendör Ögrim sjukhemmet Vapenvilan. Hemmet, som har det friskaste och vackraste läge på den höga skogsåsen nordost om och strax utanför Södertälje, är avsett för sjuka frälsningsofficerare, medan hemmet i Rönninge skall vara en viloplats för trötta men icke direkt sjuka sådana. Tack vare den omständigheten att Frälsningsarmén fick både tomtområdet och en å detta påbörjad villabyggnad som testamentarisk gåva, blev sjukhemmet en jämförelsevis billig affär.

Stockholms-Tidningen, som redan förut vid flera tillfällen praktiskt visat sitt intresse för Frälsningsarméns verksamhet, igångsatte sommaren 1915 en insamling till förmån för barnkolonien på Rådmansö. Tidningens plan var att enskilda personer eller smärre sammanslutningar, bestående t. ex. av tjänstemännen på ett ämbetsverk, personalen på ett kontor, arbetarna på en verkstad eller kunderna på en matservering, skulle svara för kostnaden för ett visst barn. Insamlingen gick därför under rubriken »Vårt barn». Huru idén till denna insamling kom upp

berättade doktor Laura Petri strax efter redaktör Erik B. Rinmans död år 1932. Doktor Petri skrev i Svenska Morgonbladet:

»Jag fick ett brev häromdagen från en kär gammal vän, som just står i begrepp att bryta upp från sitt lilla hem och flytta in på ett ålderdomshem. Så här skriver hon:

'Jag känner mig manad sända en avskedshälsning, innan jag lämnar mitt fridfulla lilla hem, ty vilken dag som helst väntar jag att få bud från X-hem att få komma dit, vilket jag är mycket glad över, ty jag börjar bli så trött. Det är över fyra år sedan jag slutade på fabriken, och det är snart trettiofem år, som jag bott här, och många nordanvindar ha svept över min hjässa, men under allt har jag fått erfara Guds stora trofasthet och nåd. Men jag saknar mycket mina gamla kära officerare, nog tänkte jag väl att någon av dem skulle vara kvar här nere. Tänk att den snälle redaktör Rinman också har gått till sin belöning. Jag minns så väl den söndagsmorgonen, då jag kom till Florakullen med listan för barnkolonien på Rådmansö och han satt där med sin fru. Så rara de voro! De hade ej mer än femtio öre med sig, men det fick jag, och bad han mig gå till slumchefen och be henne ringa upp Stockholms-Tidningen, så skulle de göra upprop. Och det var med lätta steg jag gick till hemmet med hälsningen. Ja, de samlas hem, de gå över floden, en och en.'

Det är över tjugu år sen den lyckliga söndagsmorgonen, och under alla dessa år har uppropet för 'Vårt barn' till största delen finansierat slummens stora barnkoloni på Rådmansö. Erik B. Rinman var så god som sitt ord.

Hundratusentals kronor har 'Vårt barn' inbringat under dessa år, och redaktör Rinman och redaktör Rosendahl, som ombesörjt själva skriverierna i tidningen, ha inristat sina namn i slummens historia.

Jag ser scenen på Floras kulle framför mig. Den lilla frälsningssoldaten skramlade med sin röda lilla bleckbössa framför näsan på herrskapet på soffan. Hon visste ej alls vem den lille herrn var, hon gick från bänk till bänk och skramlade. Det var hennes söndagsgudstjänst. Sommartid fick hon försaka söndagarnas förmiddagsmöte i Templet, då firade hon sin andakt i Humlegården, ty där vimlade av folk, och slantarna dansade i bössan. Hennes ben voro ej starka, och hon orkade ej springa på stengatorna. Sitt arbete om vardagarna måste hon göra på stående fot, hon fick aldrig sätta sig ner, och det tog på benen. Men Humlegården var utmärkt, där var gott om viloplatser, och då och då kunde hon sätta sig ned ett ögonblick och vila benen. Så strävade hon uppför Floras kulle, och där mötte hon Lyckan, och hennes väg blev blomsterströdd.

'I ringa ting har du varit trogen. Gack in i din Herres glädje!'

Hon hade alltid ömmat för små fattiga barn, och många femöringar hade hon fått i sin bössa under årens lopp. Men nu! Hennes hjärta höll på att brista av glädje. Nog visste hon att hon hade en rik Gud, men i alla fall! Välsignad vare redaktör Rinman! Nog skall gamla Augusta

leta upp Erik B. Rinman i de rättfärdigas hyddor och tacka honom för mötet på Floras kulle en ljuvlig söndagsmorgon på jorden.»

Såsom doktor Petri säger, har Stockholms-Tidningen alltsedan året för nämnda händelse fortsatt med insamlingen till »Vårt barn» och så till största delen finansierat sommarkolonien för 75 à 100 barn på Rådmansö.

Den 28 september 1915 firade manliga sociala verksamheten tjugufem-årshögtid i Templet. I denna, vilken leddes av kommendör Ögrim, deltogo kommendör Hanna Ouchterlony, som var ledare i vårt land, då »manliga sociala» startade, minister Herman Lagercrantz, som var vår förste socialsekreterare, och major Grewéll, som var manliga sociala arbetets förste institutionsföreståndare.

Ungdomsarbetet gjorde detta år ett betydelsefullt framsteg i och med startandet av Pojkbrigaden, som några år senare omorganiserades och gick upp i Livräddningsscoutorganisationen. Den första pojkbrigaden bildades i Örebro och inregistrerades den 13 januari 1916.

Vid studentskrivningarna hösten 1915 var ett av de svenska uppsatsämnena »Frälsningsarmén». Om resultatet av skrivningarna sade Dagens Nyheter i en notis bl. a. följande:

»Vid genombläddrandet av höstens mogenhetsprov i svenska finner man att just Frälsningsarmén varit ett ämne, som intresserat många; ungefär en fjärdedel av höstens abiturienter hade skrivit över det, och de visade sig ha bra reda på både hur och under vilka omständigheter Armén bildades, arten av dess sociala och religiösa verksamhet samt dess organisation. Någon personlig känsla, liknande den som inspirerade K. G. Ossian-Nilsson till hans schwungfull dikt om salvationisterna, fanns det inte ett spår av någonstans, tvärtom, de allra flesta äro torrt sakliga och leverera sina fakta utan en skymt av temperament. Några reflektera över den oerhörda framgång, Frälsningsarmén haft och fortfarande har över hela världen, och somliga tillskriva detta den intima föreningen av socialt och religiöst arbete; andra anse att det är den militära organisationen som gör'et.

Säkert är emellertid att det är ett steg i den rätta riktningen att pröva abiturientens mogenhet genom att låta honom göra reda för företeelser i det medborgerliga livet —---.»

I början av 1917 proklamerades bildandet av Hemlegionen. Företaget fick aldrig »luft under vingarna», levde ett tynande liv med endast någon enda avdelning och dog efter någon tid sotdöden. Först då idéen efter ett tiotal år återkom under namnet Hemförbundet, vann det anklang.

Den 28 februari hölls i Stockholm farvälmöte för de första svenska frälsningsofficerare som reste ut till Kina som missionärer. En av

dem, kapten Greta Andersson, som ingick äktenskap med ensajn Ernst Brandt, befordrades till härligheten den 5 juni 1919. Brandt måste av-hälsoskäl söka sig till annat klimat och tjänstgör nu på Java. Den tredje i sällskapet, major Anton Cedervall, är nu krigsskolechef i Peking.

Under mars månad gjorde den gamle kommendör W. Ridsdel en aderton dagars mötestur i södra och mellersta Sverge, överallt hjärtligt mottagen.

Under året måste Frälsningsarmén till staten sälja Lägret i Södertälje, vars mark behövdes för framdragandet av den nya kanalen. Armén inköpte Lägret år 1890. Med något enda undantag hade alla årskongresser sedan dess och t. o. m. 1916 hållit sin stora fältdag på denna plats, där mäktiga välsignelser utgjutits över de samlade skaronia och där tusenden funnit liv och frid i Jesus Kristus. Det tillhör Lägrets historia att Södertälje stad, ett tiotal år innan staten köpte det, sökte genom rättegång tillägna sig området »utan penningar och för intet».

Stadens anspråk byggde på en bestämmelse i en tidigare ägares köpekontrakt, som icke hade blivit uppfylld. Frälsningsarmén vann emellertid helt i rättegången.

I samband med kadetternas utsändande i slutet av november erhöll överstelöjtnant Gustaf Blomberg uppbrottsorder från krigsskolan och utnämndes till litteratursekreterare. Krigsskolechef blev brigadör Henning Rosendahl, som på ungdomssekreterareposten efterträddes av brigadör Hjalmar Frisk.

Hela denna femårsperiod uppvisar stegring och framgång i den rent religiösa verksamheten trots svårigheterna av världskriget — Frälsningsarmén i Sverge seglade i stark medvind och lyftes allt högre av en andlig flodvåg. Följande rader ur en årsberättelse för 1913 talar tydligt därom: »Under året ha hållits 76,249 möten för äldre, besökta av 8,076,117 personer. Mer än tio tusen själar ha i mötena och vid besök i hemmen sökt frälsning, och av denna skara ha 3,553 ställt sig i våra led.» Bemärk att detta gäller endast kårernas arbete bland vuxna — ungdomsverksamheten är ej upptagen i denna statistik. Såsom ytterligare exempel kan nämnas att Jönköpings kår under påskhelgen 1915 invigde 113 nya soldater samt att ett nummer av Stridsropet strax efter påsken 1916 berättar om soldatinvigningar vid femtioen kårer, där sammanlagt 720 män och kvinnor mottogo röda pass.

Under denna femårsperiod öppnades kårer i Djupvik, Lysekil, Sjötorp, Älvsjö, Hammerdal, Lugnvik och Roslags-Näsby (1913); Västanfors, Göteborg VII, Offerdal, Båstad och Riala (1914); Backe. Nynäshamn

och Vingåker (1915); Boxholm, Bräcke, Föllinge, Hallstavik, Säter och Ulricehamn (1916); Gäddede, Vemdalen och Karlsborg (1917). Ett stort antal kårer fingo egna lokaler — 1913 invigdes tolv och 1917 fem nya kårlokaler i landet.

Inom den sociala verksamheten gjordes 1913—1917 åtskilliga framsteg. Pensionatet för fabriksarbeterskor i Norrköping, vilket köptes 1912. återöppnades efter grundlig restauration och nydaning den 1 april 1913. I maj 1914 öppnades mottagningshem för midnattsmissionen vid Olofsgatan och i september samma år en vedgård vid Rålambshov. Sommaren 1915 började »kvinnliga sociala» en ny verksamhet i och med öppnandet av ett tillfälligt semesterhem för gamla fattiga kvinnor. En armévän, som denna sommar ej kunde använda sin sommarvilla på Lidingön, ställde denna till Arméns förfogande. Dåvarande chefen för kvinnohärbärget, som länge önskat kunna bereda åtskilliga av sina gamla och utslitna skyddslingar några dagars landsvistelse under sommaren, bad att få taga villan i bruk för detta ändamål, vilket beviljades. Här fingo nu grupper av åldringar tillbringa vardera tre veckor av vila och vederkvickelse. Detta var det första försöket till sommarhem för gamla kvinnor. Nu har Armén ett flertal sådana.

Den 3 januari 1916 invigdes ett nytt skyddshem å Rålambshov, den grevliga ätten Rålambs på 1600-talet uppförda herresäte, på sin tid donerat till allmänna barnhuset. När Stockholms stad år 1914 upplät en sin tomt vid Rålambstorg till en Frälsningsarméns vedgård, var det tanken att på detta område uppföra ett skyddshem. På grund av den just då inbrytande kristiden vågade man icke förverkliga dessa byggnadsplaner. Då erbjöds Armén att mot billigt arrende disponera den gamla herrgårdsbyggnaden och en villa samt ett ganska stort jordområde runt dessa byggnader. Herrgårdsbyggnaden iordningställdes till skyddshem och till bostäder för vedgårdens anställda, medan villan iordningställdes till bostäder åt vedgårdens och skyddshemmets officerare. Tyvärr blev skyddshemmet icke gammalt i greve Rålambs forna gemak — Allmänna barnhuset behövde efter några år huset för egna syften. Och snart måste de övriga byggnaderna och vedgården utrymmas, då området skall regleras i samband med byggandet av Västerbron.

I december tillkommo två nya institutioner inom manliga sociala verksamheten, en i Jönköping och en i Hälsingborg. Båda omfatta arbetar-hotell och vedgård, där tillfälligt arbete kan beredas hjälpsökande.

Den sociala verksamheten i några städer beviljades under detta år

understöd av respektive stadsfullmäktige. Jönköpings stadsfullmäktige anslogo hyresbidrag även åt

Frälsningsarméns dövstumexpedition i staden. I en notis i »Ropet» 1917 om att Hälsingborgs slumstation fått sig beviljat anslag av stadsfullmäktige heter det: »Så vitt vi veta, ha nu alla slumstationer kommunala anslag. Ett gott bevis på allmänt förtroende.»

Den 1 oktober nyssnämnda år övertog Frälsningsarmén Vita bandets matservering vid Värtan, Stockholms storsjöhamn. Matserveringarna voro två, pius ett litet kafé i en annan del av hamnområdet. Den ena matserveringen var inrymd i hamnarbetarnas väntrum, den andra i den av Vita bandet senare (1909) uppförda restaurangbyggnaden. Matserveringarna hade tillkommit för att om möjligt hålla krogen med dess frestelser borta från detta område, där skaror av arbetare, som bodde i Stockholm, tillbringade hela sina arbetsdagar och måste intaga sina måltider. Det var också främst i nykterhetens intresse, som Frälsningsarmén övertog Vita bandets rörelse.

Första tiden drev Armén alla tre institutionerna men har senare av flera skäl — ej minst den minskade arbetstillgången vid hamnen — koncentrerat hela serveringen till Värtarestaurangen.

Detta lustrum utvecklades arbetet för att bereda fattiga och klena stadsbarn vistelse på landet högst väsentligt. Utsändandet av »sommarbarn» från Stockholm till »sommarföräldrar» i landsorten tog nämligen sin början 1915, då ett femtiotal slumsmåttingar på det sättet bereddes sommarnöje. Dessutom tillbyggdes barnkolonien på Rådmansö 1913, så att den därefter kunde mottaga ett hundra barn mot sjuttio tidigare. Slutligen öppnades fem nya barnkolonier, en i Enhörna vid Mälaren — avsedd för stockholmsbarn, som ej tålde saltsjöluft —, två utanför Göteborg och en utanför vardera av städerna Karlstad och Hälsingborg.

Slumstationer öppnades i Landskrona (1913), Visby, Västerås (1915) och Kalmar (1917).

Den direkta nödhjälpen, d. v. s. arbetet med att mätta och bekläda de fattiga, tvingades till kraftig utveckling av de under krigsåren rådande förhållandena, som blevo allt svårare under den i detta kapitel omskrivna femårsperiodens senare del. Nittonhundrasjutton, matvarukortens år, skall leva i svenska historien som ett av den moderna tidens magraste. Mycken nöd rådde, särskilt i de större städerna, där det var så knappt om det nödvändigaste, att man måste stå i kö i timmar för att få nästan bara en knivsudd smör, några droppar mjölk eller en tärning kött eller fläsk — om man hade pengar att betala smulorna med. Men många hade icke

pengar. Och våra sociala officerare voro överlupna av hjälpsökande. Lyckligtvis fanns det dock människor med goda hjärtan och givmilda sinnen. Några exempel: En konstnärligt begåvad person i Hälsingborg hade efter ett ovanligt rikt snöfall i början av året av snö modellerat en kvinnofigur, som på en av stadens öppna platser vädjande sträckte ut sina händer till förmån för slummens skyddslingar. »Snögumman» inbringade ganska mycket pengar. — Den kände redaktör W. Grebst lovade en slumofficer att bedja några av sina vänner om pengar för hennes fattiga. På några få timmar lyckades Grebst telefonledes hopsamla 4,025 kr. — Veckojournalen och Stockholms-Tidningen anordnade insamlingar för vårt nödhjälpsarbete som gåvo goda resultat. — En köpman gav oss 6,000 kg. potatis, som då nästan var värd sin vikt i guld. — En ståtlig gåva kom från justitierådet E. Trygger, som skänkte 80 famnar björkved. — Men årets största gåva kom från häradshövding Marcus Wallenberg, som skänkte Armén 50,000 kronor till nödlidande i Stockholm. — Insamlingen till julbeklädnad av fattiga barn och insamlingen i Frälsningsarméns julgrytor till julmat åt fattiga gav samma bevis på givmildhet och hjälpsamhet -— omkring 3,500 barn bekläddes, och mer än 45,000 personer åto under helgen mat från Arméns julkorgar.

Årskongressen 1913 leddes av general Bramwell Booth och överträffade i många avseenden sina föregångare. De offentliga mötena besöktes av större folkskaror än någon föregående kongress, och de synliga resultaten voro synnerligen glädjande, i det 400 män och kvinnor böjde sig vid botbänken för att mottaga andlig hjälp.

Kongressen fick sin särskilda prägel därav att general Bramwell Booth i densamma gjorde sitt första framträdande i Sverge som högste chef för Frälsningsarmén. Att detta framträdande blev lyckosamt, därom buro också huvudstadspressens vänliga artiklar och referat oförtydbara vittnesbörd. Social-Demokraten gav en

intressant karaktäristik av generalen:

»Generalen---. En något äldre man än vi föreställt oss. Slätrakad, med vita polisonger och vackert, silvervitt hår. Örnnäsa och örnblick — åtminstone så som vi föreställa oss örnblicken: någonting genomborrande, nästan stickande svart, en blick, som kommer en att ofrivilligt spritta till, när den plötsligt riktas på en. Man förstår, att den kan härska, lika väl som man förstår att generalens bestickande älskvärdhet — allt annat än engelsk — kan betaga. För resten är hela mannen energi, okuvlig, seg, kanske litet nervös. Men vi märkte inte ett spår av salvelse hos honom.---Generalen sade de mest specifikt salva-

tionistiska ting i den mest naturliga samtalston — ja, en gång blev det en bröstton, den var när han talade om hur han bett med Cecil Rhodes i en järnvägskupé, och gesterna voro livliga och uttrycksfulla.»

Kongressen 1914 leddes av kommendör Hugh E. Whatmore. Påföljande år var fru Florence Booth kongressledare. Det på grund av kriget högt uppdyrkade kolpriset och den försämrade fraktmarknaden hade tvingat flera mälar- och kustbåtar att lägga upp. De få som voro tillgängliga räckte ej till och voro alldeles för dyra att förhyra. Det blev därför ej möjligt att detta år anordna sjömanöver från Stockholm till Södertälje. Man tvingades sålunda att anordna tågmanöver. Två extratåg hyrdes, och dessa förde 3,000 huvudstadsbor till Lägret. En resa i dammiga järnvägskupéer kunde ju icke jämföras med en färd på flaggprydda båtar över Mälarens bedårande fjärdar och vikar, men detta förminskade ej intresset för lägerdagen och lade ej sordin på stämningen. Väldiga skaror samlades i Lägret, och fyrtioåtta själar sökte frälsning.

Årskongressen 1916 leddes av general Bramwell Booth. Även detta år skedde färden från Stockholm till lägerdagen i Södertälje per tåg. Den mest anmärkningsvärda händelsen under denna kongress var sammanträffandet mellan generalen och hans engelska stab samt då tillförordnade ledaren för arbetet i Tyskland, överstelöjtnant Carl Treite. och stabskapten (nu överste) Franz Rothstein. Det säger sig självt att detta möte mellan engelsmän och tyskar i uppmärksammade ställningar — kanske det första efter krigsutbrottet — väckte uppseende. Givetvis ägde sammankomsten rum med myndigheternas i de båda länderna goda minne. Om betydelsen av densamma är icke lätt att yttra sig, men det blev först och främst ett starkt bevis på hållbarheten av Frälsningsarméns internationella organisation och styrkan av salvationismens övernationella anda.

År 1917 hölls ingen kongress. Nödtid, dyra resor, matbrist och de stora besvärligheterna med ransoneringens kortsystem voro allvarliga skäl till tvekan inför ansvaret att draga tillsammans tusentals människor i huvudstaden. I stället höllos divisionskongresser i olika delar av landet vid tiden för de sedvanliga höstofficersmötena.

Den 28 december 1917 hölls i Templet i Stockholm Frälsningsarméns i Sverge trettiofemårsfest. Festen leddes av kommendör Ögrim, och i den talade bl. a. kommendör Hanna Ouchterlony och major Jenny Swenson. Under densamma meddelades att brigadör Hed nyligen slutfört en insamling till förmån för våra officerares utbildning och krigsskolans

underhåll, som inbringat en summa av 570,000 kronor, vilken i poster på 10,000 kronor skänkts Armén av femtiosju förmögna män med konungen i spetsen.

Vid trettiofemårsjubiléet uppvisade statistiken följande siffror:

Kårer 255

Sociala institutioner 104

Dövstumexpeditioner 6

Officerare 1,063

Underofficerare 2,592

Kompanibarn 27,945

Barnsoldater 4,977

Kårkadetter 1,138

Ungdomslegionsmedlemmar 3,559

Barnlegionsmedlemmar 1,527

Stridsropet nådde under denna femårsperiod en upplaga av 62,000 ex. I egna lokaler arbetade 179 kårer. Resultatet av försakelseveckan:

1913 ....Kr. 139,632:70

1914 ....„ 135,819:28

1915 ....„ 146,334:09

1916 ....160,841: —

1917 ....„ 187.170: —

KAPITEL XXV *Krigsskolan*

Frälsningsarméns första officerare i Sverge erhöllo en mycket knapphändig utbildning för sin stora uppgift. Den första krigsskolan var egentligen icke alls någon ordnad skola. Våren 1883 antogos de första tre kadetterna från den svenska soldatkåren och längre fram på året den fjärde. Dessa kadetter — alla utgångna från Stockholm — bodde och spisade i sina hem. På morgnarna hade de att infinna sig hos major Ouchterlony och hennes två eller tre officerare. I deras »kvarter» fingo de en smula teoretisk undervisning för sin blivande livsuppgift. Hur knapphändig denna undervisning blev kan man förstå, då man hör att »utbildningskursen» varade en eller ett par veckor och att mesta tiden upptogs av praktiskt arbete — husbesök, vakttjänstgöring vid möten o. s. v.

Åren 1884—1887 bedrevs kadettundervisningen i rum inom de tillfälliga högkvarteren i Florakyrkan, vid Lutternsgatan och slutligen vid Östermalmsgatan 31. Kadetternas antal var 1884 sju, 1885 ett tiotal, 1886 ett dussintal och 1887 femton.

I december 1887 blev Templet färdigt och invigdes under julhelgen. Där inrymdes nu både högkvarteret och krigsskolan. Krigsskolan disponerade en ljus och trevlig lektionssal och en matsal, som saknade direkt dagsljus men var stor och rymlig. Sämre var det med kadetternas logement. Det var ett trettiotal hytter, inredda i två salar å ömse sidor om matsalen, varifrån de också fingo sitt ljus. Då matsalen (nuvarande soldatrummet) endast hade sekundärt ljus, var logementenas dagsljus tertiärt — och knappt det. Emellertid innebar inflyttandet i dessa lokaler ett stort framsteg. I februari 1888 omtalade Stridsropet att det på krigsskolan fanns femton kadetter, och den 14 april meddelar »Ropet» att »alla platser på K. S. i Stockholm äro upptagna». Strax dessförinnan hade det startats en filialkrigsskola på Kustens hotell i Göteborg, där Göteborgs III:e kår hade sitt hemvist. Någon fastställd kurstid och -plan fanns ännu icke, varför det hände att krigsskolan successivt avfolkades för att fylla fältets behov. Den praktiska utbildningen dominerade —»skrubbologi» (rengöring etc.) upptog en ej ringa del av schemat. Till den praktiska utbildningen hörde 1888 en tre veckors »fältmanöver» för de manliga och en två veckors dito för en grupp kvinnliga kadetter, som ägde rum på högsommaren. Man marscherade till fots från plats till plats i Uppland och Västmanland, besökte i hemmen, sålde Stridsropet och höll möten.

Vid kongressen 1888 uppdelades landet i distrikt. Centraldistriktet, som omfattade Gästrikland, Uppland, Västmanland, Dalarna, Närke, Södermanland och Östergötland, avskildes också till »uppfostringsfält för kadetter». Vid ett visst antal av kårerna i dessa provinser anordnades det depåer för fem eller sex kadetter, som

under vederbörande kårofficerares ledning erhöllo en förberedande undervisning i praktisk fälttjänst för att sedan avsluta sin utbildning med en tre månaders kurs på krigsskolan. Depålivet hade sitt stora värde och var rikt på intresse för kadetterna, som i detsamma kommo varandra och sina ledare närmare än på krigsskolan och i den personliga umgängelsen med dem ofta mottogo bestående lärdomar och intryck, liksom de också genom depåkårens fältarbete fingo en inblick i sitt kommande livsvärv, som satte dem i stånd att bättre än utan denna erfarenhet tillgodogöra sig krigsskolans teoretiska utbildning. Men fattigt var det ofta på depåerna, som finansierades genom kårarbetet. Det hände ofta att frukostvällingen blev mycket tunn, att sill och potatis blev en alltför regelbundet återkommande middagsrätt och att allt slags sovel saknades till brödet, när man drack sitt aftonvardste. Men modet var glatt och offervilligheten stor, och så uthärdade man försakelsen utan skada och klagan.

Snart nog slopades depåerna, och hela kadettutbildningen förlades till krigsskolan. Under ett tiotal år var det sedan regel att kadetterna genomgingo en sex veckors kurs på krigsskolan och därefter sändes ut på fältet ett år, för att sedan återigen samlas på K. S. till en några veckors fortsättningskurs, vid vars slut de befordrades till löjtnanter. Under denna tid hölls det i regel flera kadettkurser per år.

Efter en kort period av sammanhängande tremånadskurser genomfördes på hösten år 1905 en betydelsefull omorganisation och utveckling av krigsskolan. Lokaliteterna utvidgades och förbättrades, bl. a. genom att en stor del av huset intill Templet (Östermalmsgatan 71) togs i bruk för bostäder åt kadetterna, lärarstaben förstorades, kurserna förlängdes till sex månader (de utökades sedermera till tio månader), och bådeden teoretiska och praktiska undervisningen förbättrades. I stort är det krigsskolesystem som då infördes ännu gällande.

Emellertid voro icke lokalerna i Templet och högkvarteret tillfredsställande. Det var därför i flera år ett önskemål att kunna uppföra en särskild krigsskolebyggnad. Dessa önskningar togo fastare former efter general William Booths död, då förslag framställdes att till förevigandet av hans minne uppföra en krigsskolebyggnad. Insamling för detta ändamål igångsattes omedelbart (hösten 1912), tomt köptes, ritningar uppgjordes, huset började byggas och stod färdigt för invigning den 1 september 1915.

Den nya krigsskolan, vars adress är Skeppargatan 82, innehåller sex våningar ovan jord samt en suterrängvåning, där kök och matsalar äro inrymda. Utom lektionssalar, expeditioner, sjuk- och dagrum samt bostadsrum för ogifta officerare finnas i byggnaden logement för omkring 150 kadetter.

Den år 1912 påbörjade insamlingen, varför offentligt upprop utfärdades, fortsattes sedermera av subskriptionsdepartementet med sådan framgång, att kostnaden för krigsskolan, som belöpte sig till 418,000 kronor, är till sista öret betald. Äran därför tillkommer överste Per Hed, som personligen insamlat det allra mesta av denna summa. Och icke nog därmed, det lyckades också överste Hed att hopsamla penningar till en krigsskolans driftsfond, som nu är uppe i en summa på omkring 650,000 kronor.

Uppslaget till insamlandet av denna driftsfond gavs på sin tid av en framstående affärsman i Stockholm. Överste Hed kom till honom för att begära bidrag till krigsskolans byggnadsfond, men detta ville icke nämnde herre vara med om. »Men», sade han efter att ett ögonblick ha funderat på saken, »däremot skall jag gärna göra något för vidmakthållande av krigsskolans verksamhet, ty jag förstår att den är till nytta. Kan ni uppdriva fyrtionio andra personer, som äro villiga att giva vardera 10,000 kronor, så skall jag också giva så mycket för bildandet av en fond, vars avkastning skall användas till skolans underhåll.»

Överste Hed talade med kommendör Ögrim om det storslagna projektet. Kommendören såg det som en vink ovanifrån, och överste Hed satte i gång det svåra företaget att uppdriva fyrtionio tiotusenkronors-donatorer. Han lyckades över förväntan. En av förslagsställarens bestämmelser var att teckningen skulle vara verkställd före årsskiftet (1917—1918), och redan på hösten fanns det femtiosju namn på listan, främst konungGustafs. Sedermera ha ytterligare några namn tillkommit på denna lista, som sannolikt är den ståtligaste i sitt slag i vårt land.

Den fond som sålunda bildats och vars avkastning uteslutande får användas för krigsskolans underhåll är juridiskt

sett en »from stiftelse» och förvaltas av en särskild styrelse, bestående av Frälsningsarméns i Sverge ledare samt prins Oscar Bernadotte, envoyén Herman Lagercrantz och grosshandlare John Josephsson, vilka tre sistnämnda äga att utse sin efterträdare, och på samma sätt skall allt fortfarande varje styrelseledamot förfara. Namnuppgifterna på de utsedda styrelsemedlemmarna skola deponeras i den bank, där fondens värdehandlingar förvaras. Skulle efterträdare på vederbörligt sätt icke vara utsedd vid uppkommen vakans, skall socialstyrelsen utse sådan, och i händelse nämnda styrelse upphört att finnas till, har kungl. maj:t att bestämma huru denna ledamot skall tillsättas.

Styrelsen är ansvarig för fondens förvaltning enligt allmänna lagen för sysslomän och ombudsmän, och räkenskaperna skola revideras av två revisorer, förordnade därtill av överståthållarämbetet, vilket också beslutar om ansvarsfrihet för styrelsen. Styrelsen skall icke åtnjuta arvode. Fondens tillgångar, inberäknat vad som möjligen ytterligare kan genom gåva eller testamente densamma tillföras, skola bestå av för säkra ansedda obligationer och förvaltas av en stockholmsbanks notariatavdelning. Skulle Frälsningsarméns verksamhet upphöra, förfares med fonden på enahanda sätt som bestämts om Frälsningsarméns förlagsaktiebolags tillgångar i dess av kungl. maj:t fastställda bolagsordning.

Kadettkurserna på krigsskolan äro enligt nuvarande system beräknade att pågå tio månader. Utbildningen kan sägas gå fram på tre linjer:

1. Den religiöst uppfostrande.

2. Den teoretiskt utbildande.

3. Den praktiskt utvecklande.

Den första linjen — den religiöst uppfostrande och utvecklande — är krigsskolans viktigaste, ty ingenting är ju betydelsefullare för en frälsningsofficer än en god och stark, i Jesus Kristus djupt rotad och säkert förankrad karaktär och en klar och rik andlig erfarenhet. För att nå fram till detta krigsskoleuppfostrans huvudmål har man på schemat upptagit gemensamma morgonbönemöten, enskilda andaktsstunder, personliga samtal mellan cheferna och kadetterna samt »andliga dagar». De »andliga dagarna» hållas en gång i månaden, då kommendören eller annan ledande officer leder andliga möten med kadetterna.Den teoretiska undervisningen har naturligtvis sin synnerligen betydelsefulla uppgift. Frälsningsarmén kan och vill icke förneka sanningen av det gamla ordet: »Kunskap är makt.» Tyvärr är dock krigsskoletiden alltför kort, för att man under densamma skulle kunna hinna bibringa kadetterna den allmänbildning och de kunskaper i frågor, som direkt höra samman med vårt arbete, vilka äro nödvändiga för framgång i kristligt arbete i våra dagar. Krigsskolans undervisningsavdelning måste därför inrikta sig på att giva sina elever de elementäraste kunskaper som en ung frälsningsofficer måste äga samt att i övrigt göra skolans undervisning till ett väckelsearbete för självstudier.

Krigsskolans viktigaste undervisningsämne är helt naturligt bibelkunskap, som också har det största utrymmet på schemat. Vid sidan av undervisningen i detta ämne löpa studierna av Frälsningsarméns dogmatik eller lärosatser. En stor och betydelsefull grupp av ämnen gömmas under schemats rubrik »F. O.», som är en förkortning av ordet fältorganisation. Under F. O.-lektionerna behandlas sådana frågor som Frälsningsarméns styrelseform, dess finanser, organisation, arbetsmetoder etc.

Kadetterna undervisas också i vanliga skolämnen, nämligen svenska språket, matematik, geografi, välskrivning samt bokföring. Vidare upptar skolschemat kyrko-, missions- och frälsningsarméhistoria, gymnastik, hälso- och sjukvårdslära och matlagning (för de manliga kadetterna). Tre timmar i veckan äro anslagna till föredrag, då krigsskolans chef eller någon annan talar över olika betydelsefulla ämnen.

Varannan månad hålles skriftlig examen i huvudämnena. Skrivningarna betygsättas av undervisningssekreteraren.

Till den praktiska utbildningen hör textbehandling, sång, musik och fälttjänstövningar. I textbehandlingstimmarna givas kadetterna en enkel undervisning i homiletik och exegetik, som kan hjälpa dem att frambära budskapet om Guds frälsande nåd på ett enkelt, klart, tydligt och till hjärtat gående sätt.

Fälttjänstövningarna ske i huvudsak vid stockholmskårerna. Kadetterna äro för detta arbete uppdelade i brigader på 10—12 kvinnor eller män under befäl av var sin sergeant. Tisdagarna äro de speciella fälttjänstdagarna. Efter ett kort bönemöte marschera brigaderna under flygande baner till var sina kårer. Härifrån företages angrepp på den närmaste omgivningen, där kadetterna två och två — ofta är den ene i någon patrull en av kårens officerare eller en krigsskoleofficer — besöka från dörr till dörr för att tala med innevarande i andliga ting, läsa Guds ord,sjunga och bedja. Erfarenheterna under dessa besöksturer bliva mycket skiftande. Många gånger bli kadetterna bryskt och brutalt bortvisade, men ofta bli de också hjärtligt mottagna och hälsade välkomna. Ett icke ringa antal män och kvinnor ha genom dessa kadetternas husbesök blivit vunna för Kristus. Efter två timmars husbesök återvända kadetterna till kåren. Klockan 6 e. m. leda kadetterna barnmöte och kl. 8 e. m. offentligt möte.

Även på söndagarna deltaga kadetterna i arbetet vid sina kårer, leda eftermiddagsmötet samt deltaga i barnmötet och det offentliga kvällsmötet. Under sommaren är fältarbetsprogrammet ytterligare utökat; då tillkomma nämligen gårds- och andra friluftsmöten. Till mötesprogrammet hör också ett offentligt helgelsemöte i Templet varje fredag kväll. På lördagarna gå kadetterna under förmiddagen från dörr till dörr vid för varje kadett bestämda gator och sälja Stridsropet och på kvällarna från kl. 5,30 till 9,30 sker försäljning av »Ropet» på kaféer och krogar.

Vid kursens slut befordras kadetterna till provlöjtnanter och utsändas till assistentförordnanden i de olika verksamhetsgrenarna. Några få dock stanna på krigsskolan för att i egenskap av sergeanter bidraga vid fostran av nästkommande ring. Provlöjtnanterna ha nu att under ett år genomgå en korrespondenskurs, och först sedan krigsskolans provofficersavdelning givit godkända betyg i denna kurs, kunna de befordras till löjtnants rang och äro att räkna som verkliga officerare. Sedan dröjer det åtskilliga år, innan de bliva befälhavande officerare. Kadettsergeanterna, som inneha underbefälsställning vid krigsskolan, fortsätta där sina studier för att vid slutet av andra årets kurs befordras till full löjtnantsrang.

För att bli antagen till kadett måste man först och främst vara frälsningssoldat. Det krävs vidare att kandidaten undertecknar en mycket omfattande förbindelse samt erhåller rekommendationer av sin kårs främste underofficer, av kårens befälhavande officer samt av divisionsofficeren. Kursen är egentligen avgiftsfri, men det förväntas att den blivande kadetten före ankomsten till krigsskolan insamlar 100 kronor. Åldern för inträde är 18 —25 år.

Sedan krigsskolan år 1905 reorganiserades, ha följande officerare fört befäl över densamma: (nuvarande) kommendör Karl Larsson samt överstarna Sven Wiberg (två perioder), Gustaf Blomberg, Henning Rosendahl (två perioder) och Anders Th. Dahlberg. KAPITEL XXVI Femårsperioden 1918—1922

Denna period, de svåra krigs- och krisåren strax före och närmast efter fredsslutet, erbjöd givetvis särskilda och stora svårigheter för vårt arbete och icke minst dess rent religiösa del. Krigets direkta inverkan åstadkom hos många människor tvivel på kristendomens makt och förhärdande av känslolivet. Det allmänna moraliska förfallet under kristidslagarnas och gulascheriets tidsperiod utgjorde kanske ett ännu större hinder för själars frälsning och vår andliga verksamhet. Och likväl voro åren 1918—1922 utomordentligt framgångsrika för Frälsningsarmén i Sverge, ja, under denna tid nåddes kulmen hittills i dess verksamhet, så långt densamma kan bedömas statistiskt. Antalet närvarande i mötena, som år 1911 var omkring 7,200,000, steg 1918 till 9,700,000 och 1920, då höjdpunkten nåddes, till omkring 12,500,000. Många själar blevo också frälsta under de fem åren både i vinter-fälttågens speciella kampanjer och under övriga tider av åren.

Orsaken till denna härliga framgång berodde naturligtvis på Guds välsignelse över vårt arbete, men det fanns även yttre förhållanden, som medverkade till väckelsen, främst då den fruktansvärda influensaepidemien, som skördade så många offer, uppskakade landets hela befolkning och gjorde frågorna om död och dom, om himmel och helvete allvarliga och aktuella.

I slutet av januari 1918 avskildes tio officerare för tjänst i Ryssland. Senare på året reste ytterligare ett par

svenska officerare till detta land. De blevo dock icke gamla där. Den bolschevikiska regimen visade snart nog sina religionsfientliga avsikter och trakasserade på allt sätt Frälsningsarméns verksamhet. Den 11 november 1918 stängdes högkvarteret i Petrograd av »avdelningen för bekämpandet av kontrarevolution» (!), och därefter fingo svenska och andra icke ryska officerare order från vårt internationella högkvarter att resa hem. Överste Karl Larsson, som fört befälet över pionjärerna och de snabbt växande ryska salvationist-trupperna, lämnade med sin familj Petrograd vid jultiden och därmed hade alla svenska officerare lämnat Ryssland. En av dem fick dock sin

grav i det främmande landet, nämligen kapten Emma Olsson, som den 5 juli avled i smittkoppor och tre dagar senare begrovs i rysk jord.

Det torde knappast behöva sägas att det icke var rädsla för lidande och död, som kom de svenska frälsningsofficerarna att lämna Ryssland. Men möjligheterna, särskilt för utlänningar i en internationell kristlig organisations tjänst, att utföra något för Guds sak voro fullständigt spärrade. Frälsningsarméns general ansåg det under sådana förhållanden vara orätt att riskera de i Ryssland arbetande främlingarnas liv och gav order om hemresa. Hans och de hemdragandes hopp var dock att detta återtåg endast var tillfälligt. Ännu har det dock icke blivit Frälsningsarmén möjligt att återupptaga sitt lovande men brutalt avbrutna arbete i Ryssland.

Den 9—11 februari höllos »Tre sociala dagar» i Stockholm. I dessa deltogo under kommendör Ögrims ledning flertalet officerare inom manliga sociala verksamheten i Sverge. Pojkbrigaden hade sitt första sommarting, i Stockholm lördagen och söndagen den 15 och 16 juni. Tingets största sammankomst, en offentlig demonstration, hölls söndagseftermiddag på Skansen, där brigadens första officiella flagga överlämnades till densamma. Under juni månad bytte fem divisionsofficerare förordnanden. I augusti erhöll överstelöjtnant R. Gundersen uppbrottsorder och utnämndes till chefsekreterare i Norge. Överstelöjtnanten, som med nit och framgång under sex och ett halvt år beklätt fältsekreterar-posten i vårt land, hade tillvunnit sig allmän aktning och stor tillgivenhet för sin redbara karaktär och kamratliga umgängelse. Han efterträddes av överstelöjtnant Gustaf Blomberg.

På hösten skänkte Sverge fyra officerare till Finland: adjutant Elin Andersson, stabskapten och fru Karl Johansson samt stabskapten Ester Carlsson, som då ingick äktenskap med överste Toft.

Under året — särskilt dess senare del — härjade »spanska sjukan» fruktansvärt i vårt land. Detta vållade verksamheten svårigheter, då myndigheterna flerstädes utfärdade förbud mot hållandet av offentliga sammankomster. I Sundsvalls division voro sålunda på en gång 20 kårer utsatta för mötesförbud, i Örebro division 19, i Hälsinglands 7, i Smålands 6 etc. Men sjukdomen gav också officerarna :— både slum- och fältofficerare — de rikaste tillfällen att vid sjuk- och dödsbäddar bliva till hjälp och välsignelse. Slumsystrar och kvinnliga fältofficerare arbetade till sin styrkas bristningsgräns för att vårda epidemiens offer och trotsade därunder på ett det mest hjältemodiga sätt risken att själva

bliva smittade. Under detta fingo de leda många sjuka och döende och många av dessas anhöriga till tro på och frid i Jesus Kristus, ja, det hände att på flera platser deras heroiska och självförsakande arbete ledde till nyvaknat intresse för Arméns verksamhet och till omfattande väckelse.

Frälsningsarmén gjorde också stora förluster genom dödens skördar under denna epidemi. Särskilt på hösten innehöll Stridsropet ofta flera sidor dödsrapporter i varje nummer. Under tre månader befordrades icke mindre än tio officerare till den himmelska härligheten; under en och samma vecka dogo tre unga och mycket förhoppningsfulla manliga officerare.

År 1919 ingick under skuggan av spanska sjukans fruktansvärda härjningar. Denna hemsökelse hade stämt massor till allvarstankar och kom många, som förut varit religiöst likgiltiga eller t. o. m. kristusfientliga, att intressera sig för andliga ting. Detta förmärktes i våra möten, som uppvisade ökad anslutning — i januari ökades antalet närvarande i de vuxnas möten med 45,628 i medeltal per vecka, och barnmötena uppvisade samma månad 22 % fler besökare än 1918. Antalet frälsningssökande under vinterfälttåget var stort. I flera andra stycken visade

årets statistik en storartad framgång, exempelvis i fråga om inskrivna söndagsskolbarn, vilkas antal nådde upp till 29,000, och ifråga om Stridsropet, som trots ytterligare prisförhöjning (lösnummerpriset ökades den 1 januari till 20 öre) under stormlöpningen i februari—mars nådde en upplaga av 71,500 exemplar och av vars julnummer såldes 140,000 exemplar.

I början av året utnämndes överstelöjtnant August Hammar till assisterande chefsekreterare, men endast några veckor senare erhöll överste W. H. Howard farvälorder, och överstelöjtnant Hammar placerades då i hans ställe i chefsekreterarstolen. Den 5 februari hölls farvälmöte för överste och fru Howard, som omedelbart därefter avreste till Holland, i vilket land översten utnämnts till territoriell ledare. Överste och fru Howard hade sammanlagt tillbringat tjugu år i Skandinavien, varav sex och ett halvt i Sverge. Båda hade genom personlig vänlighet, innerlig gudsfruktan och outtröttlig nitälskan för Guds och Frälsningsarméns sak gjort sig mycket avhållna i vårt land.

Under sitt besök i Stockholm för att leda kongressen mottogs generalen i enskild audiens av konung Gustaf. Hans majestät samtalade en lång

stund mycket hjärtligt med generalen och uttalade slutligen till honom ett varmt tack för vad Frälsningsarmén uträttat i Sverge.

Redan i maj månad hade kommendör Ögrim fått uppbrottsorder och samtidigt utnämnts till ledare för Frälsningsarmén i Tyskland, vilken post han redan från dagen för farvälordern skulle fylla vid sidan av chefskapet i Sverge. Kommendör och fru Ögrims sista farvälmöte i Sverge hölls dock först den 6 oktober. Det ägde rum i Immanuelskyrkan, som var fylld till sista plats, och präglades av varm kärlek till de bortdragande ledarna samt stor tacksamhet till Gud för vad de genom hans nåd och bistånd fått utföra för Jesu Kristi rikssak och Frälsningsarmén i Sverge.

De sju och ett halvt år som kommendör Ögrim förde befälet voro för Frälsningsarmén i Sverge mycket framgångsrika. Följande utdrag ur statistiken säger en del därom: Kårernas antal ökades med 35, de sociala institutionernas med 36, officerarnas med 212, soldaternas med 6,365. Mötesbesökarnas antal var i möten för vuxna 1911 5,945,796 och 1918 7,952,431 och i barn- och ungdomsmöten respektive 1,309,942 och 1,824,535. Påskofferinsamlingen inbringade 1912 kronor 20,147: 06 och 1918 kronor 165,166:39; försakelseveckan 1911 114,342:12 och 1918 229,740: 70. Fastighetsdepartementet förvärvade under åren 1912—1919 87 fastigheter och tomter samt utförde 30 ny- och ombyggnader, alltsammans till en kostnad av kronor 2,930,944: 50. Högkvarterets budget för år 1912 slutade på omkring 2,000,000 kronor men gick år 1918 upp till över 5,000,000 kronor. I fråga om finanserna bör dock tagas i beräkning penningvärdets starka fall under dessa år.

Kommendör Ögrims efterträdare blev kommendör Charles Sowton, senast ledare i västra Kanada, väl känd och avhållen i Sverge från den tid på fyra år, då han var chef sekreterare i landet. Kommendör och fru Sowton hälsades välkomna vid möte i Templet torsdagen den 13 november och förvånade alla sina åhörare med att hålla sina tal på svenska, vilket ju måste anses synnerligen anmärkningsvärt, då de knappast haft anledning att offentligt tala »ärans och hjältarnas språk», sedan kommendören femton år tidigare förde befälet över svenskamerikanska verksamheten i Förenta staterna.

I början av år 1920 omorganiserades Pojkbrigaden och förvandlades till en avdelning av Frälsningsarméns internationella Livräddningsorganisation. »Pojkbrigadisterna» blevo sålunda livräddningsscouter, och de-

ras verksamhet infördes helt på scoutvägar, dock — naturligtvis —- med stark betoning av det andliga som rörelsens viktigaste medel och mål. Denna förändring gav genast starkare fart åt vårt arbete bland pojkar. Under pingsten hölls ett L. S.-scouternas sommarting i Västerås, dit mer än 500 scouter samlats. I början av augusti samlades scoutledarna till en serie speciella instruktionsmöten i Jönköping, där principerna och metoderna för den nya rörelsen utvecklades och förklarades.

Detta år utkom Frälsningsarméns internationella pensionsreglemente, och därmed var frågan om ålderstigna och till tjänst oförmögna frälsningsofficerares underhåll tillfredsställande ordnad. Efter en nyligen företagen revision av bestämmelserna om åldersgränser gälla nu följande regler: Varje frälsningsofficer pensioneras: män vid 65 års ålder och efter minst 30 tjänsteår, kvinnor vid 60 års ålder och efter minst 25 tjänsteår; kommendörer kvarstå i tjänst till resp. 70 och 65 års ålder, missionsofficerare och andra, som tjänstgjort i tropiska klimat, från-träda aktiv tjänst vid resp. 60 och 55 års ålder. Pensionen utgår med hälften av de löneförmåner som vederbörande haft rätt åtnjuta i sitt sista förordnande. Officerare, som tidigare bliva oförmögna till aktiv tjänst, invalidpensioneras efter särskilda bestämmelser.

I slutet av augusti besöktes vårt land av Englands förnämsta kårmusikkår, Chalk Farm Band, en utomordentlig hornorkester på fyrtio man. Musikkåren, för vilken färden egentligen var en semestertripp till ett främmande land, höll på åtta dagar fjorton konserter i Malmö, Jönköping, Norrköping, Eskilstuna, Västerås, Stockholm, Örebro och Göteborg, överallt inför åhörarskaror, som sprängfyllde de största tillgängliga lokaler. Västeråskonserten hölls i stadens domkyrka. Musikkårens prestationer väckte både förvåning och förtjusning; förvåning, ty det stora flertalet sakkunniga som bevistade konserterna hade förut ingen föreställning om att det fanns armémusikkårer på en så hög musikalisk nivå, ja, att det över huvud taget existerade en amatörorkester av sådan kvalité; förtjusning, ty konserterna voro både musikaliska och andliga högtidsstunder. Besöket blev också en mäktig sporre till framsteg för de svenska armémusikkårerna. Flera av dessa började fr. o. m. hösten 1920 anskaffa engelska instrumentuppsättningar, vilka särskilt ifråga om bas-och tenorinstrument anses vara de svenska överlägsna i ton. De engelska horninstrument som våra musikkårer bruka tillverkas på Frälsningsarméns egen instrumentfabrik i S :t Albans.

Under året skedde flera betydelsefulla förflyttningar inom den sven-

ska staben. I april månad sade överstelöjtnant Gerda Hulander farväl från kvinnliga sociala verksamheten, och till hennes efterträdare utnämndes brigadör Alma Petri. På hösten förflyttades överste Julius Nielsen från Danmark till Sverge och blev D. 0. i Smålands division, överstelöjtnant Sven Wiberg återvände från Japan och blev D. 0. i Göteborgs division, brigadör Nathan Svensson utnämndes till fastighetssekreterare och brigadör Herman Kahnlund till revisionssekreterare. Senare förflyttades överstelöjtnant Gustaf Blomberg från fältsekreterarposten i vårt land till chefsekreterarposten i Finland samt efterträddes av överstelöjtnant Joakim Möklebust, som närmast förut varit chefsekreterare i Finland och tidigare beklätt ett flertal viktiga poster i sitt hemland, Norge.

I början av året reste tio svenska officerare från hemlandet för att tjäna Gud i Finland, Tyskland, Tjeckoslovakiet och Sydamerika, och på hösten drogo tre åstad till Arméns missionsfält i Kina.

Stridsropet, som under året nådde upp till en veckoupplaga på i medeltal omkring 65,000 exemplar — den högsta någonsin —, utgav detta år för första gången ett större, konstnärligt och typografiskt mer påkostat julnummer. Denna idé slog väl igenom och har sedan bibehållits. En liten notis, som på hösten gick genom pressen, har sitt intresse; den lydde: »Professor Edv. Lehmann föreläser under höstterminen (Vid Lunds universitet. -— Förf. anm.) över ämnet: 'William Booth och Frälsningsarmén'.» Under året hemförlovades en mycket känd soldat i Uppsala kår, docenten och lektorn, fil. d:r Gustaf Erikson. Tidigare hade han flitigt deltagit i kårens arbete, där han spelade sin fiol i strängmusikkåren, men under de sista levnadsåren hade kroppslig klenhet hindrat honom att så göra.

Fastighetsdepartementet utvecklade avsevärt sina domäner detta år. Ett tjugutal fastighetsköp och om- eller nybyggnadsföretag äro att anteckna från 1920. De största av dessa voro lokalbyggena för Göteborgs IV :e. Degerfors och Kumla kårer. Den sistnämnda kåren har äran av ett rekord i Arméns svenska byggnadshistoria — den hade vid sin lokals invigning den största byggnadsfond som någon kår dittills på förhand insamlat, nämligen 50,000 kronor.

Vid början av 1921 utsände generalen ett upprop till den världsvida Frälsningsarmén med uppmaning till ett

speciellt fälttåg för själars frälsning. Orsaken till denna maning var efterkrigsårens hejdlösa nöjes-

och njutningslystad med dess fruktansvärda moraliska förfall. I vårt land åtlyddes generalens maning, och vinterfälttåget gjordes till ett synnerligen energiskt anfall på syndens och Satans bålverk. Resultatet blev också glädjande.

Under pingsthelgen 1921 hölls ett Livräddningsscouternas sommarting i Göteborg. Det var en storartad anordning med ett flertal marscher under »flygande fanor och klingande spel» genom Göteborgs gator, mottagning med flaggor och musik av en ankommande amerikabåt, möten och fester och demonstrationer i I:a kårens lokal, Lorensbergs cirkus. Konserthuset och Slottsskogen m. m. I tinget deltogo 850 scouter från 36 kårer, och musiken utfördes av en hornmusikkår på 150 »man», sammansatt av pojkar från 15 kårer.

På hösten 1921 skedde en hel del, som är värt att nämnas. Den 20—21 augusti hölls i Södertälje en ungdomslegionsledarkurs, den första och hittills enda i sitt slag. I slutet av augusti och början av september gästades vårt land av en brigad armésångare från Västindien, tretton färgade officerare och soldater. De sjöngo sina lika vackra som originella och gripande negersånger med klockrena stämmor och på ett mästerligt sätt och blevo mycket populära. Den 24—25 september ledde kommendör Sowton en musikledarkongress, som samlat 120 ledare för horn-och strängmusikkårer till Stockholm.

Och så kom som »blixt från klar himmel» meddelande om uppbrottsorder för kommendör och fru Sowton, vilka — denna gång — knappast varit i vårt land två år. De höllo farvälmöte i Stockholm den 2 november och avreste omedelbart därefter till Kanada, där kommendören enligt generalens order tog befälet över östra territoriet.

Kommendör Sowton kom till Sverge, just när vår verksamhet nådde sin utvecklings hittills högsta vågkam. I flera avseenden och särskilt i fråga om anslutning till mötena står 1920 främst i vår femtioåriga historia. Givetvis var det icke lätt att i den moraliska och religiösa strömkantring som ägde rum åren närmast efter världskrigets slut driva vårt arbete än högre upp, ej heller var det lätt att på den korta tiden hinna genomföra några stora planer, men det måste dock sägas att kommendör Sowtons arbete här hade sin betydelse och ledde till framgång — endast det att officersantalet ökats med ett hundratal, trots att ett fyrtiotal officerare »offrats» för arbete i hednavärlden och i andra främmande länder, vittnar ju om seger.

Officerskåren aktade och skattade kommendör Sowton högt. »Han var

öppen och ärlig som en solskensdag», skrev någon efter hans död. »Där var aldrig något gömt eller dolt under hans ord och handlingar, på samma gång som han var bestämd. Hans ja var ja, och hans nej var nej. Han var alltid vänlig och tillmötesgående men tvekade heller inte att tillrättavisa, där så behövdes.»

Kommendör Sowton var en sannskyldig kosmopolit. Efter sin tid som chefsekreterare i vårt land, till vilken post han kom, sedan han varit ledare i Norge, var han stationerad i Förenta staterna, Danmark, Kanada, Indien och så åter i Kanada — som ledare för västra territoriet —, därefter i Sverge, så i östra kanadensiska territoriet och i Australiens östra territorium. Från Australien beordrades han till hemlandet, där han då ej haft förordnande på fyrtio år, och blev utnämnd till chef för manliga sociala arbetet i Storbritannien. Denna post hann kommendören knappast tillträda, förrän han år 1930 utnämndes till hemförlovade kommendör Mitchells efterträdare som internationell sekreterare. På väg till Stockholm för att leda kongressen 1931 insjuknade kommendören i Göteborg och måste återvända till London. Sedan kom han ej mer i tjänstgöring. Den 12 februari 1932, några få dagar efter det han i ett möte som pensionerad sagt farväl till sina kamrater vid internationella högkvarteret, fick han »order högre upp».

Till kommendör Sowtons efterträdare som ledare av de svenska sal-vationisttrupperna utnämnde generalen en av Frälsningsarméns främsta krafter, kommendör George Mitchell. Från sin ungdom knuten till internationella högkvarteret, där han började sin levnadsbana som springpojke, hade han beklätt de högsta ledarposterna på det

finansiella området och senast varit direktör i Frälsningsarméns livförsäkringsbolag. Genom flitig offentlig verksamhet inom Armén i hemlandet, bl. a. som ledare för den ryktbara internationella stabsmusikkåren, och genom omfattande resor i speciella uppdrag på den europeiska kontinenten, i Förenta staterna och Kanada och till missionsfälten i Asien hade han också förvärvat sig god insikt i alla de grenar av Frälsningsarméns verksamhet som lågo utanför hans speciella gebit. Som människa och kristen hade kommendör Mitchell också det allra bästa rykte. Han mottogs därför med stor hjärtlighet och de största förhoppningar. Välkomstmöte hölls onsdagen den 30 november.

I början av november skedde en betydelsefull förflyttning inom svenska staben, då överstelöjtnant S. Wiberg, som varit D. O. i Göteborgs

division, blev chef för krigsskolan, överstelöjtnant H. Rosendahl, som varit krigsskolechef, blev nationell ungdomssekreterare, brigadör Hj. Frisk, som varit nationell ungdomssekreterare, blev D. O. i Östergötlands division, o. s. v. Under året utreste ett antal officerare till missionsfälten i Brittiska Indien och Holländska Ostindien.

Den 14—17 januari 1922 hölls under ledning av general Bramwell Booth en nordisk stabskongress i Stockholm. Stabschefen, kommendör Edward J. Higgins, överstelöjtnant Catherine Booth och ledarna för de nordiska länderna — kommendörerna Mitchell, Sverge, och Booth-Hellberg, Norge, samt kommendörlöjtnanterna Povlsen, Danmark, och Palmer, Finland — assisterade generalen, och alla stabsofficerare i Danmark, Finland, Norge och Sverge deltogo. I samband med kongressen höllos »Två dagar inför Gud» med tre sammankomster i Auditorium vardera dagen.

Den 17 februari hölls farvälmöte för överstelöjtnant och fru Wick-berg, vilka avreste till Schweiz, där överstelöjtnanten blev krigsskolechef. I samband med en stabsförflyttning i mars, som omfattade flera divisionsofficerare och divisionsungdomssekreterare, delades Norrlands division i två — Västernorrlands och Jämtlands division. Livräddnings-gard- och livräddningspojkorganisationen startades i början av detta år. Den 10—12 juni hölls ett Livräddningsscouternas sommarting i Stockholm, till vilket 800 scouter från alla delar av landet samlades.

Fr. o. m. den 1 maj t. o. m. den 3 juli besöktes ett stort antal kårer av ett tjugutal flickor från en av Frälsningsarméns skolor i Indien. Ledare voro adjutant Ellen Olsson (Khushi) och ensajn Emma Johansson (Kamala Bai), föreståndarinnorna för den skola i Satara, varifrån flickorna voro. Alla flickorna, av vilka flera omhändertagits under de mest ömmande omständigheter, voro frälsta och utgjorde talande bevis för vad kristendomen kan göra för de folk som leva i hedendomens mörker. På hösten hade svenska fältet ännu ett besök i missionens intresse av stort värde, nämligen av överste Annette Anderson och överstelöjtnant Adele Andersen, som på uppdrag av internationella högkvarteret företagit en inspektionsfärd till Indien, Holländska Ostindien, Kina, Japan och Korea, främst med tanke på att tillse och uppmuntra de skandinaviska officerare som arbeta på dessa fält.

Årets största händelse i vårt land var förbudsomröstningen. Frälsningsarmén kämpade för denna på förbudsvännernas sida. Den erfarenhet av rusdryckernas skadegörelse som Armén samlat under sin verk-

samhet bland nödens och armodets barn, Arméns på religiös grundval vilande uppfattning om det omoraliska i att staten profiterar på en trafik, vars ökade inkomst betingas av folkets sjunkande sedlighet, samt Arméns bestämda tro på att det i vårt folk fanns nog mycken oegennytta, klokhet och god vilja för att upprätthålla ett beslutat förbud gjorde att den med kraft och hänförelse deltog i striden på förbudssidan. Säkerligen erkände också varje tänkande iakttagare att Armén i denna strid kämpade av rena motiv och icke kunde handla annorlunda än den gjorde, om den ville vara ärlig mot sin övertygelse och sin kallelse.

Den 16—18 september ledde kommendören i Stockholm en serie speciella möten för ungdomsfanjunkare samt

scout- och gardledare.

I november månad hölls femton dagars kurs för officerare, som arbetat på fältet i tio år. Schemat upptog ett stort antal föredrag i instruktiva, allmänbildande och andligt uppbyggande ämnen. Kursen blev mycket uppskattad och gagnerik. Liknande kurser ha sedan hållits år efter år. De första dagarna i december hölls musikledarkongress i Stockholm.

På grund av tidsförhållandena hölls ingen årskongress år 1918. Kongressen 1919 leddes av general Bramwell Booth och 1920 av fru Booth. År 1921 vidtogs en genomgripande förändring med årskongressen — den delades upp i tre smärre kongresser. Den första av dessa hölls i Göteborg den 17—21 juni under ledning av kommendör och fru Booth-Tucker, och i denna deltogo officerare från Skåne, Smålands och Göteborgs divisioner. De offentliga mötena höllos i Lorensbergs cirkus, Konserthuset och Slottsskogen. Den andra »tredjedelskongressen» gick av stapeln den 24—28 juni i Gävle, där officerarna från Uppsala, Hälsinglands, Norrlands och Norrbottens divisioner voro sammandragna. Även här ledde kommendör Booth-Tucker. Mötena höllos i Betlehemskyrkan, Emanuelskyrkan och Boulognerskogen. Midsommardagen hade ett par stockholmskårer anordnat tågmanöver till kongresstaden, som därigenom fick en extra invasion på ett tusental huvudstadsbor. Den tredje och sista kongressen ägde rum i Stockholm den 8—13 juli och leddes av dåvarande stabschefen, kommendör E. J. Higgins. I denna deltogo Stockholms, Dala, Örebro och Östergötlands divisioner. De stora mötena höllos i Auditorium samt på Ladugårdsgärdet och Skansen.

Årskongressen 1922 var även tredelad. Den första hölls i Malmö den 15—20 juni under ledning av chefen för den kvinnliga sociala verksamheten i Storbritannien, kommendör Adelaide Cox. Den andra hölls i Sundsvall den 23—28 juni och leddes även av kommendör Cox. Den

tredje hölls i Stockholm den 7—11 juni under ledning av kommendör Mitchell, som biträddes av kommendör Henry Bullard och överste Al-lister Smith. Under femårsperioden voro landets stabsofficerare samlade i Stockholm till samråd ett par gånger.

Sommarkolonierna för barn ökades under denna femårsperiod till tio med plats för tillsammans 400 barn. En av de nya kolonierna, Sjövik utanför Gävle, skänktes till Frälsningsarmén av fru Lotten Westergren. För Hälsingborgs slumstations koloni köptes egen fastighet i Råå. År 1919 upptogs på allvar arbetet att sända barn från storstäderna till »sommarföräldrar» på landsbygden, ett arbete, som Stockholms hjälptrupper under sin nitiske ledare, hjälptruppschef August Helin på Stockholm VI, och i samarbete med huvudstadens slumofficerare sedermera så energiskt och framgångsrikt fortsatt. Detta år fingo 225 stockholmsbarn tack vare denna ansträngning njuta frisk luft, stärkande föda och god vård i präktiga landsbygdshem. I Örebro agiterades även år 1919 för »sommarbarn» till »sommarhem» med resultat att 70 pojkar och flickor från Närkes huvudstad också fingo komma »ut till landet, ut till fåglarna», de småttingar oräknade som fingo rum på stadens slumstations två kolonier. På Kurön anordnades sommaren 1919 en koloni för ett tjugutal frälsningsofficersbarn från det svältande Tyskland, och påföljande år lyckades högkvarteret utackordera ett femtiotal barn från Tyskland i goda svenska lanthem. Samma år gjordes en insamling för Centraleuropas svältande barn, bland vilka Frälsningsarmén bedrev ett vittomfattande nödhjälpsarbete, bl. a. genom utdelning av kondenserad mjölk.

Ett flertal andra sociala utvecklingar under omskrivna femårsperiod böra också nämnas. År 1918 inköptes fastigheten Vegagatan 16, som skulle användas till slumcentral, pensionat för kvinnor och mottagningshem för midnattsmissionen. År 1919 öppnades barnhärbärget Vårsol i Jönköping och två nya semesterhem för gamla kvinnor — utanför Norrköping och Visby — slogo denna sommar upp sina portar. Manliga sociala institutionen i Jönköping tillbyggdes och förbättrades och den fastighet, som dittills förhyrts för »manliga sociala» i Gävle, inköptes och renoverades 1919. År 1920 togs det nya semesterhemmet för gamla stockholmskvinnor, Ekbacken vid Skuru, i bruk. Samma år utvidgades mödrahemmet Skogsbo och öppnades ett hem för frigivna kvinnliga fångar i Tranås.

Slumstationernas och övriga sociala institutioners samt kårernas nöd-

352Ett hörn av Lägret i Lidingö.

General Bramwell Booth med stab vid Lidingölägrets invigning 1923.Kompani i söndagsskolan.

Ett sandlådekompani.Femårsperioden 1918—1922

hjälpsarbete hade under denna tid stor omfattning, icke minst till julарna. Offervilligheten för detta arbete var också stor under dessa den starka penningflodens år. Av de många och stora gåvorna nämna vi endast en: på sin femtioårsdag 1919 skänkte rentier Karl Bergsten 25,000 kronor.

Följande kårer öppnades: Åhus och Vallsta (1918); Morjärv, Robertsfors och Doris (1919); Bjärnum, Krokek och Åtvidaberg (1920); Jörn, Husum, Storvik och Vimmerby (1921); Söderköping (1922). Ett flertal kårer fingo under dessa år egna lokaler.

Fyrtioårsfesten firades i Stockholm i dagarna tre. Torsdagen den 28 december var det jubileumsfest i Auditorium med ett ståtligt program.

Kommendör Lucy Booth-Hellberg höll högtidstalet. Hälsningar hade ingått från alla de förutvarande territoriella ledare och chefsekreterare i Sverge, som ännu voro i livet. Särskild glädje och stort intresse väckte det att »den svenska armémodern», kommendör Hanna Ouchterlony, var i stånd att deltaga och tala. På fredagen hölls ett »Ungdomens jubileumsmöte» i Templet och på lördagen ett högtidsmöte i samma lokal. I det sistnämnda talade som representanter för olika kristna samfund i landet kyrkoherde J. Källander (statskyrkan), missionsföreståndare J. Nyrén (Svenska Missionsförbundet), missionssekreterare C. G. Lundin (Baptistsamfundet), doktor K. A. Janson (Metodistkyrkan) och fröken Anna Roos (K. F. U. K.).

Vid tiden för fyrtioårsjubileet visade Frälsningsarmén i Sverge följande statistik:

Kårer 265

Sociala institutioner 109

Dövstumexpeditioner 8

Officerare 1,306

Underofficerare 2,847

Musikanter 3,374

Kompanibarn 26,111

Barnsoldater 5,241

Kårkadetter 1,256

Ungdomslegionsmedlemmar 3,154

Barnlegionsmedlemmar 1,131

Periodiska publikationer 8

Medelupplaga per nummer 140,000

353Femtio års fälttåg Försakelseveckan inbringade:

1918 ....233,459:11

1919 ....294,553:91

1920 ....330,000: —

1921 ....271,590:86

1922 ....223,509:14

Med anledning av det förestående fyrtioårsjubileet hade Stridsropets redaktion för årets julnummer av tio framstående män begärt svar på frågan: »Vad gott har Frälsningsarmén uträttat i vårt land?»

Riksdagsman Felix Hamrin svarade:

»Ni har frågat: Vad är eder tanke om Frälsningsarmén, och vad gott har den uträttat i vårt land?

Frågan är lika vittomfattande, som om ni frågat vad kristendom har uträttat. Och den frågan kan endast besvaras av generationers människor och evighetens frälsta skaror tillsammans. Det svaret bliver innehållsrikt och enstämmigt.

Unga män och unga kvinnor svara att Frälsningsarmén varit Guds hand, som lett dem genom ungdomstidens frestelser och faror, mognade män och kvinnor att en allmakts stöd och hjälp kommit genom Frälsningsarmén, och ålderdomens grånade människor tacka Gud för tröst och välsignelse genom Armén. Fattiga mödrar erkänna sin tacksamhetsskuld för att deras barn fått bröd, föräldrar för att de fått sina kära räddade undan last och elände, fångar för en stråle ljus i mörkret, och de som bo i nödens och armodets boningar för visad kärlek och omvårdnad.

Det är i korthet även min tanke om Frälsningsarmén och vad gott den uträttat för vårt land och folk.

Men eder fråga väcker också för min personliga del ett trettioårsminne till liv. En aderton års yngling mötte Frälsningsarmén. Han visades vägen till fadershuset och följde den. Målet är icke hunnet, men erfarenheten under det tillryggalagda stycket eggar med oemotståndlig styrka till fortsatt marsch framåt och uppåt. Och när ynglingen, som nu är man, hunnit fram, skall han tillsammans med alla räddade instämma i himlarnas sång kring Guds och Lammets tron.»

Professorn vid Lunds universitet Edv. Lehmann skrev:

»Det första som jag hörde om Frälsningsarmén, då jag var barn, var kyrkoherdens ord till min mamma hemma på Österbro i Köpenhamn: 'Nog skola vi få dem utkörda och själva ta itu med samma sak på ett stilla, evangeliskt sätt'. Det stilla sättet blev så stilla, att man aldrig har hört av det, och med det evangeliska blev det väl likaså. Hur förvånad blev jag så icke, då jag som student fick läsa en bok av den kyrkohisto-

riske professorn i Köpenhamn Fredrik Nielsen, som handlade om Frälsningsarmén och betraktade den som en stor händelse i kyrkans liv, fastän han såsom ivrig grundtvigian ej kunde gilla Booths avvisande hållning gentemot dogm och sakrament.

Ännu gjorde detta dock icke tillräckligt intryck på mig. Detta fick jag först, då jag kom till London. Begripligt nog. Om Frälsningsarmén skall man icke läsa, den skall man se och höra, och helst i dess eget fosterland. Den är skapad av det engelska lynnet och i den engelska miljön. 'Wer den Dichter will verstehen, muss in Dichters Lande gehen', säger Goethe. En skald förstår man först i hans eget land, och även om det heter att ingen profet är väl upptagen i sitt fädernesland, måste man ändå, för att rätt förstå honom, känna hans förutsättningar.

Anglosaxarens robustkraft, hans sunda blick på livet, hans fasta grepp om tingen, hans vandringslust, hans härskargåva — utan detta hade ingen Frälsningsarmé kommit till stånd. Men i detta anglosaxiska ligger tillika det universella. Det vänder sig utåt mot världen, vill tjäna alla, erövra alla, icke som ett 'Rule Britannia' utan som ett: 'När jag har blivit upphöjd från jorden, vill jag draga alla till mig'.

Denna rörlighet har gjort Frälsningsarmén till den världsföreteelse, som den har blivit. En rörlighet, som börjar inifrån, från hjärtats oro, från sympatiens spänning; en värme, en ångkraft, som sätter hela det väldiga maskineriet i gång.

'Hur sköna äro deras fötter, som bringa gott budskap', heter det i Skriften. Det hör fötter till evangeliet — varken hjärta eller huvud äro i sig själva tillräckliga. Apostlarna vandrade, missionärerna vandrade, munkar och jesuiter vandrade, pietister och herrnhutare, baptister och metodister hava vandrat; nu är det Frälsningsarmén som är ute, ute på de vägar, som de stora vandringsrörelserna ha berett.

Men till skillnad från de flesta av dessa har Frälsningsarmén icke blott fötter utan också händer. Den nöjer sig icke med att förkunna; den vill handla, ja, den vill mera än detta: den vill göra människan handlande. Den lyder den aktivitetens lag, som är nedlagd i människans natur och som är livets lag. Denna aktivitet är icke blott engelsk, icke blott modern. Den är en evig princip; men genom att förverkliga denna har Frälsningsarmén blivit i bästa mening modern. Jesu evangelium har numera blivit ett 'arbetets evangelium' i högre grad än någonsin förut. Därigenom har Frälsningsarmén icke blott kommit på höjd med sin tid utan satt nya krafter i gång, bragt metoder i användning, som visa fram mot en ny och rik framtid för kristendomens gärning i människosläktet.

Sålunda har Frälsningsarmén redan nu blivit historisk, d. v. s. ett led i kyrkans, i kristendomens historia; och jag för min del är övertygad om att den kommer att antecknas som den största händelsen i det nittonde århundradets kyrkohistoria.»

355 KAPITEL XXVII Frälsningsarméns svenska litteratur

Redan på våren 1883 uttog major Hanna Ouchterlony tillståndsbevis för utgivandet av Stridsropet — namnet var en bokstavlig översättning av det engelska moderorganets The War Cry — men på grund av en englandsresa, som hon nödgades företaga, utkom det första numret icke förrän i september månad. Det innehöll först och främst följande programförklaring, undertecknad av dåvarande stabschefen (chefsekreteraren), stabskapten (nu kommendör) H. E. Whatmore:

»Stridsropet! Vilket namn för en andlig tidning! Jag trodde att en kristens förnämsta uppgift vore att bevara friden, att för evigt nedtysta detta hemska ord, vilket påminner hundratals mödrar, fäder, söner och döttrar om en ej länge sedan förfluten tid, då deras hem och lycka skövlades genom förlusten av en kär medlem, bortryckt av krigets hemska följder — och likväl kommen I med ett sådant namn, frossande i ett sådant ord, försökande att få envar med i detta nya krigståg! Utplånen namnet från eder tidning och kallen den i stället 'Frid'!

O, att vi kunde giva den namnet 'Frid', att vi vore i stånd att förkunna 'frid på jorden', att vi kunde fröjda varandras hjärtan med den glada nyheten, att alla människor omkring oss hade frid med sig själva och med Gud! Men ack, det kunna vi ej. Att kalla en tidning, som vill lägga i dagen det tillstånd, vari massorna befinna sig, 'Frid' vore dåraktigt, då vi ju se för ögonen att världen lever i fiendskap med Gud och trampar hans lag under sina fötter, att vi äro omgivna av otrogna, kristus-förnekare, likgiltiga och fiender till dem, vilkas uppgift är att strida för konungarnas Konungs sak.

Vi vilja förändra namn, då vi i sanning kunna förkunna 'frid på jorden', då riket är intaget av Herren Jesus Kristus. Under tiden må var och en som läser vår tidning vara beredd på att få höra talas om krig, krig mellan rätt och orätt, gott och ont, Kristi stridsmän och Satans; och vi önska att de som läsa aldrig må förlora ur sikte den övermåttan viktiga frågan: 'För vem strider jag?' Ty Konungen säger: 'Den som icke är med oss, han är emot oss'.

Några av våra läsare skola hälsa denna tidning med glädje, såsom I voren glada, då frälsningshären kom till edert land. I skolen betrakta den på samma sätt som vi, såsom ett medel att sprida budskapet om frälsning; vi kunna ej tvivla på dess härliga makt, om välsignelse efter väl-

signelse nedkallas över varje ord, som tryckes på dess sidor. Vi vilja bedja med eder att de nedskrivna sanningarna må genom den helige Andes nåd leta sig väg till de ofrälstas och fördomsfullas hjärtan, till dess alla komma till tron på samme Frälsare och vilja kämpa under hans fana.»

Vidare innehöll n:r 1 en biografi över general William Booth, en artikel om »Frälsningsarméns verksamhet i Sverge», upprop om och regler för »Frälsningsarméns hjälptrupper till försvar och understöd», en rent andlig

artikel under rubriken »Huru vi skola upphöja Jesus», en artikel under rubriken »Insänt», som polemiserar mot madame de Ga-sparins nyligen utkomna stridsskrift mot Frälsningsarmén, samt fyra krigsrapporter från andra länder och sången »Till Herrens maning säg ej nej». Numret var tryckt i 5,000 exemplar, och av de tre följande numren (tidningen utkom detta år endast en gång i månaden) trycktes 4,000 exemplar. Från och med 1884 års början utgåvos två nummer i månaden. År 1885 togs ett nytt steg framåt, i det att tidningen något förstorades och bättre papper började användas. Upplagan steg nu till 6,000 exemplar. Fr. o. m. nyåret 1886 blev Stridsropet veckotidning, något som hälsades med stor tillfredsställelse. Upplagan ökades till 8,000 exemplar. Den 15 oktober utgavs det första åttasidiga Stridsropet; nu steg upplagan till 13,000 exemplar.

Under de första åren trycktes Stridsropet hos David Lund (sedermera P. Palmquists tryckeri A.-B.). År 1889 uppsatte högkvarteret eget tryckeri. Den 10 april 1889 trycktes det första »Ropet» i egen press. Detta år var upplagan 21,000 exemplar, men den steg på ett par år till 40,000 exemplar. Denna ökning tvingade fram en utveckling av tryckeriet. År 1891 inköptes därför en rotationspress, som tryckte och falsade 10,000 exemplar i timmen. Under några år hade tryckeriet också sin egen klichéfabrik, som dock icke visade sig vara ekonomiskt fördelaktig och därför nedlades. Rotationspressen användes några år, varefter man återvände till snällpresstryck, detta förnämligast för att kunna reproducera de allt talrikare fotografierna från vår verksamhet i autotypiklichéer och så få dessa väl tryckta.

Sedermera har Stridsropets tryckeri utvecklats och förbättrats undan för undan, till dess det år 1931 inflyttade i de nybyggda lokalerna inom högkvarterets fastighet, där inredningen av arbetslokalerna och uppsättningen av materialierna är fullt förstklassig och alldeles modern. Tryckeriet har också alltid haft skickliga arbetare, varför det kunnat hålla

sin produktion på en hög kvalitativ nivå. Mellan tryckeripersonalen och dess chefer har även ständigt rått ett gott förhållande, vilket givit Stridsropets officin ett synnerligen gott rykte bland landets typografer och gjort att ombyten sällan skett annat än vid dödsfall eller invaliditet.

Från 1890 med dess 40,000 ex. per vecka fortsatte Stridsropets upplaga att stiga något år, men sjönk vid omläggningen av betalningssystemet, vilken skedde under kommendör Ridsdels tid. Då infördes nämligen det efterkravssystem, som ännu tillämpas, vilket gör att kårerna rekvirera Stridsropet i fast räkning, att inga returexemplar förekomma och att ingen häftar i skuld för tidningen. Så steg upplagan åter för att på nytt sjunka, denna gång ganska djupt. År 1905 var den nere i ett medeltal av omkring 28,000 per vecka. Från och med detta år började emellertid en lång uppgångsperiod, som varade till 1920, då kulmen nåddes med en veckoupplaga på i medeltal 65,000 exemplar.

Stridsropets första ansvariga utgivare var major Hanna Ouchterlony och dess första redaktör stabschefen (chefsekreteraren), stabskapten H. E. Whatmore, som sannolikt dock var det mer till namnet än till gagnet, enär han blott kunde mycket litet svenska och icke — så vitt bekant är — ägde erfarenhet på detta område. Han skrev dock under sina båda perioder i Sverge ganska mycket för Stridsropet. Snart nog fick man en språkkunnig hjälp i lärarinnan Anna Sjödin, som i Stridsropet n:r 5, 1884 kallar sig »anställd vid Frälsningsarmén som översättare för Stridsropet». Stabscheferna (H. E. Whatmore, R. Perry och E. Hellberg) buro dock ansvaret för redigeringen.

I juni 1888 fick Stridsropet sin förste mera självständiga redaktör. Det var förutvarande skådespelaren och medarbetaren i Söndags-Nisse, Herman Martinsson, som då blev befordrad från soldat »till stabsofficer med kaptens rang» och utnämndes till redaktör för Frälsningsarméns i Sverge tidningar. Han blev dock icke gammal i redaktörsstolen — redan i mars 1889 lämnade han denna plats, varefter major E. Hellberg för en tid redigerade Stridsropet.

Efter Herman Martinsson ha flera män och en kvinna längre eller kortare tid med nit och intresse fyllt posten som chefredaktör för Stridsropet och de övriga svenska armépublikationerna, nämligen Ebba Ang-berg, Theodor Jansson, Charles Källström, Erland Richter, Karl Larsson, Gustaf Blomberg, Evald Malmström och (sedan 1926)

Arthur Wolff.

Stridsropets program är Frälsningsarméns eller som det uttrycktes i en prenumerationsanmälan härom året:

»Stridsropet skall bära budskap om frälsning för syndare av alla slag, frälsning för barn och för äldre, frälsning för den moraliskt otadlige och lastens slavar, frälsning full och fri, frälsning i samma ögonblick syndaren i tro anropar Jesus Kristus om syndernas förlåtelse.

Stridsropet skall förkunna helgelse och andeuppfyllelse, att det är de troendes förmån och rättighet att bliva fullkomligt helgade, så att deras ande, själ och kropp kunna bevaras obesmittade till vår Herres Jesu Kristi dag.

Stridsropet skall predika angripande kristendom, strid mot synden, var, hur och närhelst den än visar sig. Vi skola aldrig tveka att säga sanningen om rusdryckstrafiken, nöjeslivet, spelraseriet, vinningslystnaden, svärjandet, fåfängan, tobaksbruket och alla andra laster och synder.

Stridsropet skall slutligen meddela om Guds rikes segrar på Frälsningsarméns världsvida arbetsfält, de klenmodiga till styrka, glädje och tacksamhet.»

Det torde också kunna sägas att Stridsropet följer sitt program och fyller sin uppgift på ett utomordentligt sätt. Dess redaktörer ha förstått att giva sin tidning ett intressant och attraktivt utseende, vilket är av stor betydelse, då största delen av upplagan omsättes genom lösnummerförsäljning, vilket i sin tur är en av grundförutsättningarna för att tidningen skall komma dem i handom, som den bör påverka till frälsning. Genom ett omväxlande innehåll, ett rikt illustrationsmaterial, en trevlig konstnärlig och typografisk utstyrsel och icke minst genom ett gott och vårdat språk ha de också gjort sin tidning lättläst och njutbar för läsare av olika bildningsgrader samt gett den en vederhäftig och auktoritativ prägel. En av frikyrkopressens skickligaste redaktörer skrev vid »Ropets» fyrtioårsjubileum bl. a.: »Jag ser knappast huru tidningen skulle kunna, för att fylla sitt speciella krav, redigeras annorlunda och bättre.» Somliga må finna det vara en svaghet att »Ropet» är så starkt armébetonat, men i själva verket torde det vara tidningens största styrka. Att Stridsropet aldrig befattar sig med politik — varken profan- eller kyrkopolitik — och att det icke öppnar sina spalter för polemik, det torde emellertid ingen anse vara annat än berömvärt.

Stridsropet har också fått bliva till rik välsignelse. Ingen annan svensk tidning torde ha en så blandad — misstyd icke ordet! — läsekrets som Stridsropet. Det läses av höga och låga, fattiga och rika, lärda och olärda. rättfärdiga och orättfärdiga, troende och tvivlare. Särskilt anmärk-

ningsvärt är att det i stor utsträckning läses av oomvända människor. I detta avseende torde »Ropet» intaga en särställning bland kristliga tidningar, vilka i regel endast läsas inom den grupp som de representera. Bland dessa icke troende har Stridsropet uträttat ett härligt verk. Oändligt många gånger har det hänt att män och kvinnor köpt »Ropet» på en krog eller en restaurang och att detta direkt eller indirekt blivit dem till frälsning.

Stridsropet har också blivit till stor välsignelse för många troende genom sin förkunnelse av helgelse genom tron och angripande kristendom samt icke minst genom minnesrunorna under rubriken »Befordrade till härligheten».

Att Stridsropet även varit en mäktig agitator för Armén såsom organisation är uppenbart. Mångtiotusenstämmigt har »Ropet» varje vecka år efter år predikat Arméns ideal samt berättat om dess arbete och resultaten därav, och detta har kanske mer än annat hos allmänheten, pressen och myndigheterna hjälpt till att inympa och befästa det förtroende för Armén, dess idéer och metoder som är grundvalen för vår rörelses inflytande utåt och som betyder så mycket för Frälsningsarméns ekonomi.

Stridsropet har också varit en god inkomstkälla, trots att det icke inför annonser annat än för verksamheten. Kårerna ha 20 % rabatt på Stridsropet, och då försäljarna icke åtnjuta någon som helst ersättning för sitt arbete, går hela denna vinst till verksamheten. Högkvarteret har även haft mycket god behållning på Stridsropet och av

denna har årligen en viss andel avsatts till officerarnas pensionsfond.

Det mest anmärknings- och prisvärda i samband med Stridsropet är törhända deras arbete som utan varje ekonomisk ersättning sprida »Ropet» vecka efter vecka och år efter år. Många av dem ha hållit på i flera decennier och använt största delen av sin från förvärvsarbete lediga tid för att i ur och skur vandra långa vägar och med trötta ben gå trappa upp och trappa ned för att sälja sina kära tidningar. Många av dem ha upprepade gånger blivit förolämpade och misshandlade på krogar och »ölsyltor», andra äro nu gamla, klena och värkbrutna, men de vilja icke höra talas om att »lägga upp». Dessa stridsropskämpar tillhöra den skara, till vilken man kan säga: »Glädjens och fröjden eder, ty eder lön är stor i himmelen.»

Oändligt många intressanta och spännande berättelser om hur Stridsropet indirekt eller direkt fått verka till själars frälsning skulle här kunna återgivas, men utrymmet tillåter icke detta.

Stridsropet är emellertid icke Frälsningsarméns i Sverge enda tidning. Det fick snart en liten bror i Den Unge Soldaten (Den Lille Soldaten hette den först), verksamhetens bland barnen veckotidning, som började utkomma år 1887, och nu består de svenska armétidningarnas familj av nio medlemmar. Utom de redan nämnda äro dessa: Ljus i Mörker, kvinnliga sociala verksamhetens kvartalstidning, som började utkomma år 1898; Frälsningsofficeren, privat månadstidskrift för officerare, som började utkomma 1900; Effata, dövstumsverksamhetens kvartalstidning, som började utkomma år 1910; Sociala Nyheter, manliga sociala verksamhetens kvartalstidning, som började utkomma år 1911; Korsfanan, månatlig ungdomstidning, som började utkomma år 1911, samt Underofficeren, privat månadstidning för underbefäl, som efter flera års uppehåll på nytt började utkomma år 1931. Till »familjen» kan också räknas Textutredningar för söndagsskolan, vilken utkommer kvartalsvis, samt Favoritsånger, ett häfte med musik och text till nya sånger, som utgives med olika intervaller. De åtta tidningarna utkomma i en sammanlagd upplaga av i medeltal över 120,000 exemplar per nummer.

Utom de periodiska publikationerna har högkvarteret i Stockholm åren igenom utgivit en mångfald böcker, broschyrer etc. Redan år 1884 utgåvos ett par av fru Catherine Booths böcker, vilka senare utkommo i en fullständig samling. Av William Booths berömda »I mörkaste England och vägen ut» var svenska upplagan den första som utkom efter originalets utgivning. Andra böcker av Arméns förste general ha också utgivits, likaså böcker av Bramwell Booth, George Railton m. fi. Dessutom order och reglementen, handböcker, sångböcker, musik för våra olika musikkårer och för bruk i hemmen o. s. v.

En ingående analys ur litterära och religiösa synpunkter av särskilt Stridsropet under de gångna åren vore naturligtvis av stort intresse, men kan av flera skäl icke här komma i fråga, utan vi måste åtnöja oss med några få stilprov och åtskilliga författarnamn.

De första numren av Stridsropet innehöllo mest från engelskan översatta artiklar och »krigsrapporter» från kårerna. Kårrapporterna, som tiderna igenom utgjort en del av »Ropets» allra värdefullaste innehåll, voro i begynnelsen ofta mycket originella. De första årens intressantaste och litterärt mest anmärkningsvärda rapportskrivare var utan gensägelse kapten Annie Hartelius. Här ett par klipp ur »krigsrapporter» av hennes hand:

»Vår hövding Jehova har uppträtt på slagfältet med detta andliga in-

strument (en lancett) och banat sig väg till månget hjärtas innersta ooh avlägsnaste vrå samt framdragit och uppvisat inför den inre människans syn, i skenet av Rättfärdighetens Sol, en mängd av djävulens små ymp-kvistar, sådana som bitterhet, vrede, avund, snålhet, girighet, otro, hemliga och orena begärelser, partisinne och en hel mängd andra, vilka hava lyckats att gömma sig bakom 'Lättjans soffa', andra bakom en byrå, som heter 'Kan ej bliva bättre', andra åter bakom länstolar, vid namn 'Vila en liten stund', och ännu andra under en matta, som heter 'Jag blir utsliten'. Men den nye hyresgästen, som är Jesus Kristus, befaller en allmän rengöring av hela huset och är icke belåten med något mindre än: Bort med dem! Vi glädjas däröver, och vi veta att denne Jesus

kan och vill och skall med sin Ande, som är skarpare än något tveeggat svärd, fullkomligt utsläcka livsgnistan hos dessa tillämnade upprorsstiftare.»

Då den gamla mekaniska verkstaden Vulkan i Norrköping blivit inköpt av Frälsningsarmén och förvandlad till Fästet Härolden, rapporterar kapten Hartelius därifrån:

»I stället för den eld, som förr brann i den gamla smedjan, brinner nu den helige Andes eld. I stället för den järnvara, som förr uppmjukades av eldens hetta och sedan böjdes och blev utarbetad till dugliga verktyg och gagneliga saker, av män, som svettades under det hårda arbetet, får man på varje möte se förhärdade syndare och förnimma huru Gud verkar på dem, begagnande oss till hovtänger. Han håller dem över sin kärleks eld och hamrar på med sin lags hammare, varav följden blir att man får se många vid korsets fot, och flera utav dem äro nu verktyg i Guds hand till andras frälsning.»

Men även andra skrevo levande och färgrikt. Här två exempel.

»Upsala. (Corps n:r 3.) Vi hava den glädjen att underrätta kamraterna på stridsfältet om de segrar, som Herren dagligen giver oss. I söndags kommo 18 själar till frid. Se här några av de skott, som avlossades !

N:o 1. (En man.) 'Jag var på ett supkalas, där någon berättade att Guds barn bådo för mig. Jag sade att om jag finge se dem på knä en gång till, så skulle jag skjuta dem. Jag köpte mig verkligen en dubbelbössa, som kostade 25 kronor. Men, pris ske Gud, innan jag hann att få hem någon ammunition, så sköt Jesus mig! Halleluja!'

N:o 2. 'Jag var här på hallelujafrukosten, då jag avhörde minst trettio präster och erfor rik välsignelse.'

N:o 3. (En musikant.) 'Jag är glad i kväll att Gud hört min och min moders bön. Vi ha länge bett för min far. I kväll har han blivit frälst.'

N:o 4. (Fadern till den föregående.) 'Pris ske Gud! Här sen I den gamle syndaren, som har gått ooh vankat på Upsala gator i många år i sina synder. Men i kväll har Jesus frälst mig!'

Soldater, låtom oss gå ännu modigare framåt i striden, och i Guds kraft skola vi dagligen vara segervinnare över synden. Igenom Lammets

blod skola vi övervinna förskräckelsernas konung i hans fruktansvärda gestalt, i det vi stadigt skåda framåt mot segerlönen och stödja oss på löftesordet: 'Den som övervinner, honom skall jag giva att sitta med mig på min tron, såsom ock jag har övervunnit och sitter med min Fader på hans tron.'

Jesu egen: Hanna Gabriel.»

»Göteborg. (Corps n:r 2.)

Göteborg! Du hårda berg — berg är omkring dig, på berg är du byggd och berghårda hjärtan här finnas. Dock, Gud ske pris, mången ock finns, som vilar på Kristus, vår klippa, varifrån dessa avlossa sina salighetspilar och vittna att det är gott att vara frälst. Och händer emellanåt att stora stenar (stora syndare) lös-sprängas ur syndens otrosberg och av den helige Andes starka sprängämne (eld) drivas upp på frälsningsklippan Kristus för att såsom levande stenar insättas i den stora tempelbyggnaden, vars byggmästare och skapare är Gud. Prisat vare Herrens namn för varje sådan sten (själ)!

I söndags e. m., då vi hade ett särdeles uppmuntrande, av Herrens Ande eldat tack- och lovmöte, påminde en broder att Kristus icke kunde vara fördold, utan nu såsom fordom uppenbar, och detta fröjdade våra hjärtan. En annan sade sig haft mycken kamp med djävulen innan han kom loss, men att det sista taget han tog med djävulen var vid korset — och då blev det slut. Pris ske Gud! På kvällen syntes ock en själ följa hans exempel.

Som vi 1 oktober skola lämna våra gamla lokaler (på Kusten och Boulevarden) för att upptaga striden i en annan (Pustervik), hålla vi nu på att bedja vår konung och härförare det han ville styra att aldrig mera djävulen måtte trivas eller bliva hemmastadd på dessa platser (lokaler), d. v. s. att det icke måtte lyckas honom att där insöva de

arma människorna, som gå i hans tjänst, i sådan dödssömn att de ej vakna förrän vid rike mannens sida — i helvetet och pinan, utan att åtminstone ekot av ordet frälsning måtte oroa dem i deras synder, ja, så genomila dem att de icke kunna fortsätta på vägen, som drager till fördömelsen, utan vända om till Gud och varda frälsta.

Med nytt mod och ny kraft av Herren vilja vi ock nu börja nya strider på vår nya stridsplats och förkunna den för oss alltid nya sanningen, den nya och levande vägen: frälsningen genom Jesus Kristus, detta vår gamle ärkefiende till skada och förtret, men arma syndare till frälsning och salighet. Halleluja!

Eder i striden för Gud trogna:

Klara Hall, löjtnant.»

Snart nog kommo andra svenska originalbidrag än krigsrapporterna till synes i Stridsropet, bidrag både på vers och prosa. De första oftare förekommande signaturerna voro E. H. (Emanuel Hellberg) och A. S. (Anna Sjödin). I n:r 19, 1884 sågs för första gången signaturen H. M. + (Herman Martinsson), som debuterar i »Ropet» med »Frälsningshärens stridsmarsch» till Björneborgs-marschens melodi. Johan Ögrim började sitt medarbetarskap i Stridsropet år 1885, då han lät publicera sången: »Ack, huru glättigt mitt hjärta slog» och fortsatte 1886 med bl. a. sången: »Borta jag gick ifrån Gud många år». De nämnda, Anna Sjödin undantagen, skrevo både poesi och prosa. Hellberg skrev i Stockholms cellfängelse augusti 1886 »Min dröm i cellen» och översatte där sången 350 i Frälsningsarméns sångbok: »Stundom bekymrens stora mängd tynger mig maktlös ned». Ögrim blev efter sitt inträde i Armén en av »Ropets» flitigaste medarbetare, skrev originella artiklar, mycket intressanta resebrev och ett flertal sånger, av vilka åtskilliga nu återfinnas i sångboken. Martinsson var främst poet men skrev också i obunden form. Naturligtvis skrev även kommendör Hanna Ouchterlony i »Ropet», dock mest brev till soldater och vänner, upprop och liknande. En av de första årens mera uppmärksammade artikelförfattare var Gustaf Fredlund, som skrev under signaturen G. F. och pseudonymen Philantropos. Han var filosofie kandidat, hade utstötts av sin familj för sitt dåliga leverne, blev frälst i Norrköping 1885, kom till Stockholm och var hantlangare vid Templets byggande samt började skriva i »Ropet».

Ett av Frälsningsarméns viktigaste och verksammaste verktyg i arbetet för Guds rike har varit sången. Armén har på grund därav ständigt behövt fler och nya sånger, och det har därför varit regel att i alla dess periodiska publikationer varje nummer införa sånger. Redan i svenska Stridsropets första nummer var införd en sång — »Till Herrens maning säg ej nej» — och i de närmast följande ett par, tre, ofta med noter. Dessa voro i regel översatta från engelskan, de flesta av fröken Signe Cassel. Men mycket snart började svenska originalsånger komma till synes. Den första var införd i n:r 2, 1884, författad av »Den lille trumslagaren på Stockholms Corps», det var sången: »Jag for bort uti främmande land». Ett par nummer därefter har Gustaf Blom, Stockholms Corps, en sång i akrostikon-form och senare sången »Jesus allena mitt hjärta skall äga». »Sergeant J. vid Stockholms corps», sedermera major Th. Jansson, publicerar: »Bortom dödsfloden skymtar i fjärran ett land» och: »Se, vi kämpa för Gud», kapten Annie Hartelius: »Jag går till det

land därovan» och: »Soldater, modigt gån framåt», löjtnant (nu major) Hanna Andersson: »Det närmar sig målet, jag sjunger med fröjd» etc. Så följde redan nämnda och ett flertal andra sånger — original och översättningar — av Hellberg, Martinsson och Ögrim. Erik Liedzén var också en av de första årens visserligen icke mera produktiva men lyckligare sångskribenter. Något senare på 1880-talet tillkom P. Andersson (sedermera major), som utfört ett flertal goda översättningar från engelskan, vilka äro publicerade i Frälsningsarméns sångbok. Karl Johansson (sedermera faktor på Stridsropet och major) är även värd att nämnas för sina »berättelsesånger», naiva men typiskt salvationistiska 1880-tals-skapelser.

Redan från år 1884 kan det sålunda i Stridsropet skönjas starkt intresse för poesi. Detta uppenbarades bl. a. i att man gärna skrev rapporterna som akrostikon. Här är två exempel därpå:

STOCKHOLM II.

åldrig i striden vår Gud skall oss svika,

Dödsrikets makter för Jehova vika.

Ændast med honom vi målet hinna,

Äörd av hans Ande hans blodshär skall vinna

Talrika skaror, som frälsning finna.

Och genom döden vi lyckliga gå,

Afär vi befordran till himmelen få.

Saliga stunder i hetaste striden Jesus beskär oss, och himmelska friden Är re'n på jorden den blodtvagnes lön. Ljuset, det himmelska, lyser för världen; Jnden ger svar, då vi här uppå färden /?opa till Herren frimodigt i bön.

/'rukta ej, ty nåden varar Över dem som Gud förklarar Åena uti Jesu blod.

Klara källan, blodets källa. Äinner fram så underbar. Ingen emot oss kan ställa Sådan kraft, som källan har. Tusen sinom tusen funnit Uti den sin frid och hunnit Saliga till himlens land.

Rapporten, som är skriven av sergeant Storm (sedermera överstelöjtnant), fortsätter på prosa och berättar bland annat om aderton själar, som i ett möte funno frälsning.

Het är striden, /ikta tiden,

Z,åt den ej i veklig frid fly bort!

Många, själar,

Syndaträlar

T agas må från Satans läger bort. /ivgrundsmakten måste vika, Då ej Herrens kämpar svika. Stridsmän, minns att tiden vår är kort!

.Kraftiga möten! Åtrå efter frälsning, Ääddning från död!

Augusta Lindblad, kapten.

Men 1890-talet, och särskilt dess första del, blev den svenska armépoesiens blomstringstid. Då sågos ofta i »Ropet», utom de redan omtalade, signaturerna och pseudonymerna Atle Viking (J. August Tavasterna), Aug. S. (August Storm), Nils Nyström, Sven Vandring (K. F. Andersson), Ludvig (John Appelberg), K. L. (Karl Larsson), Styrbjörn (Erland Richter), Alstav (Albert Laurell), M. D. (Edward Liewén), Oskar P. (Oscar Hultcrantz), J. A. Broberg, David Wickberg m. fi. En gradering eller klassificering av dessa salvationistskalder tillhör ej förf. uppgift. Alla ha skrivit goda saker, sånger och poem, som i vissa fall väl kunnat försvara sin plats bland det bästa, som religiös diktning givit Sverge. Med löjtnant E. Liewén, som 25 år gammal befordrades till härligheten i juli 1893, bortgick säkerligen en begåvning av stora mått. Hans poemserier »Från mörkaste Stockholm» och »Bibliska scener» leda ibland ifråga om formen tankarna till en mästare som Fröding. »Tack, min Gud, för vad som varit» är nog för att rädda August Storms namn åt odödligheten. Och att John Appelberg har ett fyrtiotal sånger i Frälsningsarméns sångbok av år 1929 är ju ett gott betyg för hans alstring.

Inflytandet av dessa Stridsropets mera högklassiga och produktiva skalder sträckte sig vida. Man fick också under dessa år se många vittnesbörd och kårrapporter i bunden form. Ett och samma nummer kunde innehålla tiotals sånger och poem samt versifierade vittnesbörd och rapporter.

Även prosan i 1890-talets Stridsrop hade påverkats av den starka poetiska alstringen. Redaktionsmedlemmarnas mötesreferat, intervjuer etc. hade ofta lyriska inslag — omgivningarna kring ett friluftsmöte kunde giva

anledningen till en grann naturskildring, händelserna i ett möte målades i bildrikt språk o. s. v. Så småningom avtog den starka poetiska produktionen och språket i allmänhet nyktrade till — om detta är att beklaga eller icke, därom må andra döma.

På tal om armésång får ett ännu onämnt namn icke glömmas — Otto Lundahls. Han icke endast skrev text utan komponerade även musik därtill. I hans glada, humoristiska och harmoniska väsen fanns ett starkt porlande källsprång till musikaliska ingivelser, som togo form av originella, friska och livliga melodier, till vilka major Lundahl sedan själv skrev text — och så blevo några av våra mest typiska svenska arméssånger till. Vi nämna som exempel endast »Vi vilja korsets fana höja» och »O, hur skönt i livets vår» och »Se, mot aftonen det lider».

Otto Lundahl började sin bana som »spel i nummer» vid Vendes artilleriregementes musikkår och utvecklade sig där till en mycket skicklig kornettblåsare. Kadett år 1887 blev han följande år ledare för vårt lands första stabsmusikkår. Med denna reste han landet runt, blev mycket populär och fyllde överallt lokalerna, där musikfesterna höllos. Även i England skördade han stor ära för sitt »silverband».

Efter flera års bröstsjukdom, under vilken han dock ständigt behöll sin ljusa tro på Gud och sin stora glädje i Jesus Kristus, fick han hembud den 10 september 1918.

Att uppräkna fasta och mer eller mindre tillfälliga medarbetare i Stridsropet och de andra svenska armétidningarna under de senaste decennierna skulle föra oss alltför långt. Låt oss endast nämna att av de kommendörer som fört befäl i Sverge ha Oliphant, McKie och Ögrim varit särskilt flitiga medarbetare i vår press. Fru Oliphant och fru McKie hade också goda och produktiva pennor. I regel innehålla armétidningarna endast bidrag av salvationistiska medarbetare, men en och annan gång ha dock artiklar av utomstående införts. Pristävlingar för bidrag i berättelseform till Stridsropets julnummer — den första år 1924 — ha lämnat goda resultat. En artikelserie, som under flera år fr. o. m. 1911 väckte mycket intresse, var »Svenska städer». Varje artikel skildrade en stad, dess historia och Frälsningsarméns verksamhet inom densamma samt innehöll uttalanden av en eller ett par av stadens främsta män om Armén.

367 KAPITEL XXVIII Femårsperioden 1923—1927

I april 1923 erhöll överste Joakim Möklebust uppbrottsorder och ut

nämndes till chef sekreterare i Norge. Farvälmöte hölls den 11 aprii.

Under den korta tiden av knappt två och ett halvt år, som överste och fru Möklebust arbetat i vårt land, hade de hunnit förvärva många vänner. Översten var en begåvad och gärna hörd talare, som samlade in tresserade åhörarskaror.

Nästa man på fältsekreterarposten blev överstelöjtnant H. Rosendahl, som i sin tur — på nationelle ungdomssekreterarens post — fick till efterträdare överstelöjtnant A. R. Assarsson. Denna förflyttning åstadkom också ombyte av divisionschefer i Dala, Luleå och Skåne divisioner.

Den 28 februari 1924 befordrades kommendör Hanna Ouchterlony till härligheten i en ålder av över 85 år. Skilsmässan från det jordiska var fridfull. Då hon fick veta att allt hopp om tillfrisknande var uteslutet, sade hon: »Herren Jesus skall mig uppväcka på den yttersta dagen», och detta blev hennes sista ord i livet.

Budet om kommendörens hemförlovning var ju väntat, både på grund av hennes höga ålder och emedan hon länge varit klen och sjuklig, men väckte icke förty förstämning och sorg i de vidaste kretsar. Kondoleanser inkommo till högkvarteret och kommendörens anhöriga från alla håll; i frikyrkomötet, som då pågick, höll ordföranden, riksdagsman Sven Bengtson, en vacker parentation, som åhördes under stor gripenhet, och tidningarna innehöllo sympatiska minnesrunor. Stockholms-Tidningen skrev bl. a.:

»I sin egenskap av Frälsningsarméns banbryterska i Sverge har Hanna Ouchterlony blivit en av de märkligaste personligheterna inom de religiösa rörelserna här hemma. När hon för mer än fyrtio år sedan framträdde som salvationismens första förkunnare, möttes hon av en storm av motstånd, av löje, av smälek och förföljelse, som borde ha varit en svag kvinna övermäktig. Men hon red ut stormen, skaran av svenska salvationister växte

omkring henne, motgången vändes i framgång, antipatien i sympati, och när hon nu, mer än åttiofemårig, gått ur tiden, lämnar hon efter sig en svensk Frälsningsarmé, som för länge sedan vun-

En ungdomssträngmusikkår.

Barnlegionsmöte.

Barnbeklädnadsfest.Geografilektion på krigsskolan.

En bibelklass.

nit en maktställning och samhällets respekt. Den lilla silverhåriga damen, som, ehuru tyngd av år och kroppsligt lidande, ännu för relativt kort tid sedan själv kunde tala till sin Armé, var en segrare som få.»

I ungefär samma stil gingo andra tidningars nekrologer.

Efter sitt uppbrott från Sverge i februari 1892 utnämndes kommendör Ouchterlony till »resande kommendör», i vilken egenskap hon först gjorde en lång mötesresa i Förenta staterna och sedan besökte Danmark och Tyskland. I början av 1894 tog hon på generalens order befäl över Frälsningsarméns norska stridskrafter. Under de sex år hon sedan förde detta befäl, fick kommendören genom Guds nåd utföra ett verk, genom vilket rika välsignelser kommo tusentals själar till del och som i hög grad stärkte och utvecklade Armén i Norge. Personligen blev hon mycket högaktad och innerligt avhållen av både hög och låg.

Då kommendören frånträdde denna post, ansåg Arméns högsta ledning det vara bäst att hon på grund av sin svaga hälsa finge draga sig tillbaka från aktiv tjänst och åtnjuta välbehövlig ro och vila, och från den tiden, till dess hembudet kom, förde kommendör Ouchterlony ett tillbakadraget liv. Återkommen till fosterjorden slog hon sig ned först i Gnesta, därefter i Södertälje. Slutligen bosatte hon sig i huvudstaden, där hon framlevde sina sista år.

Kommendör Ouchterlonys år bakom fronten inneburo dock icke för henne ostörd ro och vila. Ofta gjorde sjukdom hennes dagar tunga och hennes nätter långa. En mycket gammal sjukdom medförde lidande in i det sista, bronkit åstadkom ofta andnöd, och en nervåkomma kastade sina skuggor över hennes liv. Själen var dock frisk, och den verksamma anden besjälades alltfort av det gamla, brinnande stridshumöret. Men att vilja arbeta och icke förmå det ger icke ro, skänker icke vila. Dock visste den åldrige kämpen till vem hon under alla förhållanden kunde gå. Ofta sade hon också: »Herren vet var han har sin Cordelia» — hon kallade sig själv ibland vid detta förnamn — »och han är rättfärdig», varvid hon särskilt lade tonvikt på de sista orden. När krafterna det till -läto, ledde kommendören under de första åren av sin pensionstid möten vid olika kårer i landet. Vid kongresser och andra större arméhögtidligheter i Stockholm syntes också kommendörens vördnadsvärda gestalt, sista gången vid fyrtioårsjubiléet i slutet av 1922.

Bakom fronten var också vår svenska armémoder i verksamhet. Många och innerliga voro de böner som hon uppsände till Gud för Frälsningsarmén. som in i det sista var henne lika kär, som den tidigare varit.

Många voro också de i livet förolyckade som hon på olika sätt hjälpte. Under de sista somrarna tillbringade hon någon tid på Kurön, där hon blev till välsignelse för många av patienterna på alkoholistanstalten.

Kommendör Ouchterlonys begravning ägde rum söndagen den 9 mars och blev i alla avseenden den svenska armémodern värdig. En av huvudstadens tidningar skrev:

»Av det rent yttre imponerade särskilt de kolossala människoskaror, som utöver det i sig självt väldiga begravningståget ägnade begravningen sin uppmärksamhet. Sällan torde i Stockholm en privatpersons jordafärd ha hedrats med ett dylikt den stora allmänhetens deltagande. Det förefaller som om den närmast liggande jämförelsen vore Strindbergs begravning. På sina ställen, t. ex. i trakten av Templet vid Östermalmsgatan och på Odenplan, växte skarorna till fullkomliga folkhav, och för övrigt var den långa vägen från Östermalm till sjätte

grinden på Norra kyrkogården tätt kantad av åskådare.

Ett annat starkt intryck gav den förtätade stämning av ovanligt slag, som mötte och även överraskade den utanför Frälsningsarmén stående iakttagaren som följde det hela på nära håll. Hanna Ouchterlony hade ju i hög grad fått både sina dagars och sitt arbetes mått rågat, hon rycktes icke i förtid bort från ett ofullbordat verk, vilket ju ger en förklaring på att söndagens högtidlighet som helhet mera hade karaktär av jubelfest över hennes verk än sorgebetygelse inför hennes död. Särskilt framträdde detta vid mötet kring kistan i Templet på förmiddagen, ett möte som emellertid på samma gång söker sin make i värdighet och högtidlighet. Svårligen torde för övrigt vid en begravning mäktigare uttryck kunna ges för betydelsen av att se graven såsom himlens port. Det var först när kistan sänktes i den öppna graven ute på kyrkogården som vemodet över skilsmässan blev det förhärskande.»

Kommendör George Mitchell ledde. Internationella högkvarteret representerades av kommendör Mildred Duff, Norge av kommendör Lucy Booth-Hellberg samt överste och fru Möklebust, Danmark av överste och fru Gundersen. Bland andra framstående deltagare märktes kommendör Johan Ögrim från Tyskland, överste Anette Anderson från Norge samt fru överstelöjtnant Lorentze Sommer-Powell från England.

Sorgehögtidligheterna började med möte kring kistan i Templet, fortsatte med marsch till och möte kring graven på Norra kyrkogården och avslutades med ett storartat och mäktigt åminnelsemöte, som på måndagskvällen hölls i Immanuelskyrkan.

I början av året försiggick en ganska stor stabsförflyttning. Brigadör Johan Frylén, som senast varit handelssekreterare, brigadör Peter Thu-néll, som senast varit fastighetsinspektör, och major Konrad Zandin,

som senast varit stationerad på manliga sociala expeditionen, pensionerades. Detta var en av orsakerna, som föranledde förflyttningen, vid vilken överste Julius Nielsen blev handelssekreterare, överstelöjtnant Valfrid Norén D. O. i Göteborgs division, brigadör J. A. Joëlson sekreterare för manliga sociala arbetet, och ett flertal divisionschefer, divisionsungdomssekreterare och andra bytte förordnanden.

Den 20 maj 1925 försvarade fil. lic. Laura Petri för doktorsgradens vinnande en avhandling betitlad »Catherine Booth och salvationismen i belysning av religiösa frändskaps- och antagonistförhållanden». Dis-putationen hade väckt stort intresse och samlat en ovanligt talrik publik.

Den 16 augusti ledde kommendör och fru Ögrim, som pensionerade återvänt från Tyskland till hemlandet, den sista Kungsäterdagen. Dessa dagars upphovsman och anordnare, fanjunkare C. G. Olsson-Barr, hade den 14 april detta år fått hembud, och gården skulle säljas. Kungsäter-dagarna, som i trakten allmänt kallades »Barrens fest» och i vidare kretsar gingo under namnet »Östgötakongressen», vore värda sitt eget kapitel. År 1887 köpte Olsson-Barr den lilla gården Kungsäter i Östra Tollstads socken söder om Linköping. År 1891 lät han där anordna ett sommarmöte, och detta blev roten och upphovet till de sedan årligen återkommande Kungsäterdagarna, som växte till riktiga jättemöten. För arrangemangen stod Linköpings kår, men också kårerna i Mjölby och Vadstena deltogo i dem. »Barrens fest» hade blivit så populär och en så fast grundad institution, att man för den dagen, då »festen» skulle hållas, i vida trakter runt omkring icke anordnade några som helst offentliga tillställningar eller privata bjudningar. Från ett tjugutal socknar kommo så alla, som kunde lämna hus och hem, per »apostlahästar» och cyklar och hästskjutsar — man såg hundratals sådana runt gården — och de senaste åren även per bil och buss till Kungsäter, där 5,000 personer och fler än så under dagen hörde Guds ord.

Till reglerna för Kungsäterdagen hörde att fanjunkare Olsson-Barr och hans hustru bjödo alla deltagande frälsningssoldater på frukost, som bestod av sill och färsk potatis, smör och bröd och ost samt mjölk och kaffe, varjämte mötesledaren och övriga officerare också spisade middag och aftonvard i det gästfria hemmet. Det var icke småsmulor, som då gingo åt. Under de svåra krisåren, då det rådde brist på livsmedel och då bröd, smör och potatis voro ställda på ransonering, sade någon av Olsson-Barrs grannar till honom dagen före »dagen». »I år skall du väl i

alla fall inte bjuda på frukost?» — »Jo», svarade vår kamrat, »det skall jag.» — »Men», invände grannen, »inte är det väl förnuftigt att på det sättet skyffla ut vad du själv kan behöva, och kortkuponger kan du naturligtvis inte få.» — »Ja, ser du», var Olsson-Barrs lugna svar, »jag skyfflar ut, men Gud skyfflar in, och hans skyffel är större än min.»

Hur gick det? Därom har Olsson-Barr själv berättat för förf. »Jag hade beslutat att som vanligt bjuda på frukost», sade han, »och gick på lördagen ut för att gräva upp potatis. Men potatisen i åkern var så liten, att det gick åt ovanligt många fåror för att få tillräckligt. Då blev jag ängslig och sade till Gud: 'Du ser, Herre, hur hårt det här tar på min potatisåker. Nu måste du se till att det växer riktigt ordentligt på de övriga delarna!' Och se, när vi på hösten plöjde upp resten av åkern, var där så mycket, att fårorna nästan blevo fulla. Folket sade: 'En sådan potatisskörd ha vi aldrig förr sett!' Jag fick så mycket potatis, att ransoneringsmyndigheterna nekade att ta alltsammans, och jag kunde under hand hjälpa bekanta med potatis.

Så kom det på eftersommaren en bisvärm och slog sig ned i skorstenen till ett av mina gamla uthus. På hösten tog jag vara på honungen. Det blev sju kilogram. Då fick jag full ersättning för det socker som gick åt mötesdagen.»

Kungsäterdagen 1925 blev, som sagt, den sista som kunde benämnas med detta namn, men Linköpings kår håller dock årligen ett stormöte i närheten av Olsson-Barrs gamla hem.

Under augusti månad hölls i Stockholm det Ekumeniska mötet, i vilket Frälsningsarmén representerades av kommendör Mitchell. Arméns syn på detta möte utvecklades helt kort i en ledare i Stridsropet, skriven strax före dess hållande, vilken vi delvis återgiva.

Detta möte är det första i sitt slag i kyrkohistorien. Det leder visserligen tankarna till gamla tiders ekumeniska konsilier, men får ju en helt annan allmänkyrklig och internationell karaktär samt ett betydligt annorlunda förhandlingsprogram än dessa — de gamla kyrkomötena behandlade förnämligast eller uteslutande frågor om lära och kult, detta, som sagt, endast sådana frågor, som beröra kristendomen i liv och arbete.

Helt naturligt kan icke ett möte sådant som detta bliva utan betydelse. Endast det sakförhållandet, att mötet kunnat komma till stånd och förmått samla en så utvald skara deltagare av olika raser, nationer och kristna bekännelser, är ju ett utomordentligt mäktigt vittnesbörd om kristendomens liv och anda i nutid, ägnat att kraftigt gendriva tvivlares och kristusfienders förkunnelse om kristendomen som en döende reli-

gion, och redan detta är betydelsefullt. Säkerligen måste också behandlingen av de många viktiga och brännande frågor, som stå på programmet, bliva fruktbärande. Det vore givetvis för optimistiskt att tro att mötet skulle komma till och enigt samla sig omkring ett svar på var och en av dessa frågor och att dessa svar skulle kunna bliva till omedelbar väckelse för kristenheten, men man kan dock hoppas att tankeutbytet mellan så många lärda och erfarna män, som säkerligen alla besjälas av kristlig anda, skall sätta en sten i rullning, som hjälper till att i sinom tid framkalla ett jordskred. Ty nog behöves det icke mindre än ett jordskred i kristenhetens uppfattning av och ställning till somliga av de sociala och etiska frågor, som stå på mötesprogrammet, och icke bli dessa frågor tillfredsställande lösta, förrän detta jordskred kommit.

Salvationisterna glädjas åt allt som göres för mänsklighetens välfäid och Kristi rikes seger och bedja att det ekumeniska mötet må bliva till stor välsignelse och nytta för länder och folk, och att det icke minst må verka därtill att

'mer och mer en skingrad skara

förenas i din sannings ljus, t _

att det må vara, evigt vara

en herde och ett fårahus.'»

På hösten återkom brigadör och fru J. Wahlund till fäderneslandet efter omkring aderton års arbete i Finland, där brigadören varit finanssekreterare. Senare sade överstelöjtnant och fru S. Wiberg farväl till krigsskolan och till Sverge för att resa till Förenta staterna, dit översten beordrats som chef för den skandinaviska verksamheten i östra territoriet. På denna post stannade översten, till dess han år 1930 pensionerades. Till överste Wibergs efterträdare som krigsskolechef i Stockholm utnämndes överstelöjtnant A. Th. Dahlberg.

I januari 1926 ägde en stor stabsförflyttning rum. Den omfattade chefredaktören, sju divisionsofficerare, sex divisionsungdomssekreterare och fem andra stabsofficerare.

Överste Gunpei Yamamuro, Japans förste och främste frälsningsofficer och nu dess skicklige och avhållne ledare, besökte Sverge och höll möten vid en del kårer i slutet av februari och början av mars. Översten befann sig på en lång europeisk resa, till dels för att på officiellt uppdrag av sitt lands regering studera rusdrycksfrågans läge i olika europeiska länder.

Tisdagen den 30 mars besökte kronprinsparet krigsskolan, som de grundligt beságo och om vars organisation och verksamhet de synnerligen intresserat skaffade sig utförliga och noggranna uppgifter. De höga gä-

sterna åtföljdes av sin uppvaktning. I övrigt närvoro vid tillfället prinsen och prinsessan Oscar Bernadotte, hovmarskalk och fru Rudebeck, landshövding och fru Uddén m. fi. Som svar på det välkomsttal som å kommendör Mitchells vägnar hölls av överste Hammar höll kronprinsen följande anförande:

»Kära vänner! Tillåt mig först att å kronprinsessans och mina egna vägnar framföra till er alla ett varmt och hjärtligt tack för det utomordentligt vänliga och hjärtliga sätt, på vilket vi här blivit mottagna. Vi tacka först och främst för den hälsning som av kommendör Mitchell har blivit framförd genom överste Hammar, och vi tacka er alla, såväl yngre som äldre, för er hjärtliga välkomsthälsning.

Vi ha ju mycket hört talas om Frälsningsarméns verksamhet. Vi ha reda på att dess sociala verksamhet går ut på att på många olika sätt bispringa och hjälpa dem som äro ställda på livets skuggsida. Det arbete som i detta avseende bedrives av Frälsningsarmén både här i Sverge och i andra länder är som vi alla veta, av alldeles utmärkt slag.

Det har ju nyss meddelats vilka olika anstalter och företag som den svenska avdelningen av Frälsningsarmén har. Det är minsann icke litet, som uträttats på dessa år sedan 1882, om jag icke misstar mig, då Sverge inträdde i ledet. Det ligger mig därför om hjärtat att här uttala ett varmt och uppriktigt tack för det som ni uträttat under de gångna åren.

Det är, som vi alla veta, ett verkligt uppoffrande arbete, som här har nedlagts, och vi se ju framför oss i dag åtskilliga unga kvinnor och män, som förbereda sig till att fortsätta detta arbete. Jag vill då till dem rikta ett tack för att de redan ha velat inskriva sig här för att sedan gå den bana som många av deras äldre föregångare ha vandrat. Jag vill lyckönska dem till deras beslut, och jag vill uttrycka min välgångsönskan för dem i det ansvarsfulla och viktiga värv som de på detta sätt frivilligt ha åtagit sig.

Jag vill också begagna tillfället att lyckönska de ledande inom Frälsningsarmén till denna vackra byggnad, och det skall bliva både kronprinsessan och mig en verklig glädje att få taga del av de metoder och den organisation som användes för att främja det mål som Frälsningsarmén har satt upp vid utövandet av sin verksamhet.

Jag ber att få tillönska er alla välsignelse och framgång i ert arbete.»

Under oktober månad erhöll handelssekreteraren, överste Julius Nielsen, uppbrottsorder och utnämndes till chefsekreterare i Tyskland. Överste och fru Nielsen, som vid farvälet arbetat i Sverge ungefär sex år, hade blivit synnerligen värderade och omtyckta. Fyra av Sverges egna, adjutant och fru Öster och kapten och fru Swembel, »offrades» ungefär samtidigt för tjänst i Förenta staterna.

Under året hemförlovades två gamla och välkända stabsofficerare,

nämligen revisionssekreteraren, brigadör Herman Kahnlund, och divisionschefen i Göteborg, överstelöjtnant Valfrid Norén. Brigadör Kahnlund, som var född i Kalmar den 30 november 1869 och blev kadett den 16 maj 1892, hade tillbringat nästan hela sin officerstid inom högkvarterets finans- och fastighetsdepartement. Överstelöjtnant Norén hade beklätt många olika förordnanden på fältet och inom manliga sociala verksamheten, för vilken han i många år var en avhållen chef. Jovialisk, originell och frodigt humoristisk samt i bästa mening gammaldags gudfruktig var han en omtyckt mötesledare. Överstelöjtnant Norén var född i Gökhem, Västergötland, den 7 april 1865 och kom till krigsskolan från Härnösand den 30 maj 1890.

Torsdagen den 27 januari 1927 hemförlovades sekreteraren för kvinnliga sociala verksamheten, överstelöjtnant Alma Petri, efter lång tids lidande. Hon var född i Halmstad den 4 oktober 1871. Efter att ha genomgått läroverket för flickor i hemstaden reste Alma Petri till Stockholm för att där genomgå högre lärarinneseminariet. År 1894 erhöll hon anställning vid elementarskolan i Ystad, som hon ett par år senare lämnade, då Gud kallade henne till officer i Frälsningsarmén. Kadett den 31 december 1897 och löjtnant ett år senare tjänstgjorde hon hela sin karriär inom kvinnliga sociala avdelningen, för vilken hon blev ledare i april 1920. överstelöjtnant Petri var en synnerligen begåvad och utomordentligt energisk kvinna, organisatör och administratör av stora mått. Hon utförde också åren igenom ett betydelsefullt arbete för »kvinnliga sociala».

Den nya chefen för kvinnliga sociala verksamheten blev fru kommendörlöjtnant Agnes Povlsen, som dock icke tillträdde befattningen förrän i slutet av oktober månad.

Den tidigare försöksvis startade men snart upphörda Hemlegionen återupptogs hösten 1927 under namn av Hemförbundet. Dess första avdelning bildades på Stockholms I:a kår av fru Mitchell, och sedermera ha flera livskraftiga avdelningar tillkommit. Hemförbundets syfte är: a) att genom en stunds sällskaplig samvaro varje vecka samt genom rent religiösa möten och föredrag i olika ämnen bereda kvinnorna omväxling i livets enahanda samt välsignelse och tillfälle att vidga sin intellektuella och andliga horisont; b) att giva kvinnorna råd och vägledning ifråga om ett hems skötsel och barns uppfostran; c) att främja Frälsningsarméns intressen bland kvinnorna, särskilt med tanke på deras omvän-

delse och eventuella soldatskap; d) att öppna väg till ingång i hemmen, detta främst med tanke på att få männen och barnen under vårt inflytande och att vinna dem för Guds rike.

Alla kvinnor över 18 år, gifta och ogifta, frälsta och ofrälsta, kunna bliva medlemmar i Hemförbundet. Förbundsmöte hålles en vardagseftermiddag varje vecka, och dess program upptager sång, musik, kaffedrickning samt tal eller föredrag. Ett ringa veckobidrag erlägges. Handarbete får medtagas och utföras under mötet. Mödrar tillåtas medföra barn, som ej kunna lämnas hemma, och för dessa anordnas — där så ske kan och där behovet det påkallar — »kindergarten» i särskild lokal. Varje avdelning i Hemförbundet står under ledning av en sekreterare, som har underofficers ställning i kåren. Divisionschefens hustru är divisions-hemförbundssekreterare, och högste ledare för landets alla hemförbund är nationella hemförbundssekreteraren.

Frälsningsarmén har föga sinne för ritual och ceremonier. En ceremoni har den dock alltid omhuldat med stor kärlek och utvecklat till att bliva den vackraste och mest tilltalande i sitt slag, som något samfund kan åstadkomma. Vi tänka på armébegravningarna. Även den ringaste och fattigaste frälsningssoldat som »befordrats till härligheten» får hal-lelujabegravning. Till en riktig sådan hör ett möte kring kistan i armélokalen, procession med fanor och musik till graven, möte kring den öppna graven och slutligen ett åminnelsemöte i lokalen. Och hela högtidligheten gör skäl för namnet »hallelujabegravning». Det är om icke »en sorg i rosenrött», så dock en sorg i vitt, en ljus och hoppfull sorg. Lokalen dekoreras i vitt, fanorna draperas med vitt flor, deltagande sal-vationister bära vita armbindlar. Och sången och musiken går i hoppets och glädjens tonarter, talande om salighet i himlens land, där alla, som tro på Jesus skola för evigt återförenas.

I och med tillkomsten av den nya begravningslagen, som trädde i kraft i slutet av 1926, blev det ju också möjligt

för frälsningsofficerare att jordfästa sina döda, och detta bidrager till att göra armébegravningarna alltigenom salvationistiska och enhetliga. Den första helt genomförda armébegravningen hölls i Karlstad den 23 januari 1927, när dåvarande chefen för Örebro division, brigadör E. Malmström, förrättade jordfästningen av fru Karolina Karlsson, soldat i Karlstads kår.

På den rent andliga verksamhetens tegar runt Sverges land arbetades det flitigt och energiskt under omskrivna femårsperiod. Det blev dock

alltmera tydligt att världskrigets följdsjukdomar och många andra tidsförhållanden gjort marken mera hårdbrukad och svårarbetad än tidigare.

Det blev svårare att samla folk till mötena, i all synnerhet ungt folk. På vissa platser, där Arméns lokal tidigare ofta varit välbesatt eller full-packad av unga, ofrälsta män och kvinnor, kostade det numera mycken möda och extra anordningar för att få icke omvänd ungdom inom hörhåll. Nöjes- och njutningslystnaden hade fångat de ungas själar. De tre speciella ungdomsgudarna Läderkulan, Filmen och Jazzen höllo skaror bundna i alla andra intressen undanskjutande »gudstjänster» på sport-platserna, biograferna och dansbanorna. Motorismen hade också sin stora skuld till avfolkningen i våra lokaler, särskilt sommartid, då bilar och bussar och motorcyklar och båtar lockade ut på vägar och farvatten, bort från gudstjänster och allvarstankar.

Det blev också svårare än förr att vinna gehör för Ordets sanningar. Nöjeslivets andligt förflackande och sedligt ruinerande inflytande hade gjort mångas hjärteåker som en tilltrampad väg. Känslan för skillnaden mellan synd, last, brott och skam samt rättfärdighet, dygd, hederlighet och ärbarhet hade i hög grad utsuddats av filmens »sex appeal», lyx och ytlighet, av teaterns erotiska vrångbilder och försvar för en osund livsföring, av litteraturens »livstro», som predikade ett ohämmat driftliv, och av den moderna otron, som från många tagit bort ansvaret för livets gärningar inför en evig och rättfärdig Gud. Därför blevo avgörelserna för Kristus färre och mödan att komma dem åstad större.

Femårsperioden 1923—1927 måste därför erkännas ha varit svagare i sina resultat för vår andliga verksamhet än de närmast föregående lust-rerna. Men — efter vågdalen följer alltid en vågkam!

För vinterfälttåget 1925 hade högkvarteret uppgjort och utsänt ett omfattande program, vilket skulle följas vid alla kårer. Frälsningsarmén är fullt medveten att för framgång i själafrälsningsarbetet fordras först och främst Guds välsignelse, men den tror även på betydelsen av grundliga och utförliga förberedelser, på god och klok organisation. Det visade sig också detta år att anordningarna för vinterfälttåget blevo en hjälp för dess segerrika genomförande. Även för årets sommarfälttåg gav högkvarteret särskild paroll, som bl. a. vädjade till största möjliga intensitet i spridningen av den periodiska litteraturen.

Också för vinterfälttåget 1926 utfärdades en order, som bl. a. fastställde vissa för alla kårer samtidiga kampanjer. Under alla periodens vinterfälttåg höllos »Två dagar inför Gud» under ledning av kommen-

dören samt chef- och fältsekreterarna vid de större kårerna, ungdomsfälttåg, ungdomsdagar, Stridsropets stormlöpning etc.

Kongressen 1923 var gemensam och hölls i Stockholm under ledning av general Bramwell Booth. Kongressens stora nummer var invigningen av det nya Lägret, vilken ägde rum söndagen den 8 juli. Lägret ligger inom Skärsätra område av Lidingö i en skogsbacke, som bildar en naturlig amfiteater, där bänkplatser äro anordnade för cirka 5,000 personer och vid vars nedersta del är uppförd en överbyggd plattform med 800 sittplatser. Utanför den egentliga mötesplatsen, som kringgärdats med plank, finnes ett inhägnat område med utrymme och anordningar för serveringar. Här är också uppförd en samlingslokal, som användes av Lidingö kår.

År 1924 höllos två årskongresser, en i Göteborg den 27 juni—2 juli under ledning av kommendör George Mitchell och en i Stockholm den 4—9 juli under ledning av stabschefen, kommendör Higgins. År 1925 höllos

även två kongresser, en i Gävle den 26 juni—1 juli under ledning av kommendörerna Ögrim och Mitchell, en i Stockholm den 3—8 juli under ledning av fru general Booth. Årskongressen 1926 var gemensam och hölls i Stockholm under general Bramwell Booths ledning. År 1927 var kongressen återigen delad och hölls i Jönköping och Stockholm, på förstnämnda plats den 17—22 juni under ledning av kommendör William Eadie, på sistnämnda platsen den 1—6 juli under ledning av överste Catherine Booth.

Under denna femårsperiod höllos även ett flertal andra större möten i kongresstil: stabsråd (åren 1923 och 1926), officerskurser (åren 1923, 1924, 1925 och 1927), ungdoms- och musikledarmöten, scoutledarkurs samt en serie av möten för fanjunkare, skattmästare, sekreterare och plattformssergeanter (1927).

Följande kårer fingo nya lokaler under denna tid: Vilhelmina, Hallsberg, Vara, Sollefteå (1923), Vingåker, Hallstavik, Haparanda, Husum, Holmsund, Jörn, Hässleholm, Kisa, Linköping (1924), Vännäs och Sala (1925).

Den sociala verksamheten 1923—1927 har icke att uppvisa många ny-öppningar och stora utvidgningar men fortgick nitiskt och målmedvetet. Verksamheten för att bereda fattiga stadsbarn sommarvistelse på landet fortsattes vid tio kolonier och genom utsändandet från Stockholm av omkring 300 barn årligen till privata hem på landet, det sistnämnda finansierat och organiserat av stockholmskårernas hjälptrupper. Seme-

sterhemmen för gamla kvinnor ökades under lustret till fem —hem öppnades utanför Jönköping, Halmstad och Kristianstad. Bespisnings- och beklädnadsarbetet till jularna skedde efter ungefär samma program som tidigare, vilket gjorde att tusentals barn varje jul ståtade i nya kläder, som de fått av Frälsningsarméns slumofficerare eller hjälptrupper, syföreningar eller andra arbetsgrupper inom kårenia, och att tiotusentals personer i olika delar av landet under helgen kunde stilla sin hunger med mat, som de fått genom Arméns kårer och sociala institutioner, främst tack vare insamling genom julgrytorna. År 1925 öppnades slumstation i Trälleborg och år 1927 invigdes ett nytt kvinnohärbärge vid Luntmakare-gatan 61, vilken fastighet inköpts av Frälsningsarmén och iordningställts för sitt nya ändamål. Stockholms stad hade beviljat ett årligt anslag av 8,000 kronor för denna institution.

Påskofferinsamlingen, som år efter år bedrivits alltmer planmässigt

och målmedvetet, inbringade:

1923 .... 109,723:71

1924 .... 112,961:76

1925 .... 116,843:57

1926 .... 118,850:72

1927 .... 125,848:34

Försakelseveckan gav:

1923 .... 227,500: —

1924 .... 227,455:21

1925 .... 232,642:55

1926 .... 239,159:20

1927 .... 243,676:68

l övrigt uppvisade statistiken bl. a. följande siffror:

Kårer 265

Sociala institutioner 112

Dövstumexpeditioner 8

Officerare 1,186

Underofficerare 2,621

Musikanter 3,673

Kompanibarn 21,341

Barnsoldater 3,708

Kårkadetter 945

Ungdomslegionsmedlemmar 1,623

Barnlegionsmedlemmar 1,465

 KAPITEL XXIX Svenska frälsningsofficerare i utländsk krigstjänst

Frälsningsarmén i Sverge har från begynnelsen behärskats av den sanna salvationistandan, som bl. a. tar sig uttryck i villighet att tjäna Guds och Arméns intressen även bland främmande folk och i fjärran länder. Ett stort antal svenska officerare ha därför under de flydda femtio åren längre eller kortare tid gjort »utländsk krigstjänst». Många av dessa äro ännu kvar i striden på de utrikes slagfälten närmare eller fjärmare vårt land; andra ha av hälsoskäl eller andra orsaker återvänt till fosterlandet och upptagit förordnanden där; åtskilliga äro pensionerade, och ganska många ha befordrats till härligheten.

Särskilt på Frälsningsarméns missionsfält ha svenska frälsningsofficerare utfört betydande och högt skattade insatser, som gjort att de räknats till eliten bland arbetarna i Arméns hednamission. En av de främsta orsakerna därtill har varit den lätthet, med vilken de svenska officerarna lärt sig språk. Där har t. ex. funnits svenska armémissionärer i Holländska Ostindien, vilka vid avresan från hemlandet icke kunde mer än svenska men som efter kort tid behärskade engelska och holländska samt två eller tre infödingsspråk.

Främst bland svenska frälsningsofficerare i »utländsk tjänst» skulle kunna nämnas kommendör Hanna Ouchterlony, som någon tid tjänstgjorde som reseombud för internationella högkvarteret och sedermera förde befäl i Norge, samt kommendör E. Booth-Heliberg, som var stationerad i England, Indien, Schweiz och Frankrike. Vidare är att till denna grupp räkna kommendör Joh. Ögrim, som utom Sverge arbetat i Norge, Danmark, England, Finland och Tyskland; överste Gustaf Blomberg, som varit chef sekreterare i Finland och Norge; överste G. Hielm, som varit stationerad i Finland och Indien; överste Nathan. Svensson, som fyllt olika poster i England, Indien, Danmark och Schweiz; briga-dör]. Wahlund, som många år arbetat i Finland, samt major Emanuel Sundin, som tjänstgjort i England.

Främste svenske frälsningsofficeren i utländsk krigstjänst f. n. är kommendör Karl Larsson i Norge, som beklätt ledarposter i Finland,

Ryssland, Tjeckoslovakiet, Sydamerika och Norge. Vi hänvisa till biografi i ett senare kapitel.

Överste David Wickberg, som kom till krigsskolan från Göteborg I år 1892, har innehaft förordnanden som krigsskolechef i Tyskland och Schweiz samt som fältsekreterare i Tyskland. Översten är nu territoriell ledare i Danmark.

Överste Olof Nilson blev officer 1887 och förflyttades år 1908 till Förenta staterna, där han fört befälet över den skandinaviska verksamheten i Östra och Central-territoriet, tills han år 1931 pensionerades. Hans hustru, Anna Nilson, befordrades till härligheten år 1930.

Överste Sven Wiberg blev kadett 1889 och transporterades till Förenta staterna 1892, återkom till Sverge 1905, tjänstgjorde i Japan 1914— 1920, var därefter divisionsofficer och krigsskolechef i Sverge samt avslutade sin aktiva tjänst som chef för skandinaviska arbetet i Förenta staternas östra territorium. Pensionerades 1930.

Överste Annette Anderson blev officer i Sverge 1887 och transporterades år 1894 till Norge, där hon sedan

arbetade till pensionsåldern.

Överstelöjtnant Carl Boivie (Christo Charan) var en i gruppen av de första svenska frälsningsofficerare, som reste till Indien. Han landsteg i Bombay den 6 februari 1888. Före landstigningen hade han samlat ihop sina europeiska kläder i ett bylte och kastat allt i havet. Med detta »brände han alla broar» till det gamla livet och satte fötterna på Indiens mark för att leva och dö för dess folk. Det förunnades honom ju att göra tre besök i hemlandet, men han blev dock trogen sin kärlek till Indiens folk och fick inalles verka trettiotre år bland detsamma. Detta tredjedels sekel blev för Christo Charan en tid av mycken försakelse, möda och faror, av sjukdom och nöd, men också av stor välsignelse och rik framgång för Jesu Kristi rikssak bland indierna. År 1921 tvingades överstelöjtnant Boivie av sjukdom att återvända till Sverge. Intill dess han år 1925 pensionerades, företog översten flera resor i missionens tjänst i vårt land och i flera andra länder. Den 1 november 1929 befordrades han till härligheten.

Överstelöjtnant Carl Winge (Jung Bahadur) var också en av våra missionsveteraner. Han utreste till missionsfälten i Indien år 1889 och verkade där sammanlagt omkring trettio år. Få Frälsningsarméns officerare ha arbetat och försakat för hedningarnas frälsning som överstelöjtnant och fru Winge — därom vittna bland annat sju gravar i Indiens sand. där de gömt lika många sina barn; få äro också de som fingo

sådant inflytande över de infödda och som vunno så mycket för kristendomen.

År 1891 sändes Winge att påbörja verksamhet i Bhillandet (Panch Mahals), där dittills ännu ingen kristen missionär arbetat. Bhilerna, Indiens urinvånare, stå på en mycket låg kulturnivå och äro kända för sitt vilda och misstänksamma sinnelag. Det gällde sålunda för Jang Bahadur att »taga sin själ i sin hand», då han med sin kärra, förspänd med två magra hästar, gjorde sitt intåg i Bhillandet, där han länge var den ende vite eller åtminstone den ene av två vita män. Det innebar också en oerhörd möda och en obeskrivlig uppoffring att komma i kontakt med detta barbarfolk, vars språk han måste lära och vars till ytterlighet primitiva levnadsvanor han i stor utsträckning måste adoptera. Men Winge ägde sällsynta förutsättningar för denna uppgift, liksom för missionsuppgifter i allmänhet. Han ägde ett mod, som utan skakning såg döden i vitögat, en energi, som övervann alla hinder, en förmåga att behandla folk, som endast är den börne ledarens, en praktisk duglighet, som kunde genomföra alla möjliga uppgifter, inför vilka en kristendomens och civilisationens pionjär kom att ställas. Winge lyckades därför i Bhillandet liksom i andra delar av det stora Indien, och sahib Jang Bahadur blev bhilernas och många andra indiers store vite hövding, för vilken de voro villiga att gå genom eld och vatten.

Den 23 februari 1923 kallade missionens Herre överstelöjtnant Winge till vila i de hyddor som skuggas av palmerna i det eviga solljusets land.

Två andra svenska officerare kunna också räknas till Arméns missionsveteraner, nämligen brigadörerna Lorentz Larsson ooh A. J. Hedén. Den förstnämnde utreste år 1900, den sistnämnde år 1902, och båda ha haft sin verksamhet förlagd till södra Indien, där Larsson senast var divisionsofficer och där Hedén f. n. är undervisningssekreterare.

Av övriga nu på utländsk mark kämpande svenska frälsningsofficerare kunna nämnas överstelöjtnant Emanuel Lindwall, ledare för arbetet i Brasilien (utreste till Sydamerika 1901), brigadör Samuel Lundgren, organisationssekreterare i Buenos Ayres (utreste 1901); fru brigadör Ellen Bergh (f. Blomkvist), Förenta staterna (ut 1897); brigadör Carl Larsson, sociala verksamheten i Des Moines, Förenta staterna, var tidigare stationerad i Kanada (ut 1910); major Anton Cedervall, krigsskolechef i Peking, Kina (ut 1917); major Verna Olsson, nationell ungdomssekreterare i Korea (ut 1911); stabskapten fru Mathilda Åkerholm, chef för kvinnliga avdelningen vid krigsskolan i Söul, Korea (ut 1914);

stabskapten Ellen Lindkvist, divisionsofficer i Korea; stabskapten Ellen Olsson, divisionschef i Indien (ut 1914); stabskapten Emma Johansson, divisionssekreterare i Indien (ut 1914); major J. Johansson, kollektör i Holländska

Ostindien (ut 1908); major Olof Strandlund, handelssekreterare i Holländska Ostindien (ut 1912); stabskapten Ernst Brandt, koloniföreståndare i Holländska Ostindien (ut till Kina 1917); major A. Sjödin, social- och fastighetssekreterare i Brasilien (ut till Argentina 1908).

Av svenska officerare, som på sin tid offrade sig för tjänst i främmande länder, men som på grund av ohälsa eller andra orsaker återkommit till Sverge och nu här tjänstgöra, må nämnas major Oscar Ahlm (utgick till Sydamerika 1907); major Zandra Kroon (Sydamerika 1910); major Clasine Petterson (Sydafrika 1914); stabskapten A. Bernsten (Korea 1914); stabskapten R. Jacobsen (Sydamerika 1910); kommendant Lilly Boström (Java 1906), nu pensionerad; kommendant Anna Håkanson (Indien 1894), nu pensionerad; kommendant Augusta Broström (Indien 1913); major Oskar Lundwall (Indien 1914); adjutant Ester Bohm (Java 1914); adjutant Ingeborg Erikson (Korea 1914) och adjutant Josef Blüchert (Indien 1914).

Slutligen äro att nämna namnen på de svenska frälsningsofficerare som stupat på utländska slagfält eller, nedbrutna av kampen där, nödgats återvända till hemlandet, varifrån de sedan befordrats till härligheten: Överstelöjtnanterna Boivie och Winge, som redan äro omskrivna, ensajn Anders André, utgick till Indien år 1900, † 1901; löjtnant P. A. Danielson, † Chile, Sydamerika, 6 april 1910; löjtnant Ludvig Ljungberg, † Java 27 mars 1911; kapten John Johansson, † Argentina 2 april 1912; löjtnant Sofia Frick, † Korea 29 april 1912; kapten Magda Köhler, † Korea 23 maj 1913; adjutant Maria Yttergren, efter mångårig tjänst i Indien † i hemlandet 9 januari 1914; fru adjutant Jenny Hedén, † Indien 2 april 1914; adjutant Hilma Brink, † Indien 11 september 1914; adjutant Emanuel Lovén, † Burma 12 februari 1916; ensajn Gustaf Lager, † Indien 5 maj 1917; fru kapten Sandström, † Sydamerika 12 november 1917; kapten Emma Olsson, † Ryssland 5 juli 1918; fru ensajn Greta Brandt, † Kina 5 juni 1919; ensajn Erland Åkerholm, † Korea 14 mars 1920; kapten Ernst Andersson, efter pionjärtjänst på Celebes, Holländska Ostindien, † i hemlandet 14 mars 1923, stabskapten Frida Lantz, efter flerårig tjänst i Indien † i hemlandet 9 november 1926; ensajn Axel Larsson, † Indien 26 december 1928.

383 KAPITEL XXX Femårsperioden 1928—1932

En av de stora händelserna år 1928 var firandet i Värnamo av femtioårsminnet av det första armémötet i Sverge, som också var Frälsningsarméns första möte utom Storbritannien. Högtidlighållandet av halvsekelminnet ägde rum den 25—26 augusti och leddes av chefsekreteraren, överste August Hammar. I samband därmed avtäcktes på den f. d. ouchterlonyska fastigheten en minnestavla, uppsatt av Värnamo hembygdsförening och avsedd att hugfästa minnet både av det första svenska armémötet och av Hanna Ouchterlony. Rektor W. E. Ema-nuelsson höll minnestal och bjöd täckelset falla. Inskriften å tavlan var följande:

AB 1878

HÖLLS AV BKAMWELL BOOTH I DENNA BYGGNAD, DA HANNA OUCHTEELONYS HEM, FBÄLSNINGSABMÉNS FÖBSTA MÖTE UTOM ENGLAND.

Årskongressen 1928 hölls i Stockholm under ledning av kommendörerna George Mitchell och Allister Smith. Den sistnämnde besökte också Sverge i slutet av september och början av oktober för att leda några av de sedan många år tillbaka sedvanliga serierna av höstofficersmöten; kommendör Mitchell var nämligen av klenhet efter en genomgången svår operation förhindrad att själv leda dessa möten.

I oktober månad invigdes ny lokal i Falun. Två missionärer utsändes detta år till Indien och Korea.

Den alla andra helt överskyggande händelsen i frälsningsarmévärlden år 1929 var Höga rådets sammanträde. Berättelsen därom är i korthet följande.

General Bramwell Booth, som i överensstämmelse med allas önskan i augusti 1912 efterträdde sin då avlidne fader som Frälsningsarméns general och högste ledare, hade av sjukdom blivit urståndsatt att sköta sin krävande och betydelsefulla post. Från ungdomen klen till sin hälsa hade han likväl genom okuvlig energi och rationell hälsovård lyckats hålla sig uppe och bära sin oftast omänskligt tunga arbetsbörda, till dess han

384Liv räddnings organisationen: i. Scouter. 2. Gärder, j. Livräddningspojkar med befäl. 4. Solstrålar med

befäl.Kronprinsen besöker dövstummas och blindas utställning i Templet

Konungen besöker krigsskolan ar 1929.Femårsperioden 1928—1932

blev ungefär 70 år. Då började man förmärka ett så starkt avtagande av hans krafter och förmåga att utöva ämbetet, att allvarlig oro uppstod hos hans närmaste män. Då han från april månad 1928 icke varit i stånd att komma till sitt ämbetsrum på internationella högkvarteret, beslöto sju kommendörer — alla i tjänst inom Storbritannien — på hösten detta år att hos stabschefen begära sammankallandet av Höga rådet, och i denna deras begäran instämde åtta inom Storbritannien boende pensionerade kommendörer.

Med Höga rådet förhöll det sig på följande sätt. År 1875 fick Kristna missionen, som Frälsningsarmén då hette, en författningsurkund, som stadgade att William Booth skulle vara dess generalsuperintendent för livstid men att framtida föreståndare skulle väljas och bekläda sitt ämbete endast för en viss, bestämd tid. Denna urkund annullerades 1878, då Frälsningsarméns sedermera gällande konstitution fastställdes och lagfästes av parlamentet. Enligt denna urkund (Deed Poll) utnämndes generalen på livstid och kunde ej skiljas från ämbetet samt hade att själv bestämma sin efterträdare. Då särskilt oavsättlighetsklausulen väckte farhågor och oro, gick general William Booth år 1904 med på en förändring. Denna bestod i ett tillägg, som stadgade att ett råd, bestående av Frälsningsarméns kommendörer och territoriella ledare med lägre rang, skulle kunna avsätta en general, som av en eller annan anledning var olämplig eller oduglig för sitt ämbete, samt välja hans efterträdare. Detta tribunal skulle kallas Höga rådet och kunde sammankallas på begäran av minst sju kommendörer.

Höga rådet sammankallades nu enligt statuterna på nämnda femton kommendörers begäran av stabschefen och samlades i Sunbury-on-Thames, en Frälsningsarméns egendom utanför London, den 8 januari 1929. Den 10 januari beslöt Höga rådet, som bestod av sextiofyra medlemmar, med femtiosex röster att genom en deputation föreslå generalen att frivilligt frånträda sin ställning, »då rådet fann det mycket osannolikt att han vid en så framskriden ålder någonsin mer skulle kunna bli fullt återställd och stark nog att ånyo påtaga sig det ansvar och de plikter som ålåge honom som general». Deputationen hade fullmakt förklara att tillbakaträdandet skulle ske med bibehållen rang och under fulla ärebetygelser. Deputationen, som bestod av sex av Arméns främsta och personligen mest försynta ledare, mottogs av generalen i hans sjukrum fredagen den 11 januari. Den 15 januari erhöll Höga rådet generalens svar, som var nekande. Efter två dagars överläggningar beslöt Höga

rådet strax efter midnatt den 17 januari med femtiofem röster mot åtta att befria generalen från vidare utövning av sitt ämbete. Två dagar efter det rådet fattat sitt beslut begärde general Bramwell Booth hos vederbörande myndigheter rättsligt förfarande för a) att få tilläggsbestämmelserna av 1904 förklarade stridande mot urkunden av 1878 och sålunda ogiltiga, b) att om så ej kunde ske, Höga rådets beslut skulle förklaras ogiltigt, då generalen ej haft tillfälle att personligen förklara sig. Ehuru generalen i Höga rådet var representerad av bl. a. två medlemmar av sin familj, förklarade domstolen av rent formella skäl Höga rådets beslut ogiltigt. Däremot ogillades general Booths första yrkande.

Den 13 februari hade rådet sitt nästa sammanträde. Närvarande var då även general Bramwell Booths advokat, W. A. Jowett, en av Englands främsta jurister, som framförde sin huvudmans synpunkter. Därefter skred man till omröstning om avsättningsresolutionen, som nu antogs med femtiotvå röster mot fem. Resolutionen lyder i översättning, som följer:

»Denna församling av Frälsningsarméns Höga råd förklarar härmed i kraft av den myndighet och den befogenhet, som tillerkännes Höga rådet i den av Frälsningsarméns grundläggare, William Booth, undertecknade och förseglade tilläggsurkunden av den 26 juli 1904, att William Bramwell Booth är oförmögen att sköta sitt ämbete såsom general i Frälsningsarmén, att han med anledning därav befrias från sagda ämbete samt att denna resolution grundar sig på sagda William Bramwell Booths hälsotillstånd.»

Härefter vidtog val av ny general. Väld blev kommendör Edward J. Higgins, som under tio år varit

Frälsningsarméns stabschef. Detta val hälsades med stor och allmän tillfredsställelse runt världen. Sverges stabsofficerare, som tidigare i en i hela armévärlden mycket uppmärksammad skrivelse uttalat sitt beklagande av den förutvarande generalens åtgärd att i denna fråga vädja till domstol och sin anslutning till Höga rådets synpunkter, telegraferade: »General Edward Higgins, Internationella högkvarteret, London. Mottagit Höga rådets meddelande om Edert val, och betyga vi Eder vår fulla lojalitet. Gud välsigne Frälsningsarméns nye general! Sverges stabsofficerare.»

General Edward J. Higgins är son till år 1907 hemförlovade kommendör E. Higgins. Han är född år 1864 i den lilla byn Highbridge i Somersetshire och blev officer år 1882. Efter fält- och divisionsarbete i Storbritannien blev han assisterande chef vid internationella krigsskolan och kom därefter till Förenta staterna, där han i flera år var chefsekreterare.

Återbördad till hemlandet blev han assisterande internationell sekreterare, därpå kommendör i Storbritannien och år 1919 stabschef. Vidsträckta resor i många länder ha givit honom en mycket omfattande kännedom om Frälsningsarmén i olika delar av världen.

Den 16 juni 1929 avled general Bramwell Booth och fick några dagar senare begravning under full honnör. I sitt testamente hade han till testamentsexekutörer utsett fru Bramwell Booth, kommendör Catherine Booth samt sin senaste juridiske rådgivare, mr Ch. R. Sneath, som därigenom formellt hade legala förvaltningsrätten av Frälsningsarméns fonder i sina händer. Då enligt deras förmenande Höga rådets åtgärd mot general Bramwell Booth och val av general Edw. J. Higgins icke var juridiskt fastställt som rätt och riktig, måste frågan om överlåtandet av armé-fondernas förvaltning till general Higgins lagligen prövas. Så skedde, och den 21 jan. 1930 föll domen i »The High Court of Justice», som förklarade general Higgins vara laglig förvaltare av Frälsningsarméns ägodelar. I överensstämmelse med Deed Poll hade general Bramwell Booth utsett den som efter hans död skulle efterträda honom. Detta dokument hade i enlighet med bestämmelserna i förseglat konvolut överlämnats till generalens jurist och blev, sedan nyssnämnda dom fallit, oöppnat uppbränt.

Under det Höga rådet var samlat i England, hade helt naturligt frågor om behövliga förändringar av Frälsningsarméns konstitution och styrelsesätt diskuterats. Detta skedde dock icke officiellt, då rådet som sådant icke hade formell rätt därtill — dess befogenhet omfattade endast rätten att avsätta den förutvarande och tillsätta ny general. General Higgins sammankallade därför en kommendörskonferens till sammanträde i London fr. o. m. den 10 november 1930. Alla kommendörer och kommendörlöjtnanter (ett fyrtiotal) på två undantag när voro samlade. De viktigaste förslagen som blevo antagna voro följande:

a) att ingen general i Frälsningsarmén härefter skall bestämma sin efterträdare, utan att varje efterträdare alltid skall väljas till detta ämbete;

b) att ingen ny general skall ha makt att utse sin efterträdare men däremot ha frihet att giva råd åt de väljande, därest han anmodas att så göra;

c) att för väljandet och befullmäktigandet av ny general — och för uteslutande av varje annat förfarande — Frälsningsarméns Höga råd skall sammankallas icke tidigare än tre månader eller senare än en må-

nad före den dag, då den tjänstgörande generalen skall träda tillbaka, och att alla i Deed Poll av 1904 i samband härmed förefintliga bestämmelser och varje därtill gjort tillägg skola iakttagas vid ett dylikt val;

d) att för förvaltningen av egendomen, vilken från tid till tid står under generalens kontroll, ett bolag med begränsad myndighet skall grundas och inregistreras i enlighet med bolagslagen av 1929, vilket bolag det sedan åligger att förvalta all Arméns egendom.

Bestämmelserna om val av ny general, då den dittills tjänstgörande vid fastställd tid skall pensioneras eller med döden avgått, samt om att Frälsningsarméns egendom skall förvaltas av bolag och icke av generalen personligen

måste såsom innebärande förändringar av Arméns dittills gällande konstitution fastställas av parlamentet. I augusti 1931 antog överhuset ändringsförslaget — underhuset hade tidigare godkänt detsamma. Överhusets beredningsutskott hade till sitt beslut om lagen fogat följande uttalande, som är av stort intresse:

»Det preliminära förslaget har godkänts, men vid offentliggörande av-sitt beslut härom önskar utskottet göra följande uttalande:

att, enligt utskottets åsikt, förslagsställarna intet annat val hade än att framlägga ett lagförslag samt att detta lagförslag icke, vare sig direkt eller indirekt, på något sätt ingriper i eller påverkar Frälsningsarméns lärosatser, sådana dessa fastställts i 1878 års konstitutionsurkund;

att lagförslaget ej heller innebär någon som helst utövning av kontroll genom Storbritanniens parlament över Frälsningsarméns konstitution eller organisation i något land utanför Storbritannien och norra Irland.

Utskottet hoppas att medelst detta utlåtande kunna dämpa den oro och undanröja de missförstånd som möjligen uppstått på grund av lagförslaget samt önskar vidare framhålla att det anser att de mot förslaget uppträdande petitionärernas närvaro varit av största nytta, att deras motstånd dikterats av de bästa bevekelsegrunder samt att deras lojalitet under oppositionen både mot Frälsningsarmén och dess general har varit lika framträdande. Utskottet har även känt sig djupt berört av generalens uppriktiga önskan att enbart göra det som vore bäst för Frälsningsarméns framtida bestånd. Denna petitionärernas lojalitet å ena sidan och generalens hängivenhet å andra sidan utgöra för utskottet en borgen för att Frälsningsarmén nu, sedan denna angelägenhet blivit avgjord, kommer att gå framåt såsom en enda trupp till främjande av sitt stora arbete.»

Detta synnerligen tillfredsställande slut på denna allvarliga affär — en av de viktigaste i Frälsningsarméns historia —- hälsades med stor glädje av de svenska salvationisterna och deras vänner. Pressen, som ägnat Höga rådets och kommendörskonferensens sammanträden samt

domstols- och parlamentsförhandlingarna starkt intresse, uttalade också enstämmigt sin belåtenhet med utgången.

I Sverge utkom våren 1929 en ny sångbok. Den innehåller 590 sånger och torde kunna sägas tillfredsställa även mycket högt ställda anspråk på en typisk armésångsamling. Åtskilliga sånger ha reviderats, vilket var alldeles nödvändigt. Ett sådant revideringsarbete är emellertid en synnerligen svår och ömtålig sak. En objektiv och sakkunnig bedömare torde dock oförbehållsamt kunna erkänna att sångboksnämnden på ett tillfredsställande sätt skilt sig från denna sin uppgift.

I mars månad skedde ombyte av chef sekreterare. Överste August Hammar, som i något över tio år skött den svåra och ytterligt krävande posten, frånträdde detta förordnande och ersattes med överste Gustaf Blomberg, som närmast föregående två och ett halvt år varit chefsekreterare i Norge och dessförinnan beklätt samma post i Finland.

Årskongressen 1929 hölls i Stockholm den 27 juni—2 juli och leddes av general och fru Higgins. Ifråga om anslutning och anda kan denna kongress anses vara en av de allra främsta som dittills hållits i Sverge. Den nye generalen mottogs med entusiasm och hälsades vid sitt framträdande med stormande jubel. Ja, om detta hans första besök i vårt land, sedan han betrotts med sin höga ställning, kan i sanning brukas slagordet: »Veni, vidi, vici» — »han kom, han såg, han segrade». Tidningarna döpte honom genast till »the smiling general» (den leende generalen), och han fick över huvud taget en utomordentligt god press. Mötesbesökarnas hjärtan vann han genom sitt hjärtliga väsen, sin livliga och varmhjärtade, enkla och likväl vältaliga förkunnelse. Och soldaterna kände från första stunden att Frälsningsarméns förste valde general var Guds man för den posten, som de obetingat och reservationslöst kunde skänka förtroende och tillgivenhet. Mötena voro framgångsrika, och det andliga segerbytet blev stort.

I början av juni erhöll kommendör och fru Mitchell order att flytta från Sverge, där kommendören fört befälet över Arméns trupper i omkring sju och ett halvt år. Farvälmöte hölls i Stockholm den 29 juli, och två dagar

senare sade kommendör och fru Mitchell slutligt farväl till Sverge vid ett möte i Göteborg.

Kommendör Mitchell tog befälet i vårt land i en svår tid. »Den stora världsbranden hade lyckligtvis äntligen blivit släckt», skrev Stridsropet i sin avskedsartikel, »men ännu rasade våldsamt dess gruvliga efter-

verkningar. Den osunda högkonjunktur kriget framskapat befann sig överallt på upphällningen och hade i sin tur efterföljts av en ödesdiger depravation, som tog sig uttryck på de mest olika områden. Att under sådana förhållanden icke blott vaka och se till att Frälsningsarmén i Sverge och vad den redan vunnit säkert lotsades fram genom farorna utan att därjämte i möjligaste mån även stärka och vidga dess inflytande var den uppgift som väntade den nyanlände ledaren och som, hur skicklig och duktig han än var, redan från första stunden tvingade honom att sätta sin förtröstan till Herren.»

Kommendör Mitchell grep sig emellertid sin svåra uppgift an och arbetade med all flit. Kanske på grund av sin inställning till tidsförhållandena men säkert också i överensstämmelse med sitt skaplynne inriktade han sig dock mer på konsolidering och koncentration än på offensiv och expansion, vilket bl. a. visade sig i anordnandet av officerskurser, speciella möten för musikledare, stamkårs- och ungdomsunderbefäl, scout-ledare etc. Det demonstrativa låg icke för hans röst men i stället det inåt stärkande och uppbyggande. Han var en djupt allvarlig och i allt sitt görande och låtande nästan till pedanteri noggrann och grundlig människa. Detta kom tydligt i dagen i hans förkunnelse, som var starkt biblisk och i vilken han aldrig tände rökelse för den populära smaken eller strävade mot lättköpta segrar.

Han var orubbligt trogen sina religiösa principer. I sin helgelseförkunnelse var han mycket klar och höll strängt på Frälsningsarméns lära om befrielse från syndens herravälde över människan, om avståndstagande från världen och om den egna viljans överlämnande åt Gud. Han var tyst och mycket tillbakadragen — det kostade honom säkerligen stor självuppgivelse att nödgas fylla vissa ofrånkomliga representativa plikter — men icke otillgänglig och hård. Den pessimism som man särskilt under hans sista år i Sverge ibland kunde märka hos honom ägde sannolikt vissa rötter i de karaktärsdrag vi hänsyftat till men hade säkerligen även intimt samband med den svåra sjukdom som nödgade honom att sommaren 1928 genomgå en livsfarlig operation och som sedan förde honom till dödsbädden.

Kommendör och fru Mitchell trivdes utmärkt i Sverge och blevo fullständigt acklimatiserade här. Båda lärde sig tala svenska så väl, att de kunde göra det offentligt — kommendören rörde sig t. o. m. förvånansvärt lätt med »ärans och hjältarnas språk» och behärskade ett omfattande ordförråd.

Kommendör George Mitchell utnämndes vid uppbrottet från Sverge till internationell sekreterare för Europa vid internationella högkvarteret i London. På denna post blev han dock icke gammal. Knappt hade han börjat arbetet där, förrän han angreps av den sjukdom som ändade hans liv, och den 21 januari 1930 kom hembudet. Han var då 57 år gammal. Frid över hans minne!

Till ny ledare i Sverge utnämnde generalen kommendör Charles T. Rich, senast ledare i Kanadas västra territorium. Dessförinnan hade kommendören under hela sin karriär — han blev officer 1893 — haft förordnanden i sitt hemland, England, där han varit fältofficer, divisionssekreterare, divisionschef, fält- och chefsekreterare. Hans erfarenhet av fältarbete är synnerligen rik och omfattande, men även som administrativ officer har han gjort sig mycket bemärkt — fält- och chef sekreterar-posterna i Storbritannien anses vara två av de mest krävande inom Frälsningsarmén, och båda fyllde kommendör Rich med stor framgång. Han är optimist av klaraste vatten och full av liv, hänförelse och energi. Som talare åtnjuter han stadgat rykte att vara en av Arméns allra främsta, den där alltid förmår intressera och fängsla sin publik och i deras själar kvarlämna förblivande intryck. Därför och på grund av sitt glada, öppna och vänliga sätt har han gjort sig utomordentligt omtyckt och avhållen. I fru Rich, som före sitt giftermål var en framgångsrik fältofficer, har kommendören haft en vis rådgivarinna och en god medarbeterska i frälsningskriget. Kommendör och fru Rich välkomnades till

Sverge i ett stort möte, som hölls i Auditorium, Stockholm, den 6 september och fingo sedan vid kår efter kår, dit de kommo, ett varmt mottagande.

Onsdagen den 18 september 1929 var en historisk dag för krigsskolan i Stockholm. Konungen, som tidigare vid upprepade tillfällen lagt i dagen varmt intresse och stor sympati för vår verksamhet, besökte då krigsskolan för att taga den i betraktande och lära känna dess verksamhet. Konungen, som var åtföljd av kabinettskammarherre G. C. G. Aminoff, mottogs vid ytterporten av överste Hed, som var dagens tjänstgörande ceremonimästare, kommendören, chefsekreteraren och krigsskolechefen. Mellan paraderande scouter och gärder begav sig konungen därefter till den fem trappor upp belägna hörsalen, där den samlade kadett- och officersskaran hälsade honom med ett hjärtligt »Gud välsigne konungen», åtföljt av ett rungande, fyrfaldigt »amen» samt en vers av kungssången. Sedan sången förklingat, höll kommendör Rich hälsningstal, varpå följde körsång av kadetterna, en skildring av arbetet på krigsskolan av chefen

för kvinnliga avdelningen samt återigen sång av kadetterna. Sedan så krigsskolans lokaliteter noggrant inspekterats och kaffe intagits, frambar överste Hed Frälsningsarméns tack för besöket, på vilket anförande konungen svarade med följande tal;

»Jag anser mig inte kunna lämna detta hus utan att säga hur tacksam jag känner mig över att ha blivit inbjuden att besöka denna plats och för alla de vänliga ord som riktats till mig. Jag har alltid haft sympati och intresse för Frälsningsarmén och det kärleks- och barmhärtighetsarbete den utför, därför att jag vet att detta arbete är grundat på verklig kristendom. Jag skall även i fortsättningen följa detta arbete med intresse, och jag önskar eder alla framgång i edra bemödanden att gagna vårt folk och land. Må Gud giva eder sin nåd och välsignelse!»

I november månad skedde återigen en stabsofficersförflyttning. Överste Axel R. Assarsson utnämndes då till fältsekreterare, överste H. Rosendahl till krigsskolechef, överstelöjtnant Hjalmar Åkerberg till nationell ungdomssekreterare, sju divisioner fingo nya chefer, och ett par andra stabsförflyttningar gjordes.

Under påskhelgen hölls en instruktionskurs för scout- och gardledare på vilohemmet i Rönninge, och den 7—10 december ledde kommendören en serie ungdomsledarmöten på krigsskolan i Stockholm. Till dessa hade inbjudits hela ungdomsverksamhetens stab samt åtskilliga fältofficerare jämte ungdomsunderbefäl från Stockholms och Uppsala divisioner.

I slutet av året invigdes nya lokaler i Hagfors, Bollstabruk och Sundsvall. Lokalen på den sistnämnda platsen är en av de största, vackraste och mest praktiska i vårt land. Den är inbyggd i ett större hus, som dessutom innehåller ett flertal butiker och bostadslägenheter. Tack vare denna disposition behövde Frälsningsarméns förlagsaktiebolag, som är fastighetens ägare, icke beräkna kårens andel i fastigheten — lokalen med dess utrymmen samt en officersbostad på två rum och kök — till mer än 46,000 kronor. Då kåren vid invigningen redan beräknades disponera denna summa, var den för framtiden hyresfri och hade endast att tänka på kostnaderna för reparationer samt sin andel i löpande utgifter för fastigheten.

Under året skedde två för den sociala verksamheten synnerligen betydelsefulla utvidgningar, den första i och med öppnandet av hotellet i Göteborg, den andra i och med invigningen av sociala institutionens i Norrköpings nyuppförda byggnad.

Hotellet i Göteborg invigdes av kommendör Mitchell den 30 juli. Det

är beläget vid Postgatan 10—12 och innehåller ett hundratal resanderum samt kafé och lunchrestaurang.

Den nyuppförda byggnaden för manliga sociala institutionen i Norrköping, som ersatte en gammal och mycket bristfällig sådan, invigdes den 18 november av kommendör Rich. Byggnaden innehåller ångkök med andra och tredje klass matsal, kafé och konditori, hotell om tjugufyra rum med vardera två sängplatser, divisionshögkvarter med bostad för divisionschefen, dövstumexpedition samt några bostadslägenheter och butiker.

Bland sociala förbättringar och utvidgningar detta år bör också nämnas en om- och tillbyggnad av mödrahemmet Skogsbo, som i hög grad förbättrade detta.

Natten mellan juldagen och annandag jul kom order om uppbrott från det jordiska till brigadör Erik Ahltorp. Officer sedan oktober 1891 hade han arbetat på fältet samt i »manliga sociala», under åtskilliga av sina senaste år varit divisionschef samt allra sist tillförordnad sekreterare för det manliga sociala arbetet — hans utnämning till ordinarie innehavare av denna post var utskriven men hann ej överlämnas.

Vinterfälttåget 1930, som började i och med nyårsdagen och vars första stora offensiv var en åtta dagars frälsningskampanj, gemensam för alla kårer, den 12—19 januari, genomkämpades vid de flesta kårer i en hoppfullare anda än de närmast föregående årens. Voro icke resultaten så stora som man hoppats, hade man dock under striden en känsla av att ljusare och lyckligare tider för vårt arbete voro i annalkande, att vågdalens botten var nådd och att en våg snart skulle komma att lyfta oss uppåt.

Kommendör och fru Rich voro i intensivt arbete, ledande stora speciella möten i olika delar av landet, genom sin optimism och glada förtröstan på kommande segrar ingjutande tro och mod i officerare och soldater. Bl. a. höll kommendören i olika delar av landet ungdoms- och ungdomsledarmöten, som blevo synnerligen framgångsrika och fruktbärande.

Den 14—17 februari firade kvinnliga sociala arbetet sitt fyrtioårs-jubileum. Dess första sammankomst var en festmiddag för 400 fattiga, som hölls i Templet fredagen den 14. På lördagskvällen den 15 gick den egentliga högtidsfesten av stapeln i Musikaliska akademiens hörsal. Talare voro överståthållare Henning Elmquist, kyrkoherde J. Källander, kommendör Ch. Rich m. fi.

Årets största arméhändelse i vårt land var general och fru Higgins' mötesturné den 5—13 mars, under vilken tid generalen också höll Nordisk stabskongress i Stockholm. Utom huvudstaden besökte vår högste ledare Östersund, Gävle, Uppsala, Norrköping och Malmö.

Detta blev en sannskyldig svensk eriksgata för general Higgins och hans hustru. Överallt var intresset för deras besök på helspänn, överallt möttes de vid sin ankomst av väldiga folkskaror, överallt voro lokalerna fullpackade i deras möten, och överallt blevo våra vänner förtjusta i och våra soldater hänförda av Frälsningsarméns nye general och hans maka. I Östersund skrev en av stadens tidningar: »Östersund har aldrig tidigare haft förmånen av ett så förnämligt besök. Generaler se vi nog emellanåt, men en general i en världsarmé är icke vardagsmat. Man kanske icke borde säga att en Herrens tjänare gör succé, men ordet är nog det mest passande, när det gäller att karakterisera det intyck generalens framträdande gjorde.» I samma ton gingo tidningarnas uttalanden på de övriga platserna.

I Uppsala voro general och fru Higgins med följe inbjudna till lunch hos ärkebiskop Söderblom, som sedan introducerade generalen vid det föredrag som på eftermiddagen hölls för akademiska medborgare. Föredraget skulle ha hållits i universitetets största lärosal, men denna var långt före den annonserade tiden fullsatt, medan skaror av akademiska lärare och studenter trängdes i korridorer och trappor. Det blev därför i hast ordnat så, att aulan skulle öppnas, och denna fylldes på några minuter. Bland de närvarande märktes landshövding Hj. Hammarskiöld, f. rektor magnificus L. V. A. Stavenow m. fi. framstående män. Om föredraget skrev fil. d:r Laura Petri i en stockholmstidning under rubriken »Ekumeniskt och internationellt i Uppsala universitets aula» bl. a. följande:

»Nathan Söderblom och Edward Higgins sida vid sida var en syn värd att se — den ekumeniske ärkebiskopen, 'protestantiske påven' kallad, och den internationelle frälsningsgeneralen — ja, det var en sevärd syn. De båda äro ju jämnåriga och jämnstora, de passa utmärkt till stridskamrater i Militia Christi.

Ärkebiskopen öppnade mötet på god engelska och höll en djupsinnig textutläggning över Frälsningsarméns namn. De två orden (Salvation Army) säga allt. 'Frälsning' och 'armé', d. v. s. strid, vad mera göres oss människor behov?

General Higgins besteg sedan talarstolen, och mot en bakgrund av-blommande lager och stolta segertecken höll han ett föredrag om Fräls-

ningsarméns kris och framtidsutsikter. Den stora krisen vidrörde han med lätt hand, sitt eget tunga värv som Frälsningsarméns högste ledare gav han en blygsam antydan om, Frälsningsarméns framtidsutsikter målade han med hänförd tro.

Det stora auditoriet, akademiska medborgare och andra, prisade sig lyckligt att ha fått uppleva ett historiskt ögonblick.»

Strax efter sin ankomst till Stockholm lördagen den 8 mars mottogs generalen i audiens av kronprinsen-regenten, som länge och intresserat samtalade med Arméns ledare och gav de vänligaste uttryck för sin uppskattning av Frälsningsarmén. Ett par timmar senare sammanträffade general och fru Higgins med kronprinsessan. Detta skedde på mödra-hemmet Skogsbo, som hennes kungliga höghet gjorde äran av ett besök och som hon grundligt beság.

Tisdagen och onsdagen den 11 och 12 mars ledde general Higgins en stabskongress för de nordiska länderna. Dessa voro representerade av sina territoriella ledare — kommendör och fru Rich, Sverge, kommendör och fru Larsson, Norge, kommendörlöjtnant och fru Gundersen, Finland, överste och fru Wickberg, Danmark, och brigadör och fru Johansson, Lettland-Estland — samt stabsofficerare. Från internationella högkvarteret kom för dessa viktiga möten internationelle sekreteraren för Europa, kommendör Sowton.

General och fru Higgins' svenska resa avslutades i Malmö torsdagen den 13 mars. Något mer än en månad senare besökte de på genomresa till Finland Göteborg, där generalen höll föredrag över ämnet »Sjuttio nationer — en flagga». Generalen och fru Higgins anlände med ångaren Nornan, som, honom till ära, var rikt flaggprydd och hade arméfanan hissad i topp. De hotell, där generalen under sin marsresa bodde och där han i flesta fall var direktionens gäst utan kostnad för Armén, hade i allmänhet som honnör hissat engelska och svenska flaggan, men ett par skaffade sig även Frälsningsarméns fana och lät den vaja från en av sina flaggstänger. En vacker uppmärksamhet av både båtkaptenen och hotelldirektörerna!

Under april månad skedde en stabsförflyttning. Fru kommendörlöjtnant Agnes Povlsen hade av generalen erhållit uppdraget att tillfälligt övertaga ledningen av kvinnliga sociala verksamheten i Storbritannien. Att under hennes då endast till ett år beräknade bortavaro från Sverge föra befäl över vårt »kvinnliga sociala» hade utsetts fru kommendör Rich, som till assistent fick major Signe Östrand. Samtidigt utnämn-

des överste P. Hed till sekreterare för manliga sociala verksamheten, samtidigt med det han skulle uppehålla sin förutvarande befattning som subskriptionssekreterare. Vidare utnämndes överstelöjtnant A. Wär-me till kandidatsekreterare, tre divisioner fingo nya chefer, och några andra poster besattes med nya män och kvinnor.

På Stockholms-utställningen 1930 hade Frälsningsarmén sin egen paviljong, för vilken utställningskommissariatet på särskilt förmånliga undantagsvillkor hade upplåtit tomtplats på Djurgårdssidan av Djurgårdsbrunnsviken. Utställningen omfattade en synnerligen utförlig kollektion av fotografiska bilder från Frälsningsarméns i Sverge alla arbetsgrenar, arbeten från kvinnliga sociala verksamhetens hem, en modell av Kurön, framställning av en sandlådelektion i en av våra söndagsskolor, förklaring medelst uniformer på dockor i naturlig storlek av scout- och gard-uniformens och dess märkens betydelse, alla svenska uniformstecken och emblem, formulär, rullor och böcker etc., svensk och internationell statistik, armélitteratur från alla världens länder, fotografier från de missionsfält, där svenska frälsningsofficerare arbeta etc. Utställningen var mycket talrikt besökt av folk från alla världens delar, vilka, om de hade tid och tålamod att lyssna därpå, av de i paviljongen tjänstgörande officerarna fingo en värdefull och upplysande lektion om Frälsningsarmén och dess verksamhet. Många besökande från länder, där Armén är föga känd, fingo här sin första verkliga kunskap om vår

rörelse, säkerligen till stor nytta för densamma och för Guds rikssak. I ett stycke slog Frälsningsarméns paviljong rekordet inom utställningen -— i de tjänstgörandes språkkunskap. Där talades svenska, tyska, franska, engelska, spanska, italienska, portugisiska, ryska och kanske även något mer europeiskt språk och därtill tre, fyra exotiska.

Under midsommarhelgen medverkade Frälsningsarmén officiellt vid firandet av Ansgarsjubileet genom invigningen av Ansgarskapellet på Björkö, dit stockholmskårerna hade sjömanöver. Invigningen förrättades av ärkebiskop Nathan Söderblom, assisterad av landets flesta biskopar samt ett flertal framstående utländska prelater. Vid den närvoro konungen, som från kapellets trappa höll ett tal till den mångtusenhövdade menigheten, kronprinsessan, hertigparet av Västergötland, prins Sigvard och prinsessan Ingrid, prinsparet Bernadotte, regeringsledamöter, medlemmar av diplomatiska kåren, överståthållaren, representanter för olika kristna samfund m. fi. Arméns musikkår utförde musik på de officiella

gästernas båt, under marschen upp till kapellet samt under själva invigningen och högmässan i samband därmed.

På eftermiddagen höllo kårerna möte vid kapellet (som vid stora möten endast är att betrakta som ett kor, medan församlingen är placerad utanför), och i detta talade kommendör Ögrim, som först givit ärkebiskop Söderblom idén och uppslaget till detta kapell.

Divisionschefen i Stockholm, som skött underhandlingarna mellan Armén och de kyrkliga myndigheter, vilka svarade för invigningen, fick efteråt ett brev från ärkebiskopen, däri denne bl. a. sade: »Frälsningsarméns dåvarande kommendör Ögrim var det som först ingav mig tanken om Ansgarius-kapell på Björkö. Jag berättade därom i Blå hallen. Och intet inslag i de långa förberedelserna för denna högtid och högtiden själv har mera värmt mitt hjärta än Frälsningsarméns helhjärtade och fromma och glada och vänliga medverkan.» Liknande tankar om Arméns deltagande tyckes — efter vad som försports — ha varit för-härskande. Ryktet förtäljer sålunda exempelvis att konungen skulle ha frågat en av landets främste män, som är känd för att fritt uttala sin mening: »Vad tyckte du bäst om på Björkö?» Svaret blev: »Ers majestäts tal och Frälsningsarméns musik.»

Årskongressen hölls i Stockholm den 4—10 juli under ledning av stabschefen, kommendör Henry W. Mapp, och hans hustru. Man hade till kongressens motto valt »Halleluja!» Kongressen blev också en halle-lujakongress. Dess ledare togo alla med storm med sitt hjärtliga, vinnande och soliga väsen. De andliga resultaten blevo goda.

Den 25 augusti—2 september besökte den stora och förstklassiga armé-musikkåren från Chalk Farms kår i London för andra gången Sverge och höll under dessa nio dagar aderton musikfester i tretton städer — ett styvt program för en semesterresa! Liksom under musikkårens första besök i vårt land, vilket ägde rum år 1920, väckte dess konserter stort intresse, och dess musik prisades i de högsta tonarter. I landsortsstäderna var »hela stån» på benen för att se och höra »Chalk Farm Band» tåga genom gatorna och blåsa marscher, såsom en jättestor engelsk sal-vationistkår kan det. Söndagen den 31 augusti konserterade musikkåren i Stockholm: kl. 3 e. m. i Katarina kyrka, kl. 5 e. m. på utställningen och kl. 8 e. m. i Blasieholmskyrkan. Till konserten på utställningen, som arrangerades och honorerades av utställningskommissariatets musikdirektion, lyssnade säkerligen 20,000 åhörare. Både verkligt sakkunniga, bl. a. Stockholms främste musikimpressario, och »vanliga» mu-

sikvänner voro ense om att musikkårens prestationer stodo på höjden av det möjliga.

»Chalk Farms» största nummer var utan tvivel »Hallelujakören» ur »Messias» av Händel. När musikkåren avslutade sin svenska resas sista konsert i domkyrkan i Karlstad med »Hallelujakören», reste sig församlingen som en man, medan kyrkovaktmästaren, därtill icke förut uppmanad, tände kyrkans hela festbelysning. Domkyrkan badade i ljus, medan de engelska bas- och tenortuborna, vars toner äro djupa och dova som orgelborduner och starka och klangfulla som storklockor, och alla de andra instrumenten slungade ut sin väldiga växelsångs »Halleluja», så att det ekade under valven och ljuskronorna darrade. Detta gav de närvarande ett minne, som ej lätt förgås.

Under höstens lopp pensionerades chefen för musikdepartementet, överstelöjtnant Klaus Östby, och reste därefter »tillbaka till sitt land» för att bosätta sig i Oslo. Med anledning därav höllo stockholmsmusikanterna en farvälmusikfest för överstelöjtnanten den 3 oktober. I denna musikfest -—- sannolikt den musikaliskt sett dittills främsta konserten av svenska armémusikanter — utfördes endast kompositioner av Klaus Östby, och stämningen var synnerligen hög och hjärtlig.

Överstelöjtnant Östby började sin musikaliska bana som elev vid militärmusikkåren i Fredrikshald och fortsatte sedan som musikant vid militärmusikkåren i Kristiania (Oslo). Vid sidan av militärtjänstens musikstudier bedrev han privata sådana och skaffade sig under handledning av framstående musici en grundlig musikalisk utbildning. Han blev frälst i april 1890 och kadett i september samma år samt placerades genast vid det då nyupprättade musikdepartementet vid norska högkvarteret. När sedan en stabsmusikkår bildades i Norge, blev Östby ledare för denna, en ställning, som han innehade flera år. Efter ny tjänstgöring vid högkvarteret i Oslo och några månader som kårofficer kom Östby i september 1904 till Sverge, där han utnämndes till högkvarterets musikdirektör och chef för musikdepartementet. I denna egenskap har han utfört ett utomordentligt värdefullt arbete. Han har arrangerat all musik för horninstrument samt för orgel, piano och blandad kör till hela vår sångbok och andra sångsamlingar, komponerat och arrangerat massor av »Festmusik» för hornmusikkårerna samt ett flertal häften av »Favoritsånger» och »Favoritmusik», som innehålla sånger till pianoackompanjemang, duett-, trio- och kvartettsånger, pianomusik, musik för kombinationer av olika instrument o. s. v. Dessutom har överstelöjtnant Östby genom sina

skriverier, sina föredrag och övningar och icke minst genom sin personliga påverkan av musikanter ooh musikledare utövat ett inflytande, som höjt Frälsningsarméns i Sverge musikkårer från det mer eller mindre rena oljudets nivå till en ståndpunkt, som gör Arméns musikkårer kapabla att med heder och beröm uppträda vid de främsta högtider inom landet.

överstelöjtnant Östby är Frälsningsarméns främste i kunskap om musikteori och musiklitteratur. Men även ur filosofisk, teologisk och annan litteratur har han öst mycken kunskap. Denna hans kunskapsrikedom jämte en medfödd originalitet har gjort honom till en gärna hörd talare, liksom hans ytterst ödmjuka, vänsälla och urbana väsen har gjort honom mycket avhållen och populär.

På hösten introducerades i Sverge den fjärde och sista avdelningen av Livräddningsorganisationen, Solstråleorganisationen. Den är en underorganisation till Gardorganisationen och består av flickor i åldern 8—11 år. Den 8 oktober installerades Hemförbundets i Sverge första nationella sekreterare, fru överstelöjtnant Emelia Boivie. I slutet av november och början av december hölls fortsättningskurs för de officerare som genom-gingo krigsskolan åren 1921 och 1922 och i samband därmed voro anordnade »Två dagar i Herrens gårdar» med möten på Stockholm I och VII söndagen den 30 november och i Blasieholmskyrkan måndagen den 1 december.

Under året öppnades ny kår i Töreboda. Nya lokaler togos i bruk av Köpings, Melleruds och Stockholms VII:e kårer. Den sistnämnda kårens lokalinvigning var synnerligen storartad. Invigningen förrättades av kommendören, och under högtidligheten talade i övrigt statsrådet Felix Hamrin, överståthållare Henning Elmquist och kyrkoherde Bertil Mo-gård. Finansministerns anförande var vältaligt och framfördes med djup känsla. Det lydde som följer:

»När jag inbjöds att deltaga i denna högtid och erbjöds att säga något, grubblade jag över vilken symbol, som bäst kännetecknade Frälsningsarmén. Och jag fann den. Det är sjömännens nödsignal S.O.S., Säve Our Souls, rädda våra själar. Men det fordras icke blott att man har möjlighet att slunga ut denna signal, utan det kräves också människor, som ha förmåga och vilja att ila till de nödställdas hjälp. Det finnes i vår tid en massa människor, som lida nöd och som medvetet eller omedvetet rikta till oss S.O.S. Nöd är inte bara saknaden av dagligt bröd, det finns människor i annan nöd, vinddrivna och rotlösa, utan hopp i livet och utan hopp i döden. De ropa alla: 'Rädda våra själar!' Den räddningsstation som vi i afton invigt kommer säkert att uppfånga många sådana signaler,

och många villiga skola skynda till de nödställdas undsättning. Bättre välönskan kan ej riktas till denna kår än att den måtte bliva en fyrbåk i mörkret, vilken leder och lyser de sjöfarande in i lugn hamn. Fyren och ljuset utgöra icke, lika litet som förkunnelsen i och för sig, räddningen, men måtte denna förkunnelse om ljuset lysa och leda många till Honom, som sade: 'Kommen till mig, I alla, som arbeten och ären betungade, så skall jag giva eder ro.'

Jag är tacksam över att jag fått deltaga i denna fest i afton. Frälsningsarmén åtnjuter starka sympatier inom alla samhällsklasser. I min dubbla egenskap av regeringsmedlem ooh riksdagsledamot ber jag få understryka att Frälsningsarmén även åtnjuter statsmakternas förtroende. Invigningen av denna lokal utgör för Frälsningsarmén en betydelsefull framgång, och hoppas jag att denna skall följas av ytterligare stora framgångar under kommande tider. Må detta arbete alltfort bli till nytta för vårt svenska folk!»

Också VII:e kårens lokal är uppförd efter samma system som den tidigare omtalade armélokalen i Sundsvall, den är inbyggd i ett stort byggnadskomplex, som utom lokalerna för kårens verksamhet inrymmer ett fyrtiotal bostadslägenheter och sex butiker. Den stora byggnaden har i uppförande kostat omkring 950,000 kronor, men tack vare ovannämnda anordning kan kårens direkta hyresutgift beräknas till endast 4,000 kronor, vartill dock komma underhållskostnader och viss andel i löpande utgifter för fastigheten. Stora samlingssalen har omkring 625 sittplatser. Med denna kan sammanslås två småsalar med ungefär 160 sittplatser.

Tisdagen den 9 december invigde kommendör Rich den nya fastighet, som barnhärhärget Morgonsol vid Långedrag strax utanför Göteborg just tagit i bruk.

För Frälsningsarmén i vårt land äro ett års första veckor och månader synnerligen viktiga, då de erbjuda årets bästa tillfällen till framgångsrik själafrälsningsverksamhet. Därför förlägges tyngdpunkten av årets strävanden till januari, februari och mars månader, då Armén håller vinterfälttågets själafrälsningskampanjer och ungdomsfälttåg. Så skedde också 1931. Och detta under stark nitälskan och ljusnande hopp. Känslan att utvecklingskurvans vågdal var passerad och att där reste sig en våg — sakta, men säkert — blev starkare. Många kårer vunno även mycket uppmuntrande segrar, som förökade deras numerär och förstärkte deras slagkraft. Kommendören höll stora mötesserier i olika delar av landet, bl. a. divisionskongresser med officersmöten samt speciella möten för äldre och ungdom. Den 9—29 mars besöktes landet av kommendör Hugh E. Whatmore. Han ledde »Två dagar med Gud» i Stockholm — mötena

400Från general och fru Higgins' besök i Sverge 1930: Mottagandet i Uppsala.

Commander Evangeline Booth i Svensk-Engelska föreningen, Stockholm.Hemförbundsmöte.

Statsrådet Felix Hamrin talar vid invigningen av Stockholms VII:e kårs lokal 79jo.Femårsperioden 1928—1932

höllos i Blasieholmskyrkan — samt höll även speciella möten i Örebro, Norrköping, Jönköping, Göteborg och Malmö. Den 26 januari hölls vid landets alla kårer en särskild bönedag. På många platser hade man denna dag ett oavbrutet bönemöte från kl. 11 f. m. till sent på kvällen, medan andra kårer under dagens lopp höllo tre kortare bönemöten. Denna dags erfarenhet blev mycket uppmuntrande och till rik välsignelse. Flerstädes hade man hela dagen en talrik skara bedjare, och på kvällen voro många lokaler fullpackade. I Stockholm höllos dagslånga bönemöten på tre kårer, bl. a. Stockholm VII, där man slutade klockan halv tolv på natten med femton frälsnings- och ett femtiotal helgelsesökande vid botbänken.

Under vårens lopp kunde Armén annotera tre förnämliga besök: den 30 april gjorde prins Carl och prinsessan Ingeborg ett besök på krigsskolan, prinsen främst i egenskap av ordförande i svenska Röda korset; samma dag höll doktor Sven Hedin föredrag i Templet till förmån för fängelsemissionen, och den 8 maj talade ecklesiastikministern, biskop Sam Stadener, i en musikfest, som till förmån för sommarbarnsverksamheten hölls i Konserthuset.

Pingsthelgen samlades landets »livräddare» — scouter, gärder, livräddningspojkar och solstrålar till sommarting i Örebro. Omkring 1,200 ungdomar i denna organisation medverkade här i demonstrationer och uppvisningar

samt deltogo i enskilda möten, vilka stodo under ledning av kommendör Rich.

Årskongressen i Stockholm var ursprungligen avsedd att ledas av commander Evangeline Booth, men hon fick förhinder. Då bestämdes kommendör Ch. Sowton till ledare, men han sjuknade i Göteborg på väg till Stockholm och måste återvända till London. Slutligen tillkallades kommendör Karl Larsson, som så blev kongressens huvudtalare, vilket uppdrag han utförde med stor framgång och till rik välsignelse.

I samband med kongressen invigdes en för verksamhet vid fisklägen, lastage-, lots- och fyrplatser runt Sverges kuster inköpt segelbåt. Båten, som är en 17 meter lång och 4 meter bred holländsk yawl, försedd med marconirigg och hjälpmotor, fick vid invigningen namnet Hanna Ouch-terlony. Den startade sin skärgårdsmission med tre mans besättning under befäl av kommendant Ludvig Görling den 5 augusti.

I juli månad deltogo ett tiotal svenska musikmästare i en musikledarkurs, som då hölls i London. Senare på eftersommaren bildades efter flera års uppehåll en ny stabsmusikkår. Denna var efter en tids övningar

i Stockholm färdig att börja sin första resa den 15 september, då chefsekreteraren under en musikfest i Templet invigde stabsmusikanterna och deras ledare för deras uppgift. I musikfesten talade bl. a. två medlemmar av den första stabsmusikkåren, som bildades år 1888, nämligen överste Gustaf Hielm och överstelöjtnant Hjalmar Frisk.

Den 5—17 september gjorde gardbrigaden vid Catfords kår i London en blixtturné genom södra och mellersta Sverge. Brigaden, som bestod av trettio flickor, besökte under tretton dagar icke mindre än sjutton platser, där de höllo uppvisningar och demonstrationer. De voro utomordentligt skickliga i speciella scoutfärdigheter samt i gymnastik och sång och musik, varför också deras intressanta och omväxlande program väckte den överallt talrika publikens synnerliga förtjusning. I Stockholm voro garderna inbjudna till te hos brittiske ministern.

Årets ur publiksynpunkt största arméhändelse i vårt land var besöket av commander Evangeline Booth i senare delen av oktober månad. På grund av den framträdande roll som commander Booth spelat i Höga rådet och under händelserna i samband med dess och kommendörskonferensens år 1930 sammanträden samt hennes rykte som en av Frälsningsarméns främsta personligheter och en av Förenta staternas mest betydande kvinnor rådde ett enormt intresse för besöket. Commander Booth besökte Göteborg, Stockholm och Malmö, och i alla hennes möten voro de största tillgängliga lokaler fullpackade. I det första stockholmsmötet, som ägde rum i Auditorium, presiderade envoyé Herman Lagercrantz, prins Oscar Bernadotte ledde i bön, och välkomstanföranden höllos av brittiske ministern, mr Archibald Kerr Clark Kerr, amerikanske legationssekreteraren, mr Edward S. Crocker (i den bortreste amerikanske ministerns ställe), pastor primarius, d:r Nils Widner och borgmästare Gunnar Fant. Alla fångade publikens intresse men ingen i så hög grad som Evangeline Booth själv. Se här vad ett par tidningar skrevo:

»Säkert komma alla de som i går kväll sågo Eva Booth på estraden i Auditorium aldrig någonsin att förgäta den bilden. Icke för att hon stod där som en världsberömd personlighet, William Booths dotter och sanne arvtagare. Icke för den vackra och välberäknade gesten att stå där i strålkastarljuset med den blågula sidenfanan, amerikasvenskarnas avskedsgåva i reseögonblicket. Knappast heller för det stora talet i sin helhet, som i sin plötsliga föränderlighet och med sina många etapper ganska mycket liknade ett fyrverkeri.

Nej — men för den oändligt ljuva gåva hon ger, när hon är som allra mest stilla, bara talar de 'små, små orden', som komma som solljus rakt

ur ett hjärta. Man kan förstå att det är Eva Booth, som väcker frälsningshungern i själarna, som vinner och bevarar sin makt över människorna.

Det står en märklig glans omkring den äldre generationen av de Booth-ska kvinnorna, dit Eva Booth hör — den

glans som kommer sig av att de kunnat trampa sin väg genom den värsta smutsen utan att deras skosulor besudlats — bildligt talat.»

(Stockholms-Tidningen.)

På lördagskvällen hölls ett soldatmöte, under söndagen offentligt möte på förmiddagen i Auditorium och på kvällen i Blasieholmskyrkan, på måndagskvällen föredrag, illustrerat med skioptikon- och kinemato-grafbilder, över ämnet »Min fader», under tisdagen officersmöten och slutligen onsdag kväll ett föredrag inför Svensk-engelska föreningen i Grand hotells spegelsal.

På fredagen (den 23 oktober) mottogs commander Booth i audiens först av konungen och sedan av kronprinsen och kronprinsessan. Kronprinsparet närvoro sedermera vid onsdagskvällens (den 28 oktober) föredrag i Svensk-engelska föreningen. Om denna sammankomst skrev Stockholms Dagblad under rubriken »Frälsningens trolleri»:

»En lysande samling i en lysande sal. Kronprinsen och kronprinsessan, hovet, diplomatiska kåren, prästerskap, frälsningsofficerare, mer eller mindre anglosaxiskt lekt och lärt i långa banor. Och där stod hon, den käcka soldaten Evangeline Booth, i sin strikta blå uniform och lät korsets skugga falla över bländvita skjortbröst och strassbroderade sidenrober. Tystnaden var andlös, så länge hon talade.

Det var utan gensägelse hennes största kväll i Stockholm. Den besvärande hesheten hade lagt sig betydligt, och man kunde nu åtminstone skymta en varm och skimrande altröst, som böjligt lånade sig till ganska krävande vokala utsvävningar.

Hon har en rent förbluffande förmåga att göra vad hon talar om bokstavligen synligt för åhörarna. Så som hon står på sin estrad och talar om sin älskade armé, blir hon plötsligt inför våra blickar tio tusen marscherande frälsningssoldater, hon blir William Booth själv, hon blir barnet, som snyftar, fanan som vajar, aftonrodnadens purpur, människohjärtat som lider. Det är inte trolleri -— det är liv!

Det föredrag, som commander Booth denna gång höll, formade hon till en rent personlig bekännelse om hur hon upplevt och hur hon fattat sin verksamhet i Arméns tjänst. Jag föddes in i Armén, sade hon, och jag har levt mitt liv i den. För oss. som vigt vårt liv åt salvationism, är den heller inte ett yrke, ej ens ett kall — den är vårt liv. Man kallade en gång William Booth en drömmare och fantast, då han stod i en liten

skara av enkla människor. Av den skaran har blivit en armé, vars baner fladdrar över alla kända väderstreck. Hans dröm var att föra de vilsegångna och sjunkna uppåt, att lyfta dem till att skåda himlens härlighet och bringa Jesus Kristus mitt ibland dessa arma och i mörkret vandrande, och Guds kärlek har hjälpt oss, som vandra i min faders spår. Gud är kärleken — det kände, tänkte min fader och levde i den tron, och så vilja även vi leva, som följa honom efter.»

Låt oss slutligen kraftigt understryka — Evangeline Booths möten voro icke enbart demonstrationer, hennes tal icke endast vältalighetsprestationer, nej, dessa sammankomster voro sannskyldiga gudstjänster, i vilka Gud ärades och Jesu Kristi rike främjades; förkunnelsen var liv, ande och kraft, den gick till hjärtana, väckte samvetena och frälste själarna.

Under året skedde ett flertal stabsförflyttningar. I januari pensionerades överstelöjtnant Th. Sundin, som i tjugufem år varit chef för organisationsdepartementet, samt efterträddes av major Erik Lund. I april utnämndes adjutant Gustaf Wallteng till överstelöjtnant K. Östbys efterträdare i musikdepartementet. Senare på året blev överstelöjtnant E. Malmström litteratursekreterare och brigadör J. Wahlund revisionssekreterare, brigadör Gustaf Persson beordrades till handelsdepartementet, major Signe Östrand utnämndes till sekreterare för kvinnliga sociala verksamheten, och flera divisioner fingo nya chefer och ungdomssekreterare. Med krigsskolekurserna företogs en omläggning. Sedan många år tillbaka ha kadetterna samlats på krigsskolan i januari månad och utsänts därifrån i oktober eller november. Detta år utsändes de redan den 1 september och ny ring samlades den

27 november. Meningen är att krigsskolekurserna hädanefter skola pågå från november till slutet av augusti, detta för att kadetterna skola kunna utsändas i samband med den årliga stora fältofficersförflyttningen, som brukar äga rum de sista dagarna i augusti och de första i september.

På hösten skedde den reducering av Arméns officersranger som länge ansetts vara ett önskemål. Ensajns-, kommendants-, stabskaptens- och fältmaj orstitlarna borttogos, och därmed försvann också vad som kallats »den dubbla linjen» inom officerskåren, nämligen å ena sidan fält-, å den andra stabsofficerslinjen.

Under året öppnades kår i Krylbo och ett härbärge för män i Örebro. Fastighetsdepartementet hade ett arbetsamt år. Hösten 1930 började uppförandet av en länge planerad tillbyggnad vid högkvarteret, som blev

färdig för inflyttning i juli 1931. Det nya huset innehåller sex våningar pius källar- och vindsvåning samt inrymmer sätteri- och tryckerilokaler, redaktionslokaler, handelsdepartementets kontorslokaler, förlagsexpedition, syateljé, högkvarterets matservering, lagerlokaler etc. I januari påbörjades ett mycket vittomfattande arbete med modernisering och restauration av den gamla högkvartersbyggnaden, som försågs med centralvärme och hissar samt i alla avseenden och i överensstämmelse med vårt arbetes nuvarande omfattning och tidens krav gjordes lämplig och bekväm för sitt ändamål. Detta företag var mycket krävande och tidsödande, då de olika avdelningarna under detsamma måste inom byggnaden fortsätta sitt arbete, och blev icke helt fullbordat förrän i början av 1932. Om- och nybyggnader av lokaler ägde rum i Söderhamn, Landskrona, Ronneby och Strömstad. På Kurön uppfördes en patientstuga och en samlingslokal.

Under den i detta kapitel omskrivna femårsperiodens gångna fyra år fortsatte det sociala arbetet — med dess speciella ansträngningar om sommaren för att bereda barn sommarvistelse och åldringar sommarvila samt att bekläda och mätta fattiga till jul — i ungefär samma omfattning och efter samma linjer som föregående lustrum.

Påskofferinsamlingen, som sedan många år tillbaka givit allt större inkomst, inbringade dessa år:

1928 ....kr. 134,616:83

1929 ....„ 134,906:12

1930 ....„ 147,552:44

1931 ....„ 155,863:51

Försakelseveckans resultat blev:

1928 ....kr. 248,207: 60

1929 ....„ 250,000:26

1930 ....„ 263,600: —

1931 ....„ 267,160: —

Är 1931 rapporterades från våra kårer att det hållits 87,326 möten för vuxna och att i de av dessa möten som hållits inomhus närvarit 5,660,437 personer. Inom ungdomsverksamheten hölls år 1931 65,004 möten med 1,675,082 barn och ungdomar närvarande.

Så kom det år, då Frälsningsarmén skulle kunna fira minnet av femtio års verksamhet i Sverge. Redan flera år dessförinnan hade i D. O.-råd

dess värdiga firande diskuterats, men i början av år 1931 började detaljerna därför utformas. I ett plenarsammanträde med högkvarterets departementschefer beslöt kommendören att hela år 1932 skulle bliva ett Jubileumsår, att under detsamma särskilda ansträngningar skulle göras för att frälsa själar, öka vår numerär och i övrigt på varje sätt utvidga vår verksamhet i Sverge samt att det också skulle företagas en jubileumsinsamling. I

detta sammanträde konstituerades också fyra nämnder, bestående av stabs- och fältofficerare, vilka skulle närmare utforma Jubileumsårets program och uppgöra förslag till dess genomförande. Redan i Stridsropet för den 11 juli 1931 lät kommendör Rich införa ett upprop om Jubileumsåret och dess firande.

Samma nummer av Stridsropet innehöll även meddelandet om pristävlingar dels för ett motto för Jubileumsåret, dels för jubileumssång och jubileumskantat. Den förstnämnda pristävlingen vanns av Ester Lindberg som föreslog »Dragen vidare», vilket också blev årets motto. Jubileumssången tillkom utom tävlingen. I tävlingen om kantat tilldelades musikmästare Erik Leidzén både första och andra pris, medan tredje pris tillföll musikant Gunnar Blomberg, Stockholm I.

På hösten 1931 utgavs för officerarnas räkning en omfattande och utförlig handbok för Jubileumsåret. Den innehöll först och främst

JUBILEUMSÅRETS KALENDER.

Nyårsnatten: Jubileumsåret inblåses. Nyårsdagen: Mönstringsdag. Måndag 4 januari: Allmän bönedag.

Trettondedagen — söndag 17 januari: Tolv dagars frälsningskampanj.

23 januari—27 februari: Stridsropets stormlöpning (n:r 4—9).

Söndag 7—söndag 14 februari: Ungdomskampanj.

Söndag 28 februari: Samaritsöndag.

Måndag 14—måndag 28 mars: Påskoffret.

Marie bebådelsedag: Kandidatdag.

Marie bebådelsedag—annandag påsk: Korståg.

April (B. O. bestämmer datum i samråd med D. O.): Frälsningskampanj. Söndag 10 april: William Booths dag. Under vintern och våren: Divisionskongresser.

» » » » Ungdomsdagar. 30 april—11 juni: »Regnbågsserien» (Speciell stormlöpning med »Ropet» n:r 18—24).

Maj—september: Sommarfälttåg. 8—13 juli: Jubileumskongress.

24 september—4 oktober: Besök av general och fru Higgins.

Söndag 9—söndag 16 oktober: Ungdomskampanj.

Söndag 23—lördag 29 oktober: Försakelseveckan.

November (B. 0. och D. 0. bestämma datum): Frälsningskampanj.

Söndag den 13 november: Kårkadettdag.

Julhögtiden: Särskilda ansträngningar för de fattiga.

Onsdag den 28 december: Jubileumsdagen.

Nyårsnatten skedde sålunda »inblåsningen» av Jubileumsåret vid alla landets kårer. Där hornmusikkår finnes, skedde inblåsningen i bokstavlig mening med en särskilt komponerad signal, varefter sjöngs: »Vi kröna ärans kung». Så sades några ord om det stora år som ingått, och man sjöng jubileumssången samt slutade med en bön som utsänts från högkvarteret.

Nyårsdagen proklamerades Jubileumsårets ingång per radio för allt Sverges folk. Programmet i denna utsändning upptog inblåsningen, jubileumssången, jubileumsbönen, bibelläsning etc. samt tal av kommendör Rich om Jubileumsåret och dess syfte.

Jubileumsinsamlingens syfte och tillvägagångssätt och förväntningarna för densamma klarlades i ett upprop,

vilket inflöt i Stridsropet. Ett annat upprop infördes i de dagliga tidningarna. Detta var undertecknat av prins Oscar Bernadotte, landets tre excellenser, socialministern, överståthållaren, flertalet av landets landshövdingar, framstående kyrkomän, de största tidningarnas chefredaktörer, ett stort antal ledande affärsmän och många riksdagsmän m. fi.

Parollen om särskilda ansträngningar för själars frälsning under Jubileumsåret beaktades av soldater och officerare vid landets alla kårer, och vinterfälttåget blev mycket intensivt. Tidningarnas artiklar, den originella och intensiva reklamen och flera andra samverkande omständigheter bidrogo till att rikta allmänhetens intresse på våra förehavanden under detta år samt utbreda den tanken, att något särskilt skulle komma att ske, vilket hjälpte kårerna att samla folk till mötena och åstadkom tro och förväntningar, som i hög grad främjade verksamheten. De första månaderna under 1932 uppvisade också en glädjande framgång. Man rapporterade från många kårer stor anslutning till mötena, friska andliga vindar i dem och många själar som lön och segerbyte vid Jesu Kristi fötter. Av särskilt intresse var påpekandet från flera håll att in-

slaget av unga män i församlingarna i påfallande grad ökats och att procenten av manliga frälsningssökande var mycket stor; ofta voro männen i majoritet vid botbänken, i rekrytintagningarna och soldatinvigningarna.

Statistiken för första kvartalet 1932, jämförd med motsvarande kvartal 1931, ter sig som följer:

	l:a kvartalet 1931	l:a kvartalet 1932
Antal möten för vuxna	1,856	2,007
» närvarande	121,446	152,162
» frälsningssökande	2,355	3,164
» antagna rekryter	964	1,328
» invigda soldater	300	812
» möten för barn	1,514	1,675
» närvarande	45,759	56,123
» frälsningssökande	445	645
» invigda barn- och juniorsoldater	673	1,055

Anmärkning: Siffrorna för antal möten för vuxna och närvarande samt antal möten för barn och närvarande äro medeltal per vecka, övriga totalsummor för hela kvartalet.

När detta skrives, i mitten av Jubileumsåret, har Frälsningsarmén i Sverge 267 kårer, 104 sociala institutioner, 8 dövstumexpeditioner, 1,553 officerare, kadetter och anställda, 3,720 underofficerare, 3,859 horn- och strängmusikanter (vartill kommer 1,365 goss- och flickmusikanter). Detta är sålunda resultatet av femtio års frälsningskrig? Nej! Det säger oss endast något litet om Arméns storlek och ställning efter ett halvsekels fälttåg. Vad som vunnits under striderna är tusenfaldigt mer. Det kan icke med bleka ord och torra siffror täljas. Först evighetsmorgonen, när allt förborgat skall bliva uppenbart och allt dolt skall bliva känt, kommer att klart och tydligt låta oss veta vad som verkligen utförts och vad som i sanning har vunnits. Men det veta vi redan nu att det är hundra-tusenden, som vid Arméns svenska botbänkar i bön till Gud sökt syndernas förlåtelse och evigt liv genom Jesus Kristus. Mångtusenden av dessa ha redan utkämpat striden här nere och gått att vara när Herren för all-

tid, mångtusenden stå som soldater i Frälsningsarmén, och mångtusenden ha sina namn inskrivna i olika

frikyrkliga samfunds matriklar, medan ytterligare mångtusenden i ärlighet och uppriktigt tjäna Gud i liv och verksamhet utan att med sitt namn stå i någon särskild kristen sammanslutning.

Vi veta också att det är tusenden, som genom vår sociala verksamhet fått nytt livshopp och förnyat levnadsmod, och otaliga, som genom samma verksamhetsgren blivit uppdragna ur lastens dy och förhjälpta till en ny begynnelse i livet.

Vi veta även att Frälsningsarmén givit den kristna verksamheten i Sverge många och framgångsrika arbetare samt blivit en källa till idéer och uppslag, till inspiration och eggelse för stora skaror av Herrens tjänare i svensk kyrka och frikyrka.

För allt detta prisar Frälsningsarmén Gud. Men dess soldater och officerare säga i ödmjukhet: »Vi äro blott ringa tjänare: vi hava endast gjort vad vi voro pliktiga att göra» (Luk. 17: 10).

409 KAPITEL XXXI Banbrytare och för grundsfigurer

• •

Önskligt vore att kunna utförligt berätta om alla Frälsningsarméns i Sverge banbrytare och förgrundsfigurer, men utrymmet tillåter oss endast att helt kort nämna något om ett synnerligen ringa fåtal av hjältinnorna och hjältarna i fylkingens spets.

»Hjältinnorna och hjältarna» — ja, ty det var kvinnor som gingo i täten och röjde väg för Frälsningsarmén i Sverge. Detta bör kraftigt understrykas till evärdelig ära och berömmelse för det s. k. svaga könet, som inom Armén ingalunda bevisat sig förtjänt av detta epitet. Det var nämligen icke endast så, att kvinnliga frälsningsofficerare gingo i fylkingens spets i »den ringa begynnelsens dag» — kvinnliga officerare ha under hela det femtioåriga frälsningsfälttåget i vårt land varit i majoritet och ha oftast haft att arbeta på de hårdaste och magraste fälten. De gifta kvinnliga officerarna, vilka vid sina mäns sida burit tunga arbets-och ansvarsbördor och på mångahanda sätt styrkt, stött och bistått dem i deras strid, äro också värda en honnör.

Jenny Swenson var Hanna Ouchterlonys närmaste »man» vid öppnandet. Hon är född i Göteborg den 6 november 1860, och föräldrarna voro grosshandlaren och fartygskommissionären J. F. Swenson och hans maka. Tretton år gammal sattes Jenny Swenson i Sigrid Rudebeoks pension i hemstaden. I denna rådde en god kristlig anda, som icke förfelade att göra intryck på den unga flickan. Hon nådde dock icke under denna tid till avgörelse för Jesus Kristus och gav sig därefter ut i ett liv av flärd och världsliga nöjen samt glömde Gud. Vacker, bildad och musikaliskt begåvad var hon också gärna sedd vid tillställningar av skilda slag. Hon hade en härlig sångröst och hyste tankar på att ägna sig åt scenen, vilka dock omintetgjordes av sjukdom. Tack vare rika och förnäma gynnare fick hon dock tillfälle till musikalisk utbildning.

I november 1881 kom Jenny Swenson för sin hälsas vårdande till hemmet Lyckan utanför Halmstad, vilket innehades av två varmt troende kvinnor, systrarna Charlotte och Hilda Collinius. »Hemmet var ett verk-

ligt Betania», säger major Swenson, »och jag fick där ett högre begrepp om kristendomen men var dock den första tiden kall och liknöjd i min själ. Jag tillslöt mitt hjärta, ville ej läsa min bibel och nekade böja knä för Gud.»

En dag strax före påsk 1882 kom en ny gäst till Lyckan. Det var fröken Hanna Ouchterlony från Värnamo. Systrarna Collinius hade hört talas om henne och det arbete för Guds sak hon utfört i sin hemtrakt och bjudit henne att njuta en tids vila i deras hem. Annandag påsk talade fröken Ouchterlony i missionshuset i Halmstad. Lokalen var full-packad, och en mäktig ande föll över folket under talet. Sedan Hanna Ouchterlony slutat, uppmanade församlingens predikant dem som önskade förbön att komma fram. En av dem som åtlydde hans uppmaning var Jenny Swenson. Omedelbart efter hennes omvändelse började Hanna Ouchterlony tala med Jenny Swenson om att hjälpa henne i det arbete som hon kände blivit hennes livskallelse. Jenny Swenson lovade.

I maj månad inbjöds Hanna Ouchterlony till London för att deltaga i invigningen av Congress Hall. Hon ville att Jenny Swenson skulle följa med, vilket dock ej lät sig göra. Men bara några veckor senare var Jenny redo och kom till London. Hennes bagage var obetydligt, men bland det fanns en gitarr, på vilken hon lärt sig spela. I London antogs hon till kadett och blev före återresan till Sverge befordrad till löjtnant. Om farvälet i England och om begynnelsen i Sverge är här ej nödvändigt att orda, då Jenny Svensons historia vad dessa stora händelser beträffar, fullständigt sammanfaller med Hanna Ouchterlonys.

Redan från begynnelsen i Sverge fyllde Jenny Swenson en synnerligen stor uppgift, enär hon var ansvarig för sången och musiken, som ju liar mycket stor betydelse för Frälsningsarmén. Hon lärde soldater och publik armésångerna, och ackompanjerande sig på gitarr gjorde hon starkt intryck med sina solosånger.

I maj 1883 befordrades Jenny Swenson till kapten och utnämndes till befälhavare för Stockholms I:a kår, vars första fana överlämnades till henne av kommendör Ouchterlony. Från juni 1884, då hon befordrades till stabskapten, till juni 1885 var hon kommendörens adjutant och tjänstgjorde sedan som chef för musikavdelningen vid högkvarteret. Då i slutet av 1887 upprop gjordes för missionärer, var stabskapten Swenson en av de frivilliga som anmälde sig. Tillsammans med nio andra reste hon till London men nödgades på grund av sin klena hälsa där avbryta orientfärden. Hon stannade emellertid i England några måna-

der och återvände till hemlandet hösten 1888. De närmast följande åren var Jenny Swenson kandidatsekreterare, hjälptruppschef, ombud för »Lasarus-bössorna» och kvartalskollektör. Befordrad till major 1898 blev hon på grund av sin ohälsa pensionerad den 1 oktober 1900. Ehuru sålunda nödsakad att föra ett liv i stillhet bakom fronten har dock major Jenny Swenson under alla de senast gångna trettio åren hyst det varmaste intresse för Frälsningsarmén. Hon har också med sin rika andliga erfarenhet, sin varma själ och sitt ljuvliga väsen fått bliva många i sina umgängeskretsar till hjälp och välsignelse i andliga ting.

Två av Sverges första fältofficerare voro systrarna Annie och Mary Hartelius. Ojämförligt mest framstående av de två var Annie, som under endast ett par års tjänst i Sverge hann att outplånligt inskriva sitt namn i den svenska arméhistorien. Kapten Annie Hartelius var född i Hälsingborg den 25 juni 1862. Föräldrarna voro baptister. Då Annie var sex år gammal, höll Helge Åkeson väckelsemöten i hennes hem, och hon beslöt redan då att tjäna Jesus av allt hjärta. Kort därefter reste hennes föräldrar till Amerika, och Annie följde med. Livlig och gladlynt kom hon under tonåren ut i världsligt sällskap, deltog i dess nöjen, förlorade tron på Gud och hamnade i mörka tvivel på Bibeln och kristendomen. Kvällen den 22 juni 1882, då hon med sina föräldrar promenerade på en gata i Brooklyn, såg hon en grupp egendomligt klädda människor, som höllo ett friluftsmöte. Det var frälsningssoldater. Annie följde dem till deras lokal, dit hon sedan återvände flera gånger och där hon snart blev frälst. Ett par månader därefter blev hon officer i Förenta staterna. Våren 1883 blev Annie Hartelius tillfrågad, om hon ville fara till Sverge och hjälpa till i dess nybörjade frälsningskrig. Hon svarade ja och reste snart med sin syster Mary och en kamrat, som hette Hanna Gabriel. Efter en tids uppehåll i London för studier vid krigsskolan där kom den svenskamerikanska trion till vårt land. Här öppnade Annie Hartelius kårerna i Uppsala, Norrköping och Malmö samt förde befäl över Stockholms I:a kår. Redan år 1885 återvände systrarna Hartelius till Amerika, detta på grund av vacklande hälsa och på föräldrarnas enträgna begäran. Under en lång tjänstledighet höllo de ibland möten i metodistkyrkor och annonserades då som »De sjungande pilgrimerna». Då den första svenskamerikanska kåren öppnades i Brooklyn hösten 1887, blev Mary Hartelius dess första kapten, och Annie deltog i arbetet så långt hennes krafter räckte.

Annie Hartelius var en typisk och synnerligen begåvad frälsnings-

officer. Hon kunde tala, sjunga, spela och skriva — hennes rapporter i Stridsropet tillhöra det originellaste och bästa i dess rapportspalter, och hon skrev flera ännu kända och sjungna sånger. Hon var full av idéer, liv och hänförelse och vann stor framgång i allt sitt arbete.

Nuvarande major Hanna Andersson var den första svenska frälsningssoldat som blev officer. Hon föddes år 1858 i Rasbo socken utanför Uppsala. Aderton år gammal blev hon frälst, kom till Stockholm 1881 och besökte det första armémötet nyårsdagen 1883. Några dagar senare anmälde hon sig till rekryt och blev, såsom flerårigt Guds barn, genast satt att taga vård om och besöka nyfrälsta. Några månader senare bad major Ouchterlony under en kaffefest att få tala vid Hanna Andersson. Följande samtal utspann sig:

»Hör du, är du redo att resa till Göteborg i morgon bittida?»

»Nej, det är jag inte.»

»Ja, du skall få betänketid till om onsdag.»

Sagda dag satt Hanna Andersson som kadett på göteborgståget. Och nu började en tid av kamp och strid, av försakelse och möda men också av härlig seger för Guds rikssak. I Göteborg var det fattigt. »Men», säger majoren på tal därom, »lyckligtvis kunde man få en skovel sill för 2 öre. Och så voro vännerna snälla mot oss. En dag hade jag varit ute och fått sill, potatis och äpplen i en stor papperspåse. Det regnade hårt, men en stark blåst hindrade mig att ha paraplyen öppen. Mitt framför en polis, som jag passerade, gick botten ur påsen, och sill och potatis och äpplen hamnade i rännstenen. Polisen, som brukade tjänstgöra vid våra möten, kunde inte låta bli att skratta. Vad var att göra? Jo, jag stoppade helt enkelt håvorna i paraplyn. — 'Bättre brödlös än rådlös', sade polisen. Och jag fortsatte hem med mitt matförråd.» Det var emellertid inte bara fattigt, fridstörarna voro också bråkiga. Men Hanna Andersson hade gott handlag med bråkmakarna. Det fick hon ofta tillfälle att bevisa, särskilt då hon år 1887 kom som kapten till Malmö, sedan hon dessförinnan fört befälet över Stockholm I, Göteborg I och Visby samt en tid tjänstgjort vid högkvarteret. I slutet av år 1887 öppnade Hanna Andersson Karlstads kår, varom berättats i ett tidigare kapitel. Hennes sista kårförordnande blev Eskilstuna, som hon öppnade 1891, och därom är även förut berättat. Efter förordnanden vid högkvarteret och sedan hon några år varit husmor på vilohemmet i Rönninge, pensionerades major Andersson år 1908.

Hanna Andersson var i sin fulla styrkas dagar en kraftkvinna av för-

sta ordningen både på, bakom och nedanför plattformen. Djärv, företagsam och energisk ledde hon sina kårer till seger även under starkt motstånd och stora svårigheter. Hon predikade som en profetissa med en kraftig stämma i barytonläge. Hon blåste kornett och spelade fiol och övade upp musikkårer. Hon sjöng solo och ackompanjerade sig själv på violinen, vars strängar i ivern och hänförelsen ofta brusto den ena efter den andra, men så länge det fanns en sträng kvar, så länge saknade inte Hanna Anderssons solosånger kraftigt ackompanjemang. Hon hade glädjen se sina botbänkar omringade av nådessökande själar och byggde upp gedigna kårer. En Debora i modern tid har hon väl förtjänt det hedersamma namn man gav henne: Bergsprängerskan.

Anna Sjödin var den andra officeren, utgången från en svensk kår. Hennes arbete kom visserligen att i största utsträckning bli förlagt bakom eldlinjen men var icke förty av stor betydelse och blev till rik välsignelse. Anna Sjödin föddes i Klara församling, Stockholm, den 21 september 1856. Övergiven av sina föräldrar upptogs hon av två gamla prostdöttrar i Skåne och sändes vid elva års ålder till Hammarstedtska flickpensionen i Stockholm. Efter slutad skolgång kom hon som guvernant först till en prästgård i Uppland och senare till greve Posse på Wreten i Västergötland. Dit kommo ofta på kallelse av den troende grevinnan kolportörer från Jönköpings missionsförening, Svenning Johansson, Samuel Johansson, Pohl, Malm och Mattson. Här blev Anna Sjödin frälst. I slutet av 1870-talet genomgick hon Högre lärarinneseminariet i Stockholm och blev efter tre års studier »examinerad lärarinna» samt anställd vid Östermalms församlings folkskola. På hösten 1883 uppsöktes Anna Sjödin av en väninna från tiden i Västergötland. Denna bar Frälsningsarméns i den tidens ögon så underliga hatt. Genom hennes inflytande drogs Anna Sjödin till Armén, anställdes som översättarinna för Stridsropet i början av år 1884 och fick sin första officersfullmakt den 7 september 1887. Hon pensionerades den 1 oktober 1920 och befordrades till härligheten den 30 juni 1921. Med undantag för tiden februari 1891—maj 1893, då hon tjänstgjorde vid högkvarteret i Helsingfors, var brigadör Anna Sjödin under hela sin karriär i Frälsningsarmén

knuten till högkvarteret i Stockholm dels såsom översättarinna för tidningarna, dels såsom tolk åt utländska ledare.

Anna Sjödin var en av de stilla i landet. Hjärtegod, vänlig, glad och ödmjuk levde hon ett fridfullt solskensliv, som mänskligt att döma icke stördes av några stormar. Finlandsperioden torde ha varit hennes offi-

cerskarriärs enda mera spännande och upprörda tid. Polismyndigheterna i Finland — under ryskt tryck — förforo nämligen hårdhänt med den unga Frälsningsarmén, förbjödo möten, konfiskerade Stridsropet och häktade officerare. Själv blev Anna Sjödin landsförvist, och tillsammans med alla i landet sig uppehållande utländska officerare hemsändes hon i maj 1893. Som tolk var hon utomordentlig och klarade sig utan svårighet med de tre stora kulturspråken, även om hon var mest hemmastadd i engelskan. Och allt vad Anna Sjödin gjorde, det gjorde hon väl. Ärlig, öppen och rätlinjig till sin karaktär blev hon med åren alltmer pedantisk — hennes manuskript voro alla välskrivningsprov, som icke ens den kitsligaste skrivlärare kunnat anmärka på. Hon hade också allt klart med Gud, då hembudet kom plötsligt och oförberett. Hennes älsklingsvers tiden dessförinnan var: »Min sällhetsdag, jag väntar dig, jag redo är, jag kläder mig i vita högtidsdräkten.»

Hildur Karlsson föddes i Stockholm den 21 november 1867 men flyttade tidigt med sina föräldrar till Göteborg. Under konfirmationstiden blev hon frälst på den nyss öppnade Göteborgs I:a kår, där hon var soldat, till diess hon den 2 mars 1885 blev kadett. Ännu icke nitton år gammal var hon kapten i Uppsala kår, och knappt tjuguårig förde hon befäl på Stockholm I. Hon öppnade kårerna i Kristianstad och Halmstad, varom tidigare berättats, samt i Oskarshamn, Skara och Malmö (II :a kåren). I Halmstad satt hon i fängelse för överträdelse av mötesförbud i Kristianstad och blev sålunda den första kvinnliga officer i vårt land som fick lida denna prövning. Utom vid de nämnda kårerna var Hildur Karlsson stationerad i Visby, Sundsvall, Linköping, Jönköping, Kristiania I (Norge), Norrköping I, Karlshamn och Landskrona. Fr. o. m. början av år 1897 tjänstgjorde stabskapten Hildur Karlsson i Förenta staterna. Efter hemkomsten beklädde hon poster vid krigsskolan och högkvarteret, tills hon som major år 1903 ingick äktenskap med dåvarande ensajn Peder Hansen. Hon befordrades till härligheten den 19 januari 1922.

Fru Hildur Hansen hade ett stilla och fridfullt väsen, men hon var fast i sin vilja och viss i sin tro. Dessa karaktärsdrag jämte en rik begåvning och ett behagligt sätt gjorde henne stark i sitt inflytande över människor av olika klasser och skiljaktiga andliga erfarenheter. Hon var en god pedagog och själavårdare och blev särskilt kvinnliga kadetter och officerare till god hjälp i strider och svårigheter.

Klara Hall föddes i Mjölby den 26 november 1849 och blev frälst

1873. År 1877 antog hon plats som husmor på ett hem för fallna kvinnor i Norrköping. När så Frälsningsarmén kom dit, slöt hon sig till kåren och blev kadett den 1 april 1885. Som kapten förde hon befäl över ett tiotal kårer samt ledde bykrig i Norrbotten. Hon öppnade i Strömstad och Enköping. Klara Hall fick »dela de fångnas lidanden» och kröntes slutligen med en martyrs oförvissneliga ärekrans. Hon satt i fängelse i Uddevalla för att hon predikat Kristus på förbjuden tid i Strömstad, och martyrkronan räcktes henne i Kina. Kapten Hall hade känt kallelse till Kina och hoppades få komma dit i Frälsningsarméns tjänst, men då Armén ej hade och ej då kunde öppna missionsverksamhet där, svarade hon i början av 1890-talet på ett upprop av den kände evangelisten F. Franson och reste med en av honom uttagen grupp på ett sextiotal svenska män och kvinnor till norra Kina, där hon trädde i tjänst hos det amerikanska Christian Missionary Alliance. Med egna medel grundade hon ett barnhem, där hon under boxarupproret 1901 blev mördad.

Augusta Lindblad föddes i Göteborg den 23 december 1870, blev omvänd i fjortonårsåldern och var ett par år soldat och hornmusikant i hemkåren. Antagen till kadett den 13 juli 1886 tjänstgjorde hon som assistent i Sundsvall, Malmö och Kristianstad och blev kapten den 8 november 1887 samt fick då taga befälet över Linköpings kår. Hon var vid detta tillfälle ännu ej fyllda sjutton år, och Linköpings kår var ingalunda lätt att

sköta. Den hade en mycket stor lokal, där det icke var lätt att göra sig hörd, då massan sorlade. Och fridstörarna voro svåra. Men kapten Lindblad hade »gnistan» — hon var full av liv och energi, hon var glad och hurtig och rikt begåvad — och slog sig igenom med glänsande framgång. I juli 1888 sändes hon att öppna Jönköpings kår. Här voro kraven i olika avseenden t. o. m. större än i Linköping, men kaptenen, som ännu ej hunnit ur tonåren, vann även här framgång och många själar för Guds rike. Från Jönköping bar färden till Kristiania I, som nyligen öppnats, och därifrån till Stockholm I. Den 27 augusti 1890 ingick kapten Augusta Lindblad äktenskap med stabskapten P. Andersson.

Selma Andersson föddes i Göteborg den 11 november 1863 och blev frälst ett par dagar före jul 1884. Snart nog soldat i Göteborgs I:a kår blev hon en av musikanterna i den första kvinnliga hornmusikkår som bildades i vårt land. Hon antogs till kadett den 14 juli 1886, var assistent på tre kårer samt därefter befälhavande officer vid sex, bl. a. Landskrona, som hon öppnade. Befordrad till adjutant i juli 1890 blev

hon i augusti samma år chef i Centraldistriktet och därefter i Norra divisionen. Efter ett halvt års tjänst på krigsskolan utnämndes stabskapten Andersson till D. O. i Stockholms division år 1893 och i Norrköpings division år 1896. Sistnämnda år ingick hon äktenskap med stabskapten Gustaf Hielm men har även som gift haft självständiga förordnanden — år 1899—1901 som »barnkrigets» sekreterare och år 1901—1902 vid krigsskolan.

Fru Selma Hielm var den andra bland kvinnliga svenska officerare som blev divisionschef. Hon har i alla sina förordnanden bevisat sig äga praktisk duglighet och en framåtanda, som övervunnit alla svårigheter.

Annette Anderson gjorde sitt inträde på krigsskolan i Stockholm den 3 mars 1887. Efter genomgången kadettkurs sändes hon som löjtnant till Göteborgs I:a kår och därifrån till Strömstad, Norrköping I och Norrköping II i nu nämnd ordning. Året därpå beordrades hon som be-fälhavande officer till Arboga. Efter några månaders arbete där och senare i Sala fick kapten Anderson i uppdrag att öppna Örebro I:a kår, vilket skedde den 31 mars 1889. I Örebro satt hon bl. a. åtta dagar i fängelse, till vilket straff femtio kronors böter, ådömda för överträdelse av mötesförbud, förvandlats. Sedan Annette Anderson så fört befälet över Stockholms VI :e och Gävle I:a kår och under det sistnämnda förordnandet jämväl haft ledningen av den i Gävle förlagda kadettdepån, befordrades hon år 1890 till adjutant och utnämndes till chef för Centraldistriktet och blev då Sverges första kvinnliga D. O. Efter några månaders vistelse året därpå i England och därefter följande förordnande på högkvarteret i Stockholm utnämndes hon till divisionsofficer i Norrbottens division och senare i Nässjö division.

Den 25 maj 1894 erhöll Annette Anderson order som chef för krigsskolan i Norge, i vilket land hon sedan dess beklätt ett flertal viktiga poster, bl. a. såsom chef för olika divisioner, nationell ungdomssekreterare m. m. År 1919 erhöll översten uppdrag av generalen att besöka de olika missionsfälten i Orienten, med den särskilda uppgiften att bliva de skandinaviska missionsofficerarna till hjälp och uppmuntran. Sedan början av 1923 åtnjuter översten pension.

Överste Anderson har utfört ett utomordentligt värdefullt arbete såväl i sitt hemland som i Norge. Hon är en synnerligen begåvad och energisk kvinna, praktisk till sin läggning och full av hänförelse för sina uppgifter. Utan gensägelse en av Frälsningsarméns främsta kvinnliga

krafter har överste Anderson med sitt glada, medryckande och optimistiska temperament på olika sätt i hög grad främjat sitt köns intressen inom vår rörelse.

På tal om kvinnorna i den svenska arméfylkingens spets böra vi också nämna tre engelskor, som under de första åren gjorde frälsningskriget i Sverge stora tjänster, nämligen Mildred Duff, Eliza Washburn och Elinor Kelly.

Mildred Duff är av förnäm skotsk släkt. Tjuguett år gammal blev hon omvänd och gjorde några år senare bekantskap med fru Catherine Booth och hennes döttrar, vilka i den unga damens hjärta förnummo en varm

kärlek till arbetet för Gud. Tillsammans med en syster började Mildred Duff verksamhet bland familjegodsets folk. Men hennes längtan stod till Frälsningsarmén. Modern var emellertid emot att hon skulle bli salva-tionist. Sommaren 1886 lyckades hon dock få tillåtelse att som tolk åtfölja en grupp utländska frälsningsofficerare, som då gjorde en mötestur i Storbritannien. I ressällskapet befann sig även major Ouchterlony, som fattade kärlek till den unga skotskan och övertalade henne att följa med till Sverge. Här stannade Mildred Duff med ett avbrott för sex månader, under vilket hon genomgick krigsskolan i London, till år 1888, då hon avancerat till stabskapten. Hennes arbete i vårt land var förnämligast förlagt till krigsskolan. Efter återkomsten till England kom Mildred Duff till internationella krigsskolan och senare till internationella högkvarteret, där hon under många år var redaktör för »The Young Soldier» och textutredningar för söndagsskolan. Hon har också utgivit ett flertal böcker, bl. a. i samarbete med Noel Hope ett flertal bibliska livsskildringar av stort värde, vilka även översatts till svenska. Mildred Duff avancerade till kommendör och är nu pensionerad.

Eliza Washburn föddes år 1866 och kom ut från Northwich kår i England år 1883. Hon var i vårt land löjtnant vid sju kårer samt kapten vid lika många. Hon ingick äktenskap med kapten George Bramhall i augusti 1892 och kämpade sedan vid hans sida i Sverge, Danmark och senast i många år i England. Befordrades till härligheten 1928.

Elinor Kelly var en liten sprittande livlig och glad engelska på tjuguett år, då hon kom till Sverge. Hon hade i sitt hemland förvärvat de röda kaptenssnodderna och redan hunnit föra befäl över sex kårer. Här fick hon stanna vid högkvarteret ett par månader för att lära svenska och ansågs sedan mogen att bli ledare för Uppsala kår, varefter hon var befäl-

havande officer i Linköping, Kristianstad, Malmö, Karlstad och Sala. Efter en tid vid krigsskolan i Stockholm var hon ledare på Göteborg I och i Kristinehamn. Så följde några få månaders arbete i Finland, varefter hon gifte sig med adjutant Erik Leidzén. Äktenskapet blev dock ej gammalt — redan efter tre och ett halvt år fick stabskapten Leidzén plötsligt hembud. Några månader senare tog fru Leidzén, som då hade tre små barn, befälet över Karlshamns kår och sedan över Eskilstuna. Sedan följde förordnande vid krigsskolan i Stockholm och en kort tid vid högkvarteret i Finland. Återkommen till Sverge 1898 blev hon nationell ungdomssekreterare, erhöll sedan order till Danmark, där hon var krigsskolechef och nationell ungdomssekreterare, återkom till Sverge 1910 och var först föreståndarinna för vilohemmet i Rönninge och sedan chef för statistiska departementet, till dess hon 1925 pensionerades.

Brigadör fru Elinor Leidzén, som befordrades till härligheten den 3 december 1930, efterlämnar minnet av en kvinna med ett sällsynt rikt och sprudlande intellekt och därjämte ett varmt och deltagande hjärta. Med sin klara sångröst, som hon genom naturlig begåvning förstod att mästerligt bruka, bragte hon välsignelse och väckelse till stora församlingar, men i kanske än högre grad tröst och hugsvalelse till lasarettens och sjukrummens plågade.

Emanuel Hellberg betydde mer än någon annan vid sidan av kommendör Hanna Ouchterlony för Frälsningsarméns i Sverge grundläggning. Och att den från begynnelsen kom att få den både andligt och organisatoriskt starka och solida uppbyggnad som enligt internationella kännare karakteriserar svenska avdelningen av den världsvida Armén, det är till stor del hans förtjänst. Han var ung och frisk, nätt och jämnt tjugu år, då han blev kadett, och icke mer än tjugufyra, när han utnämndes till sekundbefälhavare och stabschef för Sverge och Norge. Han var optimistisk och energisk. Landet låg öppet för Frälsningsarmén, och han trodde obetingat på dess kallelse att hissa den trefärgade arméfanan över varje samhälle och att till det yttersta förverkliga banerets motto: »Sverge för Kristus!» Han var stark och flitig. Arbetsuppgifter upp över öronen gjorde honom icke nervös, och att tillbringa tjugu timmar per dygn vid skrivbordet generade honom icke. Han var praktisk och idérik. Uppfostrad i en familj, känd för ekonomisk framsynthet och praktisk duglighet, hade han fått i arv och inhämtat egenskaper, vilka kommo väl till pass för honom, som tidigt måste bära ansvaret för Arméns i Sverge eko-

nomi och affärer. Han var enkel och rättfram, kunde utan plågsam känsla av uppoffring dela de första frälsningsofficerarnas anspråkslösa, ja, fattiga förhållanden och vara en kamrat bland kamrater. Han var fast och orubblig. Vad han befallt, det fordrade han se utfört, vad han lovat, det höll han. En av dem som kände honom bäst har sagt: »Han hade väl han, som vi alla, sina begränsningar och svagheter. Men det storvulna, äkta nordiskt rättframma i hans karaktärsläggning, som ej visste av någon småsinthet, i förening med hans gudsfruktan, hans nit och armékärlek, skall alltid komma honom att framstå för oss som typen för en sal-vationist. Och jag fruktar ej att ha tagit fel, då jag spår att våra barn och barnbarn en gång skola se upp till denne man, som tog så verksam del i uppbyggandet av Frälsningsarmén i Sverge, och i sitt sinne vörda honom som en av 'kyrkofäderna' inom Arméns svenska avdelning, och detta icke blott för vad han gjort utan säkerligen lika mycket för vad han var.»

Visst är att Emanuel Hellberg var Guds gåva till Frälsningsarmén i den rätta stunden och att han för Hanna Ouchterlony blev vad Hur och Aron voro för Mose.

Emanuel Hellberg föddes i Stockholm den 8 augusti 1864. Föräldrarna, fastighetsägaren Johan Hellberg och hans hustru, voro troende kristna, som gåvo sin son en god och allvarlig uppfostran. Han tog studentexamen våren 1883. Redan långt dessförinnan hade han dock kommit i dåligt sällskap och lärt sig älska nöjen i glada vänners lag. Det gick så långt, att fadern med tårade ögon förelade honom att antingen upphöra med sitt oordentliga levnadssätt eller också lämna föräldrahemmet. Som yngre hade han då och då brukat följa sina föräldrar till bönesalar, men nu hade han fått sådan avsmak för allt religiöst, att han avskydde det. Han kunde ej tänka på troende utan att komma ihåg en gammal kvinna, som i ett vittnesbörd med en näsduk för ansiktet suckat över att hon var som en, vars kropp var »full med sår och etterbölder ifrån huvudet och allt intill fotabjället». Sådant folk ville gymnasisten Hellberg icke ha med att göra!

Av Frälsningsarmén fick han dock, egendomligt nog, redan första gången han mötte den, ett gynnsammare intryck. Det var de allra första månaderna av Arméns strid i Stockholm, då den kom till hans fars gård för att hålla möte. Han lyssnade av nyfikenhet till vad som förehades och blev tilltalad av friskheten, hänförelsen och värmen i frälsningssoldaternas hela uppträdande. Skulle han någonsin bli religiös, så skulle

det bli någonting i den vägen! Han blev t. o. m. så intresserad under detta första armémöte han åhörde, att han handgripligt ingrep mot en fridstörare.

Under sin första termin vid universitetet såg och hörde Hellberg Armén i Uppsala, då grundstenen till Arken lades den 11 oktober. Den 15 januari 1884 var han med om ännu ett armémöte — detta hölls i Uppsala teater — och då blev han »dödligt sårad», d. v. s. han blev väckt till frälsning. Enligt hans eget vittnesbörd blev dock icke brytningen med det förflutna så fullständig, som den borde blivit. »Jag kan ej säga», uttalar han i en självbiografi, »att jag var fullt frigjord, så länge jag var i Uppsala. Jag var medveten om detta, jag insåg det, och jag plågades därav. Jag kände att jag ej ägde den kraft och den frimodighet som Gud kunde giva mig; jag saknade den fulla friden och välsignelsen. Jag började också frukta för mitt andliga liv, jag insåg att det ej utvecklades utan snarare avtynade, och jag vet ej i vilket tillstånd min själ skulle ha kommit, om jag ej så att säga gjort en fullständig brytning genom att ingå i Frälsningsarmén.»

Till i början av juni 1884 hade kommendör Ouchterlony, stabskapten Whatmore och kapten Jenny Swenson planerat en resa till England dels för att deltaga i ett stort krigsråd, dels för att samla pengar för uppförande av lokal i Stockholm. Kandidat Hellberg fick på egen begäran medfölja. Han reste dit i kadettuniform och stannade till hösten för att studera Arméns arbete.

Återkommen till Sverge befordrades han den 15 september till kapten och beordrades till Göteborg I. Därifrån bar vägen till Malmö, där han öppnade verksamheten i en av de två lokaler som samtidigt togos i bruk. Om hans verksamhet där är berättat i tidigare kapitel. Sedan gällde hans order Stockholm, och efter tre månader där eller, närmare bestämt, i februari 1886 till Visby. På den sistnämnda platsen hade myndigheterna före kapten Hellbergs ditkomst utfärdat mötesförbud och dömt de dåvarande officerarna till böter för överträdelse därav.

Trakasserierna från myndigheternas sida fortsatte under Hellbergs tid och renderade honom sammanlagt 450 kronors böter. Då han av principiella skäl nekade erlägga bötessumman, blev han i Stockholm — han hade i juni månad befordrats till stabskapten och förflyttats till högkvarteret — inmanad i häkte. Böterna skulle sonas med fyrtioåtta dagars fängelse, men efter trettio dagar blev Hellberg frigiven av kunglig nåd.

I januari 1888 reste stabskapten Hellberg till England för att ytter-

ligare studera Arméns arbete och återvände vid midsommartiden med majors rang och order att upptaga förordnandet som chefsekreterare. Förut hade hans verksamhet i största utsträckning tillhört offentligheten, nu lades på hans skuldror ett synnerligen ansvarsfullt arbete bakom scenen. Uppgifterna voro i alla avseenden mycket krävande, detta både ifråga om arbetsförmåga, praktisk duglighet, takt och visdom, då ju Frälsningsarmén befann sig i en period av den starkaste utveckling och därjämte hade att utstå förföljelser och svårigheter av olika slag. Men kommendör Ouchterlony, chefen, hade i major Hellberg en stark och skarpsynt styrman, och så red farkosten ut stormen utan skada och gjorde en snabb seglats framåt. Man behöver bara tänka på det sakförhållandet, att Armén i Sverge under Hellbergs nioåriga arbete här hemma utvecklades från att bestå av 3 kårer och 12 officerare till 225 kårer och reguljära utposter samt 600 officerare.

Efter fem år på chefsekreterarposten blev Hellberg, som redan hösten 1889 befordrats till överste, beordrad till internationella högkvarteret som assisterande internationell sekreterare. Under sin tid i London stiftade han bekantskap med general William Booths yngsta dotter, kommendör Lucy Booth, som då var ledare för verksamheten i Indien. Den 16 oktober 1894 stod deras bröllop i Congress Hall i London, och en tid därefter reste de nygifta till Indien för att där anföra Arméns trupper. Efter en kort tids arbete där befordrades överste Booth-Hellberg — sedan giftermålet kallade han sig så — till kommendör. Så följde förordnande som ledare över Frankrike och Schweiz, som då utgjorde ett territorium men under kommendörens tid delades i två, varvid kommendör Booth-Hellberg behöll befälet över Schweiz, medan annan ledare sändes till Frankrike.

Den dittills friske och starke mannens hälsa, som tyckts kunna tåla vad som helst, började nu vackla, och år 1903 nödgades kommendör Booth-Hellberg på läkares bestämda inrådan draga sig tillbaka från aktiv tjänst och söka bot i ett milt klimat. Det var tuberkulos, som angripit kommendörens lungor. Två vintrar tillbringade han sålunda i Algier, där han sysselsatte sig med litterärt arbete. Tiden där tycktes göra honom gott, men hoppet om fullständig förbättring sveks. Kommendören beslöt då att bosätta sig i Stockholm och att taga sig för ett arbete, som var lämpat efter hans dåvarande krafter och hälsoförhållanden — all tanke på offentlig verksamhet var ju utesluten. Ett och ett halvt år efter flyttningen till Stockholm kom hembudet. Kommendören hade tillbringat

en tid i Karlsbad, där tillståndet försämrades, så att läkaren rådde honom att resa hem. På hemvägen mötte han kallelsen »högre upp» i Berlin den 5 juni 1909. Han fördes till griftero i Stockholm söndagen den 13 juni. Fru Bramwell Booth ledde begravningen.

Herman Martinsson var ett original redan före sitt inträde i Armén, han blev för salvationisterna en trofé, och under många år stod han bland de främsta inom vår rörelse i allmänhetens intresse.

Frälsningsarmén hade tillfälligt fått den nybyggda Florakyrkan (nu Betesdakyrkan) upplåten åt sig och höll sitt första möte där söndagen den 28 september 1884. Därom skrevs i Stridsropet bl. a. följande:

»Näten lades ut, och vi drogo dem även i land med aderton fiskar, däribland en stor fisk, som en lång tid genom bönens och ordets makt förnummit udden av frälsningens krok och som nu kommit med i det stora fiskafänget. Nu spritter han av liv, emedan han kommit in i den levande älven, efter att under ett halvt sekel ha summit omkring i världens grumliga dammar. Under många år har personen ifråga varit korrespondent för Stockholms skämttidningar och uti en av dessa även gjort sig lustig på Frälsningsarméns bekostnad. Nu står han på dess plattform, bjuder farväl åt värdshusen, farväl åt rika forna kamrater, om de icke vilja komma över på hans sida. Han säger att han tror att Herren skall uppehålla honom i frestelsernas stund.»

Den »stora fisken» var Herman Martinsson. Kapten Whatmore frågade honom i förbigående och pro forma om han ville bli frälst. Då Martinsson genast svarade ja, steg upp och gick mot botbänken, blev Whatmore så häpen, att han icke visste om han skulle följa med eller ej. Han undrade om det var allvar eller skämt. Men det var allvar, och Martinsson, festprissen och skämtaren, blev verkligt frälst. Vid sin hemkomst efter detta för honom så betydelsefulla möte gick Martinsson genast till sin chiffonjé, tog fram två konjaksbuteljer, som stodo där, gick ut i köket och lät, som han själv uttryckte det, »flaskorna kyssa varandra så ömt, att innehållet rann ut i slasktratten». Så gick han till sitt välförsedda bibliotek för att leta reda på sin länge undangömda bibel men fann den icke. Då drog han sig till minnes att han sett tjänarinnan hos herrskapet i grann lägenheten gå ut med en bibel och sångbok under armen, tydligen på väg till något kristligt möte. Fastän det var sent, knackade han på grannens köksdörr. Tjänarinnan, som öppnade, blev rent konsternerad, när hon hörde skådespelaren och skämttidningsskribenten be att få låna hennes bibel, vilket han dock fick.

Mycket tidigt nästa morgon hörde kapten Whatmore golvtiljorna knaka utanför och någon knacka på hans dörr. Det var Martinsson, som kom och ville att kaptenen skulle på nytt bedja med honom, innan han mötte vänner och kamrater. Och där blev bönemöte, som styrkte den nyfrälste, så att han genast tog bestämd ståndpunkt. Samma nummer av »Ropet», som meddelar om hans omvändelse, innehåller också den första sången av H. M. -(-, och påföljande nummer har ett poem och två sånger av

Martinsson, bl. a. »Tre enkla ord jag ropa kan---: 'Jag är frälst!'»

Så kvick var den gamle poeten att sadla om sin pegas och sporra honom på dittills för dem båda okända marker. I mötena begynte han också omedelbart vittna om sin omvändelse och nyvunna lycka. Och att detta väckte uppseende, för att icke säga sensation, särskilt inom de kretsar, där Martinsson tidigare haft sin varelse, det är lätt att förstå.

Herman Martinsson var född i Stockholm den 5 april 1834. Fadern var sjökapten. Modern hade religiösa intressen och hyste den förhoppningen, att hennes son skulle bli en kyrkans tjänare. Detta hennes hopp gick dock ej i uppfyllelse. Vid femton års ålder blev Herman Martinsson elev vid Kungliga teatern i Stockholm. Han hade sedan anställning som skådespelare 1852—78. Vid sidan därav gjorde han sig känd som skriftställare, särskilt på teaterns område, varjämte han medverkade i skämtpressen. Under större delen av sin skådespelartid var han anställd som skådespelare och lärare i deklamation vid Svenska teatern i Helsingfors. Här umgicks han i litterära och konstnärliga kretsar och blev förtrolig vän med J. L. Runeberg, vars poem han brukade provdeklamera för skalden — som själv var dålig högläsare — och hans vänner.

I Finland gifte sig Herman Martinsson 1860 med Florentina Lundin, som avled 1873. Hennes död gick Martinsson så till sinnes, att han förföll till dryckenskap.

Då Frälsningsarmén »öppnat eld» i Stockholm, hade Martinsson återvänt dit, där han då ägnade sig åt litterärt arbete och särskilt blev flitig medarbetare i Söndags-Nisse och Kasper samt förde ett fullständigt bohemliv. »Till kyrkor och kapell gick jag aldrig», har han senare skrivit, »de voro alldeles för tråkiga för mig, som alltid sökte efter glädje. Nej, vin och sång och glatt liv voro min lösen. Jag tillhörde det slag av människor som skratta sig ned i helvetet. Allt vad andra tog på allvar, skrattade jag åt. Jag trodde varken på Gud eller på någon räkenskap. Jag ville ha roligt, och jag skrattade, endast skrattade, och valde alltid glada kamraters sällskap.» En gång fick Martinsson på en gata se ett

par kvinnor med högst kuriösa huvudbonader, vilka i hög grad väckte hans nyfikenhet. Man upplyste honom om att det var »tre galna kvinnor från England, som ämnade frälsa svenskarna». Martinsson mottog underrättelsen med ett flatskratt men beslöt att redan samma kväll besöka deras, d. v. s. Frälsningsarméns, möte. »Jag hade roligt åt mötet», skrev han sedermera, »som envar väl kan förstå, och jag fick präktigt stoff för tidningarna. Jag skrev korrespondenser och långa artiklar om Frälsningsarmén och författade komiska sånger om bonnetten,

vilken jag i en skämttidning lät avrita två gånger större än den verkligen var.»

Han fortsatte att gå på mötena, dock utan allvarliga avsikter. Så inträffade en händelse, som grep honom och kom hans skämt med Armén att upphöra. Hans egen berättelse därom lyder: »En dag hörde jag på ett möte en kvinna upprepade gånger ropa: 'Gud välsigne Frälsningsarmén!' Jag frågade henne varför hon ropade så. Hon svarade: 'Jag har varit gift i sju år. Första året var min man snäll och nykter, men därefter blev han så småningom en drinkare och kom varje kväll sent hem från krogen, där han förslösat sina pengar. Så fort han kom inom dörren, började han slå mig, så att barnen vaknade. Ack, hemmet var ett helvete! En afton satt jag länge och väntade på min man, och då han slutligen vred om nyckeln i dörren, darrade jag i hela kroppen. Han kom in, hälsade vänligt på mig och sade: »Kära hustru, förlåt mig att jag kommit så sent, men jag har icke varit på krogen, ty som du ser har jag alla mina pengar i behåll.» Han kastade en full börs på bordet, gick därpå bort till sängen och kysste barnen. Jag visste icke om jag var vaken eller drömde. Men då han kysste mig på munnen, fann jag att det var verklighet. »Jag har varit på Frälsningsarméns möte i afton», sade han, »och där har jag lärt mig inse vilken usling jag varit, men det är slut nu. Jag skall hädanefter föra ett annat liv.» Och nu är han nykter. Han arbetar och spar sina pengar. Men bäst av allt — vi äro båda frälsta och soldater, och vårt hem är nu nästan en himmel på jorden. Förstår ni nu varför jag ropade: Gud välsigne Frälsningsarmén?'

Jag svarade ingenting, men från den stunden skrattade jag inte mer och skrev icke längre några elaka uppsatser om F. A.»

Knappt två veckor efter sin omvändelse blev M. soldat i Stockholms I:a kår, och snart nog gick han helt och hållet upp i Frälsningsarméns arbete. Allt eget fick fara. Det som hittills varit hans berömmelse aktades nu ringa. När han vid denna tidpunkt erbjöds utmärkelsen »Litteris et artibus», vägrade han att mottaga densamma, enär han icke ansåg det

överensstämmande med hans bekännelse. Likaså avsade han sig den lilla pension från Svenska teatern i Helsingfors som han dittills åtnjutit.

År 1886 deltog Martinsson i den första stora kongressen i London och reste därpå omkring några månader i England. Året därpå var han återigen ditöver och deltog då i en fältmarsch, under vilken han på fyra veckors tid tillryggalade 480 km. och höll 112 möten, i vilka inte mindre än 1,500 själar sökte frälsning. Det var nog så påkostande ibland för den gamle goddagspilten, som förr satte eget nöje och egen bekvämlighet i främsta rummet; han var inte heller ung längre utan hade överskridit femtioårsåldern. Men hans beslut att tjäna Gud och Frälsningsarmén var orubbligt.

Efter elva månaders vistelse i England kallades M. att övertaga redigeringen av Stridsropet hemma i Sverge samt befordrades då till kapten. Han skötte nu sin tidning med hängivenhet, till dess han någon tid senare återigen kallades till England för att genomgå en kurs på krigsskolan, varefter han utbeordrades på engelska fältet. Där kunde man då få se f. d. redaktören och teatermannen gå ner i bänkarna för att taga upp kollekt eller gå ut i värsta slummen för att där tillbringa en söndag eller framträda för att sjunga och vittna i ett »open-air-meeting». Han skrev också senare härom: »Aldrig drömde jag om, då jag som alkaden i en spansk operett sjöng å Nya teaterns scen i Helsingfors på ett spanskt torg, att jag en dag i verkligheten skulle bli gatusångare i Irland. Men allt för min Frälsare!»

Vid återkomsten från England befordrades M. till adjutant och övertog nu kandidatdepartementet.

Fram på 1890-talet började hans hälsa svika, och han led av allehanda krämpor. Han berömde sig av att vara högkvarterets mest »tillmötesgående» officer och saknades sällan på sin givna plats vid I :a kårens möten. Ofta vittnade han och inflickade då gärna att han led av sex sjukdomar, men tackade Gud för att han icke hade sju. Den 15 juli 1901 förlossades major Herman Martinsson från den skröpliga kroppshyddan, som vållade honom så mycken plåga, och kallades till det land, där »icke heller värk varder mer».

Under sin krafts dagar var major Martinsson en mycket eftersökt och synnerligen populär mötesledare. Överallt

strömmade skaror till för att se och höra f. d. skådespelaren, teaterpjäsförfattaren och skämttidnings-skribenten. Och tidningarna ägnade honom livlig uppmärksamhet. Den 17 november 1890 började Vesternorrlands Allehanda ett mötesreferat

med orden: »Förra söndagen fick man vid invigningen av Arbetare-Ordens teater se uppföras en pjäs 'Carl Sabelträff och hans rivaler' av Herman Martinsson. Och i går uppträdde han själv hos Frälsningsarmén.» I mötena liksom i privata samtal kunde han väl låta sin godmodiga humor och blixtrande kvickhet flöda och glittra, men hans vittnesbörd om Guds frälsande nåd blev alltid tungt och gripande allvarligt.

Redan innan han blev omvänd, brukade han ibland uppträda som de kvinnliga frälsningsofficerarnas riddare. En kväll trängdes en kompakt folkmassa utanför Ridhuset i Stockholm. Det såg omöjligt ut för major Ouchterlony och löjtnant Jenny Swenson, då de kommo och skulle in. Litteratör Martinsson trädde då till deras hjälp, och hans skämtlynne banade väg. En gardist, som ej ville stiga ur vägen, blev paff och tumlade ögonblickligen åt sidan vid Martinssons: »Herr löjtnanten torde veta att militärerna alltid bruka gå före i artighet mot damerna.» En luggsliten herre blev alldeles bragt ur fattningen och öppnade väg vid orden: »Noblesse oblige! Skulle inte herr baronen vilja gå ur vägen för damerna?» Och när det såg omöjligt ut, ljöd över hopen Martinssons kraftiga röst: »'Det blir ingenting av, förrän jag kommer fram', sa' han som skulle halshuggas.»

Och de humoristiska historierna från hans officerstid äro legio. En präst såg under en resa med förargelse på hans uniform, gjorde åtskilliga elaka utfall och frågade slutligen spydigt var i Bibeln det stod att frälsningssoldaterna skulle bära röd tröja, F på kragen och ett band med inskription på mössan. »Har inte herr pastorn sett det», sade Martinsson med mjuk och artig stämma ooh skickligt spelad förvåning. »Det står i samma kapitel, där det säges att prästerna ska' ha elva under hakan, brandsegel på ryggen och skorstenshatt på huvudet.»

Detta hans sinne för roligheter satt kvar i honom till slutet. Då han några dagar före sin död fördes till Arméns vilohem i Södertälje, hämtades han vid båten i skjutstol. »Jaså», sade han, när han fick se fordonet, »ska' jag nu inte få dö en naturlig död, utan man ska' skjuta mig.»

Men äkta humor växer ju endast på allvarets grund. Herman Martinsson var en äkta humorist, men han var i oändligt mycket högre grad en allvarlig kristen.

Johan Ögrim är närmast efter den svenska armémodern, kommendör Hanna Ouchterlony, att räkna som Sverges främste frälsningsofficer. Hans inflytande har sträckt sig mycket vitt. ty han har under sin långa

karriär beklätt ledande och betydelsefulla poster i Sverge, Norge, Danmark, England, Finland och Tyskland.

Kommendören är född i Överum den 18 april 1853. Han betonar gärna på tal om sin härkomst att fadern var »krigsman». Själv är han också en krigsman till både kropp och själ. Den resliga gestalten, som sjuttionio års bördor icke förmått böja, den malmklingande stämman, som sång och tal och ropande i tusen sinom tusen möten icke förmått dämpa; den starka viljan, som absolut säger nej till pensionsålderns välförtjänta och tillåtna vila; den heliga offensivandan, som alltfort tvingar honom att dag efter dag gå till storms mot Satans bålverk i människosjälarna — ja, han är i sanning i alla stycken en krigare utan fruktan och tadel.

Elva år gammal blev han frälst. Det var under det förra århundradets väckelser, då man tog det allvarligt med »nådens ordning» och med det kristliga troslivets utformning. Elvaåringen hade därför att genomgå en mörk dal av ångest och vånda, men så kom frigörelsen med frid och glädje. Men det gick icke an att i den nyvunna frälsningsfröjden ge alltför starka uttryck åt den inneboende känslan. Man skulle med fruktan och bävan »skaffa att man salig vart». Och Johan Ögrim tog sitt kristliga liv på allvar. Att lyssna till långa predikningar och att timme efter timme höra på de gamla kristnas djupsinniga samtal om religiösa spörsmål och invecklade teologiska frågor, det sövde honom icke. Där lades också under hans barnaår i hans inre en stark och solid andlig grund, som sedan blev ett värdefullt postament för den religiöse ledaren att bygga liv och verksamhet på.

Efter att vid Linköpings seminarium ha avlagt folkskollärarexamen kom Johan Ögrim så småningom som lärare till Järla i Danvikens-Sick-larö församling (nu Nacka). Här hörde han år 1880 första gången talas om Frälsningsarmén. Kommendörens egen berättelse därom lyder ungefär så här:

»En lördagsmorgon kom jag i något ärende in till kyrkoherde Hammarstedt på pastorsexpeditionen. Han hade ett långt urklipp ur en tidning, som han visade mig, och frågade om han fick läsa. Det var en norsk prästs berättelse om tre möten på 'The Salvation Army' i England, vilka han bevistat.

Det första mötet var ett friluftsmöte. Ledaren, som placerat sig under ett träd, talade om Herrens tillkommelse. Då han efter en livfull och allvarlig framställning av berättelsen om den yttersta dagen hunnit en viss punkt, ljöd en skarp trumpetsignal uppifrån. Talaren hade placerat en

neger med en trumpet dold i trädet och med order att blåsa sin signal på givet tecken. Effekten blev emellertid så stark, att nästan hela församlingen kastade sig på knä i bön till Gud.

Det andra mötet var ett midnattsmöte. I detta sade sig den norske prästen ha sett människor gråtande krypa på knä till botbänken. Han hade då sagt till en närvarande polisman: 'Att ni tillåter sådant här?' varpå polisen svarade: 'Det gör vi så gärna, ty dessa människor ha varit de värsta vi haft att göra med.'

Det tredje mötet kallades 'avgudautställning'. Där voro framlagda pipor, tobaksdosor, cigarretuier, plymer, ringar, halskedjor etc. Och så berättade de som offrat 'avgudarna' sina erfarenheter.

När min gode vän kyrkoherden hunnit till slutet av den allt utom vänliga artikeln, sköt han upp sina glasögon i pannan, såg på mig och sade: 'Nå, min käre broder, vad tycker du?' Jag svarade: 'Jo, jag tänker att detta väl må vara de tjänare i liknelsen som gå ut på gator och gränder att nödga gäster, på det att bröllopssalen må varda full.' Med en djup suck sade kyrkoherden: 'Ja, ja, kanske du har rätt.'

Detta var första gången jag hörde om Frälsningsarmén. Julen 1882 skulle jag ut till Sundbyberg och ha möte för Lutherska missionsföreningens räkning. Dess vice ordförande, grosshandlare Oscar Ramström, mötte mig vid Centralstationen. Sedan han önskat god jul, sade han: 'Har du hört att Frälsningsarmén kommer till Stockholm?' Jag svarade nej, varpå han fortsatte: 'Hur tycker du att vi skola taga emot dem?' — 'Med glädje', blev mitt svar, 'de komma ju för att hjälpa oss att vinna själar'. — 'Ja, det säger du', genmälte grosshandlaren, 'men andra säga annat.'

Knappast tänkte jag vidare på saken, ty jag var mycket upptagen. Men några dagar senare sammanträffade jag med den i vida kretsar kände kapten Ahlberg, en av lörd Radstocks kärvar. Han sade: 'Du vet väl att Frälsningsarmén är här, och jag har bett dem ut till Skuru. Kom, om du kan!' Jag blev obeskrivligt glad, dels emedan denne frie, lycklige, verksamme man hade förbindelse med Frälsningsarmén, dels emedan denna skulle komma till Skuru, där jag hade mottagit så många välsignelser tillsammans med andra Guds barn på Herrens åkerfält, och dels emedan jag nu skulle komma i personlig kontakt med dessa som jag älskade, fastän jag icke kände dem.

Ja, där voro de, Hanna Ouchterlony, Jenny Swenson och en ung engelsman, som gick ur rum och i rum och sjöng: 'Snart gå vi hem, snart

gå vi hem, när striden är slut, då gå vi hem.' Så vitt jag minnes, var där icke fler. Detta var hela Frälsningsarmén.

Major Ouchterlony, tyckte jag, liknade en drottning och talade som en moder i Israel. Löjtnant Swenson kunde sjunga, skall jag säga. Engelsmannen talade på ett sätt, så att man fruktade det hans arma kropp skulle brytas sönder. Icke visade han tecken till att sluta heller, så att majoren måste draga ned honom med förklaringen att han hade svagt hjärta.

Mötet var slut, och de besökande skulle fara in till staden. Kapten Ah 1 bergs droska körde fram och tog dem alla

in, hela Frälsningsarmén och mig på köpet, ty jag skulle samma väg.

Så var jag allaredan då instuvad i Frälsningsarmén.»

Så började skollärare Ögrim besöka Frälsningsarméns möten och blev allt mer intim med den och dess ledare. Några år hade gått, då han fiok meddelande från skolrådet med förbud att deltaga i Arméns möten. Detta meddelades honom muntligt av en av skolrådets medlemmar. Ögrim frågade: »Vad betyder det att jag inte får deltaga i Frälsningsarméns möten?» — »Att magistern inte får tala.» — »Får jag inte sjunga heller?» — »Jooo.» — »Men (skämtsamt) det sliter ju mer på rösten.

---Nej, magister H., jag säljer inte min förstfödslorätt för en skol-

lärarlön.»

Frågan behandlades i nästa sammanträde, och magister Ögrim bad efter detta att få se vad protokollet sade om hans sak, men där stod intet. »Jag finner intet.» — »Neej. När skolrådet hörde hur bestämd magistern var, så beslöts det att icke taga frågan till protokollet.»

Snart ansökte Ögrim om avsked. Skolrådet beslöt avslå denna ansökan men beviljade ett års tjänstledighet. Sedan tillsatte man en tillfällig lärare, i hopp att magister Ögrim skulle tröttna på Frälsningsarmén och återvända till kateder och pekpinne. Men han tröttnade icke.

I januari 1888 blev Johan Ögrim officer i Frälsningsarmén och befordrades till kapten samt sändes som befälhavande officer till Stockholm I. Redan i maj samma år befordrades han till adjutant och utnämndes till chef för Mellersta distriktet och blev samma höst även ansvarig för krigsskolan. Stabskapten 1889 och major 1890 blev han fältsekreterare i december 1892 samt befordrades till brigadör i juli 1894.

År 1895 började för Ögrim en utländsk tjänstgöring, som varade till 1912, då kommendören som territoriell ledare återbördades till Sverge. Den utländska tjänstgöringen fördelade sig som följer: 9 månader som

chefsekreterare i Norge, TA år som ledare i Danmark, 434 år som provinsofficer i England, 3 år som ledare i Finland och 6 år som ledare i Norge. Ledare i Sverge var kommendör Ögrim till hösten 1919, då han beordrades att taga befälet över stridskrafterna i Tyskland, där han stannade, till dess han år 1925 pensionerades.

Herman Lagercrantz och Hedvig Lagercrantz, född Croneborg, äro två namn, som också med vördnad böra nämnas i detta sammanhang. Herman Lagercrantz, född på Lovön den 29 juli 1859, var en ung, varmhjärtad kristen, då han kände kallelsen att som officer i Frälsningsarmén helt ägna sig åt Guds rikssak.

Han lämnade sålunda sin tjänst vid Svea artilleriregemente, där han var löjtnant, och for till England för att studera Armén och dess arbetsmetoder. Han hade lyckan att där komma under fostran av överste David Rees — kanske den bäste pedagog Frälsningsarmén någonsin haft •—- som han assisterade i Londons centraldivision. Efter att i början av april 1889 ha utnämnts till stabskapten gjorde han en resa för att se Armén i Holland, Frankrike, Schweiz, Tyskland och Danmark samt återkom till Sverge i slutet av maj. Efter några månaders arbete som distriktsofficer blev major Lagercrantz i oktober 1889 utnämnd till fältsekreterare och senare till sekreterare för den sociala verksamheten och för handelsdepartementet. I maj 1893 befordrad till överste och utnämnd till chefsekreterare måste Lagercrantz i slutet av samma år en längre tid draga sig undan arbetet för att söka reparera sin brutna hälsa. Efter att ha återinträtt i tjänst förde överste Lagercrantz ännu en tid befälet över de sociala operationerna i vårt land men sändes i maj till Indien för att där söka genomföra general William Booths storartade sociala planer*. Klimatfeber bröt emellertid snart nog hans redan förut starkt undergrävda hälsa och nödgade honom att lämna Indien samt draga sig undan det krävande arbetet som frälsningsofficer. Vid återkomsten till Sverge blev Herman Lagercrantz ägare till Virsbo bruk. År 1907 utnämndes han till envoyé i Washington, där han stannade till 1910. Sedermera har minister Lagercrantz gjort sig mer och mer känd som en av landets främsta affärs- och industrimän. Han var intill sin förflyttning till Amerika styrelsemedlem i Frälsningsarméns förlagsaktiebolag och är nu medlem av den kommitté som förvaltar krigsskolans

uppfostringsfond.

* Dessa planer omfattade bl. a. upprättandet av jordbrukskolonier för lågkasternas folk och statsunderstödda bybanker.

431Femtio års fälttåg

Fru Hedvig Lagercrantz deltog under sin officerstid livligt i arbetet. Hon startade den kvinnliga sociala verksamheten i landet och var dess första ledare.

Karl Larsson — född i Sandsjö 8 maj 1868 — kom till krigsskolan i Stockholm från Jönköpings kår, där han varit sergeant, i januari 1890. Sedan han tjänstgjort som löjtnant på några kårer, blev han befäl-havande officer i Trosa och därefter i Sandviken. Sedan beordrades kapten Larsson till högkvarteret. Här skulle han nu fylla en tvåfaldig uppgift, dels vara sekreterare åt depådivisionens chef, som då var major Ögrim, dels vara tecknare för Stridsropet — som litograf och genom särskilda studier hade han utvecklat sina anlag för teckning, så att han var en god tidningsillustratör. Det visade sig emellertid omöjligt att tjäna två herrar, varför kapten Larsson blev avkopplad från divisionen och fick helt ägna sig åt våra tidningar, samtidigt varmed han i september 1892 blev befordrad till adjutant. Han stannade i fyra år på redaktionen, där han med framgång icke endast förde ritstiftet utan också pennan och det både i bunden och obunden stil. Det torde kunna ifrågasättas, om icke litteraturen är hans stora kärlek, i varje fall har han sedan de nu omtalade dagarna varit en outtröttlig medarbetare i armépressen och bekänner utan tvekan: »Litterärt arbete är mitt njutningsmedel.»

Från redaktionen bröt han upp i april 1896 som stabskapten och med order till Stockholms division. Två år senare förflyttades stabskapten Larsson till fältdepartementet, där han hösten 1898 blev major, följande år utnämndes till fältsekreterare och tre år senare befordrades till briga-dör. I augusti 1903 blev brigadör Larsson litteratursekreterare. Vid sidan av arbetet i det tryckta ordets tjänst uppehöll han under en tid av särskilda svårigheter chefskapet över Dala division, till dess han i juni 1905 sattes till chef och reorganisatör av vår krigsskola. Befordrad till överstelöjtnant utnämndes han år 1906 till chefsekreterare. År 1912 kom order till Finland, varifrån överste Larsson ledde pionjärarbetet i Ryssland, där han senare blev ledare för arbetet, till dess revolutionen drev-bort Frälsningsarmén från detta land. Under pionjärarbete i Tjeckoslovakiet blev han år 1919 befordrad till kommendör. Sedan följde en period som ledare i Sydamerika, en kort tid av litterärt arbete vid internationella högkvarteret och en kort andra period som ledare i Finland. Nu innehar Larsson sedan eftersommaren 1928 ledarskapet i Norge.

432Tolkning för en dövstum och blind.

Officerare i blind- och dövstumverksamheten ledsaga blinda.Frälsningsarméns alkokolistanstalt på Kurön. (Flygfoto.)Banbrytare och förgrundsfigurer

Detta är den torra ramen av data kring ett synnerligen intensivt och rikt liv. Det har tidigare antytts att kommendör Larssons stora kärlek i arbetet är litterär verksamhet. Måhända! Men det måste också sägas att hans intresse och kärlek sträcker sig till och omfattar nästan allt, som har något samband med eller kan vara till nytta för vårt arbete. Och inte endast hans intresse och kärlek utan även hans förmåga. Han är en mångfrestare, som nästan kan göra det klassiska ordet till sitt: »Intet mänskligt är mig främmande», men som ändook icke fallit i tusenkonst-närernas stora grop — ytlighetens och slarvets. En av sina maximer brukar han uttrycka med tänkespråket: »Försöker jag, så lyckas jag kanske; försöker jag icke, så lyckas jag säkert icke; alltså försöker jag.» Ja, han har försökt otroligt många ting — och lyckats. Naturligtvis bevisar detta en rik begåvning, en stark vilja och en okuvlig energi. Allt detta äger också kommendör Larsson i rikt mått. Men skulle man fråga honom själv om hemligheten till hans insikter, kunskaper och skicklighet på olika områden och varför han vunnit framgång, skulle han säkert helt enkelt svara: »Jag har vågat försöka och sedan knogat på.» Det är också för honom karakteristiska egenskaper — djärvhet och arbetsamhet. Icke minst i den offentliga verksamheten. Få torde ha mod att slunga ut så djärva satser och angripa ondskan så dristigt som han, men de äro ej heller många, som kunna så uthålligt sträva att hjälpa själar i nöd. Och av sin underordnade kräver han mycket, men de godtaga

hans krav, ty de veta att kommendör Larsson alltid kräver mest av sig själv, försakar och arbetar mer än alla andra. Han förefaller att vara en smula kärv till sin natur och litet kantig i sin umgängelse, men han är den hjärtligaste bland kamrater och den mest tillgänglige bland ledare. Han är svensk till hela sitt väsen — ärlig, uppriktig och rättfram, kristen till botten av sin själ, ödmjuk, osjälvisk och hjärtegod.

Theodor Sundin föddes i Lydinge, Stavby socken, Uppland den 20 december 1865 och kom till högkvarteret som kadett den 6 juli 1885, tjänstgjorde som assistent vid några kårer samt befordrades till kapten och blev befälhavare på Stockholm III i maj 1887. Knappt ett år senare befordrades Sundin till adjutant och utnämndes till chef för Västra distriktet samt blev därmed en av Sverges första D. O.-ar. Senare följde liknande förordnanden i Östra och Södra distrikten samt i Dala och Norrköpings divisioner. Det var en ansträngande och strapatsrik tid men också en tid full av välsignelse och stora framgångar. Med förkärlek

dröjde senare hans minne vid tiden som chef i Dala division. »Att vid den tiden åka tolv à femton mil efter häst i omkring 30 graders kyla var alls icke ovanligt. Järnvägen genom Västerdalarna var då ej byggd. Vid ett tillfälle var snöfallet så starkt och de hopblåsta drivorna så kompakta, att vi måste gå framför hästen och trampa väg för den. Då vi, efter att på detta sätt ha arbetat oss från Malung till Yttermalung, äntligen kommo till vårt mål, var det så kallt i officersbostaden där, att vattnet i handkannan var bottenfruset. Efter det jag lett ett möte i lokalen och trött efter dagens strapatser kommit till mitt logi för natten, hade jag att sova i ett rum, som saknade eldstad, under det termometern ute visade 21 grader under noll. Det blev för mycket; jag förkylde mig och började hosta blod. Nästa morgon gällde det likväl att gå upp tidigt och fortsätta strapatserna.

Men även om det var kallt ute, så var likväl den andliga värmen hög, och arbetet var härligt. Stora väckelser ägde rum på flera platser, såsom i Grangärde, Insjön, Leksand och Falun, där kårer öppnades. Under mitt treåriga förordnande i Dala division ökades soldatantalet med omkring 1,000 nya kämpar.»

År 1896 utnämndes Sundin till sekreterare för manliga sociala verksamheten, som under hans sjuåriga befäl mycket utvidgades. Efter ett par år som kandidatsekreterare utnämndes överstelöjtnant Sundin år 1905 till chef för det då nyupprättade organisationsdepartementet, där han handhade arrangemangen för årskongresser, försakelseveckor, påskoffer-insamlingar och kvartalskollekter samt planerade och ordnade alla resor och möten för de ledande officerarna och alla speciella reseombud etc. På denna krävande post, som han, trots det att hälsa och krafter icke voro alldeles tillfredsställande, fyllde med stor plikttrohet och framgång, fick överstelöjtnant Sundin kvarstanna, till dess han år 1931 pensionerades.

August Hammar är född i Väse i Värmland den 12 april 1867. Hammar hade kommit till Stockholm för att utbilda sig till köpman, då han en dag på väg till handelsskolan, där han studerade, mötte en frälsningssoldat, som utbjöd Stridsropet. Den unge värmlänningen köpte ett exemplar, och detta blev orsaken till att han kom att besöka Frälsningsarmén, där han snart blev frälst. Icke lång tid efter omvändelsen blev för honom frågan om officerskap aktuell. Men köpmannabanan lockade Hammar, och han var tveksam. Emellertid anmälde han sig att bliva kadett. Så kom major Ouchterlony på besök till Stockholms II :a kår, där han var

soldat, och kallade kandidat Hammar till samtal. »Hur lång tid ämnar ni vara officer?» frågade hon. »Vi vilja ej ha andra än sådana, som offra sig för livet.» Detta ledde honom in i en svår själskamp, som dock ändade med seger. Slutresultatet vart ett offer för livet.

I juli 1886 kom August Hammar till högkvarteret som kadett. Någon fast organiserad krigsskola fanns då ännu icke, fröken Anna Sjödin höll en och annan lektion, och i övrigt upptogs tiden av möten och praktiskt arbete. Efter denna uppfostran sändes kadett Hammar ut på fältet och kom sedan tillbaka till högkvarteret, där han blev löjtnant. Man stannade icke länge i varje förordnande på den tiden — på mindre än fyra år hade Hammar femton förordnanden, tolv vid olika kårer, två på högkvarteret och ett på Norrköpings divisionshögkvarter. År 1890 kom

han till högkvarteret som kassör och utnämndes 1893 till handelssekreterare, på vilken post han stannade till 1903, endast med avbrott för ett kort »gästspel» i Finland. Sistnämnda år blev han chef för manliga sociala verksamheten, 1911 divisionsofficer i Smålands div. och 1915 i Stockholm. I början av år 1919 utnämndes han till assisterande chefsekreterare för att endast några få veckor senare bli placerad på den synnerligen viktiga och krävande chefsekreterarposten, som han fyllde, till dess han 1929 blev handelssekreterare för andra gången.

Överste — befordran till denna rang kom i augusti 1920 — August Hammar pensionerades den 1 maj 1932. Han har under sin långa och trogna armétjänst framför allt visat sig vara en principernas och arbetets man. Han har aldrig sparat någon möda eller ansett något besvär vara för stort, då det gällt att hålla Frälsningsarméns verksamhet i de rätta spåren och att bevara Armén trogen sina ursprungliga ideal och sin kallelse. Överste Hammar har också alltid uppträtt som en kristen gentleman, varför han blivit respekterad och uppskattad.

Elisabeth Liljegren (Olars Lisa Andersdotter) föddes i Dala-Järna den 2 oktober 1867 i ett välbärgat lantbrukarhem. Redan i barnaåren uppenbarade hon stark vilja och stor begåvning. Kyrkoherden i socknen hade därför fäst sina blickar på henne samt erbjöd henne att utan vidare utbildning bli lärarinna vid socknens skola. Icke mer än 16 à 17 år gammal antog Elisabeth denna plats med avsikt att senare söka vinna inträde vid Falu seminarium för vidare utbildning.

Ej lång tid efter det hon antagit lärarinneplatsen, kom till hennes hemtrakt en svenskamerikan vid namn Jernberg och började hålla and-

liga möten. I och genom dessa möten uppstod en väckelse, som rörde upp hela socknen, såsom vi skildrat i ett föregående kapitel. Elisabeth greps av den mäktiga rörelsen, blev frälst och uppfylld av den helige Ande.

Uppfostrad i en strängt kyrklig krets, där man till dess yttersta konsekvenser drev den satsen att kvinnan skall tiga i församlingen, var det naturligtvis icke tal om eller tanke på att hon skulle frambära vittnesbördet om sin nyfunna skatt. Emellertid kände hon sig en kväll kraftigt manad av Gud att vittna om honom, och lydig kallelsen gick hon till ett skolhus, där sammankomst hölls, steg fram inför folket och sjöng en sång. När sången var slut, föll Guds Ande över henne, och hon började predika. Hon talade en timme, två timmar, tre timmar, fyra timmar, och när fem timmar flytt, hade hon ännu ej slutat. Det var underbar kraft i hennes ord och gudomligt djup i hennes tankar. De närvarande lyssnade andlöst. Endast några få avlägsnade sig — för att väcka sina anhöriga och föra dem till det underbara mötet.

Detta var begynnelsen till hennes offentliga verksamhet. Icke långt efter sin omvändelse sammanträffade hon med en person från Gävle, som ägde ett exemplar av Stridsropet och Arméns sångbok. »Ropet» innehöll bl. a. en artikel om dåvarande kapten Hellbergs fängslande för att han överträtt mötesförbud. Det grep henne djupt att erfara att det i hennes eget land fanns folk, förföljt för sin tros skull, som icke tvekade att gå i fängelse för sin övertygelse, och av vad hon vidare läste i tidningen och sångboken trodde hon sig finna att detta folk borde bli hennes folk och hon en av dem. Ja, hon erfor en så fast och orubblig kallelse att bli soldat i denna armé, att hon — utan att göra sig vidare underkunnig om Armén — kämpade sig igenom föräldrarnas hårda motstånd och reste till Stockholm för att offra sitt liv för kampen i dess led.

Kommen till Stockholm — hon hade aldrig förr sett en stor stad — frågade hon sig fram till högkvarteret och bad att få tala vid kommendören. Inkommen på kommendör Ouchterlonys expedition sade hon: »Gud har kallat mig att bli officer i Frälsningsarmén och att giva mina krafter och min tid i hans tjänst, och nu är jag här.»

»Kära barn», svarade kommendör Ouchterlony, »för att bli officer i Frälsningsarmén måste man vara känd och ha rekommendationer, men jag känner ju inte dig och vet inte vem du är.»

»Men kommendören har ju Guds Ande, och då känner kommendören också vilken ande, som talar i mig», blev det säkra svaret.

Kommendören tyckte ju att hennes tvärsäkerhet var litet besynnerlig, men sedan en av de dåvarande högkvartersofficerarna berättat att hon hört underbara ting om Olars Lisa Andersdotter, bl. a. att hennes andliga kraft var så stor, att hennes blotta närvaro i ett sällskap väckte syndanöd hos de oomvända, tvekade kommendören ej längre och Olars Lisa, som sedan antog namnet Liljegren, blev kadett.

Hon arbetade sedan med stor framgång vid ett tiotal kårer. Men sin stora livsgärning kom hon att utföra inom kvinnliga sociala verksamheten, dit hon beordrades som divisionsofficer i början av 1893 och där hon kvarblev som chef, ända till dess hon den 23 mars 1914 befordrades till härligheten.

Gustaf Blomberg föddes i Skedevi den 30 maj 1870 och blev genom söndagsskolans verksamhet i Mullsäters missionshus frälst den 19 februari 1883.

Kort därpå fick han anställning vid Rejmyre glasbruk, och här var det som ett Stridsrop föll i hans händer och blev inledningen till hans bekantskap med Frälsningsarmén, och här var det även Herren kallade honom ut att bliva officer.

Om tiden från och med sitt inträde på krigsskolan fram till innevarande tid skriver översten:

»Det var på general William Booths födelsedag den 10 april 1888, som nuvarande överste Rosendahl och undertecknad anträdde färden till Frälsningsarméns krigsskola.

Aftonen förut hade missionsföreningen anordnat ett farvälmöte, som vi sent skola glömma. Det var med varmaste lyckönskningar, som missionsvännerna sände oss ut för att arbeta för Herren. De kände en helig stolthet över att få lämna Herren arbetare från sin lilla krets.

Det är omöjligt att beskriva våra känslor, under det tåget förde oss närmare och närmare resans mål. Vi bådo, sjöngo och samtalade hela tiden.

Äntligen voro vi framme. Kadetterna Lagerlund (sedermera statskyrkopräst) och Ekholm (dog på sin post i Amerika) voro nedkommen-derade till centralstationen för att möta oss. Vi voro då icke lätta att känna igen — eftersom vi icke haft förmånen att vara soldater, voro vi fullständigt civilklädda. Vi buro icke ens så mycket uniform som ett tre-färgat band. Vi antogo emellertid att kadetterna voro där för att möta oss, och därför presenterade vi oss för dem som kadetter. De blevo

emellertid så förvånade, att de tycktes villrådiga, om de skulle tro oss eller ej.

Då vi anlände till högkvarteret, hade kadetterna just druckit te. Efter att ha blivit varmt välkomnade fingo vi deltaga i kadetternas aftonbönemöte.

Klockan 8 hade de manliga kadetterna möte på Templet under kadett Joëlsons ledning. Som varande nyanlända fingo även vi tillfälle att avlägga våra vittnesbörd. Där stodo vi nu i våra civila grå dräkter, som bjärt stucko av mot de övrigas blå uniformer.

Dagen därpå, då vi stodo utanför kadettlogementen, kom chefsekreteraren, dåvarande major Whatmore, och gick förbi. Han hade sällskap med en äldre dam, som vi icke kände. Jag förmodade att det var högkvarterets hushållerska. Honom kände vi genom en fotografi, som vi sett i Stridsropet, och hälsade på honom. Uniformen begrepo vi oss icke på. Damen stannade och frågade vilka vi voro. Vi svarade att vi voro kadetter. 'Kadetter — ni kadetter!' utbrast hon och, vändande sig till majoren, fortsatte hon: 'Att ni antar barnsoldater till kadetter! Vad skola vi göra med dem?' Då förstodo vi att det var själva kommendör Ouchter-lony, som hade tilltalat oss.»

Efter krigsskoletiden sändes Blomberg till Svartvik som löjtnant och därefter till ett par andra kårer i samma ställning. Efter befordran till kapten följde ledarskapet över sex eller sju kårer, därefter — år 1892 — befordran till adjutant och ställningen som chef för krigsskolans manliga kadetter. I januari 1893 blev Blomberg divisionsofficer i Luleå division och i juni 1894 i Nässjö division. Efter fem års tjänstgöring i Norge återkom han till Sverge och blev D. O. i Stockholms division 1901 samt i Göteborgs division 1903. År 1906 utnämndes han

till nationell ungdomssekreterare, vilken post han med synnerligt stor framgång beklädde i sju år. Senare följde chefskapet för krigsskolan, en kort period som litteratursekreterare, två år som fältsekreterare, sex år som chefsekreterare i Finland och något mer än två år på motsvarande post i Norge. Sedan våren 1929 är överste Blomberg chef sekreterare i Sverge, en post, som han med sin begåvning samt sin rika och mångsidiga erfarenhet har stora kvalifikationer att fylla.

August Storm — född den 23 oktober 1862 — hör också till de Frälsningsarméns förgrundsfigurer som icke kunna förbigås. Han kom från ett gott hem, hade genomgått folk-, handels- och lantbruksskola samt blev

därefter kontorist. Glad till sitt lynne och en trevlig umgängesvän deltog han i sin ungdom gärna i världsliga nöjen. När Stockholms II :a kår öppnades, kom han att besöka dess möten och fick allvarliga intryck. Nu följde en tid av inre kamp, som resulterade i att han en kväll från teatern, trött på världens nöjen, skyndade till ett möte på III :e kåren, böjde sig för Gud och genomgick en genomgripande omvändelse. Detta hände den 15 januari 1887. Kort därpå blev Storm sergeant i II :a kåren.

Snart nog erbjöds August Storm anställning som bokförare och kassör vid Frälsningsarméns högkvarter. I januari 1890 blev han officer ooh avancerade sedan hastigt från rang till rang, till dess han i maj 1905 blev överstelöjtnant.

Hela sin tjänstetid som officer tillbringade överstelöjtnant Storm inom finansdepartementet. Redan 1892 blev han utnämnd till finanssekreterare, vilken ställning då också innebar ansvaret för förvaltningen av Frälsningsarméns fastigheter. Han var skarpsinnig affärsman och duktig organisatör, genomförde ett för vår rörelse lämpat bokföringssystem, lade en god grund för våra finanser och inledde en klok och framsynt fastighetspolitik.

Men hans livliga och klara intellekt famnade vidare intressen än armé-finansernas. Han var bl. a. en av våra främsta poeter och skrev under signaturen Aug. S. ett flertal sånger, som tillhöra vår litteraturs bästa, bl. a. »Framåt! Så ljuder vårt fältrop», »Ifrån jordens grus», »O, stundom, när solen», »Må världens barn om världens glädje drömma» och, främst bland dem alla, »Tack, min Gud».

Under de senaste femton åren av sitt liv led överstelöjtnant Storm av en sjukdom, som gjorde honom till invalid och förorsakade svårt lidande. Sjukdomen förmådde dock icke bryta hans viljekraft och energi, och han fortsatte att sköta sitt arbete till en kort tid före sin död den 1 juli 1914.

Vilhelm Mårdberg hade en intressant levnadshistoria. Född i Stockholm den 12 maj 1835 som son till en förmögen affärsman, som härstammade från Finland, var han i sin ungdom en glad och sprittande livlig studerande. Hans största nöje var dans och teater; hans håg stod till »de bräder, som föreställa världen», och all hans traktan gick ut på att bliva operasångare eller skådespelare. I stället hamnade emellertid Vilhelm Mårdberg, sedan han i förtid avslutat sina studier, som bruksbokhållare på Axmars bruk. Där mötte Gud honom genom en enkel tjänarinna, som blev honom till väckelse och frälsning. Och snart var den

nye bruksbokhållaren, nyss brukets främste dansör, arrangören av amatörteaterföreställningar och den givne ledaren vid andra ungdomens nöjen, anordnare av och predikant vid andliga sammankomster, som blevo till frälsning för många.

På grund av sin omvändelse avskedad från sin befattning vid Axmars bruk och utstött ur föräldrahemmet blev Vilhelm Mårdberg så småningom predikant i Jönköpings missionsförening. Under denna tid lärde han känna sin blivande hustru, kaptensdottern Clara Cassel. På hennes anhörigas enträgna uppmaning upptog han sina en gång avbrutna studier, tog prästexamen i april 1873 och trädde så i svenska kyrkans tjänst. Hans fria väsen och starka sanningskrav, som bl. a. tvingade honom att med kärlek omfatta och fritt umgås med allt Guds folk samt att utan förbarmande och personliga hänsyn döma som syndare de icke pånytt-födda — han nekade alla ofrälsta tillträde till sin kyrkas nattvardsbord

— förde honom snart på kant med de kyrkliga myndigheterna och gjorde honom prästrocken för trång. Sedan han ett par gånger blivit suspenderad för sitt samvetes skull, lämnade han år 1893 prästtjänsten och blev frälsningsofficer.

Komminister Vilhelm Mårdbergs avgång från kyrkan och inträde i Frälsningsarmén väckte stort uppseende inom vida kretsar i vårt land. Det bör dock sägas att de åtgärder från de kyrkliga myndigheternas sida som nödgade Mårdberg att lämna den prästerliga banan icke kvarlämnade den minsta bitterhetens tagg i hans själ.

Vilhelm Mårdberg fyllde under sin tid som frälsningsofficer ett flertal olika platser och avancerade till major. Till sin död var han kroppsligen spänstig och rörlig som en yngling och andligen full av glödande nit och hänförelse. Han befordrades till härligheten den 21 december 1912.

*

Vi kunna ej i detta sammanhang tala om flera officerare. Somliga äro också nämnda i annat sammanhang. Men nämnda eller icke nämnda

— de ha alla utfört ett stort verk, och deras lön skall bli stor i de rättfärdigas uppståndelse.

*

Som representanter för de tusentals underofficerare, som de gångna decennierna igenom frivilligt givit tid och kraft till trogen och nitisk tjänst i frälsningskriget, kunna vi endast nämna några få.

Carl Gottfrid Olsson-Barr föddes den 12 december 1848 i Göteborg, där fadern var köpman. År 1867 avlade han studentexamen i Kalmar och utexaminerades samma år från Ryssbylunds lantbrukselementarskola. Efter någon tids tjänstgöring som lärare i Ryssbylund blev han inspektor vid Värnanäs egendom och flyttade sedan 1874 till Östergötland, där han arrenderade Braxstads gård. Utom åt skötseln av den stora egendomen, på vilken han också mottog lantbrukselever, ägnade han mycken tid åt kommunala och politiska uppdrag. Det var här, som Gud mötte honom till frälsning. Därom och om huru han blev salvationist låta vi honom själv berätta.

»Då Herren i sin nåd den 23 mars 1884 frälste mig, fick jag en utomordentlig frid och glädje i mitt hjärta, och jag beslöt att på en gång bryta med världen, kosta vad det ville. Som jag under de dessförinnan förflutna tio åren varit en i allmänna värv ofta anlitad person, vilken på lantbruksmöten, folkmöten och vid andra tillfällen uppträtt offentligt, kände jag behov av att för mina talrika bekanta offentligt bekänna min nya ståndpunkt. I tidningen Östgöten n:r 27 den 2 april 1884 hade jag en insändare, däri jag bland annat sade att det bästa botemedel jag kände för alla olyckor i världen var Kristi kärlek.

Då jag under åren 1886—1887 blev ledare för en fri andlig verksamhet i Vadstena missionshus och på flera andra platser, använde vi Arméns metoder. Predikstolen bars upp på vinden. En plattform byggdes, där talare och sångare togo plats. Arméns sånger begagnades flitigt, och därunder fiskades i bänkarna. En stor väckelse utbröt. Frälsningsarméns kår i Linköping inbjöds att besöka oss, och i Stridsropet kallades jag 'kaptenen för de frivilliga i Vadstena'. Är det underligt, att jag med tiden blev en frälsningssoldat?

Men det dröjde några år, innan jag blev detta. Särskilda betänkligheter rörande min ovärdighet höll mig tillbaka. Därjämte trodde jag mig bättre kunna hjälpa den kära Armén som privat vän än som soldat. Också fick jag av dåvarande chef sekreteraren titeln 'kapten för trängen'.

År 1890 fick jag inbjudan att medfölja svenskarna till London, där Frälsningsarmén skulle fira 25-årsjubileum.

I Kristallpalatset talade generalen om Frälsningsarméns vänner — vänner invärtes. Men varför kunde de icke även bliva vänner till det yttre? Detta nedslog alla mina argument. Major L., för vilken jag omtalade att jag ville anmäla mig som rekryt i Frälsningsarmén, slog mig på axeln och sade: 'Du har varit rekryt i några år, nu gör jag dig till soldat'.

Så kom jag till Sverge med 'Salvation Army' på mössan och S på rocken, röd tröja och stridslust i själen.»

De senaste decennierna var fanjunkare Olsson-Barr bosatt på Kungsäter tre mil utanför Linköping men kvarstod som fanjunkare i Vadstena kår. Utom skötseln av gården ägnade sig fanjunkaren under denna tid åt räkenskaps- och revisionsarbete och var som revisor och »sifferkarl» känd och utomordentligt uppskattad inom hela sin provins. Under flera år var han också revisor vid vårt högkvarter.

Fanjunkare Olsson-Barr var en utomordentligt begåvad och älskvärd människa, en ovanligt helhjärtad och lycklig kristen och en sällsynt konsekvent salvationist. Man skulle kunna säga att i honom hade naturen och nåden på ett alldeles osedvanligt sätt samverkat och danat en stor och ädel personlighet, en kristen gentleman i detta ords allra djupaste och bästa betydelse. Hans kristendom var ljus, glad, trosfrisk och hoppfull. Aldrig stack han under stol med att han var frälst och frälsningssoldat. I adliga godsägares slott, där han ofta i och för sitt arbete hade att uppehålla sig längre eller kortare tider, i banker, affärskontor, på hotell och i järnvägsvagnar, överallt och allestädes bar han sin röda tröja och sin F-prydda röck. Under sina tågresor var han alltid i flitig verksamhet med att sälja Stridsropet — ännu under den sista järnvägsresan han företog gick han, fastän redan sjuk och mycket klen, från vagn till vagn, utbjudande »Ropet» — och ofta ledde detta honom till en andlig »närkamp», som kanske icke alltid riktigt uppskattades av den an-fallne, men som säkert för mången blev till välsignelse. På grund av sin bildning och sina vidsträckta förbindelser även i de högsta kretsar utövade vår kamrat andligt inflytande, där salvationister eljest i allmänhet icke kunna göra det. Och han tvekade icke att predika sanningen och fördöma synden i dessa kretsar, även om han därigenom riskerade att ådraga sig personligt obehag och ekonomiska förluster. Sanningen var honom helig, han trodde på dess seger och dagtingade aldrig, när det gällde att kämpa för densamma.

I sin hemsocken var han en profet. För några tiotal år sedan stod det ofta hård strid kring honom som kommunalman, enär han på ett synnerligen energiskt sätt förde de smås och fattigas talan och kämpade för deras rätt. Han svek aldrig sin ungdoms ideal i sociala och andra allmänna frågor och tvekade icke ens på sena ålderdomen att bryta en lans för dessa ideal. De senaste decennierna ägnade han sig emellertid mer och mer åt kampen för Guds rike inom hemsocknen. Ett betydelsefullt led i denna strid var de s. k. Kungsätersdagarna, varom talats på annat ställe. Han hemförlovades tisdagen den 14 april 1925.

Skattmästare John Philipson på Stockholms III :e kår var säkerligen efter fanjunkare Olsson-Barrs död landets mest bekante underofficer. John Philipson var född i Gävle, där fadern var bankman. Efter slutad skolgång kom han ut i världen och tillbringade bl. a. flera år i Paris för att studera. Under dessa år sökte han ivrigt, ärlig och allvarlig, som han var, att finna sanningen. Han har själv skrivit om dessa år av sökande och om hur han slutligen fann frid med Gud:

»Från Ladugårdslandsteaterns scen hörde jag första gången budskapet om frälsning ropas ut av Jesu rödklädda vänner. Men fritänkare, som jag var, ville jag ej mottaga något offer — varför skulle denne jude spikas på korset, törnetaggar pressas in i hans panna, varför skulle han förhånas, lida och dö för min skull — nej — hade jag felat, då borde jag lida, ej en annan för mig.

Så bar det ut i världen. Jag sökte alltets, livets och dödens innebörd, sökte som Diogenes med ljus och lykta och trodde mig finna att Scho-penhauer var den klokaste bland män. Följde studenternas enskilda di-sputationer, där de varje vecka kommo samman å en restaurant i Latin-kvarteret i Paris. Sökte hos socialisterna draga ut något livsvärde eller livsskäl. Gjorde mig till vän med anarkister och lärde mig att obemärkt försvinna bakom krogdiskens gardin för att i källarvåningen med likasinnade dryfta genaste vägen till lyckan, eller möta dem i Paris' utkanter, där 'fotogenängeln' från pariserkommunen, Louise Michel, höll sina tändande tal — så 'tändande', att paraplyer, käppar, hattar och stolar snart susade genom luften i lokalen. Jag prövade allt, försökte allt, grävde i allt, och ju djupare jag kom, desto intensivare kommo Hamlets allbekanta ord för mig: 'To be or not to be!'

Likväl, under alla dessa år var jag en flitig besökare på Frälsningsarméns första kår i Paris. Förunderliga makt,

som ur dessa glädjestrålande soldaters anleten strömmade ut och band mig! Och ju högre jublet på plattformen steg, desto större blev mitt lidande. Utan vidare följde jag några av dessa officerare hem till deras bostäder för att se om teori och praktik stämde överens — och jag måste böja mig i djupaste ödmjukhet inför dessa kämpar. I verkligt armod bodde dessa söner och döttrar till ofta rika föräldrar — i kyffen, utan eld mitt i vintern.

En julafton lyckades jag komma undan mitt sällskap för att vara med frälsningssoldaterna, och jag glömmer aldrig denna afton på första kåren. Några långa bord på bockar, dukar av tidningspapper och allt det övriga i stil därmed. Men från barnet i krubban lyste återsken av frid på varje anlete. Catherine Booth-Clibborn ledde. Hur ofta stod hon ej där, själv så svag, att hon med möda kunde hålla sig upprätt, trotsande en gycklande pöbelhop och förkunnande frälsning, och hur ofta drev hon mig ej nära förtvivlan! En gång blev mig bördan för tung, och jag beslöt att begå självmord, gick från mötet för att genast sätta mitt beslut i verkställighet — men misslyckades.

Efter nio år åter i Sverge fortsatte jag som trogen mötesbesökare — varför, det visste jag ej själv. Mitt konto med livsglädjen syntes mig avslutat, och jag väntade endast att denna parodi på liv skulle slutspelas.

Men åter och åter ljöd för mig 'sången om Jesus' — sången om frid, som ständigt rev upp hjärtesåret och gav mig ofrid. Kanske — kanske funnes det något även för mig — där vid den där underliga botbänken

— om jag gav upp allt mitt, alla egna strävanden, erkände mig besegrad! Det blev ett steg ut i mörker — en drunknandes sista förtvivlade nödrop, då jag en söndagsförmiddag kom till botbänken på Göteborgs I:a kår — —• — och när kvällen föll på, trodde sig själen förnimma, om än på avstånd och svagt, viskningen över vågorna: 'Räds icke, det är jag!'

Så hade då trohet och kärlek — förkroppsligade i dessa mina rödklädda bröder — vunnit seger över ett helt livs tvivel.

Och tacksamt och ödmjukt är mitt hjärta över att i dag äga den nåden att få räkna mig som tjänare i frälsningshären. Och vet du vad som är det allra bästa av allt gott, som finnes i hela världen — jo, frälsning! Det är vittnesbördet från en f. d. fritänkare.»

Skattmästare Philipson betydde mycket för sin kår. Skicklig organisatör och oöverträfflig arrangör var han, och då det gällde att sätta i gång penninginsamlingar och anordna fester utan like.

Men hans främsta och käraste intresse låg icke på det finansiella området. Han var först och främst själavinnare och själavårdare. Aldrig hörde man honom misströsta om en stackares frälsning. Ofta samlade han hundratals av Stockholms djupast sjunkna män till fest på kåren, dukade åt dem så fint och trevligt som i det bästa hem, gick själv omkring och tjänade, för att sedan i eftermötet öga mot öga eller vid botbänken med armen om någon stackares skuldra, som hade denne varit hans egen bror, arbeta för den eländes frälsning.

Han hade också stor kärlek för det uppväxande släktet och särskilt för de fattiga barnen.

I övrigt är det icke gott att omtala allt vad skattmästare Philipson gjort för de fattiga. Det mesta av detta har skett enligt principen »låt din vänstra hand icke veta vad den högra gör».

Skattmästarens tid och krafter räckte till långt utanför kårens och dess närmaste verksamhetskrets. Han var en av vårt lands skickligaste dekoratörer, ooh det ha våra kårer och institutioner skördat rika. frukter av

— för billigt pris. Han sade aldrig nej, då han kunde säga ja till en begärd tjänst.

Skattmästare Philipson var framför allt en ödmjuk man — av hjärtat ödmjuk. Han ville icke ha människors erkänsla för sitt arbete. När han

fullbordat ett arbete, försvann han som en skugga. Man såg det vackra, storartade verket, som hans händer utfört, men icke mästaren. När man ville tacka, då var han borta, och då man begärde att få räkning på hans utlägg, då

kunde man få sig tillsänd en bukett rosor med ett visitkort, på vilket han skrivit: »Tack att jag fick hjälpa till!»

Skattmästare Philipson gick genom en stilla död in i sin Herres glädje den 28 mars 1932.

Sekreterare Fredrik Janson i Södertälje var en av sin stads mest kända personer. Det fanns icke en vuxen södertäljebo, som inte kände O. F. Janson — grundläggaren och frälsningssoldaten. De hade sett honom på stadens gator eller i någon grund i spetsen för sina arbetare, respekterad och avhållen. Eller de hade sett honom på Frälsningsarmén med nit och hänförelse sköta den stora trumman och hört honom vittna, originellt och ärligt, om forna tiders usla syndaliv samt frälsning genom blodet. De gamle nickade då god mening och viskade: »Ja, om någon är frälst, så är det Janson. Vi minnas vem han var, och vi veta vad han är.»

Janson föddes i Salem, en mil från Södertälje, år 1855. Hans föräldrar voro ett redbart bondfolk. Emellertid dog fadern, då Fredrik icke var mer än sju år. Åtta år senare dog modern. Hemmet upplöstes, Fredrik och hans bröder måste ut för att på egen hand förtjäna sitt uppehälle. Janson fick anställning som stenarbetare, först i hemsocknen, sedermera i Södertälje.

»Först jag kom ut i livet, var jag mycket rädd för dåliga sällskaper och för krogen. Det var först vid beväringsexercisen jag kom i dåligt sällskap och började supa. Jag förtjänade duktiga pengar, och en stor del av dem gick till krögaren. Hade jag inte kontanter, så saknade jag inte kredit, och därför blev krogen min ständiga vistelseort på lediga stunder, tills jag raglande sökte mig hem. Ofta nog slutade dock mina bemödanden så, att jag blev liggande i en backe, rännsten eller i en — sophög!»

Skicklig arbetare och duktig arbetsledare hade Janson snärt på entreprenad fått utföra en hel del arbeten för stadens räkning. Slutligen blevo dock dessa arbeten tagna från honom för hans dryckenskaps skull. Då började Janson förstå att det var riktigt på det sluttande planet med honom. Han sökte sig till kristet sällskap och höll sig nykter några månader men föll på nytt. Janson berättar själv därom:

»En av de största orsakerna till mitt fall var att jag såg sådana, som bekände sig vara kristna, dricka öl, ja, t. o. m. starkare saker. När jag ännu var en drinkare, blev jag så uppbragt, då jag såg en sådan där kristen 'värma sig' med ett glas punsch inne på krogen, att jag höll på att slå till honom. Nu blev det mitt fall. Och den sista villan blev värre än den första. Med nöd fick jag — den forne mästaren — plats hos mina bröder som arbetare. Alla kände mig som en usling, för vilken ingen hjälp fanns.»

Så kom påskaftonen 1890. Janson raglade omkring på Stora torget i Södertälje, drucken som vanligt. En frälsningssoldat, klädd i full uniform, får syn på honom, går fram, lägger sin hand på hans skuldra och säger:

»Hur länge skall du fortsätta ditt usla liv?»

Orden grepo tag om Jansons hjärta. »Bäst att börja ett nytt liv genast», tänkte han, och så gick han upp till kårens expedition för att bedja om förböner. Men löjtnanten, som var ensam hemma, trodde inte att det var allvar.

»Gå hem och sov ruset av er!» sade hon och ville mota ut honom. »Kom tillbaka till mötet, så skola vi bedja med er!»

»Nej», svarade Janson, »jag går inte ur fläcken, förrän ni bett med mig.»

Och därvid blev det. Löjtnanten måste bedja med honom.

Detta hände vid halv fem-tiden på eftermiddagen. Sedan gick Janson hela aftonen utanför lokalen och väntade på att dörrarna skulle öppnas till mötet, och i det mötet fanns ingen mera uppmärksam åhörare än han. För att visa alla att han fattat beslut att bli en ny människa gick han under soldaternas jubel och mötesbesökarnas förvåning vid eftermötets början fram och böjde sig vid botbänken.

»Efter mötets slut gide jag hem och sade till min hustru: 'Nu skall du aldrig behöva se mig ute i synden mer.'»

Alltnog — Janson blev härligt frälst, och därmed återvände förtroendet för honom som arbetsledare.

»Strax efter det jag blivit frälst gick jag litet tvekande till direktören vid jutefabriken och frågade om ett större arbete för fabrikens räkning: 'Ja, det har jag tänkt att Janson skulle få utföra, ty Janson har ju blivit en annan människa', ljöd direktörens svar.»

Emellertid dröjde det ganska länge, innan Janson blev invigd till soldat.

»Jag måste påminna gång på gång, men de ville väl pröva mig, och det var ju inte underligt, då man betänker vem jag varit.»

Söndagen före midsommar invigdes han till soldat av dåvarande kapten Liljegren. Sedan dess stod Janson trogen på sin post. Första tiden hade han oftast plats vid dörren, och där vankades icke sällan hugg och slag. Han glömde icke den grop, ur vilken han blivit uppdragen, och skattade sig lycklig att på varje sätt få tjäna Herren. Därför lönade också Gud honom, så att han välburgen och allmänt aktad kunde framleva en ljus och välsignad ålderdom, till dess han den 5 april 1927 fick hembud.

Skattmästare Karl Petterson i Avesta kår föddes i Sala år 1855. Tidigt miste han sin fader, men modern var ändå angelägen om att giva honom en så god uppfostran som möjligt. Hon var nog inte s. k. läsare men gjorde ändå sitt bästa att få sin gosse till en god och hederlig människa. Efter att ha genomgått tre klasser i läroverket sattes han i urmakerilära. Då mästaren senare flyttade till Uppsala, följde lärjungen med.

Redan som lärgosse fick han smak för starka drycker. »Jag minnes ännu så väl», berättar han, »hur jag en julmorgon för första gången var mycket rörd av rusdrycker och hur jag kom i slagsmål med en slaktar-pojke.» Efter det han avancerat till gesäll fick han större frihet än förut att dricka och »leva om». Och det dröjde ej länge, förrän Petterson för första gången hamnade hos polisen och ådömdes böter.

Nu beslöt han sig för att bli nykter, vilket beslut stod fast några dagar. Därpå följde en tid av resor till fots på landsvägarna, med arbete än här, än där, och härunder var han ömsom dryckeshjälte, ömsom absolutist.

»Jag minns så väl», förtäljer han, »hur jag hade varit nykter några månader, skaffat mig en elegant kostym, storm m. m. På en begravning, som jag bevistade, råkade jag antagligen förkyla mig något och kände mig illamående. Ett enda litet glas skulle säkert göra mig gott, resonerade jag. Men nu var det färdigt igen. Jag måste till krogen och få mer.»

Slutet på rusglädjen blev den icke ovanliga — slagsmål, varefter den fina »stormen» såg ut som en pannkaka.

Nu var han på utförsbacken igen. Själva det närmast kroppen belägna plagget såldes för några ören till en sup, innan han på nytt gav sig ut »på luffen».

Kommen ett stycke i väg påträffade han vid landsvägskanten en sötare med sin »fästekvinna» och en brännvinskagge. Här gjorde han ett uppehåll i resan, tills kaggen var tom.

Litet längre fram fick han av en människovän ett par bra skor. Då han senare erbjöds ett par supar och ett par träskor för de fina skorna, gjorde han bytet. Sedermera tyckte han att det var för tarvligt att presentera sig som urmakargesäll i träskor, varför han, då han kom till en urmakare för att söka arbete, lät dessa stå utanför dörren. Lyckan var honom bevågen, och han fick arbete. Första tiden bodde han i en vedbod tillsammans med en målare av samma skrot och korn som han själv.

Efter åter en tids flackande var han på nytt i Sala. Syndalivet hade förlorat sitt behag. Han instämde fullkomligt i vad en supbroder så ofta yttrade: »Låt oss supa och sen ta livet av oss.» Sedan de en dag skilts på krogen, gick den senare hem, tömde en flaska blåsyra och var efter några minuter inom evighetens område. Detta väckte hos Petterson allvarliga tankar, särskilt då det berättades hur den nu döde, innan han gick in till sig och sökte döden, hade frågat en ogudaktig granne: »Tror du att det finnes ett liv efter detta?»

Nu skulle det bli allvar av nykterheten. Samvetet tycktes ha vaknat.

En söndagsmorgon strax därefter mötte han en frälsningssoldat från Uppsala, som bjöd honom Stridsropet. Ja, en religiös tidning ville han ha. Men då han fick se en kanon på sista sidan, blev han förargad över att man blandade ihop religion och skjutvapen. Armén stod just i begrepp att börja verksamhet i Sala, och en lokal höll på att byggas, där mötena skulle hållas. Innan lokalen var färdig, höllos emellertid några möten på annat håll, och Petterson blev intresserad av dem. Till en målare, som han hade i sällskap, sade han efter det första mötet:

»De ha då religion.»

»Ja, vi ha då inte någon», svarade denne sanningsenligt.

Det dröjde inte många dagar, förrän vår man fattade sitt beslut och vid Arméns botbänk begrät sin dårskap och sitt förspillda liv. Där mottog han också syndernas förlåtelse och kraft att börja ett nytt liv.

»Men», sade han med eftertryck, »hade de inte de första veckorna sett till mig och vårdat mig som ett nyfött barn, vet jag ej hur det gått; men så småningom fattade jag vad det ville säga att vara frälst och omskapad.»

Snart blev han frälsningssoldat, han också, samt sekreterare. Med fröjd deltog han i de första årens strider, som Armén utkämpade i Sala.

I Norberg, dit han sedan flyttade, beklädde han en tid fanjunkarposten, och i det första hallelujabröllop, som hölls på denna kår, var han den lycklige brudgummen. De senaste åren av sitt liv var Petterson skatt-

Från matsalen i sociala institutionen i Göteborg.

Transport av sorterat och osorterat papper från och till sociala institutionen i Göteborg.En nutida hornmusikkår (Jönköping).

En nutida strängmusikkår (Stockholm I).

mästare i Avesta kår. Den 19 mars 1919 befordrades han till härligheten.

Fanjunkare Petter Olsson i Karlshamns kår var ett stort original och en i vida kretsar känd salvationist.

Han föddes i Hälleryds socken utanför Karlshamn den 4 oktober 1838. Då han var fyra år dog fadern och lämnade modern i stor fattigdom. Efter några år gifte hon om sig med en blind f. d. kustroddare från Pukavik. Då det årliga gratial, som han beviljades av tullverket, ej räckte för familjens underhåll, vandrade han omkring i Blekinge, Småland och Skåne säljande visor och romaner, och den lille Petter följde honom som ledsagare. En gång gick färden ända till Stockholm, där fadern uppvaktade både generaltulldirektören och konung Oscar I för att begära hjälp. Både kungen och tulldirektören mottogo den blinde mannen vänligt och gåvo honom tillfällig hjälp.

Strax efter Petters konfirmation dog styvfadern. Petter tog då plats hos en bryggare i Karlshamn. Där kom han i dåliga sällskaper, lärde sig spela kort och supa. Det hände att han spelade bort allt han ägde, till och med skjortan på kroppen, och drack gjorde han med sina stallbröder, så länge det fanns något att köpa brännvin för. Han var en jätte till kropp och krafter. Det går många historier om hans kolossala styrka. En av dessa lyder som följer: En dag befallde Olsson, som då var förman hos en spannmålshandlare, en arbetare att bära en säck svavel, som vägde aderton pund, upp på vinden. Mannen svarade att han icke orkade. Petter Olsson blev het. »Orkar inte du, så skall jag bära både dig och säcken», sade han, tog säcken på ryggen, tvingade mannen att sätta sig ovanpå säcken och bar den dubbla bördan två trappor upp.

När Petter Olsson var 23 år gammal, blev han omvänd — han var redan då gift. Ej långt därefter förkylde han sig och var ganska krasslig. »Ta ett par ordentliga supar», rådde honom en skomakare, som bekände sig vara »läsare» men som ej helt upphört att bruka »starkt». Olsson lydde, och det var som att kasta eld i ett krutfat — det gamla begäret flammade upp med hela sin styrka, och han började på nytt ett liv i sus och dus. Ofta ställde han med sina supkamrater till de vildaste orgier i sitt hem. Han kunde under rusets inflytande gripas av fullständigt raseri och gjorde då ofta »rent hus» i hemmet, slog sönder möbler och husgeråd och drev hustru och barn på dörren. Under sådana raserianfall höll sig t. o. m. stadens poliskår på behörigt avstånd, ty Petter Olssons

449Femtio års fälttåg

fruktansvärda styrka och hårda knytnävar hade man ingen lust att knyta intimare bekantskap med.

Detta vilda leverne pågick tretton år, men därefter skedde ett under, som förvandlade vilddjuret till ett lamm. Det var annandag pingst 1877. Arbetslös på grund av sitt supiga leverne drev Olsson gatorna fram i sin hemstad, full av ånger och ruelse över sitt syndaliv, som höll på att ruinera honom. Han stannade utanför missionshuset och beslöt slutligen gå in. Man hade den dagen ingen predikant, utan en enkel bonde från stadens närhet stod på trappan till predikstolen och talade Guds ord. Petter Olsson lyssnade och lyssnade sig till livs — där han satt i en bänk långt nere i lokalen, suckade han till Gud och fick frälsnings-visshet.

»Nu, mor», sade han till hustrun, då han kom hem, »skall du aldrig mera behöva se mig full, ty nu är jag frälst.»

»Ja», svarade hon i förklarlig klentro, »det räcker väl tills i morgon bittida, då krogen öppnas.»

Dagen efter mötte han några av sina supkamrater. »Nu, pojkar», sade han, »skall jag tala om för er att jag bytt om husbonde. Vill ni nu ha mitt sällskap, så måste ni komma med på vägen till himmelen, och vill ni inte det, så farväl! Då skiljas vi för alltid.»

»Åhå!» skrattade de. »Hör på den! Det varar nog inte längre än fjorton dar. Sedan kommer du till oss igen.»

Men det varade ända till Gud tog hem Petter Olsson till sin härlighet.

Petter Olsson slöt sig snart till missionsföreningen, där han blev söndagsskollärare. Så en dag i senare delen av 1880-talet spred sig ett rykte i Karlshamn att Frälsningsarmén »öppnat eld» i Kristianstad. Häradshövdingskan Sofia Ekenman på Bräkne-Hoby, en varmt kristen kvinna, som sedermera blev frälsningssoldat, talade vid Petter Olsson om detta och föreslog honom att resa till Kristianstad för »att pröva andarna». Olsson reste och hade knappast hunnit in i det första armémöte som han bevistade, förrän han kände att detta folk skulle bliva hans folk. Hemkommen rapporterade han utgången av sitt spejaruppdrag för häradshövdingskan, och gemensamt satte de sig i förbindelse med kommendör Ouchterlony med begäran att armékår skulle öppnas i Karlshamn. Hon svarade att om lokal kunde anskaffas, så skulle officerare sändas. Petter Olsson lyckades förhyra godtemplarlokalen, och den 7 april 1889 öppnades Karlshamns kår. Många voro rädda för fridstörarliv, men Petter Olsson svarade för ordningen. Han stod alltid i förstugan, jättelik till

450Banbrytare och förgrundsfigurer

gestalt och kroppskrafter och saktmodig till sitt sinne, och mot den klippan bröts alltid bråkmakarnas vilja till storm och uppträden.

Emellertid menade Petter Olsson att Frälsningsarmén borde ha egen lokal och uppförde på eget initiativ en sådan, som sedan övertogs av högkvarteret. Som bevis för hans enfaldiga men starka tro på Gud kan anföras följande episod — en av många liknande — från byggandet av lokalen. En dag, då han kom till bygget, mötte han byggmästaren, som var bekymrad.

»Hur skall det nu gå, min käre Petter Olsson, det är ju tio grader kallt?»

»Varför det?»

»Jo, det är ju för kallt att mura.»

»Nå, säg bara till, när ni behöver mildväder.»

»Säg till? Vad menar Petter Olsson?»

»Jo, jag menar att jag skall tala med Gud i himmelen om saken, och han skall nog ställa om att ni få det väder som ni behöva.»

Det blev omslag i väderleken, och murningen behövde icke uppskjutas.

Olsson hade också en märkvärdig känsla för kommande händelser, en riktig siarförmåga. En morgon, innan han gick till arbetet på fabriken, där han nu var anställd, fick han en förnimmelse av att en olycka skulle inträffa under dagen. Kommen till arbetsplatsen berättade han detta för arbetarna och varnade dem. Under dagen, då man skulle hissa upp en cistern i ett torn, brast en av taljorna, och den tunga pjäsen störtade ned, i fallet krossande en mur. Men tack vare Petter Olssons varning kom ingen arbetare till skada.

Ännu en historia, som ger en god inblick i hans karaktär. I slutet av 1880-talet stod den fabrik, för vars yttre arbeten Petter Olsson var förman, inför den till synes ofrånkomliga situationen att nödgas upphöra med driften, vilket skulle ha gjort 600 arbetare sysslolösa. En deputation sändes att i Stockholm uppvakta regeringen och länets riksdagsmän. De-putationen lyckades övertala Petter Olsson att följa med som dess talesman, vilket han lovade. Inför finansministern, som tidigare inför stats-och civilministern, samt inför riksdagsmännen utvecklade han saken och framhöll att han icke talade för egen räkning, då han hade sin ekonomi »på det torra», men för de svältande arbetarna. »Själv tror jag på Gud i himmelen och bockar mig inte för någon människa», slutade han och såg ministern frimodigt i ögonen — att vittna om Gud var honom naturligt i alla situationer.

»Ja, tror på Gud, det gör jag också, så då äro vi bröder», svarade ministern, som var en varm kristen, och därmed gick han djupt rörd emot Petter Olsson och slöt honom i sina armar. Deputationen lyckades med sin uppgift, och fabriken kom i gång.

Den 27 februari 1913 hemförlovades fanjunkare Petter Olsson, och med honom förlorade Frälsningsarmén här nere en förgrundsfigur, som var både ett original och en troshjälte av stora mått.

Fanjunkare Selma Olsson, Stockholm I, torde vara en av våra mest kända kvinnliga underofficerare. Selma Olsson mottog redan såsom en liten söndagsskolflicka sina första andliga intryck. En gammal vän till familjen, en hängiven kristen, tog henne med till söndagsskolan, ooh där lärde hon känna Jesus såsom sin bäste vän. Under konfirmationstiden, då den unga flickan mottog undervisning av den nitiske gudsmannen pastor Beskow, fördjupades dessa intryck, och hennes behov av en Frälsare blev allt större. Hon brukade besöka olika gudstjänstlokaler för att höra Guds ord men fann ej den vila och ro till själen som hon sökte.

Den moderliga vän som först förde henne till söndagsskolan blev nu redskapet i Herrens hand. Hon hade varit baptist och som sådan haft att utstå många svårigheter, men när Armén kom till Sverge, kände hon att det var där hon hörde hemma. Först tillhörde hon Uppsala kår men flyttade senare till Stockholm, där hon även var soldat. En dag sade hon till Selma Olsson: »Nu skall du gå med mig till Frälsningsarmén och bliva frälst.» Det var på nyåret 1886. Första kåren höll då till i Florakyrkan. De personliga samtalen i eftermötena hjälpte henne och bragte henne till ett slutligt avgörande. Söndagen den 14 februari samma år i ett möte, lett av dåvarande kapten Hellberg, lämnade hon sig åt Gud. Fanjunkaren minns ännu den bibeltext kaptenen läste och som då på ett särskilt sätt talade till henne: »Om den rättfärdige med nöd bliver frälst, huru går det då den ogudaktige?» En kort tid därefter blev hon soldat och började så genast kämpa för Gud.

Om sitt liv och sin tjänst i Frälsningsarmén sedan dess berättar fanjunkaren: »Den första tiden rädde ju en ofantlig hänförelse bland frälsningssoldaterna. Gud gick fram med makt på 1880—1890-talet. Guds Ande var på ett särskilt sätt på färde, och Frälsningsarmén hade väckt upp folket, väckt upp de troende. Våra soldatmöten i källaren på Lut-ternsgatan blevo mig till rik välsignelse; vi voro där som en enda stor syskonskara. Jag minnes också särskilt helgelsemötena. Då Guds Ande

talat, sleto de troende fjädrarna och plymerna ur sina hattar, och efter de stora helgelsemötena brukade det vara en hel skörd av ringar, armband o. d., som offrats för Herren, kvar på botbänken.

Jag har ett mera lugnt temperament, och det har därför till exempel aldrig legat för mig att gå ut på gator och krogar med 'Ropet', men jag har däremot med glädje ägnat mig åt fiskandet i eftermötena. Detta har jag känt som min främsta uppgift. Och så har jag i tjugu års tid arbetat i söndagsskolan! Det har varit en tid, rik på välsignelse.

Min förut omtalade moderliga vän sade en gång till mig: 'Du, Selma, skall aldrig fordra något för egen del av någon människa utan endast giva ut'. Det var ett gott råd, som jag försökt att följa. Jag har fått erfara att efter ett osjälviskt utsående i kärlek kommer en rik skörd. Jag har försökt att stå trogen och hålla samman, då söndringar av ett eller annat slag hotat. Då jag nu blickar tillbaka på de gångna åren, kan jag säga att genom förbindelsen med Gud och arbetet i hans tjänst har lycka och välsignelse tillförts mig. Idel godhet och barmhärtighet har följt mig hela vägen.»

Fanjunkare Selma Olsson, som under de gångna åren genom sin djupa gudsfruktan, sitt stilla väsen samt sin fasta viljekraft och sin uthållighet utövat ett stort inflytande i sin kår, frånträdde år 1929 fanjunkarställ-ningen, som hon då innehaft i det närmaste 30 år.

Fanjunkare Elin Wångberg, Uppsala, är en av sin kårs veteraner. »Wångberg är ett krigarnamn, ty farfar var dragon», påpekar fanjunkaren gärna i samtal om sitt liv. Yngst av nio syskon växte Elin Wångberg upp under ganska knappa omständigheter. Arbete och hårt arbete, det är vad som står för hennes minne från tiden hon tillbragte i hemmet, »och jag minns särskilt hur jag en vinter, då far var utan arbete, vid ett tillfälle, då jag såg mor gråta, helt förtröstansfullt sade till henne: 'Gråt inte, mor, för jag har bett till Gud om att far skall få arbete!' Fastän mor ej talade med oss om Gud, var hon dock kyrkligt from, och det kunde ofta hända att hon, då vi barn sutto och läste någon psalm vi fått i läxa, rättade oss, när vi läste fel, ty psalmboken hade hon läst som andaktsbok, så att hon kunde den utantill från pärm till pärm.»

Elin brukade besöka missionsföreningens söndagsskola, understundom även dess förmiddagsgudstjänster. Men någon kallelse till frälsning förnam hon ännu icke. Den kom till henne genom Frälningsarmén, som år 1883 »öppnade eld» i Uppsala.

Vi låta henne själv skildra sitt sammanträffande med den då helt

okända rörelsen. »Jag kom just från mitt arbete, då jag på Ladugatan (nuv. Skolgatan) fick se en hel samling människor. Det lyste rött och ljöd som musik av trumpeter och cymbaler. Det var det första frilufts-möte Armén höll i Uppsala, varvid grundstenen lades till deras första lokal, den s. k. Arken. Det var många, som vid det tillfället fingo första stöten till sin omvändelse. Mitt intresse vart också väckt, och jag blev en flitig mötesbesökare. Möten höllos en tid i Svartbäcksgatan 40, men där var alltid så mycket folk, att jag ej kom längre än i trappan och fick nöja mig med vad jag där kunde uppfånga av talet och sången. Men i december började Frälsningsarmén hålla möten i teatern och fortsatte därmed även på nyåret 1884, tills den nya lokalen togs i anspråk. Det var alltid fullt hus, och många voro de som hörsammade uppmaningen att gå upp på scenen och böja sig där till ett tecken på att de önskade bli frälsta.» Bland dem som den sista kvällen Frälsningsarmén höll möte där vandrade fram dit för att fatta sitt avgörande för Kristus var också den sextonåriga Elin Wångberg.

Kort därefter blev hon rekryt och den 18 februari 1884 soldat. »Jag fick mitt vita rekrytpass utbytt mot ett rött, och med arméskköld på blusen, ett par stora F på kappkragen och halsduk på huvudet beredde jag mig att gå till 'Arken' för att för första gången intaga min plats på plattformen. Men när jag skulle upp, kom en sådan fruktan över mig. En av mina forna skolkamrater, som någon tid förut blivit frälsningssoldat, räckte ut handen till mig, då hon lade märke till min ängslan, och hjälpte mig upp på plattformen, och sedan har jag aldrig velat gå därifrån. Underbara ting har jag också där fått bevittna. Stora skaror ha samlats till mötena, ooh åter och åter har plattformen omringats av frälsnings- och helgelsesökande.

I de första tiderna talades det mycket om nödvändigheten av att offra allt, och ofta fick man i helgelsemötena se människor komma till botbänken för att där lägga av plymer, ringar eller andra prydnader, som man ej kände det förenligt med sin ställning som kristen att bära. Jag minns hur jag sörjde över att jag ingenting hade att offra. Men efter någon tid gick det upp för mig att det viktigaste var att frambära sig själv, det egna jaget, den egna viljan. Och så fick jag komma och möta Gud på ett nytt och härligt sätt och inviga mig till hans tjänst.»

Det första tillfälle Elin Wångberg fick till mera aktiv tjänst var som medlem i en hornmusikkår, bestående av sex

kvinnor, som startades omkring år 1887, men »den upplöstes snart», tillägger hon med en humo-

ristiskt glimt i ögat, »troligen på grund av brist på musikalisk begåvning.»

År 1893 blev hon rotekorpral. »På den tiden», berättar fanjunkaren, »påminde förhållandet mellan en rotesergeant och korpral mycket om det som råder mellan en kapten och hennes löjtnant. Sergeanten gjorde upp program för besök, och jag erinrar mig hur jag vid ett tillfälle anmälde att jag tänkte gå bort en södagseftermiddag men fick till svar att det ej kunde komma ifråga, emedan jag skulle gå med sergeanten ut på besök.»

Efter några år blev Elin Wångberg rotesergeant. På grund av sjuklighet kunde hon en tid ej deltaga aktivt i arbetet. Men från och med år 1908 var hon åter livligt verksam, nu framför allt i ungdomsarbetet, först som skattmästare och sedan som fanjunkare i ungdomskåren.

»Det är det arbete, där jag mottagit den största välsignelsen», säger fanjunkaren. »Kravet, som ställts på mig att ha något att giva åt barnen och de unga, har drivit mig att söka tränga djupare in i Guds ord.»

Är 1921 mottog hon posten som kårfanjunkare, men ännu någon tid behöll hon sitt kompani i söndagsskolan.

455 KAPITEL XXXII Troféer och original

Skulle alla de svenska salvationisters historia förtäljas, vilka hörde hemma under ovanstående rubrik, så bleve därav ett helt bibliotek av intressanta och spännande biografier, berättelser om nöd och nåd, om fall och upprättelse, om sorg och glädje, om kamp och seger. Men här äro endast några sidor till förfogande för troféerna och originalen. Några äro visserligen redan omskrivna i föregående kapitel, men det hela är dock endast en bråkdel av vad det borde och kunde vara.

Soldat Anders Erikson tillhörde troféerna inom Norrköpings I:a kår. Han föddes i Eggvena socken i Västergötland år 1836. Fadern var prästgårdsarrendator men misslyckades ekonomiskt och dog i stor fattigdom, efterlämnade hustru och åtta barn. Erikson, som då var 11 år gammal, kom nu »på socknen» och användes som vallpojke. När västra stambanan började byggas år 1855, sökte han anställning där och blev rallare. Brännvinsbrännare följde ganska ofördäckt järnvägsbygget, det brändes i varannan stuga och söps friskt. Vår hjälte lärde sig också supa, men skötte sig bra och hade arbetsledarnas förtroende.

Efter att inom det hedervärda rallaryrket ha avancerat till stensprän-gare kom han 1872 till Norrköpings vattenledningsverk. Vid denna tid ingick han äktenskap. Under de senaste åren av rallarlivet hade han supit ganska duktigt och utvecklat sig till en slagskämpe, som man, då han var rusig, helst undvek. Hans äktenskap började dock och fortsatte under något så när lyckliga omständigheter.

Men så grep rusdrycksbegäret honom helt och fullt. Han höll helst till på krogen, slutade arbetet vid vattenledningsverket och blev lumpsamlare. Ofta kom han dödfull till sitt hem. Fanns det då icke brännvin i hemmet, som hustrun på hans befallning kunde servera honom, så var det risk både för henne och barnen. Familjen, som hustrun nu hade att helt draga försorg om, fick bo kvar i sin bostad endast mot villkor atl dess dörrar stängdes för maken och fadern. Detta generade icke Erikson stort, ty om dagarna höll han till på krogen och nätterna tillbringade

han på en av lumpor tillredd bädd i ett vedskjul. Polisen hade mycket besvär med honom, då han var drucken och hittades redlös på gator och gårdar. En gång fann man honom sovande mitt i körbanan på stadens förnämsta gata. Ofta var den s. k. fyllkärran — en madrasserad låda på två hjul, som polisen använde för transport av överlastade — i farten för hans skull. Och när han inte kunde få sprit, blev han ofta spritt galen; vid ett sådant tillfälle bet han i raseriet fullt avsiktligt av sin tunga. I hela staden var han nu känd under öknamnet »Våghalsen».

En kall vinterkväll år 1885 hade Erikson tidigt uppsökt sin lumphög i vedskjulet. Gårdsägaren, som gick förbi,

hörde honom högljutt jämra sig. I sällskap med ett par av sina drängar gick han in i skjulet och fann Erikson i ett tillstånd, som kom honom att tro att den stackars lumphandlaren brottades med döden. Frälsningsarmén var för inte länge sedan kommen till staden, och sannolikt hade gårdsägaren hört att Armén kunde hjälpa drinkare. I stället för att sända bud på läkare ropade han till sina drängar: »Till Frälsningsarmén med honom! Fort! Fort!!» Och dit bar det. Eftermötet hade just börjat, då drängarna släpade in sin smutsiga och trasiga och eländiga människobörda. Ända fram till botbänken släpade man honom. Hela publiken reste sig för att se vad som var å färde. Jo, mycket riktigt, det var »Våghalsen», lumpsamlaren och fyllbulten! Hans kropp skalv som av frossa, på benen hade han ett par eländiga byxor och på bålen en lumprock, sammanhållen av en repstump. Frälsningssoldaterna sjöngo:

»Må drinkaren komma och svärjaren ock, är avfälling du, du är välkommen dock. Hör, vill du blott tro och i blodet dig två, du evigt hos Herren skall fröjda dig få.»

Nu kom en drinkare, en av stadens värsta. Och Jesus stod vid sitt löfte: »Den som kommer till mig, honom skall jag sannerligen icke kasta ut» (Joh. 6: 37). Salvationisternas bön för den stackars mannen och hans egen snörvlande och stammande åkallan blev hörd — Erikson reste sig från botbänken med en frälst själ.

Senare på kvällen sutto två frälsningssoldater på första bänken med Erikson mellan sig, baddande hans bultande tinningar med vatten. Då hade redan ryktet börjat löpa Norrköping runt: »'Våghalsen' har blivit frälst på Frälsningsarmén!» Somliga logo tvivlande åt berättelsen och menade att den frälsningen nog inte skulle hålla längre än till dess krogen öppnades nästa dag. Andra tackade Gud för underverket.

Erikssons frälsning höll! En kväll sökte några av hans forna supkamrater tvinga honom att supa.

»Om du inte dricker ur det här, så får du smaka kniven», sade de och höllo fram en brännvinsbutelj och höjde hotande en kniv mot honom.

Men Erikson svarade: »Döda mig får ni, men brännvin får ni inte i mig! Jag är frälst från brännvin.»

Snart blev Erikson soldat och vittnade med glädje om sin nyfunna fröjd. Han flyttade hem till sin familj, där snart ett lyckligt hemliv blomstrade, och startade en lump- och flockaffär, som så småningom gav honom goda inkomster. På sin ålderdom satt han som gårdsägare med tryggad ekonomi, aktad och ärad av alla de många som kände honom. Och varken han eller hans hustru kunde nog tacka Gud för undret vid Frälsningsarméns botbänk den där vinterkvällen, då människotrasan Eriksson släpades dit. Han dog lyckligt frälst den 15 maj 1915.

Ernst Johan Lindgren föddes i Västerås år 1857. Hans far var ivrig medlem av sextiotalets skarpskytterörelse. Med denna folkrörelse följde mycket uteliv. Gossen togs med ibland på skarpskyttefesterna, och vid sju års ålder gavs honom en gång av »farbröderna» punsch, så han blev sjuk.

Tidigt visade sig gossens dåliga anlag. En midsommarafton löste han en på faderns gård inställd häst, satte sig på vagnen och körde i väg. Han ville nämligen nödvändigt vara med om en skarpskyttefest, som hölls en halv mil utanför staden. Hästen och vagnen satte han in på en gästgivargård, var med på festen och låg i stallet om natten. På morgonen kom polisen och tog pojken och ekipaget. Han var då icke mer än tio år gammal.

Under flera år gick faderns bokbinderi rätt bra, men så småningom fick han alltmera smak för uteliv och alkohol. Affären vansköttes, hemmet förstördes, och en höstkväll kastade sig familjefadern i åns svarta vatten. Nu satt alltså hustrun, som alltid varit troende, ensam med sonen. Varje söndagsmorgon läste modern Bibeln för honom, och han satt tyst och hörde på, lydig och snäll var han — så länge han befann sig inom moderns räckhåll. Men så fort han kom bland kamrater och sprit, var allt glömt, och han begick den ena galenskapen efter den andra. Vid tretton års ålder kom han till snusfabriken i Västerås, var där ett par år, blev sedan skjutspojke ett år, dräng på en herrgård under två år, så i tjuguårsåldern tillbaka till staden och blev murerihantlangare.

Vid tjugufem år begick han sin första stöld. De voro tre män om saken, stulo en handelslåda, sålde varorna. Han bodde då hemma. En kväll kom polisen till hans hem och tog honom. Man kan tänka sig den stackars moderns förtvivlan. Från fängelset skrev han till mor, bönföll om förlåtelse, gav löften, fattade föresatser, bad i sin ensamhet — när han efter åtta månader kom ut från fängelset i Västerås, stodo kamrater vid porten med sprit. Modern fick söka sin frigivne son på krogen. Nu var han alltså hemma och då, som sagt, alltid snäll mot modern. »Aldrig stygg mot morsan», såsom han i samtal brukade uttrycka sig. Och ofta yttrade modern till honom: »De få säga vad de vill, men snäll är du. Och ett Guds barn blir du, fastän jag inte får se det.» Och många önskningar hade han att bli bättre och slippa se mor sörja men ägde ej kraft att genomföra dem och leva rättfärdigt.

Två år varade friheten. Så småningom återföll han i det gamla livet. Gång på gång: slagsmål och fylleri, fylleri och slagsmål. Stark var han, vig och vild. En gång hade fyra poliser göra flera timmar med att få honom till finkan. Alltmera retlig till lynnet blev han, så fort han druckit. Folk behövde icke mer än titta, så var det färdigt. Vid ett tillfälle togs han till finkan tre gånger på samma dag. Första gången han släpptes — på förmiddagen efter några timmar — hade han knappt hunnit ut, förrän han gav en blängande bonde en »halskaka», så denne stod på huvudet i gatan. Andra gången utsläppt slog han till en välklädd herre, så dennes hatt flög i rännstenen. Nu sände polisen efter hans mor. Hon kom och fick ta hand om sin son.

Så begick han stöld, andra eller tredje resan, och blev dömd till fyra års straffarbete på Långholmen. Då blev det nästan slut med stackars mor. Hon blev folkskygg, och under de fyra år sonen var på Långholmen ville hon knappast visa sig ute.

Efter frigivningen gick han en längre tid arbetslös. Frestaren viskade, och så en dag — förfalskade han ett papper, fick ut pensionen på 150 kronor, som hans mor hade från en fond, reste till Stockholm, drack upp allt och levde om. När begäret var tillfredsställt och pengarna slut, då hånlog den onde, och då vaknade stackars Lindgren upp.

»Vad har jag gjort? Vad har jag gjort mot mor?»

Så kommo samvetskvalen. Han reste tillbaka till Västerås, begav sig till polisvaktkontoret och anmälde sig själv:

»Jag har tagit mors pension, stulit ifrån henne det enda hon hade att leva av.» Modern försökte rädda honom undan fängelset, och kanske

skulle det kunnat lyckas genom något juridiskt knep, men hon förstod icke saken och så gott var det.

I oktober 1902 kom han den gången ut från fängelset. Kort därpå dog modern, dog av sorg. Men ännu i det sista bad hon för sonen, i hopp om hans räddning och frälsning. Och ända in i det sista sade hon: »Ett Guds barn blir du, fastän jag icke får se det.»

Efter moderns död var han ännu mera rotlös än förut, och nu begynte en svår dryckenskapsperiod. År 1909 fick han delirium och fördes till Uppsala hospital.

År 1913, vid femtiosex års ålder, var han tillbaka i Västerås och fick då komma på ålderdomshemmet. Han sörjde över sitt förspillda liv och över huru han handlat mot mor. En kväll drev honom mörkret till ån, till samma ställe, där hans far hade kastat sig i, och han tänkte nu själv kasta sig i. Men någonting återhöll honom.

Vid denna tid började han mera regelbundet besöka Frälsningsarmén. Och påskdagsmorgonen 1916 gick han på Arméns påskotta. Mötet blev slut, folket strömmade ut, han gick själv mot utgången. Då kom kårchefen efter honom: »Skulle inte gamle Lindgren denna påskmorgon verkligen söka Gud och bli frälst?» Han såg fundersamt på ensajnen ett ögonblick.

Så följde han med till botbänken. Och från den påskmorgonstunden blev Ernst Johan Lindgren en annan människa, en ny skapelse i Jesus Kristus.

Nu började en ny tillvaro för Ernst Johan Lindgren. Där han vandrade omkring på Västerås gator, frigjord,

frimodig och lycklig, blev han aktad och omtyckt av alla, och blotta åsynen av honom var ett talande vittnesbörd om Guds underbara nåd och blodets frälsande makt.

Vid tiden för sin omvändelse arbetade han på ett bygge. När det blivit känt i staden att f. d. slagskämpen Ernst Johan Lindgren böjt sig vid Frälsningsarméns botbänk och blivit en omvänd och frälst människa, begåvo sig under en rast fyrtio à femtio man från andra byggen för att se och begabba »underdjuret». Lindgren vittnade frimodigt och ödmjukt om sin tro.

»Jaså, du har blivit frälst, som di säjer!» sade männen, icke utan hån och tvivel i rösterna.

»Ja», svarade Lindgren, »och jag är glad däröver.»

»Och blivit ett Guds barn?» — frågan lät ännu mera tvivlande.

»Jag hoppas det.»

»Det här kommer icke att räcka i fjorton dagar», sade männen.

»Men» — tillade Lindgren vid vårt samtal med honom — »när kamraterna märkte att det räckte i fjorton dagar och mera till och att jag verkligen blivit en annan människa, kommo de till mig och sade: 'Vi högakta dig!'»

Vid ett tillfälle, då Kata Dahlström höll föredrag i Västerås, var även Lindgren med. Efter föredraget blev det diskussion. Till sist uppträdde en man, som började håna religionen. »Då» — såsom L. berättade — »kände jag en maning: 'Nu skall du icke tiga!' Men där satt prosten, flera av stadens storgubbar och för övrigt fullt med folk. Och vad var jag? En stackars omvänd buse! Men maningen släppte mig ej. Så bad jag en bön till Gud och reste mig. Där hade talats så många ord av hat och om hat, så jag sade ett litet ord om kärleken — kärleken i Jesu namn. Rädd var jag, det vill jag erkänna, men jag måste tala. Och när jag slutat — vet ni vad, då klappade man i händerna. Jag blev verkligen förlägen. Och från flera håll hördes: 'Det var bra sagt, farbror Lindgren!' Så tackade jag Gud för hans nåd.»

Efter sin omvändelse gick Lindgren — han var då sextio år gammal — mest omkring och sålde Stridsropet. Inga vägar kunde vara för långa, intet väder för svårt när det gällde att få sälja ett Stridsrop. Han sålde merendels sjuttiofem exemplar i veckan.

En sommardag under sina vandringar med Stridsropet hade Lindgren slagit sig ned på en bänk i en park. En välklädd herre satt där förut. Åtskilligt folk gick förbi. Alla hälsade de hjärtligt på Lindgren. Då vände sig den främmande herrn till honom och sade:

»Jag ser att ni åtnjuter förtroende.»

»Skulle vara dåligt annars», svarade Lindgren, »med den uniform jag bär.»

Den främmande herrn, som var troende, nickade förståelsefullt.

I februari 1931 fick »farbror» Lindgren hembud och gavs en storartad armébegravning.

Sergeant]. Forsberg, Sundsvall, var i fyrtio år denna kårs stora original och en av dess mäktigaste pelare. Han var också en verklig trofé.

Forsberg, som var kommen från Finland och därför allmänt kallades »Finn-Forsberg», var från sin ungdom hamnarbetare. Före sin omvändelse söp han »som ett svin». Han hade stor familj, och hans hustru kämpade tappert för att hålla ihop hemmet, men det blev en hopplös

kamp, ty Forsberg använde ofta hela sin avlöning till brännvin. Hans hustru brukade försöka vakta honom vid kontoret, då avlöning utbetalades, och lyckades på så sätt få några slantar. Men ibland lyckades han sno sig undan och gömma sig för henne, och då gick hela veckolönen till krogen. Detta fortgick några år.

En lördagskväll 1888 kom Forsberg till ett möte på Frälsningsarmén. Dåvarande kadett Olof Nilson talade med honom, och Forsberg gick med till botbänken. Det blev en fruktansvärd bönekamp för den i hårda syndafjättrar slagne drinkaren, svärjaren och slagskämpen, en kamp, som varade hela natten. Tidigt på söndagsmorgonen bröt dock ljuset in i den förmörkade själen — Forsberg var frälst. Det visade sig också snart att en verklig förändring inträffat i hans liv. På måndagen, då han kom till hamnen, omtalade han för sina kamrater vad som skett och förklarade att hans förbindelse med dem i dryckenskap och annat syndaliv nu var slut. Första tiden därefter blev han utsatt för motstånd och förföljelser. Han blev snart frälsningssoldat och blev genast verksam för Guds sak. Bl. a. besökte han krogar och kaféer för att sälja Stridsropet, men då kunde det hända att han icke endast blev utsatt för hån och smälek utan också för övervåld — ibland sparkade man honom brutalt ut genom dörren. Men undan för undan tillvann han sig en aktning och ett förtroende icke endast bland hamnarbetarna utan även i andra arbetarkretsar, som gjorde honom till en stor makt för det goda i dessa samhällslager. Det blev en tyst överenskommelse att man icke skulle såra »Finn-Forsberg» med svärjande, och därför »svaldes» många svordomar, då han visade sig eller då man visste att han var inom hörhåll.

I kårens möten var han en av de flitigaste att vittna. Hans vittnesbörd voro i allmänhet originella, ofta mycket skarpa och närgående, ibland en smula grovkorniga i sitt »osvarvade» vardagsspråk, men ingen stötte sig på Forsberg, ty man kände hans föregående och visste att liv och lära harmonierade. En dag hade han under lossningsarbete råkat slinta på landgången och med en grynsäck på ryggen plumsat i vattnet, varur han i sista stund drogs upp på det torra. På kvällen vittnade han: »I dag höll jag på att gå till himlen med en grynsäck på ryggen.»

Han fick snart förtroendeposter inom kåren, var t. o. m. en tid fanjunkare. Ännu de sista åren av sitt liv, då han icke längre orkade arbeta vid hamnen, var han flitigt verksam för Gud och Frälsningsarmén. Han sålde Stridsropet, samlade till fester, tiggde på listor för olika ändamål, vittnade, fiskade och sjöng i mötena samt besökte sjuka i hemmen och på

stadens sjukhus och »gjorde bön», som han brukade säga. Alltid och allestädes var han för Herrens skull redo att tjäna sin medmänniskor.

År 1926 besöktes Forsberg, som vid den tiden låg på sjukhus, av överste Olof Nilson, som då gästade hemstaden. Vid sin återkomst till Förenta staterna berättade översten i ett möte på en kår i Chicago om Forsberg och sitt besök hos honom. Vid mötets slut kom en kvinna fram och bad att få tala vid översten samt presenterade sig som dotter till Forsberg. Översten, som icke hade en aning om att en dotter till Forsberg fanns i denna stad, frågade: »Är ni frälst?» — »Nej», svarade kvinnan. »Då har jag en hälsning från er far att ni skall lämna er åt Gud!» Kvinnan hörsammade hälsningen och blev genast frälst.

I september 1928 slutade Forsberg sin strid på jorden. Hans sista gärning var en kärlekstjänst. Han hade erbjudit sig att gå ett ärende åt en granne men drabbades på gatan av ett slaganfall och fördes döende till sjukhuset. Hans begravning, som ägde rum den 30 september, var en av de mest storartade som hållits i Sundsvall. Bland annat deltog hamnarbetarfackföreningen med sin fana, och en av dess representanter nedlade en ståtlig krans från arbetskamraterna. Hela den tusenhövdade skaran kring graven var djupt gripen, då en av fackföreningsledarna med av rörelse darrande röst tackade Forsberg och bl. a. sade: »Du har besökt våra sjuka och läst och sjungit för dem och bett med dem. Du har varit liksom själaherde för oss och de våra. Vem skall nu se till våra sjuka och hålla bön för dem, när du är borta?»

Det säges också att hans forna arbetskamrater och många dem närstående beslutat fira Forsbergs begravningsdag genom att göra den till en »torr» dag, varför det den dagen skall ha serverats ovanligt få snapsar på den av arbetarna frekventerade utskänkningslokalen i Sundsvall.

Fru Johanna Ahlenius, soldat i Sundsvalls kår, var en sannskyldig trofé, uppdragen som hon genom Guds nåd blivit ur »fördärvets grop, ur den djupa dyn».

Hela stån kände »tant Ahlenius», som hon allmänt kallades. Hon var en till växten liten kvinna och hade vissa både anlag och förutsättningar att hålla sig prydlig och te sig trevlig men behärskades av en osläcklig törst efter sprit. Gång på gång fann man henne redlöst överlastad i stadens rännstenar eller i dikena i utkanterna.

Vintern 1910 kom hon en höstkväll till ett av armékårens i Sundsvall väckelsemöten. En smula slö och dåsig lyssnade hon till förkunnelsen.

När eftennötet led mot sitt slut, steg tant Ahlenius fram till mötesledaren och sade: »Herr kapten, hur är det med den store Läkaren, som kapten har annonserat om, är han här och tror kapten att han skulle kunna hjälpa en syndare som mig?» Hela puhlikens uppmärksamhet drogs till tant Ahlenius, och mötesledaren och alla väntade med spänning på vad som skulle ske. Samtalet fortsatte en stund, varefter tant Ahlenius böjde sig vid botbänken med mötesledaren vid sin sida. Tant Ahlenius älskade att uttrycka sig snirklat och formfulländat, och även i sin bön föll hon icke ur sin vana. Officeren, som bad med henne, säger sig aldrig ha hört en grammatikaliskt korrektare bön. Och likväl var hjärtat med i bed-jandet, ja, bönen var ett nödrop från en själ, som kände sig förlorad. Sådana böner hör Gud, och tant Ahlenius kunde därför, då hon reste sig, säga: »Jag är viss om att Gud har hört mig!»

Den stackars synderskan hade blivit frälst, och ryktet därom spred sig som en löpeld i staden och väckte allas förvåning och intresse. En troende polisman sade: »Ja, har tant Ahlenius verkligen blivit frälst, då är Gud sannerligen mäktig.» En annan polisman menade att hennes omvändelse, om den bleve beståndande, vore så mycket värd, att den ensam kunde ha varit betalning nog för Frälsningsarméns trettioåriga verksamhet i staden. Men skulle hon bliva bevarad? Ja, t. o. m. somliga av frälsningssoldaterna voro en smula ängsliga för den saken. Men Gud visade sig mäktig, och tant Ahlenius blev beståndande. Någon vecka efter sin omvändelse blev hon rekryt. Hon tog rekrytintagningen mycket allvarligt och suckade, sedan passet lästs: »Min Gud, hjälp mig att hålla dessa löften!» Någon tid därefter invigdes hon till soldat. Många ögon tårades den kvällen, då tant Ahlenius, iklädd arméuniform, vittnade om fridén och lyckan och kraften till seger i Jesu Kristi frälsning.

Om tant Ahlenius kunde det sedan sägas vad Jesus sade om synderskan, som vätte hans fötter med sina tårar, torkade dem med sitt hår och göt smörjelse över dem: »Hennes många synder äro henne förlåtna; hon har ju ock visat mycken kärlek.» I mötena var hon alltid redo att vittna och sjöng ej sällan solo — i vittnesbörden hänsyftade hon på liknelsen om de tio jungfrurna och uppmanade sina åhörare att se till att de hade olja i sina lampor, ty Brudgummen kunde komma när som helst, och hennes favoritsång var: »Farväl, o, värld, du kan ej tjusa mig.» Hon blev en flitig bibelläserska och förebedjerska för kamrater och mötesbesökare.

Fru Ahlenius dog sjuttioåttaårig den 27 augusti 1928 och fick en frälsningssoldats begravning. De sista åren av sitt liv orkade hon ej gå

på plattformen eller vittna, men hon kom då och då till mötena och satte sig då på första bänken för att, som hon sade, njuta av åsynen av soldaterna på plattformen.

*

Jönköpings kår har och har haft många troféer och original. »Frihetskören» är en sammanslutning av sådana. De flesta av dess medlemmar äro f. d. drinkare, som under de senaste tjugu åren och särskilt under första åren av nittonhundratalets andra decennium blevo vunna för Gud.

En av kårens mest kända troféer var sergeant F. W. Lindberg. Han tillhörde en känd tattarsläkt och såg dagens ljus i en liten stuga i skogen ett stycke utanför Nässjö en aprildag 1849. Vid 20 års ålder gifte han sig men förlorade redan efter tre år sin hustru. Därpå förenades hans öden med hennes, som ända till hans livs slut delade både de mörka och ljusa dagarna med honom.

På marknaderna runt om i Småland, dem han besökte för att handla med hästar och dylikt, måste hans hustru

följa honom. När så kvällen kom, var det hon som tog tömmarna och såg till att de kommo hem, medan mannen redlös fick följa skjutsen. Det sällskap som han vid dessa tillfällen sökte var naturligtvis ej heller det bästa. De äldre polismännen i Jönköping minnas många tillfällen, då de fingo gå och vakta honom och hans gelikar på vedtorget, när ruset omtöcknat deras hjärnor och kniven satt löst i slidan. Till hemmet hämtades ofta ämbar av öl, som dracks, till dess Lindberg och hans kumpaner voro fullständigt redlösa.

Omsider slog Lindberg sig ned i närheten av Gränna. En dag kom han hem och såg litet märkvärdig ut, något som föranledde hans hustru att fråga: »Varför är du så pöken?» Som svar berättade han att han varit på Armén i Gränna, men då han omtalade vad som där sagts, passade hustrun på att alltsomoftast inflicka ett: »Ja, ta åt dig det bara!» Litet försagd genmälde han: »Ja, dä kan du göra mä!»

En dag på senvintern 1896 kom han in i armélokalen i Jönköping och hamnade slutligen vid botbänken. Det blev en strid på liv och död. Aldrig vare sig förr eller senare har något dylikt bevittnats i Jönköping. Man riktigt kände hur mörkrets makter med all kraft sökte hålla sitt offer kvar, men äntligen måste de fly, och den syndbelastade själen fick ro.

Klockan sex på morgonen dagen därpå knackade någon på officerarnas bostad. Det var Lindberg. Han hade under natten påmints om en

hel del av gångna tiders synd och skam och ville nu bekänna det alltsammans för att bli fri. Lindbergs omvändelse ansågs så märklig, att den t. o. m. blev omnämnd av de stora stockholmstidningarna. Aftonbladet meddelade händelsen i en notis, i vilken bl. a. sades att »den kände tattarhövdingen Lindberg har nu slagit sig ned i Jönköping och anslutit sig till Frälsningsarmén».

Efter hand blev han soldat. I sexton år stod han som soldat och underbefäl i kåren utan att en enda gång göra något snedsprång samt var alltid redo att göra skäl för det hopp som tänts i hans bröst. Ofta hörde man honom på sitt trygga sätt säga: »Ja, tackad och lovad vare Herren, som bevarat mig! Det finns ej en så stor syndare, som jag var, i hela lokalen, men Gud frälste mig för blodets skull.»

En junidag 1912 befordrades han till härligheten, och på själva midsommardagen följde kåren hans stoft ut till kyrkogården. Kvällen före hans begravning kom en medelålders man med en krans av friska rosor, sägande: »Jag kom hit i dag och såg då annonsen om Lindbergs begravning. Jag är ej hemma här nu, men jag bodde här en tid och kände Lindberg. Jag tyckte så mycket om honom, och då jag såg att han var död, kände jag att jag måste ge honom några rosor.»

Trumslagare Karl Pettersson var före sin omvändelse en — som han själv sade — stor syndare. Han var långt ute i dryckenskap, men Gud talade till honom i ett av Jönköpings kårs väckelsemöten, och vid botbänken avlyftade Jesus hela syndabördan och gav frid. Pettersson blev en glad kristen och en mäktig själavinnare. Ofta sjöng han så här:

»Lycklige Kalle, som tröttnade så, att du ej fann något ställe på marken, där du i synden längre kunde gå, utan blev jagad och trängder in i arken. Himmelske Noak, hur brann ej ditt sinn' härligt av kärlek, när Kalle kom in. Ja, Jesus är när mig. Ja, Jesus han bär mig, och fritt jag får åka på nådevagnen hem.»

För många år sedan kallades han till de himmelska fridsboningarna.

Sergeant J. Magnusson var ett av Jönköpings kårs allra största original. Han hade varit en djupt sjunken syndare men blivit härligt frälst och fick aldrig för många tillfällen att vittna om och prisa Gud för detta.

Han var en utomordentligt originell och intressant talare. När han på sin genuina småländska avgav sina vittnesbörd, var varje öra i lokalen spänt till det yttersta, och alltid bjöd han på något nytt, fyndigt, roligt och

tilltalande.

»Si», sade han i ett vittnesbörd, »Gud ä' inte så farli, som en kan tro. Ja' minns la, hur det va', då han feck tag i mej. Ja' hade så möcke synder, så ja' hade kappsäckar fulle, och ja' va' så rädder för 'en, så då ja' förstod att han velie åt mej, sprang ja' min väg allt va' ja' orkade. Och han efter. Och te' sest så stupade ja' och blev leggande mä allt mett elände. Men då va' han framme och kastade över mej en mantel, och vet I va' den hette? Joo, den hette nåd och barmhärtighet. Och i den ha' jag hållet till se'n. Halleluja!»

»I kväll ska' ja' tala om nået, som jag ha' räknat ut», började han en annan gång. »Joo, ja' ha' gått å tittat på träna, som växa. I ha' la sett att de ha rota ner och frukterna opp, men hos mej ä dä raka motsatsen. Ja' ha rota däroppa (pekande uppåt) och fruktera dom ä här nere i mitt liv och leverne.»

Och här ett utdrag ur ett tredje vittnesbörd:

»Si, Gud han kan göra va han vell. Han kan väcka opp de dö'e. Vi se la hur dä geck mä Lasarus. Men han vell att vi sa vara mä och göra vårt. Han sa te lärjongama: 'Lösen bindlarna!' Och så är dä, när han vell uppväcka andeligt dö'a. Han vell att vi sa va' teress å lösa bindlar. Ja, ja, Gud hjälpe oss.»

Många av hans gamla kamrater komma också ihåg huru han vid ett tillfälle skildrade hur Mefiboset för Jonatans skull (2 Sam. 9 kap.) fick spisa vid konung Davids bord. »Framställningen var så levande», säger en av åhörarna, »att man tyckte sig se kungen och bordet och spisgästerna.» Och tillämpningen blev att som Mefiboset fick spisa vid Davids bord för Jonatans skull, så fick han, Magnusson, för Jesu Kristi skull spisa vid den himmelske Konungens bord.

 KAPITEL XXXIII

Frälsningsarmén förr och nu och särskilt dess förhållande till allmänheten, pressen, myndigheterna och de kristna samfunden

Att Frälsningsarmén vid sitt framträdande i vårt land skulle väcka icke endast förvåning utan också förargelse är lätt att förstå. Hela dess uppträdande och tillvägagångssätt var ju så fullständigt olikt vad vårt stillsamma och då i religiösa ting i stort sett konservativa folk var vant vid. Många togo också svårt anstöt. Det fanns t. o. m. någon — förre bryggaren Anders Berggren, av folkhumorn döpt till Domedagsprofeten — som hos Stockholms rådhusrätt yrkade »att som ogifta Hanna Ouchterlony och Annie Hartelius vid sammankomster här i staden med en församling, som kallade sig Frälsningsarmén, förkunnade och utspridde falsk lära, vilken stode i strid med den rena evangeliska läran, Hanna Ouchterlony och Annie Hartelius måtte varda förbjudna att uppträda med sin falska lära vid vite av etthundrafemtio kronor för varje gång förbudet överträdes». Rådhusrätten ansåg »att framställda påstående avsåge ett ämne, varmed icke lagligen tillkomme Rådhusrätten att taga befattning» och avslog framställningen. Den för »den rena evangeliska läran» kämpande bryggaren överklagade utslaget hos hovrätten men vann icke heller där gehör för sin framställning.

Ofta nog togo sig de breda lagrens reaktion mot den nya religiösa rörelsen uttryck i svårartade uppträden. Det är dock fullständigt oriktigt att förutsätta att dessa uppträden alltid byggde på en övervägd fientlig inställning till Frälsningsarmén och dess verksamhetsmetoder. Oftast uppstodo nog bråken, då till mötena av nyfikenhet eller av en instinktiv känsla att Frälsningsarmén var till för deras skull kommo skaror av folk från gator och krogar, som icke hade någon som helst vana att sköta sig vid religiösa sammankomster och av vilka också somliga voro onyktra. Men även de notoriska fridstörarna handlade väl sällan av fientlighet till Armén — ibland var det deras otyglade sinnelag, som tvang dem till oro, ibland deras inneboende skämtlynne, som måste få utlopp. Många av fridstörarna sågo i frälsningsofficerarna och -soldaterna sin bästa vänner och skulle ha sörjt djupt, om de fått riktigt klart

för sig att deras rolighet och — orolighet hindrade salvationisternas strävan.

Det vore frestande att i detta sammanhang berätta en samling fridstörarhistorier. Materialet är rikhaltigt, både i

den allvarliga och den roliga genren, men utrymmet här är ringa. Historier av den tragiska typen äro tidigare berättade. Här ett par mer humoristiska.

Gamla Stockholm VIII, som hade sin lokal långt ute vid Östgötagatan, där det då bodde gott om italienska gipsgjutare, positivspelare samt många bryggar- och åkardrängar av den gamla brännvinsimpregnerade typen, hade det ofta »humoristiskt oroligt». En gång hotade befälhavande officeren att stämma en liga, om dess medlemmar ej hölle sig tysta i mötena. Nästa möte kommo orosandarna inklivande i lokalen stilla och allvarliga som väluppfostrad® konfirmationsbarn. De placerade sig i en rad på främsta bänken och sutto tysta som möss och allvarliga som lik-bjudare. Kaptenen skulle sannerligen icke kunna stämma dem för oljud och bråk! Men var och en av dem hade i famnen — en stor gipskatt, som han då och då ägnade en öm blick och en vänlig smekning.

Brigadör Erik Liljedahl berättar följande historia:

»År 1897 var jag stationerad i staden E--, som då var municipalsamhälle. Järnväg dit höll på att byggas, och kårens publik bestod till stor del av rallare. Det blev uppträden mellan stadens pojkar och rallarna, som ville ha armémötena så att säga för sig, och den övriga delen av publiken vågade sedan ej gärna gå till Armén. Samhällets poliskår bestod av två man och förmådde intet mot rallarna. De voro emellertid alltid snälla mot officerarna och soldaterna men tyckte inte om långa tal och kunde helt solo avbryta en predikan eller ett vittnesbörd med ett högt: 'Nu vill vi ha en sång.' De köpte Stridsropet flitigt och gåvo villigt i kollekten. Måste några av dem lämna mötet tidigt, kunde de högt ropa: 'Ta hit lådan, så vi får ge kollekt, innan vi går!'

En dag hade vi besök av en officer från högkvarteret. Lokalen var nästan fylld med rallare, av vilka flertalet voro nyktra, samt några gummor. Just som mötet börjat, kommo tre jättestora rallare inklivande genom lokaldörrama och marscherade ända fram till första bänken, där de satte sig. En av de tre kunde omöjligen hålla sig tyst, fastän de båda andra gjorde sitt bästa att förmå honom därtill — de höllo sina händer för hans mun, de tiggde och bådo honom vänligt och ströko under de kärleksfulla försöken med att ge honom var sin smällkyss — det lät som slag av klappträn — på vardera kinden. Naturligtvis tilldrog sig de tre männens göranden hela publikens intresse. Då jag under sjungande en stund fåfängt väntat att situationen skulle ändra sig till det bättre, beslöt jag avsluta mötet och meddelade detta. Då sade en av de tre: 'Om vi för

ut kamraten, fortsätter ni då?' Mitt svar blev jakande. Men kamraten var alls icke hågad att låta sig utföras. Det blev därför hårda nappatag, innan man fick honom utom dörrarna. Just när de tre hunnit ut, reste sig en stor tjock murare — också järnvägsarbetare — och sade med grov basstämma: 'Mitt namn är Bohman. Jag anhåller att mötet fortsätter, och jag svarar för ordningen.' I nästa ögonblick steg en lång och mager kollega till honom upp och yttrade: 'Mitt namn är fortfarande som vanligt, och jag instämmer i min kamrats yrkande.' Stor munterhet bland publiken! Jag började sjunga. Då jag hunnit mitt i sången, öppnades dörrarna ljudligt, och de båda rallarna, som nu utanför lokalen grundligt tuktat sin kamrat, inträdde och intogo sina platser. Men innan de satte sig, tog den ene av dem sin bredbrättade slokhatt, vek ihop hatten och snöt sig i den med en 'trumpetstöt', som ekade i lokalen. Han själv var gravlikt allvarlig, men hela församlingens ryggtavlor gingo i vågor av undertryckt skratt. Själv stod jag på plattformen och sjöng: 'Hem, hem, mitt kära hem', men jag måste bekänna att jag måste bruka all min förmåga för att behärska min skrattlust. Så talade officeren från högkvarteret, kort, men under uppmärksamhet.

När vi slutade, kom en man fram och frågade, om vi ej kunde fortsätta en stund till, ty det hade ju varit riktigt trevligt, vilket jag dock avböjde. Ingen torde förvåna sig över att den gästande officeren, jag och löjtnanten efter mötets slut hjärtligt skrattade åt dessa komiska upplevelser.»

Frälsningssoldaterna blevo i de första tiderna utsatta för hån, gyckel, smädelse, ja, t. o. m. för hugg och slag både under mötena och i sitt vardagsliv, såsom också många berättelser i denna boks första kapitel giva vid handen. Det hände även att de för sin salvationisms skull blevo bojkottade i sin näring och avskedade från sina platser. Ett exempel på det sistnämnda är historien från Slottsmöllan år 1889, som tidigare omtalats. Något år senare

kopierade en verkmästare vid en yllefabrik i en stiftsstad aktionen i Slottsmöllan. Några av fabriksarbeterskorna hade blivit frälsta och frälsningssoldater, varför de avskedades av verkmästaren. Detta vann dock icke fabriksägarnas — en av dem var jude — gillande, och slutet på det hela blev att frälsningssoldaterna blevo återtagna i arbete och att verkmästaren avskedades. En av ägarna sade sedan vid besök i fabrikslokalerna: »Bliv frälsningssoldater allihop, om ni vill, det har jag intet emot.»

Snart nog insåg allmänheten att frälsningssoldaterna varken voro dårar eller banditer utan kloka, hederliga och goda människor, ehuru deras glädje över frälsningen i Jesus Kristus väl understundom kunde svalla över på egendomligt sätt och ehuru deras nitälskan för själars frälsning

kunde taga sig uttryck i förut ej sedda tillvägagångssätt. Och så kom så småningom uppskattning och erkännande. År 1891 kunde man såsom ett

bevis därpå läsa följande rader i Stridsropet: »I---råder allmän

sympati för Frälsningsarmén. Ofta ses kyrkoherden på mötena. Åtskilliga gånger har han uppmanat församlingen att 'gå på Armén, ty där är så välsignat'. Läroverkets rektor i spetsen för skolungdomen marscherar till mötena ganska ofta. De slå sig ner och åhöra uppmärksamt sångerna och vittnesbörden. De flesta av befolkningen äro ense om att 'frälsningsapostlarna' äro sända av Gud. De se upp till dem.» Och flera liknande bevis kunde anföras redan från denna tid. Det fulla genombrottet till erkännande och sympati kom dock först långt senare. Att det kom berodde naturligtvis på fruktens oemotsägliga bevis om »trädet» enligt Jesu ord: »Av deras frukt skolen I känna dem. Icke hämtar man väl vindruvor från törnen eller fikon från tistlar? Så bär vart och ett gott träd god frukt, men ett dåligt träd bär ond frukt. Ett gott träd kan icke bära ond frukt, ej heller kan ett dåligt träd bära god frukt.» (Matt. 7: 16—18.) Det måste också sägas ha varit en lycka för Frälsningsarmén att »trädets» art snart upptäcktes i samhällets högre och högsta kretsar. Så var exempelvis drottning Sofia ganska tidigt välvilligt stämd mot Frälsningsarmén och gladdes över dess framgång. En medarbetare i Aftonbladet hade år 1911 ett samtal med drottningen och skrev därom bl. a.: »Änkedrottningen för samtalet in på Frälsningsarméns arbete, som tilltalade drottningen genom det praktiska kristliga drag, det hade. 'Med vilken storm av ovilja möttes den icke först', säger hon, 'och nu ser man till och med stora, dagliga tidningar ge den sitt spaltlånga erkännande', tillägger drottningen med ett leende.» Konung Oscar bevisade också Armén vänlighet, liksom även vår nuvarande konung och kronprins samt andra medlemmar av det kungliga huset vid skilda tillfällen och på olika sätt uppenbarat sitt intresse och sina sympatier för vår organisation. Många framstående och förmögna män och kvinnor i landet ha också ekonomiskt och moraliskt stött Frälsningsarméns arbete.

Men mest glades naturligtvis Frälsningsarmén över att de breda lagren i vårt folk hysa stort intresse för dess verksamhet, vilket bevisas bl. a. av anslutningen till mötena och bidragen till dess insamlingar. Det allra mesta av påskoffer- och försakelsevecko-insamlingarna består av smärre bidrag, tjugufem- och femtioöringar samt enkronor, skänkta av icke väl-situerat folk. Naturligtvis händer det ännu någon gång att en bärare av Frälsningsarméns uniform kan få sig tillkastat ett okvädinsord, men

det tillhör de undantag som bevisa att motsatsen är regel. Inför en arbetsgivare anses soldatskap i Frälsningsarmén som ett stort pius till en platssökandes övriga meriter, och bland arbetskamrater äro frälsningssoldaterna högt skattade.

Pressen har betytt mycket för Frälsningsarmén i Sverge, den första tiden förnämligast i negativ riktning, den senaste tiden nästan uteslutande i positiv. Redan ganska tidigt var det dock en och annan tidning, som talade väl om Frälsningsarmén, liksom det ännu finnes åtskilliga, som bestämt taga parti emot Armén — i det sistnämnda fallet kan man säga att ytterligheterna beröra varandra, enär numera endast de kommunistiska och schartauanska tidningarna direkt angripa oss.

Då vi nu taga några stickprov ur pressen om Frälsningsarmén och lägga till de tidigare givna, göra vi det utan

bitterhet och klander mot de tidningar som skrivit ovänligt och endast som illustration till dåtida — säkerligen fullkomligt uppriktiga och förment objektiva — uppfattningar om Frälsningsarmén och med uppriktig tacksamhet till Gud, som hjälpt Arméns folk att leva och verka så, att uppfattningen om vår rörelse nu är en annan. Vi kunna ej heller underlåta att uttala att Arméns ledare känna sig stå i mycket stor tacksamhetsskuld till den svenska pressen.

Den 2 maj 1883 skrev Dagens Nyheter bl. a. om Frälsningsarméns verksamhet och barnen.

»Något måste göras för barnens skull. Det är de fattigas barn, men de äro människor även de, och deras själar få ej förgiftas, deras små, svaga, av huvudstadsluften ändå tillräckligt {ingripna kroppar ej alldeles förgöras av denna i dubbel mening förpestade atmosfär. Och här synes det oss, som vore det en plikt av huvudstadens prästerskap att uppträda. När Frälsningsarmén andligen förgiftar några hundra barn, då den lär dem att draga ner det heligaste i smutsen, trampa därpå, skymfa det, då finns endast ett par poliskonstaplar till hands för att se till att det icke blir slagsmål utav.»

En helt annan förståelse för Armén visade Stockholms Dagblad, som i augusti 1885 skrev bl. a. följande:

»Men vilka invändningar man i enskilda fall kan hava mot de olika former, vari detta missionsarbete uppenbarar sig, så kan man dock icke neka till, att det slutliga resultatet av dess strävanden i kampen mot de civilisationen följande olägenheterna är betydligt. I synnerhet bjuder mig sanningskärleken att upplysa därom att jag vid åtskilliga tillfällen hört

Frälsningsarmén mycket berömmas, och man har berättat mig exempel på huru den genom att tränga ned i de allra djupaste samhällslagren, som ligga utom de andra kyrkosamfundens verkningskrets, räddat många människor, som tycktes vara oåterkalleligen förlorade. I alla händelser är general Booth och hans fru samt den organisation, som de skapat, en egendomlig företeelse i den senaste tidens andliga livshistoria.»

I samma riktning gick vad en östgötatidning skrev i juni 1887:

»Underligt att Frälsningsarmén skall stämplas som ogärningsmän, då den ändå verkligen räddar många fallna, drinkare, män och kvinnor! Detta deras goda verk måste erkännas av varje rättänkande. Frälsningsarmén i Norrköping har gjort mycket gott i många familjer, där mången moder och månget barn därigenom befriats från att svälta. Frälsningsarmén har här i staden gjort mera gott på tre år än statskyrkan på hundra.»

När verksamheten i Ängelholm började i maj år 1888, serverade en

platstidning följande godbit:

»---

Det är nu visserligen beklagligt, att vår stad och förnämligast dess fattiga befolkning skulle bli utsatt för denna, rent ut sagt landsplåga, men vi få trösta oss med att den som allt annat har en övergång. Oviljan mot Armén är så stark, att deras vistande här ej torde bliva utsträckt utöver nästa maj månad, och sedan är snart hela krigshistorien glömd och spåren av härens plundrings- och härjningståg igenfyllda av flygsanden.»

I Smålands-Posten för den 26 september 1889 återfinnes en lång artikel, skriven av den välkända signaturen Sigurd, som är amper i sin kritik av Armén men vänder skarpaste udden mot kyrkan. Vi citera:

»Vi lämna åsido de många skrymtarna i Frälsningsarmén; dylika finnas i varje religiöst samfund, och Han, som rannsakar hjärtan och njurar, hade ock en sådan bland tolv apostlar. Vi bortse från de fyllbultar och hetärer, som halva dygnet på plattformen 'vittna' om sin synd, för att det andra halva dygnet ivrigt samla material till nya, färska 'vittnesmål'. Och frågan huruvida själve 'generalen', skräddaren, som förstått tråckla ihop en organisation, vilken redan famnar hela världen, är en troshjälte eller en vinningslysten bedragare, lämna vi också därhän.

Ett är visst: en väldig sammanhållande kraft måste den dock hava, denna rörelse, som vältrar sig ut över land efter land, som plockar millioner ur fickorna på nödens barn, som rycker med sig tusenden och åter tusenden,

som på plattformen ställer salongsdamen från i går och hetären från i dag sida vid sida, som spänner sabelkopplet från gardes-

officerens midja och knäpper samman hans händer om standaret, som talar om eld och blod.

Men vilken är denna kraft?

Detta måste väl ändå bero på att de ofta vidriga skådespelen på frälsningsestraden likväl avse att möta en längtan, som är långt innerligare och starkare än blotta behovet av förströelse.

Vad söker denna längtan?

Vad annat än det människans själ alltid sökt, sedan hon biltog flyktade från Edens nejder och hade med sig som färdekost kunskapens då-rande, men i sin kärna bittra paradisfrukt! Vad annat än frid och försoning för hjärtan, som svida av livssmärtan och ständigt gäckade förhoppningar på jordisk sällhet och glädje! Vad annat än hoppet om en kommande, fullständig sällhet för själen, som härnere aldrig finner vad den åtrår!

Må den evangeliskt-lutherska kyrkan från predikstolen söka att allvarligare, ärligare, mera nitiskt och varmt än nu tillmötesgå och visa väg för denna längtan, så skall den evangeliskt-parodiska kyrkan på frälsningsestraden försvinna som snön för majsolen!

Stat och statskyrka hotas båda i våra dagar av fiender, som vuxit fort under det man föraktat dem.

Medan kyrkomötet och domkapitlen äro fullt upptagna med att spjärna mot prästedens borttagande, pågår med rastlös iver ett arbete, som avser att borttaga prästämbetet självt. Medan de vördige fäderna i Lund tvista om huruvida änglarna hava kroppar, bevisar rationalismen kraftigt att den har både näbbar och klor. Medan mången församlingslärare riktar hela sin själs- och viljekraft på utestängandet från pastoratet av den förskräckliga 'lekmannaverksamheten', lämnas ej sällan hin onde att i frid och ro opåtalt bygga sig predikstolar i hemmen.

Rationalismen griper omkring sig. Frälsningsarmén köper hus. — Statskyrkan har hus nog; må hon se till att de inte en dag stå tomma i allt Sverges land!»

Samma år (1889) innehöll Kristinehamns-Tidningen följande notis:

»Inga fyllerimål eller andra förseelser av liknande art ha av rätten behövt handläggas denna månad. Månne en följd av Frälsningsarméns verksamhet?»

Den 23 januari 1892 skrev Gävle-Posten med anledning av att dåvarande komminister Vilhelm Mårdberg deltagit i ett armémöte i Stockholm bl. a.:

»Huruvida det kan vara förenligt med den uppfattning en statskyrkans präst bör hava av sitt kall, torde vara mycket tvivel underkastat, ty oss

synes att den präst, som ej bättre tager vara på sig själv och sitt ämbete, varåt han förbundit sig att odelat ägna sin livsgärning, utan lånar sig utan betänkande åt prestationer på den religiösa varietén (!) illa fyller sitt kall.»

På höstsidan 1893 hade Jönköpings-Posten en liten kraftig notis:

»Taktlös varieté publik. Varietésällskapet Eugenia uppförde i förra veckan å Växjö stadshus flera kvällar å rad tararabomdeay-visan, vilket väckte den mest stormande munterhet! Att fröknarna Eugenia icke blyg-des att smäda Frälsningsarmén kan icke förvåna, men att 'gräddan' av Växjö samhälles invånare kan till den grad nedvärdiga sitt anseende, att den i stället för att huta åt ett sådant dumt och smaklöst påfund tvärtom uppmuntrar det och finner stort nöje däri, därmed har den i själva verket skämt ut sig själv och icke den efterhärmade Frälsningsarmén, som ju skammen eljest var ämnad åt.»

I Norrköping förbjöd tillförordnade polismästaren, rådman T. Zetterstrand, det »illustra» sällskapet att bära

arméuniform. Båda dessa reaktioner mot ett smaklöst skämt med Frälsningsarmén äro bevis för den opinionsvindens kantring, som vi i begynnelsen av detta kapitel talade om.

Är 1894 skrev Smålands Allehanda apropå dåvarande kapten Mårdbergs besök vid kårer i Småland:

»Frälsningsarméns i Sverge historia kommer otvivelaktigt, när den en gång skrives, att bli ett av de ej minst intressanta kapitlen i landets kulturhistoria från seklets slut.

Den store Booth — ty stor är onekligen frälsningsgeneralen, han är ett organisatoriskt snille — har haft glädje av sitt utsäde i Sverge. Ur senapskornet har skjutit upp ett träd, under vars grenar nu mycken humbug, mycket hyckleri, mycken levebrödsreligion frodas vid sidan av mycken sann människokärlek, praktisk välgörenhet och varm religiositet. Och i trots av allt har Armén från att vara uthånad, utskrattad och förföljd, nått därhän att den visserligen av allmänna opinionen gisslas för sina många avarter, men å andra sidan också röner rättvist erkännande

för det goda den gjort och gör.---Hyckleriet är en parasit på

varje religiös rörelse, och man torde icke med fog kunna säga att det vidlåder Frälsningsarmén i högre grad än andra liknande riktningar. Snarare tvärtom.»

General William Booths besök i Sverge i februari 1897 framkallade en storm av ovilja i pressen. Det är svårt att lokalisera »lågtrycket», som framkallade tidningsstormen eller att konstatera var den började. Hallands-Posten berömde sig i en artikel av att vara dess upphov. Möjligen!

Säkert är emellertid att ett stort antal tidningar innehöllo lika illvilliga som ovederhäftiga artiklar. En av orsakerna torde ha varit den förtrytelse som det på vissa håll väckte att en framstående man presiderade i ett av generalens möten.

Det torde emellertid ej vara otillbörligt att bakom denna frenetiska tidningskampanj, liksom bakom den som fördes av en stockholmstidning ett par år senare, ana dolda krafters spel. Knappast skulle de stora och förnämliga tidningar, som här åsyftas, vid denna tidpunkt ha angripit Frälsningsarmén såsom de gjorde, om de icke inspirerats därtill av mot Armén direkt fientliga krafter. Därmed är ingalunda sagt att dessa tidningar skulle ha låtit sig tubbas att handla mot sin övertygelse. Hur som helst — med allra största tillfredsställelse kan nu konstateras dessa tidningars vänliga inställning till Frälsningsarmén senare.

Vid årskongressen 1904 skrev Svenska Dagbladet under rubriken »Blod och eld» en lång artikel, ur vilken vi klippa några rader:

»Det lär i år vara första gången, som Frälsningsarmén i Sverge fått draga genom Stockholms gator med flygande fanor och klingande spel. Bland många andra är även detta ett vittnesbörd om att mr Booths socialreligiösa rörelse i vårt land genomkämpat de första svårigheterna och vunnit ett mer eller mindre öppet erkännande hos allmänheten och vederbörande myndigheter. Detta erkännande vanns ej utan årslång kamp. Det fanns i salvationisternas uppträdande, i den form, vari de drevo sin religiösa propaganda, så mycket, som stötte det svenska nationallynne!. Denna larmande kult med skrällande trumpeter och dånande trummor, dessa uniformerade män och kvinnor, dessa blodröda flaggor, dessa hysteriska känsloutbrott — allt var så främmande för vår smakriktning och vår uppfattning av huru en andaktsövning skulle försiggå. De åskådarskaror, som nyfikenheten samlade, betraktade Frälsningsarméns religiösa sammankomster som ett slags varieté, och myndigheterna spanade nitiskt efter de tillfällen, som kunde uppsnappas, för att visa att de ej betraktade salvationisterna med så särdeles blida ögon. Men åren gingo, och den allmänna uppfattningen förändrades så småningom. De fördomar man hyst veko inför de fakta man såg. Man lärde sig inse det offervilliga, självuppoffrande arbetet av salvationisterna, man lärde sig erkänna detta arbetes resultat, och man skänkte i synnerhet odelat erkännande åt den del av verksamheten, som bedrevs bland samhällets olyckliga element, bland fattiga och elända. I år fick, som nämnt, detta erkännande en officiell prägel, då överståthållarämbetet, efter att år

efter år ha avslagit liknande ansökningar, lämnade sitt bifall till anordnandet av ett demonstrationståg genom huvudstaden.»

De stridigheter som ledde till några få kårers utbrytning ur Fräls-

ningsarmén och bildandet av Svenska Frälsningsarmén intresserade naturligtvis i hög grad pressen, som — förklarligt nog —- hyste delade meningar om schismen.

År 1907 blåste det upp en ny liten kastby mot Armén inom en stor del av pressen. Orsaken därtill var ett missförstånd angående Frälsningsarméns emigrationsverksamhet.

General William Booths sista besök i Sverge — det var vid kongressen år 1911 — blev mycket vänligt omskrivet i tidningarna, av vilka flera gjorde intressanta uttalanden om den gamles livsverk.

Och när general William Booth i augusti 1912 »lade ned sitt svärd», var det knappast någon svensk tidning, som icke ägnade honom en aktningsfull och erkännsam minnesruna. En av de mest intressanta fanns på ledarplats i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, ur vilken vi återgiva ett brottstycke:

»Förhånade, utskrattade, smädade drogo de underliga människorna genom de mörkaste kvarterens gator. Med trummor och spel och högljudd sång lockade de nyfikenheten hos de mest förfallna, dem hos vilka själslivet förefaller så slocknat att de icke lystra till någonting. Trumman var så stark att den gick genom döva öron. Och långt, långt innan Frälsningsarmén ännu på något håll bland denna världens lycklige uppfattades som annat än ett gyckel och en galenskap, hade den samlat en skara hängivna. Människor som varit i samhällets djupaste dy och som räddats upp ur dyn.

Sakta men säkert marscherade den lilla Armén fram genom hånet. Mycket motstånd hade den att kämpa med icke blott från de tanklösa, utan även från dem som tänkte. Det var icke så lätt för den utomstående att genom bullret, extasen, hela teaterapparaten se in till det som var sakens kärna: räddningsarbetet. Även de som nog sågo att ett gott arbete i vissa fall åstadkoms ryggade tillbaka för de våldsamma laterna, de grova formerna, den hysteriska stämningen på väckelsemötena. Men här var en man, som trängde djupare i den undre världen än kanske någon i modern tid, en man, som räddade, där ingen trodde att någon hjälp kunde finnas, en man, som byggde upp där man trodde att allt var nedbrutet.

Ty det var en man, som gjorde verket, en ensam man, som var stark genom tron på sitt verk. Nu är han död. Den gamle generalen har fått lägga sitt trötta patriarkhuvud till ro. Han sover lugnt: tusendens välsignelser äro hans huvudkudde. Och till seger har han fört sin armé.

Den fasta militära organisation som Booth från början gav sin armé har säkerligen varit förutsättningen för dess framgång. General Booth var såsom organisatör helt säkert en av de främsta som någonsin fun-

nits. Men så var också hans envälde absolut, obegränsat. Hans vilja ledde allt. Och den ledde till det goda.»

År 1913 gick emigrationsfrågan igen och åstadkom litet buller i vissa tidningars spalter. Orsaken till detta var ett meddelande att den nya generalen, Bramwell Booth, reste till Amerika och åter såsom Cunard-linjens gäst, detta, så tydde någon tidning saken, emedan han ansågs vara en framstående emigrantvärvare.

De senaste tio—femton åren har pressen i allmänhet bevisat Armén ett synnerligt tillmötesgående. Tidningarna ha refererat våra stora företag respektfullt, korrekt och sympatiskt. Ofta ha dessa referat givits framträdande plats och god illustrativ utstyrsel. Även våra smärre anordningar omnämnas ofta i notisavdelningarna. Särskilt en del av landsortspressen är synnerligen tillmötesgående, när det gäller både förhandsnotiser och referat över olika möten. Större artiklar — ofta mycket er-kännsamma — om vår verksamhet inflyta ej sällan i både huvudstads- och landsortspressen. Höga rådets sammanträde i början av 1929 och händelserna i samband därmed väckte mycket intresse inom pressen. Meddelandena därom behandlades som första klass nyhetsmaterial, och de olika

händelserna kommenterades i ledarspalterna, nästan undantagslöst objektivt och korrekt. Jubileumsåret 1932 har givit upphov till massor av tidningsartiklar i sympatisk form om Frälsningsarméns femtioåriga verksamhet i Sverge. Vi avtrycka en av de märkligaste, införd som ledare i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning och av allt att döma skriven av dess chefredaktör, professor Torgny Segerstedt.

»ETT HALVSEKELSMINNE.

Frälsningsarmén går detta år att fira halvsekelsdagen av sin verksamhet i vårt land. Den kommer med anledning härav att vädja till allmänhetens offervillighet för att erhålla medel att fortsätta och utvidga sin verksamhet. Denna vädjan kommer säkerligen icke att förklinga ohörd.

När Frälsningsarmén först uppträdde här i landet, förbluffade den många genom sina egendomliga manér. Folk voro på den tiden icke vana vid att det uppseendeväckande togs i den religiösa väckelsens tjänst. Gatudemonstrationer, skrällande musik, högljutt vittnande voro medel, som dittills icke prövats i striden om själarna. Det låg mera av tystnad och avskildhet över det slagfält, där den kampen plägade utkämpas. Dessa hojtande och hallelujande människor, kring vilka det stod stim och oväsen, där de gjorde reklam för Guds rike, väckte undran och anstöt på många håll. Speglosorna haglade om dem, och det ansågs icke opassande att driva gäck med dem. Andra nöjde sig med att förklara, att

denna från anglosaxarna importerade fromhetstyp icke passade svenskt folklynne.

Åren ha rullat hän. Armén har slagit rot här i landet. Nu är det väl knappast någon, som skulle önska att den droge sina färde igen. Ingen skulle drista uttala en sådan önskan om det ålåge honom att sörja för att det arbete som Armén uträttar icke med dess bortgående nedlades. Det är tanken på vad Armén uträttar, som ligger till grund för det uppskattande som nu kommer den till del.

Man behöver ingalunda förbise eller tänka ringa om den sociala hjälpverksamhet som andra sammanslutningar utföra för att våga det påståendet, att Frälsningsarmén är oumbärlig i samhället. Den når de djupast förkomne, den drar upp ur dyn stackare, som äro på väg att omkomma i den. Den bärgar de nödställda och den bärgar vraken, när intet annat återstår att rädda.

Det händer ju att de stackare, som bli omhändertagna, trots allt ha så mycket av tåga kvar i sig att de småningom repa sig, ånyo kunna uträtta ett arbete och fortsätta livet på egen hand. Alltjämt kastas nya skeppsbrutna upp, som måste omhändertagas, alltjämt glida nya ned i gungflyt och måste dragas upp, om det icke skall sluka dem. Alkoholismens offer och skörlevnadens måste bärgas. Samhällshygienen fordrar det. Frälsningsarmén arbetar som ett moraliskt renhållningsverk. Det avfall och det skräp som vårt sedliga liv efterlämnar är icke mindre än det vår materiella livsförsel avkastar. Vi snaska ner alldeles otroligt om oss. Utan renhållning skulle smutsen växa oss över huvudet.

Frälsningsarmén lägger icke denna synpunkt på sin verksamhet, ehuru den sedd kallt utifrån kan karakteriseras på angivet sätt. Arméns folk arbetar i den kristna förvissningen att alla, drinkare, skökor, förbrytare, ha en odödlig själ, oändligt värdefull inför Gud Allsmäktig. Att rädda en dylik klenod är ett verk av så hisnande betydelse att intet ord räcker att uttrycka den. En förlorad själs återbördande väcker också mera glädje i himlen, heter det, än de nio och nittio rättfärdiga som ingen bättring behöva.

Det är nog vissheten om att vara stadd i Guds ärenden som är nerven i dessa frälsningssoldaters liv som på gator och gränder, krogar och glädjehus — vilket bittert ironiskt ord — samla upp de människospillror som de försöka bärga. Det finns visst exempel på att människokärleken såsom sådan kan vara drivkraft till dylik gärning. Men man kan nog icke blunda för att det just är trons kraft, som i allmänhet är erforderlig för att hålla en människa uppe i en sådan verksamhet. Detta är i och för sig icke något argument i den tankemässiga prövningen av kristendomens åskådning. Den rör sig på ett annat plan. Och den som drömmer om mänsklighetens fortskridande till ständigt högre livsformer kan ha sin glädje i tanken att den gärning att rädda och bärga, som nu är så trängande nödvändig, en gång skall vara obehövlig. När solen rinner upp över denna lyckliga tidsålder, kan all

tro också kastas, som puppans

hölje kastas, när fjärilen fladdrar ut i den solmättade luften. Men många, många släktled skola förvandlas till stoft och aska, innan den dagen

gryr- •

Hur främmande man än må stå för den livsåskådning som bär upp Frälsningsarméns verksamhet och som besjälar dess folk, så kan man icke neka den gärning som utföres sitt erkännande. Om någon anser sig böra vägra Armén det blygsamma stöd som hans sympati utgör på den grund att invändningar förmenas kunna resas emot dess trosåskådning, så skola vi icke tvista med honom. Lika väl som varje människa har rätt att bliva salig på sin fason, har var och en rätt att förstockas på det sätt honom lyster. När människor ha sin lust i att draga gränser, så böra de i fred få ägna sig åt detta underliga tidsfördriv.

De som ha litet mera sinne för vad livet är i sin storhet och i sin förskräcklighet, i sin ovanskliga renhet och i sin vämjeliga smuts, de känna sig ödmjukt ringa inför dessa som gå ut att bispringa nödställda utan att väja för något av det som ingiver oss andra oövervinneligt äckel. De göra det i kraft av sin tro. Ja, då må den tron vara än så vidunderlig och löjeväckande och bornerad, det gömmer sig ändå under detta skrovliga tankeskal något av den underbara kraft som gnistrar fram i allt vad stort sker på något livsområde. Vill man nämna detta som man kan uppleva och känna närheten av, men aldrig beskriva, för Gudom, så gärna det. Ord och namn spela ingen roll. Åsikter äro så likgiltiga, när man nalkas det ofattbara. En må räkna med evigt liv, med 'själens' oändliga värde, en annan finna ro för all ångest i förvissningen att när han en gång slutit sina ögon i döden, så skall allt vara förbi. Ur den sömnen skall intet uppvaknande ske.

Man må tänka hur man vill i dessa ting. Att människor, som uträtta något stort och gott, göra sig vad andra tycka vara besynnerliga föreställningar om tillvaron, bör icke hindra dessa annorledes tänkande att räcka en hjälpande hand. När Frälsningsarmén går att vädja om hjälp för sin verksamhet detta dess jubileumsår, skall den förvisso icke vädja förgäves.»

Våra bibliotekskataloger innehålla ej många nummer angående Frälsningsarmén. Varför har det ej skrivits fler böcker om Armén än fallet är? Sannolikt emedan Frälsningsarmén på grund av sin inställning och verksamhet ej givit mycket stoff vare sig för kyrkopolitiska eller teologiska utläggningar. Under de första åren av Arméns verksamhet i Sverge utgavs en del smärre stridsskrifter mot densamma. De flesta av dessa voro översättningar, men det förekom även svenska original, exempelvis N. J. Ternstedts »Proven andarna».

Inom skönlitteraturen har Frälsningsarmén givit stoff bl. a. åt Selma Lagerlöf, som i »En fallen konung» skildrar en scen från ett armémöte

och vars hjältinna i »Körkarlen» är en slumofficer. »Körkarlens» frälsningsofficer har dock i mycket väsentliga stycken föga släktskap med de verkliga.

Fil. d:r Laura Petri har riktat svenska litteraturen med tre värdefulla arbeten om Frälsningsarmén — »Frälsningsarmén. Religionsvetenskaplig undersökning», »Catherine Booth och salvationismen» samt »Hanna Cordelia Ouchterlony».

Men äro specialarbetena om Frälsningsarmén ej många, så har det likväl skrivits mycket om densamma i böcker, tidningar och tidskrifter, skrivits för och emot, skrivits på vers och prosa.

Den mest kända svenska dikten om Frälsningsarmén torde vara K. G. Ossian-Nilssons »General Booth», ur vilken vi här återgiva några strofer:

»Jag lyss till mitt tvärsäkra släktes förkastelsepösande hån: det är som ett genljud väcktes av larmet kring Nasarets son. Jag ser honom vandra i tårar och blod bland armodets drägg — och grekerna glunka om »dårar»,

och judarne slita sitt skägg.

Han går till de andligen rike och motas med gycklande ord, men den haltes och spetälskes like tar säte vid svärmarens bord. Han ser bakom lagklok begrundan, hur hjärtat är bommat och kallt, och han ser, hur de smyga sig undan, när han ropar sitt fordrande: Allt!

Och det syns mig ej humbug det hela, ej ett fiske för penningar gjort, men en tröst dem som tvivla och fela och en kärlekens öppnade port. Och jag glömmer det skärande röda och svärmarens svammel och skri: en själ har stått upp från de döda och jublar att känna sig fri.»

31

Intressanta äro också Sven Lidmans »En fattig vittnar på Frälsningsarmén» samt Pär Lagerkvists »På Frälsningsarmén». Den sistnämnda dikten lyder:

»Nyss fann en människa Gud. Hur strålar ej rummet av klarhet! En liten mänska i gråa och slitna kläder som sluta sitt torftiga skal kring kroppen, kring lemmarna smala och ljumma, hon famlar med bävande händer i rymden den blåa och höga, hon stiger på fötter så heta högt upp mot de svävande stjärnor.

Hur larmar ej staden, hur stöna ej bilar på torget och gatan, hur skynda ej vandrare framåt mot mål som ligga helt nära.

Härinne sitter en mänska, en liten i trånga, grå kläder; hon famlar i rymden, hon stiger högt upp mot de eviga stjärnor.»

Myndigheternas ställning till Frälsningsarmén var i begynnelsen all-männeligen icke sympatisk. Men det torde knappast heller vara rätt att i alla fall beteckna den som direkt fientlig. Säkerligen ansågo exempelvis flertalet av de myndighetspersoner, som voro ansvariga för de handlingar, vilka ledde till att många officerare i slutet av 1880-talet och begynnelsen av 1890-talet kastades i fängelse, att de handlade objektivt och i full överensstämmelse med svensk rätt och lag. Somliga myndighetspersoner voro dock öppet fientliga. Men så fanns det också redan under de första åren sympatiskt och vänligt stämda myndigheter. Ett bevis därför finnes i Stridsropets referat över årsfesten 1884, där det heter: »Dessutom lämnades ett särskilt erkännande åt våra vänner polismyndigheterna för den hjälp vi på olika platser hava fått röna av dem.»

Undan för undan som Frälsningsarmén blev bättre känd därigenom att frukterna av dess verksamhet blevo allt flera och alltmer uppenbara,

blev också myndigheternas ställning till Armén välvilligare. Detta gäll-ler om polismyndigheterna, som de senaste decennierna på olika sätt bistått våra kårer i deras verksamhet, beviljat alla önskvärda rättigheter ifråga om friluftsarbete o. s. v. Detta gäller även de kommunala myndigheterna, som med anslag understött den sociala verksamheten. Detta gäller slutligen statsmakterna och de centrala ämbetsverken — vi påminna i detta sammanhang om statsanslagen till kvinnliga sociala verksamheten och alkoholistanstalten på Kurön, om fångvårdsstyrelsens understöd till fängelsemissionen etc.

Särskilt giva myndigheterna Arméns sociala arbete sitt erkännande. »Myndigheterna ha måst erkänna», skrev dåvarande föreståndaren för Skyddsvärnet, pastor Aug. Wirén år 1912, »att det finnes former av fattigdom, där Armén bättre än andra kan gripa in, även fastän den officiella fattigvården är väl ordnad.» Och dåvarande civilministern, greve H. Hamilton, gjorde samma år följande intressanta uttalande:

»När jag tjänstgjorde i Stockholm (Som chef för Kungl. Patent- och Registreringsverket. — Förf anm.) så hade jag åtskilligt med fattigvårdsförhållandena att göra och kom ofta i nära beröring med er sociala verksamhet, och jag niå säga att jag fick den allra största aktning för densamma samt hade all anledning att vara tillfredsställd med dess resultat.

När er general för några år sedan besökte Stockholm, sammanträffade jag med honom, (>ch det var mig verkligen, en stor glädje att höra honom uttala sig om de sociala spörsmålen. Många av hans metoder skulle jag önska kunde allmänt tillämpas'1 arbetet för de nödställda. Arméns stora styrka synes mig vara det personliga inflytandet, edra officerares förmåga att individualisera sitt arbete, deras strävan och förmåga att taga hand om var och en hjälpsökande personligen. Detta är naturligtvis det bästa sättet att bli i stånd att hjälpa de nedsjunkna, men tyvärr kan man icke i den allmänna fattigvården i samma utsträckning som hos eder räkna med det personliga inflytandet.»

En tidningsredaktör och kommunalman gick än längre i samma riktning som de båda förut citerade, då han sade:

»Jag tror att det skulle vara fördelaktigt att allt fattigvårdsväsende lades under Armén. Ni skulle kunna sköta det billigare och bättre än någon annan, ty ni kunna i eder verksamhet räkna med en sak, som ofta saknas på andra håll, nämligen kärlek.»

Men det är icke endast det sociala arbetet som vunnit myndigheternas erkännande. Man har också insett och inser det rent andligas stora betydelse såsom en mot ondskan förebyggande faktor för de unga och en

upprättande för de fallna. »Jag känner i åtskilliga fall», skrev stadsfiska-len i en västgötastad, »personer, som genom att gå in i nykterhetsföreningar sökt upprättelse men gång på gång fallit. Andra ha varnat dem och själv har jag predikat för dem, allt utan resultat. Men så har Frälsningsarmén kommit emellan, och rätt vad det har varit, har jag till min glädje och förvåning fått se dem som nyktra, ordentliga frälsningssoldater.»

Den ställning som Sverges kristna intogo till Frälsningsarmén, då den började sin verksamhet i vårt land, var mycket olika. Somliga hälsade Armén med den största glädje som en Herrens utvalda tjänarinna för människornas frälsning. Andra fördömde Armén som den största villfarelse och gav den de mest nedsättande namn från apokalypsens mörka register. Och denna ställning följde icke samfundsgränserna. Det fanns frikyrkomän, som mottogo salvationisterna med öppna armar, och präster, som ljungade och dundrade mot dem i helig vrede: men det fanns också vänligt stämda kyrkans män och oförstående och avogt stämda medlemmar i de fria samfunden.

Till de första vännerna i Stockholm hörde en grupp metodistpastorer, bl. a. F. U. Liljegren, J. M. Erikson, Carl Hultgren och Fredrik Åhgren, ganska naturligt i övrigt med tanke på Frälsningsarméns nära släktskap med metodistkyrkan. Flera andra Herrens tjänare bevistade i de första dagarna Arméns möten och deltogo även i dem med bön och vittnesbörd. Sommaren 1886 berättar Stridsropet^ »Våra möten i ridhuset ha under de senaste dagarna varit besökta av en stor mängd resande predikanter från nästan alla delar av landet. Stor frihet har varit rådande, och härlig välsignelse har tillflödat oss. Vid ett tillfälle fingo vi höra kraftiga vittnesbörd även från tvenne finska bröder, en missionär och en prästman, vilken senare även sjöng en solosång för oss på ett särdeles tilltalande sätt.»

Ett par nummer senare skrives i »Ropet»: »En kontraktsprost med några ämbetsbröder besökte vårt möte i ridhuset i söndags kväll. Med stort intresse iakttogo de allt som passerade under mötet, vid vars slut prosten vände sig till broder M. och yttrade: 'Det förvånar mig att se Frälsningsarmén sådan här, då jag tänker på allt vad jag läst om den i tidningarna. Här kan jag ej finna något, som strider mot sann kristlighet. Vad jag särskilt beundrar är det allvar, den frihet och ande som här äro rådande. Är detta Frälsningsarmén, så kan jag ej annat än önska Guds välsignelse över densamma.'»

Ungefär samtidigt meddelades det att prosten Jonas Kerfstedt talat vid ett möte i Malmö, där Armén då var hårt trängd. Men samma år innehöll också professor O. F. Myrbergs tidskrift »Bibelforskaren» artiklar mot Frälsningsarmén, vilka i huvudsak byggde på till svenska översatta broschyrer av E. de Pressensé och madame

Gasparin. Tonen i dessa artiklar var skarp, ja, bitter; den gode professorn tvekade icke ens att ropa på polis mot Armén. Flertalet av det svenska prästerskapet torde i de dagarna ha varit mer eller mindre oförstående, ja, t. o. m. fientliga mot Frälsningsarmén. I södra och västra Sverge hände det ej sällan att fientligheten tog sig uttryck i angrepp från predikstolarna och i utfärdandet av förbud för armémötens hållande. År 1888 innehöll ett »Brev från Borrby» i Ystads Allehanda bl. a. följande rader:

»——-På det andliga området ha vi hittills icke haft något intrång varken av en sekt eller en annan; men enligt vad man fick höra från predikstolen i kyrkan sistlidne söndag, efter predikans slut, så äro vi starkt hotade att bliva överfallna av — Frälsningsarmén, och då lär det nog komma att gå hett under sköldarna till; ty kyrkoherden bad församlingsborna gå man ur huse för att försvara oss i händelse det skulle bliva anfall på fullt allvar. Men vem vet hur det kan komma att gå? En förslagen spjuver, allmännast känd under namnet Per Svan, som gjort geschäft i mångt och mycket, har funnit på den ljusa idén att kolportera ut Arméns tidning Stridsropet. Man känner redan något tungt och tryckande i luften. Det är som man väntade en orkan, och stormbebådarna snart komma i form av mer eller mindre beskedliga 'kaptener', 'löjtnanter' och — inga gemene, bara korporaler!

Kyrkoherden Brandt har blivit uppskrämd av Frälsningsarmén, ehuru denna ännu ej besökt socknen, men en person härstädes har fått sig Arméns tidning Stridsropet tillsänd och har utdelat några exemplar därav till bekanta. Detta var nog för att väcka kyrkoherdens vrede. I söndags efter predikan höll han (ur koncept) ett ljungande tal mot Frälsningsarmén, vars läror han kallade falska och vilseledande, påstod att den ej hade rättighet att hålla offentligt föredrag (!) samt varnade församlingen för dessa farliga människor. Följden av denna 'puff' har blivit att Frälsningsarmén snart ämnar besöka orten.

En äldre man i socknen har många gånger besökt Arméns möten i Ystad samt har för den skull blivit av kommunalordföranden hotad med vräkning ur det hus mannen bebor (och för vilket kommunen ingått borgen), i fall han gynnar Frälsningsarméns hitkomst. Man tror dock ej att kommunalstyrelsen i sin helhet vill vara med om en sådan åtgärd av dålig hämnd.

Den statskyrkliga rättrogenheten i Borrby måtte emellertid stå på svaga fötter, eftersom vederbörande äro så rädda för Frälsningsarmén!»

Från Varberg berättas det i »Ropet» för den 4 maj 1889:

»Att intresset i denna stad är stort är icke heller att undra över, ty söndagen förut hade prästen hållit en extra predikan om Frälsningsarmén, vilken åhördes av en talrik folkskara, däribland våra officerare. Fyra poliskonstaplar voro posterade i kyrkan. I händelse vårt folk opponerat sig mot predikan, skulle dessa föra ut dem. Ämnet för predikan var att Frälsningsarméns lära är en djävlalära.

Emellertid blev det intet att göra för polisen med våra officerare, ty de voro utan tvivel de uppmärksammaste av alla åhörarna och då den bitterfyllda predikan var avslutad, gingo de helt lugnt till sin lokal för att begynna frälsningsmötet.

Såsom en första frukt av kyrkoherdens bemödande blev lokalen samma afton till trängsel fylld, mer än någon gång förut varit fallet, och därtill var gatan utanför full av folk, som för utrymmets skull icke kunde komma in. Ära vare Gud! Verket går härligt framåt på denna plats, själar bliva frälsta och tjugo rekryter äro redan intagna i kåren.»

I Malmö tog sig en präst för att vid graven smäda en hemförlovad frälsningssoldat, som han skulle jordfästa. Mellan åtta och tio tusen människor voro samlade för att åse begravningen. Sedan prästmannen ifråga utfört jordfästningen, läste han med väldig kraft och dom i både röst och blick:

»Du gömma kan din styggelse för blickarna av solen, men icke för hans ansikte, som sitter uppå stolen. Med glömda brott, i jordens famn du må av mull betäckas; när Herren ropar dig vid namn, skall du i graven väckas.

Och dina gärningar med dig till Herrens domstol följa. De fjät du tog på lastens stig ej mer skall mörkret hölja.

Din väg i avgrund stupar ner, där ingen bot kan göras, där ingen nåd skall bjudas mer och inga böner höras.»

Kyrkorådsförbud för mötens hållande utfärdades på flera platser, bl. a. i Malmö och Landskrona.

Men det fanns präster även i de sydliga och västliga delarna av vårt

land, som redan under de första verksamhetsåren togo parti för Armén. I meddelandena från Göteborg talas det flera gånger om att predikanter och präster medverkat i mötena. Bland dessa märktes pastor (sedermera kyrkoherde) P. Lundén och pastor (sedermera kyrkoherde) K. Torin.

Undan för undan kom också det svenska prästerskapet i större utsträckning till insikt om vad Frälsningsarmén var, ville och uträttade. Detta gjorde att antipatierna avtogo och sympatierna tillväxte. Man började öppna kyrkorna för Armén, särskilt vid musikfester, och en präst på Arméns plattform vid speciella tillfällen blev en icke allt för sällsynt företeelse. Det hände dock ännu under Arméns fjärde decennium i Sverge att man från kyrkligt håll uppträdde fientligt, men sådant väckte då stark reaktion i pressen även av prästerliga skribenter. Så skedde, när biskop Nils Löfgren i Västerås under ett prästmöte 1912 yttrade: »Vi behöva icke Frälsningsarmén», ett yttrande som närmast syftade på det sociala arbetet. Likaså protesterades det skarpt, då kyrkoherden i en församling strax utanför Göteborg år 1913 förbjöd sång, musik och tal vid en frälsningssoldats grav och genom stark ringning i kyrkklockorna förtog den dödes närvarande kamrater varje möjlighet därtill. År 1915 förbjöd biskop J. V. P. Personne i Linköping stiftets präster att upplåta sina kyrkor för Frälsningsarmén. Förbudet överklagades hos kungl, maj :t av grosshandlare A. Jakobsson i Linköping. Kungl, maj :ts utslag ogillade biskopens och domkapitlets åtgärd och hävdade den sedan gammalt gällande bestämmelsen att ingen annan än kyrkoherden har att bestämma över församlingens kyrka.

Under Arméns femte årtionde i vårt land har utvecklingen lett därhän att förhållandet mellan kyrkans prästerskap och Frälsningsarmén all-männeligen är vänskapligt. Många kyrkans tjänare underskriva säkert nu utan tvekan den gamle professor W. Rudins uttalande strax fore sin död. Han skrev:

»Först måste jag säga att det icke finnes så litet i Frälsningsarméns uppträdande och sätt att gå tillväga, som icke kan tilltala oss, som äro fostrade i den form av kristendom som möter oss i den lutherska kyrkan.

Å andra sidan finnes det dock i Frälsningsarméns uppträdande och verksamhet åtskilligt, som kan tjäna oss andra kristna till lärdom och efterföljd. Så till exempel dess medlemmars öppna och frimodiga och all smälek trotsande sätt att påminna människorna om deras frälsning, vidare deras offervillighet och angelägenhet att uppväcka sådan och deras självforsakande nedstigande till de djupa lager, dit ofta personer från andra kristendomssamfund knappt kunna nå. I dessa avseenden har

Frälsningsarmén alltifrån dess inträde hos oss synts mig innebära en väckelse. Det bör icke heller förbises att man just i det land, där den haft sitt upphov, sökt att efterbilda densamma, nämligen i den stora engelska folkkyrkan. Utan tvivel har den också hos oss fått bliva ett medel att rädda och lyfta många i de breda lagren ur en djup försjunkenhet.»

Och ett stort antal prästmän gå än längre, ja, bekänna sig reservations-löst vara varma vänner till Frälsningsarmén. Kyrkorna öppnas också numera allmänt för Armén, och det icke endast för konserter utan t. o. m. för vanliga möten, även sådana under ledning av kvinnliga officerare. Ej sällan händer det att präster och frälsningsofficerare samarbeta i kyrkor och armélokaler, vilket naturligtvis icke innebär någon självuppgivelse från någotdera hållet utan endast bevisar seger för Jesu tanke om de kristnas enhet i anden. De enda trakter i vårt land, där kyrkans män ännu öppet taga parti mot Frälsningsarmén, är den schartauanska västkusten. Här hände det ännu i det nådens år 1930 att en präst, vars samhälle den dagen gästades av en armékår på utfärd, i sin högmässopredikan yttrade: »Satans anhang Frälsningsarmén gästar i dag vårt samhälle» och så följde en varning till hjorden att akta sig för de farliga »fåratjuvarna» och icke gå till deras möten. Nedanstående klipp ur

Göteborgs Stiftstidning för den 24 oktober 1931 är också ett intressant uttryck för inställningen till Armén inom vissa schartauanska kretsar:

»Åtminstone två. I lördags kväll firade Booths armé i Stockholm 'en av sina största högtidsdagar', då sjunde kårens nybyggnad, som kostat cirka en million, invigdes i närvaro av överståthållare Elmquist, statsrådet Hamrin och kyrkoherde Mogård. Kommendör Rich, som höll invigningstalet på engelska fastän pengarna nog äro svenska, var särskilt glad över kyrkoherde Mogårds närvaro.---Han hade i förväg förvissat sig om att denne icke betraktade den nya kårlokalen som någon konkurrent till Högalidskyrkan. Det fanns plats för dem bägge. Kanske kunna vi i detta rum fånga en och annan själ, 'som inte fastnar i kyrkoherdens garn'.

Men när kommendören sedan förklarade: 'Och vi ha inga andra fiender än djävulen', så måste vi kräva att få detta korrigerat. Vår ställning till en sådan företeelse som Armén kan väl icke betecknas annat än som fientlig, varför vi på det bestämdaste måste fordra att få räknas med, även om det blir endast vi två. Utan att vilja överskatta oss själva hålla vi före att den sist anmälde fiendens ovilja är mycket mera äkta än den på högtidsdagen så teatraliskt målade och piskade.

I varje fall kunna vi icke tro annat än att han log och nickade belåtet vid kyrkoherde Mogårds slutanförande, som bl. a. talade om Paulus

som 'den dråpligaste av alla frälsningssoldater'. Icke heller ha övriga anföranden förmått ändra vår gamla uppfattning. Och därför vilja vi till orden om blott en fiende foga korrekturet: åtminstone två.»

Av sina frikyrkliga bröder och systrar blev Frälsningsarmén tidigast förstådd och uppskattad, vilket ju är förklarligt. Det fanns dock även i dessa kretsar många, som länge ställde sig oförstående, ja, rent av fientliga mot Armén. Orsakerna därtill voro särskilt Arméns aggressiva och livliga arbetsmetoder och dess kvinnopredikan. Lektor P. P. Waldenström, som ju vid Arméns start i Sverge var den svenska frikyrklighetens främste och i viss mån tongivande person, var i begynnelsen ingen vän av salvationismen och uttalade sig mot dess kvinnopredikan. Detta hindrade honom dock icke att i riksdagen kraftigt stå upp till Arméns försvar mot myndigheternas mötesförbud i slutet av 1880-talet. Under de senaste åren av sitt liv uttalade han vid ett eller annat tillfälle sitt erkännande av Arméns verksamhet. Så yttrade han exempelvis under en predikan i Immanuelskyrkan år 1908: »Man må anmärka vad man vill mot åtskilliga Frälsningsarméns metoder, men Frälsningsarmén går ned till och tar sig an de dåliga. Därför bör man buga sig för Frälsningsarmén, varhelst man ser den.»

Ställde sig P. P. W. avvisande mot Frälsningsarméns kvinnopredikan, så hälsade i stället den kände pastor John Ongman i Örebro densamma med glädje. Han skrev en broschyr om kvinnopredikan, som i huvudsak var en översättning av fru Catherine Booths »Kvinnlig prästtjänst eller kvinnans rätt att predika evangelium» och förklarade på äldre dagar att Arméns kraftiga reaktion mot en ortodox och förvänd uppfattning i denna fråga var något av det betydelsefullaste i den svenska kristenhetens historia. Huru baptismens främste man i Sverge under Arméns första årtionden, överste K. O. Broady, ställde sig till denna speciella fråga är oss obekant, men att han under Arméns första dagar bevisade sig hysa förståelse och sympati för densamma, det tro vi oss veta. År 1914 deltog han, då blind och stapplande på gravens brant, i ett armémöte på Templet.

Numera torde det ej finnas många frikyrkliga i vårt land, som icke utan tvekan erkänna att Frälsningsarmén utfört en gärning av den största betydelse för själars frälsning och för den kristliga verksamhetens frigörelse och utveckling. Man erkänner att det i respektive samfunds församlingsmatriklar finnas massor av namn, som icke skulle stå där, om icke Frälsningsarmén med sin angripande kristendom hade fått bliva

namnens bärare till frälsning. Man erkänner att Arméns tappra motstånd mot vissa myndigheter under mötesrestriktionernas dagar blev till nytta även för andra frireligiösa samfund. Man erkänner att Arméns arbetsmetoder och tillvägagångssätt verkat befruktande på hela den fria kristliga verksamheten.

Frälsningsarmén har också stor orsak till tacksamhet mot den svenska frikyrkligheten, som på många sätt stött och hjälpt Armén i dess krig mot synd och djävul, icke minst genom att ofta öppna sina lokaler för armémöten. En och annan frikyrklig torde kanske mena att Frälsningsarmén i det kristliga samarbetet intager en alltför självständig ställning. Därpå kan svaras att, när så sker, är det på grund av Arméns säregna organisationsform och verksamhetsmetoder och ingalunda av partisinne eller avoghet. Salvationisterna älska alla Guds barn och angripa aldrig

andra kristna samfund eller trosåskådningar.

*

En känd prästman och skriftställare skrev vid ett arméjubileum i Sverge för ett tiotal år sedan:

»Om Frälsningsarméns kyrkopolitiska betydelse är det ännu för tidigt att döma. Huruvida den skall visa sig fast nog att äga bestånd som ett egenartat internationellt diakonat eller om dess roll i kyrkans Herres hushållning en gång skall komma att betecknas som ett kraftigt väckelserop, en gäll fanfar i en loj kristenhets öron, den där tystnar, när den gjort sin tjänst, därom kan blott framtiden ge besked. Men tydligt är att i den egenartade företeelsen några av kristendomens starkaste trådar tvinnats samman.»

Vi känna icke Guds avsikter med Frälsningsarmén för framtiden, men vi veta att Armén kommer att existera, så länge Herren det vill, och skall ha framgång, så länge den är trogen sin kallelse och verkar i överensstämmelse med den Högstes önskan och avsikter. För närvarande finnes intet, som talar för tanken att Arméns uppgift endast skulle vara tillfällig och begränsad till en kortare tidsperiod. Tvärtom!

Vi tro sålunda på en rik och härlig framtid för Frälsningsarmén i Sverge. Och med tanke på den förflutna tiden säga vi av hjärtat:

»VI TACKA DIG, O GUD, VI TACKA DIG!» (Ps. 75:2.)

* efter paginasiffran hänvisar till illustraüonssidan närmast efter angivna sida. For svenska officerare och underofficerare, om vilka texten ej innehåller biografiska uppgifter, angives här förordnande och när de blevo officerare, resp. U. O.

497 Femtioårsjuhileet

o

Ar 1932, det år då Frälsningsarmén i Sverige skulle fira sitt halvsekeljubileum, beslöto våra ledare göra till ett speciellt jubileumsår med ett omfattande program. Till motto valdes »Dragen vidare!», jubileumssånger skrevos och komponerades som resultat av en pristävling, likaså en jubileumskantat.

Nyårsnatten 1931 — 1932 »inblåstes» jubileumsåret vid alla våra kårer, och under nyårsdagen proklamerades jubileumsåret i radio. Upprop för en jubileumsinsamling utfärdades. Detta var undertecknat av prins Oscar Bernadotte, landets tre excellenser, socialministern, överståthållaren, flertalet av landets landshövdingar, framstående kyrkomän, de största tidningarnas chefredaktörer, ett stort antal ledande affärsmän och många riksdagsmän m. fi.

Parollen om särskilda ansträngningar för själars frälsning beaktades av officerare och soldater vid landets alla kårer, och en intensiv strävan därför resulterade i många själar vid Jesu Kristi fötter och många nya soldater under Arméns fanor.

Jubileumskongressen hölls i Stockholm den 8—13 juli. Välkomstmö-ten höllos i Konserthuset och Auditorium. På söndagen hölls som vanligt en fältdag i lägret på Lidingö. Dagen avslutades i Immanuelskyrkan, där det klockan halv tio hölls en musikfest, då jubileumskantaten utfördes inför en publik, som till sista plats fyllde det rymliga templet. Kantaten, som sammanställts och arrangerats av Erik Leidzén, Förenta staterna, består uteslutande av armésånger och armémusik med inlagda recitativ från Bibeln. Den utfördes under ledning av major Gustaf Wallteng av stabsmusikkåren och en stor sångkör, bestående av officerare och kadetter. På måndagskvällen hölls musikfest på Skansen, och under tisdagskvällen avslöts kongressens offentliga avdelning med ett missionsmöte i Immanuelskyrkan, då fyra unga officerare avskildes för tjänst i Brasilien.

Den 24 september — 4 oktober gästade general och fru Edward J. Higgins vårt land och besökte Värnamo, Jönköping, Göteborg, Norrkö-

ping, Örebro, Stockholm och Malmö. I Värnamo hölls mötet i kyrkan, där kyrkoherde J. A. Willstedt och pastor G. Landmér välkomsttalade, varefter det hus, där Hanna Ouchterlony på sin tid levde och verkade, besöktes. I Jönköping hälsades generalen på rådhustrappan inför 7.000 stadsbor av landshövding C. A. Malmroth. I Göteborg presiderade minister Herman Lagercrantz i den överfyllda Lorensbergs cirkus. I Norrköping vajade Frälsningsarméns flagga vid sidan av den svenska och engelska på taket av det hotell, där generalen och hans hustru bodde, ridande polis måste utkallas för att klara upp trafiken vid ankomsten, och i mötet välkomsthälsade borgmästare G. A. Björkman generalen på svenska och engelska. I Örebro voro stationen och de angränsande områdena fullpackade av ivrigt väntande, och i Konserthuset välkomsthälsade kontraktsprosten C. Lönnroth.

I Stockholm höllos ett flertal möten. Välkomstmötet ägde rum i Konserthuset torsdagen den 29 september, där överståthållare Henning Elmquist och engelske ministern, mr Archibald Kerr Clark Kerr, höll välkomsttal. Fredagen den 30 september hölls ett engelskspråkigt möte i Konserthuset. Prins Oscar Bernadotte presiderade. På lördagseftermiddagen hölls ett stort jubileumsmöte i Gustaf Vasa kyrka. Pastor primarius, doktor Nils Widner, höll det första talet. Han yttrade:

När jag i dag i en av Stockholms kyrkor hälsar h5gste chefen för Frälsningsarméns världsomspännande organisation, så gör jag det med glädje. Det är med tanke på den välsignelse som genom Frälsningsarmén under de flydda femtio åren tillflutit även vårt folk. Jag tänker på de många som genom Arméns förkunnelse väckts till besinning över livets viktigaste angelägenhet, själens frälsning. Jag tänker även på de många som genom Arméns nitiska kärleksverksamhet räddats åt samhället. Näppeligen hade jag, då jag först mötte Frälsningsarmén, vågat använda välkomnande ord. Jag tillhörde dem som, fastän gripna av salvationisternas hänförelse, dock stodo tveksamma och spörjande inför denna frapperande rörelse. Dess metoder syntes mig vara bullrande, och jag befarade att den väckelse som tycktes ha kommit till stånd var av ytlig beskaffenhet och snart kunde vändas till sin motsats. Skriften bjuder oss ju att »pröva andarna, om de äro av Gud». Men då jag efter någon tid på nära håll fick se hur människor vändes från mörkret till ljuset och att deras nya livsinriktning var djup och allvarlig, då förstod jag att även Frälsningsarmén var en båge i Herrens hand i striden mot synden och ondskan i världen. Och sedan jag nu år efter år även fått följa en del av dess sociala verksamhet, så känner jag mig tacksam mot Gud att Frälsningsarmén en gång kom till vårt land. Somliga mena att man kan plocka de sociala frukterna utan att därför erkänna Arméns religiösa verksamhet. Detta är ytligt tänkt, ty det är ju icke frukten, som bär trädet, utan trädet,

som bär frukten.

I Guds stora armé behövas olika slag av trupper. Några ligga i skyttegravarna och hålla ställningen och skjuta fram den säkert men sakteligen. Andra tillhöra spanarväsendet, åter andra bilda anfallskolonner. Och mig synes som om Frälsningsarmén under de gångna femtio åren utfört ett djärvt och segerrikt anfallskrig. Det har skett under flygande fanor, sång och trumpetsmatter. Må denna anfallsande aldrig svika Armén! Den behövs.

500General William Booth. General Bramwell Booth. Kommendör Hanna Ouchterlony.Bild från femtioårsjubiléets högtidsmöte i Konserthuset. (Första raden från vänster: Prins Oscar Bernadotte, prinsessan Bernadotte, kronprinsessan, konungen, kronprinsen och prins Eugen.)Femtioårsjubileet

Efter doktor Widner talade missionsföreståndare J. Nyrén för Svenska Missionsförbundet, doktor Jakob Byström för Baptistförbundet och pastor Th. Arvidson för Metodistkyrkan. Slutligen talade generalen. Mötet i sin helhet blev de svenska kristna samfundens tacksägelse och lyckönskan till Frälsningsarmén inför dess svenska femtioårsjubileum.

På lördagskvällen och under söndagen höllos stora möten i Blasieholmskyrkan och Auditorium. Måndag eftermiddag hade manliga och kvinnliga sociala arbetet inbjudit 1.200 fattiga och arbetslösa till jubileumsmiddag i Blå hallen, Stockholms stadshus. Samtidigt höllos 108 liknande fester med sammanlagt 6.000 gäster på olika platser i landet. Programmet i Stockholms stadshus förmedlades till övriga festplatser genom radio. Stockholms stads borgmästare, Gunnar Fant, och general Higgins talade. På måndagskvällen var Auditorium fullpackat vid ett intressant och gripande farvälmöte.

Under sitt stockholmsbesök mottogs general Higgins i audiens hos konung Gustaf, varefter konungen gav lunch för generalen, kommendör Rich och överste Hed. Engelske ministern, mr Archibald Kerr Clark Kerr, och dennes maka anordnade tebjudning för general och fru Higgins, och till denna hade bjudits en del framstående personer och ett antal frälsningsofficerare.

Sista platsen, som general och fru Higgins besökte under sin svenska jubileumsturné, var Malmö. Tre möten höllos: kl. 12 i Knutssalen i rådhuset, kl. 4 e. m. i S:t Pauli kyrka och kl. 8 e. m. i Betelkyrkan. I det första mötet talade doktor Otto Gröné å Malmö stads vägnar och brittiske konsuln, H. Castleton, för stadens engelska koloni. I kyrkan talade dåvarande domprost Yngve Brilioth. Han yttrade bl. a.:

Det är förvisso en av Frälsningsarméns stora uppgifter att påminna Kristi kyrka

— också den del därav, vari vi nu befinna oss — därom, att kristendomen innebär att den kräver strid. Det behövde de första kristna, på apostelns tid, ej särskilt påminnas om. De hade omkring sig en hednisk och fientlig värld. Vid varje steg i deras dagliga gärning påmintes de om den radikala motsatsen mellan Guds rike och världsfurstens rike. Sedan dess ha tiderna förändrats. Stora delar av världen ha antagit kristet namn, även om dess innersta väsen icke alltför mycket förändrats

— det är ingen radikal skillnad mellan en världsstad i våra tid och i den antika världen. Men likväl har det varit en fara för kristenheten att glömma att den här i tiden städse måste leva under stridens villkor. Att detta varit en farlig glömska, därom påminnas vi i våra dagar med förfärande tydlighet. Mångenstädes har den kultur som kallats kristen avkastat sin kristna mask. På andra håll resa sig fruktansvärda makter till kamp mot Kristi kors. Måhända stunda åter ångestens, bedrövelsens, förföljelsernas tider.

Frälsningsarmén tillkommer äran att i tid ha blåst till kamp, att ha gått till angrepp mot mörkrets makter. Alla delar av Kristi kyrka skulle däri behöva följa dess exempel. Men den påminner oss också — och särskilt vid denna högtid —

501Frälsningsarmén i Sverige 1932—1942

därom, att alla de som strida under korsets tecken tillhöra en enda här — även om språk och dräkt och stridsmetoder växla — den bär genom sin världsomspännande verksamhet vittnesbörd om kristenhetens enhet. Här är en läxa, som vi blott börjat lära i andra läger inom Kristi kyrka. Förrän vi lärt den läxan, kunna vi icke

rycka an i samlad ordning. Förvisso skola och böra icke gränserna mellan kyrkor och bekännelser utsuddas, men likväl böra vi vara tacksamma för de bryggor som slagits mellan folk och kyrkor. En sådan brygga är Frälsningsarmén. Trogen sina andliga fäder inom metodismen har den gjort hela världen till sitt verksamhetsområde, men också trätt varje del av Kristi kyrka som erkänt dess sändebud som medarbetare i evangeliets tjänst till mötes med fridens budskap och broderligt sinnelag.

Om segrar, som vunnits, vill denna högtid påminna oss. Förvisso har Arméns femlioåriga verksamhet i vårt land segrar att uppvisa. Vi tänka icke närmast på yttre framgångar, på verksamhetens spridning och medarbetarnas antal. De största segrarna kunna icke mätas, icke framställas i siffror, de bli icke bokförda i tideböckerna. Det är de fördolda segrarna mot ondskans och mörkrets makter, på gränder och bakgårdar, i armodets kojor, i syndens nästen. Det är först och främst segrarna i mänskliga hjärtan, som öppnats för Guds förlåtande kärlek, frusna hjärtan, i vilka lovsången frigjorts. Vi, alla Sveriges kristna, glädjas med Frälsningsarmén över dessa segrar och tacka Gud för de redskap han sänt ibland oss i Arméns uniform.

General Higgins' besök i Sverige denna gång var egentligen avsett att bli en detalj i ett stort upplagt jubileumsprogram. Under september— oktober höllos divisionskongresser i elva av våra största städer, och till talare i dessa hade kallats grannländernas arméledare och förutvarande innehavare av viktiga svenska förordnanden: dåvarande kommendör och fru William Howard i Schweiz, kommendör Karl Larsson i Norge, kommendörlöjtnant fru Agnes Povlsen, ledare för det kvinnliga sociala arbetet i England, kommendörlöjtnant Reinhold Gundersen, tillfälligt ombud i Skandinavien för internationella högkvarteret, kommendörlöjtnant och fru Julius Nielsen i Tjeckoslovakiet, överste Theodor Westergaard i Finland samt överste och fru David Wickberg i Danmark.

På hösten utkom »Femtio års fälttåg», Frälsningsarméns svenska historia 1882—1932, skriven av överstelöjtnant E. Malmström. Den cirka 500 sidor stora boken mottogs välvilligt av press och allmänhet och måste snart nog utgivas i en andra upplaga.

Så kom onsdagen den 28 december, femtioårsdagen, jubileumsdagen. Enligt högkvarterets bestämmelse skulle, såvitt möjligt var, alla landets kårer hålla högtidsmöte kl. 11, fest för soldater och vänner kl. 3 e. m. och årshögtid kl. 8 e. m., och för den sistnämnda sammankomsten borde man medelst högtalare låta publiken få höra radioutsändningen från Konserthuset kl. 8—9.15 e. m. I Stockholm hölls kl. 10.30 f. m. ett högtidsmöte på Folkteatern vid Östermalmstorg — förutvarande Ladugårdslandsteatern — där det första armémötet i Sverige hölls. Kl. 3 e. m. var

det veterandemonstration i Templet vid Östermalmsgatan och kl. 8 e. m. femtioårsfest i Konserthuset.

Såsom berättats redan i inledningskapitlet hade konungen behagat motta inbjudan till årsfesten, likaså kronprinsparet, prins Eugen och prinsparet Bernadotte. Regeringen var representerad av statsministern, excellensen P. A. Hansson, utrikesministern, excellensen Rickard Sandler, och ecklesiastikministern, statsrådet Arthur Engberg. Församlingen i övrigt var synnerligen representativ. Programmet blev långt, men tycktes intressera alla. Dess första del utsändes i radio. Och i detta sammanhang kan nämnas att Radiotjänst gav programutrymme för ett armé-historiskt tal (på engelska) av kommendör Charles Rich och två dito av överstelöjtnant E. Malmström.

Med anledning av jubileet gjorde kårer, sociala institutioner och slumstationer en extra ansträngning att hjälpa fattiga och nödlidande till julhelgen. Tiotusentals personer fingo därigenom mat för helgen, och många tusen barn bekläddes.

Och så två ting ännu, innan vi äro färdiga med 1932. Den 17 december invigdes den nya lokalbyggnaden i Sundbyberg. Arméhuset är beläget vid Torget och har till närmaste granne stadshuset, med vars fasad det arkitektoniskt är sammanarbetat.

I december detta år bildades Svenska Stiftelsen för Frälsningsarmén. Denna stiftelse är ett komplement till

Frälsningsarméns Förlags Aktiebolag, som bildades år 1893 och som varit Arméns juridiska person och innehavare av äganderätten till dess egendom. Stiftelsen övertog vid sitt bildande äganderätten till förlagsaktiebolagets aktier, som tidigare formellt eller å tjänstens vägnar innehafts av tjänstgörande generalen. Stiftelsen, vars styrelse utgöres av tolv svenska frälsningsofficerare, kan också enligt sina stadgar motta donationer för samfundets verksamhet.

Vid årsskiftet 1932—1933 hade Frälsningsarmén i Sverige:

Kårer 267

Sociala institutioner 72

Slumstationer 32

Dövstumexpeditioner 8

Officerare, kadetter och anställda 1.638

Underofficerare och musikanter 9.992

Periodiska publikationer 9

Medelupplaga per nummer 122.900

Närvarande i mötena för vuxna (medeltal per vecka) 169.513

Under första delen av januari höll kommendör Charles Rich vid ett antal av landets största kårer en serie möten, vilka annonserats under rubriken »Till vapen upp!» Dessa möten blevo en flammande appell för vinterns väckelsekampanj, som inleddes trettondagen och som resulterade i många själars frälsning och i att många nya soldater enrollerades — i Lidköping invigdes exempelvis den 26 mars fyrtio rekryter till soldater. Under årets första månader höllos också i olika delar av landet mötesserier under rubriken »Två dagar med Gud» samt ungdomsdagar, vilka samlade stora skaror ungt arméfolk. Som ett efterspel till jubileet kom kommendör Rich's föredrag på Stockholms högskola om »Frälsningsarmén i Sverige och dess ställning som en del av Arméns andliga och sociala världsrörelse». Kommendören höll också föredrag om Armén i ett flertal allmänna läroverk.

Den 18 april fyllde kommendör Johan Ögrim åttio år och firades bland annat under ett högtidsmöte i Immanuelskyrkan, där representanter för hans familj, för Frälsningsarmén i Sverige och Norge samt för folkkyrkan och frikyrkorna i vårt land hjärtligt hyllade den gamle gudsrikeskämpen.

Vintern 1933 var vårt land hemsökt av arbetslöshet och nöd. Frälsningsarmén nödgades därför öka sitt barmhärtighetsarbete, och ett flertal kårer och sociala institutioner anordnade gratisbespisningar.

Kronprins Gustaf Adolf gjorde måndagen den 8 maj ett besök på Kurön, åtföljd av greve Folke Bernadotte, greve Göran Posse, ryttmästare Wilhelm Tamm m. fi. H. K. H. fann allt mycket gott och uttryckte sin synnerliga tillfredsställelse med visiten på »Hoppets ö».

Skärgårdsmissionens första båt, en segelbåt av lustjaktstyp, hade visat sig mindre lämplig för sitt ändamål. Särskilt var dess hjälpmotor för svag och otillförlitlig. Det beslöts därför att sälja denna och inköpa en för ändamålet mera passande farkost. Valet föll på Gävle lotsstations »Hugin», en stark och präktig lotskutter, som av lotsverket skulle ersättas med en större och modernare båt. »Hugin» iordningställdes för skär-

gårdsmissionen, gavs namnet »Hanna Ouchterlony» och seglade fr. o. m. våren 1933 i Guds rikes intressen under Frälsningsarméns flagga.

Sommarkampanjen öppnades med upprop i Stridsropet om hem i landsorten för fattiga stockholmsbarn och om pengar för denna sak. Det var som vanligt huvudstadskårernas hjälptrupper, som hade huvudansvaret, och de

fingo detta år gott bistånd av ecklesiastikministern, statsrådet Arthur Engberg, som i Konserthuset höll ett ståtligt tal för denna sak. Stockholms-Tidningen gjorde som vanligt sin betydelsefulla insats för barnkolonien på Rådmansö. För andra barnkolonier, för sommarhem för trötta mödrar och för åldringar fingo slumsystrarna i olika städer värdefull hjälp av tidningar, affärsföretag och enskilda personer. Vår tältmission utvidgades, friluftsarbetet bedrevs med all intensitet, och Armén visade på nytt att sommaren ingalunda är en vilotid i dess verksamhet.

Sommarens och årets största händelse, årskongressen, gick av stapeln i Stockholm den 7—12 juli under ledning av general och fru Edward J. Higgins. Välkomstmöten höllos i Konserthuset och Auditorium. Under söndagen höllos tre stora friluftsmöten i Lägret på Lidingö, och dagen avslutades med en stor musikfest på Kungliga Operan kl. 9.30 på kvällen.

»Frälsningsarmén gjorde Operan till en kyrka», skrev en av Stockholms tidningar, och Stridsropets referent säger: »Gustaf III drömde nog aldrig om att den operascen som tillkom på hans tillskyndan en gång, låt vara tillfälligt, skulle bli plattform för en tilldragelse liknande söndagskvällens. Att det för dem som lyckats försäkra sig om möjlighet att bevista detta, varför icke historiska evenemang, blev en upplevelse är visst ----Då ridån lyftes, fick den väldiga församlingen bevittna en syn, vars skönhet fägnade ögat och rörde själen. Vem kunde för resten vara oberörd inför denna åsyn? Den rymliga scenen var fylld av en välordnad grupp, bestående av flera hundra väl uniformerade sångare och musikanter. Närmast rampen hade generalen tagit plats i spetsen för sin svenska stab. Scenfonden utgjordes av en jättemålning med fjällmotiv. Det hela sammansmälte till en underbar tavla. Kanhända någon annan med referenten i det ögonblicket erfor en vision av ett triumferande frälsningsfolk på Sions höjder. Operachefen, professor John Forsell, var själv närvarande på scenen och fick inför församlingen motta kommendörens tack för sin välvilja, vilket renderade honom en ovation, som säkerligen icke stod de bifallsyttringar efter som operachefen ofta varit föremål för på samma scen. En feststämning av starkaste slag kännetecknade från början denna tacksägelsegudstjänst, som blev ett genuint uttryck för Arméns anda och principer. En profan anmälare skulle ha sagt att denna premiär blev en succé. Vi för vår del måste konstatera detta.»

På måndagskvällen hölls den sedvanliga kongressmusikfesten på Skansen, och på tisdagskvällen avhölls kongressens sista offentliga sammankomst, ett missionsmöte i Immanuelskyrkan. Kongressen blev en stor framgång, massor av folk i alla möten, glädje, hänförelse och mäktig

andekraft i och över det hela och många nådessökande själar vid botbänkarna. »The smiling general», som engelska och amerikanska tidningar gärna kallade honom, kunde på nytt citera det klassiska ordet: »Veni vidi vici.»

Den 1 juni avreste överste och fru Per Hed till New York för att därifrån fortsätta till Chicago, där de som Sveriges representanter deltogo i Frälsningsarméns skandinaviska arbetes i Förenta staterna jubileumskongress den 21—25 juni. Före kongressen hunno överste och fru Hed delta i »Svenskarnas dag» på Chicago-utställningen. Omkring 100.000 svenskar hade kommit för att delta i »dagen», och 25.000 voro samlade på festplatsen, när greve Folke Bernadotte frambar hälsningar från konungen. Överste Hed talade också i detta jättemöte. Armékongressens största möte hölls i The Moody Memorial Church, då greve Folke Bernadotte till commander Evangeline Booth överlämnade Vasa-medaljen i guld som en kunglig erkänsla för förtjänstfull verksamhet bland svenskar i Förenta staterna.

Av sommarens övriga anmärkningsvärda händelser må nämnas: invigningen av ett hem vid Lännersta för uttröttade unga mödrar och deras små barn; ett besök av Tottenham Citadel Band samt en armémusikfest i Uppsala domkyrka.

Lännersta-hemmet ligger naturskönt icke långt från Skurubron. Det var från begynnelsen inrymt i en äldre, förhyrd villa och grundlades av föreståndarinnan för Stockholms IV :e slumstation, nuvarande brigadör Anna-

Stina Hedfors. Villafastigheten har sedermera inköpts av Frälsningsarmén, och en ny byggnad har uppförts vid sidan av den gamla. En syförening med många representativa medlemmar svarar för dess ekonomi, och hemmet har kunnat glädja sig åt besök och andra bevis på praktiskt intresse av kronprinsessan och prinsessan Sibylla.

Musikfesten i Uppsala-dömen, som var fullsatt, hade arrangerats av Uppsala kår. Stabsmusikkåren utförde lejonparten av programmet, som också upptog orgelsolo av domkyrkoorganist Henry Weman, och kommendör Rich talade.

Tottenham Citadel är en av de största kårerna i nordöstra London, och dess hornmusikkår är en av Englands förnämsta. Denna musikkår besökte under augusti månad sjutton svenska städer, där den samlade väldiga åhörarskaror till sina musikfester.

Ett betydelsefullt jubileum kunde firas i september månad — då hade nämligen femtio år förflutit sedan det första numret av Stridsropet ut-

5061933

kom. Men i sin stora blygsamhet hade »Rop»-redaktören icke utgivit ett stort specialnummer, ännu mindre ställt till med en galabankett, utan endast helt anspråkslöst påpekat att nu gick hans tidning över halvsekelgränsen. Och likväl hade händelsen varit värd att firas med den största högtidlighet, ty Stridsropet har betytt oerhört mycket för Frälsningsarmén. »Ropet» började som månadstidning med en upplaga på 5.000 exemplar. Under stormlöpningen 1933 uppgick upplagan till 62.000 exemplar. Men då hade Stridsropet också åtta »avkomlingar», d. v. s. det fanns åtta andra periodiska publikationer, utgivna av Frälsningsarmén i Sverige, med en medelupplaga av omkring 125.000 exemplar. I en ledande artikel kommenterar redaktionen sin tidnings jubileum med bl. a. följande ord:

Redan det första numret väckte, säger en senare historieskrivare, stort uppseende. Ett så rättframt och osminkat språk hade man inom de kristna lägren i vårt land hittills icke varit van vid. Åtskilliga stötte sig på de olika artiklarna med deras kraftiga rubriker och svidande sanningar. Men många fler voro dock de, för vilka tidningens innehåll blev till väckelse och stor andlig uppbyggelse och välsignelse.

Och som det var i början, har det i stora drag fortfarit — älskad eller avskydd har tidningen troget fasthållit vid sitt program att framför allt på ett rättframt och okonslat sätt förkunna syndens fördärv och den fulla och härliga frälsning som Gud berett åt alla genom tron på Jesus Kristus.

Genom att skildra vår organisations utveckling och de framgångar som salvatio-nisterna och därigenom även Guds rike vunnit på olika fält har Stridsropet också fått bli till nytta, uppmuntran och välsignelse för många, samtidigt som det blivit ett starkt föreningsband mellan alla dem som direkt eller indirekt äro engagerade i eller mera regelbundet understödja vårt arbete.

För sin relativt stora spridning har Stridsropet förnämligast att tacka våra kära fältofficerare och de många soldater som även i detta avseende troget stått vid deras sida. Tack var dessa nitiska och uppoffrande »Rop»-kämpar, bland vilka man finner manliga och kvinnliga salvationister av alla åldrar, kommer Stridsropet in allestädes och till folk av alla samhällsklasser, åskådningar, bildningsgrader samt religiösa och moraliska ståndpunkter. Till krogar och kaféer, till nöjesplatser och syndanästen av olika slag har Stridsropet mången gång kommit som en räddande ängel för vilsefarande söner och döttrar. Och överallt, dit det kommer, är det en budbärare från nådens och kärlekens Gud. Må det så förbli, till dess all synd och vrånghet utrotats och alla böjt sig under Kristi spira.

Från hösten är att anteckna ännu ett flertal betydelsefulla händelser: krigsskolans ordermöte, besök vid ett flertal kårer av internationelle sekreteraren, kommendör Alfred Cunningham, och hans hustru, divisionschefsråd i Stockholm, invigningen av en nyuppförd lokal för kåren i Kittelfjäll, som är centrum för vår fjällmission, samt inköpet av fastigheten Drottninggatan 66 — Slöjdgatan 7 i Stockholm. Fastigheten förvärvades främst med tanke på att erhålla en lämplig och centralt belägen lokal för Stockholms IX :e kår, men skulle vidare utnyttjas till hotell, pensionat och folkrestaurang.

Ungdomsverksamheten bedrevs under året med intresse och energi. I januari samlades landets divisionsungdomssekreterare och övriga officerare i ungdomsarbetet till viktiga samråd i Stockholm. Ungdomsdagarna äro redan nämnda. Ungdomsfälttåg höllos, ett på våren och ett på hösten, då stora skaror barn och ungdom samlades till speciella möten och då både söndagsskolan och andra ungdomsavdelningar erhöllo många nya medlemmar. I april månad hade Stockholms I:a kår anordnat en ungdomsarbetets utställning i Templets undervåning. Utställningen omfattade undervisningsmaterial, fotografier från möten och utflykter, rullor och andra böcker, grad- och klassbeteckningar för våra olika scoutavdelningar etc. och var synnerligen instruktiv och upplysande och blev talrikt besökt.

Under sommaren höllos scout-, gard- och andra ungdomsläger i olika delar av landet. Den 20 augusti hölls en »ungdomsarbetets dag», då särskilda ansträngningar gjordes att samla barnen och de unga efter sommarens förskingring. I september hölls en internationell scoutledar-konferens i London, vid vilken Sverige var representerat av överstelöjtnant E. Malmström. Strax förut hade Örebro scoutbrigad gjort en resa till England. Denna turné blev en succé, icke minst därför att våra scouter på ett glänsande sätt representerade svensk ungdom och svensk salvationism i Arméns moderland. Brigaden mottogs officiellt av olika städers borgmästare, tidningarna prisade pojkarnas fysiska spänst, som utmärkt kom till synes i deras förstklassiga gymnastikuppvisningar, och allmänheten blev alldeles betagen i de ljushåriga och blåögda vikingaättlingarna för deras värdiga och trevliga, sant kristliga uppträdande, deras sång och musik.

Fredagen den 24 november hölls i Konserthuset en stor ungdomsdemonstration, till vilken prins Gustaf Adolf mottagit inbjudan. I demonstrationen, som samlat fullt hus, talade bl. a. överståthållare Thorsten Nothin.

Till julen gjorde våra kårer, sociala institutioner och slumstationer som vanligt en stor ansträngning för att bekläda fattiga barn och ge julmat åt behövande familjer. Utdelningen av julmat i Stockholm fick en särskilt högtidlig prägel därav att kronprinsen bevistade densamma. H. K. H. hade egentligen endast för avsikt att som osedd åskådare bevittna högtidligheten, men tog på inbjudan plats på plattformen och svarade på kommendörens fyndiga och hjärtliga välkomsthälsning med följande extemporerade tal:

Jag vet verkligen icke hur jag skall kunna tacka för de vänliga ord kommendör Rich riktade till mig, men jag får väl göra det på det gamla ärliga svenska sättet och säga: Tack så mycket!

Det är alldeles så som kommendören uttryckte det, vi tillhöra alla en och samma stora familj, det svenska folket, och det är ju som man bruka säga, vi sitta alla i en och samma båt, och då bör det ju vara så, att vi alla hjälpas åt att ro båten framåt. Den som har det litet bättre ställt, han hjälper den som har det litet svårare. Jag är också fullt viss på att här i denna stad finns det många, som, fastän de själva ibland ha det svårt att riktigt komma igenom, dock ha gjort sitt allra bästa för att hjälpa andra.

Men julen är, som vi nyss hörde i julpsalmen, icke blott en fest med julljus och då man har det glatt eller, som det förvisso är för många, ganska svårt och kallt och ledsamt. Julen är också en hoppets fest, och det önskar jag säga eder, som sitta här och kanske se mörkt på tillvaron, att man aldrig bör förlora hoppet. Nu kanske ni tycker: »Det kan han säga, som står där uppe, han, som har allt vad han behöver», men jag säger det ändå, därför att jag anser mig kunna säga det. Den svåra tid som vårt land och hela världen genomlevat håller på — det är gott att kunna säga att det åtminstone ser så ut — att bli bättre. En sådan sak kan ju inte ske ett tu tre, utan det tager sin tid, men i varje fall har jag fått det allra bestämdaste intryck av att det verkligen är på väg att bli bättre. Det kanske ni har svårt att ge mig rätt i, men så är det i alla fall, och så småningom kommer ni att få del av denna förbättring.

Jag vill nu uttala den förhoppningen, att det nya år vi nu gå till mötes skall bli ljusare och att många under år 1934 skola bli verkligt hjälpta.

Med att uttala mitt hjärtliga tack för det varma sätt, på vilket ni gav mig eder julhälsning, och med att önska eder

alla en god jul, en god avslutning på detta år och ett gott nytt år, ett bättre år, 1934, avslutar jag mina ord till eder.

Under året öppnades följande nya kårer:

Aneby den 3 september

Hökhuvud » 6 »

Malmköping » 9 »

Gäddede (återöppn.) » 16 »

Åhus » 16 »

Tumba » 23 »

Faringe » 28 »

Tureberg » 14 oktober

Simrishamn » 4 november

509 1934

I en nyårshälsning i Stridsropet gav kommendör Charles Riah till lösen för 1934 orden: »En väckelse vid varje kår!» Det kan väl icke sägas att alla kårer fingo glädjen erfara en andlig rörelse, som med rätta kunde kallas väckelse, men kommendören själv, hans närmaste män, divisions- och kårofficerarna, underbefäl, musikanter och soldater arbetade flitigt och bådo ivrigt därom.

Bland årets speciella ansträngningar i själafrälsningens tecken må främst nämnas Cirkus-kampanjen i Göteborg, som sedan blivit en årlig institution. I den 2.000 personer rymmande Cirkus hölls under kommendör Richs ledning en sju dagars mötesserie för själars frälsning. Det gjordes intensiv reklam bland annat med stora demonstrationståg, och resultatet var att hela staden blev intresserad för dessa möten, som sprängfyllde lokalen. Publiken bestod till icke ringa del av sådana, som i regel icke besöka religiösa sammankomster, och många av dessa blevo frälsta — totalsumman av frälsningssökande steg till 400. Som exempel på vad som skedde återge vi följande berättelser:

En far hade under ett av sina barns sjukdom råkat ge den lille en för dess liv farlig, oriktig medicin. I sin nöd skyndade han till ett av mötena, kom fram till botbänken och lovade där att för alltid lämna sitt syndaliv, om blott Gud ville ingripa och rädda hans barn. Hans bön blev hörd, barnet räddades, och då han ett par kvällar därefter återigen, nu tillsammans med sin hustru, infann sig till mötet, blev även hon frälst.

En ung man kom till botbänken för att där överlämna sig åt Gud och på så sätt även få andligt inflytande över sin hittills ofrälsta fästmö. I ett senare möte kommo de båda till botbänken.

Tre fiskare, som bodde på Arméns hotell, infunno sig till ett av kvällsmötena och kände sig alla tre mycket tilltalade. En av de tre skulle lämna staden redan samma kväll, men kände att han dessförinnan borde bli frälst. Snart var också hans beslut fattat, och slutet blev att han glad och lycklig kunde lämna sina kvar-stannande kamrater för att bli den förste av dem som efter sin hemkomst kunde omtala den nåd som vederfarits honom av Gud.

En familjefar, avfälling, vars hustru var soldat och barnen juniorsoldater, hade förbjudit de sistnämnda att besöka mötena på grund av att de, som han framhöll, då icke hunne läsa sina läxor. Inom sig själv visste han emellertid att detta var osant och hade i medvetandet härav lidit gruvligt. Under ett av mötena, till vilket han själv infann sig, blev han så olycklig, att han måste komma fram och överlämna sig åt Gud. Och nu har han återtagit sin plats som salvationist och besöker jämte hustrun och barnen regelbundet mötena.

5101935

En av våra hjälptruppsmedlemmar, som befann sig ute på landet på en affärsresa, kom härunder i förbindelse

med en familj, där det för tillfället rådde mycken sorg och många bekymmer och där han tillfrågades om han, sedan han fått del av deras bekymmer, kunda anvisa någon utväg. »Det är bäst», sade han, »att ni alla reser in till de nu i Göteborg pågående stora väckelsemötena.» Hans råd åtlyddes, med resultat att de alla — man, hustru och dotter — blevo frälsta och sedan lyckliga foro tillbaka igen.

En man, som föregivit sig vara kristen, men som icke dess mindre mot lämplig ersättning då och då brukat låna ut sin motbok, hade under mötena blivit tilltalad av Guds Ande och kom nu fram och bekände sin synd. Motboken, som han tagit med sig, rev han därefter inför allas ögon sönder i småbitar. Han hade aldrig använt den för egen räkning, men hädanefter skulle den heller icke användas av någon annan.

En man, som suttit i fängelse tre gånger, blev härligt frälst och gläder sig nu icke bara över sin egen frälsning utan även över att han lyckats leda fyra andra fram till botbänken.

Krigsskolans tiodagarskampanjer, ungdomsdagarna i olika delar av landet samt korståget i påskveckan tillhörde också vinterfälttågets mest resultatbringande ansträngningar i direkt själafrälsningssyfte. Under sommaren höllos stora tältmöten i Hjo, Kinna, Åtvidaberg och Österbybruk. Som följd härav öppnades under hösten kårer på de nämnda fyra platserna. Fyra frälsningsbrigader voro under hösten i verksamhet på olika platser i landet och vunno själar. I de flesta av landets divisioner tillsattes också under hösten en divisionsevangelist, som ledde väckelsekampanjer vid kårerna.

Onsdagen den 25 april befordrades major Jenny Swenson till härligheten. Hon var Hanna Ouchterlonys assistent, då frälsningsfanan planterades i Sverige. Den 7 maj 1882 reste hon på Hanna Ouchterlonys uppmaning till London, där de båda beredde sig för sin betydelsefulla pionjärgärning i hemlandet, och den 28 december samma år stod hon som löjtnant vid major Ouchterlonys sida på Ladugårdslandsteaterns scen och sjöng det första svenska armémötets första sång: »Till de renas och heligas hemland vi tåga» — hon var nämligen pionjärkvartettens enda »sångfågel». När sedan Stockholms I:a kår organiserades i maj 1883, blev kapten Swenson dess första ledare. Därefter var hon kommendör Ouchterlonys adjutant, chef för musikdepartementet och kandidatdepartementet samt hjälptruppssekreterare. Redan i oktober 1900 nödgades hon på grund av sjukdom dra sig tillbaka från aktiv tjänst och blev pensionerad.

Major Swenson var en eldsjäl i detta ords fullaste bemärkelse, och därför var hon heller inte nöjd med något mindre än en religion, som krävde och gav henne allt. Trogen detta sitt religiösa ideal omfattade hon också redan från början sin nyvunna ställning som salvationist med

hela sitt hjärta och blev därigenom, rikt begåvad och utrustad med en härlig sångröst som hon därtill var, såväl sin ledare, major Hanna Ouchterlony, som sina nya kamrater till mycken hjälp och välsignelse. Att höra henne, ackompanjerande sången på sin gitarr, med den hänförelse som var henne egen sjunga:

»En väg bekväm de bjödo mig, ett kors, som var så lätt. Man bad mig blanda himlens guld med jordens slagg helt slätt. De bjödo mig att ösa fritt ur världens nöjens sjö. Jag kära fanan sviker ej! Långt bättre då att dö....»

eller:

»Att känna din kraft, att höra ditt tal, att dela ditt kors är hela mitt val... .»

kom envar att känna att det låg helhjärtenhet och allvar bakom orden och att hon, som sjöng dem, verkligen också ämnade låta dem bli avgörande för sitt liv.

Ännu då Frälsningsarmén i Sverige för ett par år sedan firade sitt femtioårsjubileum, deltog och talade major Jenny Swenson i några av högtidsmötena, och de som då voro närvarande skola sent glömma hur hon under det stora årsmötet i Konserthuset ännu en gång hissade den fana, under vilken hon för i det närmaste femtio år tillbaka hade kämpat som befälhavare på Stockholms I:a kår. Hon älskade och förblev denna fana trogen intill sin död.

Onsdagen den 2 maj fördes stoftet av major Jenny Swenson till grifte-ro. Jordfästningen ägde rum i Templet och förrättades av kommendör Johan Ögrim. Vid graven på Norra kyrkogården liksom i kvällens åminnelsemöte i Templet vittnade ett flertal äldre och yngre frälsningsofficerare om den hemförlovades liv och gärning.

Årskongressen hölls i Stockholm den 29 juni—4 juli under ledning av kommendör Charles Jeffries, en av Frälsningsarméns äldsta och mest kända ledare, senast chef för Armén i Storbritannien. Han visade sig vara en originell, djupplöjande och starkt biblicistisk förkunnare, och

5121935

hans budskap värmde, väckte och välsignade i både enskilda och offentliga möten. Resultatet av kongressen blev bland annat att ett stort antal troende sökte helgelse och andlig förnyelse och att många själar blevo frälsta.

Ett nytt och intressant inslag i kongressen blev demonstrationen i Stadion och den föregående marschen. Stridsropets referent skriver:

En kongress utan en riktig gatudemonstration skulle icke vara en frälsningsarmékongress, men för denna kongress var planerad en gatudemonstration, som skulle överträffa alla föregående. Därför var det ett vimmel av salvationister, som vid sextiden på lördagseftermiddagen samlades i Strandvägens allé. Så småningom stodo leden samlade, och tiden för avmarsch var inne. Hundrade fanor fladdrade för vinden, månghundrade instrument blänkte, och tusende röda band och tröjor lyste, där tåget drog fram. Kaskader av toner smattrade som segerfanfarer mellan husraderna, där de tre stora bataljonerna mascherade. Så brukar det vara. Men denna gång var det ännu något mer, som nästan tog den största uppmärksamheten — de dekorerade och bemannade lastbilar, på vilka Armén åskådliggjorde sina skiftande verksamhetsfält. Detta arrangemang hade nog varit omtvistat, men — tvista tillhör dem som intet våga. Här voro de nu, de aderton färgglada och dekorativa bilarna som med jämna mellanrum följde i leden. Intresse och bifall väckte de, och enligt deras utsago, som ha de flesta kongresserna i minne, ha aldrig så stora människoskaror kantat gatorna, där kongressmarscherna dragit fram, som nu. Vi vilja närmare skärskåda tåget, när det hunnit målet för sin marsch — Stadion.

Se, där komma de! Intresset från läktarna stegras. Först en ridande härold, sedan en mängd av fanor och musik. Så kommer den första bilen — en stor turist-omnibus, fylld av de äldsta pensionerade officerarna, efterföljd av en skara av dem till fots. Det fanns icke textat på vagnen, men jag såg det skrivet i ljus över deras huvuden: »Vi ha kämpat den goda kampen, vi ha bevarat tron — härefter ligger rättfärdighetens segerkrans tillreds — — —.» Men tåget fortsätter att välla in genom porten. Där kommer Stockholms division, företrädd av sin bil med Mälar-drottningen, omgiven av trumpetande härolder. Blind- och dövstumarbetets officerare komma därefter, och så följer Dala division med sin i landskapsmotiv och emblem dekorerade bil, bemannad med nationalklädda officerare. Efter sång-brigadens och strängmusikanternas hurtiga och glada skara i sina vackra, röda blusar följer manliga sociala arbetet, realistiskt symboliserat med en räddningsbåt, från vilken utkastats räddningsbojar till två sjunkande män, Göteborgs division med fiskare på sin bil, Sundsvalls division med sågverksarbetare, Uppsala division med dekorationsmotiv från domkyrkan och biskopsgården samt Smålands division med en vagn, monterad som en tändsticksask, fylld med nationalklädda sångare, som gåvo tydligt besked om var deras skilda arbetsfält voro belägna.

Därefter följde ungdomsverksamhetens avdelningar. Söndagsskolans bil med näpna småttingar och ballonger, på vilka syntes armévapnet och devisen »Ungdomen för Kristus», avlockade vänliga leenden och applåder, solstrålar och gärder i sin bil samt solvargar och scouter i sin arbetade under högtryck med tvätt, matlagning, sjukvård och övriga uppgifter, som höra till deras gebit. Missionsofficerarnas vagn och trupp väckte berättigat intresse, och Skåne division gav ett livligt intryck med sitt sjungande skördelag mellan gula kärvar. Slumsystrarna i sina blå klänningar och vita förkläden äro alltid föremål för kärlek och beundran, men när de nu företräddes av en hel barnkoloni i miniatyr på sin vagn, steg beundran till hänförelse. Norrbottens och Jämtlands divisioner med sina nordliga landskapsmotiv samt Örebro division, företrädd av en jättesko och en livligt sysselsatt skomakarverkstad, gåvo klart tillkänna sina hembygders särdrag. Östergötlands division avslutade det långa tåget. Dess bil var dekorerad i mångskiftande färger med Norrköpings bekanta tupp som huvudfigur.

Programmet i Stadion omfattade flaggparad, representerande ett flertal av de länder, i vilka Frälsningsarmén arbetar, beledsagad av ett tjugutal av respektive länders nationalmelodier; scoutlekar och -gymnastik, sång och musik, tal av kommendörerna Jeffries och Rich. Tyvärr stördes programmet i hög grad av ett stritt regn. Men att demonstrationen samlade 8.000—9.000 åskådare och åhörare innebar en framgång.

Kongressens traditionella avslutningsmusikfest hölls också detta år på Skansen, men hade förflyttats från den gamla undanskymda platsen på Nedre Solliden till den centralare Orsakullen.

Den 1 maj meddelade general Edward Higgins sin avsikt att den 10 november frånträda sitt ämbete som Frälsningsarméns general. I ett budskap, publicerat i Stridsropet av den 19 maj, kommenterade han sitt beslut i bl. a. följande ord:

Tillkännagivandet i detta nummer av Stridsropet angående mitt enligt gällande lagbestämmelser till stabschefen avgivna meddelande om mitt tillbakaträdande skall måhända väcka en förväntan om ett uttalande från min sida angående detta steg utöver endast de formella ord som det erfordrade meddelandet innehåller.

Åtskilliga skola påminna sig att jag, då jag i februari 1929 av Höga Rådet anmodades att överta ledarskapet efter numera avlidne Bramwell Booth, i och med mottagandet av denna höga ära samtidigt tillkännagav att jag icke kunde lova att kvarstå i ämbetet efter min sjuttionde årsdag.

Från detta beslut avvek jag icke, förrän jag för några månader tillbaka av ett mycket stort antal arméledare världen runt uppmanades att kvarstå utöver nämnda period. Jag ägnade under bön denna uppmaning omsorgsfullt övervägande, men efter att ha konsulterat två mycket framstående läkare angående sannolikheten av att mitt hälsotillstånd skulle tillåta en dylik utsträckning, kände jag mig tvingad att böja mig för deras ogynnsamma utslag och vidhålla mitt tidigare beslut att frånträda mitt ämbete vid slutet av innevarande år.

I Stridsropet för den 16 juni kunde kommendör Rich meddela att general Higgins lovat komma till kongressen för att säga farväl till den svenska officerskåren samt till soldater och vänner i Stockholm.

General Higgins anlände till Stockholm torsdagen den 5 juli och hälsades vid Centralstationen av officerskåren, stabsmusikkåren och en väldig skara intresserade. Klockan 10.30 f. m. ledde han ett enskilt officersmöte, och klockan 3 e. m. hölls offentligt farvälmöte i Immanuelskyrkan. I mötet deltogo prinsen och prinsessan Oscar Bernadotte, minister och fru Herman Lagercrantz, kabinettssekreteraren i utrikesdepartementet, baron C. E. H. Hamilton, representanter för folkkyrkan och frikyrkorna etc. I mötet talade baron Hamilton, som representerade utrikesministern, vilken var förhindrad deltaga, prins Bernadotte, kommendör Rich och generalen. Från svenska officerskåren överlämnades en textad adress. Ur generalens avskedstal göra vi följande utdrag:

Innan jag kom in till detta möte, tänkte jag på vad jag skulle kunna i få ord säga och önska alla salvationister. Då jag bläddrade i mitt Nya Testamente, kom jag att stanna inför ett par ord, som Paulus skrev till Titus, då han yrkade på att den tidens tjänare skulle kunna i sanning bära de svårigheter som lades på dem och inte vara motstridiga eller stå emot. Han tillkännagav för Titus att han önskade att de måtte pryda Guds, vår Frälsares, lära i alla stycken.

Jag skulle vilja önska eder, mina kära kamrater, att i alla stycken pryda vår Frälsares lära. Om någon frågar: Kunna vi förgylla guldet? Kan evangeliet förskönas? så svarar jag: Nej, men vi kunna pryda det. Jag menar att vi kunna framställa dess skönhet. Det är en uppgift för dig och mig att framställa evangeliets skönhet i våra liv. Det är en uppgift, som ligger inom vars och ens förmåga. Du kan kanske inte stå upp och predika. Du kanske inte kan sjunga, såsom somliga kunna. Du kanske inte kan påtaga dig samma ansvar, som andra kunna. Men du kan pryda Guds, vår Frälsares, lära. Det är möjligt för den svagaste att så göra. Det är möjligt för den fattigaste.

Pryd Guds, vår Frälsares, lära! Gör det genom ett rent liv. Du vet att det inte finns någon större fiende till evangeliet än dess inkonsekventa vänner. Pryd Guds lära genom att leva ett rent liv! Pryd det genom ett heligt

liv! Pryd det genom din utgivande tjänst för alla! Jesus Kristus älskade, och emedan han så gjorde, gav han ut sig själv. Han tjänade. Låt oss tjäna! Vi äro frälsta för att tjäna.

Pryd läran genom att bevara förtroendet i alla stormar. Mina salvationistkam-rater: ledare kunna växla, men Gud, den store ledaren, förbliver densamme. Vi måste lita på honom och tro att han gör allting väl. Pryd Guds lära genom att skilja dig från världen och världens väsende! Pryd läran genom att bära korset! Pryd den genom att bära på din kropp Jesu Kristi märken!

Frälsningsarméns Höga råd, den representantförsamling, bestående av kommendörer och territoriella ledare med lägre rang, som vid vakans skall välja ny general, sammanträdde i Congress Hall, London, tisdagen den 28 augusti. Till ordförande valde rådet kommendör Karl Larsson, då territoriell ledare i Norge, och till vice ordförande dåvarande arméledaren i Sydamerika, kommendörlöjtnant George Carpenter. På kvällen måndagen den 3 september kunde ordföranden meddela att commander Evangeline Booth med två tredjedelars majoritet blivit väld till Frälsningsarméns nya general. Det officiella meddelandet inflöt i Stridsropet n:r 38 och lyder:

Sedan vi, medlemmar av Frälsningsarméns Höga råd, samlade i Congress Hall, Clapton, avslutat vårt arbete och till vår nya general valt commander Evangeline Booth, vilja vi härmed uttrycka vår förtröstansfulla tro på att vi haft gudomlig ledning i detta avgörande och att vi därför ta resultatet som en uppenbarelse av Guds vilja.

Vi önska samfällt uttrycka vår uppskattning av det utmärkta arbete som vår nuvarande general, Edward J. Higgins, utfört för Armén under sin tid som sådan, och vi lova att i fortsättningen lojalt stå vid hans sida, tills han frånträder sitt ledarskap.

Vi lova vår nya general, Evangeline Booth, trohet och försäkra henne om vår avsikt att lojalt stödja henne i alla hennes planer för Guds rikes utbredande genom Frälsningsarmén.

Vi vilja, innan vi skiljas åt, använda tillfället att på nytt förklara vår tro på Frälsningsarméns konstitution, sådan den formulerats i vår stiftelseurkund av år 1878, och vår avsikt att bibehålla densamma.

Vi försäkra ånyo att vi oförbehållsamt tro på Frälsningsarméns lärosatser såsom de framställas i stiftelseurkunden och i Handbok i Frälsningsarméns lärosatser.

Vi uppmana våra soldater, underofficerare och officerare av varje rang. i alla länder och i alla grenar av vår verksamhet att förena sig med oss i en ny invigning av sig själva för syndares frälsning och befrämjandet av helighet i hjärta och liv, till Guds och Kristi ära.

Härtill teckna vi våra namn i varandras och Guds närvaro.

Den 5 september höll general Evangeline Booth sitt första möte med de territoriella ledarna och höll då ett tal, ur vilket vi göra följande utdrag:

»Den som vill vara störst bland eder, han vare de andras tjänare, och den som vill vara främst bland eder, han vare de andras dräng.»

Dessa ord mana mig att här i förmiddag ingå ett förbund med eder och låta er veta några av mina tankar med avseende på mitt tjänande av eder.

Tvingad av Guds kärlek vill jag tjäna eder i helgelse — glädjefyllt, uppriktigt och alltbetvingande i moralisk kraft. Jag vill söka att förkunna de gamla sanningarna med ny styrka och nytt liv. Jag vill söka att predika sanningen bland eder, sådan den är i Kristus Jesus. Icke med tveksam tunga eller osund, tvivelaktig lära, utan som apostlarna predikade — en predikan om den alltbehärskande principen i själen, den enda drivkraften, källan till all moral, inspirationen till all välgörenhet, det som helgar alla livets förhållanden och förljuvar varje arbete.

Jag vill predika denna sanning med ett stadigt hjärta, som icke förändras. Jag vill predika den i en ande av bön om att kunna giva er gudomlig hjälp. Varje impuls i min varelse skall tjäna detta syfte. Varje förmåga jag äger, varje kroppslig, själslig eller andlig gåva Gud har givit mig helgar jag för detta enda syfte.

Jag vill vara ibland eder som en tjänare. Jag skall icke försumma att giva eder var och en enskilt och er alla såsom ett helt — tillsammans med alla dem som äro eder kära — varje tjänst jag är i stånd till, som är i harmoni med eder höga kallelse och min upgift.

Men i förtröstan på vår Herre Jesu Kristi alltillräckliga nåd vågar jag också lova att jag i alla avseenden vill vara eder en ledare i det stora förtroendeuppdrag som edert val givit mig. Ni skall alltid finna mig vid fronten. Ni skall finna mig i främsta ledet, där striden står hetast, vilken form än denna strid må taga. Det må gälla att lösa tilltrasslade och svåra problem som verkställande general eller att i eldlinjen anfalla Kristi fiender på offentlighetens fält, det må gälla att avvända anfall, som kunna skada vår organisation eller vår minsta soldatkår — jag är besluten att ingen skall hinna till valplatsen före mig. Ingen skall få över-Iräffa mig i försakelse, ingen skall få överträffa mig i självförglömmelse.

Fredagen den 9 november frånträdde general Edward J. Higgins sitt ämbete som Frälsningsarméns högste chef. Han var vår förste valde general, och alla voro vid hans avgång ense om att det första generalsvalet utfallit på bästa sätt. General Higgins var utan tvekan Guds man för sin uppgift i en svår situation. Han tillträdde sin befattning med alla salva-tionisternas förtroende och kärlek, och han drog sig tillbaka respekterad och älskad, följd av allas helhjärtade tacksamhet. Författaren av denna historik tar sig friheten återge vad han vid farvälet skrev:

En förtjusande människa!

Det är svårt att i hast få ur pennan något annat än denna feminina fras, när man tänker på vår nuvarande general.

516General Edward J. Higgins talar i ett kongressmöte i Lägret, Lidingö, tolkad av kommendör Karl Larsson.Engelska ministerparet håller farvälsamkväm för general och fru Higgins.

Kronprinsen besöker Kurön.1934

General Higgins är verkligen en högst förtjusande människa — en ståtlig man och en charmerande personlighet, gentleman ut i fingerspetsarna, kristen av klaraste vatten, salvationist av äkta färg och en boren ledare.

Sådan var min uppfattning av Edward J. Higgins långt före det han kom att bekläda sin sista, höga post. Därför var jag en av dem som med hänförelse hälsade Höga rådets val 1929. Och de fem år, under vilka general Higgins varit högste chef för vår världsvida rörelse, ha endast styrkt min tidigare uppfattning om honom.

Det är uppenbart att Frälsningsarméns förste valde general haft at» brottas med utomordentliga svårigheter, härflutna ur de förhållanden som nödvändiggjorde sammankallandet av Höga rådet 1929. Det faktum att vår rörelse kommit genom dessa svårigheter, som nog i vissa cirklar alstrat hypernervös känslighet, utan den minsta förlust vittnar högt om general Higgins kvalitet som människa och ledare.

Tänker man så på att general Higgins regim omfattat en tid, då hela världen våndats under arbetslöshet, ekonomisk depression och politisk upprördhet som knappast någonsin förr och att Arméns verksamhet icke endast hållits gående utan även väsentligt utvecklats, ja, då förstår man att det varit en stark och vis man på toppen av vår väldiga organisationspyramid, som samlat de otaliga trådarna i sina händer.

"En förtjusande människa" — med stark kursivering av ordet människa — det säger jag främst vid tanke på personlig kontakt, som det förunnats mig få med general Higgins under de senaste åren. Ett kamratligare bemötande, en uppriktigare och varmare uppskattning av en underordnads strävan att fylla sina plikter och en kärleksfullare vilja till förståelse och hjälpsamhet har jag icke mött hos någon ledare.

Skulle man be mig nämna namnen på några av de främsta gestalter jag mött i levande livet eller i litteraturen, skulle ett av dessa absolut bli Edward J. Higgins.

General Evangeline Booth välkomnades till England och installerades i sitt ämbete vid ett möte i Royal Albert Hall torsdagen den 6 december. Hon behövde då ingen presentation — de gamla kände henne från den tid, då hon hade viktiga förordnanden i Storbritannien, och för de unga var hon bekant från besök i London samt genom

armélitteraturen och ryktet. Alla visste att hon var »sin fars dotter», skicklig organisatör och administratör, talare utan like, en charmerande personlighet och en nitisk Herrens tjänare.

Frälsningsarmén söker utnyttja alla möjliga tillfällen att tjäna Herren. Här ett exempel — det gäller ett besök på den beryktade Kiviks marknad i Skåne. Rapporten är skriven av dåvarande brigadör David Karlson.

Från alla håll i Skåne men också från närgränsande landskap går vägen till Kivik på denna stora dag. När man närmar sig samhället, ser man en kortege av bilar, alla med samma mål. Det är en oöverskådligt lång rad av bilar. Invid marknadsplatsen är det tusentals bilar parkerade och en mängd av stora bussar. Cyklar och motorcyklar äro där i obeskrivliga mängder. Man endast känner sig förvånad och häpen, man undrar var man i verkligheten är.

Det är en jättestad av vita tält, som man får söka länge för att finna maken till, och i denna ett människomyller, som är obeskrivligt. Man kan vandra tältgata upp och tältgata ned, och överallt är det packat av folk. Man står helt enkelt förstummad inför skådespelet. Människomassan böljar som vågor fram och

åter, och man har endast att följa med, och under allt detta utropas alla världens marknadsnöjen. Det finnes för mig ingen möjlighet att kunna berätta nu eller ens nämna alla de världens »sensationer» som här presenteras. Även om det nu endast är en marknad, måste man säga att det är en upplevelse att se detta väldiga folkliv. Kiviks marknad överträffar allt vad som kan tänkas i den vägen. I sitt slag måste den väl vara »biggest in the world». Dessutom är själva platsen inramad av den mest härliga natur, havet ligger just bredvid och andas djupa drag i solgasset.

Jag har i Stockholm sett rätt så stora folkskaror vid våra kongresser, utanför Stadion och vid första maj-demonstrationerna, likväl tycker jag mig aldrig ha sett så mycket folk på en gång som i Kivik. Stadspolisen i Malmö, som var utkommenderad till Kivik, beräknade besökarantalet under en dag till omkring 50.000 personer.

Ett sådant tillfälle tyckte vi att vi på något sätt borde utnyttja. Så samlades vi i Simrishamn, kapten Greta Adolfson, löjtnant Victor Nyhlin — som hade sitt stora dragspel med — och tre soldater samt undertecknad. Vi utrustade oss med Stridsrop, bibel och sångböcker, gitarrer och naturligtvis kårens fina baner. Så begåvo vi oss åstad, beslutna att bombardera marknadsfolket.

Framkomna till marknaden kände vi oss litet bortkomna till att börja med, och vi undrade hur det skulle gå. Tänk om vi skulle bli utkastade av någon, som kanske skulle tro att vi kommo för att konkurrera! Vi vecklade ut vår fana och läto oss uppslukas av människohavet. Mitt i vimlet stannade vi och sjöngo några sånger, höllo bön samt avlade ett par vittnesbörd. Det var med stor vänlighet man tog emot oss och lyssnade till vad vi hade att säga. Våra mössor lågo pä marken, och utan att vi begärde något, så kom än den ena och än den andra och lade pengar i mössorna. Det där var det bästa på hela marknaden, sade någon. Där var folk från hela Sverige, och många hade gått på Arméns möten vid olika kårer i landet. De kände till våra sånger. Ofta blevo vi uppmanade att sjunga särskilda sånger, "Ljus är min stig", "Låt mig få höra om Jesus" o. s. v. Under det att vi höllo på, kom det soldater och vänner från olika håll och hjälpte oss att sjunga, och snart hade vi en rätt så stor trupp, som deltog.

Det blev en rätt så ansträngande dag. Vi begynte kl. 1 på middagen och höllo på till kl. 10 e. m. Det var en väldigt varm dag — minst trettio grader i solen.

Den myckna vänlighet och förståelse som visades oss översteg våra djärvaste förväntningar, det var rent av en tävlan om att giva oss allt vad vi behövde. Någon bjöd hela truppen på kaffe, en annan kom och ville bjuda på läskedrycker, och det var vid flera tillfällen någon, som kom med en låda äpplen, som vi skulle ha. Det var ju så varmt, solen gassade, och svetten lackade, man tyckte kanske att det var synd om oss.

Då vi voro inne i ett tält för att dricka kaffe, ville folket att jazzbandet, som eljest spelade, skulle sluta, ty nu skulle frälsningssoldaterna spela och sjunga. Snart nog var hela tältet fullt av folk, som stilla och trevligt lyssnade till oss. En drucken yngling tappade sin hatt och hade svårt att få tag på den bland allt folket. Jag tog upp hatten

och gav honom den. Då han tackade, sade han: Tack ska du ha, det var bussigt gjort. Då han fick se att det var jag, som lämnade hatten, sade han: Jaså, de' va' kapten, då ska' du ha mera tack.

En pajas, som var klädd i benkläder med vita och röda band, kom till oss, efter det att han slutat för dagen, sjöng med i sångerna och tiggde så det stod härliga till, så att det skulle bli mycket i vår kollekt: Giv en slant till deras kassa, det ä' dom värda, ty ingen ä' som Armén.

På kvällen, då skymningen föll på, var stämningen hög. Man sjöng av hjärtans lust. Det var gripande, då den stora skaran sjöng med i sången. »Var är mitt vilsna barn i kväll», eller »Vem kan visa mig vägen till min Faders hus». Dessa människor hade förut lärt sig våra sånger och körer, nu, då de sågo fanan och frälsningssoldaterna, kände de sig hemma; detta var deras kyrka, deras religion, enkel och okonstlad är den, och just därför förstå de sig på den till någon del. En yngling,

som svor, då han stod i mötet, blev tillrättavisad av en annan, som sade: Var tyst med dej, du är ju på Frälsningsarmén, vet du inte det? Må Herren hjälpa oss att gå ut till vårt folk. Det var för fallnas räddning Jesus kom, det var för de djupast sjunkna Armén kom. Må vi vara trogna uppgiften och kallelsen!

De senaste tio åren ha kårerna i landsorten en eller flera tillsammans anordnat och lyckats få till årligen återkommande händelser allt fler stora sommarmötesdagar, »fältdagar», »truppsammandragningar» och vad man nu kallat dem. Detta år startade Uppsala, Alunda och Faringe kårer sin Frötunadag, som sedan, tack vare godsägarens, greve Carl Bernadottes av Visborg, välvilja år efter år kunnat upprepas. Detta år leddes mötena av överste Sven Wiberg från Förenta staterna, som var på besök i hemlandet. Översten anlände till Göteborg i december 1933 och stannade till slutet av 1934. Under denna tid besökte han kårer och höll möten i alla delar av landet, överallt hjärtligt välkomnad och högt uppskattad för sin originella och varmhjärtade förkunnelse.

Ett internationellt besök av högt värde var det av Chalk Farm Band, som höll musikfester i ett tiotal av landets största städer. Denna hornmusikkår från en armékår i nordvästra London, som tidigare besökt Sverige, är en av Arméns elitmusikkårer, och dess ledare, mr A. W. Punchard, anses såsom andlig, disciplinär och musikalisk ledare vara vår främste i England. Musikkåren samlade överallt stora och tacksamma åhörarskaror.

Ännu ett internationellt besök av stort intresse kan antecknas för detta år. Det var det av kommendör Narayana Muthiah under september månad. Muthiah är indier och uppfostrades i hinduismen, som han i sin ungdom ansåg vara »den underbaraste religionen i världen», men blev sedan genom Frälsningsarmén, vars friluftsmöten han börjat besöka, förd till tro på Jesus.

»Jag har icke», sade han, »tagit emot kristendomen, d. v. s. accepterat dess grundsatser, utan jag har tagit emot Kristus!» Nu hade han i samband med färden till London för deltagande i Höga rådets sammanträden beslutat fara och se Sverige, varifrån många armémissionärer kommit till hans folkmyllrande hemland. Kommendören höll möten i Stockholm samt vid kårer i Uppsala, Örebro, Östergötlands och Skåne divisioner, och överallt lyssnade stora församlingar med gripenhet till hans djupt andliga med österländsk glöd och vältalighet framburna förkunnelse och hans utomordentligt intressanta tal om Indien.

Skärgårdsmissionen, liksom alla andra grenar av vår mångsidiga verksamhet, var under året i fullt arbete. Följande, som skildrar ett »Hanna

Ouchterlony»-besök i Finland, ger en intressant bild från »skärgårdskriget», vars uppgift dock ingalunda är utländska färder eller att hålla möten på våra kårer, utan att besöka fyrskepp, lots-, tull- och fyrplatser, fiskelägen och andra platser i våra skärgårdar, där folket sällan kommer i tillfälle att höra Guds ord:

Vi lågo i hamnen i Husum. Det var onsdagen den 18 juli, och vi väntade på skapligt väder för överfarten till Finland. Men det blåste frisk ostlig vind, alltså mitt emot, och mycket sjögång var det. Vi voro annonserade i Vasa för lördagen och söndagen, och det var fjorton svenska mil dit. Under torsdagen var det ganska blåsigt, och

vinden var emot. Men mot kvällen saktade vinden av rätt bra, och vi beslutade oss för att avsegla. Vi startade alltså klockan sex. Vindriktningen var nu något ändrad och var nordost till ost, alltså litet till vår förmån. På med overallen, på med sjöstövlarna och ut i sjögången!

Pojkar, se nu till att allt nere i salongen ligger, där det skall vara, så att inget ramlar ner och slås sönder! Alla instrument måste vara nere på golvet, alla småsaker läggas upp i kojerna, ty i natt kommer vi och allt ombord att ruskas om ordentligt.

Vinden var fortfarande frisk, hård bidevind, sjön rullade, men framåt gick det. Klockan nio ropade styrman Haglund: Jag ser en kvastprick rakt förut! — Det är alldeles utmärkt, den ska vi passera, om vi håller rätt kurs. Nu har vi redan seglat tre mil på tre timmar, det var fin kurs och bra fart, fast sjön är emot. Kan vi fortsätta så, skall det gå fint, och vi får se Norrskärs fyr kanske redan klockan tolv i natt.

Ju längre vi kommo ut i Bottenhavet, dess bättre gick det. Klockan halv elva siktades Sydostbrottens fyrskepp och klockan elva Norrskärs fyr, den första vi skulle passera på finsk sida. Det gjorde ont in i hjärteroten att få passera Sydostbrottens fyrskepp och inte kunde lägga till där; det var ju natt och dessutom mycket svår sjögång. Detta fyrskepp ligger omkring fem mil från svenska kusten och har inte ofta besök från fastlandet. Vi få väl hoppas på bättre tur nästa gång. Sjögången blev mindre, och det artade sig att bli en fin färd det stycke vi hade kvar av vägen till Vasa. Så blev det ock. Jag har varit på havet tusentals nätter och sett solen gå upp ur havet oerhört många gånger, men en sådan underbar soluppgång, som det denna morgon blev, har jag dock aldrig sett. Innan solen blev synlig, skickade den före sig ett färgspel så förunderligt vackert, att vi stodo mållösa av beundran. Så kom den sakta upp ur havet, stor, majestätisk och blodröd.

Snart voro vi inne i den finska skärgården, allt gick efter beräkning, och klockan åtta på morgonen lade vi till vid kajen i Vasa. En stor skara människor kom fram till kajen och beskådade oss och vår båt. En del visste genast vilka vi voro, de hade läst våra affischer. Var skulle vi kunna få ligga månne för att ej vara allt för mycket i vägen? En av hamnstyrelsens män kom ned till oss: Det är så, att vi har hela segelregattan här, som ni ser, dessutom kommer under lördagen en del av den finska flottans största fartyg in i hamnen här. Följ med mig, så skall jag försöka leta ut en bra plats åt er, där ni kan få ligga ostörda under ert besök. Denne oerhört hjälpsamme man gjorde jag nu sällskap, och han gav en halvtimme av sin dyrbara tid för att söka upp en bra plats för vår båt. Vi måste gå genom en bro för att komma dit vi skulle. Jag gick till brovakten för att tillkännagiva att vi skulle genom bron. Han kunde ej ett ord svenska, utan bara skakade på huvudet, då jag talade till honom. Jag kunde inte begripa hur jag skulle göra mig förstådd. Han vände sig bort och trodde kanske att — ja, jag vet inte vad han trodde. Så ropade jag till honom: Båt! och gestikulerade och pekade på vår båt. Ah! Det förstod han. Båt! Jag pekade på mig själv: Min båt. — Ah, han begrep. Så pekade jag på bron och gestikulerade ännu värre, satte handen för munnen och sade: Tut, tut! (Man skall nämligen blåsa två signaler

520General Evangeline Booth välkomsthälsas vid Stockholms centralstation (till höger om generalen kommendör Charles Rich).Stockholms II :a kårs hornmusikkår uppvaktar president Kallio i Helsingfors.

Kommendör Johan ögrims åttioårsdag. (Fr. v.: Fru Blomberg, kommendör Ögrim, kommendör Rich, fru Ögrim, minister Lagercrantz, fru Rich, överste

Blomberg.)1935

för att bron skall bli öppnad.) Han begrep det hela fint och skyndade sig i väg för att öppna bron. En annan hamntjänsteman tog nu emot oss fint och vänligt och sade att om det skulle bli storm, så skulle han bereda en ännu bättre plats för oss.

Våra möten på Vasa I:a kår under lördagen och söndagen voro goda och av Gud välsignade. Frälsningsarméns ledare i Finland, överste Westergaard, hade kommit för att leda mötena. Publiken på lördagskvällen var talrik och mycket intresserad och gav oss över 240 mark i kollekt.

Söndagens möten voro givande på allt sätt. Till helgelsemötet hade en talrik församling infunnit sig. Att alla voro glada att se och höra översten det märktes väl. Gud var oss mycket nära, och en själ förnyade vid botbänken sina

löften. På eftermiddagen hade en utflykt på sjön anordnats med motorfartyget Böljan. Mycket folk var med ombord, musikkåren spelade flitigt, och undertecknad konstaterade att alla skötte sig bra på sjön. Kl. 6 e. m. var det friluftsmöte, då en stor skara flitigt lyssnade, och så bar det av under flygande fanor och klingande spel till dagens sista drabbning, som hölls i lokalen och började kl. 7. En härlig och oförgätlig stund. En bedjande själ vid botbänken.

Klockan sex på måndagsmorgonen skedde starten från Vasa till Nykarleby. En del soldater samt kårens officerare voro nere i den tidiga morgonstunden och bjödo oss farväl. Allt gick efter beräkning, och klockan sju på kvällen lade vi till vid bryggan i Nykarleby hamn. Staden ligger omkring fyra kilometer från hamnen. Någon, som befann sig på bryggan, då vi anlände, gick genast och fick tag i telefon och sände bud till kårens officerare om att skärgårdsmissionen hade anlänt. Det dröjde inte lång stund, förrän en stor buss fullastad med frälsningsfolk kom ned till hamnen. Alla rusade ut, ställde upp sig och marscherade mot bryggan, medan de sjöngo: Lägg ut, lägg ut från land o. s. v. De skulle ned för att bese båten och hälsa oss välkomna.

I Nykarleby hade Normalskolans stora sal gratis upplåtits för vårt möte, och då tiden att börja detta var inne, var salen i det närmaste fylld av en mycket trevlig och intresserad publik. Under dagens lopp hade vi gjort några utflykter i den ryktbara stadens grannskap. Naturligtvis måste Topeliusmuséet besökas. Sedan bar det i väg till Jutas' slagfält, men först besågs huset, där von Döbeln låg sjuk strax före slaget. Från den lilla höjd, där Döbelnsmonumentet nu står, se vi ut över Jutasfältet, där för 126 år sedan det hemska slaget utkämpades. Hur annorlunda var det inte nu? Höskörden pågick som bäst, människorna samlade glada upp vad skördens Herre hade låtit växa upp ur den mark som förr hade druckit strömmar av blod. Påskynda, Gud, den dag, då jorden har din frid!

Sista etappen vid finlandsbesöket var Jakobstad. Även här ligger staden omkring fyra kilometer från hamnen. Vi hade knappast lagt till, förrän chefen på kåren, kaptenen med det svenskt klingande namnet Malmberg, hoppade ned på däcket. Vad? Hur har kaptenen fått reda på att vi anlänt? Hon berättade det. Det ligger nämligen en lotsplats en mil ute i skärgården utanför staden. De hade observerat oss, då vi voro på ingående, och telefonerat till slumstationen att nu var armébåten i antågande.

Tror kapten att vi får något folk i kväll? — Om ni får? Det är så mycket folk, som sagt att de ska komma. Jag är så ledsen att vi ej skaffat en större lokal för mötet, men jag har ju ej varit vid kåren mer än en månad, så jag känner inte till så mycket ännu. Men vi får väl packa in så mycket vi kan, så får resten stå på gatan. Så skedde ock, till och med officerarnas kök var alldeles fullt, och en hel del folk stod på gatan under hela mötet, och genom de öppna fönstren fingo de höra åtskilligt de med. Från Gamla Karleby hade kommit en stor buss full med frälsningsfolk, och de uttryckte sin stora ledsnad över att vi ej hade en kväll även för dem.

Då vi vid tolvtiden på kvällen kommo ned till hamnen, funno vi ett trettiotal frälsningsmänniskor väntande på oss. De ville se båten samt vinka farväl åt oss, vi skulle nämligen starta till Sverige vid tolvtiden. Då båten lade ut, sjöngo de alla:

Lägg ut, lägg ut från land, samt: När vi samlas i himlen. Där vinkades och där ropades: Lycka på resan! — Välkomna snart igen!

Alla, som vi på något sätt hade att göra med i Finland, voro ytterst förekommande och vänliga mot oss. Den siste vi hade att ordna några affärer med var kammarskrivaren på tullkammaren i Jakobstad. Då papperen voro klara, meddelade han att det kostade tjugu mark. Jag blev litet förvånad och anmärkte att i Sverige kostar de bara femtio öre vid utklarering till Finland. Han sade då att det var omöjligt för honom att göra något åt saken, men, tillfogade han, det är inte meningen att ni skall lägga ut det här, utan det skall jag göra. Han tog därvid upp en tjugumarksedel och lämnade den åt mig. Jag träffade i går på Holmön en man, som är en riktigt inbiten seglare och som varit i Finland mycket. Han sade: Finlandssvenskarna är de raraste och vänligaste människor jag någonsin träffat. Jag håller med honom.

Så skedde starten mot Sverige klockan tolv på natten. Då vi kommo ut i Bottenhavet, voro vi ett tag starkt betänkta på att vända igen och invänta bättre väder. Det var frisk vind och en elak sjögång. Jag rådgjorde med pojkarna om vad de tyckte. Styrman Haglund ville för sin del fortsätta. Nåja, vi stävade ut till havs. Men ack vilket tjafsande skulle det inte bli hela natten i denna sjögång! Det var stark dimma vid ett par tillfällen under natten. Då vi närmade oss den svenska kusten, lättade den, men endast för några timmar, ty en stund efter det vi lagt till i hamnen i Holmön, kom den intensivare än förut och varade i ett helt dygn. Hade vi sålunda ej fått sikte på land, då vi nu fingo det, hade vi måst ligga till sjöss i dimma i ett dygn.

Under året gjordes betydelsefulla sociala utvidgningar. Mottagnings-hemmet föl kvinnor inflyttade på nyåret i nya ändamålsenliga lokaler, och ungefär samtidigt invigdes ett nybyggt annex till vilohemmet i Rönninge.

Den 21 februari invigdes den ringa begynnelsen till Frälsningsarméns hotell vid Drottninggatan 66 — det var ett tjugutal rum i övre våningen. Den 18 oktober var ombyggnaden och inredningen av den stora fastigheten hunnen så långt, att hotellet vid Drottninggatan och dess annex vid Slöjdgatan kunde förklaras öppnade. Kommendör Rich ledde, överste Nathan Svensson redogjorde för institutionens tillkomst, och greve Folke Bernadotte förklarade hotellet öppnat. Bland hedersgästerna märktes utom greven och grevinnan Folke Bernadotte, minister Lagercrantz och borgarrådet Wiktor Karlsson. Av redogörelsen, som lämnades, framgick att fastigheten i dess dåvarande skick kostade 2.431.700 kronor och innehöll möteslokal med behövliga utrymmen, sjuttioåtta resanderum, matsal och kafé, sju butiker samt ett antal kontorslokaler, de sistnämnda lokaliteterna uthyrda.

Den 11 oktober invigdes i huset vid lilla Nygatan 25, som Frälsningsarmén förvärvat, ett hotell av något enklare typ än det vid Drottninggatan, kallat Frälsningsarméns Hospits. I invigningshögtidligheterna deltogo som hedersgäster: Överståthållare Thorsten Nothin, underståthållare R. Bring, Stockholms stadsfullmäktiges ordförande, herr K. Teng-

5221934

dahl, pastor primarius, d:r Nils Widner, överdirektör G. Masreliez m. fi. D:r Widner och herr Tengdahl höllo välvilliga och uppskattande tal.

Under året öppnades följande kårer:

Askim den 7 juni

Hjo (återöppnad) » 22 september Kinna » 23 »

Hallstahammar » 8 december Lycksele » 15 »

Till fromma för arbetet ombyggdes flera armékårlokaler, och ett par kårer, Söderköping och Stockholm IX, erhöllo nya lokaler.

Med Stockholms IX :e kårs nya lokal, inrymd i Drottninggatan 66, fick Frälsningsarmén i huvudstaden sin centralast belägna samlingslokal. 'Vnna rymmer 550 personer och invigdes den 13 oktober av kommendör Rich. Bland högtidstalarna märktes pastor primarius, d:r Nils Widner, som talade om olika truppförband i Guds rikes armé, ett av dessa var Frälsningsarmén, och talaren gladdes över dess offensivanda och över att det andliga arbetet var dess väsentligaste uppgift. Frälsningsarmén syntes vara tjänaren, som gick ut till vägskälen för att där bjuda till Konungens bröllopsmåltid. Som minnesord till kårens officerare lämnade d:r Widner några ord ur 2 Mos. 20: 24: »Överallt---där jag

stiftar en åminnelse åt mitt namn, skall jag komma till dig och välsigna dig.»

Ungdomsverksamheten gick under året sin gilla gång efter ungefär samma schema som föregående år. Speciella händelser voro bl. a. en livräddarhögtid i Templet den 8 maj, då greve Folke och grevinnan Estelle Bernadotte under högtidliga former utnämndes till respektive hedersscout och -gard; arméungdomens riksläger i Norsholm den 9—16 juli — vårt största och bästa ungdomsläger dittills — samt en propagandaturné med en grupp på ett tiotal elitgarder.

Ett par officerare gingo under året i utrikes tjänst, nämligen adjutant Ernst Molin, som erhöll order som divisionschef till Island, och kapten Ruth Jonson (nu fru Allemand), som drog åstad till Argentina.

Några av de viktigaste ledarposterna bytte under året innehavare. Sålunda utnämndes överste Hjalmar Åkerberg till fältsekreterare och överstelöjtnanterna Evald Malmström, David Karlson och Axel Blomberg till respektive krigsskolechef, nationell ungdomssekreterare och organisationssekreterare.

52.3 1935

Kommendör Rich nyårshälsade de svenska salvationisterna med en artikel i Stridsropet under rubriken »Framåt marsch!» Till text för denna artikel, som var en appell till tjänst för själars frälsning, hade han valt orden: »Konungens ärende är brådskande!» Så började året och vinterfälttåget 1935 med nyårsdagen som allmän bönedag, då man vid alla landets kårer anropade Gud om väckelse. Sedan fortsatte fälttåget på ungefär samma sätt som föregående år. Skulle något särskilt nämnas från detsamma, vore det väl en cirkuskampanj i Linköping den 15—21 januari och en liknande — den andra i ordningen — i Göteborg den 5—11 februari. I båda samlades väldiga åhörarskaror till mötena, och hundratals frälsningssökande kommo till korsets fot. Krigsskolans tiodagarskampanjer voro synnerligen framgångsrika, blevo många själar till frälsning och några kårer till en betydelsefull förnyelse.

Söndagen den 27 januari radierades helgelsemötet på Stockholms I:a kår, vilket leddes av kommendör Rich. Det var det första vanliga möte som per radio utsändes från en armélokal i Sverige. Kommendörlöjtnant fru Agnes Povlsen besökte Sverige under vintern: ledde möten på flera ställen i landet och deltog i »Två dagar med Gud» i Stockholm.

Verksamheten bland de dövstumma och blinda firade den 29—30 maj sin fyrtioårsfest. Arbetet påbörjades av en frälsningsofficer, som varit dövstumlärarinna, kapten Oktavia Wilkens, och blev den första organiserade religiösa verksamheten bland dövstumma i vårt land, banbrytande och vägvisande för både folkkyrkan och de fria samfunden. Wilkens efterträddes år 1908 av dåvarande kapten Ester Carlsson, sedermera fru kommendörlöjtnant Toft. Därmed började en ny och framgångsrik tidsperiod i denna arbetsgrens historia. Dittills hade arbetet sorterat under kvinnliga sociala verksamheten, nu ställdes det under fältsekreterarens överinseende, och dess sekreterare fick större befogenhet. Från centralexpeditionen i Stockholm spändes verksamhetens nät över landet alltmera fast och planmässigt. År 1918 skedde nytt ombyte, då

5241935

brigadör (sedermera överstelöjtnant) Signe Holmgren blev chef för verksamheten, som vid fyrtioårsfesten hade åtta expeditioner och ett trettiotal officerare. Främsta syftet med detta arbete är att få de dövstumma och blinda att inse nödvändigheten av att först söka Guds rike och hans rättfärdighet. Jämte den andliga välsignelse som verksamheten på så sätt sprider söker den också i största möjliga utsträckning hjälpa de dövstumma och blinda i rent timligt hänseende. Dövstumofficeren är sina skyddslingars rådgivare och advokat, förmedlare och hjälpare i alla tänkbara förhållanden. Dövstumexpeditionerna bli sålunda hjälp-byråer och räddningsstationer, dit dövstumma och blinda vända sig i alla sina svårigheter. Den sociala betydelsen av detta arbete är därför långt ifrån ringa.

Under året skedde ett omväxlande och intressant utbyte av sång- och musikkrafter mellan Sverige, Norge och England. Under februari månad företog dragspelskvartetten en turné i England, där den överallt samlade fulla hus och fick varma erkännanden för sina prestationer. I maj gästades ett tjugutal platser i vårt land av »The Elite Band», en kombination av särskilt framstående hornmusikanter i olika londonkårer under ledning av överstelöjtnant G. Fuller, som många år varit instruktör och musikmästare i internationella stabsmusikkåren. Musikaliskt sett var denna musikkår nog den förnämsta amatörhornorkester som någonsin blåst i Sverige. En tidning skrev:

Det var, som man ju kunde förstå, någonting förstklassigt i sitt slag, denna elitkår av utvalda musikanter med den bästa uppsättning av mässingsinstrument som egentligen står att få, enkom skolade för sin uppgift och under en

anförare, vars utmärkta kvalifikationer man snart nog kom underfund med. En mera kraft-och klangfull, rent och kultiverat spelande mässingsorkester torde väl knappast ha förekommit i detta tempel — det var verkligen något exceptionellt i sin stil man fick höra. När denna ensemble fräste på ett fortissimo, blev det ljud i kyrkan minsann — men den kunde också åstadkomma de finaste pianissimon och vackraste nyanseringar —• alla voro tydligen mer eller mindre virtuoser på sina instrument, vilket också framgick av de solistiska inslagen i programmet. Det var, som sagt, en i sällsynt grad njutbar konsert i sitt slag — skada bara att inte stadens musikvänner mera talrikt infunnit sig — den musikkåren hade verkligen förtjänat fullt hus.

Några veckor i juni månad besökte vår stabssångbrigad England, och engelska »The War Cry» skrev bland annat:

Den svenska stabssångbrigaden har gjort ett utomordentligt intryck på Londons musikintresserade salvationister. Den är bland det bästa i sitt slag som någonsin besökt brittiska territoriet. Dess sång är av en mycket hög klass, och musikanternas skicklighet på stränginstrument är lika glädjande. Klädda i röda blusar med vita snören och vita hattar förete de också en mycket tilldragande anblick, då de sjunga och spela.

På försommaren gjorde den svenska stabsmusikkåren en resa i Norge, och vårt broderland i väster återgäldade den visiten med att sända hit sin stabsmusikkår. Blevo svenskarna uppskattade i Norge, vilket vi veta att de blevo, så blevo norrmännen icke mindre uppskattade i vårt land.

Stockholms hjälptruppers sommarbarnskommitté hade för sin sedvanliga musikfest i Konserthuset som talare lyckats förvärva doktor Sven Hedin, som alldeles nyligen hemkommit från sin sista resa genom Asien. Lokalen var fullpackad, och publiken var idel öra under den populäre och mästerlige talarens intressanta och fängslande tal. Ur detta, vars ämne var: »Från Galileens nejder till Gobis ökenland», göra vi följande korta utdrag:

När jag nyligen kom hem efter min långa resa, fick jag endast några dagar efter hemkomsten en anhållan om att jag skulle tala några ord vid detta stora möte och i någon mån bidraga till att skänka frisk luft och solsken och klang av friska böljor åt barn från de fattigaste familjerna i huvudstaden. Det var mig en glädje att svara ja.

Jag kom direkt från Peking, där jag hade nöjet att medverka i ett möte på Frälsningsarmén och så i någon mån understödja dess arbete i den gamla kinesstaden. Vi ha även många svenska missionärer, som kämpa för evangelium i sin Mästares vingård, och de göra det svenska namnet ära.

Jag bodde hos missionärer redan år 1897, både i det inre och yttre Mongoliet. Jag har rest från den ena stationen till den andra och alltid blivit vänligt mottagen. Om man tänker på våra så olikartade uppgifter, deras att predika evangelium bland hednafolk och vår att samla föremål från naturens olika riken eller från människolivet, etnografiska föremål eller fornsaker från flydda tider, så är det för oss en glädje att konstatera att dessa missionärer, vilkas arbete är buret av mycket högre ideal än vårt, alltid understött och hjälpt oss. Vi ha hos dem funnit husrum och förplägnad. De ha hjälpt oss med våra uppköp och insamlingar. Hur många gånger ha icke just dessa missionärers kännedom om land och förhållanden för oss varit ett skydd mot de rövarhorder som alltid lura någonstädes bland bergen norr om Gula flodens båge!

När man är på väg till den väldiga öknen Gobi, stannar man först i Peking och träffar där svenska medlemmar av Frälsningsarmén och även andra kristna samfund. Jag tänker i detta ögonblick på missionär Landin och den skara av missionärer som omgiver honom samt den svenska skola som är förenad med missionsstationen och dit jag för ett och ett halvt år sedan hade glädjen att föra prins Carl junior. Det är ganska underligt att man, när man kommer in på den svenska missionsstationen i Peking, vare sig med en prins i sällskap eller inte, alltid blir mottagen med svenska flaggor, burna av barnen i skolan. Vid mitt besök sjöngo barnen under ledning av en kvinnlig svensk missionär på ren svenska både psalmer, andliga sånger och sådana sånger som Sverige, Sverige, fosterland etc.

Går man längre västerut och korsar hela Gobi, kommer man till provinsen Sin-kiang, vars södra del utgöres av Kinesiska Turkestan eller Ost-Turkestan, där jag i mina unga år reste så mycket. När jag år 1890 för första gången kom till Kashgar, fanns det inga svenska missionärer i hela Ost-Turkestan. Det fanns blott en jesuit, en katolsk pater. Det var en underbar man i sin stora ensamhet. Han hade en rik fond av vetande och lärdom, särskilt

klassisk kunskap. Men medan jag ännu vistades i Kashgar något år senare, kommo de första svenska missionärerna. Jag träffade dem många gånger i Kashgar. Sedan växte och blomstrade den svenska

missionen under årens och decenniernas lopp till allt större fullkomning. Nu ligga stora svenska kontingenter av missionärer både i Kashgar och på andra platser där ute.

Är 1931 inträffade det stora upproret bland turkarna mot det kinesiska regementet, då alla kineser dödades i Ost-Turkestan och då även missionärernas liv svävade i fara. De svenska missionärerna i Kashgar hade en medicinsk klinik, där de vårdade turkar och även andra, mongoler, kirgiser eller kineser. De utövade en kärleksverksamhet bland infödingarna, som gjorde deras namn så ärat och aktat, att jag på hundratals mils avstånd därifrån förra året hörde turkar berömma de svenska missionärer som hade hjälpt dem ifrån sjukdomar eller sår under kriget.

Nu är min timme till ända, och jag vill sluta med att ännu en gång påminna om ändamålet med vårt möte i denna sal, att skänka hugsvalelse och vila åt hundratals barn. Må vi alla göra vårt bästa, och vi skola med all säkerhet bli rikligen lönade därför.

Så stod kongressen för dörren. Naturligtvis skulle den nya arméchefen, general Evangeline Booth, komma för att leda, och givetvis voro förväntningarna för denna högtid mycket stora — både salvationisterna och Frälsningsarméns vänner visste ju vilken strålande personlighet och lysande talare generalen var. Ett storartat program uppgjordes och förbereddes grundligt, men man glömde inte heller att ivrigt och innerligt bedja Gud för kongressen. Välkomstmöten höllos i två lokaler torsdagen den 4 juli, men generalen deltog först i lördagskvällens kongressdemonstration, som hölls i Stadion. Demonstrationen, som samlat 10.000 åskådare, föregicks av ett stort festtåg från Strandvägen till idrottsborgen, beskådat av många tiotusental intresserade. Denna demonstration, som i fråga om arrangemang var den största och mest påkostade Frälsningsarmén någonsin hållit i Sverige, kom t. o. m. de närvarande svensk-amerikanarna att säga: »Det var det ståtligaste och mest tilltalande vi någonsin sett!» Generalen gjorde sin entré i en lång procession, som drog över stadionplanen i dess längdriktning genom en spaljé av flaggor, och hälsades på det mest hjärtliga sätt. Söndagens möten i Lägret på Lidingö voro oförgätliga. Likaså det sena kvällsmötet i Stadshuset, där Borgargården var till trängsel fylld. Den synen — de många tusenden strålkastarbelysta ansiktena, som i den vackra, stilla och varma sommarkvällen blickade upp mot trappan till Blå hallen, då generalen framträdde — kom henne att säga: »Det är det vackraste jag sett» — och hon har sett mycket ståtligt och vackert under resor och i stora möten i England, Kanada, Förenta staterna, Japan och annorstädes! Och måndagens musikfest på Skansen, där generalen välkomnades av Nordiska muséets och Skansens chef, professor Andreas Lindblom, blev »pricken över i-et». Kongressens synliga resultat blev 947 frälsnings- och helgelsesökande.

Strax före kongressen meddelades det genom Stridsropet att kommendör oeh fru Charles Rich fått order att säga farväl till Sverige och att detta skulle ske redan i början av juli. Detta meddelande, som visserligen icke kom oväntat, mottogs med beklagande från alla håll. Under sina sex år som territoriell ledare i Sverige hade nämligen kommendör Rich gjort sig uppskattad av hela Frälsningsarmén och i vida kretsar utanför densamma. För att ge våra läsare en uppfattning om känslorna inför farvälet kan det vara nog att återge ett par uttalanden av då ledande stabsofficerare:

Kommendör och fru Richs tid i Sverige har varit en lycklig, ljus och framgångsrik tid.

Kommendörens ljusa och glada tro har, varhelst han gått fram, skapat en atmosfär av glädje och förväntningar. Kommendörens älskvärdhet, sympati och förståelse ha varit äkta, de enklaste och minsta ha varit säkra om hans vänliga leende och uppmuntrande ord. Man har haft ett starkt intryck av att kommendörens hela själ längtat att kunna hjälpa och välsigna alla.

I kommendören ha vi haft en initiativrik och skicklig ledare, som varit vuxen varje situation i möten och annars och som målmedvetet och trosvisst genomfört de arrangemang och planer som fastställts.

Vi ha i kommendören haft en god vän och kamrat, alltid angelägen att hjälpa, en människa, som förstått människan.

Kommendörens rika erfarenhet av Gud, livet och arbetet har gjort hans förkunnelse väckande, saklig, djup och intressant.

Fru kommendör Rich har också gjort sin stora insats och varit besjälad av samma älskvärdhet och sympati, och båda ha de offentligt och enskilt varit goda föredömen, som helhjärtat och nitiskt gjort sitt bästa för att bliva Sveriges folk till nytta och välsignelse. Därför ha de också på ett särskilt sätt vunnit vår kärlek och vårt förtroende, och i skilsmässans stund kännes djup saknad och tacksamhet.

Gud välsigne våra bortdragande ledare! Tack för allt vad ni varit och givit!

C. Gustaf E. Hielm, finanssekreterare.

Det är omöjligt för mig att sammanfatta allt gott, allt varmt, allt ljust och allt hoppfullt, som tusenden och åter tusenden salvationister och armévänner känna, då de tänka på eder, kära kommendör och fru Rich! Jag tycker mig höra en jättekor av officerare och soldater, som utropa: Tack, gode Gud, för kommendör och fru Rich!

Vi tacka Gud att han sände eder till vårt kära Sverige och att vi fingo ha eder ibland oss under nära sex år, sex lyckliga och segerrika år. Ni resa ifrån oss, men ni ha lämnat kvar efter eder hos oss ett arv, som vi skola försöka förvalta. Eder ljusa tro, eder rika kärlek, eder nitälskan för själar, eder outtröttliga arbetsiver, eder hänförelse, eder hjärtegoda vänlighet, eder okonstlade glädje — vilket föredöme har icke allt detta varit för oss alla på "fältet"!

Vi tacka eder också för att ni räckte till för alla. För den lille pojken, som stod i plattformstrappan och väntade på att få hälsa, för åldringen, som var trött av den långa vägen, för vaktsergeanten i den slitna rocken, för officeren, som höll på att digna under de tunga bördorna, för den gamle veteranen, som låg vid flodens brädd, färdig att gå över. För alla hade ni ett vänligt ord, en handtryckning, ett leende!

Vi tacka eder, käre kommendör, för den härliga förkunnelse vi fått lyssna till. Ni har upphöjt Jesus, talat om honom, till dess edra ögon voro fulla av tårar. Talat, till dess allas hjärtan gripits av Jesu Kristi kärlek. Huru skola vi kunna

528Chef sekreteraren, departements- och divisionschefer med fruar vid kommendör och fru Richs farväl Sr 1935.Kommendör oeh fru Karl Larsson hälsas välkomna, då de anlända till Stockholm år 1935.1935

glömma soldatmötena, officersmötena, två dagar med Gud-mötena, cirkuskampanjerna? Aldrig skola vi glömma dem!

Vi tacka eder för att ni delat våra bördor, våra strider och vår kamp! Vad ni varit personligen, och det sätt, varpå ni har arbetat för vår kära Armés framgång, har inspirerat oss och skall alltfort egga till fortsatt strid. Vi välsigna Gud för vad ni varit för oss och glömma eder aldrig! Tusen tack!

Den som nedskrivit dessa rader har haft den stora glädjen och förmånen att följa kommendören på många av hans resor, och på grund av det arbete som varit mig anförtrott har jag kommit i nära beröring med kommendören bakom fronten. Den han var på plattformen var han också på tåget, i bilen, på expeditionen, ; officerskvarteret. Mannen med det varma hjärtat, med en levande gudsfruktan, med hopp och ljus tro för allt och alla.

Hjalmar Åkerberg, fältsekreterare.

Farvälmötet hölls i Auditorium tisdagen den 9 juli, och i detta talade flera stabsofficerare samt minister Herman Lagercrantz, kyrkoherde Bertil Mogård, f. d. missionsföreståndare J. Nyrén, överståthållare Thorsten Nothin och prins Oscar Bernadotte, de namngivna i nu nämnd ordning. Sist hade fru Rich och kommendören ordet. Stridsropet slutar sitt referat sålunda:

Under rent av öronbedövande handklappningar, rop och trumvirvlar framträdde så till sist kommendören, som

omedelbart besvarade ovationerna genom att bedja samtliga närvarande instämma i kören Giv åt Jesus äran! Efter att så ha tackat sin trogne tolk, adjutant Gösta Blomberg, för dennes goda och väl utförda arbete, framhöll kommendören att han denna kväll särskilt bestämt sig för att icke säga något, som han icke verkligen kände. Inga ord, fortsatte han, kunna uttrycka min tacksamhet till Gud och ej heller vad jag känner med avseende på alla dessa, med vilka jag samarbetat under de sex senast gångna åren. Alltför mycket vackert har dock sagts om mig här i kväll. Jag har endast gjort min plikt. Vem skulle inte arbeta väl omgiven av så mycken kärleksfull samverkan! Vart jag nu kommer att fara vet jag inte, men jag är trygg och lugn, ty jag vet att jag är i Guds hand. Utgående från Paulus' ord i 2 Tim. 4: 7: Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat mitt lopp, jag har bevarat tron, höll kommendören härefter sitt avskedstal, ett tal, som i allvar och gripenhet knappast tidigare haft sitt motstycke. Han varnade bl. a. för den tröghet som gärna kommer med åren. Hjärtat måste klappa lika fort, även om benen gå långsammare. Låt oss fortsätta att kämpa den goda kampen! Låt oss fullborda loppet! Låt oss bevara tron! Helvetet har inte på långt när uttömt sina resurser och kommer fortfarande att göra allt för att fånga själarna. Låt oss därför sätta in all vår kraft på att söka rädda så många som möjligt. Hålla vi ut, skall en dag rättfärdighetens segerkrans ligga till reds för oss.

Sedan han avslutat sitt tal, ledde kommendören hela den stora församlingen i en brinnande bön, och så sjöngs gemensamt den traditionella farvälsången Gud dig följe, tills vi möts igen etc., medan tusende vajande händer sträcktes mot de farvältagande till en sista hälsning.

Kommendör Rich blev efter farvälet utnämnd till »British Commissio-ner», d. v. s. till ledare för Frälsningsarmén i Storbritannien och i Irland, en av Arméns viktigaste poster.

Omedelbart efter kommendör Richs farväl blev det meddelat att generalen till ledare i Sverige utnämnt kommendör Larsson, då chef för Fräls-

ningsarméns stridskrafter i Norge. Stridsropet för den 17 augusti innehöll följande välkomsthälsning:

Kära kommendör och fru Larsson!

Vi ha med glädje mottagit stabschefens meddelande att generalen utsett eder till kommendör och fru Richs efterträdare som ledare för Frälsningsarméns stridskrafter i Sverige.

Det dröjer visserligen ännu några dagar, innan ni sätta edra fötter på svensk jord, men jag vill allaredan nu, innan detta sker, genom dessa rader tillropa eder ett varmt välkommen ur svenska hjärtans djup.

Jag är icke ensam om detta utrop. Nej, här är en mångtusenstämmig kör, som med styrka deltager i detta välkomstrop, som, om icke Kölen återkastar ekot, säkert skulle höras ända fram till Oslo. Ja, kanske det når ända fram över fjällryggen.

Kommendör och fru Larsson! Ni komma ej som främlingar. Ni äro två av de våra. Vi känna eder sedan många år. Här började ni striden. Här växte ni upp med Armén. Eder varma gudsfruktan, eder nitälskan för Herrens sak, edert uppoffrande, osjälviska arbete, edra rätlinjiga karaktärer och eder tvättäkta salva-tionism ha satt djupa spår i vårt medvetande.

Vi hälsa eder därför med glad förtröstan såsom Frälsningsarméns ledare i Sverige. Vi vilja bedja för eder, slå ring omkring eder, lyssna till edra budskap, edra förmaningar och varningar samt följa edra order. Än en gång: Välkomna!

Gud välsigne Eder och Eder ingång!

Eder tillgivne G. Blomberg, chefsekreterare.

Och i Stridsropet för den 7 september svarade kommendör och fru Larsson :

Kära kamrater och vänner!

Överväldigade av alla välkomsthälsningar och lyckönskningar vi fått mottaga med anledning av det förtroende generalen visat oss genom att förordna oss till ledare av Frälsningsarméns vittomfattande arbete i Sverige sakna vi ord för att ge uttryck för våra känslor. Våra företrädare, kommendör och fru Rich, ha älskvärt givit oss en bättre rekommendation än vi förtjäna. Chefsekreteraren, överste Blomberg, som vi tyvärr knappast få mer än hälsa på,-förrän vi måste bjuda honom farväl, har å egna och allas vägnar uttalat ett varmt välkommen. Från alla delar av Sverige ha vi per telegraf och brev välkomnats av salvationister, både äldre yngre. Icke minst ha tidningarna intresserat sig för oss. För allt detta uttala vi vårt varmaste tack.

Det är nu nästan ett kvarts sekel, sedan vi lämnade Sverige. Arbetet i andra delar av världen har berett oss stor glädje, skänkt oss många erfarenheter och givit oss många kära kamrater och vänner. Vi ha i sanning funnit att den som för Herrens skull ger upp något får hundrafalt igen.

Då vi nu återbördas till hemlandet, förstå vi att i många avseenden det icke är samma Sverige vi möta, som det vi lämnade. En ny generation har vuxit upp, uppfattningen om Frälsningsarméns arbete har ytterligare stadgats, förväntningarna på vår organisation äro större, under det att de krafter, mot vilka vi ha att upptaga kampen, ingalunda försvagats. Allt detta och mycket annat gör att vi till fullo uppskatta icke endast den heder som ligger i vårt förordnande utan också förstå det överväldigande arbete och ansvar som vår ställning kommer att medföra. Om vi icke hade så många löften om kamraters lojala samarbete, skulle vi förskräckas för uppdraget. Men nu vilja vi i Herrens namn göra ett ärligt försök.

Låt oss dock ej hoppas för mycket av mänskliga ledare. Vi måste gå högre, om vi vilja ha fatt i den rätta ledningen. Det är endast om vi ställa oss till den

5301935

helige Andes förfogande, som vi kur.na hoppas på seger. Vad på oss ankommer, vilja vi helst följa Paulus' spår, själva träda tillbaka och liksom han predika Kristus Jesus såsom Herre och oss som tjänare åt eder för Jesu skull.

Vi uppskatta högt det arbete som utförts av kommendör och fru Rich och värdera den kamratliga anda som vi alltid mött från deras sida. Det skal] glädja oss, om vi i någon mån kunna vara värdiga efterträdare åt dem.

Nya strider vänta oss. Ännu är icke landet vunnet för Gud. Ni kunna lita på oss, och vi vilja lita på eder, då vi taga upp attacken mot Satans fästen. Låt oss höja fanan och marschera framåt!

Gud välsigne eder alla!

Edra tillgivna Anna och Karl Larsson.

Fredagen den 20 september välkomsthälsades kommendör och fru Larsson vid ett stort möte i Auditorium. Och så hade åter ett kommendörsskifte skett inom Frälsningsarmén i Sverige. Tisdagen den 15 oktober mottog konungen kommendör Karl Larsson i privat audiens på kungliga slottet. Under samtalet, som präglades av den största hjärtlighet, framställde hans majestät en hel del frågor rörande särskilt Frälsningsarméns arbete bland de unga samt bevisade för övrigt intresse för hela vår vittomfattande verksamhet.

Ett annat betydelsefullt ombyte inom Frälsningsarmén i Sverige ägde rum under november månad, då dittillsvarande chef sekreteraren, överste Gustaf Blomberg, lämnade sitt viktiga förordnande, vilket han innehaft sedan den 7 mars 1929, pensionerades och ersattes med överste Hjalmar Åkerberg.

Om den avgående chefsekreteraren skrev Stridsropet:

Efter en fyrtiosjuårig bana som frälsningsofficer, varunder han beklätt icke mindre än närmare ett trettiotal olika förordnanden i såväl hem- som utlandet samt senast i nära sju år innehaft chefsekreterarposten i detta land, har överste G. Blomberg i dagarna officiellt frånträtt sin aktiva tjänst, en tjänst, som i alla avseenden varit präglad av sann salvationistanda och som därför även medfört många välsignelserika och bestående resultat. I våra grannländer Finland och Norge, där översten under sin senaste omkring tioåriga bortavaro från hemlandet på resp. håll innehade ett liknande förordnande, som det han nu senast lämnat i Sverige, skall man säkerligen även

länge minnas hans stora arbetsiver och ständigt glödande nitälskan för vår organisations framgång och utveckling samt icke minst den grundlighet, varmed han sökt införsätta sig i olika situationer och förhållanden, som tidigare varit honom främmande. Många äro också de, såväl i dessa länder som här hemma, som, då de få veta om hans nu inträdda pensionering, med tacksamhet skola påminna sig vad han var och blev för dem personligen som ledare och vän, och då de så göra, skola de heller icke underlåta att tänka på fru Blomberg, henne, som troget stått vid hans sida, som villigt följt honom, varthelst det burit, och som överallt, även hon, genom sitt stora intresse för dem som befunnit sig i hennes omgivning och genom den moderliga omsorg hon ägnat särskilt de ensamma och bortglömda vunnit så mycken tacksamhet och kärlek. Den outtröttliga arbetsiver som hittills på ett så utmärkt sätt besjälat dem båda kommer icke ens nu, sedan deras aktiva tjänst avslutats, att på något märkbart sätt avmattas, ity att de allaredan på sitt närmaste framtidsprogram bl. a. ha en

gemensam resa till Förenta staterna, där de skola besöka och leda möten på så gott som samtliga av de över hela det stora landet vitt spridda skandinaviska kårerna, ett åtagande, som säkerligen kommer att bli mycket krävande och vartill vi, efter att ha framburit vårt hjärtevarma tack för allt vad de under sin långa aktiva tjänstetid varit för Sverge och sina svenska salvationistkamrater, tillönska dem stor framgång. Må Gud alltfort uppehålla och rikligen välsigna dem båda och allt framgent använda dem i sin tjänst till många olyckliga själars räddning och frälsning!

Farvälmötet hölls i Auditorium den 14 november.

Den nye chef sekreteraren, överste Hjalmar Åkerberg, och hans hustru samt hans efterträdare på fältsekreterarposten, överstelöjtnant Karl Jerrestam, och hans hustru installerades i sina nya förordnaden vid ett möte i Templet onsdagen den 4 december.

På krigsskolan hölls som vanligt en kadettkurs, samt, då kadetterna på hösten lämnat skolan, en kurs för divisionsungdomssekreterare m. fi. ungdomsarbetare samt en för ett nittiotal fält- och sociala officerare. Krigsskolan har under årens lopp bevisats mycket intresse av högt uppsatta män och kvinnor. Sålunda har den kunnat glädja sig åt besök av konungen och kronprinsparet. Den 29 november detta år besöktes skolan av prins Gustaf Adolf, prinsessan Sibylla och prins Eugen, som åtföljdes av bland andra greven och grevinnan Folke Bernadotte.

I ett flammande manifest, utfärdat från internationella högkvarteret under augusti månad, proklamerade general Evangeline Booth ett »Världen för Gud»-fälttåg att pågå till den 31 december 1936. »Den främsta avsikten med detta fälttåg», skrev generalen, »är att tillintetgöra varje slag av ondska och synd, såsom girighet, osedlighet, spelbegär, hädelse, elakhet, hat, mord, stöld, skrymteri, avund, feghet, världslighet, högmod, inbilskhet, själviskhet, lögn, ja, kort sagt varje fiende till människan. Med detta i sikte», fortsatte hon, »beordrar jag varje officer, soldat och rekryt i Frälsningsarmén över hela världen att ställa sig med i ledet av vår världsvida kämpande skara. Framåt! Världen för Gud! Må vi få jubla över din seger och i vår Guds namn resa upp baneret. (Ps. 20:6.)»

Ungdomsverksamheten hade 1935 ett år fullt av intensivt arbete. Söndagen den 6 januari (trettondagen) hölls som »Söndagsskolans dag», då det gjordes kraftiga ansträngningar för en god start i årets söndagsskolverksamhet. Påskhelgen hölls gardledarkurs vid Skuru utanför Stockholm under medverkan av bland andra kommendör Rich. Pingstdagarna hölls riksting i Norrköping för scouter och gärder. Omkring 1.000 pojkar och flickor voro samlade. Stadens t. f. borgmästare, rådman C. J. Reventberg, hälsade tingets högste ledare, kommendör Rich, och

Kommendör och fru Karl Larsson.

Chefsekreteraren, överste Karl Jerrestam, med fru.Ett militärmöte i Templet, Stockholm.1935

alla dess deltagare välkomna vid ett möte på Tyska torget. Under sommaren anordnades läger för scouter, gärder och annan arméungdom i olika delar av landet. I september hölls i Stockholm den redan omtalade kursen för

ungdomsarbetets officerare. Under oktober proklamerades och den 1 november startades en stort anlagd och sorgfälligt organiserad, hela landet omfattande kampanj för att åstadkomma en ökning av antalet barn i våra söndagsskolor. Det mål, mot vilket man siktade, var 30.000 söndagsskolbarn, vilket skulle innebära en ökning av ungefär tjugufem procent. Kampanjen skulle pågå i fem månader och annonserades under rubriken: »Fram till 30.000!»

Till utrikes krigstjänst avreste under året följande officerare: kapten Greta Egberg samt löjtnanterna Britta Kling och Aina Johanson till Tjeckoslovakiet, löjtnant Sven Lund till Argentina och löjtnant Birgit Klockars till Kina. Från Förenta staterna fingo vi motta major och fru Kristian Fristrup. Majoren hade beordrats till Sverige för att bli chef för musikdepartementet. Major Fristrup är dansk till börden, men blev officer i Amerika, där han bland annat varit divisionschef och senast var chef för Arméns pojkhem i Honolulu på Hawajiöarna. Han är en känd armékompositör och musikledare. Fru Fristrup är född i Sverige, men emigrerade i sin ungdom till Förenta staterna. Fyra nya kårer öppnades under året:

Tärna den 29 augusti Bjuv » 31 » Sävsjö » 28 september Boliden » 23 november Skene » 23 » Den 9 mars invigdes ny lokal i Tureberg. Den 16 mars togs den tillbyggnad till Norrköpings I:a kårs lokal som förnämligast innehåller lokaliteter för ungdomsverksamheten och musikkårerna i bruk. Den 24— 26 augusti hölls en stor högtid i Lidköping, då därvarande kårs nya och präktiga lokalutrymmen invigdes för sitt ändamål. Gränna nya kårlokal invigdes den 2 och 3 november, Svartviks den 16 november, Bolidens den 23—25 november samtidigt med att kår öppnades där, Kinna och Skene den 23 november.

Stridsropet kunde efter julhelgen meddela att mer än 20.000 barn och äldre hade blivit klädda och mättade under högtiden — totalsumman var nog mycket högre än den angivna, då en del fester för fattiga icke blevo inräknade.

34*

När vårdkasen är nådd, så sök med handen över ögonbrynen efter den nästa — ett nytt mål!»

Kommendör Karl Larsson, vårt lands nye arméledare, började en nyårshälsning 1936 med att citera dessa ord av Fritjof Nansen och fortsatte:

Nansen var icke kristen. Men han var en världsmedborgare av stora mått. Han mättade de svältande skarorna i Ryssland och omflyttade en miljon turkar och greker till ett nytt fosterland. Hundratusen människor, som genom kriget blevo utan statsborgerliga rättigheter, gav han sitt namn — ett nansen-pass. Nationernas förbund har aldrig haft en större man. Han handlade, när de andra diskuterade.

Mottot härovan vill jag anbefalla åt varje salvationist. Det har släkttycke med William Booth, ja, än mer, det är i Jesu Kristi ande. Det är ett råd av en man, som icke såg efter det lilla han utfört, utan efter det stora som ännu återstod att utföra, som icke ansåg något steg, som han tagit, av betydelse, utom däri att det hjälpte honom att taga det nästa.

Mer än ett tusen miljoner människor ute i världen sträcka sina händer mot ljuset, vänta i sin nöd på en förlossare. Vem skall bringa dem hjälpen, vem skall visa dem till Kristus? Om icke du och jag göra det, vem skall då göra det?

Är det för högt räknat, om jag säger att tre miljoner av vårt svenska folk befinna sig i syndens mörker, famlande omkring utan hopp, utan ljus, utan frid, utan tro på Kristus?

Borde vi icke under två år, varav det ena redan gått till ända, av dessa tre miljoner söka vinna 25.000 barn och äldre för Kristus?

Är det omöjligt? Tänk efter!

Vi ha omkring 20.000 salvationister i Sverige. Om var och en av eder, kamrater, under 1936 ville vinna en person för Kristus, så skulle målet vara nått.

General, jag har tagit en fånge, säges en soldat ha rapporterat till sin chef. Gå och ta en till! blev svaret.

Har du, min kamrat, tagit någon fånge? Gå och ta en till! Kanske många ännu icke tagit sin första fånge. Gå då i Herrens namn till verket strax!

General Evangeline Booth hade ju 1935 proklamerat ett fälttåg med mottot »Vår värld för Gud», och i anslutning till denna proklamation manade kommendören de svenska salvationisterna att söka vinna 25.000 själar för Herren under år 1936. Lyckades man? Vi veta icke. Men det strävades hårt överallt och allestädes därför, alldeles särskilt under vinterfälttåget, som i regel är årets bästa skördetid i andligt avseende.

Kommendören själv gick före med ett strålande exempel av nitälskan och arbetsintensitet. Under tiden fr. o. m. tredjedag jul och till trettondagen ledde han soldatkongresser på ett flertal platser, höll möten hela

dagarna och reste, där så var möjligt, på natten till nästa plats. Andra stora mötesserier följde, bl. a. cirkuskampanjer i Eskilstuna den 22—26 januari och i Göteborg den 29 januari—4 februari, »Två dagar med Gud» på ett flertal kårer och så enstaka möten eller serier av sådana, både offentliga och av mera privat karaktär, i alla delar av landet.

Vid kårerna ledde frälsningskriget till härliga framgångar. En notis i Stridsropet, daterat den 20 januari, lyder, »Vid stockholmskårerna har man under de senaste veckorna bett med 235 själar för frälsning. Från Östergötlands division har ingått meddelande om att man på sju kårer inom divisionen bett med ett femtiotal själar för frälsning. I Skåne division har man på sju kårer bett med sammanlagt sextionio själar, och i Norrbottens division på tre kårer sammanlagt med fyrtiofyra själar.» Under »Två dagar med Gud», som höllos i Blasieholmskyrkan, sökte 175 själar frälsning och helgelse. Dala-Järna rapporterar: »Väckelsens tider fortsätta.» Stockholms II:a kår meddelar: »Femtio män och kvinnor ha anropat Jesus Kristus om frälsning. Tjugufem rekryter ha antagits», Kiruna skriver: »Ett femtontal själar ha sökt frälsning och en stor skara Guds folk helgelse.» Degerfors citerar: »Vår store Gud gör stora under», och berättar att lokalen kväll efter kväll »fyllts av lyssnande publik och bedjande kamrater samt att människor sökt frälsning». Landskrona meddelar tjuguen frälsningssökande, Årjäng rapporterar nio. Från krigsskolans väckelsekampanj, som pågick tio dagar vid åtta kårer, rapporteras om 350 möten, 46.521 åhörare, 478 frälsnings- och helgelsesökande. Vid en av de besökta kårerna uppstod en bestående andlig rörelse, om vilken en rabulistisk platstidning sex månader senare skrev en artikel under rubriken »Väckelseepidemien på Frälsningsarmén fortsätter». Statistiken från vårens ungdomsfälttåg upptog 730 frälsningssökande, och de fjorton ungdomsdagarna i olika delar av landet uppvisade omkring 6.000 deltagare och cirka 1.500 ungdomar på knä för Jesus att söka syndernas förlåtelse eller ny andlig kraft.

Ja, detta är resultatet av ett lätt skummande på ytan i Stridsropets notis- och rapportspalter de första månaderna av 1936. Det talar dock tydligt om att strävandena för själars frälsning icke blevo utan resultat.

Den 8 januari befordrades överste Olof Nilson till härligheten från vårt sjukhem Vapenvilan utanför Södertälje, där han tillbringat någon tid.

Med honom bortgick en av den äldre svenska salvationistgenerationens mest kända gestalter, älskad och värderad både i fäderneslandet och i

Förenta staterna, där han under tjugutre år ägnade sina kropps- och själskrafter åt arbetet bland skandinaverna. Få svenska frälsningsofficerare ha vunnit en sådan popularitet och blivit så avhållna som överste Nilson. Genom sin varma gudsfruktan, sitt ständiga solskenshumör och den iver och nitälskan han uppenbarade i kampen för själars frälsning vann han hjärtan överallt, där han drog fram, och blev ett redskap till många själars frälsning. Han var en av våra mest populära sångare — hans röst var varken stor, grann eller väl skolad, men han förstod att bruka den så, att den blev en nyckel, som öppnade mångtusende hjärtan för Herren.

Överste Olof Nilson var född i Sundsvall den 10 december 1865. I tjuguårsåldern blev han omvänd vid

Frälsningsarméns botbänk och kom ett år senare till krigsskolan i Stockholm. Han var löjtnant och kapten på tio kårer och hade sedan flera olika förordnaden, bl. a. som divisionschef i sju divisioner. Är 1908 fick Nilson order till Förenta staterna, där han var ledare för skandinaviska arbetet först i Östra territoriet, sedan i Centralterritoriet. Han pensionerades år 1931. På försommaren 1935 kom överste Nilson på besök i hemlandet. Men returbiljetten, som han hade i fickan, blev icke använd. Gud behagade ändra hans resplan, som från Sverige gick direkt till härlighetens land, där han mötte sin några år tidigare hemförlovade hustru.

Den 20 mars kom ett nytt dödsbud, smärtsammare än det föregående, emedan den det gällde ännu stod mitt uppe i sin livsgärning och mänskligt att döma bort ha ännu åtskilliga år av värdefull tjänst att utföra — brigadör Erik Lund, chefen för alkoholistanstalten på Kurön, hade helt hastigt lämnat det jordiska.

Brigadör Lund var utan gensägelse en av den svenska officerskårens främsta — begåvad, originell varmhjärtad, nitisk, vittfamnande. Ned-tecknaren av dessa rader skrev till hans minnesruna och upprepar nu:

Erik Lund var en i bästa mening modern människa. Han lät sig synnerligen angeläget vara att hålla intim kontakt med utvecklingen och att förstå både det religiösa och det sociala nutidsläget. Denna åstundan gjorde honom till en av officerskårens flitigaste läsare, och som sådan lät han intet mänskligt vara sig främmande, om det endast kunde hjälpa honom att förstå människorna och deras problem samt bliva dem till hjälp. Fin och distingerad, en kristen gentleman ut i fingerspetsarna, kunde han säkert och som hemvan röra sig i förnäma och högtstående kretsar, men hans hjärta tillhörde från ungdomen de arbetande och betungade, de vilsegångna och förkomna, krogarnas, de skumma grändernas och fängelsernas folk, folket på livets skuggsidor. Vid hans minne är det många, många f. d. drinkare och f. d. fängelsekunder, som tacka Gud att Erik Lund kom i deras väg, ty detta blev dem till frälsning, och många, många, framför vilkas lastbarhets eller brottslighets karakteristikum man tyvärr ännu icke kan skriva ett »f. d.»,

5361936

känna sina ögon tåras och förnimma en hoppets stråle in i sin själ, då de komma ihåg vår hemgångne kamrats vänlighet och hans allvarliga strävan att hjälpa dem till rätta.

Men i allra högsta grad tillhörde hans hjärta barnen och de unga. Och hans förståelse för de ungas sak och hans intresse för ungdomens frälsning bevisar kanske mer än allt annat hur intimt han verkligen hade kontakt med sin samtid och dess andliga utveckling.

Erik Lunds vakenhet och klara förståelse av tidsförhållandena gjorde att han i sitt arbete, mer än de flesta i sitt, tillämpade nya idéer och metoder. Han kunde i det fallet vara nog så djärv, men hans klara intellekt och hans säkra smak gjorde att han aldrig förföll till billigt effektsökeri och tarvlig smaklöshet.

Brigadör Erik Lund föddes i Dannemora den 6 maj 1877 och kom till krigsskolan från Uppsala den 17 februari 1900. Efter att ha innehaft åtskilliga förordnanden såsom kårofficer, bland annat såsom befälhavare vid några av landets största kårer, och en del speciella förordnanden, blev brigadören i augusti 1917 utnämnd till fängelsemissionär och ett par år senare till assisterande sekreterare för vårt manliga sociala arbete. Någon tid därefter förordnades han till assisterande nationell ungdomssekreterare, varefter han innehade posten som t. f. socialsekreterare samt därefter som sekreterare för organisationsdepartementet för att den 20 september 1934 utnämnas till chef för vårdanstalten på Kurön.

En påminnelse om Frälsningsarméns i Sverige stora, betydelsefulla och synnerligen uppskattade insats i Arméns missionsverksamhet i hed-navärlden gavs under februari månad, då major Verna Olsson och adjutant Tora Rydén återvände till sina arbetsfält i Korea, den förstnämnda för fjärde gången, och major Clara Olson och adjutant Hulda Janson foro tillbaka till Sydamerika. Någon månad senare reste också adjutant Astrid Ryman till Sydamerika för att där tjäna under Arméns fana. I utrikes krigstjänst drogo också adjutant och fru Bertil Thyrén, som reste till Estland för att bli kårledare på Tallins I:a kår.

I syfte att möta svenska pojkar på deras egen mark med metoder, som voro anpassade efter pojkars psyke, startade Frälsningsarméns livrädd-ningsscoutorganisation sitt arbete i december månad år 1915. Scoutrörelsens

idéer och principer äro ju icke alldeles främmande för pojkars sinnen. Det har ibland våra svenska pojkar praktiserats »scouting», långt innan den organiserade scoutrörelsen bildades, fastän icke i så fasta och bestämda former. Det var därför naturligt att Frälsningsarméns scoutrörelse hälsades med glädje av många pojkar såväl som föräldrar och ungdomsledare, vilka i rörelsen kunde se en god skola för det uppväxande pojksläktet. Organisationens syftemål är ju att bidraga till att uppbygga friska och starka kroppar, dana goda, manliga karaktärer, upp-

väcka kärlek till Gud och medmänniskor samt uppfostra de unga till goda och nyttiga mäniskor. Organisationen vill vara en karaktärsskola för pojkar, dana goda medborgare icke endast i vårt kära Sverige utan även i Guds rike.

Under de första åren kallades organisationen »Pojkbrigaden». Dess förste ledare var brigadör G. Grönvall. Den första brigaden bildades i Örebro av sergeant J. Ekdahl, och den räknas i dag som en av de förnämsta brigaderna i landet. I Stockholm bildades år 1916 fyra brigader. I december månad år 1916 skedde ledarombyte, då dåvarande stabskapten David Karlson mottog order som ledare för scoutarbetet. Organisationen hade då knappast hunnit mer än få de yttre konturerna av arbetet uppdragna, varför det förelåg ett hårt arbete att organisera, stärka och befästa organisationens idéer och principer samt bygga upp organisationens yttre byggnad. Som ett resultat av ett energiskt och målmedvetet arbete bildades den ena brigaden efter den andra runt om i vårt land. Unga män med intresse och förståelse för saken ställde sig som ledare för de olika brigaderna. Arbetet gick framåt.

Några bemärkta händelser i scoutorganisationens historia skola säkert intressera. År 1918 hölls det första scoutlägret för stockholmsscouterna på Kurön. Det första sommartinget hölls i Stockholm samma år under ledning av kommendör J. Ögrim. Uppsala och Örebro blevo tingsplatser för scouterna år 1919. År 1920 omorganiserades rörelsen efter fullständigt scoutmönster och fick sitt nuvarande namn. Sommarting ha sedan hållits i Västerås år 1920, i Göteborg 1921, i Stockholm 1922, i Västerås och Kristinehamn 1924, i Uppsala 1925, i Nyköping 1928. Från och med år 1929 ha sommarting anordnats gemensamt för scouter och gärder, vilka ha hållits i Södertälje, Örebro, Jönköping och Norrköping. Dessutom ha hållits sommarting och läger i de olika divisionerna, »Kongressläger» på Kungl. Djurgården, Stockholm, scoutledarkurser på flera platser.

Den 4 och 5 april höll L. S. tjuguårsjubileum med demonstrationer och möten i Templet i Stockholm. En andra akt i tjuguårsjubileet var det sommarläger som hölls på Stora Timrarö i Stockholms skärgård. Lägret. som samlat 250 deltagare från Boden i norr till Malmö i söder och gästades bl. a. av kommendör Larsson och dåvarande ungdomssekreteraren för Storbritannien, överstelöjtnant Joshua James, var på allt sätt lyckat. Samtidigt med scoutlägret hölls ett gardläger i närheten av Stockbysjön i Lidingö. Detta läger hade 150 deltagare från nord-

ligaste norr till sydligaste söder i vårt avlånga land, och allt, som förekom på dess schema, blev till nytta och nöje. Men dessa voro icke sommarens enda, även om de voro de största.

På våren avled Frälsningsarméns mångårige juridiske rådgivare, förre t. f. landshövdingen i Västmanlands län, Herman Uddén. Den bortgångne var född i Kumla år 1850, blev student i Uppsala 1869, extra länsnotarie i Värmlands län 1874 och i Västmanlands län 1876, vice häradshövding samma år, landskamrerare 1886 och landssekreterare 1888. Under en period fr. o. m. 1916 var han tillförordnad landshövding. Landshövding Uddéns kunskaper och erfarenheter togos ofta i anspråk för allmänna uppdrag, bl. a. i flera kyrkomöten. Under många år var han vår jurist och var ledningen för vår finans- och fastighetsavdelning till ovärderlig hjälp.

Skepparen på skärgårdsmissionens båt, brigadör Ludvig Görling, kunde annandag pingst i sin loggbok skriva in en egendomlig händelse. Han berättade sedan om den i Stridsropet:

Annandag pingst besökte vi Svinbådans fyrskepp och höllo möte ombord klockan ett på middagen. Sedan vi druckit kaffe tillsammans med besättningen och tagit farväl av dem, hade vi att utföra en egendomlig ceremoni. Natten till den 12 september förra hösten sjönk karlstadsskonerten Ägil ett litet stycke från fyrskeppet, varvid

kaptenen och två besättningsmän följde med i djupet. En bror till kaptenen hade tillskrivit oss och bett oss att, då vi kommo till dessa farvatten, gå till olycksplatsen och nedsänka en krans i havet. Detta skedde denna eftermiddag. På fyrskeppet visade man ungefär var fartyget sjönk och berättade bland annat följande om olyckan.

Fartyget, som var lastat med järn, sprang läck helt hastigt. Man styrde mot danska kusten för att försöka sätta det på land och på så sätt rädda det och människoliven. Men motorn stannade, och fartyget sjönk så fort, att man inte ens hann sätta ut livbåten. Kaptenen och en till följde med fartyget till botten. De övriga fingo tag i något trävirke, som de höllo sig uppe på, samt simmade bort, så fort de kunde. Snart fingo de syn på en ångare, som de nu, efter att ha övergivit vad de förut flöto på, simmade rakt emot, men fastän denna var dem ganska nära, observerade ingen dem ändå. Om en stund fingo de se en annan farkost, en dansk tremastad skuta, och nu gällde det att till varje pris väcka de ombordvarandes uppmärksamhet, då den kom i närheten. Det var ett kraftprov av ovanliga mått dessa män avlade, då de simmade i två timmar med all kraft, utan att ha det allra minsta att flyta på, och tänk att det lyckades dem att göra sig uppmärksammade av fartygets besättning! En av de simmande var kocken på Ägil, sexton år gammal. Han ropade flera gånger till de andra att de inte skulle simma ifrån honom. Han var också i närheten, när räddningen kom, men hans krafter voro då så uttömda, att han sjönk, just då han om endast några minuter skulle ha blivit räddad. Det var alltså tre av fem man, som gingo till botten. De två räddade fördes först till Svinbådans fyrskepp och sedan med motorbåt, så fort sig göra lät, till Höganäs och därifrån till sjukhuset.

Vi voro alla djupt gripna, då vi under sång och bön sänkte kransen i djupet.

I juni månad skedde ett par betydelsefulla förändringar inom vår högre administration. Överstelöjtnant Axel Blomberg pensionerades och

ersattes på organisationssekreterarposten med överstelöjtnant Ernst Lundström, förut sekreterare för manliga sociala verksamheten. Till chef för »manliga sociala» utnämndes överste Carl Nielsen, dansk till börden och tidigare chefsekreterare i Holland.

Årskongressen hölls den 3—8 juli under ledning av internationelle sekreteraren, kommendör Arthur Blowers, och hans hustru. Programmet var i stort detsamma som tidigare år: välkomstmöte i Konserthuset, fältdag på Lidingö, avslutningshögtid på Skansen och så en rad möten av olika slag i Templet, Blasieholmskyrkan och Betesdakyrkan. Folktillströmningen var god, och 225 själar antecknades som frälsnings- och helgelsesökande.

Om sommarfälttåget må vidare antecknas mötesturnéer under pingsthelgen Mälaren och Roslagen runt av två grupper officerare och kadetter från krigsskolan, vardera på tjugufem personer, som besökte sammanlagt sexton platser, samt en ny »stordag» — i Bodafors — den 14 juni och en bilkampanj i Östergötlands division.

Kronprinsparet besökte under en norrländsk resa Boliden den 22 juli, och D.K.H. togo sig tid att också göra en titt till Frälsningsarmén, där kårens solvargar och scouter paraderade och soldatkåren med sina officerare i täten hälsade de höga gästerna. Blommor överlämnades till kronprinsessan, sången »Sverige för Gud» sjöngs, och en officer hälsade de kungliga. Kronprinsen svarade i ett anförande och önskade Frälsningsarmén välsignelse och framgång i sin gärning i »guldsamhället».

I slutet av juli månad hålles vid Kokkolaforsen i Torne älv, ett par kilometer från Haparanda, den s. k. sikdagen, då man i Torne älv fångar den första siken. Denna söndag samlas stora skaror av folk till Kokkola. Dit komma då också frälsningsofficerarna och soldaterna i Haparanda för att bjuda de nöjesfirande skarorna evangelium. Detta år rapporterade man: »Sjung halleluja! Jesus har blivit min herde och vän. Sjung halleluja åter och åter igen! Denna kör sjöngo vi flera gånger under den s. k. siksöndagen — —• —. Vi kommo ej endast med sång ooh musik utan även med levande Guds ord, som gjorde ett mäktigt och även, såsom vi hoppas, bestående intryck på åhörarna. — Samtliga möten voro goda och givande.»

På hösten ägde åter ett departementschefsskifte rum. Överste Gustaf Hielm, som under många år varit finanssekreterare, frånträdde denna post, lämnade den aktiva tjänsten och pensionerades. Till hans efter-

5401936

trädare som chef för vårt finansdepartement utnämndes överstelöjtnant Jan Wahlund, som närmast förut varit revisionssekreterare. Överste Hielm tillhörde den grupp av framgångsrika officerare som kommo med 1888. Största delen av sin karriär hade han förordnanden vid vårt högkvarter, men hade också haft andra poster i hemlandet, bland annat som divisionschef. Under åtskilliga år tjänstgjorde han i Indien och sedan i Finland. År 1896 ingick överste Hielm äktenskap med dåvarande stabskapten Selma Andersson, som under tio års tjänst hunnit vara kårledare, krigsskoleofficer och divisionschef.

Fortbildningskurser för officerare höllos den 25 april—1 maj och den 20—25 november, den förstnämnda för officerare från den sociala verksamheten, som till ett antal av nittio voro samlade i Stockholm, den andra för både fält- och sociala officerare, också den med ett nittiotal deltagare. I fortbildningssyfte höllos också en serie musikantmöten, som sammanlagt kunde räkna 500 deltagare. Ungdomsledarkurser i Stockholm och Norrköping kunna också räknas till strävandena i denna riktning.

Ungdomsverksamhetens stora nummer under året var den föregående år startade kampanjen under mottot: »Fram till 30.000!» Målet nåddes icke, men resultatet blev dock mycket gott, i det våra söndagsskolor vid kampanjens slut kunde rapportera 29.042 inskrivna barn, vilket innebar en totalökning på omkring 7.000 sedan kampanjens början.

Inom de sociala verksamhetsgrenarna drevs arbetet för fullt, och åtskilligt nytt kom till. Ett nytt sommarhem för gamla öppnades utanför Västerås. Den fastighet i Lännersta som tidigare förhyrts för sommarhem för trötta mödrar och späda barn inköptes under året och utvidgades genom uppförandet av en ny villabyggnad. Hotellet i Stockholm utvidgades under året med ytterligare tjugufem rum, vilka invigdes i maj månad, och hade därmed över hundratalet gästrum.

Under året öppnades två kårer:

Malmö III den 24 mars Segeltorp » 29 augusti

Tre nya lokaler invigdes — Segeltorp, Karlsborg och Örebro II.

I slutet av året besöktes ett flertal kårer i vårt land av kommendör George H. Davis från Förenta staterna, som höll serier av väckelsemöten och hade glädjen se mycket vunnet för Guds rike. Och i samband med julhelgen utfördes ett väldigt arbete för att bekläda fattiga barn och ge behövande julmat.

541 1937

Omedelbart på nyåret började det sedvanliga vinterfälttåget för själars frälsning vid alla våra kårer. Med kraft och energi gick man till verket, och resultatet uteblev icke. Soldatkongresser, cirkuskampanj i Göteborg, en fem dagars mötesserie på Folkets hus i Sandviken, ungdomsdagar, officersmötesserier med offentliga demonstrationer etc. tillhörde fälttågsplanen. Kommendörlöjtnant G. Davis från Förenta staterna avslutade sin kampanj i början av januari och kunde då rapportera att han under två månader sett 770 frälsnings-och helgelsesökande vid botbänkarna, där han lett möten. Krigskolans tiodagarskampanj vid åtta kårer, som hölls den 20 februari—1 mars, uppvisade följande statistik: 250 hållna möten med ett närvarandetal av 46.000 personer och 605 frälsningssökande vuxna och barn.

Sommaren kännetecknades av en rad stora fältdagar. I Stockholm hölls i samband med söndagsskolornas sommarfester i början av juni en »Hagadag», som utföll synnerligen lyckligt. Det beräknades att mötesdeltagarna under dagen snarare över- än understego 10.000-talet. Andra stora fältdagar voro: Motala-, Sturefors-, Bodafors- och Kinne-kulledagen, alla dessa sistnämnda ledda av kommendören. Folkskarorna kunde på varje plats räknas i tusental.

Årskongressen ägde rum första veckan i juli och leddes av kommendör Karl Larsson. Välkomstmötet hölls för första gången i Alvikshallen, som visade sig vara en utmärkt lokal för ett sådant ändamål och där 3.500 personer voro samlade. Under söndagen höllos tre möten i Lägret på Lidingö, vart och ett med 4—5.000 deltagare.

Ungdoms- och musikdemonstrationen på middagen var både i fråga om publikanslutning och i andra avseenden dagens höjdpunkt. Programmet, som hade sex huvudpunkter och fjorton underavdelningar, avsåg att illustrera betydelsen av Frälsningsarméns världsomspännande verksamhet samt att hylla de fallna hjältarna. På kvällen var det sång- och musikfest på Stadshusets Borgargård, som var fullpackad. Avslutningen skedde traditionsenligt på Skansen, där den egentliga musikfesten ägde rum vid Ren-

berget, men fick en fortsättning på Solliden, där Stockholms I:a kårs hornmusikkår konserterade mellan kl. 9 och 11 e. m.

Ett flertal kurser av olika slag anordnades under året. I Jönköping hölls under påskhelgen en gardledarkurs, och samtidigt hade man i Örebro en kurs för scoutledare. På hösten höllos ungdomsledarkurser i Jönköping och Västerås och musikledar-, censurunderbefäls- och officerskurser i Stockholm. I alla dessa kurser medverkade kommendören.

Frälsningsarméns internationalism fick under året många illustrationer, bland annat genom besök från andra länder — vi nämna Arméns chefrevisor, kommendör Ch. Baugh, och ledaren för internationella krigsskolan i London, kommendör Samuel Hurren — samt genom förflyttningar utrikes av svenska officerare, överstelöjtnant Emanuel Sundin, senast divisionschef i Stockholm, utnämndes till chefsekreterare i Danmark och flyttade med familj till Köpenhamn under januari månad. Major Karl Hartelius, senast befälhavande officer på Stockholms I:a kår, erhöll order som divisionschef för Lettland, som under sommaren införlivades med det svenska territoriet.

Överste E. Lindvall, som under många år arbetet i Sydamerika, tillbringade tillsammans med sin hustru en tid av vila i hemlandet. I början av mars reste överste och fru Lindvall till England för att fortsätta till Filippinerna, där översten skulle plantera Frälsningsarméns fana, som hittills ej vajat där. Dottern, kapten Florence Lindvall, som blivit officer och arbetat i Sverige, gjorde sina föräldrar sällskap för att med dem arbeta på det nya fältet. Senare avskildes för och reste till Filippinerna kaptenerna John Sundberg och Arne Johnsson. Som missionär till Indien utreste kapten Hans Gilbertson.

En hel lång rad missionsofficerare, som tillbringat en längre eller kortare semester i hemlandet, återvände under året till respektive arbetsfält. Vi nämna: överstelöjtnant J. Hedén, Indien, major och fru Johan Jennerström, Holländska Ostindien, major och fru Axel Sjödin, Sydamerika, major Ellen Lindkvist, Korea, major och fru Ivar Dimberg, major Anna Bengtsson, adjutant Gertrud Borg och kapten Ellen Nilsson, Indien, major Hildur Palm, Holländska Ostindien, major fru Mathilda Åkerholm, Korea, och major Emma Eriksson, Kina.

Under året skedde åtskilliga utvidgningar och förbättringar inom den sociala verksamheten. På våren nyinvigdes pensionatet för kvinnor i Malmö efter genomgripande restaurering och förbättring. Två nya sommarkolonier för barn öppnades, den ena utanför Lund, den andra utan-

för Uppsala. Likaså ett vilohem beläget i Åvik, Tollarp. Söndagen den 13 juni invigdes Lännerstahemmet för trötta mödrar med små barn efter under vintern skedd tillbyggnad och förbättring. Tillbyggts hade ett annex med sov- och lekrum för barnen, ligghall för mödrarna, mattält och torklider vid tvättstugan. Sommarhemmet Ekbacken, för gamla kvinnor, fick även ett trevligt och välbehövligt annex.

En kår öppnades under året, nämligen Storuman den 4 september.

Bland årets episoder nämna vi att Falu kårs strängmusikkår under en sommarturné till en del kårer i Göta- och Svealand stannade vid Fridhem och uppvaktade prins Carl och prinsessan Ingeborg samt de belgiska kungabarnen, som gästade Fridhem, med sång och musik. »Prinsparet voro mycket vänliga, beundrade våra vackra national dräkter och gjorde sig underrättade om vår färd genom landet», skriver rapportören och tillägger: »Prinsen gav oss därefter tillåtelse att bese den vackra parken vid Fridhem.»

Vid den lappriksdag som hölls i Arvidsjaur under oktober månad valdes Frälsningsarméns fjällmissionär, major

Andreas Wilks, att fylla den ena av de två vice ordförandeplatserna. Majoren var före sin officerstid ordförande i samefolkets första sociala sammanslutning, Åsele-Vilhelmina lappförening, och anses som en av sitt lilla folks främsta representanter och förtroendemän.

I De gamlas utställning i Blå hallen, Stockholms stadshus, deltogo en del pensionerade frälsningsofficerare. Sålunda var överste Axel R. Assarsson representerad med några träsnideriarbeten och brigadör Gustaf Grönvall med en tavla i korsstygnsbroderi. Brigadör Hildur Högberg och kommendant Stina Hedman utställde en ryggåsstuga och en dalastuga, den första befolkad av tomtar den andra av folk i daladräkter. Dessa små stugor väckte särskild uppmärksamhet och beskådades med intresse och beundran bl. a. av hans majestät konungen. Major Konrad Zandin exponerade en modell av Kurön, kommendant Vilhelmina Eriksson en duk i indisk hålsöm och kommendant Anna Håkanson ett lakan och örngott med virkad spets. Alla våra konstförfarna gamla kamrater hade heder av sina arbeten.

Åtskilliga förflyttningar ägde under året rum inom de administrativa officerarnas läger, somliga nödvändiggjorda av pensionering eller dödsfall. Att efterträda hemförlovade överste Nathan Svensson som fastighetssekreterare beordrades hans närmaste assistent, brigadör Georg Nilson. Överste Per Hed, Frälsningsarméns i Sverige oförlikneliga pen-

ninginsamlare och representant inför myndigheterna och högtstående personer, pensionerades officiellt, men gör fortfarande full tjänst. Omedelbart efter pensioneringen reste han och fru Hed till Förenta staterna för att delta i skandinavisk-amerikanska verksamhetens femtioårsjubileum. Till hans efterträdare som chef för subskriptionsdepartementet utnämndes fr. o. m. den 5 augusti brigadör Lennart Stenberg. Brigadör Agnes Hallberg efterträdde den 1 oktober överstelöjtnant Signe Holmgren som sekreterare för verksamheten bland dövstumma och blinda.

Ett flertal frälsningsofficerare, bl. a. några gamla och synnerligen välkända, befordrades under året till härligheten.

Överste Nathan Svensson kallades till högre tjänst efter en lång tid av sjukdom den 11 januari. Med överste Svensson förlorade Frälsningsarmén en av sina starkaste och mest inflytelserika män, känd, aktad och respekterad långt utanför dess egna led. Han ägde ett skarpt huvud och en icke vanlig affärsbegåvning, en god skolunderbyggnad och en omfattande beläsenhet, en rik erfarenhet och ett fenomenalt minne. Allt detta bidrog till att göra honom utomordentligt nyttig och värdefull inom Armén, som ägde hans ärliga väsens och starka karaktärs hela kärlek. Han kunde skarpt uttala sin mening, men var under allt lojal salvationist och helhjärtad kristen.

Nathan Svensson föddes i Asarum i Blekinge län den 30 november 1873 och var således vid sin bortgång något över sextiotre år gammal. Den 19 juni 1894 kom han till Frälsningsarméns krigsskola från Växjö, där han just avlagt folkskollärarexamen. Kadettiden varade endast några få dagar, varefter han beordrades till Stockholms I:a kår. Efter förordnande vid några kårer beordrades han till högkvarteret, där han innehade förordnanden vid handelsdepartementet samt finansdepartementet, tills han år 1905 utnämndes till assisterande finanssekreterare. Ett år senare kallades han till England för att upptaga förordnande där, och i april år 1907 beordrades han till Indien, där han var stationerad i tre år. Efter en kort tid i hemlandet kommo återigen order till utrikes tjänst, först till Danmark och senare till Schweiz. Den 1 augusti 1916 återbördades han till hemlandet och upptog då förordnande först såsom divisionssekreterare och senare såsom divisionschef i Göteborgs division, innan han den 4 september 1920 utnämndes till fastighetssekreterare, vilken post han sedan innehade ända till sin hemförlovning.

Det är svårt att i få ord uttala vad han betydde för fastighetsdeparte-

mentet, men ett faktum torde vara att ingen kunnat sköta det bättre än han. Lagkunskap, särskilt då sådan, som

hade med fastighetsväsendet och affärslivet att göra, var hans stora intresse. En framstående jurist, som han i äganderättsfråga grundligt slog på fingrarna, sade en gång med stor beundran i rösten till den som skriver detta: »Överste Svensson är den skickligaste amatörjurist jag träffat. Det han inte vet om fastighetsförvärv och äganderätt, det är inte värt att veta.» Hans sista betydelsefulla gärning var planerandet och grundläggandet av Svenska Stiftelsen för Frälsningsarmén, varom mer tidigare i denna skrift. Svenssons kunskaper och begåvning togos också i bruk för allmänna uppdrag. Han var sålunda medlem av stadsfullmäktige och byggnadsnämnden på Lidingö, där han hade sitt hem och för vars sunda tillväxt och utveckling han varmt ivrade.

Brigadör John Appelberg, som befordrades till härligheten den 14 juli, tillhörde också den gamla stammen. Han föddes i Stockholm den 6 juni 1872 och kom till Frälsningsarméns krigsskola i början av år 1890. Sedan följde en skiftesrik bana med förordnanden vid högkvarteret, kårer, divisionshögkvarter och inom det manliga sociala arbetet. Under ett år var han ledare för Helsingfors I:a kår i Finland. Den allra största delen av sin officerstid var han emellertid knuten till redaktionen, dit han för andra gången fick order år 1915. År 1920 utnämndes han till redaktör för vår barntidning, Den Unge Soldaten. Appelberg var begåvad poet — skrev oftast under signaturen Ludvig — och har författat ett flertal mycket sjungna och högt skattade armésånger. Han var en djupt allvarlig och rent av pedantisk människa, varmhjärtad i sin gudsfruktan och nitisk i sin gärning.

Fru överste Agnes Dahlberg hemförlovades den 20 augusti. Fru Dahlberg eller Agnes Axéll, som hon hette, innan hon ingick äktenskap med dåvarande major Anders Th. Dahlberg, föddes i Stockholm den 5 juni 1872 och kom till krigsskolan från Linköping den 14 juni 1889. Efter att ha innehaft åtskilliga förordnanden som kårofficer beordrades hon till krigsskolan och utnämndes sedan till ungdomssekreterare och därefter till divisionsofficer. År 1907 ingick hon äktenskap, men var sedan sin man en god hustru och en utmärkt rådgivare och hjälpare i hans arbete. Fru Dahlberg var säkerligen en av våra mest begåvade och starka kvinnliga officerare. Hon hade ett klart intellekt och en fast vilja, hon visste vad hon ville, förstod att klargöra sina intentioner för andra och att genomdriva sina önskemål.

5461937

Överste Hammar tillhörde pionjärerna i Frälsningsarmén i Sverige. Hans långa tjänst upptog många viktiga och ansvarsfulla uppdrag, och med en aldrig sviktande trohet och lojalitet mot Gud och Frälsningsarmén förvaltade han de pund som blivit honom givna. Arbetsbördorna voro väl ofta tunga, kanske ibland för tunga, men kärleken till och omsorgen om det som hör Guds rike till gav honom nåd att giva all sin tid och sin kraft för sin Herre.

Överste Hammar föddes i Väse i Värmland den 12 april 1867. I tidiga år kom han till Stockholm för att utbilda sig till affärsman. Genom läsningen av ett Stridsrop blev hans intresse för Frälsningsarmén väckt, och han började besöka dess möten. Det dröjde ej länge, förrän han gav sitt hjärta och liv åt Gud och till hans tjänst. Han blev soldat i Stockholms II :a kår och blev år 1886 kadett vid högkvarteret. Någon krigsskola fanns icke då, utan kadetternas fostran bestod till största delen av praktiskt arbete vid kårerna. Så följde under de närmaste fyra åren en rad olika förordnanden på kårer och vid högkvarteret. År 1890 blev han högkvarterets kassör, och år 1893 utnämndes han till handelssekreterare, vilken post han innehade i tio år. Under åren 1903—1911 var han chef för manliga sociala arbetet för att sedan upptaga förordnande som divisionschef i Smålands och senare Stockholms divisioner. I början av år 1919 förordnades han till assisterande chefsekreterare, och endast någon månad senare anförtroddes åt honom den mycket ansvarsfulla och krävande posten som chefsekreterare. Efter att förtjänstfullt ha innehaft denna post i tio år förordnades översten åter till handelssekreterare och kvarstod på denna post till den 1 maj 1932, då han efter uppnådd pensionsålder frånträdde aktiv tjänst.

Överste Hammar var en fin människa, en sällsynt rättsinnig och sann kristen och en ovanligt uppriktig och rätlinjig salvationist. Ingen, som lärde känna honom, kunde någonsin betvivla hans syftens uppriktighet och hans viljas ärlighet, och ingen, som haft med honom att göra, kan förneka att han i sitt uppträdande och sin umgängelse var en gentleman av hög moralisk och religiös standard. Möjligen kan det sägas att han i sina stränga krav på rättfärdighet, grundlighet och korrekthet ibland gick en aning för långt, något som dock måste anses mer hedersamt än undfallenhet inför brister och fel för popularitetens skull — popularitetsjakt är en sport, som

överste Hammar aldrig bedrev. Ett starkt pessimistiskt lynnesdrag, säkerligen till dels orsakat av mångårig ohälsa, och en konservativ grundsyn på händelser och företeelser inom den

kristna verksamheten, enkannerligen i Frälsningsarmén, gjorde också att han inte var så lättillgänglig, som somliga menade att han bort vara, och att han tog allvarligare på många av våra problem, än somliga funno opportunt. Men, som sagt, hans ärlighet och uppriktighet i strävandet för Guds rikssak kunde inte ställas under diskussion, och han hade en fullständig lidelse för Arméns bevarande i den gamla goda tidens anda och slagkraft. Därför arbetade han praktiskt taget natt och dag, särskilt under sina många år som chefsekreterare, och tecken till avvikelser från de rätta arméspåren kommo honom att sörja djupt och allvarligt.

Överste Hammar ihågkommes med respekt och vördnad som en man, den där aldrig dagtingande med sin övertygelse och som praktiskt taget slet ihjäl sig — han var nog i det närmaste »färdig», då han frånträdde chefsekreterarposten — för att bevara Frälsningsarmén vid eller föra den fram till den idealbild han skapat sig av den rörelse som var honom kärare än allt annat på jorden.

Söndagen den 14 november gick fru överste Frida Assarsson, maka till överste A. R. Assarsson, att skåda Konungen i hans härlighet. Också hon tillhörde »det gamla gardet». Född i Vassunda församling, Stockholms län, den 17 september 1870 blev hon frälst 1884 och kadett år 1889. Hon tjänstgjorde som löjtnant och kapten vid några kårer, tills hon år 1892 ingick äktenskap med dåvarande kapten Assarsson, vid vars sida hon till ålderns dagar gjorde trogen tjänst som maka, mor och kamrat i frälsningskriget.

Ännu ett dödsfall må nämnas.

Måndagskvällen den 21 juni voro krigsskolans officerare och kadetter bjudna till greven och grevinnan Folke Bernadotte på Dragongården. Man marscherade dit med en fangård i täten av marschkolonnen, och en av fanorna bars av kadett Konrad All. Till synes fullt frisk, stark och spänstig bar han sitt armébaner, och hans ansikte, nästan alltid uppfyllt av ett gott och varmt leende, strålade mer än vanligt vid tanken på den förestående festligheten. Två timmar senare fördes hans livlösa kropp i en ambulansvagn till Serafimerlasarettet, där läkarna endast kunde

konstatera att döden redan tagit ännu ett offer. »---icke mer än

ett steg mellan mig och döden.»

Visst blev det ett sorgligt slut på den glada festen, till vilken greveparet inbjudit salvationisterna och i vilken prinsen och prinsessan Oscar Bernadotte och flera deras familjemedlemmar av hjärtans lust gladde

Kronprinsessan besöker mödrahcmmet Skogsbo.

Minister Herman Lagercrantz skriver sitt namn i scoututställningens (1941)

»besöksbok».Prins Gustaf Adolf, prinsessan Sibylla och prins Eugen besöka krigsskolan.

Prinsen och prinsessan Oscar Bernadotte samt minister och fru Herman Lagercrantz på möte i Templet, Stockholm.1937

sig tillsammans med kadetterna. Och likväl — ja, på nytt besannades det att de kristna icke behöva känna inför döden »såsom de andra, de som icke hava något hopp», och de som voro med skola alltid vid minnet av kadett Alls hemförlovning säga: »Det var sannerligen en död i skönhet.»

Mitt i festen föll kadett All framstupa mitt i en ring av kamrater. Man trodde i första ögonblicket att han endast snubblat och fallit omkull. Då kamraterna sågo honom medvetslös, gissade de på en övergående svimning och buro honom en smula avsides, där de lade honom på det mjuka gräset med i all hast hoprullade rockar under huvudet. Snart blev det dock klart att hans sjukdomsattack var ännu allvarligare, och endast några minuter senare, innan tillkallad ambulansvagn ännu anlänt, kunde grevinnan Maria Bernadotte, som är sjuksköterska, konstatera att livet flytt.

Under Alls sista minuter hade kadetterna samlats kring sin döende kamrat, vid vars sida, knäböjande, prins Bernadotte ledde i bön. Så blev det sagt:

»Nu är han borta», men prinsen rättade: »Nej, nu är han hemma.»

Till julen ökades nödhjälpsarbetet på vanligt sätt, så att tiotusentals människor i olika delar av landet till helgen blevo beklädda av kårslum- och institutionsofficerarna och under helgen åto mat och brände ved, som de erhållit i gåva av Armén, detta tack vare givmilda människors bidrag till salvationisternas julgryte- och andra insamlingar.

Den 28 december firades femtiofemårsminnet av Frälsningsarméns start i Sverige med ett stort möte i Templet.

Och så var snart år 1937 icke mer.

I Stridsropet n:r 1 möttes Sveriges frälsningssoldater av en ny »Kallelse till vapen». Vinterfälttåget blev också allestädes vid våra kårer en allvarlig kamp för själars frälsning. Främst i denna strid stod som vanligt landets ledare, kommendör Karl Larsson, som i olika delar av Sverige ledde vanliga möten och speciella möten, serier av möten och enstaka möten. Hjälp i denna strävan lämnades oss av några framstående frälsningskämpar från andra länder, kommendör Arthur Blowers från internationella högkvarteret i London, kommendörlöjtnant fru Agnes Povlsen från Danmark och överste Carl Breien från Norge.

Överhuvud var kampen icke lätt. Det har blivit allt svårare att samla folk till religiösa möten — det över alla bräddar svämmande nöjeslivet torde vara främsta orsaken därtill — och det har blivit allt värre att förmå människor till avgörelse för Kristus. Utan resultat blevo dock ingalunda vinterns själafrälsningssträvanden. Många enskilda kårer rapporterade att män och kvinnor vid deras botbänkar sökt syndaförlåtelse, krigsskolans officerare och kadetter bådo med 373 själar under sin tio-dagarskampanj, och från de femton ungdomsdagarna rapporterades 7.000 deltagare och 234 frälsningssökande.

Om cirkuskampanjen i Göteborg skrev Göteborgs-Tidningen: Halleluja på Cirkus!

Han kan förvandla allt!

Min Frälsare håller all makt i sin hand,

och han kan förvandla allt.

Allsången ljöd mäktigt i gamla Cirkus. Till att börja med kommo stroferna försiktigt trevande. Men sångledaren med det lilla åttkantiga dragspelet på estraden visste hur psalmerna skulle gå.

Det finns bara en bestämmelse att få vara med i cirkuskören, sade han. Och det är att vara med och sjunga!

Efter denna fingervisning brassade man på för full röststyrka, så att fönsterna uppe i cirkuskupolen dallrade. Den som säger att Jöde har upptäckt allsångens psykologi har aldrig varit med om Frälsningsarméns kampanjer.

Med gårdagens stora möte var det premiär på Arméns sjudagarskampanj, som på sätt och vis får betraktas som ett litet jubileum. Det är femte året, som man håller till på Cirkus. Naturligtvis var det fullsmockat av både Arméns medlemmar och deras vänner. Och stämningen var den hjärtliga och otvungna som alltid präglar sådana tillställningar. Det fattades inte heller färginslag. Det röda domi-

nerade i både tröjor och hattband. Det eldröda verkade som en smattrande färgfanfar bland klädernas i övrigt mörkblå toner. Hattmodeller av skilda slag demonstrerades. Där fanns bonnetten och pälsmössan, den raka högkullade hatten och scouternas gråa, storbrättade sombreros.

Och under alla dessa skiftande huvudbonader såg man glada ansikten, som för ett ögonblick kunde läggas i allvarliga veck, men strax stråla upp i soliga leenden. Vad som mest förbluffar en outsider är just denna förmåga

att få folket att skifta från glädje till tårar. Det ser man bara på Arméns möten. Lev livet leende är också en känd paroll, som tillämpas i denna levande och glada vardagsreligion.

Kvällens huvudtalare var den i tjänsten grånade kommendör Karl Larsson, som på sitt kända lediga sätt utlade sina synpunkter om människan i allmänhet och världen i synnerhet. Man ska inte åka på tredje klass genom livet, när man skulle kunna fara i första, sade han bland annat. Res med i Frälsningsarmén! Halleluja!

I årets första nummer av engelska »The War Cry» hade general Evan-geline Booth proklamerat ett internationellt ungdomsfälttåg. Denna proklamation infördes i Stridsropet n:r 5 och kompletterades där med ett ganska omfattande och omständligt program för vårt lands vidkommande. Detta upptog instruktionskurser för ungdomsledare på flera platser, divisionsmönstringar för scouter, ungdomsdagar, två ungdomsfälttåg samt ungdomssammandragning på sommaren.

Generalen skrev bl. a.:

»Att rädda ungdomen från det onda är ett arbete av oerhörd betydelse. Men vad kan jag säga med hänsyn till de möjligheter som ligga framför oss — om den duglighet, det mod, den företagsamhet och den hängivenhet som ungdomen disponerar över bleve lagd på Herrens altare för tjänandet av hans intressen?

Tre ting äro nödvändiga för detta fälttågs framgång: 1) trosfrisk bön om Guds ledning och hjälp, 2) ingen tid får förloras, då det gäller att taga itu med arbetet, och 3) seg uthållighet.

Framför allt måste alla våra ansträngningar planeras och utföras i sann arméanda, en anda av avskildhet från världen och hängivenhet för Kristus. Korset har icke förlorat sin dragningskraft. Lyft upp Kristus, och han skall draga de unga till sig!»

Statistiken för de båda ungdomsfälttågen, vardera pågående en vecka, säga något om resultaten av denna kampanj:

Antal möten för barn 9,210

Närvarande i barnmötena 454,206

Frälsningssökande barn 2,091

Antal möten för äldre...6,398

Närvarande i de äldres möten.......................................359,172

Frälsningssökande äldre 608

Lördagen den 12 mars befordrades kommendör Johan Ögrim till härligheten i en ålder av nära åttiofem år. Med honom bortgick en av Frälsningsarméns i Sverige främsta förgrundsgestalter och den svenska officerskårens nestor.

Även om han icke var med från början, var kommendör Ögrim dock en av dem som gjort den största insatsen för Frälsningsarméns utveckling och framgång i Sverige. Efter att som ung folkskollärare i ett av Stockholms förstadssamhällen strax efter de första salvationisternas ankomst till huvudstaden ha börjat besöka och, som den varmhjärtade kristen han redan då var, djupt ha tilltalats av deras förkunnelse och nitälskan för själar lämnade han trots många sina vänners råd och varningar vid terminsavslutningen år 1887 sin tjänst som folkskollärare för att, iförd salvationisternas röda tröja, den 15 januari 1888 med kaptens rang gå ut som frälsningsofficer och befälhavare vid Stockholms I:a kår. Hans framstående ledaregenskaper och rika begåvning kvalificerade honom emellertid snart nog för mera krävande poster, och redan i april samma år befordrades han till adjutant och utnämndes i samband därmed till divisionsofficer, den första i Sverige, för att kort därefter övertaga befälet över krigsskolan. Fyra år senare kom han som brigadör till Norge för att där bli chefsekreterare och följande år till Danmark som överste och ledare för de danska stridskrafterna. I december 1898 förordnades han till

provinsofficer i norra England, varefter följde förordnanden i London, först som provinssekreterare och senare med speciellt arbete. Från början av år 1903 till början av 1906 hade kommendör Ögrim ledningen av vårt arbete i Finland. Därpå följde ledarskapet i Norge 1906—1912 och i Sverige 1912—1919, vilket sistnämnda år kommendören beordrades att övertaga ledningen av arbetet i Tyskland, varifrån han sex år senare återvände till hemlandet för att pensioneras.

Under det stora jubileumsmöte som hölls i Konserthuset i samband med Frälsningsarméns i Sverige femtioårsjubileum utnämndes kommendören av hans majestät konungen till kommendör av Vasaordens andra klass. Dessförinnan hade han för det storstilade hjälparbete han under sin tjänstgöring i Tyskland igångsatte till förmån för de många genom kriget lidande av president Hindenburg erhållit tyska Röda korsets förtjänsttecken.

Kommendörens begravning var storartad. Väldiga folkskaror voro i rörelse för att se sorgetåget från Templet, där jordfästningen ägt rum, till Norra kyrkogården, där stoftet sänktes i Frälsningsarméns kommen-

5521938

dörsgrav. De flesta av de länder, där kommendören varit stationerad, voro representerade vid begravningen, England genom kommendör A. R. Blowers från internationella högkvarteret, Tyskland genom överste F. Rothstein, Norge genom överste I. Halvorsen och Danmark genom överste C. Thykjær. Finland lät sig representeras av överstelöjtnant Arthur Wolff. Bland övriga talare under sorgehögtidligheterna märktes missionsföreståndare J. Nyrén. Kommendör Larsson var sorgehögtidens huvudtalare.

Redan under år 1937 hade en omläggning av Stridsropet förebådats. En illustrationsrotationspress hade inköpts, formatet skulle minskas något litet, men sidoantalet ökas till sexton, och »Ropet» skulle i regel tryckas i två färger. Man hoppades kunna göra förändringen vid nyåret, men försenad leverans av pressen fördröjde den betydelsefulla händelsen. Stridsropet n:r 11 för detta år innehöll upprop om en propagandatävlan med »Ropet» i dess nya gestalt, omfattande tiden 9 april—7 maj. Stridsropet n:r 15, daterat den 9 april, utkom såsom det första efter den genomgripande förändringen och förbättringen. Kommendören kommenterade händelsen i »Sett och hört» med följande ord:

Med detta nummer av Stridsropet ha vi glädjen träda över tröskeln till en ny tid, vad vår periodiska litteratur beträffar. Vi ha väntat på denna dag i många år. Stridsropet utkommer från och med detta nummer sextonsidigt, visserligen i något mindre format än tidigare, men därigenom så mycket lätthanterligare. Färgtrycket hoppas vi skall hjälpa till att göra tidningen tilldragande och således lättare spridd. Det är, så vitt jag vet, den första religiösa veckotidning som kostat på sig denna extra utstyrsel. Utvidgningen betyder en stor utrymmesvinst Vi belasta icke heller vår tidning med betalda annonser, vilket ju för oss visserligen innebär förlusten av en inkomst, som kunde bli rätt betydande, men naturligtvis inkräktar mycket på utrymmet. Avstående från denna inkomstkälla såväl som den allmänna utvidgningen motiverar enligt vår mening den lilla prisförhöjning som vi måst företaga.

Stridsropet skall fortfarande följa de riktlinjer som alltifrån hörjan varit utmärkande för Frälsningsarméns organ. Inga lärostrider, inga attacker, öppna eller dolda, på andra samfund, inga personliga diskussioner eller dryftanden av olika uppfattningar få förekomma i dess spalter. På ett enkelt och förståeligt sätt vill Stridsropet vädja till nutidsmänniskan, framhålla Guds väg till frälsning, hans krav på att de troende skola leva ett helgat, från världen avskilt liv samt ansvaret, som vilar på oss att söka vinna våra medmänniskor för Kristus.

Stridsropet är ett kamporgan. Det är stridsluren, som blåser till anfall. Det är signalen, som kallar till mobilisering av Kristi trupper. Det är budskapet, som skall spridas på gator och torg, i hem och på mötesplatser, i stad och på land, budskapet till män och kvinnor, unga och gamla, som kallar till evangelii fest.

Salvationister i olika ställningar ha ansett det som sin plikt och sitt nöje att sprida Stridsropet. Tusenden av kamrater ha i gångna dagar fört det ut till människorna. Vi äro glada över att i dag äga en trogen skara medarbetare, som fullfölja de gamla traditionerna. Vile Guds välsignelse över dessa kamrater i deras osjälviska gärning!

Den ekonomiska behållningen av Stridsropet går uteslutande till Frälsningsarméns verksamhet för Guds rikes utbredande i vårt land. Varje köpare har alltså

tillfredsställelsen att veta att han icke blott får god valuta för sin slant utan också utför en missionsgärning.

Stridsropet har praktiskt taget från början av sin existens varit landets mest spridda kristliga veckotidning — under de årligen återkommande stormlöpningarna ha upplagorna stigit till 79.000, 80.000, ja, år 1937 ända till 97.500 exemplar. Litterärt, redaktionellt, konstnärligt och typografiskt har också »Ropet» hållit sig i första linjen. I sin nya gestalt är Stridsropet ännu mer markerat i särklass inom sin grupp av den svenska pressen.

Under påskhelgen gästades några svenska kårer av hornmusikkåren från Oslo III, som visade sig vara en i alla avseenden förstklassig arméorkester. Den 9 april hölls på Templet i Stockholm ett intressant och anmärkningsvärt möte. Nio frälsningsofficerare, som blevo kadetter år 1888, firade då »guldbröllop med Frälsningsarméns officerskår». De nio, som alla sprudlade av liv och hänförelse, voro: överstarna Gustaf Blomberg, Henning Rosendahl, Gustaf Hielm och A. R. Assarsson, överstelöjtnanterna Hjalmar Frisk, J. A. Joëlson och Selma Wester, brigadör Anders Grewéll och fru brigadör Ida Frylén.

Den 8 maj fyllde kommendör Larsson sjuttio år och blev då föremål för många och hjärtliga hyllningar. Bland annat överlämnades till kommendören en summa på 3.700 kronor, insamlad bland Sveriges salvatio-nister till förmån för en lokalbyggnad i Riga — ett företag, som låg kommendören synnerligen varmt om hjärtat. En av de mera originella presenterna var en enbuske — »Getapuliansk myrten», sade överlämna-ren skämtsamt — behängd med penningsedlar. Enbusken skulle påminna kommendören om att han var från Småland, vars nationalväxt enen är, och påstods i viss mån påminna om hans karaktär, i vilken »enrakhet», som smålänningarna säga, d. v. s. viljestyrka, är ett framträdande drag.

Den 10 maj fick major Hanna Andersson hemlov från jorden och det timliga livet. Hon var den till tjänsteåren äldsta av de dittills levande officerarna, en av Arméns i Sverige pionjärer, en kraftkvinna och ett original av hög klass.

Hanna Andersson föddes i Rasbo församling i Uppsala län den 4 oktober 1858. Hon blev omvänd till Gud vid aderton års ålder. År 1881 flyttade hon till Stockholm, där hon i slutet av påföljande år besökte ett av de första möten som dåvarande major Hanna Ouchterlony ledde i Ridhuset vid Grevturegatan. Gripen av det segerglada evangelium hon där fick lyssna till anmälde hon sig några dagar senare till rekryt och

blev kort därefter soldat. Ett par månader senare kallades hon till major Ouchterlony, som frågade henne om hon var redo att som frälsningsofficer resa till Göteborg »i morgon bittida». Det var Hanna Andersson inte genast med om, men majoren fortsatte: »Du får betänketid till på onsdag!» Och sistnämnda dag, eller andra dagen efter det hon tillfrågats, satt hon på tåget som kadett och började sålunda sin officersbana, som förde henne till ledarskapet av bl. a. Stockholm I, Göteborg I, Malmö I, Karlstad, Linköping, Örebro I och Eskilstuna kårer. Från sistnämnda kår fick hon order till högkvarteret som reseombud för att någon tid senare överta posten som föreståndarinna vid vårt vilohem i Rönninge, där hon stannade, tills hon den 1 april 1908 frånträdde aktiv tjänst och pensionerades.

Major Hanna Andersson var en tapper och frimodig Herrens tjänarinna, som med nitälskan och energi kämpade en framgångsrik strid och erövrade många troféer åt sin himmelske Konung. Smeknamnet »Berg-sprängerskan», som hon erhöll redan under sin första officerstid och som hon aldrig kände sig ledsen över, var synnerligen karakteristiskt för henne, ty motstånd och svårigheter endast eggade henne till nya ansträngningar och strider. Hon var en god och rättfram kristen och en kamrat och vän, som aldrig svek ett givet förtroende. Medan under de senaste åren hennes krafter alltmer avtogo, fröjdade hon sig ofta i hoppet om att snart vara i den eviga ungdomens land. Ett par veckor före sin bortgång bröts hon hastigt ned och förstod då att hennes förlossning snart skulle nalkas. Efter några dygns fysiska plågor och därmed följande oro inträdde en ljuvlig stillhet, och då

hennes puls upphörde att slå, avspeglade hennes förklarade ansikte stor frid och trosvisshet. Den gamla kämpen hade gått för att skåda Konungen i hans härlighet.

Ett nytt företag, som väckte stort intresse bland salvationister och armévänner, var en London-färd med ångaren Patricia, vilken anordnades av Frälsningsarmén med avgång från Göteborg en av de sista dagarna i maj. Vistelsen i världsmetropolen varade sju dagar. De 230 färddeltagarna bodde och spisade under dessa dagar ombord på »Patricia», som förtöjt långt upp på Themsen, ganska nära den stora stadens centrum. Under besöket hann man med att bese Londons sevärdheter och ganska ingående studera Frälsningsarmén där. Man deltog i flera möten, först kadetternas ordermöte i The Royal Albert Hall, som rymmer 10.000 personer. Under pingstdagen ledde kommendör Larsson, assisterad av svenskar, mötena i Congress Hall, en av de största londonkårerna. Det

var en ansträngande dag — i England har en armékår i regel sex offentliga möten varje söndag — men intressant. Sammanträffandet med general Evangeline Booth i Sunbury Court, där en utbildningsanstalt för ungdomsledare öppnades annandag pingst, var kanske londonbesökets höjdpunkt. Denna händelse satte också punkt för det intressanta besöket — redan samma dag anträdde »Patricia» återfärden till Sverige med en last stormförtjusta resenärer.

Den 16 juni fyllde konungen åttio år. Frälsningsarmén, som i hans majestät alltid haft en varm och uppriktig vän, ville gärna uppvakta honom på äkta salvationistiskt sätt för att få frambära sin vördsamma och djupt kända tacksägelse. Men hur arrangera uppvaktningen, så att den icke bleve osynlig i den stora mångfalden?

Vår glädje blev stor, då vår älskade landsfader och monark beviljade oss tillstånd till en speciell uppvaktning måndagen den 13 juni, varigenom vi också blevo de första gratulanterna. Vi låna en skildring av händelsen ur en av Stockholms dagliga tidningar:

Kungahyllningarna ha tagit sin början. Det mest observerade momentet i måndagens uppvaktningar var då Frälsningsarmén på kvällen hyllade monarken på borggården, vid vilket tillfälle kommendör Karl Larsson talade och de manstarka hornmusikkårerna bland annat spelade brigadör Kristian Fristrups Högtidsmarsch, tillägnad Hans Majestät Konungen på 80-årsdagen.

På den yttre borggården var det en trängsel utan all beskrivning, när den mång-hundrahövdade armékolonnen inmarscherat och de tusentals intresserade försökte följa i kölvattnet genom valvet. Samlingen hade en timme tidigare ägt rum i Kungsträdgården, varifrån man tågade med flygande fanor och klingande spel under ledning av överste E. Malmström med överstelöjtnanterna E. Lundström och H. Larson som kolonnchefer. Första kolonnen ställde upp i trakten av Jakobs kyrka. Den bestod av Stockholms första, andra, sjätte och sjunde kårer jämte musikkårer, högkvarterets och dövstumarbetets officerare, slumofficerare i arbetsdräkt, manliga sociala arbetets officerare samt förstadskårerna. Andra kolonnen, som ställde upp vid Kungsträdgårdsgatan, bestod av Stockholms tredje, femte och nionde kårer med tillhörande musikkårer, musikkårerna från Stockholms förorter, pensionerade officerare, strängmusikanter, scouter och gärder, solvargar och solstrålar samt kadetterna från krigsskolan. Båda kolonnerna företräddes av svenska flaggor, vanliga armébaner samt fanor från Arméns olika verksamhetsgrenar.

Vid halvnio-tiden satte sig tåget i rörelse under musik. Stora människoskaror följde med till Slottet, där redan länge stark trängsel varit rådande. På yttre borggården hälsades svenska fanan av den för dagen talrika vakthavande militären, men även frälsningsarméstandaren fingo sin andel med av vördnaden. På inre borggården bildades fanborg framför den estrad, på vilken konungen på slaget nio tog plats. Borggården var fullpackad med folk, och de som voro korta i rocken tillgrepo för att få se en skymt av vad som försiggick utvägen med fickspeglar som periskop. Som väl var lyste inte solen, annars hade hyllningsföremålet säkert blivit bländad av solkatter, det blixtrade omkring honom nog så frenetiskt ändå från de talrika fotografiapparaterna. En ung sergeant, fröken E. Fristrup, överlämnade till kungen ett exemplar av hyllningsmarschen. Sedan denna spelats,

talade kommendör Larsson med stark stämma till konungen genom den djupa fanborg som skilde dem åt.

Herre Konung!

Det är en ära för oss att använda det tillfälle eders majestät berett oss att med anledning av eder högtidsdag frambära Frälsningsarméns uppriktiga lyckönskningar.

Vi tacka Gud, som låtit eders majestät med hälsa och krafter uppleva åttioårsdagen och som berett eders majestät glädjen att fira högtidsdagen under sådana lyckliga yttre förhållanden, som dem vårt folk i dag åtnjuter.

En vis man, vars ord fått plats i vår bibel, har sagt: Rättfärdighet upphöjer ett folk, men synd är folkens vanära. Sanningen av detta uttalande se vi dagligen bevisad. Endast i den mån de krafter som undergräva moralen bli övervunna, skall vårt folk bli ett rättfärdigt och lyckligt folk.

Eders majestät har under en lång levnad haft glädjen bevittna den sunda reaktion som bestått i folkväckelser, vilka i sin tur framkallat krafter, sammanslutningar och organisationer med syfte att i rättfärdighetens tjänst verka för vårt folks höjande. Dessa väckelser äro ett resultat av Guds Andes verkan i tiden.

Frälsningsarmén, i början så missförstådd, samtidigt en protest mot det onda i världen och en förkunnare av Guds eviga kärlek till människorna, är en av dessa väckelsekrafter. Så länge synd, nöd och orättfärdighet existera, ha vi en uppgift att fylla, ett fält för vår verksamhet. Vi ha sökt — och skola fortfarande söka — att förmå människorna att nalkas Gud, att av honom bli omskapade och födda på nytt och så följa den väg som Kristus anvisat såsom varande den enda vägen till avhjälpandet av alla olyckor i världen. Detta skall vara vår andel i framska-pandet och bevarandet av ett rättfärdigt, fritt, lyckligt och starkt Sverige. Vår strävan att efter bästa förmåga enligt vår himmelske Mästares uppdrag förkunna detta evangelium samt lindra timlig och andlig nöd har av eders majestät mötts med förståelse och sympati. För detta intresse vilja vi frambära vårt vördsamma och ödmjuka tack.

Vi önska att eders majestät måtte beskäras ännu många lyckliga aftonstunder och till sist med Guds nåd en ljus ingång i hans eviga rike. Under tiden vilja vi fortsätta att i bön till vår himmelske Fader frambära eders majestät och hela det kungliga huset såväl samt vårt svenska folk, vars välgång är eders majestäts hjärtesak.

Konungens svar hade följande lydelse:

Jag uttalar till eder alla mitt hjärtliga tack för eder vänliga hyllning på min åttioårsdag. I veten väl att jag sedan lång tid tillbaka med glädje och välvilja följt edert goda arbete i fosterlandets tjänst. Jag uttalar mitt tack och min varma erkänsla för allt det goda som I uträtten. Måtte lycka och framgång fortfarande följa eder! Give Herren därtill sin välsignelse!

Så följde Kungssången, som sjöngs med kraft och kläm, varefter överste Hed utbringade ett med rungande hurrarop besvarat leve för konungen. Den ståtliga hymnen Sverige för Gud sjöngs även av den samlade salvationistskaran. Efter bön för konungen och fosterlandet av brigadör Georg Nilson sjöngs Du gamla, du fria, varpå följde nya leven och hurrarop, innan de olika armégrupperna avtågade.

Den 22 juni kallades åter en gammal kämpe till de himmelska boningarna — överstelöjtnant Karl Johansson.

Överstelöjtnant Johansson föddes i Drothems socken i Östergötland den 1 januari 1872. Han blev omvänd till Gud vid aderton års ålder på ett av Frälsningsarméns möten och blev sedan soldat i dåvarande Vånga kår. År 1892 antogs han till kadett och blev i slutet av samma år utsänd som officer på fältet. Under sin långa officerstid innehade han förordnanden vid ett stort antal kårer samt som divisionsungdomssekreterare,

divisionssekreterare och assisterande nationell ungdomssekreterare. Efter att ha innehaft förordnanden som divisionschef i fem divisioner utnämndes han år 1932 till kandidatsekreterare, vilken post han beklädde till den 1 januari 1937, då han frånträdde aktiv tjänst med pension.

Överstelöjtnant Johanssons liv och arbete var präglat av en allvarlig och gedigen gudsfruktan och en varm nitälskan för Guds rikes främjande. I sina kandidatpapper fyrtiosju år tidigare skrev han bland annat följande: »Sedan jag fått mina synders förlåtelse och mottagit Guds frid, har det varit mitt begär att leva till Guds behag, och jag har erfarit att Gud håller att lita på och att han är villig att hjälpa dem som förtrösta på honom.» Ja, han var en Guds kämpe, som oberoende av tidens många växlingar stod fast och trogen på sin post med det beslutet att göra sin Herrens vilja. Många voro de som vid hans frånfälle mindes honom och tackade Gud för en trogen gudskämpes segrande liv.

Årskongressen hölls i Stockholm den 1—6 juli. Programmet var ungefär detsamma som år 1937, men fick en prägel av glans och storslagenhet därav att general Evangeline Booth stod som ledare. Större folkskaror än vid någon föregående kongress bevistade mötena — Alvikshallen räckte icke till för välkomstmötet. Lägret på Lidingö, där söndagsmötena höllos, var sprängfyllt, på Borgargården i Stadshuset samlades så mycket folk, att trängseln verkade farlig, och på Skansen, där vi för första gången höllo musikfesten på Solliden, hade samlats enorma skaror av folk —• tidningarna sade 25.000, Skansen-myndigheterna 30.000. Det var i alla fall det största möte Frälsningsarmén någonsin haft i Sverige. Icke mindre än 350 män och kvinnor sökte frälsning eller andlig förnyelse i mötena.

Engelska Stridsropets representant skrev efter Skansen-festen:

Att döma av programmet så är kongressen nu avslutad, men för min del kommer den aldrig att ta slut. Minnena av de ivriga människorna, musiken och kamratskapet, sådant som det allt framstod för en engelsman, som för första gången besökte Stockholm, samt den nya kännedomen om och förståelsen av Armén i Sverige tillika med en ökad beundran för densamma komma att förbliva.

Svenskarnas kärlek till möten var en överraskning. På torsdagskvällen, då hundraden samlats vid Centrafetationens ingång för att hälsa generalen, var Templet till trängsel fyllt vid ett kongresspreludium. När jag tittade in på sjätte kåren framemot slutet av ett möte av samma slag, höll kårchefen på att annonsera för den stora publiken att nästa möte skulle börja klockan halv elva på kvällen, och klockan elva fann jag en ny åhörarskara bänkad i lokalen och Dala-sångarna i sina färgrika nationaldräkter i färd med att bjuda på ett fint program. Folket såg ut som om de vore villiga att stanna kvar hela natten — och detta trots att mötena kvällen därpå och flera andra följande kvällar skulle bli både långa och sena. Likadant var det på söndagen, då de tre stora folksamlingarna i Lidingö syntes en engelsk besökare som en uppenbarelse och likväl sedan följdes av

5581938

den väldiga trängseln på Stadshusets Borgargård, där generalen höll sitt allvarliga tal i det bleknande ljuset och medan mälarbåtarna sakta gledo förbi.

Svenska musikanter ha ett gott rykte bland oss i England, men hornmusikkårerna från Stockholm II och Huskvarna samt kvartetten från Norrköping II, som spelade i ungdomsdemonstrationen på söndagseftermiddagen, och likaså barn-strängmusikkåren samt många andra överträffade förväntningarna.

Det glada kamratskapet var smittosamt. Det var en upplevelse att skaka hand med Elsa Törnkvist, den lilla garden, som hade rest ned till Stockholm från Kiruna, norr om polcirkeln, och med major Andreas Wilks, som hade lämnat sitt arbete ibland lapparna för att vara med om kongressen. Sångarna, dragspelskvintetten, besättningen på Kommendör Ouchterlony, Kuröfolket, dövstumarbetarna, den lettländska gruppen, alla hade så många olika intressen, och dock var det ett glatt, fritt kamratskap mellan dem alla. Färgerna, träden, folkskarorna, utflykterna, sången, eftermötena — och generalen, vars ord så snabbt uppfångades och återkastades av adjutant Blomberg — hur skall man kunna beskriva sådana kongressintryck? För mig — och för tusenden unga svenska kamrater — kommer aldrig denna kongress att vara över.

Även denna sommar höllos en rad stora fältdagar samt riksläger för scouterna på Timrarö och dito för graderna i Lidingö.

Flera utbildningskurser höllos, den första i januari månad för hemförbundssekreterare. Senare under året höllos ungdomsunderbefäls-, scout- och gardledar- samt officerskurser och speciella mötesserier för musikanter.

På det sociala området framstår öppnandet av det nya skyddshemmet på Värtan som årets stora händelse. I invigningshögtidligheten deltogo ett flertal framstående personer, bl. a. justitieministern, statsrådet K. G. Westman, som höll högtidstalet och förklarade hemmet öppnat, samt överdirektör H. Göranson i fångvårdsstyrelsen, som också talade. Hotellet vid Drottninggatan utvidgades med ytterligare nitton rum och har därefter 140 gästrum i olika prislägen med sammanlagt 165 bäddar. Med extra-bäddar kan hotellet taga emot 190 gäster. Dessutom har hotellet lägenheter och rum för chef och personal. Besöksfrekvensen är mycket stor, och det händer ytterligt sällan att ett rum står tomt. Hotellet fyller ett mycket stort behov som en fridfull, trygg och billig tillflyktsort för resande i Stockholm. Vid en försäljning för de gamlas sommarhem, Ekbacken, talade generaldirektör Sigfrid Hansson, och bland köparna syntes överståthållare T. Nothin, grevinnorna Estelle och Maria Bernadotte. I en fest för sommarbarnen var greve Folke Bernadotte huvudtalare. Stockholms-Tidningen, som sedan flera år tillbaka samlat pengar till »Vårt barn» — de sjuttiofem småttingarna vid sommarkolonien på Rådmansö — anordnade under sommaren i samarbete med Stockholms slumsystrar utfärder för fattiga husmödrar. Färderna företogos per motorbåt, och tidningen bjöd på mat och dryck.

Åtskilliga viktiga officersombyten skedde under året. Överstelöjtnant Signe Östrand, som sedan år 1931 varit sekreterare för kvinnliga sociala verksamheten, nödgades i slutet av året på grund av ohälsa dra sig tillbaka från aktiv tjänst och frånträdde då sin viktiga post. Överstelöjtnant Gustaf Friberg beordrades från posten som divisionschef i Göteborgs division till kandidatdepartementet.

Vi ha vid alla kårer i landet fler eller färre underofficerare, som ge all sin lediga tid åt verksamheten för Gud och Frälsningsarmén. Deras uppgifter äro mycket olika — de biträda officerarna i själavårdsarbetet, öva och leda musikkårerna, sköta ekonomien och bokföringen, svara för spridningen av våra tidningar, vårda möteslokalerna, leda och instruera våra ungdomar, undervisa i våra söndagsskolor o. s. v. Många av dem ha tjänat troget och nitiskt i flera tiotal av år och voro värda ett utförligt omnämnande i vår historia, vilket dock flera omständigheter omöjliggöra. Låt oss nämna en och därigenom göra honnör för alla.

Natten mellan den 26 och 27 juni hemförlovades fanjunkare Selma Storm i Stockholms II :a kår. Endast några timmar tidigare hade hon deltagit och vittnat i kårens kvällsmöte. Därmed avslutade hon fyrtioåtta års tjänst som salvationist. Under denna tid hade hon fyllt flera olika poster, senast under lång tid kårens viktigaste, kårfanjunkarens. Kväll efter kväll och alla sön- och helgdagar från förmiddagen till fram på förnatten var hon på kåren, bedjande, vittnande, fiskande, samtalande med unga och äldre, som behövde råd och hjälp i andligt avseende, allt detta vid sidan av eller utöver sitt förvärvsarbete. En sådan gärning måste en gång få stor lön av Honom, som lovat att icke ens ett glas vatten, räckt en törstande, skall bli olönt.

I samband med kadetternas välkomstmöte, som hölls i Konserthuset onsdagen den 14 september, firades hundraårsminnet av Hanna Ouchter-lonys födelse. Den vackert dekorerade lokalen var fylld av folk. Programmets första del var välkomstmötets, den andra delen utgjorde en hyllning till Hanna Ouchterlony. Den andra delen inleddes med sång och tal av kommendör Larsson. Därefter utfördes en ny komposition av brigadör K. Fristrup, ett imponerande tonverk, kallat »Kommendör Hanna Ouchterlony». Kommendör Karl Larsson höll högtidstalet, och en dikt av kapten Dawid Ekman upplästes.

Slutnumret var tilltalande. Under orgelmusik inbars Frälsningsarméns i Sverige första baner av en veteranofficer. Efter honom följde representanter för olika åldrar och grupper i Armén, vilka bildade en

fanborg under ett stort porträtt av kommendör Hanna Ouchterlony, en representant för hennes släkt upphängde därunder ett kors av röda rosor, och två gamla officerare hängde däröver en jättestor lagerkrans.

En gammal, högaktad ädling, som bevistade mötet, sade efteråt: »Det var det vackraste och mest gripande

minnesfirande jag i mitt långa liv bevittnat.» Mötets arrangör och ledare var överste E. Malmström.

En episod, berättad i Stridsropet:

Då en av krigsskolans kadettsergeanter för några dagar sedan var ute och sålde Stridsropet, bjöd han vid en dörr ut ett Stridsrop till en ung dam, som emellertid nekade att köpa det under förevändning att hon ej kände till Armén och ej tidigare hade läst något Stridsrop. Kadettsergeanten skulle fortsätta sin »Rop»-vandring, men då hejdade hon honom och frågade om hon fick bedja honom uträtta ett ärende. Hon omtalade att hon för någon tid sedan tappat en ring, som hon satte stort värde på. Ringen hade upphittats av en gammal man. I sin glädje över att ha återfått ringen hade hon velat giva honom hittelön. Den gamle mannen hade likväl ej velat motta någon belöning, utan i stället sagt att hon skulle skänka pengarna till Frälsningsarmén. Nu frågade hon sergeanten om han ville ta hand om pengarna och se till att de kommo till användning. Dessutom önskade hon att sergeanten skulle gå till den gamle mannen, vilkens namn och adress hon uppgav, och meddela honom att pengarna kommit Armén tillhanda. Kadettsergeanten tog emot sedeln den unga damen räckte honom, men uttryckte sin förvåning över att hon vågade anförtro honom pengarna, då han ju var en fullständig främling för henne. O, ni har ju Arméns uniform, sade hon, så jag tvivlar inte alls på att ni skall uträtta mitt ärende. Kadettsergeanten blev djupt gripen i sitt hjärta vid tanken på det förtroende vår uniform inger.

Till utrikes tjänst avskildes under året adjutant Karin Käck, som reste till Kuba, kaptenerna Lisen Granberg och Bertil Wahlberg samt löjtnant Töre Svensson, som reste till Filippinerna, och kapten och fru David Kjellgren, som reste till Förenta staterna.

Under året invigdes och togos i bruk nybyggda eller nyinredda lokaler för följande kårer: Göteborg V, Stockholm IV, Tärna, Borlänge och Katrineholm.

561 1939

Redan i november föregående år proklamerade general Evangeline Booth en världsomfattande kampanj för andlig förnyelse och själars frälsning — »Kärleksandens fälttåg». I vårt land började detta fälttåg med söndagsskolans dag den 5 januari, allmän böndag den 8 januari och midvinterkampanj den 8—15 januari. Starten var god, och den andliga aktiviteten var under hela vinterfälttåget stark och intensiv. På många kårer var det också osedvanligt livligt. Så var t. ex. fallet i Alingsås. Kåren hade annonserat en veckas fälttåg, men kom att fortsätta med möten varje kväll under sex veckors tid. Lokalen var fullpackad i varje sammankomst, och ibland måste man dubblera mötena. Hela staden kände verkningarna av väckelsen, och många själar blevo frälsta. Flera andra kårer kunde också glädjas åt andlig livaktighet och åt nya soldater under fanorna.

Kommendör Karl Larsson celebrerade femtioårsminnet av sin omvändelse med sex dagars väckelsemöten i Jönköping, där han blivit frälst och soldat. Den nu traditionella cirkuskampanjen i Göteborg resulterade bl. a. i åttiofem frälsningssökande. Under årets första hälft besöktes vårt land av tre framstående norska officerare, överstarna Carl Breien, Rasmus Kristoffersen och Isak Halvorsen, vilka gjorde goda insatser i frälsningskriget.

Icke mindre än ett trettiotal kårer firade under året femtioårsjubileum. Vid dessa jubileer, som i allmänhet samlade fullsatta lokaler och rönte stor uppmärksamhet från pressens sida, talade i regel någon av respektive samhällens ledande män och uttryckte sin uppskattning av Frälsningsarméns gärning. Vi återge ett av dessa tal, det av stadsfullmäktiges i Örebro ordförande, riksdagsmannen och redaktören Harald Åkerberg.

Mina minnen av Frälsningsarmen äro i det närmaste lika gamla som den nu jubilerande k&ren. Jag torde inte ha varit mer än ett par nävar hög, när jag tillsammans med ett par likasinnade frön besökte ett möte uppe i Hälsinglands skogsbygder. Det var dock åtskilliga år därefter — under gymnasisttiden i Hudiksvall — som jag mottog de starka intryck av Frälsningsarmén som sedan blivit bestående. Det var kanske från början mera äventyrslynne än ett verkligt religiöst behov, som drevo mig och en kamrat ut på detta — jag vill kalla det strövtåg. Men

för oss båda blevo de upplevelserna några av ungdomstidens starkaste. De förde oss in i en ny, alldeles okänd värld, som kom skolans hägnade idyll att te sig en smula overklig.

Eftersom vi ha kommendören här i dag, skulle jag vilja rent parentetiskt säga att vad jag framför allt minns är de dagar, då han i dåvarande brigadör Larssons skepelse hemsökte Hudiksvall. Han var en väldig predikare, men representerade den tiden mera lagen än evangelium. Det milda, förlåtande skimret under glasögonen fanns inte den tiden. Men det var lätt att se redan då att man stod inför en man, som hade fältmarskalksstaven i ränseln.

överhuvudtaget var det som mest tog mig inom Frälsningsarmén just detta personliga. Inte alltid skarpt skurna, starka, himlastormande personligheter. Sådana växa inte på trän inom Frälsningsarmén heller. Men överallt trofasta arbetare i vingården, milda, saktmodiga, uppoffrande människor, beundransvärt uthålliga i kampen mot den andliga och materiella fattigdomen och de vilddjursinstinkter som vi människor släpa med oss från mera primitiva skeden i vår tillvaro. Det är denna uthållighet, som är det mest beundransvärda hos Frälsningsarmén, och det är den som till slut också hemfört segern.

Frälsningsarmén stördes rätt långt fram i tiden av uppträden, som måste ha gått de ledande officerarna mycket hårt på nerverna. Jag tror inte sådant förekommer i våra dagar. Tålamodet, hängivenheten, offerviljan ha segrat. Frälsningsarmén har vunnit en respekt inom hela samhället, som det i dag är en glädje för en, som alltid trott på den, att kunna konstatera, en respekt, som även i hög grad gäller formen för dess förkunnelse. Vår tid kommer utan tvivel att leva i historien, på grund av de insatser som våldet och den råa styrkan höjt sig till under detta skede. Den fest vi i dag fira visar att dock allt inte är våld, allt inte rå styrka. Här har ett verk bestått i femtio år ock genom världskrigets järnålder, ett verk, vars grund är mildhet och människokärlek, ett verk, som också just därigenom kommer att äga bestånd, när de kanoner som maktviljan gjuter i dag för länge sedan rostat ned.

Jag frambär Örebro stads tack till Frälsningsarméns kår på dess högtidsdag, ett tack för allt det goda den verkat under dessa femtio år och en tillönskan om en lång — eftersom jag inte tror att Frälsningsarmén sett sina bästa dagar — och betydelsefull fortsatt verksamhet inom vår stad.

I samband med halvsekel jubileet i Värnamo avtäcktes en minnessten på Norrhorja gård, där vår svenska armémoder, kommendör Hanna Ouchterlony, såg dagens ljus för första gången.

Under mars månad avled i London kommendör Hugh E. Whatmore, en av Frälsningsarméns äldsta, mest kända och högst skattade officerare, bekant och älskad i vida kretsar även i vårt land. Som tre år gammal officer sändes han år 1883 till Sverige för att bli dåvarande major Hanna Ouchterlonys närmaste man. Han kom i lagom tid för att vara med om de första svårigheterna i form av motstånd från myndigheterna, som på grund av fridstöraruppträden utfärdade mötesförbud. Men han fick också vara med om stora, härliga och betydelsefulla händelser, bl. a. starten av Stridsropet, vars i första numret (september 1883) införda programförklaring är skriven av honom.

Whatmore stannade denna gång i vårt land endast ett år, men återkom år 1887 för en andra period. Hans djupt andliga, mycket allvarliga och

innerligt varma väsen gjorde honom älskad av alla svenska salvationister. Vid sin ankomst till sitt nya verksamhetsfält trodde den unge, mycket religiöse och en smula svärmiske Whatmore att Gud skulle ge honom förmåga att tala dess språk ungefär på samma sätt som de första lärjungarna på pingstdagen fingo gåvan att tala främmande tungomål. Det gjorde icke Herren, utan Whatmore fick på vanligt sätt lära »ärans och hjältarnas» språk, som han dock snabbt tillägnade sig och förstod till den sena ålderdomen. Sverige var honom till slutet mycket kärt.

Den 23 april hemförlovades brigadör Anders Grewéll. Född i Östra Grevie i Skåne den 3 september 1853 var han vid sitt frånfälle den svenska officerskårens nestor. Han blev soldat på Stockholms III :e kår och kom till vår krigsskola år 1888. Utsänd på fältet förde han i tur och ordning befälet över fem kårer. Vid ett besök i Göteborg år 1890 — han hade, gammal sjöman som han var, från England hemfört lustjakten »Vestalen» som skänkts till

vår skärgårdsmission — kom han att i hamnen lära känna den andliga och lekamliga nöd som rådde bland skaror av hemlösa män. Han kände sig genast kallad att göra något för dem, lade fram sina planer för Arméns ledare och blev så pionjären för vårt sociala arbete bland män och dess förste ledare. Ett hem för hemlösa män öppnades i Stockholm med kapten Grewéll som föreståndare. Här delade han som kamrat och jämlike ljuvt och lett med sina skyddslingar. När sängplatserna ej räckte till, lämnade han sin egen bädd och sov på golvet med de hoprullade kläderna som huvudkudde. Det var »manliga socialas» ringa begynnelse. Senare var Grewéll intendent vid högkvarteret och föreståndare för alkoholistanstalten Kurön. År 1920 frånträdde han aktiv tjänst och pensionerades.

I april månad firade Stridsropets tryckeri femtioårsjubileum. Det startades med handsätteri och dubbelsnällpress i april 1889. Senare köptes och uppmonterades en rotationspress, som dock på grund av otillfredsställande tryck ej blev gammal i tjänsten. Ungefär samtidigt startades egen klischéanstalt, varjämte det vid denna tid redan fanns accidenstryc-keri och litografisk avdelning. Klischéanstalten och »litografen» nedlades så småningom, men officinen utvecklades och moderniserades på annat sätt, bl. a. genom inköp av sättmaskiner. En stor omgestaltning ägde rum 1931, då tryckeriet inflyttade i nybyggda lokaler och på allt sätt moderniserades. År 1939 inköptes av firman Koenig & Bauer, Tyskland, den färgrotationspress, i vilken vi nu trycka det sextonsidiga Stridsropet i två färger. Samtidigt installerades prägelpress för matriser, ste-

564Från Frälsningsarméns uppvaktning för konung Gustaf med anledning av-hans åttioårsdag: Sergeant Euphonia Fristrup överlämnar till hans maj:t partituret till överstelöjtnant Kristian Fristrups jubileumskomposition.

Departements- och divisionschefer 19i2: 1. Överste Helmy Boije av Gennäs, sekreterare för kvinnliga sociala arbetet, 2. överste E. Malmström, litteratur-sekreterare, 3. överstelöjtnanterna Anders Argärd, Smålands division, 4. Eskil Bolander, finanssekr., 5. Oskar Fridström, sekr. för mani. soc. arb., 6. Agnes Hallberg, sekr. för arb. bland dövstumma och blinda, 7. Karl Henrings, Örebro div., 8. Anders Jerhagen, Sthlms div., 9. Herman Larson, krigsskolechef, 10. Axel Lydahl, fältsekr., 11. John Lydahl, Östergötlands div., 12. Georg Nilson, fastighetssekr., 13. Axel Nylund, organisationssekr., 14. Gustaf Persson, handelssekr., 15. Anna M. Petterson, kandidatsekr., 16. Lennart Stenberg, subskriptionssekr., 17. Em. Sundin, nationell ungdomssekr., och 18. Sigrid Tornberg, hemförbundssekr., 19. brigadörerna Em. Assarson, Göteborgs div., 20. Fridolf Ericson, Jämtlands div., 21. David Eriksson, Uppsala div., 22. Karl Hartman, chefsrevisor, 23. Erie Lundell, Sundsvalls div., 24. Rudolf Lundkvist, Skåne div., 25. Enoch Nordqvist, Norrbottens div., och 26. Eva Sundin, Dala div. (Se orast. sida!)Departements- och divisionschefer 1942.

Namn och förordnande se omst. sida.1939

trotypgjuteri med förnicklingsbad etc. Stridsropets tryckeri har alltid varit uppskattat bland arbetare i facket och av andra sakkunniga, detta tack vare en präktig arbetarstam och goda ledare.

Årskongressen, som hölls den 30 juni—5 juli, leddes av kommendör George Langdon, men gästades sista dagen av general Evangeline Booth, som då höll farvälmöte, emedan hon på hösten ämnade frånträda sin befattning som Frälsningsarméns högsta ledare.

Farvälmötet hölls i Alvikshallen onsdagen den 5 juli. Det var ett glänsande möte med fullpackad lokal och ett storslaget program, vars höjdpunkt var generalens tal. Evangeline Booth har utan gensägelse »en god skrivares penna», men hon är större som talare än som skribent — hon skall höras och ses. »Ses?» — Ja, ty hon torde stå i klass för sig bland världseliten av talare, då det gäller att med mimik och gester stryka under och accentuera de starka, skarpa och glänsande satser som hennes rika och rörliga intellekt utformat och hennes mästerligt behandlade röst uttalat. Tänk henne, ni som voro med, under följande brottstycke av farvältalet:

Vad är det då jag ville säga eder? Detta ville jag säga, då jag nu bjuder eder farväl — och det finns ingenting, som har ströre betydelse än detta: Må varje salvationist, vare sig officer eller soldat, alltid minnas att den enda, stora, allt absorberande passionen i Frälsningsarmén måste vara världens frälsning. Frälsningsarmén föddes av

denna passion, den största passion, mänsklig eller gudomlig, som någonsin gavs åt ett människohjärta. Några säga att min far hade sett en syn. Kanske han hade gjort det, men han ägde något mer än detta. Min far hade en tavla, som alltid hängde i hans själs galleri. Det var ingen vacker tavla. På den fanns ingenting av guld eller dyrbarheter, inga tusenskönor eller andra vackra blommor, inga milt porlande vattuströmmar eller springbrunnar, som lockade till sig solens guld. Det var en tavla, som föreställde världens stora sorger och den stora nöden därute, den framställde fattiga och åldringar, förslöad och förslösad ungdom, de stora fängelsernas väldiga skara, samveten, som förvandlats till aska, och hjärtan, som hårdnat till sten. Tavlan framställde unga flickor, som förlorat oskuld och skönhet och förmågan att le, och deras en gång tilldragande ansikten voro förvridna av förtvivlan och sorg. Tavlan visade också huru de onda plågas av onda passioner. Där sågos även små barn, som fingo gå hungriga till skolan, utan att ha fått någon mat. Där syntes de hjärteförkrossade, dessa som blivit besvikna, dessa som söka hjälp och tröst, där sådan inte finnes.

Det var på grund av den sorg och det elände denna tavla uppenbarade, som min far mobiliserade sin armé, som gått ut till världens yttersta gränser och ned till de djupaste avgrunder av mänskligt elände, tändande ljus, som alla helvetets orkaner aldrig kunnat utblåsa. Jag vill säga till denna väldiga Frälsningsarmé här i Sverige i kväll: Glöm aldrig att salvationisternas glöd i hjärtat måste gälla de vanlottade och olyckliga! Detta är skälet till att vårt blodsbaner vajar, dessa äro de människor, för vilka vi arbeta och vilka vi måste älska. Kom ihåg, mina kära kamrater, att om jag i en bön skulle samla allt vad jag önskar för eder, innan jag bjuder eder farväl, så skall detta vara den bön jag skall bedja för eder: att ni må komma ihåg syftet varför ni kallades och att ingenting skail leda eder bort från detta, inte kärlek till bekvämlighet eller frestelser till världslighet. Detta står skrivet på eder uniform, det är detta ni sjunga i edra sånger och bedja i edra böner: Världens frälsning.

Efter farvälmötet i Alvikshallen hölls ett möte på Stadshusets Borgargård, bland annat med tanke på de många som ej kunde få plats i hallen. Det blev en stämningsmättad stund med ett gripande slutbudskap till Sverige och svenskarna av generalen.

Av sommarens övriga stora händelser må särskilt nämnas scout- och gardtinget i Göteborg under pingsthelgen. Omkring 1.100 pojkar och flickor i grått deltogo i denna imponerande högtid, som omfattade ett stort antal möten i Cirkus, på Slottskogsvallen och annorstädes samt marscher och friluftsparader på stadens gator och i Slottskogen. Kommendören ledde, biträdd av överste David Karlson, scout- och gardorga-nisatörerna m. fi.

De sociala sommaransträngningarna utvidgades även detta år. I samband med sommarbarnskolonien på Rådmansö, där man tog emot nittioen barn, kunde år 1939 firas ett jubileum. Stockholms-Tidningen har i många år under rubriken »Vårt barn» samlat pengar för denna koloni. Redaktör G. Rosendahl, som skött dessa insamlingar, kunde fira minnet av tjugufem år i denna uppgift och avtackades därför offentligt vid barnens utresa.

Söndagen den 6 augusti avtäcktes en minnessten över »slummens överste», överstelöjtnant Elisabeth Liljegren, i hennes hemby, Skålö i Järna socken. Kommunalnämndens ordförande, socknens kyrkoherde och flera andra talade vid högtidligheten och hyllade denna Västerdalarnes stora dotter.

Vid den kristna ungdomens riksstämma, som hölls i Stockholm under augusti månad, deltog Frälsningsarméns ungdom mangrant och representativt.

Höga rådet sammankallades i laga tid till sammanträde i London den 15 augusti för att välja ny general efter Evangeline Booth. Till president valdes kommendöd Edward J. Parker, nationell sekreterare i Förenta staterna, och till vice president kommendör Charles Baugh, direktör för Frälsningsarméns försäkringsbolag i London. Efter åtskilliga dagars förhandlingar skedde den sista och avgörande omröstningen den 22 augusti, då kommendör George Carpenter med två tredjedelars majoritet blev väld till Frälsningsarméns general

General Carpenter är australiensare till börden. Nitton år gammal blev han omvänd och gjorde sitt inträde på krigsskolan år 1892. Under sin officerstid har han haft förordnande inom sociala arbetet samt som

tryckeriföreståndare och redaktionschef i sitt hemland. Senare var han

stationerad vid internationella högkvarteret i London, därav tolv år som litterär sekreterare åt general Bramwell Booth. Senare blev han chefsekreterare i Australien och därefter territoriell ledare i Sydamerika och Kanada. Han är en enkel och anspråkslös man, varmt gudfruktig och omutligt sannfärdig, nitisk i sin gärning och strängt rättvis i sin administration. I sitt programtal dagen efter generalsvalet yttrade han bl. a.:

Jag har funnit hjälp i några särskilda Guds ord i mitt livs stora ögonblick. Åter och återigen, då jag befunnit mig i situationer, som kommit mig att djupt känna min egen otillräcklighet inför uppgifter, som förelegat mig — och jag har aldrig blivit beordrad till en post, för vilken jag känt mig kvalificerad — så har alltid det ordet kommit för mig: Så skall ock min Gud, efter sin rikedom, i fullt mått och på ett härligt sätt i Kristus Jesus giva eder allt vad I behoven. Jag har detta ord inom glas och ram på mitt kontor rakt framför mina ögon. Mina kamrater, det är ett räddningsankare för min tro. Allt vad jag har varit i stånd att utföra och varje inflytande jag kunnat utöva har härrört sig från Guds ords inverkan på min eeen siäl.

Mina kamrater, jag förväntar inte att jag genom att ha mottagit detta höga ansvar och privilegium skall förändras till en annan man. Jag är, i och genom Guds nåd, vad alla tidigare gångna dagar ha gjort mig till. Jag lovar er att fortfarande vandra i ödmjukhet inför Gud, att söka vara ett exempel i allt vad ni anse vara dyrbart i Arméns liv — ett exempel i enkelhet, ett exempel i trohet, ett exempel i försakelse, ett exempel i mod. Det är möjligt att vi stå på randen av prövningar och förföljelser i världen. Vi måste förbli fasta i vårt mod och vår tro.

Vidare hoppas jag att kunna vara ett exempel i ett heligt liv och i det direkta personliga vittnesbördet för Kristus. Jag önskar att vi i Armén skola återvinna mer av det enkla andliga utflöde av de skatter vi äga, varigenom den Kristi rikedom som övergår allt vad vi kunna bedja eller tänka göres känd för våra medmänniskor.

Jag tackar er av allt mitt hjärta. Jag ber om er samverkan. Jag önskar samarbete; jag vill söka ert råd. Jag vill söka att sammanföra hela vår världsvida Frälsningsarmés resurser. Så långt Gud ger mig kraft därtill, skall jag troget söka fylla mina uppgifter. Jag kan, jag vet det, lita på er kärlek, er medverkan, er trohet med hänsyn till allt, som är ägnat att främja vår enhet och ett ljust framtidsperspektiv — allt, som vill bidraga till en aggressiv, helig, jublande Frälsningsarmé i alla de länder, där vår fana svajar. Gud välsigne er alla!

Under Höga rådets sammanträde skrevo åtskilliga tidningar en hel del om att i dess sammanträden diskuterats frågan om förändringar av Frälsningsarméns konstitution. Allt detta var ju antaganden på fri hand, då intet som helst meddelades om rådets förhandlingar förrän på aftonen den 21 augusti. Detta meddelande lydde: »Då Höga rådet måndagen den 21 augusti fortsatte sina förhandlingar, förelågo först en del allmänna ärenden till behandling. Bland andra frågor, i vilka beslut fattades, var även den att Höga rådet skulle uttrycka sin önskan att inga förändringar i Arméns legala konstitution måtte främjas av den av detta råd valde generalen utan att dessa förelagts Arméns kommendörer och varit föremål för omsorgsfullaste prövning. Rådet övergick därpå till diskussion om olika metoder, genom vilka bistånd skulle kunna lämnas åt

generalen och Armén genom en utveckling av 'rådsidéen' inom ramen av den nuvarande organisationen. Vidare beslöt rådet att endräktigt förbinda sig att giva den nyvalde generalen, vem denne än blev, sitt lojala och helhjärtade stöd.»

Under det Höga rådet sammanträdde i London, tjocknade orosmolnen över Europa. Dag efter dag profeterades det i tidningarna om krigsutbrott mellan England och Tyskland endera dagen. När därför generalsvalet var överståndet, skyndade alla Höga rådets medlemmar att med första lägenhet komma tillbaka till respektive länder igen. Ett farvälmöte för general Evangeline Booth var planerat att hållas i Earls Court, en jättestor utställnings- och möteslokal. Omkring 24.000 biljetter voro sålda och utdelade. Men myndigheterna vågade icke inför risken av ett hastigt krigsutbrott med mörkläggning och eventuella flyganfall tillåta en så stor anhopning av människor, och det jättestora mötet måste inställas. Många salvationister från Skandinavien och kontinenten hade rest till

London för att vara med om detta evenemang och måste nu missräknade återvända hem.

Och så bröt kriget ut---.

Naturligtvis vållade det från första stund oerhörda svårigheter för Frälsningsarmén, som ju är en internationell rörelse, och lade från begynnelsen förkrossande bördor på den nye generalen, som efter ett farvälbesök i Kanada tillträdde sin post den 11 november.

Även verksamheten i vårt land fick kännas vid svårigheter, bland annat genom de brutna internationella förbindelserna och på grund av officerares och soldaters inkallelse till beredskapstjänst. Förhållandena framkallade också extra åtgärder och nya företag. Så startades bland annat en speciell soldatmission, ett hem för polska flyktingar öppnades i Stockholms närhet, insamlingar för Finland startades (när detta land kom med i kriget), en central för hjälpverksamhet bland flyktingar och evakuerade från och i Finland öppnades i Haparanda, och även i huvudstaden hade vi att ta hand om, logera, bespisa och hjälpa tillrätta flyktingar från vårt östra broderland. Snart nog måste vi också tänka på att ta hand om femtiotre pojkar och flickor från två av Arméns barnhem i Finland. Endast med stor svårighet lyckades vi få barnen den långa vägen från Helsingfors-trakten till Vasa, sedan med flyg till Sundsvall och slutligen per järnväg till Saltsjöbaden, där försäkringstjänstemännens förening ställt sin stora semestervilla till förfogade.

Ett par betydelsefulla förflyttningar och officersplaceringar skedde

5681939

under året. I juni månad utnämndes överste Helmy Boije af Gennäs till överstelöjtnant Signe Östrands efterträdare som chef för kvinnliga sociala verksamheten.

Överste Boije är född och blev officer i Finland, där hon senast beklädde posten som krigsskolechef. Hon har också arbetat i Ryssland, England och Danmark.

Dittillsvarande chef sekreteraren, överste Hjalmar Åkerberg, drog sig tillbaka från aktiv tjänst och pensionerades i samband med årsskiftet. Om den farvältagande chefsekreteraren, som vid sitt frånträdande från den krävande befattningen var fullständigt nedbruten till sin hälsa, skrev kommendör Larsson:

»Överste H. W. Åkerbergs namn har haft och har en god klang inom armékretsar i Sverige såväl som långt utanför landets gränser. De år han arbetade som evangelist och de underbara segrar Gud då gav honom ha icke glömts av den äldre generationen. I senare år har överste Åkerberg beklätt åtskilliga administrativa poster och nu senast, under fyra år, chefsekreterarposten. Vårt samarbete har alltid varit harmoniskt, och det är med saknad jag nu motser hans pensionering. Vi hoppas dock att översten skall bli så pass återställd, att han ännu länge skall såsom mötesledare och i andra avseenden kunna tjäna Mästarens sak.»

Bland årets anmärkningsvärda händelser på det kvinnliga sociala området — utom ledarskiftet — kan nämnas Slumcentralens i Stockholm grundliga ombyggnad och modernisering, varigenom denna slumverksamhetens hjärtpunkt i vår huvudstad har blivit än bättre i stånd att fylla sin uppgift.

I samband med ombyggnaden inreddes lokaliteter för Stockholms V:e kår i husets undervåning. Dessa lokaliteter, som omfatta mötessal med 500 sittplatser, soldatrum, ungdomslokal, musikantrum, expedition o. s. v., invigdes den 3 november.

Om den »internationella samtrafiken» kan bland annat nämnas att överste och fru David Karlson under sommaren besökte Förenta staterna, att för utrikes tjänst avskildes major och fru Gösta Blomberg — majoren hade fått order till internationella högkvarteret i London — och kapten Ruth Wennerholm, som for till vårt missionsfält i Indien, samt att Stockholms II :a kårs hornmusikkår gjorde en resa i Finland, där den bland annat tilläts konsertera för president Kyösti Kallio med uppvaktning i presidentpalatsets rikssal.

569 1940

Förhållandena i världen, som också inverkade på livet och verksamheten i vårt land, åstadkommo nya problem

och uppgifter för Frälsningsarmén i Sverige. Det fanns anledning frukta att det ekonomiska läget i allmänhet och de stora insamlingar som anordnades särskilt för Finland skulle försvåra våra finansansträngningar. Så skedde dock icke — både påskinsamlingen och försakelseveckans resultat visade avsevärd stegring. Men nya arbetsuppgifter trängde på, och vissa av dessa krävde för sin lösning både företagsamhet och takt och inte minst energi och ekonomiskt förutseende.

Bland de av kriget direkt motiverade företag som under året fortsattes eller startades var Finlandshjälpen den första. Den hjälpcentral som i samförstånd med Centrala Finlandshjälpen och Röda korset startades i Haparanda i slutet av år 1939 fortsatte och utvidgade sitt arbete. En skåpbil anskaffades, och sedan kunde man bättre och lättare distribuera matvaror och kläder i ett stort antal flyktingläger i nordliga Finland. I samband med detta arbete, som fortgick till »hundradagarskrigets» slut, kunde våra officerare hålla ett stort antal möten både för flyktingar och andra av civilbefolkningen samt för militärer, bland annat för svenska frivilliga.

En stor klädesinsamling igångsattes landet runt. I Stockholm ställde spårvägsbolaget en dag ett tjugutal bussar till Arméns förfogande för en werklig jätterazzia efter gamla kläder runt huvundstaden. En stor del av arbetet med de kläder som insamlats genom Dagens Nyheters ansträngningar anförtroddes också åt oss. Penninginsamling för vårt östra broderland anordnades även av Armén, som ekonomiskt och på annat sätt understödde Frälsningsarméns i Finland stora och vittomfattande nödhjälpsarbete. Om hemmet för finska barn är redan nämnt. Där stannade skyddslingania till efter krigets slut eller omkring tre månader. Hemmet hade äran och glädjen att bli gästat av prinsessan Sibylla och vid ett annat tillfälle av prins Wilhelm. Om den senares besök skrev Stockholms-Tidningen :

5701940

Femtiotre små finska barn bildade en sjungande häck i trappan till sitt nya hem i Saltsjöbaden, när prins Wilhelm i går kom och hälsade på tillsammans med överste Per Hed, grevinnan Ebba Bonde och andra fina och snälla tanter och farbröder från Centrala Finlandshjälpen och Frälsningsarmén. Blonda och rara, med troskyldiga blå ögon, stodo barnen uppradade i sina rödvitrutiga förkläden och sjöngo om Väinömöinen, så att det klirrade i fönsterrutorna. En vecka bara hade de vistats i Sverige, men de trivas redan storartat i Saltsjögården, och friska och pigga äro de allesammans. Ingen av flickorna tycks längre minnas att de under två månader fått sova i källare varje natt.

Det är nämligen från ett par av Frälsningsarméns barnhem utanför Helsingfors, som de små komma, och de ha rest hit i sällskap med sju finska slumsystrar, som sköta om dem och leda deras undervisning. Nästa steg blir att skaffa hit de finska skolböckerna, som blevo kvar på andra sidan Bottenhavet.

Det är tjuguåtta flickor och tjugufem pojkar i åldern två till fjorton år, som vi nu ha hand om, berättar hemmets föreståndarinna, adjutant Gustafsson. Frälsningsarmén har ordnat med denna storartade inkvartering i samarbete med försäkringspersonalen. Stockholms försäkringstjänstemän ha för detta ändamål upplåtit sitt vackra semesterhem ute vid Solsidan, och de betala också för barnens vistelse här. Ett lämpligare hem kan man heller icke tänka sig än den rymliga och bekvämt inredda Saltsjögården.

Att sjunga är det bästa barnen vet, förklarar överste Boije af Gennäs, som också befinner sig på tillfälligt saltsjöbadsbesök. Två småflickor sjunga just på svenska: Om pappa ville ge mej en fempenni, vet mamma... och överste Hed småmyser belåtet. Och både Ritva, Tarja och alla de andra som prins Wilhelm ömsom hissar, gungar eller dansar med, kvittra som de allra sötaste små bofinkar och ärlor. En sådan kul farbror ha småttingarna säkert inte träffat på länge. Och så härligt lång sen.

Men sorlet stillar märkvärdigt fort, när femtonåriga Rita, som vistats i Arméns finska barnhem sen hon var liten, på sjungande svenska läser Topelius' Lovsång, en dikt, som passar så sällsamt bra just vid detta tillfälle:

Vi voro som de fåglar små, som ej ha kvist att sitta på och ej ha bo att sova i, tills kalla vintern är förbi...

Femtiotre små finska sångfåglar ha i alla fall nu fått ett varmt och, som man hoppas, tryggt bo vid Saltsjöstranden. Det känns skönt efter källaren i Helsingfors.

När efter den tyska ockupationen av Norge en hel del norska flyktingar sökte sig över till Sverige, kunde Frälsningsarmén på många olika sätt bringa dem hjälp och ge dem stöd. Bland de internerade norska soldaterna i de stora lägren i Värmland utförde frälsningsofficerare en väl-signelsebringande gärning. En officer lyckades bland annat låna ihop mässingsinstrument från några av våra kårer, så att en musikkår kunde bildas i ett läger.

Årets andliga verksamhet fortgick i stort efter gamla linjer, men det led åtskilligt avbräck, dels på grund av att många manliga officerare inkallades till beredskapstjänst, dels också på grund av att armélokaler rekvirerades för militära ändamål. Flera officerare voro tidvis helt sysselsatta med religiöst arbete bland militären, detta naturligtvis helt vid sidan av de frälsningsofficerares gärning som i sin beredskapstjänst

utnämndes till fältpastorer samt det verk för Gud som alla inkallade salvationister utförde och om vilket kunde berättas underbara ting. Våra soldatmissionärers möten blevo högt uppskattade. Under större delen av året sändes 4.000 exemplar av Stridsropet varje vecka till militärförläggningar landet runt.

Vid årsskiftet skedde chefssekreterarombyte, som betingades av överste Hjalmar Åkerbergs pensionering. Överste Karl Jerrestam, tidigare fältsekreterare, utnämndes till innehavare av chefsekreterarposten. Till hans efterträdare som fältsekreterare beordrades överstelöjtnant Axel Lydahl, som dessförinnan var divisionschef i Göteborg, överstelöjtnant Herman Larson utnämndes till sekreterare för manliga sociala verksamheten efter överste Carl Nielsen, som föll för åldersstrecket och pensionerades. Samtidigt härmed skedde ombyte av chefer i Stockholms, Göteborgs, Örebro, Dala och Norrbottens divisioner.

På höstsidan skedde ytterligare en förflyttning av officerare på administrativa poster, bl. a. betingad av ett dödsfall och ett par pensioneringar. Överste Ernst Lundström, som varit organisationssekreterare, samt överstelöjtnant Arthur Wolff, som varit chefredaktör, frånträdde aktiv tjänst. Överste Evald Malmström utnämndes till litteratursekreterare och efterträddes som krigsskolechef av överstelöjtnant Gustaf Friberg, som ett par år varit kandidatsekreterare. Överstelöjtnant Emanuel Sundin, som ett par år varit chefsekreterare i Danmark, återbördades till hemlandet och utnämndes till ungdomssekreterare. Till kandidatsekreterare utnämndes brigadör Anna Maria Pettersson och till organisationssekreterare brigadör Axel Nylund.

Fredagen och lördagen den 19 och 20 januari höllos under kommendörens ledning stora möten i Eriksdalshallen, och påföljande vecka ledde kommendören den sedvanliga cirkuskampanjen i Göteborg.

Den 26 februari hölls ett enastående jubileumsmöte i Templet, då kommendör Karl Larsson hjärtligt hyllades med anledning av att han fullgjort femtio års tjänst som frälsningsofficer. Strax före mötets början hade överståthållare Torsten Nothin på konungens vägnar till kommendören överlämnat Vasaordens kommendörstecken. I mötet talade prins Oscar Bernadotte, kyrkoherdarna G. Ankar och Alf Norbäck, pastor Th. Arvidson (Metodistkyrkan), missionsdirektor Nils Dahlberg (Fosterlandsstiftelsen), missionsföreståndare Hjalmar Danielsson (Baptistsamfundet), missionssekreterare Johan Gustafson (Svenska Missionsförbundet), missionssekreterare K. A. Modén (Baptistsamfundet) och

doktor Karl Fries (K. F. U. M.) Övriga talare voro överste Karl Jerre-stam och major Sture Larsson samt — naturligtvis — kommendören själv. Överste Per Hed tjänstgjorde som ceremonimästare och konferencier.

Nästa stormöte hölls i Konserthuset fredagen den 1 mars, då kvinnliga sociala verksamheten firade sitt femtioårsjubileum. Kommendören ledde, närmast assisterad av »kvinnliga socialas» sekreterare, överste Helmy Boije. Främste talare var prins Gustaf Adolf, som bl. a. yttrade:

Man är tacksam, när man får vara med om att fira ett jubileum som detta, tacksam därför att man vet vilket arbete som ligger bakom den verksamhet vi i dag samlats att hylla.

Tänker man tillbaka, så äro femtio år, fyllda av uppoffrande kärleksverk, en lång tid. Hur såg det väl ut för omkring femtio år sedan? Ja, man kan erinra sig att då funnos ej alla dessa utmärkta statliga, kommunala och

enskilda välfärdsinrättningar. Mycket litet, om ens något, var gjort för den s. k. sociala hjälpverksamheten. Men då fanns det en del hjärtegoda människor, som ej stillatigande ville finna sig i detta, utan de grepo sig verket an. Av dessa människor ha vi, såvitt jag vet, en del här i dag, och egentligen borde detta jubileum gå ut på att hylla dem och blott dem. Men om jag förstår rätt, så vore de säkert inte så glada åt att stå här för att hyllas som några underliga och märkliga företeelser. De ha blott och bart gjort sin plikt och uppfyllt sin högsta önskan att med Guds hjälp vara sina medmänniskor till nytta. Helt kan jag dock ej gå förbi dem eller den som på ett så behjärtansvärt sätt påbörjat verket. Jag tänker då särskilt på fru Hedvig Lagercrantz. Det är i alla fall hon, som börjat och gjort ett första, banbrytande arbete, och det är till henne vi rikta vårt tack för detta arbete, vilket vuxit sig så starkt och nyttigt. Äras bör den som äran rätteligen tillhör. Ni alla, som kommit efteråt, ha därför inte gjort mindre, utan helt säkert lika mycket, men ni ha att med tacksamhet se tillbaka till eder första ledare.

Skulle jag nu draga fram alla dem som under de gångna åren arbetat och strävat för den sak ni givit er in i, skulle jag aldrig kunna sluta, utan därför hyllar jag eder alla gemensamt, som ha arbetat och som nu arbeta inom Slummen. Hade ni ej funnits och hade ni inte på ett sådant hängivet sätt kastat er in i arbetet, hade ej denna viktiga verksamhet fått den omfattning och den betydelse som den nu har.

Men hur kan det väl komma sig att detta storartade resultat uppnåtts? Ja, det är kanske på sätt och vis svårt att förklara, men jag tror man kan säga att helt säkert är det den glädje och den kärleksfulla idoghet, med vilken ni alla gripit er verket an, som gjort att det hela fått ett så utmärkt resultat. Säkerligen har arbetet många gånger varit svårt och besvärligt, och ofta har det nog tyckts hopplöst och långt från målet, men alltid ha ni med glädje tagit nya tag och arbetat vidare. Jag tror att hemligheten till framgången beror till stor del på den strålande livsglädje och den vilja att hjälpa andra människor som ni alla ha visat. Denna arbetsglädje, som alltid finnes hos alla, som tillhöra Frälsningsarmén, är helt säkert av största betydelse, ty det är alltid lättare att arbeta, om man gör det med glädje, än att göra det, när man är trumpen och sur.

Som nummer två på programmet måste man nämna fru Hedvig Lagercrantz, som grundlade denna vår verksamhetsgren. Hennes tal var intressant, storslaget och hj ärtegripande. När hon under stark rörelse bland publiken slutat tala, steg överståthållare Torsten Nothin upp på podiet och ingrep med följande anförande i programmet:

Fru Hedvig Lagercrantz!

Jag har äran och glädjen meddela att hans majestät konungen med betygande av sitt nådiga välbehag över edert mångåriga, uppoffrande arbete för sociala och filantropiska ändamål såsom ledamot av Frälsningsarmén sedan 1888 och som initiativtagare till dess slumverksamhet beslutat tilldela eder medaljen i guld av åttonde storleken med inskriptionen Illis quorum...

Till detta officiella tack beder jag att på alla de många tusende fattigas och eländas vägnar, som fått stöd och hjälp av Frälsningsarméns slumverksamhet, få bringa eder ett tack för allt vad ni tänkt, velat och verkat i människokärlekens namn. Jag tror nu att detta officiella utmärkelsetecken blir av största värdet för eder, om ni får det från hans kunglig höghet prins Gustaf Adolfs hand.

Stående åsåg församlingen hur prinsen fäste det förnämliga utmärkelsetecknet på fru Lagercrantz' bröst och strök med en kraftig applåd under de tankar som säkert alla hyste: »Välvilligt av konungen! Välförtjänt av fru Lagercrantz!»

Övriga talare i det storstilade mötet voro överdirektör Hardy Göranson, fil. d:r Laura Petri, kyrkoherde Erik Arbin, överstelöjtnant Thora Isachsen från Norge och överstelöjtnant Signe Östrand. I den stora och förnämliga publiken såg man bland andra prinsessan Sibylla och prinsparet Oscar Bernadotte som intresserade åhörare.

I mars månad invigdes en institution, som kan sägas fylla ett länge känt behov, nämligen ett hem för pensionerade frälsningsofficerare. Västerledshemmet, som det kallas, ligger vid Västerled i Äppelviken och rymmer tolv pensionärer, som här få njuta en lugn levnadsafton efter ett strävsamt liv.

Frälsningsarméns nye högste ledare, general G. Carpenter, kände säkerligen i dessa dagar världssituationens olyckor och fasor djupare och smärtsammare än de flesta andra, detta som allvarlig och varmhjärtad kristen och som medborgare i en av de krigförande nationerna, men främst som chef för en internationell rörelse under Fridsfurstens baner. Förbindelserna mellan internationella högkvarteret och de länder, där Armén arbetar, sletos, den ena efter den andra. Frälsningssoldater av olika nationer, förenade i ett brödraskap genom Jesu Kristi blod, tvingades att möta varandra med vapen i hand.

I känslan av allt detta proklamerade generalen ett »De brinnande hjärtanas korståg» att hållas mellan påsk och pingst. Vår ledare ville med detta korståg väcka de kristna till klarare insikt inför världsläget. Han skriver:

Det kan icke råda tvivel om att dessa dagars tragedi står i direkt samband med de försummelser som en stor del av den kristna kyrkan gjort sig skyldig till. Den har ofta tagit miste om vägen och tillåtit för mycket av världslighetens ande. Följaktligen har den förlorat sin kraft att leda.

5741940

Intet gott vinnes därigenom att vi beskärma oss över sådana misslyckanden, såvida det ej bland de nuvarande medlemmarna finns villighet att erkänna misslyckandet, göra bot och bättring och vända om från de orätta vägarna.

Då så sker, har man att färdas en svår väg och måste uppge mången omhuldad skatt.

Det skulle vara dåraktigt att låtsa som om Frälsningsarmén hade förblivit fullkomligt obesmittad av detta vitt utbredda andliga förfall. Vår kärlek till Frälsningsarméns härliga ideal tvingar oss att medge att världslighetens ande har berövat oss kraft, som skulle ha varit av ofantligt värde att ha, då det gällt att bemöta utmaningen i dessa dagar. Ehuru vi kunna glädjas över den helige Andes välsignelserika inflytande i många avseenden, kunna vi ej annat än sörja över förluster och svagheter och brist på resultat i andra fall.

Det är förödmjukande att erkänna allt detta; men jag ser med tillförsikt fram mot en bättre och skönare dag, ty jag tror på Armén. Jag tror på dess soldaters önskan att leva upp till vad de veta vara Guds vilja för dem, och jag tror på den helige Andes förmåga att göra oss till ett mäktigt folk, en armé av brinnande hjärtan.

Jag kallar därför mitt folk allestädes att allvarligt begrunda denna tids omätliga elände, att klargöra för sig grundorsaken, att fatta mod vid löftet att det finns ljus och frid för den som återvänder till Gud. Må vi så ödmjukt hänge oss åt uppgiften att föra Kristus till människosjälarna, då vi nu alla gå ut som frivilliga i de brinnande hjärtanas korståg.

Med anledning av att krigsskolan rekvirerats av de militära myndigheterna måste kursen avbrytas i förtid och kadetterna helt hastigt utsändas i april månad. Tack vare vänligt tillmötesgående från vederbörande kunde dock ny kurs påbörjas i oktober månad.

Det oroliga läget gjorde att årskongressen inställdes, men sommarfälttåget gick i övrigt sin gilla gång både i den sociala och den andliga verksamheten. En av de stora dagarna under sommaren, Stureforsdagen, hölls detta år för femtionde gången. Det är Linköpings kår, landets kanske främsta i fråga om stora traditionella fältdagar, som står för anordnandet av dessa möten på den gamla Bielke-släktens fideikommiss, där årligen tusentals människor samlas på midsommardagen för att se och höra Frälsningsarmén.

Onsdagen den 19 juni nåddes nationelle ungdomssekreteraren, överste David Karlson, av hembud. Han var född i Furingstad, Östergötland, den 27 mars 1878, blev soldat i Norrköpings II :a kår i tonåren och kom till krigsskolan 1898. Han hade gjort tjänst som kårofficer, ledare för stabsmusikkåren, scoutchef, divisionschef och ungdomssekreterare.

Överste David Karlson var en av våra mest kända officerare, uppskattad i vida kretsar och omtyckt särskilt av de unga, enkannerligen av den manliga ungdomen. Han var begåvad, impulsiv, sangvinisk, gladlynt, full av sprudlande liv och humoristiska infall — hade sålunda alla de egenskaper som i regel göra en man populär. Hans varma hjärta och barnsliga tro gjorde honom till välsignelse och frälsning för många.

Tisdagen den 25 juni ingick ett annat dödsbud, som väckte många känslor och tankar i svenska salvationisters hjärtan. Det förmälde att kommendör Charles Rich befordrats till härligheten.

Vi ha redan skrivit om kommendör Rich och tillägga nu endast att den hjärtegode, glade, optimistiske och silvertungade ungdomsvännen, själavinnaren och arméledaren tillhörde den krets av vänner och överordnade som man aldrig glömmer. Han blev »British Commissioner», som anses vara tredje ställningen uppifrån på »arméstegen», men ansåg sig ha haft sin verkliga storhetstid som ledare i Sverige. Han blev verkligen ohjälpligt förälskad i vårt land och folk, och hans kärlek blev besvarad. Återkommen till England, varifrån han stammade, kallade han sin enfamiljsvilla för Fridhem och fyllde den med svenska minnen och svensk hemslöjd. Väggarna i sitt arbetsrum på högkvarteret tapetserade han med svenska bilder. Mitt i samlingen tronade ett porträtt av konung Gustaf V med egenhändig namnteckning. Det pekade han ibland på och tillade understundom till andra engelsmäns förargelse: »My king!» Hur som helst, med kommendör Rich gick en varm svenskvän och en framstående arméledare ur tiden.

Både kronprinsessan Louise och prinsessan Sibylla ha flera gånger bevisat sig hysa ett varmt intresse för vår kvinnliga sociala verksamhet. Den 1 april besökte kronprinsessan en basar till förmån för Lännersta-hemmet för unga mödrar och deras små barn, och den 8 juni gjorde H. K. H. en visit på hemmet, där hon hälsade på alla mödrarna och uttalade sin stora tillfredsställelse med vad hon sett.

I många, många år hade vi ett barnhem, kallat Lillstugan, i Sundbyberg. Då både huset och tomten där voro för trånga och det på förmånliga villkor erbjöds Armén en lämplig fastighet i Saltsjöbaden, inköptes denna, och Lillstugan flyttades dit. Det nya barnhemmet, som vid invigningen hade tjugufem små skyddslingar — barnen mottagas i spädaste ålder och få stanna till skoltiden — invigdes den 25 november av landshövding och fru Levinson. Saltsjöbadens kyrkoherde, prosten Caspar Börjeson, som avslutade högtidligheterna, lovade i sitt tal att varje Mikaelisöndag ta upp kollekt i sin kyrka för barnhemmet. »Den dagen är nämligen den enda under kyrkoåret, då jag får ta upp kollekt för vilket ändamål jag vill», slutade prosten.

Den betydelsefullaste händelsen under året inom ungdomsverksamheten var utan tvivel invigningen av Fågelön i Mälaren, nära Drottningholm, till en »ungdomens egen ö». Ön har på synnerligen förmånliga vill-

kor upplåtits åt Frälsningsarmén av vederbörande myndigheter och skall användas för läger, kurser och utflykter av våra scouter och gärder och andra ungdomar.

Den 6 oktober 1890 begynte Frälsningsarmén i Sverige sin härbärgesverksamhet. Därmed var manliga sociala verksamheten i vårt land startad. Denna vår arbetsgren kunde sålunda ovannämnda datum fira femtioårsjubileum, vilket emellertid skedde i all tysthet.

I början av december begyntes »Frälsningsarméns landsinsamling», en stort upplagd penninginsamling för att möta nödtidens hjälpbehov inom våra olika arbetsgrenar. Insamlingens bestyrelse bestod av generaldirektör Sam Larsson, undervisningsrådet Ruben Wagnsson och fröken Kerstin Hesselgren samt som verkställande ledamöter brigadör Lennart Stenberg och sekreterare Sture Längqvist. Uppropet var undertecknat — utom av kommendören, chefsekreteraren och subskriptionssekreteraren — av prins Oscar Bernadotte, statsrådet Gustaf Andersson, statsrådet Tor-wald Bergqvist, överståthållare Torsten Nothin, ordföranden i Stockholms stadsfullmäktige Fredrik Ström, ordföranden i Publicistklubben, redaktör Ivar Österström, t. f. generaldirektör Karl J. Höjer, bankdirektör Helmer Sten, direktör Fritiof Söderbäck, friherre Israel Lagerfelt och direktör Johan Olov Johansson.

Under året öppnades följande kårer: Fredriksberg den 31 augusti, Skelleftehamn den 16 december.

Vinterfälttåget har alla år varit mest givande för vårt direkt andliga arbete, octh detta år utgjorde intet undantag. Det kämpades hårt vid alla landets kårer, och kampen ledde till seger — många själar togos till fånga för Jesus Kristus, soldater invigdes under arrnébaneret, och vår skara förökades.

Världsläget hade gjort sig påmint också i vårt land, det rådde under vintern mycken arbetslöshet och stor nöd. Detta hade våra ledare förutsett, och det var därför de igångsatt Frälsningsarméns landsinsamling, som omtalades i förra kapitlet. Insamlingens organisation utbyggdes undan för undan, och dess verksamhet fick en väldig omfattning. Pressen ställde sig ytterst välvilligt mot företaget, skrev om det, lät postgiroblanketter följa med i tidningarna o. s. v. I städer och andra samhällen bildades lokalkommittéer för insamlingen, och i dessa läto sig landshövdingar, borgmästare, stadsfullmäktigeordföranden, ledande fackföreningsmän och andra inflytelserika personer inväljas. Fester och möten av olika slag höllos under medverkan av platsernas främsta talare och sång- och musikkrafter.

Vi kunna inte neka oss nöjet att återge brottstycken ur tal och tidningsartiklar, som höllos och skrevos för Frälsningsarméns landsinsamling 1940—1941.

Vid en musikfest i Staffans kyrka i Gävle talade landshövding Rickard Sandler och yttrade bl. a.:

Jag har tidiga barndomsintryck av Frälsningsarméns framträdande här i landet. Jag har sett den i främmande länder, i London inför Hyde Parks improviserade församlingar, på gatumöten i Genève, i krigets Finland, där jag mötte den på mer än en riskabel plats. Av dess yttre uppträdande har hos mig som mera väsentligt än andra periferiska intryck alltid stannat kvar förnimmelsen av frimodighet, tapperhet och förtröstan. Dessa äro egenskaperna hos en god soldat. Vi ha alla behov av att äga dem, och mer än eljest i den vanskliga tid som blivit vår.

Då jag sett den lilla truppen under sin fana stillsamt marschera en gata fram, begapad om icke bespottad av trottoarens folk, har jag ofta gjort reflexionen: det behövs lika mycket mod för att möta löjet som för att möta faran. Det har nog hänt många med mig att vi hamnat i Runebergs betraktelse över vad Lotta Svärd fick tåla och slutat med hans "och något tålte hon skrattas åt men mera

5781942

hedras ändå". Kanske har den lättare till förståelse som i tidig ungdom också marscherat under en fana, som var för sin tid ett spektakel och en förargelse, och därunder undfått den styrkande förnimmelsen av broderskapets anda.

Vi, som leva ett ordnat och hyggligt liv och göra vårt arbete utan mankemang, ha icke så lätt och, vad värre är, inte mycken lust att komma i kontakt med dem som det gått på sned för i livet. Fariséer, publikaner och syndare — liksom samariter — finns det i alla tider och överallt. Det finns gott om rättfärdiga, som två sina händer inför vetskapen att icke alla äro såsom de. Men de finnas som icke tänka först på att själva vara tvagna och rena och som i broderskapets namn genombryta rättfärdighetens mur och förverkliga Bengt Lidners: Varhelst en usling finns, är han min vän, min bror.

Detta är icke att i dyster asketism vända sig bort från världen. Det är att med glädje och förtröstan gå ut i den syndiga världen och inte väja för att man där kan bli smutsig.

Redaktör Ivar Österström höll i en musikfest i Medborgarhuset i Stockholm ett tal, ur vilket vi återge följande:

Jag hörde återigen efter många år ett ord, som första gången nådde mig i

mina pojkår, ett underbart ord av en kvinna.---Kvinnan — vem hon nu

kunde vara — talade och sade:

Vet du, när Herren Gud skapade jorden och gav den åt människorna, då var det hans vilja att vi modigt skulle plöja marken ända ut på randen vid avgrunden.

Att plöja jorden ända ut på avgrundsranden — vilket program är icke detta för i bästa mening viljande

människor!

Vad är det som sker, när man plöjer? En löjlig fråga, svarar ni. Kanske icke så alldeles löjlig ändå. De mest benådade diktarna kunna ibland röra med sin trollstav vid den mest vardagliga gärning och lyfta denna gärning till oanade höjder och in i strålande ljus. Jag läste häromdagen en nyutkommen bok av en norsk författare, som uttryckte saken så: Man plöjer ned solskenet i den svarta jorden. Plöjer ned solskenet! Ja, naturligtvis. Detta är ju den underbara verkligheten. Ned genom de öppnade svarta fårorna strilar livgivande sol, utflödet av den stora livskällan. Plöjaren i sin tunga vandring öppnar väg för solen. Därför måste vi ut på den yttersta randen vid avgrunden med plogen. Plikten mot livet skall fyllas. Livet har en naturlig rätt, som måste värnas och skyddas mot övervåld och förkvävning. Vi ha skyldigheten att öppna väg för solen överallt.

Det vore en orimlig överdrift att påstå att bara Frälsningsarmén förstått denna sanning och denna förpliktelse. Men det är obestridligen Frälsningsarméns storhet att den har ett så starkt, målmedvetet och säkert grepp om denna förpliktande sanning. Människoåkern skall odlas och plöjas ända ut på avgrundsranden.

Vi gripas av svindel, ångest och olust, när vi närma oss branten och blicka ner i det svarta, skrämmande djupet, men om alla voro räddhågade, om alla vände ryggen till, skulle oersättliga värden gå förlorade. Några måste fylla också denna plikt mot livet och livets rätt. Några måste kämpa därute på avgrundsranden, ja, i själva avgrunden. Därför att några göra detta, kunna vi, de flesta, slippa ifrån denna gärning. Vi slippa ifrån den omedelbara och direkta beröringen med deprimerande nöd, med missmodet, med de gnagande bekymren hos kvinnor, som genom åren med förtvivlans styrka ösa för att hålla hemmens små farkoster flytande, men som icke veta hur detta skall vara möjligt i morgon, om icke en hjälpande hand då räckes dem. De flesta av oss kunna lassa denna pliktuppfyllelsens börda på "några andra", på några underliga människor, som ha sin lycka och sin glädje i att arbeta bland farorna och fasorna på avgrundsranden, där existensmarginalen är trådsmal, där det är obegripligt, oförklarligt och fantastiskt hur individerna kunna leva från den ena dagen till den andra, därute, där de små människoboningarna vaja i stormen.

Frälsningsarmén kompletterar den samhälleligt organiserade sociala omvårdnaden på ett synnerligen förnämligt sätt. Man kan helt enkelt icke undvara Frälsningsarméns gärning härvidlag. Frälsningssoldaterna plöja där allra längst ute vid avgrunden. De arbeta bland olyckliga människor, som behöva ett ögonblickligt resultat och ett omedelbart handtag, om de skola kunna leva. Frälsningsarméns plog är en solskensplog, en ljusplog. Giv frälsningssoldaterna flera solskensplogar!

Författaren Ludvig Nordström skrev i Socialdemokraten en artikel under rubriken »Kristus i kavaj». Vi citera:

Frälsningsarmén!

Det är Kristus i kavaj. Kavajen är vår tids dräkt. Därför förstå vi den verklige, levande Kristus bäst, då han i våra dagars värld möter oss i Frälsningsarméns gestalt. Därför, när den vädjar till oss i den lidande Människosonens namn, lyssna vi som till ingen annan av de religiösa organisationerna i tiden. Vi äro vana att se dess kollektbössor i gathörnen, dess röda fanor, symbol av kampen mot eländet, i vardagarnas människovimmel. Den frälsningsgärning som den främst lagt på sina skuldror är frälsandet av de fattiga och nödställda ur nöden och ur nödens ångest.

Därför, när den kallar, veta vi vad det gäller och lämna tyst vår slant. Och förnimma därmed Kristi blick riktad mot oss, ur det evigas rike. Måhända i nuets allvarliga läge mer än annars.

Frälsningsarmén känner genom sin slumverksamhet dessa nödens tusentals boningar, dessa förtvivlade mödrar, dessa gråtande, hungriga barn, dessa fäder utan resurser. Frälsningsarmén är det finast förgrenade nervnätet vi ha in i nationens av fattigdom och elände försvagade kropp. Frälsningsarmén signalerar, när allvarlig fara är å bane, den fungerar som en social säkerhetsanordning, den meddelar nationen när ovillkorlig hjälp måste givas och vart den måste givas.

Nu ger den sin varningssignal.

Så träder oss den sanna kristendomen till mötes i våra dar. Så förstå vi den. Så bekänna sig folkens massor till den i demokratiens namn, ty demokratien bär ensam på sin fana Kristi budskap i världen: tjänandets.

Och tjäna vi varandra inbördes på detta sätt, då kan den minsta ibland oss vara med om det stora verk som nu är Sveriges folk av världshändelserna förelagt: att visa sin nationella enighet och kraft.

Det behövs inga stora ord eller åthävor. Av dem kan ingen leva, med dem kan ingen skyla sin frysande kropp, med dem kan ingen mätta sina hungriga små.

Ord ha vi hört nog av.

Här går Kristus i kavaj, som en av oss, än en gång mitt ibland oss.

Han gör, som han gjorde en gång för 2.000 år sen.

Han ser tyst på oss.

Och går vidare, försvinner i gatans vimmel.

Men hans blick har, utan ord, sagt oss allt vad vi behöva veta, och ingen skall kunna säga att han icke förstått.

Och sen vi känt den blicken på oss, stå vi, alla och envar, i vilken ställning i samhället vi än befinna oss, under domen.

Domen i vårt eget hjärta, vilken ingen kan med bibehållen känsla av människovärde undfly.

En av de förnämligaste festerna till förmån för landsinsamlingen hade arrangerats av professorerna H. Nilsson-Ehle, Hans von Euler och Nils Ahnlund samt operachefen Harald André och hölls på Operan torsdagen den 3 april. De tre professorerna höllo tal, hovkapellet under ledning av hovkapellmästare Nils Grevillius utförde musik, opera-

580Stockholms stadsfullmäktiges ordförande redaktör Fredrik Ström, fäster S:t Eriksmedaljen på kommendör Karl Larssons bröst.

Dövstumofficer tolkar för en dövstum och blind salvationist.Konungen överlämnar en svensk flagga till Stockholms I:a kårs ledare på Svenska Flaggans dag 1942.1941

sångerskorna fruarna Gertrud Pålson-Wettergren och Brita Hertzberg-Beyron samt herrarna Joel Berglund och Jussi Björling sjöngo. Soarén fick särskild glans därav att konungen och kronprinsessan behagade övervara densamma. Kollekten, som upptogs, innehöll bland annat en check på 10.000 kronor från Kooperativa Förbundet.

Frälsningsarméns livräddningsscoutorganisation kunde detta år fira tjugufemårsjubileum. Det skedde först och främst med ett högtidsmöte i Konserthuset den 11 januari, då greve Folke Bernadotte höll huvudtalet. Vidare hölls under kongressen »Scoutexpo», en utställning av scoutmaterial, scoutarbeten och illustrationer till scoutverksamhetens metoder och resultat. »Scoutexpo» stod under beskydd av minister Herman Lagercrantz, som vid invigningen förklarade utställningen öppnad. Vid detta tillfälle frambars en hälsning från Sveriges scoutförbund av greve Folke Bernadotte. Slutligen ingick som en del i jubileumsfirandet ett riksläger på Fågelön. Egentligen höllos där samtidigt tre läger: ett för scouter, ett för gärder och ett för juniorsoldater, kårkadetter och andra »röda» arméungdomar. Lägren hade sammanlagt 650 deltagare från Kiruna i norr till Trelleborg i söder.

I Stridsropet n:r 23 meddelar kommendören ett viktigt beslut.

Alltsedan krigsutbrottet hade förbindelserna mellan Frälsningsarmén i Sverige och internationella högkvarteret i London i hög grad försvårats, detta till stort men för verksamheten, som ofta kräver snabba besked i sådana frågor, som enligt Frälsningsarméns gamla bestämmelser måste underställas generalen, stabschefen eller internationelle sekreteraren för avgörande.

Därtill kom att det var möjligt för ledningen för Frälsningsarmén i vårt land att i råd och dåd bistå Armén i vissa andra länder, som på grund av kriget voro absolut avskurna från all förbindelse med vårt internationella centrum, detta dock endast under den absoluta förutsättningen att vår rörelse i Sverige icke uppehöll några som helst förbindelser med England.

Tungt vägande skäl talade sålunda för ett avbrott av Frälsningsarméns i Sverige förbindelser med vårt internationella högkvarter, och efter ingående konferenser med de ledande stabsofficerarna beslöt kommendören ej utan djup smärta att ta detta steg, vilket meddelades generalen, som i sitt svar förklarade sig förstå att detta var bäst för oss och andra.

Vårt lands Frälsningsarmé står sålunda nu i alla avseenden fri och självständig. Detta har dock icke på något sätt medfört förändringar

av våra principer och metoder — dessa äro och skola förbli oförändrade i allt, utom i fråga om den internationella gemenskapen.

I februari månad meddelades oss att kommendör W. Elwin Oliphant hemkallats från en stad i Italien, där han varit bosatt, sedan han från-trädde aktiv tjänst. Några veckor senare ingick budskapet att fru Cele-stine Oliphant följt sin make till den eviga härlighetens värld.

Kommendör Oliphant var ledare i Sverige åren 1896—1901 och kunde glädja sig åt stor framgång. Både han och hans hustru voro högt bildade och mycket begåvade människor — kommendören var före sitt inträde i Frälsningsarmén präst i engelska kyrkan, fru Oliphant, född Schoch, var dotter till en officer i kungliga holländska armén.

Årskongressen hölls i Stockholm den 4—9 juli. Programmet var i så motto olika flera föregående års, att söndagens möten, som brukat hållas i Lägret, Lidingö, höllos i Eriksdalshallen på Södermalm i Stockholm, där också välkomstmötet ägde rum. Förändringen med avseende på söndagens möten blev intressant och värdefull, bland annat på grund av att ett flertal stora friluftsmöten och demonstrationståg kunde hållas på Södermalm, som tidigare icke sett Frälsningsarmén i stora formationer. Kommendör Karl Larsson ledde kongressen, som samlade väldiga åhörarskaror och blev till frälsning för många själar. I vår litteraturs intresse kunna vi ej underlåta att meddela att i kongressens soldatmöte hedrades två nitiska »Rop»-kämpar, sergeant Anna Lundell, Stockholm I, som sålt 250.000—300.000 exemplar av Stridsropet, och sergeant Harald Gedner, Stockholm III, som sålt mellan 150.000—200.000 exemplar — allt utan ersättning, endast av nitälskan för Guds rikssak.

På tal om frivilligt arbete — vilken väldig krets av bidragsgivare och frivilliga hjälpare har inte Frälsningsarmén. Många av dem tillhöra våra hjälptrupper och uträtta där en betydelsefull gärning. Andra äro medlemmar i samarittruppen och ge där sitt understöd åt vårt sociala arbete. Kvinnliga sociala verksamheten har dessutom sitt Böne- och hjälpförbund, och flera olika syföreningar, som arbeta för olika syften och institutioner. Verksamheten bland blinda och dövstumma har sitt speciella Dövstum- och blindförbund. För fängelsemissionen arbeta syföreningar ute i landet o. s. v. Så ha vi de tusentals regelbundna bidragsgivarna till slumverksamheten och dövstumverksamheten, tillfälliga givare till kårernas finansansträngningar och de hundratusentals män och kvinnor som giva bidrag till våra två stora årliga insamlingar — påskinsamlingen och försakelseveckan. Vi äro alla dessa hjälpare

och bidragsgivare skyldiga stor tack och äro vissa om att Gud en gång rikligen skall löna envar. En av dessa hjälporganisationer, syföreningen för Ekbacken, vårt sommarhem för gamla utanför Stockholm, hade under vintern en stor musikfest i Konserthuset. Arrangör var fru Hedvig Lagercrantz, syföreningens ledare, som hade fått hjälp av sin man, minister Herman Lagercrantz, K.F.U.M:s sångkör, operasångerskan Hanser Lina Göranson,

Sofiaflickorna och en grupp gymnastiserande småpojkar, också de från Sofia folkskola, m. fi.

Ekbacken! Ja, det är en uppskattad institution. Se här en tidningsmans berättelser om ett besök där!

Under vår rundvandring stöta vi samman med lilla fru B. Hon är den näst äldsta pensionären på hemmet, åttiosju år gammal. Den äldsta är åttioåtta. Hela hennes varelse tycks stråla av levnadslust och energi. Då vi lyckönska henne till hennes goda vigör trots den höga åldern, svarar hon att det nog är lite klent med nerverna. Men, säger hon med glad uppsyn, jag har blivit mycket bättre, sedan jag kom hit. Och ordet har fru B. i sin makt. Hon berättar: Ah, vi har det så rart, så rart. Rent, snyggt och trevligt. Och systrarna är så snälla mot oss. Jag begriper bara inte hur dom hinner med allt, så mycket som dom har att stå i, både inomhus och — med en betecknande åtbörd mot den välskötta trädgården — här ute. Ja, dom är verkligen duktiga, tillägger hon med särskild värme i såväl blick som röst. Och ni skulle se vårt middagsbord, fortsätter hon. Det är som om det vore dukat till bröllop. Och fru B:s ansikte lyser av tillfredsställelse. Vi kunna ock konstatera att det icke blott är kropp och själ, som vederkvickas vid de gamlas hem Ekbacken. Anden hugnas också. Under de små andaktsstunderna och genom umgänget med officerarna på hemmet har mången under de flydda åren mottagit en verklig hjärtevälsignelse. Även under denna sommar har Guds Ande på ett särskilt sätt rört vid mångas hjärtan. Ett exempel på det inflytande hemmet utövar är skildringen av en liten gumma, som för några år sedan kom till hemmet. Hon var så glad och lycklig att få vara där. Men hon hade en ful ovana. Hon kunde inte låta bli att svära och använda fula ord ibland. Hennes kamrater på hemmet gjorde henne uppmärksam på detta och läto henne förstå att detta icke passade, där hon nu var. Hon vaknade också själv snart upp över det opassande i hennes talesätt och utbrast klagande: Men jag kan ju inte låta bli! Efter någon tid kunde hon dock segerglad utbrista: Tänk, att jag inte svurit en enda gång i dag! Sin erfarenhet om Ekbacken uttryckte samma kvinna vid ett tillfälle i orden: Om man inte skulle kunna vara ren och god på Ekbacken, var skulle man då kunna vara det? Vid ett tillfälle senare kallades kommendant Cecilia Ohlsson till ett av Stockholms sjukhus. Där fann hon samma kvinna väntande på sig. Bland annat hon hade på hjärtat var en undran om hon inte ännu en gång kunde få komma till Ekbacken. Ty, sade hon, jag vill sä gärna ännu en gång få känna mig syndfri. Denna hennes önskan att få komma till hemmet kunde dock icke uppfyllas, men innan hon slöt sina ögon i döden, hade hon med glad tillförsikt lyssnat till de underbara frälsarorden: Dina synder förlåtas dig.

Om årets sociala utvidgningar och verksamhet må i övrigt nämnas:

Under vintern flyttade Carl Emil Hedelii hem, Frälsningsarméns barnhem vid Kneippbaden, Norrköping, in i en större och bättre byggnad, omgiven av större och för barnen lämpligare tomt än det gamla hemmets. Invigningen förrättades av landshövding Karl Tiselius, och

tal hölls bl. a. också av stadsfullmäktiges ordförande, bankir John Fristedt.

Sommarverksamheten vid barnkolonier, hem för gamla, för unga mödrar och deras barn samt Stockholms hjälptruppers sommararbete utökades ytterligare. För årets sommarbarn anordnade hjälptrupperna en stor och stilig fest i Eriksdalshallen söndagen den 12 oktober.

Under flera år har Stockholms-Tidningen i samband med sitt Luciafirande bjudit ett tusental fattiga i huvudstaden på middag. Festligheten har arrangerats av våra slumofficerare och ägt rum i våra lokaler, som då besökts av Stockholms luciabrud. De senaste åren har Frälsningsarmén vid luciatågets väg kollekterat för sina stora julbespisningar. Så skedde med gott resultat också detta år. Julgryteinsamlingen, utdelning av mat för helgen, beklädnad av fattiga barn och allt annat filantropiskt arbete i samband med den stora högtiden utfördes i minst samma omfattning som föregående år.

Hösten 1941 skedde en ny viktig officersförflyttning. Överste Jan Wahlund, som de senaste åren varit finanssekreterare, pensionerades, och till hans efterträdare utnämndes dittillsvarande chefsrevisoren, överstelöjtnant Eskil Bolander, som i sin tur efterträddes av brigadör Carl Hartman. Till divisionschefer i respektive Uppsala, Skåne och Jämtlands divisioner beordrades brigadörerna David Eriksson, Rudolf Lundkvist

och Fridolf Ericson.

Frälsningsarmén hedrar sina kämpar, särskilt vid deras färd till griftero. Även våra enklaste soldater få begravningar som stormän utanför våra led. Många — och nedskrivaren av detta är en av dem — anse att »halleluj a-begravningarna» äro de vackraste av alla sorgehögtider. I dem förekomma icke svart sorgflor och förstämda trummor — vi dekorera och drapera våra begravningar med vitt och silver, och vi sjunga och spela i dur vid våra dödas gravar.

Nedanstående är en dagstidnings skildring av begravningen av vår äldste soldat, den siste kämpen från 1883, hedersfanjunkare C. E. Norén i Göteborg I:

Farbröderna på bänkarna i Allén fördrevo inte förmiddagen i går med att sitta och prata. Det var armébegravning på första kåren. Därför hade alléfarbröderna bytt ut sin språkbänk mot en bänk på Templet för att säga ett sista farväl till gamle snälle farbror Norén. Och de voro inte ensamma om att ha styrt sina steg till Södra Allégatan 9. Där funnos unga damer i toalett, karlar i söndagscheviot men med valkiga nävar om armésångboken. Man såg söndagsflanören i dubbelvikt vit krage, gummor i schartauansk schalett och unga studiosi. Alla tillsamman med armèfolket självt, som fyllde plattformen till sista plats.

5841942

Det var stilla och högtidsmättat inne i armélokalen. En ren, klar atmosfär strålade ut från plattform och läktare. Plattformsbröstet var draperat med vitt kläde, och de två salvationistfanorna på var sin sida om kistan nedanför platt-formen voro behängda med vitt flor — ej svart. Frälsningssoldaterna buro vita armbindlar med rött kors och krona på.

Högtidligheten började med att de församlade togo upp sången Jag är en gäst och främling, kårassistenten bad en bön, åter sång och till sist en betraktelse av adjutant Sven Simonsson, tidigare kårchef på första kåren. Han gick ut ifrån orden om den stora skaran, som står inför Lammets tron, i Uppenbarelsebokens 7 kapitel.

Det är himmelens verklighet vi ställas inför i dessa ord, sade adjutanten. Tror du och jag riktigt verkligt på en himmel, så att det syns i vårt dagliga liv? Farbror Norén gjorde det. Inte endast som en förståndssak, utan så att det syntes hos honom. Han var en bönens man. När han bad, flammade ungdomens kraft i hans bröst. Han hade lärt sig att bedja.

Så sjöngo strängmusikanterna en sång, och plattformssergeanten Olivia Olsson talade till den bortgångnes minne. Vi har inte rätt att sörja, sade hon. Farbror Norén är hemma nu.

Fanjunkare Hilmer Olsson höll också ett tal. Den nu döde var en trofast och hoppfull man, sade han. Jag träffade honom aldrig klagande. Han sade alltid: Gud skall hjälpa.

Därefter trädde kårchefen, major Ernst Lindberg, fram: God dag, farbror, välkommen ännu en gång. I dag är det sista gången du är bland oss. Din röst har tystnat. Men du predikar ännu i dag med din gärning.

Under det att psalmen Så skön går morgonstjärnan fram sjöngs, gick adjutant Simonsson ner från plattformen och trädde fram till kistan, där den stod höljd i den blå och röda arméfanan, och förrättade jordfästningen. Efter Fader vår och Välsignelsen avslöts den innerligt högtidliga akten med att gemensamt sjöngs Så tag nu mina händer.

I procession med tre fanor och musikkår fördes kistan sedan till familjegraven på Västra kyrkogården. Här talade fanjunkare Hilmer Olsson för första kåren, kapten Olga Lindén för slumsystrarnas första station och handlanden Erik Eriksson för värd och hyresgäster, Betzensgatan 10. Till den bortgångnes minne talade sonen, avdelningsförvaltaren Joel Norén, som också framförde hälsningar från vänner på andra orter, bl. a. från fru överste Hielm och fru Augusta Wanngård, född Lindblad, vilken sistnämnda tackade för den hjälp den hem-gångne givit henne, då hon var nyfrälst. Han frambar även de anhörigas tack. Sedan sänktes fanorna över griften, under det att musikkåren spelade Integer vitæ. Till sist frambar musikmästare Adolf Pettersson musikkårens tack, medan denna bildade häck. Major Lindberg lyste frid över griften.

Norén var vår till tjänsteåren äldste soldat. Den äldste i fråga om levnadsåren, soldat Per Löfgren i Malmö I:a kår, fyllde 100 år den 7 december.

Lördagen och söndagen den 6 och 7 december höll Stockholms III:e kår farvälmöten i sin gamla lokal, förutvarande »Wallmanska salongen», en i verklig mening historisk lokal.

I mitten av 1600-talet fanns på Södra bergen i Stockholm en väderkvarn, som kallades »Mosis kvarn». Sannolikt är det denna kvarn, som givit det nuvarande Mosebacke dess namn. År 1784 inköpte källarmästare Peter Fogelmark en del av det vackra området för att där anlägga ett värdshus. Så småningom uppväxte här ett stort teater- och nöjes-

etablissemang. Särskilt då C. A. Wallman ägde företaget, närmare bestämt under några decennier från mitten av 1800-talet, utvecklades det i hög grad. Han lät på Mosebacke bland annat uppföra en dansbana, en täckt sommarteater samt Södra teatern, som invigdes 1853, nedbrann 1857, återuppfördes och togs på nytt i bruk 1859. Wallman lär också ha uppfört den lokal, där tredje kåren i femtiofem år kämpat Herrens strider. Ursprungligen var den väl avsedd att brukas för ett förnämligare nöjesliv, men i början på 1800-talet blev den en varietélokal, där, såsom Emil Norlander en gång skrev, »ingenting fattades i frihetsväg för herrar bråkstakar, som ville offra en krona i entré». Publiken tycks ha fått röra sig fritt både framom och bakom scenen, och där levdes ofta ett veritabelt busliv, För att icke skador till liv och lem skulle ske, måste polismästaren ofta placera hela trupper av konstaplar i detta nöjestempel. Trakten runt omkring var också ruskig. Stora och Lilla Glasbruksgatorna voro smala och mörka, och i husen vid dem, delvis befolkade av italienska gipsgjutare och leksaksballongförsäljare och andra utlänningar, fanns det utom krogar och »ölsyltor» även bordeller och andra otrevliga nästen. Ännu i början av 1900-talet var det förenat med både obehag och risk att ta sig upp för Mosebacketrapporna, genom Glasbruksgatorna till armélokalen.

Redan i januari 1883 användes Wallmanska salongen tillfälligt av Armén, men först på hösten 1886 hyrdes den för beständigt. Om det första mötet har jag bara lyckats finna ett vittne — Frälsningsarméns i Sverige första kassabok. Den säger att kollekten i mötet blev kr. 44: 37 och att man sålde böcker (sannolikt sångböcker) för kr 22: 70. För hyra av lokalen hade utbetalats kr. 270: —. Möjligen avsåg denna hyra också den 10 januari, när man på nytt hade möte på Mosebacke. Då upptar kassaboken kr. 26:70 i kollekt och kr. 28: — i inkomst av böcker, men inga utgifter för hyra.

Det finns en ganska egendomlig berättelse i samband med att Armén blev hyresgäst. C A. Wallman lär, fastän han blev storföretagare i »nöjesindustrien», ha varit en god och välmenande man. Han sörjde därför över den utveckling livet i »salongen» fick, sedan man där börjat hålla varieté.

I hans och hans hustrus hem bodde en ung anförvant »som barn i huset». Denna flicka hade en natt en underlig dröm. Hon såg sig sitta i »salongen» vid sidan av herr Wallman, som hon kallade morbror. Plötsligt hörde hon i den mörka lokalen en röst ropa: »Säg att du tror,

så blir det ljust!» Wallman svarade: »Jag kan inte, ty jag tror inte.» Då hördes rösten en andra gång, och Wallman svarade likadant. För tredje gången upprepade rösten budskapet. Då reste sig Wallman och ropade med all sin kraft: »Jag tror!» Ögonblicket därpå strålade lokalen i ljus.

Drömmerskan satte sin syn i samband med morbroderns önskan om förbättrad moral och ordning i »salongen» och sade, då hon berättade sin dröm för herr och fru Wallman: »Ni skall få se att salongen kommer att bli en kyrka!»

En dag söktes herr Wallman av två damer i underliga, mörkblå dräkter och med besynnerliga bahytter på huvudena. Den ena talade kultiverad småländska och kallade sig major Hanna Ouchterlony, den andra som var vacker som en dag och ståtlig som en engelsk lady talade med stark utländsk brytning — hon hette Mildred Duff

och var en ung dam ur engelska överklassen, som kommit till Sverige för att bli frälsningsofficer. De framställde det häpnadsväckande förslaget att få hyra Wall-manska salongen till religiös möteslokal. Wallman såg genast ett sammanhang mellan den unga släktingens dröm och de båda salvationisternas besök, och inte minst under trycket därav ingick han överenskommelsen med Frälsningsarmén

Så blev varietésalongen visserligen inte kyrka, men dock gudstjänstlokal, syndanästet kom att upplysas av Guds ljus.

Stockholms III:e kår öppnades den 1 oktober 1886. Om det första mötet skrev kapten J. Toft, som var kårens första befälhavande officer: »'När skall Frälsningsarmén komma till Söder? — Det är ett hårt folk där. — Frälsningsarmén är mycket välbehövlig där', och många andra liknande uttryck ha under en längre tid i det förflutna ständigt nått våra öron, och nu ha vi till mångas glädje förhyrt en sal, som förut varit danslokal, belägen i själva medelpunkten av Stockholms södra stadsdel. Följaktligen är såväl Guds som Satans fana planterad vid Mosebacke på ett i ögonen fallande sätt.

Förliden fredag den 1 oktober höllo vi det första offentliga mötet, Sista söndagen var en segerdag. Fem själar på kvällen. Mötena under veckan ha varit goda, men litet bullersamma på grund av fridstörarnas närvaro.»

Kårens första årsfest leddes av kommendör Hanna Ouchterlony, som vid densamma lämnade följande redogörelse:

»Kåren bildades den 1 oktober 1886 med femton soldater från Stockholms I:a kår. Under året ha 551 möten hållits, och 975 själar

ha blivit frälsta. Kåren har nu 191 soldater, 138 med röda pass, 53 med vita pass (rekrytpass) och 18 sergeanter, 90 barn ha sökt frälsning, 48 av dem äro barnsoldater, 26.000 Stridsrop ha sålts. Framtiden synes särdeles ljus»

År 1900 förvärvades lokalfastigheten av Stockholms stad med tanke på kommande stadsplaneförändringar. Om dessa har man sedan hört talas under decennier och alltid fruktat att de snart skulle förverkligas och att lokalen därför skulle berövas oss. Omkring år 1910 anlades Katarinavägen, och därigenom försämrades lokalens läge. De senaste åren har man utfört en del sprängningsarbeten med tanke på kommande ändringar av stadsplanen. Som en följd härav måste de gamla Mose-backetrapporna tas bort, och så stängdes vägen till lokalen från väster, vilket innebar en kolossal svårighet. Dessa försämringar av tillträdesvägarna till fastigheten och husets förfall, då ju staden med tanke på en snart förestående rivning av huset ej velat reparera, gjorde det slutligen alldeles nödvändigt för högkvarteret att gå i författning om att anskaffa ny lokal för III :e kåren.

Under de femtiofem år som III :e kåren haft sitt andliga hem i den gamla nöjessalongen ha dess väggar bevittnat många underliga och underbara händelser. Vid lokalens botbänk ha mångtusende själar sökt och funnit frälsning. Säkerligen känna många saligt hemförlovade och många, som ännu kämpa livets strider på jorden, som en gammal präst med tårkvävd stämma nyligen viskade i mitt öra: »Hälsa den gamla botbänken från mig! Det var vid den jag fick andlig seger och blev klar om min kallelse som en Herrens tjänare.» På lokalens plattform, där det alltid under vittnesbörds- och eftermöten rått ett saligt jubel, ha hundratals män och kvinnor invigts till blods- och eldssoldater — jag nämner endast en: Johan Ögrim. Nere i lokalen, vid dörrarna och i förstugan har det ofta gått livligt till, då fridstörare och bråkstakar stört friden och ordningen i mötena. En juldagskväll, då glöggen och annan buteljerad julfröjd höjt stämningen åtskilliga grader över det normala hos en del av publiken och mötesledaren hade all möda i världen att tygla publiken, fattade plötsligt en juldekoration över plattformen eld. Dekorationen bestod bland annat av två jättestora pappersänglar, och när lågorna nådde dem, travesterade fridstörarna en gammal kör och sjöngo:

»Guds änglar de brinna, brinna,

änglarna brinna, brinna på den segrande här.»

Och så var det mötet färdigt!

På tal om eldsvådor, så har lokalen ytterligare ett par gånger hotats av vådeld. En gång var i november 1899, då ett par smålokaler härjades av brand under en basar.

Under djup gripenhet flyttade tredje kåren från sitt gamla hem, men redan veckan därpå kunde den dra in i sin nyinredda lokal vid Södermannagatan 44.

Under julveckan firades trettioårsminnet av vår alkoholistanstalts på Kurön öppnande. Det var nämligen dagarna före jul 1911, som Kurön fick sina tre första skyddslingar. Sedan dess har anstalten utvidgats så, att den stundom haft upp till ett åttiotal patienter — sammanlagt ha icke mindre än 1.854 män vårdats där. Hur många av dessa, som blivit verkligt bestående hjälpta, är naturligtvis icke lätt att säga, men att det är ett procentuellt stort antal, det törs man påstå. Många män ha blivit frälsta, och de fallen äro de mest glädjande. Ty när allt kommer till allt, så finns det dock endast en riktigt tillförlitlig bot mot alkoholismen — Jesu Kristi frälsning.

Under trettioårshögtiden talade professor Olof Kinberg, anstaltens inspektor, varmt och sympatiskt om Frälsningsarméns sätt att handha anstaltsvården. Han erinrade om att när digerdöden under förra världskriget gick fram över de alkoholistanstalter som då funnos, så lyckades Frälsningsarmén genom sin energi och sega uthållighet dock hålla Kurön vid liv. Professorn ansåg även att Kurön intar en särplats bland dylika anstalter, i det dess vårdarbete inriktar sig på att främja både kroppens och själens hälsa. Han framhöll även en önskan att statsmakterna skulle ägna mera intresse och ge ett bättre stöd åt detta slag av socialvård samt uttalade till sist ett tack till Frälsningsarmén för vad dess alkoholistvård uträttat för landets både psykiska och sociala folkhälsa.

589 1942

Vid ingången till detta år, då Frälsningsarmén i Sverige skulle komma att fira sitt sextioårsjubileum, proklamerades en riksoffensiv med mottot »För korset och fanan!» Tanken i det korta mottot är klart uppenbar: Frälsningsarmén önskade under år 1942 samla så många som möjligt av vårt folk kring Jesu Kristi kors och under sin egen fana, vinna så många själar som möjligt för evigt liv och göra så många som möjligt till nitiska kämpar för gudsriket.

Ett omfattande arbetsprogram utarbetades och publicerades. Det upptog för vintermånaderna väckelsekampanjer, soldat- och ungdomsdagar, divisionskongresser, speciella möten av många olika slag, en Stridsropets stormlöpning etc. Under sommarmånaderna skulle friluftsarbetet intensifieras, en Den Unge Soldatens stormlöpning skulle hållas, tältmöten skulle anordnas i större omfattning än tidigare, flera »truppsammandragningar» och »fältdagar» skulle arrangeras, angrepp på dansbanor och andra nöjesplatser, bad- och sportplatser med sång, musik, vittnesbörd och Arméns tidningar skulle organiseras o. s. v.

För verksamheten i allmänhet uppsattes följande mål att sträva efter:

10 nya kårer.

5 » slumstationer och sociala institutioner.

10 » kårlokaler.

11 » mötestält — ett för varje division.

500.000 kronor avbetalda på kårernas fastighetsskulder (»Framtidshjälpen»).

25 procents ökning av soldatbidragen.

100 nya kadetter.

1.000 » soldater.

1.000 » hemförbundsmedlemmar. 10.000 exemplars ökning av Stridsropets upplaga.

Ungdomsverksamheten uppsatte sina egna mål, som omfattade 20 % förhöjning av följande: antal inskrivna i småbarnsrullan, söndagsskol-

barn, närvarande i söndagsskolan, ungdomsunderbefäl, barn- och junior-soldater, ungdomsmusikanter, scouter, gärder, solvargar, solstrålar, barnlegions- och ungdomsförbundsmedlemmar, kårkadetter.

Med motivering av den tacksamhet som de svenska salvationisterna borde känna inför tanken på Guds godhet mot Armén under de flydda sextio åren manades också till extra ekonomiska ansträngningar och uppoffringar. Våra ledare hoppades på ökade soldatbidrag och större inkomster av påskinsamlingen och försakelseveckan, men startade därjämte en särskild insamling kallad Framtidshjälpen, som skall pågå hela året och vars inkomst är avsedd till avbetalning av kårernas fastighetsskulder eller, där inga sådana finnas, att stärka byggnadsfonden för en blivande nybyggnad.

Riksoffensiven annonserades energiskt och sattes i gång med tro och hänförelse. Om slutresultatet hinna vi dock icke berätta i denna årsskrift. Men att många själar vunnits »för korset och fanan», det kunna vi säga, och om den tacksamhetens offervilja som sextioårsminnet frammanade talar bl. a. påskinsamlingen, som slutade på kr. 310.363:73, vilket var kr. 33.352: 28 mera än i fjol. En översikt över arbetet från kongressen 1941 till kongressen 1942 visade att under denna tid 754 nya soldater hade invigts och att 475 nya medlemmar i hjälptrupperna och 702 dito i hemförbunden hade inskrivits. Ungdomsstatistiken under samma period uppvisar en ökning med 1.600 i söndagsskolbarnens antal samt 622 nya barn- och juniorsoldater och 234 nybörjare i scoutavdelningarna.

»Enkronasinsamlingen» till förmån för vårt filantropiska arbete, som påbörjades hösten 1941, fortsatte under det nya året och inbringade sammanlagt 105.000 kronor. Bland andra som uttalade sig till fromma för denna insamling och för julgryteinsamlingen 1941 voro författarinnan Anna-Lenah Elgström och författaren Bertil Malmberg. Fru Elgström skrev i Socialdemokraten:

Vårt land begynner mer och mer att likna en fästning på alla håll belägrad av makter, som vi, fästningens inneslutna invånare, var dag och var stund måste hålla oss redo att bekämpa. Men även inom fästningen, innerst inne hos oss själva, finner fienden: likgiltighet för andra, bristen på solidaritet, privategoismen, som vill må gott, köpa saker och vara i fred för medkänsla och ansvar.

Men vi komma aldrig att hålla ut med världsmörkrets belägring av vår fästning, om vi inte göra oss kvitt dessa inre fiender till vår samhörighet inom fästningen.

Striden mot nöd och elände inom vårt lands gränser är därför något, som har ännu större betydelse för vår andliga beredskap som folk än någonsin förr i Sveriges historia. I ett demokratiskt land äro vi alla själva 'det allmänna'.

Röster, ropande ut sin nöd, stiga också från våra grannländer i väst och öst —

länder, som hur deras öden skiftat, dock bägge äro vår fästnings yttersta bastioner. De rösterna få vi heller inte slå dövörat till för. Men det gäller att det ena göra och det andra icke låta — att hjälpa våra bröder i Norden, så gott vi kunna, men för det ej göra oss en ursäkt att vi inte kunna hjälpa hemma.

Frälsningsarmén har under hela sin existens som kår betraktad varit en fästnings-besättning, stridande mot nödens belägring av de små och fattiga i samhällets utkant. Armén har alltid och med förkärlek sökt upp de armaste och de mest betungade, dem som många andra hjälpaktioner aldrig kunna komma åt.

Bertil Malmberg gjorde följande uttalande i Göteborgs-Posten:

Vi ha många filantropisk-sociala organisationer i Sverige, vilka var för sig utföra ett betydelsefullt arbete i kampen mot nöd och umbäranden, mot förskyllt och oförskyllt lidande och dåliga miljöinflytelser. Men jag tror icke att man gör någon av de övriga stora hjälpgrupperna orätt, om man säger att ingen av dem har Frälsningsarméns förutsättningar att nå både de djupaste skikten i samhället och de vidaste kretsarna. Det är icke bara det att Frälsningsarmén har en så ojämförlig erfarenhet, att den vet var det sannskyldiga eländet finns, den bittraste nöden, den allra naknaste fattigdomen i både andlig och materiell bemärkelse — det är också det att den

tillämpar så radikalt praktiska och okonventionella metoder, att den förfogar över en sådan fond av icke bara sociologiskt utan även psykologiskt vetande i fråga om de människokategorier det här gäller att bistå och att den med sin känsla för det allmänneliga lidandet lyckats förena en sällsynt förståelse för de individuella fallen. Den som önskar göra något gott för sina medmänniskor och detta på det mest effektiva sättet har i Frälsningsarmén en förmedlande instans, som med enastående sakkunskap och med den objektivitet som är den verksamma kärlekens kan göra varje offer fruktbärande och väl-signelserikt.

Vid början av året kunde vårt ångkök i Stockholm fira minnet av sin femtioåriga tillvaro. Stridsropet skriver härom:

Då general William Booth hade sitt farvälmöte vid kongressen 1891, togs en kollekt upp för startandet av ett ångkök i Stockholm. Kollekten uppgick till omkring 900 kronor, en efter dåvarande förhållanden stor summa, och bland dem som gladde sig över denna gåva var säkerligen dåvarande kapten Anders Grewéll den gladaste, ty han visste vad detta skulle betyda för hans arbete bland hamnarnas folk i Gamla stån. Matservering hade kapten Grewéll då redan bedrivit sedan någon tid tillbaka. Han hade köpt sill och potatis och lagat till detta efter till buds stående möjligheter, och hans vänner i härbärget hade ätit i logementen, innan de begivit sig ut till arbetet eller sökandet efter arbete. Och de av livets kalla vindar isade hjärtana började tina upp. Den som bjöd på en varm bädd och ett mål mat utan varje tecken på beräkning måste mena något särskilt.

Det var en stor dag i denna i sitt slag epokgörande verksamhet, då den första måltiden den 16 januari 1892 serverades efter den enkla men vederhäftiga matsedeln :

Frukost: Stekt sill och potatis 10 öre. Te 2 öre.

Middag: Stekt fläsk och bruna bönor samt sviskonsoppa 25 öre. Ärter och fläsk 10 öre.

Kvällsmat: Risgrynsgröt och mjölk 10 öre.

Det skulle smakat vem som helst att få sätta sig ned och äta efter den matsedeln utan kuponger och med väl tilltagna portioner: ärter fick man en liter, och grötportionen var lika stor.

Matserveringen, Benikebrinken 2, var en central institution för alla de härbärgen som Armén så småningom öppnade här i staden mellan broarna. Hit skulle alla på morgonen för att få sitt te med ett franskt bröd, som mest vore att jämföra

5921942

med en våra dagars limpa, och här var det långa köer, då måltidstimman var inne. På nedre botten var det ett kafé, och där kunde det gå hett till ibland, men polisen var inte oftare synlig där än då han såg sig nödsakad att ordna kön eller kom för att lämna en patient till den enkla men ändamålsenliga sjukstugan ett par trappor högre upp. Det var överenskommelse så, och en vänlig läkare hade överinseendet.

Denna nystartade kärleksverksamhet, som icke kan sägas stod i direkt samband med general Booths stora sociala plan, liksom fallet varit i exempelvis England, men desto tydligare är ett uttryck för salvationismens i många avseenden nyskapande ande, var innerst andlig. Här mitt i detta myller låg den lilla lokalen en trappa upp, där den sociala kåren hade sina möten. Ty allt syftade till vad som skedde vid den lilla botbänken där. Inför denna bänk sågo pionjärerna sina trosvissa syner, där fick deras hopp sin näring, hoppet om den sociala revolutionen i kärlekens och den andliga pånyttfödelsens tecken. När någon hade genom alla instanser kommit till denna böneplats för att sedan gå ut i livet utanför dessa samhällslivets sumpmarker och befriad från deras inflytande, då hade man nått målet för sin strävan.

Femtio år ha gått sedan den 16 januari 1892, men den gamla matsalen är alltjämt densamma, då vi på årsdagen tränga oss in förbi den långa kön av matgäster. Mathissen slamrade som den gjort i alla år alltsedan begynnelsen, och aptiten var den bästa möjliga vid borden. Nere på sin expedition satt föreståndaren och delade ut matbiljetter. Vem i ordningen det var som i dag tog emot den sista biljetten på dessa femtio år, är svårt att säga, men genom ett enkelt överslag kunde vi konstatera att mat delats ut gratis under denna tid till ett värde av över en halv miljon

kronor, lågt räknat. Det är inte mycket, säger någon. Nej, det borde ha varit tio gånger så mycket, men Armén har aldrig haft tillgång till stora ekonomiska resurser. Det är samaritbössornas femöringar, som här gjort sin insats, och dessa ha ofta kommit därifrån, där det ingenting funnits.

Det är Guds småmynt, som här växlats såväl i timlig som andlig bemärkelse. Det är och har varit en de enkla handlingarnas och små kärlekstjänsternas offerplats, men över dem har den värdering strålat som ger en bägare vatten guldvärde.

Under konungens sjukdom lät också Frälsningsarmén uttrycka sina

försäkringar om förböner och sina förhoppningar om hans majestäts fullkomliga tillfrisknande. Måndagen den 30 mars mottog konungen på Drottningholms slott överste Per Hed och begärde att genom honom till hela Frälsningsarmén i Sverige få uttala ett varmt tack för den sympati och de förböner som under hans sjukdom ägnats honom. Ett nytt bevis på konungens uppskattning av vår rörelse!

Vid en musikgudstjänst i Konserthuset, anordnad av stockholmskå-kårernas hjälptrupper till förmån för sommarbarnsverksamheten, höll Stockholms stadsfullmäktiges ordförande, redaktör Fredrik Ström, ett briljant tal, ur vilket vi tyvärr bara kunna återge ett brottstycke. Herr Ström yttrade bland annat följande:

Sedan min barndom har jag med beundran följt Frälsningsarméns arbete på enskilda verksamhetsfält. Den yttre anspråkslösheten motsvarades av en stor inre kraft, en sällsynt initiativrikedom och energi, en smittande arbetsglädje och ett outrotligt hopp. Det kamratskap och broderskap som råder inom Armén är föredömligt och inspirerande. Jag har samarbetat med många frälsningssoldater allt ifrån min tidiga journalisttid till mitt ämbete som Stockholms stads ordförande: jag kan betyga att jag aldrig haft ett bättre samarbete, aldrig råkat mera andligt

förnäma och likväl enkla och demokratiska personligheter än inom denna institution.

Jag sätter ej blott värde på eder slumverksamhet, på edert sociala uppbyggnadsverk, på edra yrkesanstalter, på edra hem för olyckliga och gamla, på edert arbete för nykterhet, på eder sång och musik och religiösa diktning. Er internationella tanke, er hela mänskligheten omfattande kedja av soldater för det gudomliga budet, er vilja att utjämna motsättningar mellan raser och folk, er tro på fred och samverkan mellan nationerna — allt detta är ej minst i våra dagar av oskattbart värde.

Vi alla, som tro på andens överhöghet över materien, på själens rot i det gudomliga, på samvetets befallande bud och på kristendomens insats i världens frälsning, vi måste väcka dem som sova, upplysa dem som gå i blindo, nedbryta materialismens härskarställning och gemensamt kämpa mänsklighetens kamp. Jag tror att vi gå till mötes en tid, då de religiösa organisationerna åter måste få stora samhällsuppgifter och med sin idealism och inre styrka besjäla samhällsarbetet. Den största av alla olyckor i historien har varit att stat och religion skildes åt. Staten kan icke leva, icke bygga och icke kämpa utan religion. Den blir då en maskin och en djungel. Detsamma gäller kommunen och alla offentliga organ. Min livslånga erfarenhet är att människan blir en själlös, kall, egoistisk varelse, likgiltig för samvete, ideal och andens frågor, om hon länge har sin varelse i en värld, som är alldeles avstängd från religionens och filosofiens och diktningens friska källflöden.

Men samtidigt måste vi förstå innebörden i Johan Ludvig Runbergs ord: Krafterna äro mångfaldiga, gåvorna mångfaldiga och sätten att arbeta i Guds ändamål likaså. Säg därför icke, då ni ser en broder, som icke vakar och tänker i böner som ni: Se, denne är en förtappad! Säg snarare: Låt mig se efter om icke även denne står vid den brusande flodens strand och trotsar vakor, mödor och faror och kämpar med sina friska lemmars kraft för att bära däröver Kristi utkorade och arbeta för hans sak. Denna Runebergs religiösa tolerans är icke detsamma som likgiltighet. Den är aktiv tolerans. Den är en stridande tolerans. Den är en del av friheten.

Stockholms stadsfullmäktige hade beslutat att till kommendör Karl Larsson överlämna stadens utmärkelsetecken, S:t Eriksmedaljen, som utdelas till inom staden verksamma högt förtjänta män och kvinnor samt till stadens anställda för långvarig och trogen tjänst.

Vid utdelningen, som ägde rum vid en storslagen festlighet i Blå hallen i Stadshuset tisdagen den 18 maj, harangerade stadsfullmäktiges ordförande, redaktör Fredrik Ström, medaljörerna ur den religiösa, sociala, politiska, vetenskapliga och konstnärliga gruppen med var sitt tal. Till kommendör Larsson yttrade herr Ström:

När Stockholms stad i dag till Eder överlämnar S:t Eriksmedaljen, förefinnas härtill tvenne huvudgrunder.

Dels önskar staden med anledning av Frälsningsarméns förestående sextioårs-jubileum ge ett synligt uttryck för sin aktning, uppskattning och tacksamhet för Arméns storartade moraliska och sociala gärning under många decennier, vilken verksamhet utövats på de mest skilda områden och kommit otaliga fattiga, sjuka, arbetslösa, gamla, ungdom och barn även i Stockholm till godo. Vi böja oss i beundran för ej minst den uppoffrande gärning som de i Frälsningsarméns slum-och hjälpkårer sysselsatta kvinnorna och männen utfört utan tanke på annat än att tjäna olyckliga människor och följa sin inre kallelse.

Men vidare önskar staden att genom denna utmärkelse tacka Eder personligen för den besjälade insats Ni under långa år gjort för det allmänna bästa på de poster Ni innehaft i Eder rörelse och genom hela Eder personlighet: en enkel, anspråkslös man med stora andliga gåvor, som skänkts Eder till genomförande av betydande gärningar och som fört Eder till posten som Frälsningsarméns ledare i detta land och därmed till ett mäktigt redskap i det Högsta godas tjänst. För mig är Ni en bild av den Guds lille frälserman som de fattiga alltid möter, när nöden är som störst och alla andra, stat, kommun och ämbetsmän däri inberäknade, genom formernas lås och egen kraftlöshet kommit till korta. Då kommo Ni i den enkla uniformen och vältrade åt sidan de döda bokstävernas stenar och räddhågans stängsel och gjorde vad vi andra icke mäktade. Och om jag då skulle fråga Er hur Ni kunde bryta alla dessa lås, skära av dessa stängsel, vältra undan dessa stenar, som vi gjort så starka för att icke förminska vår egendom, icke släppa obehöriga in och icke skära av de heliga formernas och den ännu heligare tågordningens band, så svara Ni dessa enkla men eviga ord: Man måste lyda Gud mer än människor.

Dessa ord stå osynligt ingraverade på denna medalj, som jag nu överlämnar till Eder.

Från början av sin verksamhet som ledare för Frälsningsarmén i Sverige har kommendör Larsson sörjt över den spänning som förefunnits mellan Svenska Frälsningsarmén, den rörelse som på grund av vissa meningsskiljaktligheter åren 1904—1905 bröt sig ut ur våra led, och Frälsningsarmén. Det är ju också onödigt slöseri med krafter att det på många även smärre platser finns två »frälsningsarméer». Kommendören har därför tidigare personligen gjort vissa försök till avspänning och företagit undersökningar angående möjligheten till en sammanslagning.

Före Svenska Frälsningsarméns årskongress 1942 rådgjorde kommendören med några av högkvarterets ledande officerare om en officiell framställning i denna angelägenhet till Svenska Frälsningsarméns styrelse. Resultatet blev en i mycket försonlig och broderlig anda hållen skrivelse med förslag om tillsättande av en av medlemmar från båda samfunden bestående kommitté, som skulle diskutera orsakerna till den omtalade spänningen och i vad mån denna kan hävas samt också undersöka möjligheten av en återförening, allt detta med tanke på att för Kristi saks skull minska söndringen inom den religiösa verksamheten i vårt land. Skrivelsen är undertecknad av kommendören samt två överstar och tre överstelöjtnanter vid högkvarteret.

Svenska Frälsningsarméns styrelse bordlade denna skrivelse till nästa årsmöte, förmodligen av rent formella skäl, men då saken genom pressen kommit till allmänhetens kännedom, anser sig författaren av denna årsskrift böra på detta sätt omnämna »fredstrevaren».

Jubileumskongressen 1942 hölls i Stockholm den 3—8 juli och leddes av kommendör Larsson. Programmet var i stort sett det vanliga. Skill-

nåden mot i fjol låg däri att välkomstmötet hölls i Alvikshallen och söndagens möten i Lägret, Lidingö. Mycket folk var samlat, Guds ord verkade, oomvända människor blevo frälsta, och troende människor mottogo Andens

kraft till större välsignelser och rikare segrar.

Under året har det skett några ombyten inom de administrativa officerarnas grupp. Överstelöjtnant Kristian Fristrup, som sedan år 1935 varit chef för musikdepartementet, och hans hustru, nödgades för att få behålla sitt amerikanska medborgarskap åtminstone tills vidare återvända till Förenta staterna den 15 april, överstelöjtnant Gustaf Friberg, som de senaste båda åren varit chef för krigsskolan, pensionerades den 1 augusti och efterträddes av överstelöjtnant Herman Larson, senast chef för manliga sociala arbetet. Han efterträddes som manlig socialsekreterare av överstelöjtnant Oskar Fridström.

När detta skrives, har under året öppnats en kår — i Kristineberg, ett av Bolidens nya gruvsamhällen i Västerbotten.

596 Sammanfattning

Då man skall skriva en redogörelse för en längre eller kortare tidsperiod i en organisations historia, är det lätt att stirra sig blind på de »stora» de »historiska» händelserna ooh förbise det trägna, trogna och nitiska vardagsarbetet. Och likväl är detta det viktigaste. Det är mångfalden av det lilla, som åstadkommer det stora, det är sammanfattningen av det till synes obetydliga, som gör historia, det är vardagens gärning, som bygger upp organisationen och åstadkommer dess resultat. De »stora» händelserna äro i regel endast en exposition eller manifestation av det vardagliga arbetet bakom paradplatserna. Men det »stora» händelserna göras mera framträdande och ställas i starkare belysning än de små och verkligt uppbyggande och falla därför mer och lättare i ögonen på en krönikör.

Visst skulle jag bra gärna vilja ingående skildra vardagsarbetet på våra kårer, slumstationer, sociala institutioner, dövstumexpeditioner o. s. v., men det är tyvärr icke möjligt. Det jag ytterligare kan skriva blir sålunda endast ett komplement till det redan nedtecknade och en sammanfattning av sådant, som icke kunnat redogöras för i skildringen av verksamheten år för år. Därutöver vill jag endast göra »stor honnör» för de nitiska, trägna, trogna och outtröttliga arbetarna. Först och främst de 1.300 officerare, alla fast anställda, men som arbeta icke för löns skull, ty den är tillmätt efter behovsprincipen i en mycket enkel livsföring och kan icke locka någon till så krävande och tunga arbetsuppgifter som frälsningsofficerens, utan för kärlekens skull. Av det sistnämnda antalet äro 550 fältofficerare, stationerade vid våra 286 kårer, som också uppehålla mer eller mindre regelbunden verksamhet vid 1.151 utposter, där de under senaste lustrum årligen hållit omkring 90.000 möten och varje år samlat mer än sju miljoner åhörare kring sina plattformar. De äro också ansvariga för kårernas ekonomi, om vilken åtskilligt sagts i denna skrifts första avdelning.

Jag redogör här endast för det senaste decenniets stora årliga penninginsamlingar:

597Frälsningsarmén i Sverige 1932—1942

Påskinsamlingen: Försakelseveckan:

År 1932: Kr. 154.768:71 Kr. 271.925:39

» 1933: » 169.246:81 » 282.184:23

» 1934: » 187.095: 12 » 300.196: 17

» 1935: » 207.691:42 » 313.181:39

» 1936: » 219.509:65 » 324.315:29

» 1937: » 233.513:27 » 338.126:60

» 1938: » 247.470:83 » 341.075:87

» 1939: » 260.267:73 » 351.186:39

» 1940: » 257.261:31 » 358.941:65

» 1941: » 277.011:45 » 370.867:63

Påskinsamlingen är uteslutande avsedd för verksamheten inom vårt eget land och delas upp enligt följande: en tredjedel används för kårens löpande utgifter, en tredjedel avsätts till byggnadsfond eller avbetalning på fastighetsskulden, en tredjedel går till officerskårens pensionsfond. Av försakelseveckans inkomst används omkring fyrtio procent för Frälsningsarméns hednamission, som är internationell, men inom vilken ett flertal svenska officerare verka, men de återstående ungefär sextio procenten användas för olika sociala och andliga arbetsgrenarna i Sverige.

Fältofficerarna äro också ansvariga för spridningen av Frälsningsarméns tidningar. Den största och viktigaste är Stridsropet, som utkommer med ett sextonsidigt nummer per vecka och vars årliga medelupplaga överstiger 55.000 exemplar per nummer. Högtidsnummer vid påsk och jul ha de senaste åren tryckts (och sålts!) i upplagor på respektive 100.000 och 150.000 exemplar. Övriga tidningar, som officerarna ha att sprida, äro: Den Unge Soldaten — vår barntidning, Korsfanan — arméungdomens tidning — och Underofficeren — underbefälets och musikantemas speciella organ. Periodiskt utkomma också Frälsningsofficeren — officerskårens privata tidskrift, Frälsningstoner — ett sånghäfte med noter, Textutredningar för söndagsskolan. Kvartalsvis utkomma Ljus i Mörker — kvinnliga sociala verksamhetens tidning, Sociala Nyheter — manliga sociala verksamhetens tidning — och Effata -— blind-och dövstumverksamhetens tidning. Dessa tre sistnämnda tryckalster spridas dock uteslutande av dessa avdelningars officerare. De tidningar som fältofficerarna ha distributionsansvaret för sändas till kårerna mot efterkrav och utan returneringsrätt, och officerarna ha icke personlig

vinst av försäljning annat än i fråga om två specialnummer av Stridsropet per år.

En armékår är, såsom också framgår av vad som sagts i första avdelningen, en omständlig och mångsidig organisation, som skall övervakas och hållas gående av befälhavande officeren och dennes assistent. Dess fundament är vad vi kalla stamkåren, som innesluter all vår verksamhet för vuxna människors frälsning och organiserande för förverkligandet av mottot: »Sverige för Kristus!»

Stamkårernas statistik för hela landet uppvisar i december 1941 följande siffror:

Soldater och rekryter...............................19.553

Hjälptruppsmedlemmar 3.132

*Hemförbundsmedlemmar 11.079

Hornmusikkårer 110

Strängmusikkårer 207

Hornmusikanter 1.463

Strängmusikanter 3.248

Underbefäl 3.187

Till stamkårens underavdelningar kan också räknas dess grupp av samarittruppen, som är en understödsförening för vår sociala verksamhet. Kårgrupperna av samarittruppen bedriva här och där vid sidan av sitt egentliga syfte ett eller annat slags filantropisk verksamhet. Detsamma kan sägas om hjälptrupperna och vissa kårers syföreningar. Det mest talande exemplet på hjälptruppers sidoordnade arbete utgör stock-holmskåremas hjälptruppers sommarbarnsverksamhet. Denna påbörjades år 1915 och avser utsändandet av fattiga stockholmsbarn till sommarhem på landet. Sommarföräldrarna motta barnen utan ersättning, hjälptrupperna ekonomisera det hela och ordna i samarbete med huvudstadens slumofficerare för barnens utrustning och utsändande. Ledare och primus motor i denna stora och betydelsefulla verksamhet, vars senaste tioårsstatistik återges här nedan, är fanjunkaren och hjälptruppschefen i Stockholms VI :e kår, August Helin.

* Hemförbundet har haft en storartad framgång — för tio år sedan var medlemsantalet endast 2.999.

 Sommarbarnsverksamheten åren 1932—1942.

1932: 411 Kr. 7.564:77

1933: 596 » 12.768:17

1934: 632 » 15.015:54

1935 : 639 » 12.768:17

1936: 688 » 16.679:04

1937: 744 » 17.255:53

1938: 852 » 19.055:83

1939: 816 » 18.247:33

1940: 803 » 20.700:42

1941: 1.243 » 33.574:30

1942: 1.661 » 60.000:— (cirka)

Ett icke obetydligt antal av dessa barn ha för längre tid fått stanna hos sommarföräldrarna, somliga ha upptagits som fosterbarn och adopterats i goda och välsituerade familjer.

Då det talas om ekonomiska hjälporganisationer, böra ej vissa våra musikkårers understödsföreningar — »Frälsningsarmémusikens vänner» — glömmas. De dra sitt i många avseenden betydelsefulla strå till stacken.

Stamkårens viktigaste underavdelning är ungdomskåren, som i sig innesluter alla vår verksamhets bland det uppväxande släktet särskilda grenar. Ungdomsverksamhetens statistik för hela landet december 1941 har följande siffror:

I småbarnsrullan 2.838

Söndagsskolbarn 21.957

Barn- och juniorsoldater 2.873

Barnlegionsmedlemmar 3.980

Ungdomshornmusikanter 186

Ungdomssträngmusikanter 783

Solvargar 1.118

Scouter 1.135

Solstrålar 1.975

Gärder 1.575

Kårkadetter 1.015

Ungdomsledare 2.875

Under ungdomsverksamheten sorterar också Svärd- och sköldbrigaden, som är ett bibelläsningsförbund för unga och gamla.

Till »fältet» böra också räknas fjällmissionen och skärgårdsmissionen. Fjällmissionen bedrivs vid och från vissa kårer i Jämtland och Lappland. Dess officerare äro ofta på fotvandring — vårar, somrar, höstar — och på skidturer — under vintertiden — till lappvisten och ny-byggargårdar i de stora ödeviddernas land. Och de äro alltid välkomna i samefolkets kåtor och »svenskfolkets» stugor, dit de komma med sång och spel och

vittnesbördet om Jesu Kristi frälsning. De söka sig också till lappmässor och andra kyrkhelger inom sina verksamhetsområden, där prästerskapet högt skattar deras gärning och är tacksam för deras hjälp. Vår äldste fjällmissionär, major Andreas Wilks, är same, en av myndigheter och andra högt skattad rådgivare i sociala lappfrågor och en aktad förtroendeman för sina blodsförvanter. En annan fjällmissionär, adjutant Hubert Törnkvist, öppnade för sju år sedan en kår i Tärna kyrkby, Västerbottens lappmark, och har med denna som replipunkt i dessa trakter byggt upp en andlig verksamhet av allra största värde och betydelse.

Om skärgårdsmissionen är tidigare talat, varför intet här tillägges om densamma.

Arbetet vid kårerna har god hjälp av ledare från nationella högkvarteret och divisionshögkvarteren, reseombud för de olika verksamhetsgrenarna och andra besökande. Under decenniet ha stabsmusikkåren, stabssångbrigaden och dragspelskvartetten samlat mycket folk till sina sång- och musikgudstjänster. På grund av tidsförhållandena, särskilt svårigheterna med resor och mathållning, ha emellertid alla tre dessa kombinationer måst upphöra. Samarittruppens resande, som medföra och visa film, förnämligast sådan av egen inspelning från Arméns verksamhetsfält, ha i regel fyllt våra lokaler, likaså en speciell resande, som visat den storartade och gripande filmskapelsen »Konungars konung» — vår erfarenhet från detta område talar för att filmen skulle kunna göras till ett mäktigt redskap för Guds rikssak.

Jag började detta stycke med »stor honnör» för dem som i Frälsningsarmén bära dagens tunga och hetta och vände mig först till officerskåren. Men vad är en general utan trupper? Och vad äro våra kårofficerare utan underbefäl och soldater? Vad trupperna äro för generalen, det äro våra soldater i vår verksamhet — de som göra't. Soldaterna, underbefälen, musikanterna bedja, vittna, sjunga, spela, fiska i våra

möten — armémöten kunna icke hållas utan frälsningssoldater. Soldaterna, underbefälen, musikanterna bära sin uniform som ett vittnesbörd om Jesus och hans makt att frälsa, de sprida våra tidningar, undervisa barnen och de unga, öva själavård bland nyomvända och kamrater, tigga pengar i våra insamlingar, vårda våra lokaler, sköta våra räkenskaper o. s. v., allt utan ersättning i timliga värden och endast för den stora sakens skull. De äro värda sin honnör. Och inte mindre hjärtligt och tacksamt salutera vi medlemmarna i våra sekundära organisationer och de otaliga vänner och bidragsgivare som understödja våra kårers verksamhet.

Kårarbetet, den andliga verksamheten, är sålunda det primära i Frälsningsarmén, liksom stammen är det primära i trädet. Men organiskt förbundna med den andliga verksamheten, liksom grenarna med stammen, äro våra båda sociala verksamhetsavdelningar — den manliga och den kvinnliga. Och detsamma kan sägas om verksamheten bland blinda och dövstumma.

De sociala verksamhetsgrenarnas arbetsuppgifter äro lika många och skiftande som den mänskliga nödens och vilsekommenhetens behov och problem. Där äro slumstationerna, vilkas officerare mätta hungrande, kläda nakna, vårda sjuka, vaka över döende och fylla tusen andra uppgifter. Där är alkoholistanstalten på Kurön, som söker hjälpa till att lösgöra spritdryckernas offer ur deras slaveri. Där äro hemmen för ogifta mödrar och räddningshemmen, som ge skydd och söka föra till upprättelse vilseförda och fallna. Där äro fängelsemissionen och skyddshemmen, vilkas officerare besöka och ta hand om fångar och frigivna. Där äro sommarhem för åldringar och unga mödrar med deras barn, sommarkolonier för barn, barnkrubbor och barnhem o. s. v.

Statistiken för 1941 har följande siffror:

Manliga sociala verksamheten:

Hotell 3

Hospits 3

Ungkarlshem 9

Skyddshem 1

Ångkök och matsalar 5

Antal sovplatser 1.276

Nattlogier på ungkarlshem och hotell 342.858

Skyddslingar vid skyddshemmen 94

Antal fångar besökta..419

Antal fångar hjälpta 729

Antal sökta genom eftersökningsbyrån.......................................200

Antal funna genom eftersökningsbyrån.......................................146

Bad serverade vid institutionerna 23.292

Måltider serverade 657.906

Möten vid institutionerna 1.441

Närvarande vid dessa möten 20.092

Samarittruppens medlemmar 21.105

Samarittruppens inkomster 78.187:25

Kvinnliga sociala verksamheten:

Slumstationer 32

Räddningshem 3

Hem för ogifta mödrar 2

Mottagningshem 1

Barnhem 7

Sommarkolonier för barn 13

» » åldringar 15

» » mödrar med små barn 1

Kvinnohärbärgen 1

Inackorderingshem 1

Resandehem 1

Besök i fattiga familjer 20.683

Besök hos sjuka personer 15.230

Personer, som erhållit hjälp på slumstationerna........................76.625

Barn beklädda till julen 2.702

Nattlogier på kvinnohärbärget och pensionatet 25.146

Kvinnor, intagna på mödrahemmen 175

Kvinnor, intagna på räddnings- och mottagningshem................219

Barn, intagna på mödrahemmen 141

Barn på barnhemmen 310

Barn på sommarkolonierna 662

Gamla på sommarhemmen 925

Andliga möten vid institutionerna..1.863

Närvarande vid dessa 50.652

Medlemmar i Böne- och hjälpförbundet 160

 Arbetet bland dövstumma och blinda:

Antal dövstumexpeditioner 8

Antal officerare i verksamheten 26

Underbefäl 24

Andra frivilliga medhjälpare..37

Officerarnas besökstimmar 12.643

Dövstumma besökta 3.987

Blinda besökta 2.167

Ledsagningstimmar för blinda 3.422

Möten för dövstumma..730

Möten för blinda 100

Närvarande vid möten för dövstumma 7.305

Närvarande vid möten för blinda 1.352

Söndagsskolklasser hållna 14

Närvarande dövstumma barn 756

Medlemmar i Dövstum- och blindförbundet 1.403

I detta sammanhang bör också nämnas Barmhärtighetsförbundet, som är en sammanslutning av officersfruar i Stockholm, vilka arbeta för fattiga barns beklädnad till julhelgen.

Ett ord om krigsskolan. Den har varje år under det här omskrivna decenniet samlat en »ring» officerskandidater på mellan sextiofem och etthundra män och kvinnor. De senaste åren har verksamheten där lidit något avbräck på grund av att byggnaden delvis tagits i bruk för beredskapsändamål. Tack vare vänligt tillmötesgående från de militära myndigheterna ha kurser dock kunnat hållas, och när detta skrives, är krigsskolan helt återlämnad till oss.

Krigsskolan har åren igenom kommit att fylla ett syfte vid sidan av dess verkliga, d. v. s. officersutbildande. Till skolan ha våra ledare och subskriptionschefer inbjudit framstående personer, som önskat lära närmare känna Frälsningsarmén och komma i kontakt med dess anda och väsen. De inbjudna ha då fått se och höra kadetterna, vilkas glada och omedelbara sång sällan har underlåtit att göra intryck, samt lyssna till ett anförande om »Frälsningsarméns universitet» och Armén i dess helhet av kommendören eller krigsskolechefen.

Tidigare ha konungen och kronprinsparet besökt vår läroanstalt vid Skeppargatan 82. Den 29 november 1935 besöktes den av Prins Gustaf Adolf, prinsessan Sibylla och prins Eugen. Prinsparet Oscar Bernadotte

har som regel besökt krigsskolan åtminstone en gång varje år, då de talat till kadetterna och välsignat dem i Jesu namn. Greven och grevinnan Folke Bernadotte av Visborg tillhöra skolans intimaste vänner och flitigaste besökare. Av regeringsmedlemmar ha under decenniet dåvarande statsråden Arthur Engberg, Ivar Wennerström

och Albert Forslund varit skolans gäster en eller ett par gånger. I början av 1941 hade krigsskolan som gäster en grupp representativa militärer, nämligen general Olof Thörnell, generallöjtnanterna Ivar Holmqvist och Torsten Friis, viceameral Fabian Tamm, alla med fruar, samt cheflottan, generalskan Maja Schmidt.

Ett par av krigsskolans speciella vänner och gynnare ha de senaste åren avgått med döden, nämligen överhov jägmästare Helge A:son Johnson, som flitigt och frikostigt understödde dess mathållning — själv kallade han sig skämtsamt »krigsskolans målvakt» — och grosshandlare John Josephson, som gav uppslaget till tiotusenkronorsinsamlingen för skolans undervisningsfond, vars styrelse han tillhörde till sin död.

Inför sextioårsjubileet kan det utan skryt och överdrift sägas att Frälsningsarmén i Sverige åtnjuter förtroende och sympati från både höga och låga rika och fattiga i vårt land. Armén söker också utan att pruta av på sin övertygelse och utan att modifiera sin förkunnelse om synd och dom, himmel och helvete, vara vän med alla för att om möjligt kunna frälsa många till livets lycka och evighetens salighet. Särskilt glädjande är samförståndet med folkkyrkan, frikyrkorna och andra kristna samfund. Detta samförstånd markeras bl. a. därav att Frälsningsarmén har representanter i Ekumeniska nämnden, Ekumeniska föreningens styrelse och De kristna Samfundens Nykterhetsrörelse, att Armén deltar i landets större och viktigare möten av allianskaraktär och att kyrkor och frikyrkorlokaler välvilligt öppnas för frälsningsofficerare. Till de fria samfundens ledare och församlingar stå de flesta av våra kårer i stor tacksamhetsskuld för hjärtlig beredvillighet att öppna sina kapell och kyrkor, särskilt då de önskat hålla möten, där vi själva sakna lokal.

Att Frälsningsarmén håller på att bli gammal, det märks av det betydligt ökade antalet pensionerade officerare. Deras antal var vid slutet av år 1932 185, nu är det 285. Och likväl ha många pensionerade officerare under dessa år befordrats till härligheten.

 Under decenniet förvärvade fastigheter

Under decenniet ha fastigheter och tomter förvärvats på nedanstående platser. I flera fall voro fastigheterna redan tidigare förhyrda av Armén och brukade för sitt ändamål.

För kårlokaler:

I Alvesta, Anundsjö, Askim, Bjuv, Faringe, Fredriksberg, Gislaved, Gränna, Postgatan 55, Göteborg, Hagalund, Hallstahammar, Hökhuvud, Karlsborg-Nederkalix, Katrineholm, Kinna, Kristineberg, Kungsör, Lidköping, Långshyttan, Lycksele, Malmköping, Malmö, Rättvik, Segeltorp, Simrishamn, Skelleftehamn, Skene, Långholmsgatan 32 och Södermannagatan 44—46, Stockholm, Svartvik, Sävsjö, Söderköping, Tierp, Tumba, Tureberg, Tärnaby, Åhus, Ånge, Årjäng. I Föllinge och Skär-blacka ha förut disponerade tomter friköpts.

För sociala ändamål:

Borås (hem för mödrar med späda barn), Bälgviken utanför Eskilstuna (sommarhem för gamla), Östra Ringarp utanför Hälsingborg (barnkoloni), Mullsjö utanför Jönköping (sommarhem för gamla), Fridlefstad utanför Karlskrona (sommarhem för gamla), Hjärsås utanför Kristianstad (sommarhem för gamla), Solhem å Kurön (bostadslägenhet för anställda), Östra Vemmenhög utanför Lund (barnkoloni), Boo (sommarhem för mödrar med späda barn), Malmö (byggnadstomt), Norrköping (Carl Emil Hedelii barnhem), Norrköping (sommarhem för gamla), Saltsjöbaden (barnhemmet Lillstugan), Uppsala (bostadslägenhet för slumstationen), Uppsala-Näs utanför Uppsala (barnkoloni), Sylfaste utanför Visby (sommarhem för gamla).

För andra ändamål:

Luleå (fastighet för divisionshögkvarteret), Vanadisvägen 30 och S:t Eriksgatan 92, Stockholm, Grantorp, Saltsjöbaden, Landskrona och Frändefors (bostadsfastigheter), Västerled 29 (pensionshemmet), Örmölla (tomt).

Sammanfattning

Nyuppförda byggnader:

För kårändamål:

Aneby, Boliden, Dikanäs, Faringe, Gränna, Hökhuvud, Karlsborg-Ne-derkalix, Katrineholm, Kinna, Kristineberg, Köpmanholmen, Lycksele, Osby, Skelleftehamn, Skene, Sävsjö, Tärnaby, Uddevalla, Åtvidaberg, Örebro II.

För sociala ändamål:

Annex till Stockholms I:a slumstations hem för gamla (Ekbacken), annex till Gävle slumstations barnkoloni, annex till Kristianstads slumstations sommarhem för gamla, annex till Stockholms IV:de slumstations sommarhem för mödrar med späda barn (Lännerstahemmet), tillbyggnad för Örebro slumstations barnkoloni (Eriksnäs), Hälsingborgs slumstations barnkoloni, Halmstads slumstations hem för gamla, Lunds slumstations barnkoloni, Värtans skyddshem, verkstadsbyggnad å Kurön, scoutstugor å Fågelön.

Icke mindre än ett sjuttiotal fastigheter ha under dessa år om- och tillbyggts.

Dessutom ha mer eller mindre omfattande reparationsarbeten i en mängd fastigheter förekommit.

Värme- och sanitäranläggningar ha likaledes under tioårsperioden installerats i ett stort antal av våra äldre fastigheter.

Ett omfattande arbete har även utförts för tomtregleringar och dylikt.

607 Befordrade till härligheten ären 1933—1942

Kapten Astrid Karl ander ....född 26/ 3 07 död 1/ 6 33

Adjutant Stina Jonson ....» 30/ 5 92 » 10/ 6 33

Kommendant Cecilia Jonson..................» 7/ 8 71 » 17/ 9 33

Löjtnant Alma Carlsson ....» 7/ 9 02 » 9/10 33

Provlöjtnant Sonja Henricson ....» 11/ 8 12 » 26/10 33

Major Erik Eriksson ....» 3/ 7 66 » 28/11 33

Adjutant Ester Karlsson ....» 10/ 4 95 » 28/ 2 34

Major Jenny Swenson ....» 6/11 60 » 25/ 4 34

Provlöjtnant Bertil Norberg ....» 18/ 9 09 » 9/ 7 34

Adjutant Kerstin Eriksson ....» 24/12 82 » 25/ 8 34

Stabskapten Hilma Kocken ....» 10/ 9 68 » 10/ 9 34

Major Sture Beijer ....» 15/12 81 » 13/10 34

Adjutant Leontina Sjöholm ....» 25/12 70 » 13/10 34

Fru brigadör Ida Gabrielson ....» 25/ 9 67 » 6/11 34

Kapten Gunhild Nyvelius ....» 9/ 1 01 » 25/11 34

Överste Gerda Hulander ....» 7/10 67 » 26/11 34

Major Gustaf Wallteng ....» 23/12 89 » 13/ 4 35

Kommendant Vilma Lundberg ....» 3/ 2 64 » 17/ 4 35

Fru kommendant Emma Erikson --------» 24/ 6 74 » 18/ 5 35

Kapten Hildur Norgren ....» 18/ 8 00 » 21/ 6 35

Adjutant Gunnar Holmberg ....» 30/ 1 96 » 22/ 6 35

Fru brigadör Anna Bolander................» 9/ 4 84 » 27/ 7 35

Adjutant Paulina Lundkvist ....» 26/ 6 71 » 10/10 35

Major Simon Sköld ....» 28/ 8 66 » 23/10 35

Adjutant Gustaf Ericson ....» 17/ 2 98 » 3/12 35

Fru major Nanny Karlsson...................» 20/11 78 » 4/1 36

Överste Olof Nilson...............................» 10/12 65 » 8/1 36

Fru adjutant Ester Stråhlin ....» 16/11 85 » 27/ 1 36

Adjutant Anna Morin ....» 10/ 8 90 » 29/ 2 36

Brigadör Erik Lund ....» 6/ 5 77 » 20/ 3 36

Stabskapten Gustaf Skans ....» 12/ 3 65 » 15/ 7 36

Major Mimmie Vallin...........................» 10/10 72 » 19/10 36

Fru överstelöjtnant Anna Wahlund . . » 22/ 3 77 » 25/10 36

Ensajn Mathilda Andersson ....» » 10/11 36

Överste Nathan Svensson ....» 30/11 73 » 11/ 1 37

Kommendant Amanda Nilsson ....» 6/ 9 71 » 6/ 2 37

Adjutant Betty Hansson ....» 2/ 2 98 » 9/ 3 37

Kadett Konrad All ....» 12/ 7 12 » 21/ 6 37

Brigadör John Appelberg ....» 6/ 6 72 » 14/ 7 37

Fru överste Agnes Dahlberg ....» 5/ 6 72 » 20/ 8 37

Överste August Hammar ....» 12/ 4 67 » 27/ 9 37

Fru överste Frida Assarson ....» 17/ 9 70 » 14/11 37

Adjutant Elin Fredrikson ....» 21/ 3 64 » 4/12 37

Adjutant Mary Hammar .... » 30/ 9 95 » 22/12 37

Kapten Axel Hermanson ....» 2/ 5 05 » 1/ 3 38

Major Hilda Orwar ....» 20/ 9 78 » 5/ 3 38

Kommendör Johan Ögrim ....» 18/ 4 53 s> 12/ 3 38

överstelöjtnant Karl Johanson...............» 1/ 1 72 » 23/ 6 38

Adjutant Anna Wall ....» 10/ 5 80 » 27/ 6 38

Fru major Nanna Granholm ....» 19/ 1 03 » 9/12 38

Major Peder Hansen ....s» 24/ 6 57 » 5/ 1 39

Adjutant Matilda Arnell ....» 13/11 68 » 13/ 1 39

Brigadör Hjalmar Johanson ....» 19/ 3 82 » 9/ 3 39

Adjutant Selma Persson ....» 14/ 4 99 » 26/ 3 39

Brigadör Anders Grewéll ....» 3/ 9 53 » 23/ 4 39

Major Anna Beata Andersson...............» 9/ 4 80 » 7/ 5 39

Löjtnant Magnhild Paulson...................» 4/12 11 » 15/ 7 39

Major Teodor Jonson ....» 6/ 7 68 » 11/ 9 39

Major Gerda Olofson ....» 25/ 5 77 » 15/ 9 39

Kommendant Karl Lagerberg................» 15/11 66 » 24/12 39

Major Judith Skoog ....» 11/12 87 » 14/ 2 40

Major Anna Wihlson ....» 5/ 4 79 » 13/ 3 40

Kapten Ella Englund ....» 18/ 8 01 » 7/ 4 40

Major Maria Jonson ....» 15/11 78 » 25/ 5 40

Adjutant Gustava Andersson ....» 20/11 75 » 28/ 5 40

Kommendant Vilhelmina Eriksson--------» 16/ 5 68 » 3/ 6 40

Major Klara Arvidson....... ....» 31/ 1 66 » 3/ 6 40

Överste David Karlson...........................» 27/ 3 78 » 19/ 6 40

Major Karl Johansson ....» 15/ 4 67 » 25/ 7 40

Brigadör Johan Frylén ....» 7/ 3 58 » 30/ 7 40

Major Josef Lundkvist ....» 28/ 8 91 » 20/ 8 40

Major Tekla Hedin ....» 23/ 8 80 » 18/ 9 40

Adjutant Maria Malmkvist ....» 1/ 3 80 » 17/ 9 40

Stabskapten Fredrik Abrahamson .... » 8/10 64 » 23/10 40

Fru kommendant Maria Anderson--------» 23/ 2 69 » 16/ 1 41

Brigadör Fredrik Lundin ....» 16/10 74 » 5/ 2 41

Adjutant Anna Janson ....» 23/12 54 » 13/ 3 41

Kommendant Hilda Teppo ....» 6/10 67 » 16/ 5 41

Stabskapten Ernst Länder ....» 28/ 1 66 » 10/ 6 41

Kapten Gurli Ahlberg............................» 5/ 3 91 » 6/ 8 41

Fru adjutant Matilda Widin.................» 30/10 71 » 22/ 9 41

Major Thure Janson ....» 14/ 3 96 » 27/ 9 41

Major Amalia Ståhl...............................» 26/ 2 65 » 30/11 41

Ensajn Eva Nykvist...............................» 31/10 85 » 30/ 1 42

Brigadör John Gabrielson.....................» 14/11 67 » 22/ 2 42

Stabskapten Elin Järner ....» 21/12 68 » 15/ 3 42

Adjutant Olivia Fock ....» 16/ 2 65 » 26/ 3 42

Kommendant Hulda Johansson ....» 1/ 2 68 » 21/ 5 42

Stabskapten Bertha Winkvist ....» 8/ 6 70 » 4/ 8 42

Under det senaste decenniet ha på vårt förlag utgivits följande böcker:

1932.

Vinkar och råd. (Ny upplaga)

Fågel Rödbröst. *Premiebok för söndagsskolan.*

Vinterfåglar. *Premiebok för söndagsskolan.*

Femtio års fälttåg. *Av Evald Malmström.*

1933.

En stege till helighet. (Ny upplaga)

Favoritsånger n:r 15 (Ny upplaga)

Slummens överste. *Av Alma Petri* (Ny upplaga)

Röda Fanor I. (Ny upplaga)

Elijah Cadman. *Av Humphrey Wallis.*

Handbok för söndagsskolans sandlådeavdelning.

Från cirkusmanegen till Frälsningsarmén. *Premiebok för söndagsskolan.*

Fågel Rödbröst. *Premiebok för söndagsskolan.*

1934.

Levnadsteckning över Catherine Booth. *Av W. Elwin Oliphant.*

Consul Booth-Tucker. *Av kommendör Booth-Tucker.*

Minnen och upplevelser. *Av Erik Liljedahl.*

En vikingaättling. *Premiebok för söndagsskolan.*

Stjärneglitter. *Premiebok för söndagsskolan.*

Favoritsånger n:r 23.

1935.

Order och reglementen för frälsningsofficerare.

Bibellektioner för kadetter.

James Toft. *Av Esther Toft.*

Friska källsprång. *Dagliga betraktelser för husandakten.*

Cirkusdirektörens dotter. *Premiebok för söndagsskolan*.

Rimfrost. *Premiebok för söndagsskolan*.

Favoritsånger n:r 24.

1936.

Reglemente för solstrålebrigaden.

Uppfyllens med anden. *Av Catherine Booth*.

Fronten kallar. *Av Karl Larsson*.

Liknelser. *Av Gustaf Blomberg*.

Charles och hans kamrater. *Premiebok för söndagsskolan*.

Solglimtar. *Premiebok för söndagsskolan*.

Order och reglementen för ungdomsledare.

Ungdomssångbok.

1937.

Tio år i Ryssland. *Av Karl Larsson*.

Favoritsånger n:r 25.

Sextio textutredningar. *Av Karl Larsson*.

Vid lägerelden. *Finländsk armépoesi*.

Inom tystnadens murar. *Av Esther Toft.*

Sikta högre. *Av Karl Larsson*.

Lucy i lejonens land. *Premiebok för söndagsskolan*.

Stjärnbloss. *Premiebok för söndagsskolan*.

Order och reglementen för underofficerare.

1938.

Reglemente för solvargsbrigaden.

Tio år i Ryssland. *Av Karl Larsson*. (2:a upplagen)

I Kristi tjänst. *Av David Christie*.

Ljusstrålar. *Premiebok för söndagsskolan*.

1939.

Den bästa vägen. *Av Carl Hilty*.

Kommendör Johan Ögrim. *Av Nils Hydén.*

Frälsningsarméns sångbok. (Ny upplaga)

Reglemente för livräddningsscoutorganisationen.

Herman Martinsson. *Av Nils Hydén.*

Arne Malm. *Premiebok för söndagsskolan*.

Barnadrömmar. *Premiebok för söndagsskolan*.

1940.

Order och reglementen för livräddningsgardorganisationen.

Fältorganisation.

Under striden. *Av John Appelberg*.

Frälst och bevarad. *Av Erik Gustavsson.*

En frigiven livstidsfånge. *Av Nils Hydén.*

Mary Klings skoldagar. *Premiebok för söndagsskolan*.

Morgonsol. *Premiebok för söndagsskolan*.

1941.

Tänd eldarna. *Av Karl Larsson*.

Jag var i fängelse.

Livräddningsscoutorganisationens jubileumsskrift.

Hur Frälsningsarmén i Sverige hjälpte Finland.

Riktlinjer för en kristens liv och arbete. *Av T. H. Howard.*

Troféer. *Fem korta biografier*.

Nattens präster och dagens tjänarinnor. *Av Nils Hydén.*

Samuel Logan Brengle. *Av Clarence W. Hall.*

Ett heligt äventyr. *Premiebok för söndagsskolan*.

Grenljuset. *Premiebok för söndagsskolan*.

1942.

Sextio års fälttåg. *Av E. Malmström.*

Frälsningsarmén — särskilt dess verksamhet i Sverige 1932—1942. *Av E. Malmström.*

Slaveri eller frihet. *Av Karl Larsson*.

Röda fanor III. *En samling armépoesi*.

När Frälsningsarmén kom till Djävulsön. *Av Charles Péan*.

De första vid fronten. *Av Ingeborg Olrik.*

Att vänja sig leva nära Gud. *Brev från och samtal med Broder Laurentius.*

Från societeten till slummen. *Av Noel Hope*.

På post. *Av Gösta Engwall*.

Premieböcker för söndagsskolan utkomna vid årets slut.